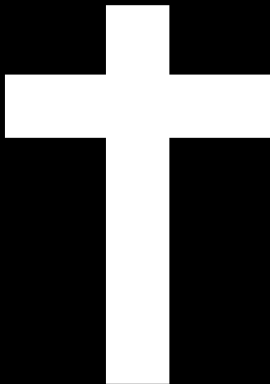

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa; monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	90
SAN LUCAS	140
SAN JUAN	244
HECHOS	317
ROMANOS	399
1 CORINTIOS	437
2 CORINTIOS	471
GÁLATAS	498
EFESIOS	514
FILIPENSES	529
COLOSENSES	538
1 TESALONICENSES	548
2 TESALONICENSES	556
1 TIMOTEO	560
2 TIMOTEO	571
TITO	581
FILEMÓN	586
HEBREOS	588
SANTIAGO	624
1 PEDRO	633
2 PEDRO	644
1 JUAN	651
2 JUAN	660
3 JUAN	662
JUDAS	664
APOCALIPSIS	669

SAN MATEO

Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.

(Lc. 3.23-38)

¹ Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o'uyate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'dene.

² A'nennanada Abraham Isaacen huaoj o'uyate. Isaac Jacoben huaoj o'uyate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o'uyate. ³ Judá Faresen Zaraereen huaoj o'uyate. Tamar kenomeyen huaoj o'uyate. Fares Esromen huaoj o'uyate. Esrom Aramen huaoj o'uyate. ⁴ Aram Aminadaben huaoj o'uyate. Aminadab Naasónen huaoj o'uyate. Naasón Salmónen huaoj o'uyate. ⁵ Salmón Boozen huaoj o'uyate. Rahab Boozen huaye o'uyate. Booz Obeden huaoj o'uyate. Rut Obeden huaye o'uyate. Obed Isaíen huaoj o'uyate. ⁶ Isaí Huairi Daviden huaoj o'uyate. David Salomónen huaoj o'uyate. Uríasen ayhua Salomónen inag o'uyate.

⁷ Salomón Roboamen huaoj o'uyate. Roboam Abíasen huaoj o'uyate. Abías Asaen huaoj o'uyate. ⁸ Asa Josafaten huaoj o'uyate. Josafat Joramen huaoj o'uyate. Joram Uzíasen huaoj o'uyate. ⁹ Uzías Jotamen huaoj o'uyate. Jotam Acazen huaoj o'uyate. Acáz Ezequíasen huaoj o'uyate. ¹⁰ Ezequías Manasésen huaoj o'uyate. Manasés Amónen huaoj o'uyate. Amón Josíasen huaoj o'uyate. ¹¹ Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o'epo kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.

¹² Nogok Jeconías Salatielen huaoj o'uyate. Salatiel Zorobabelen huaoj o'uyate. ¹³ Zorobabel Abiuden huaoj o'uyate. Abiud Eliaquimen huaoj o'uyate. Eliaquim Azoren huaoj o'uyate. ¹⁴ Azor Sadocen huaoj o'uyate. Sadoc Aquimen huaoj o'uyate. Aquim Eliuden huaoj o'uyate. ¹⁵ Eliud Eleazaren huaoj o'uyate. Eleazar Matánen huaoj o'uyate. Matán Jacoben huaoj o'uyate. ¹⁶ Jacob Joséen huaoj o'uyate. José Maríaen huatoe o'uyate. María Jesúsén huaye o'uyate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁷ Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o'nuyate.

Kenpa'ti Jesús e'si'poēde'te nog catorce adhuea'pane' o'nyate.

Jesucristo o'si'poē'uyate.

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ In konig Jesucristo o'si'poē'uyate. María Jesúsen huaye Joséere o'toepakapo. Toepakhuēda huaboa'da bogdakhue'da o'e on'tinopoe'uy. Diosen Nokirega o'dapoka'uy. ¹⁹ José Maríaen huatoē huadak huaka'eri e'eada María bogdakhue' o'enok e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo' huatoē e'enta' o'pakuynig'a. ²⁰ Kenpa' José e'nopoēde'te o'yorokpo Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—On José i'e. Daviden adhuea'si'po i'e. María e'toepaktaj me'pukehue' yae'. Huasi'po o'toēaponig Dios Nokiregen o'eapo. ²¹ Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúdik Judíoen hua'ate dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'eapo) konigepo ke'nen aratbut Israel aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen huata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.

²² Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da o'uy.

²³ Mune'yo katenohued e'eada bogdakhue' o'epo. Huabokereksi'po o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia o'mana'uyate.

Emanuel huadik konig Dios oro'ere o'ika'.

²⁴ José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpeepo huatoē e'toēada ²⁵ e'si'popakde'te batohuedhue' o'uyate. E'si'popakde'te Jesús o'dikka'uyate.

2

Digada huanopoe'eria Jesús yobedtaj on'ta'huade'uyate.

¹ Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poē'uyate. Kenoka' Herodes Roma huāe'eri Judea gobierno huairi o'uy. Kenoka' Jerusalén huakka' jakyo sue'da huabokerek on'tiakdepo, kenomey digā'da huanopoe'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon on'tiakdepo,

² —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya'e? Keyon niokpo ome' judío Huairi e'si'popakde' huanopoe' siokpo o'tiahuayme'po, judío Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po o'tiakdey. —On'mana'uyate. ³ Kenoka' Herodes Huairi kenda o'matipeēdepo o'me'puke'uyate. ⁴ Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj o'makupopaka'uyate Herodesa. Ogkupopakdepo, “¿Cristo Diosya' o'tiakdepo meya' ya'si'poēapo?” o'mana'uyate.

⁵ —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poēapo. Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'nigmadoya'uyate:

6 Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda ee'pi' huakhuairi Cristo o'si'poe'apo. Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo o'orokapo. Ke'na Israel aratbuttaj o'batiokika'apo. —Judío huairia o'nona'uyate.

7 Kenoka' diga'da huanopoe'erite o'mata'mona' Herodesa. "Iregireg yan'batotiak." Herodesa o'mana'uyate. "Judío huairien siokpo menok huaboa'da ya'orokuy bo'tiahuayne?" Herodesa diga'da huanopoe'eritaj o'mana'uyate. 8 O'nopoedepo diga'da huanopoe'erite Belényo o'mata'mona'po,

—Ayon yan'huati'. Huasi'potaj daka' yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo do'taj yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik ijje'po kentaj huikudate ijtihuadpo, "Urua'da huairi'ene." Yona'apoy. —Herodesa nama'da o'mana'uyate.

9 Ken Herodestaj on'peedepo diga'da huanopoe'eria o'nokhua'uyate. Ken siokpo niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon o'hua'uy.

O'hua'po kutaya' kente huasi'po e'huae'te o'batik.

10 Diga'da huanopoe'eria siokpo on'tiahuaypo huakka'da on'durugpakuy. Judío aratbuten huairisi'po kente o'e on'nopoepo.

11 Jakyo on'kuddepo huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po huaye Maríaere on'tiahuay'uyate. Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po Jesústaj huikudate on'tihuadpo 'uru'a'da judío aratbuten gobierno huairi o'e on'batia'pakpo.

Kenoka' caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro on'yokuyate. 'Urua'da ohuey huasihua' daka'da e'bakpakte 'uru'huieada o'huirikika'.

Huakka'teda ee'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda konig 'uru'huieada e'huirikika' kenpa'ti huakka'teda ee'tada on'yokuyate.

Katetehue' huasi'po huairitaj on'yokuyate. 12 Nogok on'yorokdepo "Herodeste onte'ti huahue' yane'," kenda on'peedepo kenomeyenbayo nog dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

13 Diga'da huanopoe'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po huayeere yabatohua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Keyo yanikati'. Kenok yakumejti' ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria ona'uyate.

14 Ken José o'peedepo o'maboduyate. Sikyo huasi'po huayeerea o'tohua'bedpo Egiptobayo o'tohua'uyate.

15 Egipto'yo o'ika'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o'ika'uyate. Konig Oseas Diosen huamanbatia'pakeria

a'nenda oa'uy konigti ogka'uyate. "Egiptobaya' yaorok. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy." Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'." Herodesa o'mana'uyate.

¹⁶ Diga'da huanopoe'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue' ya'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo diga'da o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po yobed nogbayoktidaere botta' huabayokere en'taetada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén meyohue'da huasi'potaj yan'batiaraka'." O'mana'uyate. Diga'da huanopoe'eria a'nenda botta' huabayok Jesúsen siokpo huaboa'da on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy. ¹⁷ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa o'ka'uy.

¹⁸ Ramá huakka' jak huae'eria diga'da on'bahuikonhuahua'. Bidteda on'mapeeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj on'bahuikonhuahua'apo. Jeremías kenda oa'uyate.

¹⁹ Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy. Egiptobayo o'epo o'tiahuay'uy.

²⁰ —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po huayeeretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria Josétaj ona'uyate.

²¹ José o'peedeipo o'bodpo huasi'po huayeere Israel aratbutenbayo o'batohua'uyate. ²² Herodesensi'po Arquela Judeabayogobierno huairi o'e. José o'peedeipo Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' yae'," o'peedeipo Galileabayogobierno o'hua'uyate. ²³ Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O'ika'uyate. Jesús Nazaret huae'eri o'e on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate.

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekeipo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jordánhueyon o'mana'onhuahua'uyate.

² —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'eapone. —Juana aratbut egkupopakya' o'mana'uyate.

³ Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate, Sue'da aratbut e'nahue'yo kentaj mo'peeapo. 'Utta' ena'pakte mo'peeapo. "Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po

'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpee'. Huairitaj yade'." 'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaías a o'timadoya'uyate.

4 Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. 5 Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusalén huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari huae'eri kenpa'ti Jordánhue idbodte huae'eria Juantaj on'huatiakuyate. 6 "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhueya' bautiza o'magka'uyate.

7 Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuyaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egkade'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. 8 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'eapone. 9 "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'enok Diostaj me'pukhue'dik o'ey." Nopoehue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen huayayoa' magka'dik o'e. 10 Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'uru'a'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. 11 Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopoea' hue'eya do'hua bautiza egka'tada noganayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Nokirega' ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinanada teynanada e'eada do'huataj ehue'nanada ijje. 12 Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'eapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpee'hue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

*Juana Jesústaj bautiza ogka'uyate.
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)*

¹³ Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhueyo Juante o'huahua'uyate Jesús. Bautiza megke'po o'huahua'po. ¹⁴ Juan Jesústaj bautiza egka'ta' pakhue' o'epo,

—Do'taj bautiza ogka'dik o'ene o'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.

¹⁵ —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesús ona'uyate.

—Huadak bautiza ogkai'. —Juana ona'uyate. ¹⁶ Juan bautiza ogka'denok Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesús e'tiahuayte o'tikotpo.

¹⁷ —On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Nogok sue'da aratbut e'nahue'yo Diosen Nokirega Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a Jesústaj a'dikdikya'po keyo Jesústaj o'tohua'uyate.

² Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' o'unhuahuika'depo aypota' o'uyate. ³ Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,

—On buttida Diosensi'po ee'nayo in huidtaj aypo yae' yana'. —Toto'a Jesústaj ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bapepo aya'da Apagba' huadikkon nigpeika'dik o'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesús ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényo Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

⁶ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:

Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'ea'pone. Huaba'a kutate monokba'huadapone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a ona'uyate.

⁷ —Kenpa'ti “Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' yae'.” Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. —Jesús toto'taj ona'uyate.

⁸ Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyo nogyoda aya' 'urua'da huadaribayo

kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.

⁹ —Do'taj huikudate be'tihuadpo “Urua'da huairi me'taene,” do'taj ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da 'uruu'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huaunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Keje', yahuati', toto'. “Dios Huairitayo'da huikudate yan'tihuadpo kentayo'da yan'nigpejika'.” Apagba'a oa'. —Jesúsa ona'uyate.

¹¹ Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'e, Jesúsa o'tipeedepo Galilea huadaribayo o'hua'uyate. ¹³ Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo o'ika'uyate. Capernaum huaboro' e'pogte o'e. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda o'e. ¹⁴ Capernaumyo o'ika'po konig Isaías kudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.

¹⁵ Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' e'pogtone' huae'eri Jordánhue akodpeneri Galilea huae'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío huae'eri ehue' o'nika. ¹⁶ Inomey aratbut Diostaj oknopoe'ehue' o'nepo konig sikkiregyo o'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopoe'depo konig huaboro'da huakjey huaboa'da on'tiahuayde. Kenomeya dakhuea'da ogkika'po kenpa'da bueydik ya'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isaías kudaka o'madoya'uyate.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:

—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe'. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: “Doere monhua'.” Jesúsa o'mana'uyate.

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Nogok Galilea e'pog akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o'ne'uy. E'pogyo o'nokjen'epo:

¹⁹ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ On'peēdepo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.

²¹ Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po o'nuy. Kusi'petone'yo o'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Dore monhua'po do'taj me'nigpeika'." Jesúsa o'mana'uy.

²² On'peēdepo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.

(Lc. 6.17-19)

²³ Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten huaitake' jakyo nogya' nogya' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpeika' Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'toete o'bayareadhua'uyate.

²⁴ Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda Siria huadaribayo on'tipeēdepo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'toete on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'so'teyye', nog ayhue', nog toto' e'nopo'toe'taj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate. ²⁵ Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhue akodpen huag'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

¹ Huakka' aratbut egkupopakte Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen huamanigpeika'eri kentaj meyohue'da ogkupopakuy. ² Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda huag'eri konig o'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.20-23)

³ —Opudomey huata'da Diosen kikhue'dik ihuey, mo'nopoēpo, "Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosensi'po mo'ene.

⁴ Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopoika'denok pai'da mo'enok, Dios opudtaj mo'manoeynoeya'apone. Durugdakon mo'ika'apone.

⁵ Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen aratbut mo'eapo kenpa'ti Diosere Diosenbayo huag'eri mo'eapo. Durugda mo'ika'apone.

6 Opu^odomey Diosen e'mana' 'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok. Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'taeapone. Durugna^oda mo'ika'apone.

7 Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Durugda mo'ika'apone.

8 Diosenyo'da huapakeri 'urunanada huanopo^oe'eriomey Diosere mo'eapone. Durugda mo'ika'apone.

9 Opu^odomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'ene. Diosa mona'apone. Durugda mo'ika'apone.

10 Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeya bo'huadiaypo bo'tierikpo mogka'ne. Opu^od Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'ika'apone. Durugda mo'ika'apone.

11 Opu^od do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'ika'apone. 12 A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'toea'apone. Durugda mo'ika'apone.

Cristoen huanigpeika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen egkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopoe'dik o'neapo.

(Mr: 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig salonig huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal pai' e'titiknayo onte'ti huadakda kahue'dik o'eapo. Sal pai' e'titiknayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Batikhue'ada daka' men'pee'. Batikhue'ada daka' me'noknopoenka'.

14 Opu^odomey konig huakjey mo'ene. Diostaj mo'nigpeepo huadak bo'kika'nok aratbuta tiahuaydik mo'ene. Konigti be'edpi' huakka' jak ote'yo ee'nayo aya'ada jaktaj tiahuaydik o'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuaydik mo'eapone. 15 Huakjey e'bakpakde'te ekti^ooke'yo jon-huadahue' o'nika'. Aya' on'kudpo tiahuaydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda jeyda o'e. 16 Konigti opud huadak yag'kika'po konig huakjey ya'nepo aya'ada opudtaj tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o'ea' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

17 "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj pee'hue'dik yane'." Ea'ta' o'pakpo o'tiakuy. Kenda nama'da nopoehue' yane'. "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj pee'hue'dik yane'." Ahue'

a'eya'po aya'tada daka'da e'manopoea'taj ijpakpo ijtiaakuy.
¹⁸ Kurud huadari ee'te batikhued kenpa'da Moisésen e'mana' dikenhue' o'epo. Suigpi' dikenhue'dik o'epo. Kene'huaya' huame'noe e'ede'te aya'da Moisés e'mana' kuhuitdik o'epet. Buttida ijjay. ¹⁹ Be'api' Diosen e'mana'taj kahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen e'mana' kahue'dik yane' e'manmadika'nayo Dios Huairiensip'o ehue'da o'neapo. Kenpa' Moisésa o'mana'uyate opud bo'ka'po kenpa'ti yag'kika' e'manmadika'nayo Dios Huairiensip'o mo'epone.
²⁰ Moisésba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut eretpakhue' e'ada Moisésba'taj nama'da on'nigpeika'nig'a. Opudomeynayo huadakada yan'nopoepo Diostaj daka' yag'kika'. Huadaknopo' ehue' ee'nayo Diosen aratbut ehue' mo'epone.

Madiayhue' yanika' Jesús'a o'manmadika'uy.

(Lc. 12.57-59)

²¹ "Aratbuttaj arakhue' yae'. I'huadiaypo e'araknayo o'nakon bueydik i'ene." Opuden adhuea'pane' mona'uyate. Kenda opud mo'pee'uy. ²² Kenda huadak ee'pi' nogda ijja'apoy. Be'api' nog aratbuttaj e'huadiaynayo dakhue'da o'ka'nok gobierno huairite castiga kagke'po tohua'dik mo'ene. Nog aratbuttaj o'bahuadiaypo e'batidi'ke'nayo dakhuea'da oa'nok mabitbitdik mo'ene. Castiga kagke'po gobierno huairi egkupopakyo tohua'dik mo'ene. "Huasegda i'epo dakhuea' i'kika'ne." Nog aratbuttaj ena'nayo dakhuea'da ia'nok ta'akyo huigdik mo'ika'apone. Do'a ijjay.

²³⁻²⁴ Diostaj a'tiona'pakya'po i'hua'po nog aratbuttaj dakhue'ada ijkamey huaboa'da i'nopoede. Tiona'pakhuedada yahuati'. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo a'tiona'pakya'po yahuati'.

²⁵ "Q'na dakhuea' megka'ne," noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'ma'dehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataaj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. ²⁶ Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'epone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'epone.

E'bokerekbo'nayo konig huatoe toehue' o'epo e'bakdej o'e. Kenda Jesús'a o'manmadika'uy.

²⁷ Nogen bakdejhue' yane'. Kenda mo'pee'uyate. ²⁸ Kenda buttida ea'pi' be'api' e'bokerekbo'nayo konig huanopoya' o'eretpakpo konigti o'bakdej. Dakhuea'da o'ka'. Donayo ijjay.

²⁹ E'bokerekbo'nayo dakhuea'da ijkay yan'nopoepo kenpa'da yan'batikti'. Batikhue'da dakhuea'da e'kika'nayo

Diosa castiga mogka'po ta'akyo huigdik mo'ika'apone.
³⁰ Dakhuea'da huaba'a eka'nayo kenpa'da yan'batikti',
 dakhue'da e'kika'nayo. Batikhue'da Diosa castiga mogka'po
 ta'akyo huigdik mo'ika'apone.

Huatōe konig e'entaj Jesúsa o'manmadika'.

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Be'api' huabokerek huatōe e'ennayo ettone'taj e'ende' huanopōe' beroba' yokdik o'e. Opuden adhuea'pane' kenda mona'ika'uyne. ³² Donayo nogda ijjay. Huabokereken huatōe bakdejhuēd ee'tada e'ennayo ettone'taj dakhue'da ogka'. Ken ettone' e'ende'taj e'tōe'nayo konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Kenpa'ti huabokereka nogen huatōe e'entaj e'tōe'nayo konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Diostehuapa' dakhuea'da o'e, ijjay.

"Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Ken konig aratbut o'dika'nig Jesúsa o'manmadika'uy.

³³ "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Diostaj e'huaa'nayo da ahue' yae', kenda yakati'. Kenda opuden adhuea'pane'a on'mana'uyate mo'peede'uy. ³⁴ Donayo nogda ijjay. "Ijka'apoy. Buttida ijjay." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy," kenyo'da yaa'. Kurud Diosenbayo o'e. Keya' o'mata'mona'ika'. "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Kuruda meknopoene da ahue' ijje'y." Ken konig ahue' yanika'. ³⁵ Dios huadarite o'ibonok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Huadaria meknopoene. Da ahue' ijje'y." Ken konig ahue' yanika'. Jerusalén Dios Huairien huakka' jak o'enok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Jerusaléna meknopoene. Da ahue' ijje'y." Ken konigtion ahue' yanika'. ³⁶ Opudada kuhuirihueahue'dik mo'ene. Diosayo'da kuhuirihuea'dik o'e. "Ijka'apoy, buttida ijjay. Do'hued huaku o'nopōe. Da ahue' ijje'y." Kention ahue' yanika'. ³⁷ Kenpa'da buttida yada'. Menokpi' da ahue' yane'. Nogiti nogitinada ea'nayo toto'a mena'nok ia'ne.

Noga ontaj dakhuea' egka'nayo konigti kahue' yae'. Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Huabokerekapi' nogtaj dakhuea' egka'nayo kenpa'ti huairiakon konigti kentaj ogka'dik o'e. Kenda opud mo'pee'uyate. ³⁹ Nogpa'da donayo ijjay. Noga ontaj dakhuea' egka'nayo diayhue' yaepo kentaj ogkahue' yaeti'. Noga ontaj nogatida egka'nayo diayhue' yaepo ogkahue' yaeti'. Onte'ti egka'nayo onte'ti diayhue' yaepo ogkahue' yae'. ⁴⁰ Noga gobierno huairipi' "Opiot beyok," ena'nayo daka'da yayokti'. Kenpa'ti diayhue'ada chompakon yayokti'. ⁴¹ "Do'hued yudtaj adtemon betatohua'." Sorotataapi' ena'nayo diayhue'ada adyoda yatatohuati'. ⁴² "Aypo beyok." Noga

ena'nayo sue'nopo ehue'ada yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopoda yaepo yaktoyokti', ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di yan'maika'.

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Huadi'taj di' yamaika'. Ontaj huatinosikeritaj konigti yan'huadiayikati'." Kenda opuden adhuea'pane' on'mana'uyatenig mo'peede'uyne. ⁴⁴ Donayo nogpa'da ijjay. Matinosikeritaj di' yan'maika'. Dakhuea'da huaa'eritaj Diosa "Kanopo'kore'," yan'tiona'pakikati'. Huadiayeritaj huadakda yakikati'. Huabatidi'keritaj yan'tiona'pakikati'. Huamagkeritaj kenpa'ti yan'tiona'pakikati'. ⁴⁵ Kenda bo'kika'po konig Apag Dios Kuruderiensi'po mo'ika'apet. Huadak huaka'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'erie aypo kan'toike'po Diosa niokpoa kata'teike'po o'kuyate kenpa'ti ehui' mo'nigta'mona'ika'ne. ⁴⁶ Di' aratbuttayo'da di' e'maika'nayo gana e'ka'huayak baehue'dik mo'eapone. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'. Di' aratbuttaj di' on'maika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di' maika'dik mo'ika'apone. ⁴⁷ O'nen huabettayo'da 'urua'da e'huai'ika'nayo "Huadakda ijkay," nopoghue' yanika'. Dakhuea' huaka'eria kenda ogkika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di'da huaa'dik mo'ika'ne. ⁴⁸ Opuden Apag Dios kurudyo aya'tada di' o'maika' kenpa'ti aya'tada huadaka'da o'magkika'. Konigti opuden Apag Dios aya'tada di' yan'maika' kenpa'ti aya'da huadaknopo'da yag'kikati'.

6

Huadaknopo'ada huadakyoda yag'kikati'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹ Aratbuta men'tiahuaye'poyo'da pai'da aratbuttaj e'bayoknayo nama'da boka'ne. Ken konig kahue' yanika'. Kenda e'kika'nayo Apag Dios kurudyo huae'eria kenpa' e'ka'huayak bayokhue'dik mo'eapone. ²⁻³ Nama'da huanopog'eria huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Kenpa'ti huaitake' jakya' huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Konigepo huadakda ogka' batia'pakika'dik me'nepo. Kenpayo'da on'peika'po. "Huadak ogka'." Diosa ahue' mo'eapone. Kenomey nama'da huanopog'eria diga'da aratbuttayo'da on'pakika'. Diostanayo pakhue' o'ne. Konig kenomey ogkika' kikhue' yane'. Iregireg yan'bayokikati'. O'nen huadi'a tiahuayhue'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. ⁴ Iregireg aratbuta tiahuayhue' ene'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. Kenda e'kika'nayo

Dios iregireg e'bayokika'nayo o'tiahuaypo Diosa nogitida 'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 11.2-4)

⁵ Do huadakda ijjeý nama'da huamanopoea'eri huaitake' jakyo kenpa'ti jak kurute aratbut egkupopakikaya' on'tiona'pakika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta menhuaike'po on'tiona'pakika'. Kenda dakhuaapa e'eada on'tiona'pakika'nig'a Diosanayo sigpi' pee'hue'dik mo'eapone. ⁶ Opu domeynayo menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo o'nenbayo dubayapi' nogtia'da Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'. Iregireg e'tiona'pakika'te Apag Diosa tiahuaydik mo'ene. Mo'peeika'apone. Monti-huapokika'apone.

⁷⁻⁸ Diostaj oknopoe'hue' huae'eria konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa mo'peeapone nama'da on'no poenig'a. Kenomeytaj Diosa nigpee'hue'dik o'maika'apo. Konigti kikhue' yane'. Tiona'pakhued ee'ted kenda i'paknig Apag Diosa o'no poe. ⁹ In konig yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'ne. Kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. O'nen huadik kenpa'da huadakda o'ika'. Aya'ada ka'dike'. ¹⁰ Huakhuairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huae'eria mo'nigpeika'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ¹¹ Inme'noete aypo oro'taj a'nigya'apo bo'tihuapok. ¹² Oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oro'a o'bakkahueay konigti oro'en dakhuea' e'kika'taj bokkahuea'. ¹³ Dakhuea' e'ka' no poe'hue' ka'ike'po montihuapok. Nama'da e'ka'ta' e'paknayo kikhue' ka'e'po bo'tihuapok, Apag Dios. Dios Huairinayo aya'enda Huakhuairinanada i'epo teynananada i'epo kenpa'da huadaknananada i'enok kenda aya'ada kan'manbatia'pakike', ken. Ken konig yan'tiona'pakikati'.

¹⁴ Opu dtaj dakhuea' mogkame'nigtaj ekkahuea'nayo o'nen Apaga kurudya' o'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁵ Opu domey nogomeytaj okkahueahue' ee'nayo Diosa opud-taj okkahueahue'dik mo'eapone.

Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesúsa o'manmadika'uy.

¹⁶ Oro' huadakda o'e nama'da huamanopoea'eri, pai'da o'e, nama'da e'manopoea'ta' on'pakpo huakok

koyoahue'da ogkokparoka'po "Huadakda o'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' o'neonhua'nig'a, "Huadakda o'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'eapone. Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikahue' yane'. ¹⁷⁻¹⁸ Opudnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' e'unhua'nayo yag'kokkoyoika' kenpa'ti daka' yag'kuirida'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o'nunhua'nigtaj nokothue'dik o'neapo. Opuden Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'peepo huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpeika'po kenda Diosa okkahuehue' mo'eapone.

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da matoe'hue' yanikati'. Huakka'da e'matoe'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', ²⁰ Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpeika'. Diosa okkahuehue'dik o'eapo. Kenpa'ti Diosen o'tae katepi' bapehue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' o'unhuahuika'apo. ²¹ Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'epo Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey o'e.

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey e'dik o'e. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'enepi', huadaknopo'da mo'epo nogomey pai'da huae'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'epo durugda mo'epo huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'ika'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'epo durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikkiregyonig mo'ika'ne.

Dios huairi o'e. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'tae.

(Lc. 16.13)

²⁴ Diosyo'da konig huairi o'e. Kentayo'da nigpeika'dik mo'ene. Kentayo'da di'nanada ika'dik mo'ene. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'tae. Konigepo huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpeika'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'ene.

Dios ke'nsi'potaj o'batihuapokika'.

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konigepo Diostaj yanoknopounhuahuika'. ²⁶ Bakoy baahue'tada o'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opudtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konigepo bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'. ²⁷ Huabokerek e'kerehta' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogiti kerekhue'dik o'eapo.

²⁸ ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mirebayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire huakhuen baahue'ada o'e. Joda o'kere. ²⁹ Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'toe'uyate. 'Uruda yudtaj o'matoe'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogitinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. ³⁰ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada idada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'ika'apone. ³¹ Konigepo katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate ijotapo?" Nopoehue' yanikati'. ³² Oknopoe'hue' huae'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga'da on'pakika'. Kenoka' opud toehue'da mo'enok Apag Diosa o'nopoepo bo'tihuapokika'apone. ³³ Nogiti nogiti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogiti nogiti Dios Huairitaj e'nigpeeta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' katepi' bo'yokika'apone. ³⁴ Eme'te katepi' ijotapo, katepi' ijbapeapo katepi' yamayapo kenpa' nopoehue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.
(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'e'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'. ² Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone. ³⁻⁵ Noga sue'pi' dakhuea' e'ka'tada "dakhuea' ika'," ida onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' mo'ene. In konig o'e ijbatiapakapoy. Nogen huakpoyo huata'suji'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada bekpohuedne.

“Huata’suj huakpoyo oktoki’, eg’.” Menpa’ ina’. Nama’da i’nopoepo ia’. Ken o’nen huakpoyoa’taj huaboro’ta’suada ekpohuedtada tiahuayhue’ i’ene. Nama’da huanopoē’eri i’ene. Huakkuruda o’nen huakpoyo huaboro’ta’sutaj on huata’ yakokpotoken. Ken konig dakhuea’ i’ka’uynig yanopo’korea’po yabatik. Kenoka’ i’nopo’korea’depo daka’ i’tiahuaydepo nogen huata’sujsi’pokon okpotokdik i’ēapone. Noga nama’da eka’nayo dakhuea’ e’ka’ kabatike’po batihuapokdik i’ēapone.

⁶ Huatidi’keritaj Diosen huadak hua’a manmadikahue’ yanika’. Kentaj e’manmadika’nayo dakhuea’ magka’dik ya’neapetpi’. Konigti Diostaj pakhue’ huaē’eritaj Diosen huadak hua’a manmadikahue’ yanika’. ‘Urunanada e’manmadika’nayo opudomeytaj bo’huadiaypo dakhuea’da mogka’apetpi’.

In konig Diostaj yan’tiona’pakika’.

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Katepi’ bo’pakpo “Beyok” Diostaj yan’tiona’pakikati’. Diosa bo’yokikapone. Diostaj bo’ukpo bo’huahuayapone. Menigokhuike’ Diosyo ijkudapoy. Yan’tiona’pak. Mo’tiona’pakdepo kuddik mo’ēapone. ⁸ Konigepo beyok o’na ea’nayo Diosa bo’yokapone. Kenpa’ti e’uknayo bo’huahuayapone. Ijkudapoy menigokhuike’ ena’nayo kuddik mo’ēapone.

⁹ “Aypo beyok.” O’nensi’poa ena’nayo huid yokhueada aypoda yokdik mo’ene. ¹⁰ “Biig beyok.” Ena’nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo’ene. Kenda huasi’po o’paknig kenda bo’yokne. ¹¹ Opud dakhue’da ee’pi’ katepi’ huadakda mo’bayokika’ne huasi’potaj. Kenpa’da Diosnayo huadakda o’kika’. Opud Diostaj e’tiona’pakika’nayo Diosa huadakda mogkika’apone kenpa’ti huadakda huakika’ bo’tihuapokika’apone.

¹² Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika’ta’ e’paknayo huadakda ogkikahue’ ee’pi’ kenomeytaj huadakda yag’kikati’. Konig nogomey opudtaj di’da ee’ta’ e’batipaknayo kenomeytakon di’nanada yan’maikati’. Ken konig Moisésa o’manbatia’pakonhuahua’uyate. Kenpa’ti huamanbatia’pakeria ken konigti on’manbatia’pakonhuahua’uyate.

Diosyo huahua’ suigda akbogpe huakud o’e.

(Lc. 13.24)

¹³ Diosyo huahua’ suig akbogpe huakud o’e. Diosyo huahua’ suigdagda o’e. Diosyo bo’hua’po suigdag huakka’ bo’pakpo hua’dik mo’ika’pone. Suigdagte huahua’ Diostaj mo’nigpeika’po Diosere onte’ti mo’noeonhuahuika’apo. Boro’dagte ta’akyo on’hua’ika’. Ta’akyo huahua’ dag

huaboro'dag o'ika'. Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta' on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'nada on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuigdik o'ika'apo. ¹⁴ Diosyo huahua' suigdagda o'e. Dagsi'poda o'e. Suigdagteda huakka'da katepi' toehue'dik mo'ika'apone. Diosenyo'da kika'dik mo'ika'pone. Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'toe.

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopo'ea'ta' on'pak. Konig oveja ijje. Huadakda ijkikay. Buttida ijjay. Nama'da opudtaj mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik mo'eapone. ¹⁶ Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Konig okposidsi' 'uruda huada dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri huadak kikhue'dik o'ne. ¹⁷ Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey kenpa'ti huadak huada o'tojika'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e. ¹⁸ Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey e'aya huadak huada toehue'dik o'e. ¹⁹ Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'eapo. O'ta'tegpo huigdik o'eapo ta'akyo. ²⁰ Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da ogkika'. Huamanmadika'eria dakhue'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Kenomeytaj manigpeehue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o'neapo.

(Lc. 13.25-27)

²¹ "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Do'taj huakka'ada o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po Apag Diostaj mo'nigpeika'nok kenomeynayo Diosensi'po o'ne. "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet. Apag Diostaj nigpeehue' o'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da o'ne. ²² Kene'huaya' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. "Diosa mona'nok Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto' nokireg o'maoroka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e konigti oro' 'urua'da o'kika'uy." Diostaj on'tobopo huakka'ada ya'nona'apet.

23 “Opudtaj okiehue’ ijjeahuadikamey. Dakhuea’da huaka’eri mo’ene. Kenpa’da yanhuati’.” Ijmana’apoy.

Konig jak ogka’ Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24-25 Aya’ada do’hued hua’ataj mo’nigpeika’po bo’kika’ kenpa’da bueyhue’dik mo’ika’apone. Onte’ti doere mo’noeonhuahuika’apone. Konig huadak huanopoe’eri jak huaka’eri o’nepo jak ogka’. Ote’ya’ dariteyta’ jak ogka’. Adteda ’iddu ogkudea’. Diga’da o’hui’, diga’da kenpa’ti o’bapok. Huekurukon o’tiak. Ote’yo o’enok huekurua jak tohuahue’dik o’e. Bapoka onhuekehue’dik o’e. 26 Aya’ada do’hued hua’ataj nigpeehue’ o’nepo konig nama’da huaka’eri o’ne. Nama’da huaka’eri konig kuhuadta’ jak huaka’eri o’ne. Adteda ’iddu kudeahue’ o’ne. 27 Huakka’ o’hui’ kenpa’ti diga’da o’bapok kenpa’ti huekuru o’huepokpo jak o’tohua’. Ke’poda o’ka’. Nama’da huaka’eri ken konig ogkika’ kenpa’ti do’ed e’manmadika’te nigpeehue’ o’nika’. —Kenda Jesúsa o’manmadika’ahuaduy.

28 Jesúsa kenda e’manmadikade’te “Kenpihuay ’urua’da o’manmadika’.” Aratbuta on’batia’pakuy. 29 “’Urua’da o’manmadika’nok nigpeika’dik o’ika’apoy. Moisésenba’ huamanmadika’eria konig huairi manmadikahue’ o’nika’.” Aratbuta on’batia’pakuy.

8

Huabokerek ke’poda e’sq’settaj Jesúsa o’yarea’uyate.

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Jesús ote’ya’ o’huarakpo huakka’ada on’ta’bahua’uy.

2 Jesústaj huabokereka o’huatiakuy, kena ke’poda e’sq’set. Konig a’nenda aratbut gobierno huairitaj ogkika’uynig ke’na Jesústaj huikudate o’tihuadpo:

—O’na e’paknayo beyarea’, Huairi. —Ona’uy.

3 Jesúsa o’tibata’tepo ona’po:

—E’yarea’ta’ ijpaki. Ijyareapoy. —Jesúsa ona’uy. Ena’té idada o’yarud’uy.

4 —Jesúsa be’yarea’ne mantia’pakhue’ yae’. Sacerdote Diostaj ’uhua huanigbatiarakerite yahuati’. A’yareya’po konig Moisésa o’mana’uyate ken konig yayokti’. Sacerdotea ’uhua Diostaj kanigarake’po ’uhuapi’ yayokti’. Ken konig i’ka’po o’yaredepo aratbuta mo’tinopoeapone. —Jesúsa ona’uy.

Roma gobierno capitánen huanaba’taj Jesúsa o’yarea’uyate.
(Lc. 7.1-10)

⁵ Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'. ⁶ Jesústaj

—Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huaso' dakhue'da o'epo konig ayhue'da o'e. Pai'nada o'nopo'e, Huairi. —Capitána diga' o'pakpo ona'uy.

⁷ —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.

⁸ —Q'na 'urua'da Huairi i'e. Donayo nog aratbutda ijje. Ehue'da ijje. Do'hued jakyo kudhue'dik i'ene, Huairi. Ka-yare' yaa'. Eade'te o'yarudapo. ⁹ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijanikay do'taj men'igpeika'ne. “Yahuati'.” Do'hued sorotataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj “Yatiak,” ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi “Yaka,” ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate. ¹⁰ Kenda Jesúsa o'peedepo,

—Kenpihuay, huakka'da meknopoene. Israel aratbut Diosen aratbut e'eada sue'da Diostaj o'noknopo.

¹¹ Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopoapo. Bidta'da on'tiakapo nogya' nogya'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po o'neapo. ¹² Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po o'ey nama'da on'nopoapo Diostaj oknopoehue'ada on'nopoenok Diosa o'maenapo.

Sikkiregyoda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

¹³ Ona'ti capitántaj ona'po:

—Q'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopoenig o'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy. ¹⁵ Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuada'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Nogya' nogya' huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga nogda nogda dakhue' on'toepo on'digpakpi, ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya'

dakhue' huaē'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁷ "Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone." Isaías a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaías Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeya Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, "E'pogtone' mo'dayhua," o'mana'uy. ¹⁹ E'pog ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:

—Meyopi' i'huika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti hua-pak o'taika'. Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. Doere e'hua'nayo meyo'kon yatayapet nopoehue' yae'. —Huamanmadika'eritaj Jesúsa ona'uy.

²¹ —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ee'ted huaojtone'taj daka' toedik ijje'y. —Noga huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

²² —Huabo oknopoehue' huaē'eria nog oknopoehue' huaē'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo diga'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús huanigpeika'eriere e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy. ²⁴ E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huəkudpo huata'kotdikte o'uy. Jesús nayo o'tay'uy. ²⁵ A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:

—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁶ —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka' yanoknopoika'. —Jesúsa o'mana'uy.

O'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' yae', huenirihue' yae'," ona'nok o'batikanpo, bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uy. ²⁷ "Kenpihuay. I'na huabokerek 'urua'da o'ka'. Kentaj bapoka o'nigpee' kenpa'ti e'poga o'nigpee'." Huanigpeika'eria on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'toe'ika'uyate.

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta' huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.

²⁹ —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Utta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.

³⁰ Kenta'da meyo'hue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.

³¹ —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'uy.

³² —Yanhuati', huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto' botbokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken, aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuy.

³³ Ken huakyari' huamatoe'eri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig on'batia'pakato'uyate. ³⁴ Aya'ada huakka' jak huae'eria on'peedeipo Jesúste on'huahua'uy. Jesústaj on'huahuaydepo, “Oro'enbaya' yahuade'.” Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegdepo huaen jakyokon o'tiakuy. ² Jesúste aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda'po on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak o'ika'uy. Jesúsanayo o'yareapo o'noknopoe'po on'nigtotiakuy. Kenda Jesúsa o'nopoe'po.

—Durugda yae'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uy.

³ “Inbokerek nama'da o'nopoe'po Diostaj dakhuea'da o'huaa'.” Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria huanopoya'da on'nopoe'po. ⁴ Kenda huanopoya'da on'nopoenig Jesúsa o'nopoe'po o'mana'po:

—Menpa' dakhuea'da on'tinopoe. ⁵ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada okkahueahue'dik o'ne. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'ne. Diosayo'da yarea'dik o'e. ⁶ Do huabokerek ijje'po Diosya' i'tiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijje'y opudtaj kenda a'manopoe'aya'po,

—Yabo', asuk yatoe'po, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uy.

⁷ Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate. ⁸ Huakka'da aratbut ogkupopakpo kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o'ëpo konig Diosonigti okkahuea'dik o'ë. Yarea'dik o'ë. 'Urua'nanada Dios o'ë. On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeunhuahuika'po beta'huika'," ona'uyate.

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ken keya' Jesús o'tiakuy. Do Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne. Jaksi'poya' gobiernoen huakupe ijtabae'ika'uy.

—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —
Mena'uynok ijbodpo kenere ijhua'uy.

¹⁰ Ken jakyo Jesúsere Jesúsén huanigpeika'eriere ijbape'po huakka'ada gobiernoen huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti nogomey Moisésenba' daka' pee'hue' huae'eri on'bape'uy. ¹¹ Kenda fariseo huamanmadika'eria on'tiahuaypo:

—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere ya'bape'? Dakhuea' huakika'eriere bapehue'dik o'ika'ne. —Fariseoa Jesúsén huanigpeika'eritaj on'huaa'uy. ¹² Jesúsa kenda o'mapeedepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri huadakda o'ey mo'nopoepo do'taj pakhue' mo'ene. Gobiernoen huakupe huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere dakhue'da o'ne on'nopoepo do'te huamanopo'yarea'eri iijenok on'pakpo on'batiakika'. ¹³ "Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'. Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki." Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopoika'. Konigepo "Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtia'uy. Huadak huaka'eritaj "Yan'nopo'korea'," a'manaya'po Diosya'tia'khue' ijjuy. —Jesúsa o'mana'uy.

Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue'ehue'yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Juan Bautistaén huanigpeika'eria Jesústaj on'huatiakpo: —Diosa me'pee'po bapehue' o'ikay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Diosa me'pee'po bapehue' o'nika'. O'nen huanigpeika'erinayo kenpa'da on'bapika'. ¿Mena'po yan'bapika'? —Jesústaj o'nona'uy.

¹⁵ —Huabokerek o'toepakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken huabokerekere o'nepo pai'da

ehue'dik o'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpeika'eriere ijika'nok durugda o'nika'. Pai'da ehue' o'nepo on'bapika'. Nogok do'taj mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o'neapo. Nogok nogok Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo.

¹⁶ Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ikay oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'.
¹⁷ Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinayo o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'uitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Juan Bautistaen huanigpeika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:

—Do'hued huayobu huaboa'da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada'dik i'ene. Bohua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.

¹⁹ Kenda Jesúsa o'peonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eriere Jesúsere o'hua'uy. ²⁰⁻²¹ Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'unhuahuika'po, “Jesúsen huaok huakubogpita' e'nejnayo iyyareapoy.” Huanopoa o'nopepo huaok huakubogpita' o'ne'uy. ²² E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:

—Yadurugpak. Do'taj oknopoenok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda eade'te o'yareadpo huadakda o'unhuahuika'uyate.

²³ A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o'nedepo kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:

²⁴ —Yan'maorok. Ettone'si'po bueyhue'ada o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda on'peepo Jesústaj on'tierikuy. ²⁵ Jesúsa o'maoroka'depo o'kudpo ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'toeato'nok o'noyhuadonpo o'boduy. ²⁶ Jesúsa judío

huairien huayobusi'potaj o'noyhuada' aratbuta Capernaum aya'bayoda on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesúsa o'bakpoyarea'uyate.

²⁷ Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga on'tatiakpo:

—Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuea' huayayo. — Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.

²⁸ Jakyo e'kudonde'te ekpobiga on'huahua'nok

—¿Do'a okpoyarea'dik me'ene menpa' mo'nopoe? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', oknopoene, huairi. —O'nona'uy.

²⁹ Ekponejde'te:

—Bo'tiahuayapone moknopoēnok, yan'tiahuay'. — O'mana'uy.

³⁰ O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.

—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. — Huiyoka'da o'mana'uynig'a. ³¹ O'norokondepo, Jesúsa bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e'ika'tada Jesúsa o'yarea'uy.

³² Jesúsomay e'norokonde'te sue'da nogomeya huabokerek-taj on'totiakuy. Ken huabokerek a'pakhue'da o'ika'uy, toto'a o'no'toika'nok. Jesúste on'totiakuy. ³³ Jesúsa toto'taj okenon-nok a'pakhue'da huae'eria idada oa'pakon'uy.

—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o'neahuadikame'te. —Huakka' aratbut egkupopakte on'batia'pakuy.

³⁴ —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesúsa. — Fariseo huamanmadika'erianayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

³⁵ Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo nogyo o'huae'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'toike'po yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoē' yan'nigpeika'. Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'uy. E'digpaktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' ee' en'toe'tada o'bayarea'uyate. ³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua o'nepo konig huamatoe'eri toehue' o'nika'uy. Pai'da o'neonhuahuika'po kate ka'dik nopoe'hue' o'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o'nenok kenomeytaj Jesúsa o'matinepahui'uy.

³⁷ —Huakka'ada Diosensi'po ee'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopoē'ta' e'pakada sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri o'ne. ³⁸ Konigepo Diosa huadak hua'a huamanmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj

kamanopo'yare'po yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'.
—Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesúsa o'baktie'ea'uy.

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Oro'taj doce huanigpeika'eritaj, “Menhuatiak.”
Jesúsa mona'uyne. E'tiakde'te, “Dakhue' toto'a
huamanopo'to'e'eritaj kan'maoroke'po on'teypakapone
on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' ee' kan'bayarike'po
on'teypakapone on'tihuapokapone. Bayarea'dik
mo'eapone.” Jesúsa mona'uyne.

² Jesús en doce huamata'mona'eri o'nepo: Simón nogdikda
Pedro, Pedro en huama'buy Andrés, nog Jacobo huama'buy
Juanere Zebedeoensi'po, ³ nog Felipe, Bartoloméere, kenpa'ti
Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri ijikamey, kenpa'ti
Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo,
⁴ Simón cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti Judas Iscariote.
Judas Iscariote Jesústaj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik
o'eapo.

*Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po
o'mata'mona'uy.*

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Jesúsa oro' doce huanigpeika'eritaj mo'ta'mona'uyne.

—Judioenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue'
yane'. Samaria aratbuten huakka' jakyo kudhue' yaneti'.
⁶ Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'.
⁷ Dios Huairi o'ede. Yanoknopoepo yan'nigpeika'. Nogyo
nogyo yanhua'epo yan'manati'. ⁸ Ke'poda e'si'dakpara'tada
yan'bayareati'. Dakhue'da ee'tada yan'bayarea'.
E'bueytada yan'manoyhuada'. Toto'a e'manopo'toetada
yan'maenti'. Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue'
yan'batihuapokika'. “Huakupe beyok,” manahue' yanika'.

⁹ Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue'
yane'. ¹⁰ Kutama batohuahue' yane'. Nogtida huaok
yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi to-
huahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti
mo'batihuapokapone tobape'dik mo'eapone.

¹¹ Huakka' jakyo bo'kudondepo, “¿Be'a Diostaj bo'pak?
¿Be'a Diostaj e'nigpeeta' bo'pak?” Yan'manati'. Be'a Diostaj
ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo keyoda
yan'tayikati'. ¹² Jakyo yan'kudondepo, “Opudtaj Diosa
mo'manopo'noeye'.” Yan'mana'. ¹³ Jak huatae'eria opudtaj
e'paknayo kenpa'ti e'peenayo Diosa kenomeytaj kamanoeye'.
Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo yanokhuati'. Diosa

jak huatae'eritaj manoeyahue' kamae'. ¹⁴ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopo'e'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'. ¹⁵ Ken jaktaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

“Opudtaj dakhuea'da mogka'apone.” Jesúsa mona'uyne.

¹⁶ —Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta' on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Huadaka'da yan'nopoepo yag'kikati'. 'Urunopo'da yanika'. ¹⁷ Opudomey do'hued huanigpeika'eritaj huabokereka dakhuea' mogka'aponok “keyoj” ijjay. Castiga kan'magke'po judío huairite bo'tohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'batibitbitapone. ¹⁸ Do'taj moknopo'enok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone. ¹⁹ Gobierno huairitaj e'yokde'te “Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo.” Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopo'e'a'apone. ²⁰ Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Nokirega mo'nopo'e'a'aponok mo'batia'pakapone.

²¹ Nogok oknopoehue' huae'eria huaknopo'e'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopo'e'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ²² Do'taj moknopo'enok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. ²³ Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo e'batiarakata' e'tipakte idada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Keya' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti ida yan'bakhuati'. Nog judíoen huakka' jakyo nog judíoen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judíoen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi ijjepo onte'ti ijtia'kapoy.

²⁴ Opud do'hued huanigpeika'eri mo'ene. Do'taj dakhuea'da egka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone. ²⁵ Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpeika'eritakon diga'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdikya'e?
(Lc. 12.2-9)

26 Aratbuttaj me'pukhue' yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo. 27 Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'. 28 Huabokereka huaso'tayo'da barakdik o'ne. Huabokereka nokiregtaj arakhue'dik o'ne. Huabokerektaj mididhue' yanika'. Diosanayo huaso'taj nokiregeretaj ta'akyo en'dik o'e. Onte'ti noyhuadhue'dikda o'ne. Konigepo Diostayo'da yanokme'pukikati'.

29 Bakoyisi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoyisi'pote huasigkupesip'po bayokdik o'e. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoyisi'po bueydik o'e. E'paknayo bueyhue'dik o'e. Opuden Apag Diosa bakoyisi'potaj daka' o'matoika'. 30 Opudtaj kenpa'ti daka' mo'matoika'ne. Opuden huakuhuijtaj mo'dikika'ne. 31 Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'matoika'ne. Konigepo aratbuttanayo mididhue' yanikati'.

"Jesucristotaj huaknopoe'eri ijjej" huaa'eritaj Apag Diostaj Jesusa huadakda o'bahuaa'apo.

(Lc. 12.8-9)

32 "Do Jesucristotaj huaknopoe'eri ijjej." Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyo en'tiakte, "Do'hued huaknopoe'eri o'ne." Do'hued Apagtaj yona'apoy. 33 "Do Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eri ijjej." Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, "Kenomey do'hued huaknopoe'eri ehue' o'ne." Do'hued Apag Diostaj kurudya' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eria huabeta huaknopoe'eritaj on'huadiayapo.

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeyaya'po Diosya' o'tiakuy nopoe'hue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakanhuaya'po Diosya' ijtikuy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo. 35-36 Diosya' ijtikuynok huabet nog onaratbuttaj huabettaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopoe'hue' huae'eria huaknopoe'eritaj yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaojtaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti huayobua huayetaj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

37 Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apagtapi', huayetapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' ee'nayo do'taj sue'da di' ee'nayo, do'hued huaknopoe'eri ehue'dik o'ne.

38 "Jesucristoen huaknopoe'eri ijjej." Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesusen huaknopoe'eri ijjej." Aratbuttaj manahue'

ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik mo'ene. ³⁹ Do'hued huaknopoe'eri mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone. "Jesúsen huaknopoe'eri ehue' ijjeý." Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'eapone. Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone. Do'hued huaknopoe'eri i'enok aratbut diga'da mogkapone. Batikhue'da "Jesúsen huaknopoe'eri ijjeý." I'mana'ika'nok e'aralnayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.

(Mr. 9.41)

⁴⁰ Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne. ⁴¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' 'uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakuapa Diosa bo'yokapone. ⁴² Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoe'eritaj hue'eypi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo. Nogok kurudya' huadakuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaday Jesúsa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.

(Lc. 7.18-35)

¹ Jesúsa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesús o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.

² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda 'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste o'ta'mona'uyate.

³ —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoeý. "¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesústaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,

⁴⁻⁶ —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj ijmanikay. Do'taj o'noknopoe'po okbatikhue' o'nenok kenomeytaj

ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peonhua'nig Juantaj yan'huahua'po yan'nonati'. — Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁷ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo:

—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne. ⁸ Huabokerek 'urunada yudtaj e'otika'te kenda a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig huairien 'uru jakyoda o'nika'. ⁹ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. ¹⁰ Do'taj katia'pake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'timadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

¹¹ Oyedda aya'da huabokerek sue'da huadak o'nika'. Juan-nayo huadaknada o'e. Diosa oknopoe'. Dios Huairitaj huaknopoe'eri huadaknanada o'neapo. Diosa kenomeytanayo huakka' o'baeretpakika'apo. Juantanayo sue'da o'pakapo. Ijjay.

¹²⁻¹³ Diosen Huairi o'eapo Moisésa Apagba'te o'batia'pakuyate. Kenpa'ti Diosen Huairi o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te on'batia'pakuyate. Juan bautista tiakhued ee'ted on'batia'pakuyate. Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa'da e'batia'pakde'te aratbuta Diosen Huairitaj diga'da on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpeeta' on'pak. Nogomeyanayo Diosen Huairitaj on'huadiaypo Cristoen huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta' on'pakpo, "Yan'batik. Dakhue' ia'ne." Huaknopoe'eritaj on'manika'nig'a. ¹⁴ Eknopoe'ta' e'paknayo Elías Diosen huamanbatia'pakeri o'e Juan. Diosen Huairi o'tiakde Elías huakkuru o'eapo. Apagba'a oa'uyate. ¹⁵ Kenda yonay daka' yan'pee' bo'peokhuadne.

¹⁶⁻¹⁹ Aratbut oy ken konig o'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'nika'. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti

pakhue'da o'ne. Juan Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijibapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhuaika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huatabae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'keay opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene, baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'po kenomeyo'da durugda o'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka' jakyo huae'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue'da o'ne'uy.

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Huakka' jakyo nogyo nogyo Jesúsa o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:

²¹⁻²³ —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoepep saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo huae'eri "Huadakda o'ey. Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopo'enig'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak huae'eria dakhuea'da ogkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o'mahuig'uyate.

Kenomeytaj mahuighued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uynayo Diosa ta'akyo mahuighue' ya'eay'uyetnig'a. ²⁴ Nogok Diosa castiga egka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huag'eritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopoe'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.

(Lc. 10.21-22)

²⁵ —'Urua'da i'ene, Apag Dios. Kurudyo huag'eried huairi i'ene. Kenpa'ti huadariyo huag'eried huairi i'ene, Apag Dios. Suhue'damon huanopoe'eritaj 'urunopo'tada o'nen huairitaj i'maknopoea'ne. Huakka' huanopoe'eritaj o'nen huairitaj huaknopoika' men'tiokhueyne. ²⁶ I'paknok huaknopoika' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok menoknopoe'ne, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

²⁷ —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'manopoea'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoea'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoe' kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoeay. ²⁸ Opud dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'ene. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga'da nama'da bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopoenok on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone. ²⁹ Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpeika'po nogiti nogiti yan'noponhuati'. Opudtehuapa' ijhue'da daka'da ijnigikay. Opudtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti dakhuea' kikhue'dik mo'eapone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'eapone. ³⁰ Doere bo'pakpo Diostaj o'nigpeene kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued e'manmadika'taj nigpeika'dik mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uy.

12

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpeika'eri ogkupoktega'uy.

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Nogok judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj huanigpeika'eri Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy. O'kusitokpo ogkupaya'po o'bape'uy. ² Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:

—Yatiahuay'. Kenda judíoen okmapie'ahuaddik ee'te kikhue'dik o'enig o'nen huanigpeika'eria ogka'. Dakhuea'da ogka'. —Fariseo Moisésba'taj nama'da huaknopoe'eria Jesústaj o'nona'uy.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huæ'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj o'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huæ'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'pe'uyate. ⁵ Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te sacerdote 'uhua Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te baahue'dik o'e. Moisésa o'madoya'uyate. Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da ogka' bahuaahue' mo'ika'ne. ⁶ Diosen jak huadakda o'enig'a do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Do'tataj aya'ada nigpeika'dik o'ne. ⁷ “Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj huakka'da ijpaki,” Apagba'a oa'. Kenda e'nopo'e'nayo do'hued huanigpeika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da ogka' ahue' mo'e'ayet. ⁸ —Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijje'po katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijjikay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'kudon'uy. ¹⁰ Jakyo huabokerek eba'po'ketpak o'uy.

—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? —Jesústaj o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo kenpa' Fariseomeya' o'nona'uy.

¹¹ —Opuden nogtida oveja e'tae'ada judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' huabid sorokkogyo e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokika'ne. ¹² Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo huakka'da o'pak. Konigepo judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete aratbuttaj tihuapokdik ijje'y. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy. Dakba'da nogbapenonigti o'un'uy. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eri o'nokbahua'uy. Ogkupopakpo ontatayo on'batia'pakpo, monig Jesústaj o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadoya'uyate.

¹⁵ Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo keya' o'bakhua'uy. Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' huæ'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁶ Jesúsa o'bayarea' nogyo nogyo batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da

o'mana'uy. ¹⁷ Kenda Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesúsa aya' o'ka'uy. Oa'po:

¹⁸ In do'hued huanaba' me'taene. Do'hued kakike'po ijtá'mona'apoy. Kentaj di' ijje. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokirega ijnopo'to'eapoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik o'ika'apo. ¹⁹ Nog aratbuttaj maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue' o'eapo. Jak kuruta' 'utta' mana'pakhue' o'eapo. ²⁰ Konig hue'pi sue'pi' tey e'ek daka' toika'dik o'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopoenok daka' o'matoika'apo. Konig kerosenbij aya' ekpakada ida bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'mananhuaika'apo. Ke'nen huaknopoe'eriomeynayo kenere on'neonhuaika'apo. ²¹ Nogbayo nogbayo huae'eria kentaj yanoknopoika'apet. Isaías a'nenda oa'uyate.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Toto' nokirega dakhue'a o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda ekpobig o'uy kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy. Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.

²³ —Kenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo ya'e? —Huakka' aratbuta ogkupopakpo o'da'uy. ²⁴ Fariseo huamanmadika'eria on'peedepo,

—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj maendik o'e. —Fariseoa on'huaa'uy.

²⁵ Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa o'nopepo,

—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo' huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet. ²⁷ Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto' nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden huanigpeika'eria toto' nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpeika'eria mona'apone ²⁸ Diosen Nokirega be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigepo do

Diosen Huairi o'tiakde. Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.

²⁹ Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje. Toto' huairien huanaba' maendik ijje.

³⁰ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'hued taka' mo'ika'ne. Be'api' doere e'baktie'ea'ta' tihuapokhue' ee'nayo do'hued huaknopoe'eritaj on'baknopoe'batika'po dakhuea' ogka'po.

³¹ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. ³² Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Be'api' Diosen Nokiregtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue'dik o'eapo.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne nopoe'dik o'ene.

(Lc. 6.43-45)

³³ Daknopoda hueymey ee'nayo 'uru huada o'toika'. Hueymey e'aynayo huadakon o'aypo dakhue' huada o'ika'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda ohuey o'e o'nopoene. Do kenpa'ti huadakda ijkika'nok huadakda o'e. Yan'nopoe'.

³⁴ Konig bihui a'nenda nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'ene. Opud dakhuea' huae'eri mo'epo huadak sigpi' ahue'dik mo'ika'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopoepo kenda o'batia'pakika'ne. ³⁵ Huabokerek huadaknopo'da o'nepo huadakda on'nopoika'po huadaky'o on'batia'pakika'.

Huabokerek dakhue'nopo'da o'nepo dakhue'da on'nopoika'po dakhueayo' on'batia'pakika'.

³⁶ Kene'huaya'me'noete Diosen castiga huame'noete aya'da dakhue'dik oda'ika'uynigtaj castiga o'magka'apo.

³⁷ Huadaky'o huaa'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da mo'ene." Diosa mona'apet, ken. —Jesusa o'mana'uy.

—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesustaj o'nona'uyate.

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 —On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.

39 —Oy aratbut dakhuea'da o'nika'. Diostaj oknopojkay odanig'a Diostaj nigpeehue'da o'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' ijjeapoy. Kenyo'da konig Jonás Diosen huamanbatia'pakeria o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy. 40 Jonás bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa' sikyoere sorokkogyo ijjeapoy. 41-42 A'nennada huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo hueretda huairi ijje. Konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy huae'eri dakhuea'da ogkika'uyate. Nínive huae'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nenba bidtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'tiakonhuahua'uyate. Salomónnayo sue'da 'urua'damon o'nopo'e'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopoe'po huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy huae'eria sue'ada do'taj mo'peepo o'noknopoe'ne. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopoe'hue' huae'eri Diostaj dakhue'nada o'ne ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.

(Lc. 11.24-26)

43 —Dakhue' toto' nokireg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huaika' e'uktada huahuayhue'da o'epo. 44 “Keyo ijikamey a'kumeyi.” Kenpa' nokirega o'nopoepo, ken huabokerektaj o'nopo'tojkame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'da dakanopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok 45 ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'toepo sue'da dakhue'mon o'epo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada

toto' on'nopo'toedenok huabokerek dakhuea'nanada o'e'uy.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuy.
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere o'nokyedepo on'boato'po, “Jesústaj e'batia'pakta' o'paki.” Huabokerektaj o'nona'uy.

⁴⁷ —Iyo jak kurute o'nen huaye o'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.

⁴⁸ —Be do'hued huaye ya'et. Be do'hued huama'buy ya'net.
—Jesúsa o'mana'po, ⁴⁹ huanigpeika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne.
⁵⁰ Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyo huae'eri o'paknok ogkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy o'ne. Kenomey Diosen ogkika' do'hued huidpo o'ne, kenomey Diosen ogkika' do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ogkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Kenme'noe Jesús o'orokpo e'pogyo o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy. ² Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte ogkupopakuy. ³ Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhua'po:

—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy. ⁴ Nogyon nogyon o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate.

⁵ Huidbate sorok burujte sue'da o'kidbako'tuyate. Kenta'idada o'kerekuy. Sorok buruj o'epo idada o'kerekuy.

⁶ Ken diga' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da hua'ihuit o'epo o'ay'uy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate.

⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien huakid ogkupaepo. Noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo. Noga treinta huakid ogkupa'e'uyate, ken. ⁹ Kenda o'nona'dene daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne.

—Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoekahue'dik ya'neapet.

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Oro' Jesúsen huanigpeika'eri o'huatiakpo:

—¿Mena'po aratbuttaj nopoekahue'dik e'huae' jonbatia'pak? —Jesústaj ona'uyne.

¹¹ —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpeika'apo opudtanayokon konig e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta' pakhue' ijje. ¹² Kenomey sue'da huakka' on'nopoepo e'nigpeika'ta' on'pakpo nogda on'nopoeapo. Nogomey suhuigda on'nopoenig'a nogda e'nopoeta' pakhue' o'nenok Diosa o'bakkahuea'apo. ¹³ Nogomey e'tiahuayada e'peeada nopoekahue'dik e'huae' Diosen huakhuairi konig o'e ijmanbatia'pakpo ijmanmadikikay. ¹⁴ Isaías Diosen huamanbatia'pakeria nopoekahue' huae'eri konig o'nika' o'batia'pakuyate:

Opudada mo'peeapetnig'a nopogkahue' mo'eapet.

Kenpa'ti bo'tiahuayapetnig'a nopogkahue' mo'eapet.

¹⁵ Nopo'teyda mo'epo. Diosendiktaj dakhuea'da mo'peeapet. Konig ekposikonig ya'nepo hueretda hua'a tiahuayhue'dik ya'neapet. Peehue' ya'neapet. Nopogkahue' ya'neapet. Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue' mo'eapet. Kenda Isaíasaa oa'uyate.

¹⁶ Opudnayo do'hued huanigpeika'erianayo on'tiahuayne on'peene. Konigepo durugda mo'ika'ne. ¹⁷ A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaknopoda aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik me'nuyate kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj e'peeta' e'pakada pee hue' o'nuyate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Huakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ —Yan'pee'. Huabakidena'eri konig o'e daka' ijbata'pakapoy. ¹⁹ Huabakidena'eria o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj huadak hua'a konig huakid o'e. Sue'ada aratbut konig dag o'ne. Teynopo'da o'ne. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'ne. Do'hued e'manmadika' e'peeada nopoekahue' o'ne. Toto' o'bahuatiakpo huadak hua'ataj o'bakkayika'. ²⁰⁻²¹ Sue'da huidbate o'kidbakot. Sorok burujda o'e. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'peepo idada o'noknopoenig'a durugda on'peeatunig'a kenpa'da nigpeonhuahue' o'nepo sue'da o'nopoenka'po. Sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopoe y o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga' on'magka'nok o'noknopoebatikapo. ²²⁻²³ Huakid

okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'matoe'ta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti hua'enda e'durugpakta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpee hue' o'neapo. Diosen kahue'dik o'neapo. Ken huakid huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nopoeapo. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mireere e'tipakbo' konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakuy.

²⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi in konig o'e. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda o'batuke'uyate. ²⁵ Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj mireokda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. ²⁶ Ken trigo huakpi o'kerekepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire trigoere o'bakerekuyate.

²⁷ Huanaba' mire on'tiahuaydepo huairite on'hua'po, “Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Meyo ee' mire ya'bo, huairi?” O'nona'uyate. ²⁸ “Takaa ogkame'te.” Huairia ona'nok, “¿Menpa' e'taburuta' i'pak?” Huanaba'a huairitaj o'nona'uy.

²⁹ “Keje', mire mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'et. Trigoere mireere kenpa'da kae'. ³⁰ Ogkupayea'hued ee'ted onteteyo' kenpa'da kae'. Huakkuru a'bakpakaya'po mire yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo aypo jakyo yag'kudati'. Ijmana'apoy.” Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidda mostaza huakid o'e. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo. ³² Suhuigkidada e'kerekepo hueymeytonea'

o'kerekepo huaboro'nanada o'eapo. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruda Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoe'po on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'og ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 13.20-21)

³³ Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a harinaogyo huabia'og o'buk. 'Urua'da o'tiogkuayaga'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopoe'apet. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoe'apo ken konig o'eapo o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy. ³⁵ Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut egkupopakte Jesúsa ken konig o'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy. Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopoe'hued o'nunhuahuika'uy, kenda kan'nopoe'po, ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mire trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eria o'huatiakondepo,

—Trigo mireere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uyne.

³⁷ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba o'taepo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ijje. ³⁸ Huadarite huae'eri aratbut konig huairien ta'ba o'ne. Aratbut do'taj mo'nigpeika'nig konig huadakkidda o'ne. Aratbut toto'taj on'nigpeika'nig konig mire o'ne. ³⁹ Taka' mire huabakbatuke'eri konig toto' huairida o'ne. Toto'ada nama'da o'manopoe'a'nok Cristoen huaknopoe'eri o'ey nama'da ya'manopoe'a'apet. Nogok kene'huaya' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet

⁴⁰ Konig aratbut tajpo mire on'bakpakika'nig konigti

kene'huaya' huame'noe ee'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuigapo. ⁴¹ Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo. ⁴² Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada o'neonhuahuika'apo. ⁴³ Kenoka' Diostaj huanigpeika'eri 'urua'nanada o'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada o'neapo. Kenda o'nona'nig daka'yan'peikati'. Bo'piokhuaadne.

Huakka'te huapa'da o'ika'nig katepi' o'huahuaypo konig o'e. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁴⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj konig e'dik o'eapo ijmanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da o'ika'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig o'taeonhuahuika'apo. Konigepo ken ta'ba e'baketa' huakka' o'pakpo aya'da o'matoe huakupete o'bahuaya'po, ken huakupe o'toedepo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig huaboa'da o'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik o'nepo kentayo'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada o'ika', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' o'ika'.

⁴⁵⁻⁴⁶ Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj konig o'e ijbatiapaki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matoepo huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik o'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopoe'eri konig biigentotok o'e. Hueretda huaknopoe'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o'neapo.

⁴⁷ Dios Huairien huaknopoe'eri ken konig o'ne. Konig biig huakjenea e'pogya' o'nokene. Nogda nogda biig o'nontotokpo ⁴⁸ hueda'da o'enok kuhuadta' o'nontotok, o'nontotokdepo huadak biigyo' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e'huae' o'nen. ⁴⁹ Diosen kene'huaya' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopoe'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo. ⁵⁰ Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o'nepo on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uayne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopoe'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o'ne.

⁵¹ —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

—Ee', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.

⁵² —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopoe. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopoe. Oy Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud moknopoe'dene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'ene. Konig jak huatae'eri ken konig yag'kikati'. Jak huatae'eria pai'da huae'eritaj on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o'tae huatone'pi' huabopi o'batotiakpo pai'da huae'eritaj o'bayokika'. Opud konigti yag'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboa'da e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o'ika'uy.

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Kenoka' Jesúsa ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Keya' on'bakhua'uy. ⁵⁴ Hua'enbayokon okye'uy. Judioen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uy. Aratbut on'peedepo e'me'pukeada oknopoe'hue' o'nepo:

—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Menpapi' yabayarea'. ⁵⁵ Huamenhuea'eriensi'po o'enig'a. Ke'nen huaye María o'e. Jacobo ke'nen huama'buy o'e, José Simón Judas. ⁵⁶ Jesúsen huidpopi' oro'ere o'nika', meya' huakka' ya'nopuyet. —Aratbut Jesúsen huakka' jakyo huae'eri huayahuaya on'batia'pakuy.

⁵⁷ Konigepo Jesústaj digda on'huanopoe'uy.

—Aya'da nogbayo nogbayo huae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o'ne. E'bahuua'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o'ne. E'bahuua'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa ke'nenbayo huae'eritaj o'mana'uy.

⁵⁸ Keya' aratbut Jesústaj oknopoe'hue' o'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on'huerenokteg'uyate.

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹⁻¹² Galilea huadari gobierno huairi Herodes o'uyate. Herodesen huama'buy Felipeen huatoe Herodíastaj o'toe'uyate.

—Felipeen huatoe Herodíastaj toehue'dik i'ene. —Juana Herodestaj ona'ika'nok Herodes Juantaj o'tita'mona'uyate. “Huabakuda' jakyo yag'kuda'.” O'mana'uyate. Herodes Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o'uyate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o'uyate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen huayobua baile'a o'manige'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda o'yokapone.” Aya'da en'peete huayobutaj ona'uy. Mune'yoa Herodías huayetaj o'huahuatupo. “¿Ka'tia' yona'apo?” Onatupo. “Juan Bautistaen huaku beyok.” Yanati'. Mune'yoen huayea ona'uyate. Herodeste o'kumej. “Baegte Juan Bautistaen huaku beyok.” Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'peedepo pai'da e'nopo'eada “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda iyyokapoy.” Aya'ada huabokerek on'peenok sorotataj “Huabakuda' jakyo yanhuati', Juantaj yanhuerenokteg. Yag'kutotia'. Herodíasen huayobutaj yan'yok.” Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpeepo huaku on'totia'kpo Herodesen huayobutaj on'yokuyate. Ke'na huayetaj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpeika'eri on'tia'kpo huabuey on'tohua'uy. Oqkubarakka'uyate. Oqkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'huerenokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'urua'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipeedepo:

—Ken Juan Bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'te. Konigepo 'urua'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopoepo oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Juan Bautista e'bueyde'te Jesúsa o'peedepo keya' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipeepo huakka'da jakya' o'norokonpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy. ¹⁴ Kusi'pe o'betatodepo Jesúsa o'kutuy. O'kutdepo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e'ne'taj o'bayarea'uy. ¹⁵ Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

¹⁶ —Huahue'dik o'ne. Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

17 —Ehue' tõehue'da o'ey. Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj ona'uy.

18 —Iyo do'taj menigtotia. —Jesúsa mona'uyne.

19 “Mirebate yan'bahuad.” Huakka'da aratbuttaj Jesúsa o'mana'depo, huabaniga' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy. 20 Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. 21 Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huahuētiudte o'huae'uy.

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 “Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti'.” Jesúsa oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy. 23 O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. Osikdenok Jesúsyo'da o'uyate. 24 Kenok oro' e'pognopoyo o'uy. Diga'da o'bapokpo kusi'pete monbosaka'uyne. 25 Sikyoedda Jesúsa huahuētiudte bo'huatiakuyne. 26 Jesús huahuētiudte oro' o'tiahuaypo o'mepukon'uy.

—Nokireg o'e. —O'mepukonpo o'okoy'uy.

27 —Me'pukhue' yane'. Do ijje. —Jesúsa mona'uyne.

28 —O'na ee'nayo do'taj yatiak. Mena' Huairi. —Pedroa ona'uy.

29 —Yatiak. —Jesúsa ona'nok Pedro o'kotpo Jesústaj huahuētiudte o'huahua'uy. 30 Huahuētiudte o'huahua'po e'huahuada diga'da o'bapok o'nokotpo o'mepukon'uy. O'mepukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.

—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey. —Pedroa Jesústaj o'nokoy'uy. 31 Jesúsa Pedrotaj o'ba'totokpo,

—¿Mena'po suhuigda meknopoe' do'taj? Huahuētiudte i'huatiakpo be'tihuapokapone mena'po oknopoe'hue' o'e. —Ona'uy. 32 Jesús Pedroere kusi'peyo en'huadde'te bapoka o'batikon'uy. 33 Oro' huikudate o'huadpo,

—Kenpihuay, on buttida i'e Diosen Huasi'po. Kurudya' i'tiakuyate. —Oro'a ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uyate.

(Mr. 6.53-56)

34 E'pogtone' oktegdopo Genesaret huadaribayo o'betdepo okye'uy. 35 En'kotde'te Jesús o'e aratbuta o'nokie'depo

aya'tada huabada on'mana'uy. Aya'da dakhue' e'huae' Jesúste on'manpatotiakuy. ³⁶ "Q'nen huaok huakubogpi a'neya'po," Jesústaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

15

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o'ne.

(Mr. 7.1-23)

¹ Nogok sue'da judío huae'eri huairi Jesústaj on'huatiakuy. Jerusalén huakka' jakya' on'huatiakuy. Jesústaj o'nona'po:

² —A'nenda oro'en adhuea'pane' huairi huadaknopo' oro'en Diosa moknopoepo bapehued on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

³ —Konig opuden adhuea'pane' ogkika'uyate opudakon a'kikaya'po Apag Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne. ⁴ "Opuden huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti "Huaojtaj huayetapi' be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene." Diosa oa'uyate. ⁵ "Huaojtaj huayetere oyda tihuapokhue'dik o'nene kenpa'ti bayokonhuahue'dik o'nene. Diostaj aya'da mo'tamaika'nigtaj o'bayokde'uy." Be'api' huaojta huayetapi' a'dik o'ne. ⁶ Ken konig huaojta huayetapi' ea'nayo tihuapokhue'dik o'neapo. Opuda mo'manmadikika'ne. Konig adhuea'pane' nama'da on'manmadikika'uyatenig opuda nama'da mo'manmadikika'nok aratbuta Diostaj nigpeehue'dik o'nika'apo. Bo'ika'ne. ⁷ Opud nama'da huanopo'e'eri mo'ika'ne. Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da bo'timadoya'uyate opudtaj:

⁸ In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne. ⁹ Nama'da do'taj dak-iti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isaías a o'manigmadoya'uyate. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁰⁻¹¹ —Iyon yan'batia. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'depo,

—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. In o'nona'nig yan'pee' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.

¹² Kenoka' oro' Jesúsén huanigpeika'eria Jesústaj o'bahuahua'po,

—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'peepo bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopoe? —Jesústaj ona'uy.

¹³ —Konig huakpi do'hued Apaga konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nongenda huamanmadika'eritaj o'maenapo. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue' yane'. Kenomey nama'da o'noknopoe'po nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekpobigtaj e'tohuanig o'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekpobig o'ne. Fariseo ekpobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹⁵ —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'enok daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

¹⁶ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. ¹⁷ Mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'. Huaminyak'on o'orokika'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenpa' mo'nopoe. ¹⁸ Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopoe'po ia'. Diostaj dakhuea'da i'ene Diosa o'nopoe. ¹⁹ Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo huatoe toehue' huae'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahuia'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahuia'ika'. ²⁰ Kenpa' ogkika'po dakhue'da o'ne Diosa o'nopoe. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo "dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o'e. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uy.

(Mr. 7.24-30)

²¹ Keya' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadaribayo o'hua'uy. ²² Ettone' judío aratbut ehue' keyo o'ika'. Cananea huae'eri o'uy. Jesústaj o'huahua'po,

—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued huayobu'taj toto'a o'nopo'toe'po dakhue'nanada o'e, Huairi. On Daviden huayayo i'ene. —Ettone'a Jesústaj 'utta'da ona'uy.

²³ Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy.

—Ettone'taj yata'mona'. Konigepo oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj diga'da ona'uy.

²⁴ —Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpeikahue' o'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'uyne. —Jesúsa oa'uy.

25 Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,

—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

26 —Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o'e. Konigti judío aratbuttayo'da tihuapokdik ijjeý. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik ijjeý. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

27 —Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika', Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

28 —Huakka'da do'taj iknopoenok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en huayobu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e'ne'taj o'bayarea'uy.

29 Keya' Jesús o'hua'po Galilea e'pog akta'bogpete o'hua'e'uy, Nogok ote'yo o'behuikdepo o'huaduy. 30 Kentaj huamojta'po sododa, ekspobig, a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti huakka' dakhue' nogpa' nogpa' ee' on'batotiakpo Jesústaj huakka'da on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa o'bayarea'uy.

31 —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po sododa huaboa'da 'uruda on'hua'e. Huakpo-biga huaboa'da on'tiahuay. —On'batia'pakpo, “Urua'da o'e Israelen Dios. Dakiti Dios.” Huaboa'da on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone'eretaj Jesúsa o'batobape'uy.

(Mr. 8.1-10)

32 Oro' huanigpeika'eritaj bo'kupopaka'depo mona'po:

—Iyoda huakka'nada bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea' o'nedepo aypobayo' kate bapehue'dikda o'nenok ijmatinepahui'po bapehued en'bahua'nayo jakyo okyehued dagta' arogdik o'nenok e'mata'mona'ta' pakhue' ijjeý. —Jesúsa mona'uyne.

33 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyne.

34 —¿Meniga' pan mo'tae? —Jesúsa mona'uyne oro'taj.

—Siete pan sue'da biigere mo'taene. —Oro'a ona'uy.

35 —Barakte yan'bahuad. —Jesúsa o'mana'uy. 36 Siete pan sue'da biigere o'bapadpo, “Dakiti Dios. Daka' joka'ne.” O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy. Aya'tada o'bayoke'uy. 37 Aya'ada on'bape'uy. Noteymeya'da ogka'uy. Siete kusogyo huaboro'pegda boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. Huedmeya'da on'dohuea'uy. 38 Cuatro mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'poere kenpa'ti o'nuyate. 39 Kenoka' “Opuden jakyo yan'huati'.” Jesúsa

huakka'da aratbuttaj o'mana'uy. O'mana'depo kusi'pete Magdalabayo o'hua'uy.

16

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uynig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Judío aratbut huairia Jesústaj on'huatiakuy. Jesúsa nama'da katepi' yaka'apetpi' on'nopoepo, "Katepi' konig Diosayo'da kurudya' ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uynig kake'po." Judío huairia Jesústaj on'dikdikpo o'nona'uy.

² —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo "Eme'te 'uru'bada o'eapo." Opudā bo'a'ika'ne. ³ Sikyoedda kurudbed ee'nayo kenpa'ti diga'da e'sihui' ee'nayo "Dakhue'bada o'eapo." Opudā bo'a'ika'ne. Opud huadakda o'ey huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. Dakhue'da mo'ene. Kurud huadakda mo'nopoika'nig'a Diosa o'ta'mona'uy, oknopōehue' o'nene. ⁴ In judío aratbut dakhue'nada o'nika'. Diostaj oknopōehue'da o'nika'. "Katepi' kurudyo konig Diosayo'da ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uynig yaka'." Nama'da o'nona'ne. Kenpa'da konig Jonás o'noyhuaduyate do konigti ijnoyhuadapoy, ijjay. —Jesúsa o'mana'po o'bakhua'uy.

"Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e'huqe' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.

(Mr. 8.14-21)

⁵ Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pog akodpen oktepo pan okkahuudi.

⁶ —Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

⁷ —Pan okkahuudnok kenda mona'ne. —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.

⁸ Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa o'nopoepo,

—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' toedik o'nene. Suhuigda do'taj o'noknopoene. ⁹ Opudā do'taj nopōehue' o'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijmanigposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kusogyo huedmeya'da o'dohuea'uy.

¹⁰ Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere ijmanposakea'mey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj huedmeya'da o'dohueame'. ¹¹ "Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj." Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj o'batia'pak nama'da mo'nopoene. Judío huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹² Jesúsa nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj batia'pakhue' o'e. Judío huairia dakhue'diken

on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsa o'batia'paknig o'nopoenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Nogok Jesús Cesarea Filipino huadaribayo okyedepo oro' ke'nen huanigpeika'eritaj mona'po:

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.

¹⁴ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Jeremías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.

¹⁵ —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.

¹⁶ —On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uy.

¹⁷ —Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo huae'eria men'nopoea'ne, Simón Jonásensi'po. Konigepo durugda i'ika'apone. ¹⁸ Q'nendik Pedro o'e. Pedro huidtone'dik o'e. On konig huakkuruda huaknopoe'eria judíotaj nog aratbuttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone. Huakka'ada do'taj o'noknopoeapo. Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o'eapo. Do'hua ona'ne. ¹⁹ On Pedro mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'nigpeeapo Diosensi'po o'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e'huae' manmadikika'dik i'eapone. Katepi' huadakyó' ka'dik e'huae' manmadikika'dik i'eapone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁰ —“Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy.” Be'tapi' manahue'yane'. —Oro'taj mona'uyne Jesúsa.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy.

(Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22–27)

²¹ “Jerusalén gobierno huairien huakka' jakyo hua'dik ijje. Keyo judío huairitone' sacerdote huairiere Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eriene do'taj pai'da me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone.” Kenoka' Jesúsa huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne. Oro'taj monbatia'pakuyne.

²² —Kenpa' ahue' yae', Huairi. Dios kenpa' pakhue' o'e. Konig ogkahue'dik mo'eapone. —Pedroa adyon o'tohua'depo Jesústaj ona'uynig'a. ²³ Jesúsa Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'. Diosen e'nopo'e nopoehue'da i'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

²⁴ —Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. ²⁵ Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuahue' o'nika'apo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeika'ta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. ²⁶ Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ²⁷ Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen huata'moneriere nogok kurudya' ijtia kapoy. Konig Apag Dios 'urua'da o'e konigti iijeapoy. Konig Apag Dios huairitone' o'ika' konigti ijika'apoy. Konig daka' on'nigpeika'nigtaj huakka' dakhuapa ijbayokapoy. Sue'da on'nigpeika'nigtaj sue'da ijbayokapoy. ²⁸ Sue'da opud iyo doere mo'enig bueyhued ee'te huakka'ada Dios Huairitaj moknopoika'nigtaj mo'nigpeika'nigtaj mo'batiahuayapet. —Jesúsa mona'uyne.

17

Jesús o'eypakatu'uyate.

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama'buy Juantaere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehui kuyate. ² Kenomey on'tiahuaypo Jesúsen huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. ³ Moisés kudak Eliaseretaj Jesús en'batia'pakte Pedromeya on'batiahuay'uyate.

⁴ —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. O'na e'paknayo bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida kenpa'ti Eliástaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

⁵ Pedroa kenpa' enade'te senogada e'sihuija o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'peepo,

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj huakka'da ijdurugpakikay. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa e'sihuiya' oa'nok on'pee'uyate.

⁶ Kenda on'peepo konig gobierno huairitaj ogkika'nig Diostaj okkubuka' huakka'da on'mepukpo

on'bahuedon'uyate. ⁷ Ken Jesúsa Pedromeytaj o'bahuahua'po o'tibata'tepo,

—Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁸ Ona'ti en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

⁹ Huakupaya' on'huarakdepo,

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ —“Diosen Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik o'eapet”. ¿Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesústaj oro'omeya ona'uy.

¹¹ —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po ya'tiakapet. Buttida oa'uy'nig'a.

¹² Elías e'tiaktada kentaj okiehue' o'nuy Apagba' huamanmadika'eria. Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da men'nopo'ea'apone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'omeytaj mona'uyne.

¹³ Jesúsa Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut egkupopakyo oro'omey ekye'te nogbokerekatida Jesústaj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,

¹⁵ —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ika'. Nogok nogok ta'akyo o'huekika' kenpa'ti huahueyo o'huekika'. ¹⁶ Q'nen huanigpeika'eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o'ne. —Jesústaj ona'uy.

¹⁷ —Opudomey judío aratbut eknopo'e'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoehue' huae'eri mo'epo dakhue'da mo'ika'ne. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoene. Huasi'potaj yan'totia. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁸ Toto' huasi'potaj e'nopo'toetada Jesúsa huiyokda ona'po o'ta'mona'denok toto' okmonnok huasi'po o'yarud'uy.

¹⁹ Nogok oro' Jesúsen huanigpeika'eriyo'da o'epo,

—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o'e? —Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Dios teyda o'epo yarea'dik o'e. Opudnayo suigda moknopoene. Mostazakid sigkidonig sigda sigda eknopo'e'nayo ote'taj “yahua” ona'dik mo'enok, ena'te

o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o'e yanoknopoe'.
 21 Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti e'tiona'pakonhua'nayo
 in toto'taj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa mona'uyne.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jesús oro' huanigpeika'eriére Galilea huadaribayo
 o'hua'udhuapo, “Do huabokerek ijjenok Diosa
 me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj
 men'yokapone. 23 Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe
 huakudaka'da e'eada inoyhuadapoy.” Jesúsa mona'uyne.
 Jesús kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

24 Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok
 Diosen jak e'to'ka' huakupe huabae'eria Pedrotaj
 on'huahua'po,

—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa'
 yayokika'? —Pedrotaj o'nona'uy.

25 —Ee'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro
 e'kudonde'te Jesúsa huakkuruda ona'po:

—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'?
 ¿Gobiernoen huadakyereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —
 Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

26 —Esoeriayo'da huakupe yokdik o'nika'. —Pedroa ona'uy.

—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo yokhue'dik
 o'nika'. Konigti do Diosen Huasi'po ijjepe Diosen jak
 e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik ijje. 27 Aratbut
 be'api' huadiayhue'dik mo'epo iyyokapoy. E'pogyo yahua'.
 Yanigka'eti'. Huakkuru biig e'taka' i'totokdepo huakitta'yo
 huakupe i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak
 huakupe huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea dakhuapa
 o'eapo. —Jesúsa ona'uy.

18

*“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?”
 Huanigpeika'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.*

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 Kenoka' oro'omey Jesúsén huanigpeika'eri Jesústaj
 o'huahua'po,

—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpeede'te be'a hueret
 huairida e'dik ya'eapet? —Oro'a Jesústaj ona'uy.

2 Jesús kenda o'peede'po, “yatiak huasi'po,” ona'po nopoyo
 o'boa'po.

3 —Huasi'potaj 'urua'da manmadika'dik mo'e kenpa'ti
 huasi'po 'urua'da on'nigpeika'. Diostaj nopo'korea'dik mo'e.

Konig huasi'po 'urua'da on'nigpeika'nig yan'nigpeika'. Konig huasi'po on'nigpeika' opud nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapone.
⁴ In isi'po huairi ijje'y nopoehue' o'ika'nig aya'ada konigti yan'nopoika'po Cristoere hueret huairida ya'neapet.
⁵ Do'hua ijpaknok aya'ada konig huasi'potaj do'hued huaknopoe'eritaj e'tihuapoknayo daka' e'matoe'nayo do'takon o'dene, do'takon mentoene.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupu ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da castiga e'magka' o'e.
⁷ Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka' o'nika'po dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa diga'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo.
⁸⁻⁹ Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'iapi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, tokahue'dik a'eya'po e'kpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Huaboa' huaknopoe'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o'ne matinopoehue' yanikati'. Diosen huata'moneria Diosere o'nika'po daka' on'matoika'. Huaboa' huaknopoe'eritaj daka' on'matoika'.
¹¹ Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpeehue' huae'eritaj a'manopo'yareaya'po ijtia'kuy.

¹² Cien oveja on'eto'e'nayo nogtida e'tatitikonte nogomey noventa y nuevetaj i'bakhua'apo nogtia'da e'tatitikontaj i'ukapo.
¹³ I'huahuaypo durugnada i'eapone. Nog ovejataj sue'pi' durugda i'eapone
¹⁴ Aya'da huaknopoe'eritaj Diosa huadi'da o'maika'. Nogtiapi' huadi'da huaknopoe'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya' pakhue' o'e.

Huaknopoe'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'ene. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 17.3)

¹⁵ Q'nen huaknopoe'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'toepo nama'da ogka'ne. Yanati'. Ke'na o'peepo e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da o'eapo kenpa'ti Diostaj di'da o'eapo. ¹⁶ Ontaj peehue'da ee'nayo nogtida bottatapi' yabatohua'. Q'nen huaknopoe'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea' megka'ne kan'huae'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'. ¹⁷ Kenda enade'te kenomeytakon e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri egkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eritaj manpeehue'da ee'nayo konig oknopoe'hue' huae'eri kae'. Konig huakupe huabae'eri dakhue'da kae'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.

¹⁸ Opudere nogtiapi' huaknopoe'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da yan'nopoepo kentaj okkahuea'dik mo'ene. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo. Okkahueahue'da e'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o'eapo.

¹⁹ Opud botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo mo'nigkika'apone. ²⁰ Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api' on'kupopak. A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo ijjeapoy. Kenpa'ti ijjay. — Jesúsa o'mana'uy.

²¹ Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,

—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' egka'nayo meniga'a' okkahuea'dik ijje? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik ijje, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²² —Sietea' okkahuea'dik ahue' ijje. Cuatro cientos noventa' okkahuea'dik mo'ene, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' ee'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o'eapo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²³ —Dios huairitaj e'nigpeika' konig huadari gobierno huairi o'e. “Ayaada do'taj dehue' ee'nayo yokdik mo'ene.” Kenpa' huairia o'mana'uyate. ²⁴ Kenpa' e'manade'te nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada dehue' o'uyate. ²⁵ Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o'epo yokhue'dik o'enok. “Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen huatoeere huasi'poere kenpa'ti aya'da o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik ijje.” Gobierno huairia o'mana'uyate. ²⁶ Ken huadehue'eria o'peedepo huikudate

o'tihuadpo "Do'taj menige'. Do'taj me'tinepahui'po dakhuaapa iyyokapoy, huairi." Ona'uy. ²⁷ Ke'nen huairia o'tinepahui'po o'enpo kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy. ²⁸ O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po. Ken huanaba' huadehue'eritaj suhuigda dehue' ee'tada huahuerenta' o'huerendapikpo "Kenda huakupe e'dehue'te beyok." Huiyokda ona'uy. ²⁹ Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo. "Menige'. Me'tinepahui'po. A'ti aya' iyyokapoy," ena'tada ³⁰ noga e'nige'ta' pakhue' o'epo huabakuda' jakyo o'kuda'uy. Huakupe yokhued huabakuda' jakyo e'dik o'eapo. ³¹ Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o'nepo. Gobierno huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig o'nonbatia'pakuy. ³² "Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak." Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te "Dakhue'da huanaba' i'ene. Pai'da ona'nok o'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey. ³³ Konig ontaj o'matinepahuime'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik yaika'." Ken huairia ona'uy. ³⁴ Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe paga kahued ee'te huabakuda' jakyo huamatoe'eritaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:

³⁵ —Nog aratbuttaj okkahueahue' ee'nayo konigti do'hued Apag Dios opudtaj okkahueahue' o'epo castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

"¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?" Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhue akodpen Judeabayo o'hua'uy. ² Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' ogkupopakpo Jesústaj on'ta'hua'uy. Keya' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.

³ Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsa nama'da kae'po on'pakpo:

—¿Huabokerek huatoe katepi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik ya'e? —Jesústaj o'nona'uy.

⁴ —"Huakkuruda Diosa huabokerekta' ettone'takon o'ka'uyate." Apagba'te kenpa' oa'. ⁵ Kenpa'ti oa'po: "Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okhua'po ettone'taj a'toepakya'po. Botta' e'eada on'toepakdepo konig nogtida o'nede." Apagba'te kenpa' oa'. ⁶ Konigepo huabokerek huatoeere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o'ne. Konigepo kenda Diosa o'toepaka'de huabokereka

enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

⁷ —Huabokerek huatoe'taj e'enta' e'paknayo e'en beroba' madoya'dik o'e. Huatoe'taj iyokdepo 'endik o'e. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —Jesústaj o'nona'uy.

⁸ —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigepo huatoe en'dik mo'ene. Moiséskudaka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy. ⁹ Huatoe nog huabokerekere bakdejhue' ee'nayo ken huabokerek ke'nen huadakda huatoe e'enada kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo Diostaj dakhuea'da o'ka'po konig nogen huatoe o'bakdej. Kenpa'ti nogen huatoe e'en beroba' e'yokde'taj on e'toepaknayo konig nogen huatoe e'bakdeonig o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

¹⁰ —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo toepakhue'dik o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

¹¹ —Sue'damona huabokereka toepakhue'dik o'nika'apo. Kenomeytaj Diosa o'tihuapoknok toepakhue' o'nika'apo. ¹² Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a toepakhue'dik o'nika'. Nogomeytaj huabokereken ektegor toepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di' e'eta' on'pakpo kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo toepakhue' o'nepo Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiakuy. Oro' huanigpeika'erianayo “Keje', nigbatohuahue' yane'.” O'mana'uynig'a.

¹⁴ —Huasi'po do'te kan'batiake'. “Kaeya',” manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁵ Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ Jesústaj huairia o'huatiakdepo:

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijjé, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.

17 —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo Diosere e'noeonhuahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa huairitaj ona'nok:

18 —¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.

—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Nogen bakberekue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. 19 Huaojtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da yamatoika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.

20 —Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —Huairia ona'nok:

21 —Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uy.

22 Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.

23 —Huairi huakka' e'matoe'ta' huaeretpakeri Diostaj oknopohue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 24 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoe'po Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne. 25 Kenpa' oro' o'peedepo,

—iKenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuynok.

26 Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Q'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.

27 —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. ¿Oro' kate matoe'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

28 —Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do huamata'mona'anhua' gobierno huairitone' ijjeapo opud doce huanigpeika'eri Israel tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone. 29 Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo.

³⁰ Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig gobierno huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'toepo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba huabaa'eritaj o'ukuy. ² Nogtida denario huakupe iyyokapoy o'mana'depo ke'nen ta'bayo o'mata'mona'uy. ³ Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo huabokerektaj o'bahuahuaypo, ⁴ “Do'hued ta'bayo yanhuati'. Dakhuapa on'yokapone.” O'mana'nok kenomeykon ta'bayon on'hua'uy. ⁵ Tokhuad e'huadte ta'ba huairi onte'ti konigti o'ka'uy kenpa'ti terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti onte'ti nogbokerek nogbokerek ta'bayo o'mata'mona'uy. ⁶ Kenpa'ti baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo nogda o'bahuahuaypo “¿Opud aya' inme'noete mena'po baahue' mo'e?” Huabokerektaj o'mana'uy. ⁷ “Be'api' oro'taj ta'monahue' mo'ene.” Huairitaj o'nona'uy. “Do'hued ta'bayo yanhua'. Keyo yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone.” Huairia o'mana'uy. ⁸ O'sikdenok ta'ba huairi ke'nen huakupe huatoe'eritaj ta'bayo o'ta'mona'po, “Huabaa'eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke'. Ta'pota' huahua'eritaj huakkuruda yabayoke'. Kenomey sikyoedda huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok.” Huairia ke'nen huakupe huatoe'eritaj ona'uy. ⁹ Kenomey bisikda huaboa'da on'baa'nig en'tiakde'te nogtida denario huakupe o'bayoke'. ¹⁰ Nog huakkuruda huabaa'eria a'timon ta'pota' on'tiakdepo nogitimon oro'taj bo'yokapone en'nope'tada konigti o'bayoke'uy. Kenomeytakon nogtida denario huakupe o'bayoke'uy. ¹¹ Huakupe on'toedepo huaboa'da huairitaj dakhuea'da on'huaa'po, ¹² “Ta'pota' huaka'eria sue'da on'baa'nig'a oro'nayo ukka'da e'ta'te'te huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig kenomeytaj o'bayok konigti oro'taj bo'yokne.” Huairitaj en'huaa'te, ¹³ nogtitada “Ontaj dakhuea' kahue' ijje. Nogtida denario huakupete ijbaa'apoy o'na ia'ne i'baa'ne, huadi'. ¹⁴ O'nen huakupe in i'taene yahuati'. Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada e'yokta' ijpaki. ¹⁵ Do'huedda huakupe ijtoepo be'tapi' ijpakpo yokdik ijje. Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki nama'da o'huadiayne,

huadiayhue' mee'." Huairia ona'uy. ¹⁶ Ken aratbut ta'pota' do'taj o'noknopoeapo konig huakkuruda huaknopoe'eritaj konigti Diosa o'bayokapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús Jerusalényo o'hua'depo oro' ke'nen doce huata'moneritaj Jesúsa bo'tohua'uy. Meyohue'da bo'tohua'uy. Oro'taj mona'po:

¹⁸ —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjeapo Diosya' ijtia'kuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e. Men'huaa'apone. ¹⁹ Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj do'taj on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Hueypa Cruzte do'taj me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa mona'uyne.

Jacoboén Juanereén huayea Jesústaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Zebedeoensi'po Jacobo kenpa'ti Juan o'nepo huayeere Jesústaj on'huahua'uy. Konig huairitaj huikudate on'tihuadika' ettone'a Jesústaj huikudate o'tihuaduy.

²¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'nok.

—O'na huakhuairi e'ede'te in do'hued botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere huairitone' yan'manpaika'. —Jacoboén Juanenere huayea Jesústaj ona'uy.

²² —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.

²³ —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da mo'nopo'eapone. Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea'uynigtaj do'ere huairi o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁴ Oro'a Jesúsén nog diez huata'mona'eria kenda o'mapeepo Juantaj Jacobotaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesúsere ee'ta' on'paknok oro'a o'mahuadiay'uy. ²⁵ Inte yan'batiak Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:

—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik

o'nika'. ²⁶ Opudnayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'. ²⁷ Kenpa'ti be'api' do'ere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ²⁸ Konig do ijikika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba'a mentihuapok." A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiaakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtiaakuy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Jerusalényo o'hua'po huakka' jak Jericóyo e'unhua'de' o'orokdenok huakka'ada aratbut Jesústaj on'tahua'uy. ³⁰ Dagope botta' ekpobig on'huadpo, "Jesús o'pokde," aratbuta enhuaa'te huakpobiga on'peepo,

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.

³¹ —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da o'nonokuye'uy.

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidku-daken adhuea' huayayo. —'Utta'da o'nonokuy'uy.

³² Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po: —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotoeade'te huaboa'da on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

21

Jerusalényo Jesús o'kuduy.

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote' kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:

² —Ayon Jerusalén dagyon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo burra 'uhua burrasi'poere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj menigtotiaak.

³ "¿Mena'po bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiaakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

⁴ Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesúsa burrate kan'totiake'po o'mata'mona'uy. O'madoya'po:

⁵ Jerusalén aratbuttaj yana': "Yan'mabo'. Q'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne. Konig huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo. Burra katapi'

huamaba'hui'eri o'e." Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁶ Ken Jesúsen huanigpeika'eria konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo ogka'uyate. ⁷ Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huaoka' burrata'pite on'hueda'denok Jesúsa burrata'pite o'huadde'uy. ⁸ Jesúsere huakka'da aratbut on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huaok dagte on'bahueda'po kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uy. ⁹ Huakkurute huae'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada o'ika'. Dios Huairia 'urua'da me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.

¹⁰ Jerusaléno Jesúsa e'kudde'te aya' huakka' jakyo huae'eria diga'da on'batia'pakpo:

—¿Be'a in ya'e? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

¹¹ —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huae'eri o'e. Jesús o'e. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. —Huakka' aratbut egkupopakya' on'batia'pakuy.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesúsa.

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Jesúsa Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'. Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy. ¹³ O'mana'po:

—Apagba'te o'madoya'uyate. “In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeya mo'toene.” Apagba'te kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

¹⁴ Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesústaj on'huatiaknok o'bayarea'uy. ¹⁵ Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri o'nepo, Jesús e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesústaj “On 'urua'nanada huairitone' i'e. Daviden adhuea' huayayo i'e.” Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi on'peedepo on'diaypo:

¹⁶ —¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa'i'pee? —Jesústaj o'nona'uy.

—Ee' iipeey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opudada bo'tiahuayika'ne.

Huasi'po yobederea “urua'da o'e,” on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate.

—Jesúsa o'mana'uy.

¹⁷ Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higuertataj "onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone," Jesúsa ona'uy.

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepō aypota' oē'uy. ¹⁹ Hueymey higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da o'ēnok,

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. —Jesúsa higuertataj ona'nok idada higuera o'ayon'uy. ²⁰ Oro' o'tiahuaydepō,

—Kenpihuay. ¿Menpa' idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.

²¹ —Daka' eknope' nayo konig higuertataj ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'ēapone opudakon. Nog kenpa'ti daka' moknopepo "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Tiona'pakdik mo'ēapet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'ēnapo. ²² Eknope' nayo katepi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Yabayareadhuati'. ¿Be'a mena'uy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uy.

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdote huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:

—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.

²⁴ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone.

²⁵ "Bautiza yamagkika'." ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi'? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:

—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayo "¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuynig mena'po oknopehue' mo'uy?" Oro'taj mona'apone. ²⁶ "Huabokereka Juantaj ona'uy." Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknope. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepō:

²⁷ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopoehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²⁸ —Huabokerek botta' huasi'po o'toē'uy. Nogtatida huasi'potaj "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uy. ²⁹ "Ke' baahuey." E'ada a'timon huadakda

o'no^{po}epo a'baaya'po o'hua'uyate. ³⁰ A'ti hua^oj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Hua^oa ona'uynig'a. "E'e ijka'apoy." Ke'na hua^ojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o'uy. ³¹⁻³² ¿Menata huasi'poa hua^oj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

—Huakkuru e'huana huasi'po konig hua^oj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—“Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen yag'kikati'.” Juan Bautista opudtaj mona'uynig'a opuda nopo'koreahue' mo'uy. Okno^{po}ehue'da mo'uy. Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayo Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'po o'nokno^{po}eyate. Opud kenomeytaj e'batiahuayada ekno^{po}etaj nopo'koreahue' mo'uynok. Konigepo gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o'neapo. Opudnayo ta'pote Diosensi'po e'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ —In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'peeti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba hua-tioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.

Kenoka' uva ta'ba huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ³⁴ Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate. ³⁵ Ta'bayo en'tiakte huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'matoepo nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy. ³⁶ Onte'ti nogiti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatatoe'eria konig huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.

³⁷ Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da on'deapet o'no^{po}epo. ³⁸ Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo “Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' hua^ojen bae'dik o'eapo. Huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak.” Onpayo' on'batia'pakuy. ³⁹ Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya' on'toorokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakuy.

40 —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatatōe'eritaj menpa' magka'dik ya'e? ¿Menpa' mo'nope'e? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,

41 —Matinepahuihue'da dakhuea' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba nogomey huatatōe'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.

42 —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huidte Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopey. Apagba'te kenda oa'.

43 Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopoepo 'urua'da on'nigpeika'apo. Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opudomeytanayo mo'eneapone. 44 Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo. Diosen Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huagoga ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo. Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

45 Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriere Jesúsen e'manbatia'paktaj on'peedeipo, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a huairien ta'ba huatatōe'eri o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya o'nokotdeipo, 46 Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoēnok aratbuttaj on'makme'pukuy huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

1 Ken onte'ti Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.

2 —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e. Gobierno huairiensi'po o'toepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate. 3 Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te huanaba' o'mata'mona'uyate. “Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiak.” O'mana'uyatenok. Huanaba'a “Yan'tiak.” Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta' pakhue' o'nepo tiakhue' o'ne'uy. 4 Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po, “Kenomeytaj yan'tiak ijmana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey.

Vacasi'po ijbatiarakamey. Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj yan'tiak. Huairia mona'ne." Yan'manati'. ⁵ On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpee hue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta' pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya' jakyo on'hua'uy. ⁶ Nogomey on'peedepo huairien huanaba'taj on'mabitbituy. Dakhuea'da on'magka'uy. Nogte on'barakuy. ⁷ Huairia kenda o'matipeedepo huakka'da o'bahuadiaypo "Yanhuati'. Kenomey huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj yan'makhuig." Hua'en sorotataj o'mana'uyate. ⁸ Kenoka' "E'toepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada kenomey e'tiakta' pakhue' o'nenok ⁹ jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika' kente yanhuati'. Aya'tada mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak, e'toepak aypo mon'bape'." Yan'manati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ¹⁰ Huanaba' on'peedepo kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda dakhue'daere on'batotiaknok jakyo hueda'da o'uy.

¹¹ Aya'da on'kuddepo 'uru e'toepak huaok on'baenig'a nogbokerekatida othue' o'uyate. Gobierno huairi o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate. ¹² "Uru e'toepak huaok othue' ee'ada menpa' iyoda i'kud, huadi'." Huairia ena'tada ke'na a'tokhue'da o'uyate. ¹³ "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkiregyo yanen'. Keyo kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pai'da o'nopo'unhuahua'apo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken. ¹⁴ "Do'hued huasi'potaj yanoknophonhuati'." Diosa huakka'tada o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopoenok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios Huairitaj e'nigpeika' in konig fiesta o'e. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?" On'batia'pakuy.

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo "Jesúsa nama'da kae' kentaj kate ona'dik o'e," huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesúsa nama'da ea'nayo dakhuea'da oa' huaa'dik o'eapone. On'batia'pakuyate. ¹⁶ Konigepo Jesúste on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da Herodes huamanmadika'eria Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:

—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik o'nika', kenda Diosa o'pak buttida i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut huairiapi' ontaj e'peetada me'pukhue'da i'epo buttida i'manmadikika'. ¹⁷ ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? —Fariseo

huamanmadika'eria Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.

¹⁸ Jesúsá nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo o'nokotpo,

—Huadakda ijjeý opudáda huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. ¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? ¹⁹ Men huakupe gobierno huairitaj yokdik ya'ika'. Men'tiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok.

Ken denario huakupe e'yokte ²⁰ Jesús o'tiahuaydepo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Gobiernoen e'huae' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huae' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

²² Kenpa' on'peedepo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopoepo Jesústaj o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

²⁴ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudaktaj huasi'po kanigtōe'.” Moisésa a'nenda o'mana'uyate. ²⁵ Ken oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya ekbuey ayhuataj o'toepakuy. ²⁶ Konigti huakkuruerien ayhua o'toepo huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Konigti aya'ada huama'buy ogka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien ayhuataj on'toepakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'bueya ayhuataj on'toepakdepo on'mabuey'uy. ²⁷ Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²⁸ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoea'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'tōe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.

²⁹ —Opud Apagba' nopoehue'da mo'ene. Kenpa'ti Dios teyda o'e oknopoehue'da mo'epo nama'da mo'nopoika'ne.

³⁰ Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katoepake'po bayokhue'dik o'neapo. Aratbut kubarakya' onte'ti on'noyhuaddepo konig Diosen huata'moneri kurudyō o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'.

³¹ Aratbut kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nopo'e'dik

mo'ene. Apagba'te Diosa kenpa' oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'. ³² “Abrahamen Dios ijje. Isaacen Dios ijje. Jacoben Dios ijje.” Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda on'bueyon'uyate. Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da o'e. Dios aratbut huanoika'erien Dios o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

³³ Jesústaj on'peedepo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopo'e'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mr. 12.28-34)

³⁴⁻³⁶ Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' o'nuy Jesústaj. Kenpa' fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo ogkupopakpo Jesúsa nama'da yaa'apetpi' ¿katea' ona'dik o'eapo? On'nopoepo,

—¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e, Huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.

³⁷ —“Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'.” ³⁸ Kenda Diosen hueretda e'mana' inigpeika'po kika'dik o'e. Huakkuruda kenda e'mana' o'e. ³⁹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” ⁴⁰ Kenda ijja'nig Moisésen e'mana'pi' konigti aya'da o'e. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o'e Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj egkupopakte,

⁴² —¿Cristotaj katia' mo'tinopo'e'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Daviden adhuea' huayayo o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴³ —Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'toedenok, “Cristo do'hued Huairi me'taene.” ¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?

⁴⁴ “Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' oknopoehue' huae'erikon nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo.” Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy, a'nennada Davida oa'uyate.

⁴⁵ “¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁶ Fariseo on'peedepo konig a'tokhue'dikda o'nepo kate ona'dik o'e nopoehue'da o'nuy. Ona'ti onahue' o'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpeika'eribeta' o'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:

² —Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere Moisésenba' manmadika'dik o'nika'apo. ³ Konigepo kenomeytaj yan'manigpeika' kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikhue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikhue' o'nepo dakhue'da ogkika'. ⁴ Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikhue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi' kahue'dikda o'nika'. ⁵ Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuaye'po huabidada ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj. ⁶ Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judío en huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁷ Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, "T'iak huairi," kenpa'ti "T'iak huamanmadika'eri," ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.

⁸ "Huamanmadika'eri, menona'," manahue' yanika'. Aya'da huama'buy mo'maene kenpa'ti nogtida Huamanmadika'eri mo'taene. Cristoyo'da mo'taene. ⁹ Kenpa'ti in huadariyo nogbokerektaj "pag," manahue' yanika'. Nogtida Pag mo'taene. Kurudyo o'e. ¹⁰ "Huairi menona'," manahue' yanika' Cristoyo'da Huairi o'nenok. ¹¹ Nogtaj huabatihuapoke'eri ke'na opuden huairi o'ne. Huabatihuapoke'eritaj Diosa o'pak. ¹² Kenomey "huairitone' ijje," huata'da huatinopo'e'eri ehue'dikda o'neapo. Kenomey "huairi ehue'da ijje," huanopo'e'eria konig huairi o'neapo.

¹³ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopo'e'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da huanopo'e'eri mo'ika'ne. Dakhuea'da bo'kika'nok aratbut Diosensi'po ee'ta' e'pakada Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'eapo.

¹⁴ Moisésenba' huamanmadika'eri Fariseo huamanmadika'eriere opud pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda

o'ne. Nama'da mo'manopo^{ea}'ika'ne. Ayhuataj huakka' huakupe dehuea' nama'da mona'po ayhuataj huid jak katepi' en'tae' mo'bakkay'ika'ne, nogok aratbut e'tiahuayte Diostaj ijhue'nada bo'tiona'pakika'ne. Nama'da bo'kika'ne. Ke'poda Diosa castiga mogka'apone.

¹⁵ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri^{ere} pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopo^{ea}'ika'ne. Nama'da huaka'eri mo'ene. Opuden e'manmadika'taj nogtia' kanopo'kore' opudtaj mo'nigpeike'po nogta'tipi' bo'ukonhuahua'po diga'da bo'hua'udhuahua'po. Huadarite kenpa'ti e'pogte bidteda bo'hua'udhuahua'po. Nogtiada o'peedepo e'nopo'korea'de' konig opud dakhue'da mo'ene ke'nanayo dakhue'nanada o'yahueapo.

¹⁶ "Diosen jaka meknopo^{enok} katepi' Diosenpi' ijkika'apoy buttida ijay." Be'api' kenpa' ea'ada kahue'dik e'eada oa'. "Diosen jak oro huakupea meknopo^{enok} katepi' ijkika'apoy buttida ijay." Be'api' ea'nayo kenda ka'dik mo'ene. Opuda nama'da boa'ika'ne. Opud huamanmadika'eri ekpobiga huabatohua'erionig pai'da mo'nopo'eapone. ¹⁷ Nama'da mo'nopoika'ne. Ekpobigonig mo'ene. Diostaj oknopo^{ehue}' mo'ene. Diosen jak o'enok oroa e'tihuit Diostaj 'uruda o'e. Diosen jaktanayo Diosa huaka' o'pak. ¹⁸ "Ijka'apoy, buttida ijay. Diosen 'uhuataj e'nigbakpaka kutopa meknopo^{ene}," kenda ea'ada kahue' mo'ika'ne. "Ijka'apoy, buttida ijay. 'Uhuataj e'nigbakpaka kutopate 'uhua o'huedpo meknopo^{ene} ea'nayo ka'dik mo'ene." Opuda nama'da boa'ika'ne ¹⁹ Konig huakpobigonig Diostaj oknopo^{ehue}' mo'ika'ne. Diosen kutopa o'enok 'uhua Diostaj huadak o'e. Kutopatanayo Diosa huakka' o'pak. ²⁰ Ijka'apoy, kutopa meknopo^{ene} buttida ijay ea'nayo kutopayo'da oknopo^{ehue}' mo'ene. Kutopa 'uhuaerea moknopo^{ene}. Ka'dik mo'ene. ²¹ Kenpa'ti Diosen jaka meknopo^{enok} ijka'apoy ea'nayo ka'dik mo'ene. Dios jakyo o'ika'. ²² Kenpa'ti kenda ijka'aponig, kurudapi' meknopo^{ene} buttida ijay. Kenpa' ea'nayo Diosen huahuada Diosakon moknopo^{enok} kenda ka'dik mo'ene.

²³ Opud Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri^{ere} Apagba' huakka' mo'nopo^{enig}'a nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Opud pai'da mo'nopo'eapone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj sig sig bo'yokika'nig'a Diosen e'manmadika' kenda Dios huakka' o'pak kennayo kahue' mo'ika'ne. Opudnayo butukda huadik kikhue' mo'ene. Nog aratbuttaj matinepahuihue' mo'ika'ne. Kenpa'ti Diostaj oknopo^{ehue}'da mo'ika'ne. Aya' Diosen 'uru e'manmadika' kika'dik mo'epo,

nogomeytaj butuk huadikyo' kika'dik mo'epo, aya'tada yan'matinepahuika'po, kenpa'ti aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone. ²⁴ Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekspobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

²⁵ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenda bo'eretpakika'. Huaso'tayo'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada katetapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne. ²⁶ Fariseo Diostaj konig ekspobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa' yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huaso'kon 'uruda o'eapo.

²⁷ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbettaj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eada sorokya'nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'. ²⁸ Ken konig mo'ika'ne. Opuden huaso' 'uruda mo'enig'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'ne.

²⁹ Moisesenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopoe'po nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pakerikudaken kubarakta' konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'urua'da boto'kika'nig'a. ³⁰ "Oro'en adhueya'pane'kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' ee'nayo batiarakahue' o'eay'uyyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne. ³¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne. ³² Kenda opuden huaoj huaboa'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

³³ Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone. ³⁴ Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmata'mona'apoy. Diosen huanopoe'eritaj ijmata'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon mo'baarakapone. Hueypa cruzte nogtaj mo'baarakapone. Nogtaj opuden hua'itake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po

dakhue'ada mo'magka'apone. ³⁵ Konig opud judío aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadiaypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarías Berequíasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate. ³⁶ Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uynok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

Jerusalén huakka' jakyo huæ'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.

(Lc. 13.34-35)

³⁷ —Opud Jerusalén huakka' jakyo huæ'eritaj di' o'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'arakya'po huida mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakika'uynig'a opudnayo konig Diosensi'po ee'ta' pakhue' mo'ika'uyne. ³⁸ Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'eapo. Jak ehue'da o'taeapone. ³⁹ Onte'ti do'taj tiahua'yhue' o'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o'e. Kentaj o'paki." Opudomeya eade'te onte'ti do'taj on'tiahua'yapone, ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

24

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa o'orokdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahua'y, 'uruda o'e." Oro'a Jesúsén huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

² —In huid jak bo'tiahua'ydenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos ote'yo o'hua'de'uy Jesús e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? — Jesústaj ona'uy.

⁴ —Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pee hue yanikati'. ⁵ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijje y." Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeeapo. ⁶ Nogbaya nogbaya gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁷ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga'da yan'barakeonhua'apet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaeapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. ⁸ Kenpa' huaboa' dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Nogok do'taj moknopoika'nok opudtaj diga'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopoe'eritaj bo'huadiayika'apet. ¹⁰ Kenoka' huakka'ada yanoknopoe'batikapet. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakudea'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet. ¹¹ Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya'neapet. Diosen huamanmadika'eri ijje y nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopoe'apet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya'neapet. ¹² Diga'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopoe'eria di' on'maepo sigda sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya suepi' di' yan'maeapet. ¹³ Kenomey Diostaj daka'da on'nigpeeapo o'noknopoeonhuahuika'po batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ¹⁴ Konig ijmanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopoe'eri Diosensi'po ya'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet. Aya'ada yan'mapeapet. Aya'ada en'mapeedeika'te kene'huaya' huame'noe ya'eapet.

¹⁵ Kenda Diostaj konig tahuiregnanada o'epo Diosen jakyo ya'eapet. Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda Diosen jakyo e'ede'te yan'tiahuaydepo ¹⁶ aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon'ida ken'mamone'. ¹⁷ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute opud ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁸ Kenomey ta'bayo o'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'. Idada

yan'mamonti'. ¹⁹ Ettone' bogdakhue' ya'nepo kenpa'ti ettone' yobed yan'toepo on'minognok ida monhue'dik o'nenok kenomeytaj dakhue'nanada ya'eapet. Pai'da yan'nopo'eapet. ²⁰ Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ee'tepi' monhue'dikpi' a'eya'po, okmapie'ahuaddikte monhue'dikpi' a'eya'po, yan'tiona'pakikati'. ²¹ Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'eapet. ²² Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet. Konigepo yan'tiona'pakikati'.

²³ Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in Cristo o'e." "Yan'tiahuay' ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁴ Nogok "Cristo ijje," huabokerekapi' nama'da yan'mana'apet. Noga "Diosen huamanbatia'pakeri ijje," nama'da nogok nogok yan'mana'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet. ²⁵ Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri tiakhued daka'da opudtaj on'nopoea'ne. ²⁶ "Aratbut ehue' e'nahue'yo Cristo o'e." Aratbuta e'na'nayo huahue' yaneti'. "Iyo Cristo o'e jakyo." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁷ Konig ojbedtone' adteda kurudya' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte aratbut nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁸ Huaso' o'bueypo ida pagda o'e. Matuk ida on'batiakika'. Konigti nogok aratbut dakhuea'da ogkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puug jeyhue'da ya'eapet. Kurudya' siokpo yakahuaapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'kiriga'apet. ³⁰ Kenoka' kurudyo do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada ee'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da ogkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Teynanada ijje'po 'urunanada ijje'po

ijhuarakapoy. ³¹ 'Utta'da huato'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.

³² Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopoe'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'no^oika'. ³³ Kenda kenpa' huaboda ijmanay e'ede'te opud bo'tiahua^ydepo kurudya' o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene. ³⁴ Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda mogka'apet. ³⁵ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³⁶ Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopoe'hue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoe'hue' o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopoe'hue' ijje^y. Apag Diosayo'da o'nopoe'.

³⁷ Konig a'nenda Noékudak ee'te aratbut huahue e'pogtaj onmabohue' o'nuy. Do e'tiakte konigti o'eapo. Aratbut do'taj onmaboikahue' o'neapo. ³⁸ A'nenda Noé e'noete huekurutone' tiakhued ee'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'toepakika', kenpa'da ogkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo egkudde'te ³⁹ kenpa'ti huekurutone' o'tiakapo oknopoe'hue' o'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da on'nokotuyate. Kenoka' huekurua aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti ya'neapet. ⁴⁰ Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya'neapet. Diosen huata'moneria nogtatida yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet. ⁴¹ Botta' ettone'a yan'batarua'apet. Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.

⁴² Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopoe'hue' mo'epo, daka' ekpoe' menigikati' opudanayo. ⁴³ Jak huatae'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate huabere'eri o'tiakapo jak huatae'eri e'nopoe'nayo tayhue' o'epo huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik o'eapo. ⁴⁴ Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik mo'ika'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopoe'hue' e'ne'te ijtia^ykapoy.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikahue' huqe'eri konig o'ne.

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Huaknopoe'eritaj 'urua'nanada huatamatoe'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada huatamatoe'eria huaknopoe'eritaj

daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'matoika'. ⁴⁶ Do e'tiakte huatamatō'eri daka'da on'nigpeika'po huadakda e'manmadikika'nayo kenpa'ti 'uruda nog huaknopō'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o'neapo. ⁴⁷ Daka'da Diosen oḡkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'toika'apo. ⁴⁸ Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet nama'da e'nopō'e'nayo kenpa'ti ⁴⁹ Diosen huaknopō'eritaj e'mabitbitnayo kenpa'ti sine' huakkuda'eriere e'bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo ⁵⁰ kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopōehue' ee'te ijtiakapoy. ⁵¹ Kenomeytaj diga'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da o'nenok kenomeyere o'nogka'apone. Keyōda aratbut pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga'da on'bahuikika' keyō kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yo konig oḡka'uyate.

¹ Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po o'nepo daka' ekpō'e' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig o'e ijmanbatia'pakapoy. Konig opud judío aratbut oḡkika' huabokerek a'tōepakya'po sikyo huatōe ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yoa sikyo on'huahua'uy. Huasihuaj huakjeysi'po o'nontō'e'po on'huahua'uy. Mune'yo konig Jesúsen huaknopō'e'eri o'ne. ² Huabaniga' daka' nopōehue'ada o'nuy. Nog huabaniga' daka'da on'nopo'epo huadakda oḡkika'uy. ³ Daka' manopō'e' ehue'ada mune'yo sue'da huasihuaj o'nontohua'uy. Nog huasihuaj ontohuaehue' o'nuyate. ⁴ Nog mune'yoanayo nog huasihuaj o'nontohuae'uyate. Diosen Nokireḡa o'manopo'toika'nok Diosen 'urua'da oḡkika'po huabokerektaḡ keyōda on'niguyate. Huasihuaj konig Diosen Nokireḡ o'e. ⁵ Huabokerek a'tōepakya'po ijhue'ta'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate. ⁶ Ken sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'tōepakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Uta'da aya'ada on'peēde'uyate. ⁷ Aya'ada mune'yo on'mamabo'uyate. Huakjeysi'potaj a'bakpakaya'po oḡka'uyate. ⁸ Daka' manopō'e' ehue'ada hua'e'eria mune'yo nog mune'yotaj on'mana'po: "Sue'da huasihuaj beyok. Oro'en huakjei o'bakayde." On'mana'uyate. ⁹ "Keje' sue'da mo'taene. Yokhue'dik o'nene. Huabahuaya'erite yanhua'. Keyō ya'detu'." Daka'da huanopō'e'eri mune'yoa on'mana'uyate. ¹⁰ Nog huabaniga' daka' nopōehue'ada hua'e'eri mune'yo huasihuate enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy. Ke'na a'tōepakya'po o'tiakuy. Kenere huabaniga' mune'yo Diosen

Nokirega o'manopo'toika'nok daka'da Diostaj on'nigpeika'po jakyo e'toepak fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy. ¹¹ A'timon huabaniga' daka' nopoehue'ada huae'eri mune'yo on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uynig'a. ¹² "Opudtaj okiehue' o'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig ya'eapet. —Jesusa o'manbatia'pakuy.

¹³ —Konigepo Diosen daka'da yag'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. —Jesusa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpee'eria huairien huakupe daka' o'taepo nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹⁴ —Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po o'nepo kirigayo' Diosen ogkika'. Konig huairi huanaba' o'matoepo nogbayo a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana men'takadhuahue'po o'baktoyoke'uyate.

¹⁵ Nogtatida huabaniga' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana men'take'po huakka' huanopoe'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate. Sue'da huanopoe'eritaj huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nogbayo o'bakhua'uyate. ¹⁶ Ke'na huanaba' huabaniga' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae' kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog huabaniga' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁷ Konigti o'ka'po noga botta' mil o'toepo nog botta' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁸ Kennayo nogtida mil o'edepo sorokyo o'ma'irega'uyate.

¹⁹ Huairi ijhue'da o'edepo onte'ti o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe huatoe'eritaj o'mana'po en'tiakte, "Men do'hued huakupe mo'toe," o'mana'uyate. ²⁰ Ke'na huabaniga' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj botbaniga' mil huakupekon o'tabahua'uyate. "Huabaniga' mil huakupe bekuyne. Nog huabaniga' mil ijitaka'mey. In botbaniga' mil huakupe i'tamaene, Huairi." Ona'uyate. ²¹ "Huadakda huanaba' o'taene o'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taeapone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²² Nogakon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo "Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe ijitaka'mey. In botta' botta' mil huakupe i'taene, Huairi." Ke'na huanaba'a ona'uyate. ²³ "Huadakda huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taeapone.

Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²⁴ Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo "Q'na ba'tey o'epi', ijnopoepo o'nen huanaba' diga'da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'. Huanaba'en ehue'da o'e. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'. ²⁵ Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe sorokyo ijmairega'uy. In o'nen i'taene." Ken huanaba'a ona'uy. ²⁶ "On huanaba' dakhue'da i'ene. Baahue' huae'eri i'ene. Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti batukhue' e'ada huakid o'bakbaika' i'nopoepo ²⁷ konigepo do'hued huakupe bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te do'hued huakupe nogiti huakupe men'tahuayetnig'a." Huanaba'taj huairia ona'uyate. ²⁸ Nogomey kenteda e'ne'te "Ken mil huakupe huanaba' o'toe ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'toenigtaj yan'yok. ²⁹ Aya'ada sue'da huakka' on'toepo daka'da e'toika'nayo daka'da e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogiti o'bayokapo. Nogomey sue'da on'toepo daka'da toehue' ee'nayo daka'da kikahue' ee'nayo kenpa'ti nogda itakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'toenigtaj o'baktiparatapo. ³⁰ Ken dakhue' huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika', keyoda kenpa'da pai'da on'nopo'ika', keyoda ya'nen'." Huairia o'mana'uyate. — Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpeika'eritaj daka' o'baeapo. Oknopoehue' huae'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

³¹ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da ijjeipo doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuadte konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy. ³² Aya'ada nogbayo nogbayo huae'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huatoe'eria ovejataj cabra 'uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy. ³³ Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued huada'kopen ikupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ikupopaka'apoy. ³⁴ Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen huae'eritaj "Yan'tiak. Opudtaj do'hued Apaga o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o'neapo Diosa o'nopo'e'uyate. Oyda Diosensi'po mo'ene. ³⁵ Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te hue'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te huataj on'yokuyne. ³⁶ Yudtaj toehue' ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi huada'kopen

huae'eritaj ijmana'apoy. ³⁷ "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. O'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne. Maymaya' ea'te hue'ey yokhue' o'uy. ³⁸ O'na nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok yokhue' o'uyne. ³⁹ Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te on'taj ta'huadehue' o'uyne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone. ⁴⁰ "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

⁴¹ Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e'huae'taj "Menokbahua'. Opudtaj Diosa diga' castiga magka'dik mo'eapone. Bakpak batikhue'da e'ika'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de. ⁴² Aypota' ee'tada yokhue' o'ne'uyne. Maymaya' ea'tada yokhue' o'ne'uyne. ⁴³ Nogbayo e'huae'te huata'y yokhue' o'ne'uyne. Yudtaj toehue' ee'te yokhue' o'ne'uyne. Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te do'taj ta'huadehue' o'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy. ⁴⁴ "Ehue' ontaj e'kusitokte tiahuahue'da maymaya' ea'te tiahuahue'da o'na nogbayo e'huae'te kenpa'ti yudtaj toehue' ee'te kenpa'ti dakhue'da ee'te huabakuda' jakyo ee'te tiahuahue' o'e'uyne. Konigepo ontaj tihuapokhue' o'e'uy, Huairi." Ope'topen huakupopakeria do'taj mona'apone. ⁴⁵ "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopoe'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e'ne'tada batihuapokhue'da mo'ika'uynok konigepo do'tada konig tihuapokhue' o'nuyne. Buttida ijjay." Ijmana'apoy. ⁴⁶ Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen castigayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Kenpa' aya'da Jesúsa oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:

² —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nogbokereka'tida me'bahuaya'apone —Jesúsa mona'uyne.

³ Jesúsa kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huaman-madika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien

jak kurute on'kupopakuyate. ⁴ Keya' monig Jesústaj iregireg o'totiakapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.

⁵ —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús ee'te ⁷ ettone'a Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huieada huasihuaj huakka'teda ee'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huieada huasihuaj o'kutioy'uy. ⁸ Sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria e'kutioy on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁹ Onjoyhued ee'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe pai'da aratbuttaj bayokdik o'eay'nig'a. —Huanigpeika'eria nopohue' o'nepo on'da'uy.

¹⁰ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ¹¹ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ¹² In huasihuaj be'tioyne do'hued huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ¹³ Do aratbut-taj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in et-tone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo. —Jesúsa mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Doce Jesúsen huata'moneri o'nepo nogtida Judas Iscariote e'eada o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.

¹⁵ —¿Jesús opudtaj e'yoknayo meniga' huakupe do'taj yokdik o'ne? —Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe on'yokuyate. ¹⁶ Huaboa'da Jesústaj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopoe'uyate.

Kene'huaya' Jesúsera on'bape'uyate.

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro' Jesústaj o'huahua'po,

—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? —Jesústaj ona'uy.

18 —Jerusalényo yanhua'. Huabokerektaj bo'huahuayapet, "A'ti ijbueyapoy. Q'nen jakyo do'hued huanigpeika'eriere fiesta aypo o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'." Ken huabokerektaj ya'nonati'. —Jesúsa mona'uyne.

19 Kenda Jesúsa mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada'uy.

20 Esikde'te Jesús doce huanigpeika'eriere kutopate o'epo 21 o'bape'po,

—Judío huairia do'taj kdarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijjay. —Oro'taj Jesúsa mona'uyne.

22 Ken huaboa'da suhue'nada o'uy oro'. Noga noga Jesústaj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga noga ona'uy.

23 —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone. 24 Konig Apagba'te oa'ika' do'taj ogka'aponiga ke'na me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o'eapo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'wynayo huadakda o'eaynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

25 —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huairitaj o'yokapo.

—Ee' o'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

26 O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Oro'taj mona'uyne. 27 A'timon vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios" ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai' 28 Do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay. Opudtaj a'nopoeyapo ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. 29 A'ti in vino mayhue' ijika'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eria huaboa'da en'nigpekade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa mona'uyne.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjei." Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalénya' o'norokdepo ote' Olivosyo sikyo o'hua'uy.

31 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. "Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." Apagba'te kenpa' oa'.

32 Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

33 —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbirad-hue' ijjeapoy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

34 —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjeý.” Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

35 —Ehue' onere bueydik ee'pi' “Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,” ahue' ijjeapoy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'erie okye'uy.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

37 Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

38 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige'. Doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

39 Ken Jesús nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

—Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

40 Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahuay'uy.

—Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene.

41 Nama'da kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

42 Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'uy.

—Do'huada pai'da e'nopo'eta' pakhue' ijjeý. Kenpa'ti e'bueyta' pakhue' ijjenok konig kenda on ipaknok bueydik a'ey', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakondepo

43 onte'ti huanigpeika'eritaj o'bahuatiakuy. Entayte o'bahuahuayato'uy. Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok.

44 O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate.

45 Ken o'tiona'pakondepo huanigpeika'eritaj o'bahuatiakpo, —Oyitiyeo yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj men'bahuaya'ne. 46 Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbeduyate. Sorotataen siroenpa noga hueypa on'totiakpo on'batiakbeduyate. Sacerdote huairi judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbeduyate.

⁴⁸ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. — Kenpa' Judas huabahuaya'eri tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁹ Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.

⁵⁰ —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.

Nogomeya Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'uy.

⁵¹ Ken nogtiada huanigpeika'eria siroenpa o'toepo sacerdotote huairien huanaba'taj o'pesodokteguy.

⁵² —Siro yakuda'. Kenomey kenpa'ti siroa ogka'po siroa mabueydik o'eapo. ⁵³⁻⁵⁴ Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik ijeayetnig'a, kenda e'tiona'paknayo idada menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o'ne. Apagba'te oa'ika'nok kenpa' tiona'pakhue'dik ijje. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ⁵⁵ Kenoka' huakka' aratbuttaj:

—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne.

⁵⁶ Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdotote huairitone' o'ika'uy. Caifásen jakyo aya' judío huairi on'kupopakbeduy.

⁵⁸ Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj menpa' yanogka'apet o'nopoepo a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.

⁵⁹ Sacerdote huairiere huate' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi ogkupopakpo, “Jesúsa dakhuea'da o'ka'.” “Jesúsa nama'da oa'.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuy. ⁶⁰ Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a “Dakhuea' o'kika', bueydik o'e.” Ahue'dik o'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria on'huaa'po,

61 —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijjeý. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijjeý.” Jesúsa oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.

62 Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo Jesústaj

—¿O'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.

63 Jesúsnayo sohuata' a'tokhue'da o'uyate.

—Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa mepeika'ne do'taj buttida ona'dik mo'ene. ¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i'e? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.

64 —Ee', Cristo ijjeý. Diosen Huasi'po ijjeý. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudyó do'taj on'tiahuayapone. Dios teyda o'e. Ke'nen huada'kopen ijjepo kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj o'mana'uyate.

65 Konig judío aratbuta ogkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdote huairi Jesústaj o'peedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.

—In huabokereka Dios ijjeý nama'da o'nopoepo dakhuea'da oa'. Nogiti dakhuea' huaa'eritaj e'peeta' pakhue' o'ey. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda mo'peene.

66 ¿Menpa' mo'nopoé? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.

—Dakhuea'da oa'. Bueydik kae'. —O'nona'uyate.

67 Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsen huakoktaj on'pebas'uy.

68 —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj o'nona'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjeý.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo huanaba'a o'huahua'depo,

—Jesús Galileayo huae'eriére i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yoa ona'uyate.

70 Aya'ada enpee'te,

—Ehue'. Katea' i'et nopoehue' ijjeý. —Pedroa oa'uyate.

71 E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga ettone'a o'tiahuaydepo,

—Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.

72 —Ehue'. Kenbokerektaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay Diosapi' o'nopoé. —Onte'ti Pedroa oa'uyate.

73 A'timon nogomey meyo'hue'da o'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,

—Q'na Jesúsen huanigpeika'eri i'epo konig Galilea huaē'erien hua'a ia'ne. —Pedrotaj o'nona'uyate.

⁷⁴ —Kentaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

Kenpa' ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. ⁷⁵ E'sipogde'te “Oyda in sikyo huatahuua sipoghued, ‘Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,’ bapa'a' ia'apo.” Jesúsa mename'nig. Pedro huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'nonponpo o'orokdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Emede'te monig Jesús bueydik o'eapo aya' sacerdote huairia aya' judío huatone' huairia on'batia'pakdepo on'nopoē'uyate. ² Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po Poncio Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'bué'uyate.

³ Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o'eapo Judas huaboa'da o'nopoēdepo huaboa'da o'nopo'korea'uyate. Treinta plata huakupe sacerdote huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'uy. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opudā kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj o'mana'uyate.

—Kenda e'peeta' pakhue' o'ey oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.

⁵ Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o'orokuyate. O'hua'depo e'bia o'huērenpitinukupo huata' o'oroa'po o'bué'uy.

⁶ Sacerdote huairi huakupe on'edepo,

—Huabokerektaj e'arak huakupe o'enok Diosen huakupe huantoe'yo in huakupe kudahue'dik o'ene. —Huairia oda'uyate.

⁷ Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,

—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Keyoda esoeritayo'da bakubarakka'dik o'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate. ⁸ Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po o'bahuaya'wynig ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ⁹⁻¹⁰ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío Huairia konigda ogka'de'uy. “Ken treinta plata e'huatitotia' huakupe konig Dios Huairia oa'wynig masasot huadari yan'bakepet.” Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,
—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa ona'uy
Jesústaj.

—Ee' kenda ia' kenda ijje'y. —Jesúsa ona'uy.

¹² —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'ka'.
—Judío huairia Pilatotaj on'huaa'uyinig'a. Jesúsanayo
baa'tokhue' o'uy.

¹³ —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O'na soata' i'ene. ¿Men-
pa' i'pee? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

¹⁴ Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy. Pilato kenpihuay Jesústaj
huakka' oknopen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakudá'
jakyó huæ'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea'
gobierno huairia o'oroka'ika'. ¹⁶ Kenoka' Barrabás
huabakudá' jakyó o'uyate. Dakhuea'da huaka'eri o'e aya'ada
on'nopo'e'uy. ¹⁷ Huakka'da en'bakupopakde'te,

—¿Huabakudá' jakya' e'orokata' be'taj bo'pak Barrabástaj
Jesústapi'? Jesús opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.

¹⁸ Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne.
Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.

¹⁹ Kenoka' Pilato huairi apon huahuadte o'huadde “Jesús
huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue' ya'e'. E'bayorokte kentaj
pai'da yoknopo'unhuahuay.” Pilatotaj behuaati' Pilatoen
huatoe'a o'mana'uyate.

²⁰ —“Barrabástaj yaoroka'. Jesústaj ya'darak.” Pilatotaj
ya'nona'. —Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia
huakka' aratbut egkupopakte on'eretpakpo on'mana'uy.

²¹ —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj ijjo'roka'apo? —Pilatoa onte'ti
o'mana'uy.

—Barrabástaj. —O'nona'uy.

²² —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa
o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.

²³ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uy.

²⁴ Do'taj pee'hue' o'nepo kenpa'ti aratbut diga'da
o'nokoynok. Pilato o'nopondepo, “Hue'ey yatotiak,” ona'po
aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,

—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' ijje'y. Donayo
dakhuea' kahue' ijje'y. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa
o'mana'uy.

25 —Kentaj ya'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da o'nopo'eapo. —Aya'ada o'nona'uy.

26 Kenoka' Pilato Barrabástaj o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa cruzte kan'arake'po o'bayokuy.

27 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. 28 Ken Jesús en huaok o'nokkiroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig.) 29 Kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po kenpa'ti hueypa huada'kopen on'ba'pada'uyate. Kenpa' o'nogka'depo huikudate on'tihuadpo,

—I'tiak judíoen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo o'nona'uyate.

30 Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hueypa on'toepo ogkubitbituyate. 31 Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 Jerusalén huakka' jakya' on'toorokdepo Cirene huakka' jak hua'e'eri Simóntaj on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesús en hueypa cruz Simóna o'tohua'uyate.

33 Ken Gólgota ote' onoky'e'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'. 34 Keyo sorotataj Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti ya'etapo suhuigda o'maypo nogiti mayhue' o'uyate.

35 Sorotataj Jesústaj hueypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopo'eya'po huid okmo o'nene'uy. Kenda Dios en huamanbatia'pakeria oa'uyatenig kenda ogka'uy. 36 Kenoka' Jesús en huaso' a'tiokaya'po on'huad'uyate. 37 Huaku kutapen hueymeyente "In Jesús o'e. Judío aratbuten gobierno Huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopo'e'uyate.

38 Kenoka' botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate. 39 Judío aratbut on'pokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

40 —"Dios en huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne. Q'na bueyhue' a'eya'po huata' yatihuapok. Q'na Dios en Huasi'po ee'nayo cruzya' yahuarak. —Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate. 41 Sacerdote huairia apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:

42 —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. Israel aratbuten huairi ee'nayo hueypa cruzya' kahuarake'. E'huaraknayo kentaj oknopoika'dik o'eapoy. 43 Dios taj oknopo enok kenpa'ti "Diosen Huasi'po ijje." Jesúsa oa'uynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik ka'e'po katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.

44 Huabere'eriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Tokhuada' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate.

46 Kenteda niokpo e'huadted,

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:

—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.

47 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,

—In huabokerek Elíaskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.

48 Nogbokerektida ida o'ketpo apon esponja o'totiakdepo vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

49 —A'ti, Elías a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige. —Nogomeya on'mana'uyate.

50 Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate.

51 E'bueyonde'te Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. Huadari o'iyig'uy. Huidtone' o'sakuy. 52 Huakka' kubarak o'bakhuikhead'uy. Huakka' Diosen huaknopoe'erikudak on'manoyhuadon'uyate. 53 Bapa'me'noe e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te huaknopoe'erikudakkon kubarakya' on'maorokon'uyate. Diosen huakka' jakyo Jerusalényo on'kudon'uyate. Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.

54 Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesústaj huatioka'eri huadari e'iyeg kenpa'ti nogpa' nogpa' ee'te on'tiahuaydepo huakka'da on'me'pukpo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. — On'batia'pakuy.

55 Kenpa'ti keyoda huakka' ettone' on'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesústaj on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy. 56 María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséreen huaye kenpa'ti Zebedeoen huasi'poed huaye keyoda o'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ken e'sikonyakte José huakka'da huamatoe'eri huairi o'tiakuyate. José huakka' jak Arimatea huae'eri kenpa'ti Jesústaj huanigpeika'eri o'epo ⁵⁸ Pilatotaj o'huahua'depo, "Jesúsenso' beyok." Ona'nok "Jesúsenso' Josétaj yan'yok." Pilatoa o'mana'uyate. ⁵⁹ José o'so'toepo yereda telaa o'so'tihuiyigdepo ⁶⁰ Joséen huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Ken kubarak akbogpete huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate. ⁶¹ Joséen kubarak meyohue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

⁶² Eme'te sábadote sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huanmadika'eriere Pilatotaj on'huahua'po,

⁶³ —"Bapa' huame'noe e'pokte onte'ti ijnoyhuadapoy." Ke'na da huaa'eria bueyhued o'epo oame', okkahuehue' o'ey, huairi. ⁶⁴ Ke'nen huanigpeika'eri yan'huahua'po yan'so'bereapetdapi' "E'bueytada Jesús o'noyhuadde." Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa' egka'nayo dakhue'da e'dik o'eapo. Diga'da aratbut nama'da yanoknopoeapetpi'. Konigepo bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka' yan'tioka'yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.

⁶⁵ —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka' yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.

⁶⁶ Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huanmadika'eriere on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesúsa huakudaka'da, e'eqada o'noyhuaduyate.

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate. ² Kenoka' diga'da huadari o'iyeg. Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet okpokorea'depo huaboro' huidte o'huaduyate. ³ Ke'na jeynada konig ojbed. Ke'nen yudtaj keregnanada o'uy. ⁴ Sorotataj on'tiahuaypo diga'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig on'bahued'uyate. ⁵ Ettone'taj:

—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopoe'y kentaj hueypa cruzte o'darakme'te. ⁶ Iyo ehue' o'e. O'noyhuadonde.

Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente on'huedame'te yan'tiahuay'. ⁷ En'tiahuayde'te ida yanhuati'. Jesúsen huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati', "Huabueya'da o'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud huahued. Keya' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopoe'eritaj yan'manati'. Kenpa'da ijay. —Diosen huata'moneria ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' idada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti on'me'pukudpo on'bahua'uyate. Huaknopoe'eritaj a'mana'toya'po on'baketonhua'uyate. ⁹ Ida Jesúsa o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da o'nepo on'bapaduyate kenpa'ti

—'Urua'nanada Diosen Huasi'po i'ika'. —O'nona'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yanhuati'. Keyoda Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesúsa ettone'taj o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

¹¹ Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén huakka' jakyo on'hua'uyate. Ayoda judío sacerdote huairitaj aya'da kenda on'tiahuaydepo on'manbatia'pakato'uyate. ¹² Kate o'kapoy e'nopoe'ta' on'pakpo huatone' huairitere on'batia'pakuyate. On'nopoe'depo huakka' huakupe sorotatatataj on'bayokpo,

¹³ —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopoe'eria on'tiakpo Jesúsen huaso' on'berepo on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'.

¹⁴ Kenda gobierno huairi e'peenayo oro' opudtaj o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa'ogkahue'dik mo'eapone. —Judío huairia sorotata'taj on'mana'uyate.

¹⁵ Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate. Konigepo oy kenpa'ti Jesúsenso'taj Jesúsen huaknopoe'eria on'bere'uyate. Judío nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopoe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ken ote' Galileayo Jesúsa o'dikkame' oro'a Jesúsen once huaknopoe'eri o'hua'uy. ¹⁷ Jesústaj o'tiahuaydepo "Urua'da i'e. Diosen Huasi'po i'e." Jesústaj o'nona'uynig'a nogte Jesústaj okiogkahue' o'nuy. ¹⁸ Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,

—Diosa mena'nok aya'tada kurudyopi' huadarieretapi' mata'mona'dik ijje. Aya'ada do'taj nigpeedik me'nika'apone. ¹⁹ Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo yanhuati'. Do'taj kanoknopoe'po daka' yan'manmadikikati'

kenpa'ti Apag Diosa o'paknok do ijpaknok Diosen Nokireg o'paknok bautiza yan'magkikati'. ²⁰ Aya'da ijmana'nig nigpeika'dik mo'ene yan'manikati'. Kenpa'da opudere aya'da huame'noe ijjeonhuahuika'apoy. Kene'huaya' huame'noete onte'ti opudere ijjeonhuahuika'apoy. —Jesúsa mona'uyne, ken.

SAN MARCOS

Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.

² A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

Ontaj oknopoe'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa

ona'uyate. ³ Sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'apo.

"Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." 'Utta'da o'mana'apo.

Kenda o'madoya'uyate Isaías. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.

⁴ Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.

⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari huae'eri huakka' Jerusalényo huae'eriere Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijkikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhueya' Juana bautiza o'magka'uyate.

⁶ Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁷ O'mana'po:

—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Kennayo huakhuairi-nanada teynanada e'eada do'huataj ehue'da ijjeý. Huairinanada o'enok ke'nen huanaba' ehue'dikda ijjeý. ⁸ Hue'eya opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Nokirega bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhueya' Juana bautiza ogka'uyate.

¹⁰ Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe

okhuikepo, Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huhuarakpo Jesústaj o'tikot Jesúsa Diosen Nokiregtaj e'tiahuyate o'tikotpo:

¹¹ —On do'hued huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios Nokirega Jesústaj o'ta'mona'uyate. ¹³ Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huame'noe o'eonhua'po dubayo huae'eriere o'nepo. Toto' huairia Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ken Herodes huairia Juantaj huabakuda' jakyo e'kudade'te, Galilea huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da o'manmadika'uyate.

¹⁵ —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea', Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopoika'. —Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús huaboro' e'pog Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'batiahuy'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuy'uyate.

¹⁷ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁸ Idada huakjene' kenpa'da o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.

¹⁹ Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa o'batiahuy'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'nuyate. Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, ²⁰ "Monhua', do'taj me'nigpeika'." Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpekikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Lc. 4.31-37)

²¹ Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaítake' jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate. ²² Moisésenba'

huamanmadika'eri konig huairi daka' manmadikahue' o'nika'nig'a Jesúsnao konig huairitone' 'urua'nanada o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut oda'po on'mepuke'uyate. ²³ Judíoen huaitake' jakyo dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toenok 'utta'da ona'po:

²⁴ —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta' i'pak Jesús Nazaret hua'eri. Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj okia'ne Diosen huadakda nogsi'potida i'ene. O'nopoey. —Kenbokereka Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

²⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokerektaj yakorok, nokireg. —Jesúsa ona'uyate. ²⁶ Nokirega o'iriga'po o'sagkia'depo okhua'uyate.

²⁷ Aya'ada on'tiahuaypo,

—Kenpihuay on'nopo'epo 'urua'nanada o'manmadika'. Konig huairitone' ighua'da o'mana'nok dakhue' nokireg on'nigpe'epo o'nokorok. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

²⁸ Idada Galilea huadaribayo nogyo nogyo Jesúsa 'urua'da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ken judíoen huaitake' jakya' o'norokdepo Jesús Simónen Andrésenere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. ³⁰ Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesústaj o'nona'nok. ³¹ Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² E'sikde'te huakka'da dakhue' o'nenok aya'tada Jesúste on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' nokirega on'manopo'toenok Jesústaj on'batohua'uy. ³³ Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy. ³⁴ Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesústaj okia'nok "Diosen Cristo o'e ahue' yane'." Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús o'hua'uyate. Keya' Diostaj o'tiona'pakuyate.

³⁶ Simónomey on'tahua'po, ³⁷ on'huahuaydepo,

—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

³⁸ —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijtia'kpo nogyo nogyo monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'sq'settaj Jesús a o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Huabokerek ke'poda o'sq'setpo, Jesústaj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,

—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesústaj ona'nok.

⁴¹ Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:

—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.

⁴² Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaso' o'uyate.

⁴³ Jesús a o'ta'mona'po,

⁴⁴ —Keyoj, Jesús a be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Huaso' e'yarea' ka'tiahuaye'po sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisés a o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopo'eapone. —Jesús a ighua'da ona'uyate.

⁴⁵ Ke'nanayo o'hua'po Jesús a be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankudhue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy. Nogyā' nogyā' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesús a o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te “Jesús jakyo o'e.” Huakka' jak huae'eria on'tipeepo, ² huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesús a o'manmadika'uyate. ³ Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate. ⁴ Huakka'ada ogkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte enpahuedte aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate.

⁵ Jesús a o'yarea'apo o'noknopoenok Jesús a o'nopepo,

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesús a ona'uyate.

⁶⁻⁷ Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, “Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e.” Kenda huanopoya'da on'nope'uyate.

8 Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopo^{en}igtaj Jesúsa on'nopo^epo,

—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinop^oe.

9 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo, “Yabod, atisuk yatohua' yahuati',” onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. 10 Do huabokerek ijje^{po} Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik ijje^y opudtaj a'manopo^eaya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,

11 —Yabo', asuk yatop^epo, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.

12 Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'makor^okon'uyate. Konigepo aya'ada,

—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'wynig o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj “menigpe^epo beta'hua',” ona'uyate.

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj egkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate. 14 O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.)

Leví Alfeoen huasi'po gobierno^{en} huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,

—Menigpe^epo beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.

15 Ken Leví^{en} jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobierno^{en} huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesústaj on'tahua'ika'uyate. 16 Dakhuea' huaka'eri^{ere}, Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo^{ere} on'tiahuaydepo,

—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eri^{ere} o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesús^{en} huanigpeⁱka'eritaj on'huaa'uyate.

17 Kenda Jesúsa o'mape^edepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj “yan'nopo'korea',” a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. “Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpeⁱka'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta' ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

“¿Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue'yanika'?” Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Nogok Juanen huanigpeika'eri Dios kamapee'po aypo bapehue' e'nika'te, fariseo aratbutkon Dios kamapee'po bapehue' e'nika'te sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,

—Juanen huanigpeika'eri fariseokon Dios kamapee'po bapehue' o'nika'. ¿O'nen huanigpeika'erinayo mena'po yan'apika'? —O'nona'uyate.

¹⁹ —Huabokerek o'toepakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'apika'. Ken huabokerekere e'ne'te huadi'a apika'dik o'nika'. ²⁰ Nogok ken huabokereketaj en'baktohuade'te huadi'a pai'da e'dik o'nepo Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²¹ —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ika'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'wynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne.

²² Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinayo o'huapoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'eapo. Konigti adhuea'pane' ogkika'nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po yag'kika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'wynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpeika'eri ere o'huae'uyate. Jesúsen huanigpeika'eria ogkusitokpo trigo o'nogkupaya'uyate.

²⁴ —Yatiahuay'. ¿Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a mena'po o'nen huanigpeika'eria yagka'? Dakhuea'da ogka'. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

²⁵ —A'nennada David kenere huae'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate. ²⁶ Diosen carpa jakyo on'kudonpo,

Abiatar sacerdote huairi e'ika'te Diostaj e'nighueda' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ee'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuahue' o'ika'.

²⁷ Huabokerektehuapa' okmapie'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapie'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda nogda kikhue'dik yanika' a'manaya'po okmapie'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. ²⁸ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Okmapie'ahuaddik huame'noe Huairi ijje'y. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Onte'ti okmapie'ahuaddik huame'noete judío'en huaitake' jakyo Jesúsa o'kuduyate. Keyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate. ² “¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?” Fariseo on'nopo'epo, e'yarea'nayo, “Jesúsa dakhuea' o'ka'.” Huaa'dik o'ey on'nopo'e'uyate. Konigepo fariseo Jesústaj on'tiahua'uyate.

³ —Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

⁴ —¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne? ¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya' sohuata' a'tokhue'da o'noke'uyate. ⁵ E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'epo nogta nogta o'batiahuaypo, —Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. ⁶ Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'e, on'batia'pakuyate.

E'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

⁷ Huaboro' e'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' huae'erikon on'tahua'uyate. ⁸ Judeaya' Jerusalénya' Idumea huadariya' Jordánhue adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipe'edepo, on'tiakuyate. ⁹⁻¹⁰ Huakka'tada o'bayareaduynok aya'ada dakhue' huae'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo diga'da on'kupopakpo Jesúso'taj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtoe'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹¹ Kenoka' toto'a huanopo'to'e'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuëkpo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —'Uta'da o'nona'uyate.

¹² —Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo "Yan'tiak," o'mana'nok on'huatiakuyate. ¹⁴ Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate. ¹⁵ "Do ijpaknok dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone." O'mana'uyate. ¹⁶ Jesúsén doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, ¹⁷ Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupopakeri, ¹⁹ kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsén huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. ²⁰ Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. ²¹ "O'segpakpo o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok Jesúsén huabeta kenda on'nopoedepo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

²² —Beelzebú toto' huairi o'nopo'toepo o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalén'ya' on'tiakde'uyate.

²³ "Nama'da on'nopo'enig Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manopo'e'aya'po menhuatiakpo men'pee'," Jesúsa o'mana'depo konig o'e' o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e. ²⁴ Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi togehue'dik o'neapo. ²⁵ Kenpa'ti onyoyo' huae'eri e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.

²⁷ Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj

o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ijjeý. Toto' huairitaj tinuku'dik ijjeý. Toto' huairien huanaba' maendik ijjeý.

²⁸ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. ²⁹ Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue' o'eapo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁰ “Dakhuea' nokirega Jesústaj o'nopo'toe.” Moisésenba' huamanmadika'eria nama'da on'huaa'nok Jesúsa kenpa' o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuyate.

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Kenoka' huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuynig'a huakka'nada ogkupopaknok bidtemon on'boato'po “bo'huatiakne. Yana’,” ona'nok ³² huakka'da aratbut on'tikupohuadpo,

—O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On'taj bo'ukne. —O'nona'uyate.

³³ —Be do'hued huaye ya'et. Do'hued huama'buy be ya'net. —Jesúsa o'mana'po, ³⁴ kenomey en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po,

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ³⁵ Kenda Dios o'paknok aya'ada ogkika'po do'hued huama'buy do'hued huaidpo do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

4

Huabakidena'eri a'manopoeyaya'po o'manbatia'pakuyate.

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Onte'ti huaboa'da Jesúsa o'manmadika'po e'pog akta'bogpete o'manmadika'uyate. Huakka'ada aratbut ogkupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po huakka' aratbutnayo akta'bogpete ogkupopakuyate. ² Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manopoeya'po o'manbatia'pakonhua'po o'manmadika'po nogda nogda o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

³ —Yan'pee': Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uyate. ⁴ Nogyon nogyon o'bakidena'po sue'da dagte o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. ⁵ Sorok buruj huidbate sue'da o'kidbakotuyate. Kenta' idada o'kerekuy. Sorok buruj o'epo idada o'kerekuy. ⁶ Ken diga' o'ta'tedepo eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o'epo

o'ay'uy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo o'bakerekdepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia treinta huakid ogkupaepo noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo nogda cien huakid ogkupaeyate. —Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo,

⁹ —Be'api' e'nopoe'ta' e'paknayo daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Huakka'ada aratbut en'bakhuade'te Jesúsen huanigpeika'eri doce huanigpeika'erieryo'da o'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig o'e huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopogkahue' o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoea'." Jesústaj o'nona'uyate.

¹¹ —Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpeika'apet opudtanayo daka' e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta' pakhue' ijjepo ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. ¹² En'tiahuayada daka' tiahuayhue' o'neapo. En'peeada nopogkahue' o'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kamagke'po Dios Huairi konig o'e ijmanbatia'pakikay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³ —Huabakidena'eri konig o'e nopogkahue ee'nayo nogdakon e'manbatia'paknayo menpa' nopogka'dik mo'eapet. ¹⁴ Ken huakid huabakidena'eri o'bakideneanig Diosen huadak hua'a o'e. ¹⁵ Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'a on'peeato'nig'a idada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da o'noknopoebatikapo. ¹⁶ Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'peeato'nig'a. ¹⁷ Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopoe'depo daka' nigpeonhuahued o'nepo on'nigpeeato'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopoe'eri o'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopoebatikapo. ¹⁸ Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'peepo on'peenig'a. ¹⁹ Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katapi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'matoe'ta' on'pakpo, huakka'

e'matoe'nayo durugda ijjeapoy nama'da on'nopo^{enig}'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' o'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopoe^{batikapo}. ²⁰ Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da huadak hua'a daka' on'nigpee^{onhuahuika}'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po o'ne. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 8.16-18)

²¹ Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. ²² Ken konig Diostaj eknopoe' oy konig e'iregireg nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada on'tiahuayapo. ²³ Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'. ²⁴ Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj 'urunanada moknopoeapo. ²⁵ Sue'da e'peenayo sue'da eknopoe'nayo Diosa kaknopoe'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopoe^{hue}' ee'nayo kenda mo'nopo^{enig}taj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopoe^{hue}'dikada mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

²⁶ Nogiti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri in konig o'e: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po ²⁷ ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kerek. Monig tibodik ya'et nopoe^{hue}' o'e. ²⁸ Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kerek. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kerek. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kerek konig huakka' huakid o'magkupapakpo ²⁹ e'maboyogde'te agkupaeya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kereka'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy. ³¹ Dios Huairitaj huaknopoe'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'. ³² E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerehika'. Huaboro'nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

³³ Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopoikapa'pee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. ³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'eapo yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'manopoea'ika'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ken huame'noe baysik huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ Ken huakka' aratbut egkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. ³⁷ E'pognopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uyate.

³⁸ Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po, —Huata'kotdikte o'ene, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'. Huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

⁴⁰ —Mena'po diga' mome'puk. Mena'po do'taj oknopoe'hue' mo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴¹ Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee. —Huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

*Huabokerektaj huakka'ada toto' nokirega
on'nopo'to'e'uyate.*

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. ² Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate.

³ Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik o'nuyate. ⁴ Nogok nogok sirobijtone'a huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bakpukika'uyate. Kentaj toehue'dik o'nuyate. ⁵ Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate. ⁶ Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.

⁷⁻⁸ —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. — Jesúsa ona'nok huabokereka 'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'ene. Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

⁹ —¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'e “Huakka’,” ¹⁰ adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga' o'nona'uyate.

¹¹ Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

¹² —Huakyariere a'eya'po yan'kud, oro'taj yamana'. — Jesústaj dakhue'da nokirega o'nona'nok,

¹³ —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokirega huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.

¹⁴ Huakyari' huamatoe'eriomeya kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'pe'edepo Jesústaj on'huahua'po ¹⁵ o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopoepo. Kentaj on'tiahuaydepo on'me'pukuyate. ¹⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'huae'a on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari' huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. ¹⁷ Kenda

on'peedepo "Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj digá'da o'nona'uyate.

¹⁸ Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokerekyá' dakhue'da nokireg okoroka'niga "onere e'hua'ta' ij-paki," Jesústaj ona'nok,

¹⁹ —Doere huahue' yae'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak. "Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka' yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.

²⁰ Ken huabokereka a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po "Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmaename'ne, be'yareame'ne," o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'peedepo "Kenpihuay, 'urunanada Jesús Huairia o'kame'te," on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate.

²² Jairo judíoen huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,

²³ —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Beta-yare'po kanoe'po huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj digá'da ona'uyatenok.

²⁴ Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate.

²⁵ Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate.

²⁶ Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyunig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate.

²⁷ Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedepo Jesústa'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesúsen yudtaj o'nejpo,

²⁸ "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopepo,

²⁹ o'nejpo mimi o'batikonpo "ijyarudi" o'nope'uyate.

³⁰ Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsa o'nopepo huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo,

—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.

³¹ —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³² Jesúsanayo be'a me'nejne o'nopepo o'tiokpokubere'uyate.

³³ Ken Jesúsa be'yareadne ettone'a

o'no^ope^odepo digā'da o'me'pukpo Jesústaj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi," Jesústaj buttida ona'uyate.

³⁴—Do'taj okno^ope^oenok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion. —Jesúsa ona'uyate.

³⁵ Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabok-erekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj toti-akhue' yae'. —Jairotaj o'nona'uyate.

³⁶ Jesúsanayo kenda o'peepo nigpee^hhue' o'epo,

—Me'pukhue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

³⁷—Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po ³⁸ huairien jakyo okyeyakdepo huakka'aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po e'bueyta' digā'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. ³⁹ O'kuddepo,

—Mena'po bo'sagkia'po digā'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'nok,

⁴⁰ Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada o'maoro^oka'depo ettone'si'poen huaoj huaye ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, ⁴¹ mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—“Talita, cumi.” Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate. Digā'da on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁴³ “Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue' yane'.” Ighua'da o'mana'po, “mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok,” o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriene Jesús huaenbayokon okye'uyate. ² Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judioen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío

aratbut on'peede^opo on'mepuke'po,

—iKenpihuay! 'Urua'da o'nopo^oe. Menpapi' huakka'da yanopo^oe'. Meyopi' huaboa'da huakka' yanopo^oe'.

Ka'bayare'po be'a yateyya'. ³ Huamenhuea'eri o'enig'a, Maríaensi'po o'enig'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsen huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopo^oe'uyate.

4 —Nogbayo huaē'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huaē'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huaē'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsa Nazareteritaj o'mana'uyate.

5 Keya' Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'enig Jesúsa kahue'dik o'enig'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate. 6 Ke'nenbayo huaē'eri eknopoe'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa kenpihuay o'nopoe'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyohue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 “Menhuatiak.” Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone. 8 Dagte bo'huahuudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'. 9 Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'. 10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo yan'tayikati'. 11 Jak huataē'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huaē'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huaē'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

12 Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo “yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoe',” on'mana'po 13 dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesúsa 'urua'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok Herodes huairia o'tipeedepo,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'tenok 'urua'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoepo Jesústaj o'tia'pakuyate.

15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

16 Herodes kenda o'peedepo,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakuda' jakyo o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada Herodesa o'koreame'tenok.

18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok 19 Herodías Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik o'eme'te. 20 Juan huadakyoda o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika' Herodesa o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodías arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te. 21 Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijje Herodíasnayo o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te. 22-23 Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nige'te huairi Herodesere huakka'da on'durugpakpo,

—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone. Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate. 24 Huayetaj o'huahuatupo,

—¿Katepi' ona'dik ijje? —Oname'te.

—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.

25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa oname'te.

26 Herodes kenda o'peedepo pai'da eknopoada "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy. Buttida ijjay." Oa'nig. Aya'ada on'peenok nogda ea'ta' pakhue' o'epo

27 "Huabakuda' jakyo yahuati'. Juantaj yahuerenokteg. Yagkutotiak. Herodíasen huayobutaj yayok." Herodesa sorotataj oname'tenok 28 huabakuda' jakyo Juantaj o'huerenokteppo baegte o'totiakpo Herodíasen huayobutaj o'yokme'nok ke'na huayetaj o'yokme'te.

29 Kenda Juanen huanigpeika'eria o'noknopoedepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesús aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Nogok Jesúste doce huamata'moneria on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate.

³¹ Huakka'nada on'batiakika'nok on'bahua'ika'nok menokapi' bapehue'dikda o'nepo,

—Monhua'. Kente aratbut ehue' e'nika'yo okmapie'ahuaddik a'eya'po monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³² Kente aratbut ehue' e'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen doce huamata'moneriere on'bahua'uynig'a. ³³ En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo Jesústaj on'nokie'po aya' huakka' jakya' keyo yan'betapet on'nopoepo on'baketonhua'po huakkuruda on'bakye'uyatenok.

³⁴ Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey konig oveja o'nepo huabet toehue'onig o'nenok Jesúsa o'matinepahui'po huaboa'da o'manmadika'uyate. ³⁵ Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huatiakpo,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. ³⁶ Aypo toehue' o'nenok nog jakyo nog jakyo huakka' jakyo meyhue'da aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpeika'eria o'nona'uynig'a,

³⁷ —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa o'mana'nok,

—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabae'po menpa' hua'dik o'e oro'? —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³⁸ —¿Meniga' pan mo'toe? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.

On'nopoedepo,

—Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ “Huakupo huakupoa' mirebate yan'bahuad.” Jesúsa o'mana'nok ⁴⁰ cien kenpa'ti cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate.

⁴¹ Ken Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote o'posakea'po huanigpeika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate. ⁴² Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate.

⁴³ On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate. ⁴⁴ Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ “Kusi'peyo yan'kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegti.” Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'depo huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uyate. ⁴⁶ O'mata'mona'depo

Diostaj a'tiona'pakya'po Jesús ote'yo o'behuikpo ijhue'da o'tiona'pak'uyate. ⁴⁷ E'sikde'te kusi'petone' e'pognopoyo o'enig'a Jesúsyo'da huadarite o'uyate. ⁴⁸ E'pognopoyo diga' o'bapoknok e'nokhuayaga'tada huahue' o'nuyate. Sikyoedda Jesús a huahuetiudte o'bahuatiakpo meyohue'da o'batipokaynig'a, ⁴⁹⁻⁵⁰ huahuetiudte e'huae'taj huanigpeika'eria on'tiahuaypo aratbuten nokireg o'e on'nopoepo huakka'da on'me'pukpo on'sagkia'uyate.

—Me'pukhue' yane'. Do ijje'y. —Jesús a o'mana'uyate.

⁵¹ Kusi'petone'yo o'kudpo huanigpeika'eriere on'huaduyate. E'kudte bapoka o'batikon'uy. Huakka'nanada on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁵² Jesús o'paknok Diosa pan o'biame' nopoenkahued kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopogehued o'nenok diga'nanada on'me'pukuyate.

Genesaretyo Jesús a o'bayarea'uyate.

(Mt. 14.34-36)

⁵³ E'pogtone' o'noktegdepo Genesaret huadaribayo on'betdepo o'nokye'uy. ⁵⁴ En'kotde'te Jesús o'e aratbut o'nokie'depo, ⁵⁵ Jesúste dakhue' e'huae' a'manpatotiakya'po nogyon nogyon on'baketpo huaboa'da Jesúste asukte on'manpatotiakuyate. ⁵⁶ Meyopi' Jesús o'hua'epo jak kuruyo huakka' jakyopi' dagte dakhue' e'huae' on'manpahueda'po “O'nen huaok huakubogpi kan'nejatue'po,” Jesústaj diga' on'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

7

Huanopoya'da dakhuea'da on'nopoepo Diostaj dakhuea' ogkika'.

(Mt. 15.1-20)

¹ Nogok Jerusalén'ya' fariseo huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'tiakdepo Jesústaj on'huahua'uyate. ² Konig adhuea'pane' bapehued on'bakoyo'ika'uyatenig sue'ada Jesús en huanigpeika'eria konig kahue' o'nika'po ba'koyohue'ada on'bapika'nig judío huairia on'batiahuaypo “dakhuea'da ogkika',” on'huaa'uyate. ³ (Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig aya' judíomey fariseoere ogkika'po aypo bapehued huakka'da on'ba'koyo'ika'. ⁴ Kenpa'ti aypo huabae' jakya' on'tiakpo bapehued on'ba'koyo'ika'. Vasos, platos, ollas, kutopatak on'ba'koyo'ika'uyate.) ⁵ Konigepo fariseoa Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesús taj on'nona'po:

—A'nenda oro'en adhuea'pane' huadaknopo'da Diosa meknopog'po bapehued on'ba'koyo'ika'uyate.

Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —O'nona'uyate.

⁶ —Diosen huamanbatia'pakeri Isaías opud nama'da huanopo'e'eritaj daka' bo'timadoya'uyate:

In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne. ⁷ Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a.

Isaías a o'madoya'uyate. ⁸ Kenda opudomey bo'kika'po Diosen e'mana'ba' nigpeehue'ada konig opuden adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po vasos platos nogtaj nogtaj bo'koyoa'ika'po nogda nogdakon bo'kika'nig'a. ⁹ Konig opuden adhuea'pane' on'pakpo ogkika'uyatenig a'kikaya'po Diosenba'taj nigpeehue'ada bo'kika'ne. ¹⁰ "O'nen huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene. Pa'ida ee'nayo bayokika'dik mo'ene," kenpa'ti "Huaojtaj huayetapi' huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene." Moisés a o'mana'uyate. ¹¹ "Huaojtehuapa' huayeeretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj bayokhue'dik o'nene." Kenpa' be'api' huaojtaj huayetere ona'dik o'ne. ¹² Kenpa' ena'nayo huaojtaj huayetere tihuapokhue'dik o'nepo bayokikahue'dik o'nepo nama'da mo'manmadikika'po ¹³ ken konig adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpeehue' mo'ika'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁴ "Iyon yan'batiak." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po, —Do'taj menigpeepo yan'nopoenka'. ¹⁵ Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. ¹⁶ Do'taj daka' menigpee'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Huakka'da aratbut egkupopakya' Jesúsa e'bakhuade' jakyo e'kudde'te "Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'nepo daka' mona'." Huanigpeika'eria Jesústaj o'mona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminyā' ken o'orokika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'ene. Aya'da bape'dik o'ene, huaboa'da on'nopo'e'uy.

²⁰ —Huanopoya'da dakhuea'da e'nopo'e'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o'e. ²¹ Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nopoika'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen huato'e

on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, ²² huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' ogkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga'da on'eretpakika'po, huanopoya'da digda on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopoehue'ada ogkika'po. ²³ Ken konig huanopoya'da aratbut ogkika'nok Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uyate.

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo iregireg e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok ²⁵ ettone'si'poen huaye idada o'nopoepo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihua'duyate. Ke'nen huayobutaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate. ²⁶ Ettone' esoeri o'epo sirofenicia huae'eri o'uy. "Do'hued huayobutaj toto' nokiregtaj yakoroka'." Jesústaj ona'uyate.

²⁷ —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

²⁸ —Ee', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a ona'nok,

²⁹ —Huadagnada mena'nok hua'dik i'e. Toto' nokireg huayobutaj o'takorokonde. —Jesúsa ona'uyate.

³⁰ Jakyo o'kumejdepo huayobu huatayte dak e'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' nokireg o'orokde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.

³¹ Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate. ³² Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok ³³ huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po, ³⁴ kurudyo o'tiahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.

³⁵ Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o'uyate. ³⁶ "Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue'yane'." Jesúsa o'mana'nig'a ighua'mon e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po. ³⁷ Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,

—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mapee'a'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesúsa e'batobape'uyate.
(Mt. 15.32-39)

¹ Nogok onte'ti huakka'nanada egkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopo'epo huanigpeika'eritaj o'mana'po:

² —Inomey aratbut bapa'me'noea' iyoda doere o'nedepo aypobayo' o'nenok ijmatinepahui'po. ³ Jakyoda mata'monahue'dik ijje. Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' arogdik o'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴ —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

⁵ —¿Meniga' pan mo'toe? —Jesúsa o'mana'nok.

—Siete. —O'nona'uyate.

⁶ “Barakte yan'bahuad.” Jesúsa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, “Dakiti Dios, daka' joka'ne,” o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbut-taj on'bayoke'uyate. ⁷ Sue'da biigkon on'toenok “Dakiti Dios” ona'depo “yan'bayoke',” o'mana'uyate. ⁸ Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kuso-gyo huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate. ⁹ Konig cuatro mil on'bape'uyate. “Jakyoda yan'huati',” Jesúsa o'mana'depo, ¹⁰ huanigpeika'eriore kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'wynig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, “konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'wynig mo'nigka',” Jesústaj o'nona'uyate. ¹² Huanopoya'da “aaaj” oa'depo,

—“Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'wynig mo'nigka'.” Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ijjeapoy, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹³ Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

“Fariseo huairi dakhue’dik e’huqe’ on’manmadikika’. Keyoj ijay.” Jesúsa oa’uyate.

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Kusi’pete on’hua’po pan e’tohua’ta’ o’nokkahuuduyate. Nogtiyo’da on’tqe’uyate kusi’peyo.

¹⁵ —Eya’, fariseoen e’bia’ontaj keyoj ijay. Herodesen e’bia’ontaj keyoj ijay. —Jesúsa o’mana’uyate.

¹⁶ —Pan toehue’ o’enek kenda mona’ne. —Jesúsen huanigpeika’eria huaboa’da huayahuaaya on’batia’pakuyate.

¹⁷ —Pan toehue’ o’ey mena’po mo’batia’pak. Pantaj mepu’kehue’dik mo’ika’ne. Kenda ka’dik ijey nopohued mo’e kenpa’ti nopoenkahued mo’ene. Menpa’ huanopoya’da oknopohue’dikda mo’ika’ne. ¹⁸ Huakpoa mokpoenig’a menpa’ tiahuayhue’ mo’e. Huapeok bo’peokjene menpa’ peehue’ mo’e. Pan ijbiamey menpa’ bokkahue’de. ¹⁹ Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga’ kusogyo huata’suj huedmeya’da yan’ohueame’? —Jesúsa o’mana’uyate.

—Doce. —O’nona’uyate.

²⁰ —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga’ kusogyo huedmeya’da yan’ohueame’? —Jesúsa o’mana’nok,

—Siete. —Huanigpeika’eria o’nona’uyate.

²¹ —Menpa’ kenda nopohued mo’e. —Onte’ti o’mana’uyate.

Huakka’ jak Betsaidaya’ Jesúsa ekpobigtaj o’yareaduyate.

²² Nogok Betsaida huakka’ jakyo on’tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on’totiakpo “yakpotibata’té,” o’nona’uyatenok ²³ ekpobigtaj o’ta’koypo huakka’ jakya’ o’baktohua’po igkusi’huea okpotihueke’po o’tibata’tepo,

—¿Menpa’ sigpi’ tiahuaydik i’e? —Ona’uyate.

²⁴ Ekpobig o’tiahuayatupo,

—Huabokerektaj ijtiahuaypo konig ohuey on’hua’e. —Jesústaj ona’uyatenok, ²⁵ onte’ti Jesúsa okpotibata’tenok huaboa’da ’urunanada aya’tada o’tiahuay’uyate.

²⁶ —O’nen jakyo yahuati’. Huakka’ jakyo huahue’ ya’e’. Kenda o’nigka’ne batia’pakhue’ ya’e’. —Jesúsa ona’uyate.

Diosen Cristo i’ene. Diosa kurudya’ me’ta’mona’uyne. Pedroa Jesústaj ona’uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cesarea de Filipo huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika’eri Jesúsero on’hua’epo dage,

—¿Be o’ea’ do’taj aratbuta menhuaa’ika’? —Huanigpeika’eritaj Jesúsa o’mana’uyate.

28 —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,

29 —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

30 —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:

—Do huabokerek ijjeipo Diosya' ijtia'kuy. Pai'nanada injupo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere'a do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. 32 —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, “kenpa' ahue' yae', Huairi,” ona'uynig'a 33 Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:

—Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'po Diosen e'nopoe' nopoe'hue'da i'ene. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.

34 Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj men-huatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:

—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. 35 Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti nounhuahuahue' o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. 36 Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo.

37 Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. 38 In aratbut dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijjeipo onte'ti ijtia'kdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijjeipo ijtia'kapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

¹ —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'toepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehaikuyate. En'tiahuayte Jesúsén huakok konig niokpo o'kokeypakuyate.

³ Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'.

⁴ Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

⁵ —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. ⁶ Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopoehue'ada oa'uyate.

⁷ Kenpa' ena'te e'sihuija o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'peepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

⁸ A'tida en'tiahuayte Jesússtayo'da on'tiahuay'uyate.

⁹ Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'buayada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate. ¹⁰ Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'uyunig'a huayahuayayo'da kate e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate. ¹¹ Konigepo Jesússtaj:

—“Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet.” ¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.

¹² —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaojba'te on'madoya'uyate. ¹³ Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokirega e'nopo'toetada Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Jesúsén huanigpeika'erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsén huanigpeika'eritaj en'maboyte Jesúsomay on'batiahuayato'uyate. ¹⁵ Jesússtaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

16 —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok 17 nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokirega o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'e. 18 Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaj o'totia'ne. “Dakhue' nokiregtaj ya'noroka',” o'nen huanigpeika'eritaj e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

19 —Opudomey judío aratbut do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoe'hue' huae'eri mo'ene. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoe'hue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoene. Huasi'potaj yan'totia'k. —Jesúsa o'mana'uyate.

20 Huasi'potaj on'totia'knok dakhuea' nokirega Jesústaj o'tiahuaydepo huasi'potaj o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.

21 —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.

22 —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'araka'po ta'akyo huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen paga ona'uyate.

23 —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijjepo yarea'dik ijjey. —Jesúsa ona'nok,

24 —Yoknopoe'y, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.

25 Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,

—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg ya'orokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda ona'nok, 26 dakhue' nokirega o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo “e'buey o'e,” huakka'mon on'batia'pakuynig'a 27 Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'bodyate.

28 Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,

—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

29 —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po. 31 Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po

iregiregteda o'hua'onhua'po. "Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesús o'manmadika'uyate.
 32 Huanigpeika'erinayo kenpa' nopoenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig ya'e?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,
 —¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesús huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

34 "¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate. 35 Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak," o'mana'po,
 —Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike' konig nogtaj kan'tihuapokike'. — O'mana'po 36 huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.

37 —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesús o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' ya'e'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana ona'uyate.

39 —Kentaj "kahue' ya'e'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuayhued o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'eapo. 40 Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. 41 Cristoen huanigpeika'eri mo'enok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa dakhuapa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesús o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 —Be'api' do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kenda konig sue'da castiga e'magka' o'e. 43-48 Huaba'pi'

hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhue'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o'eapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'pi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, dakhuea' kahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone. Bakayhue'dik o'unhuahuika'apo.

⁴⁹ Sal pai' e'eada huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'epo huadakda mo'eapone. ⁵⁰ Sal huadakda o'epo o'kika'. Pai' ehue' ee'nayo huadak kahue'dikda en'dik o'ene. Konig salonig ya'nepo huadaknopo'da huayahuaya di' yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

10

“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?” Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Keya' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti huakka'nanada ogkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate. ² Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, “¿Huabokerek huatoe'taj menpa' kenpa'da endik ya'e?” Jesústaj o'nona'uyate.

³ —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴ —“Huatoe e'en beroba' madoya'dik mo'epo huatoe endik mo'e.” Moisésa o'mana'uyate. —O'nona'uyate.

⁵ —Konig nopoteyda mo'ika'po Diostaj e'nigpeika'ta' pakhue' mo'ika'nok Moisésa kenda o'madoya'uynig'a.

⁶ Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uypa huabokerek ettone'ere o'ka'uyate. ⁷ “Konigepo huabokerek ke'nen huaaj huayeeretaj okorokpo ettone'taj a'toepakya'po. ⁸ Botta' e'eada on'toepakdepo konig nogtida o'nede.” Apagba'te kenpa' oa'. Botta' e'eada nogtida o'nede. ⁹ Kenda Diosa o'toepaka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

¹⁰ Nogok huanigpeika'eriene jakyoda o'nepo, “¿Huatoe menpa' en'dik o'e?” Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'nok,

¹¹ —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo huakkuru huatoe'taj dakhuea'da ogka'.

¹² Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo

dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpeika'eria "keje', batotiakhue' yane'," on'mana'uyate. ¹⁴ Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diayatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'apo. ¹⁵ Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopoe'hue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Dagte Jesúsa huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate o'tihuadpo,

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.

¹⁸ —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. ¹⁹ Diosen e'mana' i'nopoe. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen bakberekue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatoika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate i'nopoene. —Jesúsa ona'uyate.

²⁰ —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —Huabokereka ona'uyate.

²¹ Jesúsa di' o'epo o'tiahuayatupo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —Jesúsa huairitaj ona'uyate.

²² Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok suhue'nanada o'epo okhua'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,

—Bepi' huairi huakka'nada e'matoe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopoe'hue'dik o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

24 Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa o'mana'po:

—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopohue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne.

25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

26 Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya on'batia'pakpo:

—iKenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? — On'batia'pakuyate.

27 Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.

28 —Oro'nayo aya'da o'matojika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.

29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. 30 O'nennok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. 31 Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogok-nayo 'urua'da o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Jesúsa onte'ti oa'uyate.

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalényo dagte Jesús huanigpeika'eriere on'behuikpo Jesús huakkuruda o'hua'enok huanigpeika'eri on'mepuke'po nogomey on'tahua'po on'me'pukuyate. Doce huanigpeika'eritaj nogyonda o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:

33 —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtia'kuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone. 34 Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone.

Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Zebedeen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po,

—Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. — Juan Jacoboere o'nona'uyate.

³⁶ —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'nok.

³⁷ —O'na 'urua'nanada huakhuairi e'ede'te konig huairi e'huae' onte da'kopen ope'topen bohuada'. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁸ —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ —Ee', onere pai'da nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uyate.

—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da nopo'e'dik mo'eapone. ⁴⁰ Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmana'ika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹ Nog diez huamata'moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere on'mahuadiay'uyate.

⁴² —Inte yan'batiak —Jesúsa o'mana'po — Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'.

⁴³ Opudnayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'.

⁴⁴ Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo konig nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ⁴⁵ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba' mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiaakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijtiaakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ken Jericó huakka' jakyo on'batiakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo Jesús huanigpeika'erihere huakka'nanada aratbutere e'norokte Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo “huakupe beyok,” o'mana'uyate. ⁴⁷ “Jesús Nazaret huae'eri o'pokde,” aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da ona'po,

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. — Ekpobiga'utta'da ona'uyate.

48 —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da o'nokoye'uyate.

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Utta'da ona'uyate.

49 Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,
—Yan'totiak. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,
—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa “Yatiak” mena'ne. —O'nona'uyate.

50 Huaok o'enpo o'bodpo Jesústaj o'huatiakuyate.

51 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.

52 —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'wynok ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagete kenpa'ti Betani-ate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:

2 —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. 3 “¿Mana'po bo'tohua'?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiaikapoy.” Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

4 Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.

5 Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,

—¿Kate boka? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.

6 Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok “tohua'dik mo'e,” on'mana'uyate. 7 Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. 8 Kente Jesús o'pokapo on'nopoepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya qhuey'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.

9 Huakkurute huae'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne. 10 Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús

Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.

¹¹ Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betani-ayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higuera taj "onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone," Jesús ona'uyate.

(Mt. 21.18-19)

¹² Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'epo ¹³ adteda hueymey higuera taj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate. ¹⁴ Konigepo higuera taj ona'po:

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. —Jesús ona'uyate. Kenda huanigpeika'eria on'pee'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesús.

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate. ¹⁶ "Konig dag ekapa' Diosen jakyo katapi' topokhue'dik mo'ene." Jesús i'ghua'da o'mana'uyate. ¹⁷ O'manmadika'po:

—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'tae. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya mo'toene. —Jesús huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'peepo Jesústaj on'me'pukuyate. Jesús e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'peepo 'urunanada o'e on'mepuke'nok huairia Jesústaj on'me'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a. ¹⁹ Esikde'te Jesús huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate. ²¹ Pedro onte'ti okkahuehue' o'epo,

—Ken higuera taj "onte'ti dapakhue'dikda" iname'nig o'ayde, yatiahuay', huamanmadika'eri. —Ona'uyate.

²² —Diestaj daka' yanoknopoe'. ²³ "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka' eknopoe'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'eapo.

²⁴ Eknop^oe'nayo aya'tada katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosa bo'yokapone. ²⁵ Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. ²⁶ Nogtaj okkahueahue' ee'nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'ēapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¿Be'a Jesústaj ya'ta'mona'uyate?

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesúsa Diosen jakyo e'huae'te sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo,

²⁸ —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁹ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na “yabayarea',” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ³⁰ “Bautiza yamagkadhuati'.” ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesúsa o'mana'uyate.

³¹ Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—“Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo “¿kenda Juana do'taj be'tia'pakikuynig mena'po oknop^oehue' mo'uy?” oro'taj mona'apone. ³² “Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknop^oenok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

³³ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nop^oehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uyate.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

12

Huairien ta'ba huat^oto^oe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesúsa konig o'e' o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba huat^oto^oe'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ² Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate. Sue'da huada ka'totiake'po o'ta'mona'uyate. ³ E'tiakde'te ta'ba huat^oto^oe'eria huairien

huanaba'taj on'toëpo on'bitbitpo uvabayo' on'ta'mona'uyate.
 4 Onte'ti huairia nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate. Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po huakutaj on'bitbitpo on'tidike'uyate.
 5 Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate. Kentaj o'darakuyate. Nogok nogomey huakka'montaj o'mata'mona'uyate. Nogtaj on'mabitbitpo konogtada on'batiarakuyate.

6 Huairien huasi'poyo'da o'taëpo kentaj di'nanada o'ika'uyate. Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo 'urua'da yan'deapet o'nopoëpo. 7 Ta'ba huatatōë'erinayo dakhuea'da on'nopoëpo, "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen o'baeapo. On'nopoëpo huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'taë'po huasi'potaj mon'arak." Onpayo' on'batia'pakuyate. 8 Ken huasi'potaj on'toëpo o'darakpo ta'baya' huaso' o'nen'uyate. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

9 —Huairi o'tiakdepo huatatōë'eritaj menpa' ya'magka'apet mo'nopoë. Huatatōë'eritaj o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo. 10 Apagba'kon tiahuayhue' mo'ika'. Huidjak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huida e'huat'aj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huida't Diosnayo o'pak ken huida'te huaboro' jakda o'ka'apo. 11 Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoëne. Apagba'te kenda oa'.

—Jesúsa o'mana'uyate.

12 Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'peëdepo oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro' konig huairien ta'ba huatatōë'eri o'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue' o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'ë. Aratbuta o'noknopoënok on'makme'pukpo on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o'ë? Fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jesúsa nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok 14 on'huatiakpo,

—Konig aratbuta yan'pakapet mentia'pakapetpi' nopoëhue' i'epo buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'ë? ¿Yokhue'dikpi' o'ë? —Jesústaj o'nona'uyate.

15 Nama'da me'nona'ne Jesúsa o'nopoëpo,

—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok, ¹⁶ ken denario huakupe e'yokte o'tiahuaypo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁷ —Gobiernoen e'huae' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huae' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenpa' on'peedepo, "kenpihuay," 'urua'da oa' on'nopepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

¹⁹ —"Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudakendik huasi'po diktoedik o'e." Moisésa o'manigmadoya'uyate.

²⁰ Oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy.

²¹ Nog huama'buy ayhuataj o'toepakuy. Ke'nakon huasi'po toehue'ada o'buey'uy. Nogakon konigti o'ka'uy.

²² Ken konig aya'ada siete huama'buey kentaj on'toepakuy. Huasi'po toehue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²³ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoeaj'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'toe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya Jesústaj o'nona'uyate.

²⁴ —Nama'da mo'nopoika'ne. Apagba' nopoehue' mo'ene kenpa'ti Dios teyda o'e nopoehue' mo'ene. ²⁵ Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katoepake'po bayokhue'dik o'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. ²⁶ Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya'neapet opud nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuadapo nopoedik mo'ene. Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopoedik mo'ene. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. "Abrahamen Dios ijje. Isaacen Dios ijje. Jacoben Dios ijje." Diosa ona'uyate. ²⁷ E'bueyen Dios ehue' ee'tada huanoe'erien Dios o'ika'. Aratbut noyhuadhue' o'neapo opud nama'da mo'nopoika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.
(Mt. 22.34-40)

²⁸ Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri o'bahuatiakpo o'mapeepo Jesús a 'uruda o'mana' o'nopoedepo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.
—Jesústaj Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

²⁹ —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o'e. Yan'pee', Israel aratbut. ³⁰ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. ³¹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.

³² —Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da Dios o'e. Nogda ehue' o'e. ³³ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak. —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

³⁴ Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesús a o'peepo,

—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene. Diosensi'po e'dik i'ene.
—Jesúsa ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Diosen jakyo Jesús a o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o'e. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria yada'ika'.

³⁶ Doere teyda yamanika'. Aya'da o'nen taka' oknopoe'hue' huae'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy. A'nennada Davida Diosen Nokireg o'nopo'toepo oa'uyate. ³⁷ “¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken huakka'ada aratbut ogkupopakpo durugnanada on'pee'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesúsa nogiti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konig huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te "I'tiak, huairi," ena'te e'peeta' on'pakika'. ³⁹ Kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁴⁰ Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katepi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopo'e'po kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopo'e'po huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.
(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyhue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda'uyate.

⁴² Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda'uyate.

⁴³⁻⁴⁴ Huanigpeika'eritaj "yan'tiak" o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'to'eada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'. Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa e'orokde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

² —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoēa'uyate.

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,

⁴ —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoēya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? — Jesústaj o'nona'uyate.

⁵ —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pee'hue' yanikati'. ⁶ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. “Cristo ijje.” Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeeapo.

⁷ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁸ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga'da yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. Nogyā' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Huata'da daka' yan'nopoēpo do'taj batikhue'da yanoknopoika'. Judío huairi egkupopakyo mo'batohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj moknopoēnok do'hued gobierno huairitaj manbatia'pakdik mo'eapone. ¹⁰ Kene'huaya' huame'noe ehued ee'ted aya'da huadaribayo huae'eritaj e'noeanhuahuika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik ya'neapet.

¹¹ Gobierno huairitaj e'yokde'te “katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo,” me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokirega mo'nopoēa'aponok kenda huairitaj mo'mana'apone. ¹² Nogok oknopoēhue' huae'eria huaknopoē'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopoē'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ¹³ Do'taj moknopoika'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpeika'po Diosere on'noeonhuahuika'apone.

¹⁴ Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo e'ede'te bo'tiahuaydepo aya' Judea huadaribayo huae'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba' yan'bona'pakpo

yan'nopoenkati'. ¹⁵ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁶ Ta'bayo e'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'. ¹⁷ Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yobed on'toepo idada monhue'dik o'nepo pai'da yan'nopo'eapet. ¹⁸ Uu'ok ee'te monhue'dik o'ey Diostaj yan'tiona'pakikati'. ¹⁹ Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa' ehue' ya'neapet. ²⁰ Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.

²¹ Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo o'e," "yan'tiahuay', ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²² Kenpa'ti "Cristo ijje," huabokerekpi' nama'da yan'mana'apet. "Diosen huamanbatia'pakeri ijje," nogok nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo nama'da yan'mana'apet. ²³ Nama'da huaa'eritaj keyoj ijay. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka' on'nopo'eane.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'ebatikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puugkon jeyhue'da ya'eapet. ²⁵ Kurudya' siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'iriga'apet. ²⁶ Do e'tiakte men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya' teynanada ijje'po 'urua'nanada ijje'po ijhuarakapoy. ²⁷ Do'hued angeltaj ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya' kurudbaya'da on'bakupopaka'apo.

²⁸ Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo'e'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'. ²⁹ Kenda kenpa' huaboa'da iija'nig e'ede'te bo'tiahuaydepo do Diosen Huairi kurudya' o'tiakdeapo nopo'e'dik mo'ene. ³⁰ Opud aratbut aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda mogka'apet. ³¹ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³² Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen

huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopoehue' ijje. Apag Diosayo'da o'nopo.

³³ Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka' o'tiakapo nopoehue' mo'enok batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. ³⁴ Konig huairi nogbayo a'ti o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj daka' o'mana'po, "jak daka' mentatoika', daka'da yag'kikati', akbogpe huatoe'eri daka' ekpoe' yanikati'. ³⁵ Kenoka' jak huairi o'tiakapo nopoehue' mo'epo baysik nopote sikyo meahued sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'. ³⁶ E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy. ³⁷ Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati' ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'eapo. Jesústaj monig iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,

² —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'huieada huasihua'a huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj o'kutioy'uyate.

⁴ Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁵ Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoyhued ee'ted huakka'teda bahuaya'dik o'eay'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.

—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.

⁶ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ⁷ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'eapone. Batihuapokika'dik mo'ika'apone. Bayokika'dik mo'ika'apone. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ⁸ In ettone'a 'uru'huieada huasihuaj e'toeada be'kutioyne. Do'taj huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ⁹ Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon

on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Doce Jesúsen huamata'moneri o'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. ¹¹ Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, "huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate. Judas kenda o'peedepo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopoe'uyate.

Kene'huaya' Jesúsera on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe ee'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.

—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

¹³ Botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—Jerusalényo yan'hua'. Huabokereka hue'ey kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'. ¹⁴ Keyoda e'kudte jak huatae'eritaj "Meya' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpeika'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'." ¹⁵ Ken jak huatae'eri o'peedepo jak kutayo huaboro' kiregyo bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Keya' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'uyatenok. ¹⁶ Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

¹⁷ E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriene ken jakyo o'nokyepo ¹⁸ kutopate o'nepo on'bapepo,

—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'nok ¹⁹ suhue'nada o'nunpo huaboa'da Jesústaj:

—Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.

²⁰ —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone. ²¹ Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'eapo. Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uynayo huadakda o'eaynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²³ A'timon vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios" ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.

²⁴ —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijay. Opudtaj a'manopoeaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. ²⁵ Ona'ti vino mayhue' ijika'apoy. Nogok kene'huaya' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijey." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.

²⁷ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: "Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." ²⁸ Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁹ —Nogomeya bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbirad-hue' o'eapone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

³⁰ —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijey." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

³¹ —Ehue' onere bueydik ee'pi' "Jesústaj jokiahue'ya ijey," ahue' ijeapoy. —Pedroa ijhua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpeika'eriere o'nokye'uyate.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

³³ Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

³⁴ —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige', doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁵ Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

³⁶—Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

³⁷ Huanigpeika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogorati'pi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene. ³⁸ Dakhuea' kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

³⁹ Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo ⁴⁰ a'timon onte'ti once huanigpeika'eritaj o'bahuatiak'uyate. En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya' huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate. ⁴¹ Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a' o'bahuatiakdepo,

—Oyiti'eyo yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj me'bahuaya'ne. ⁴² Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Ida Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas okye'uyate. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.

⁴⁴ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁵ Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok ⁴⁶ Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.

⁴⁷ Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'to'epo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteg'uyate.

⁴⁸ —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'to'epo hueypa mo'to'epo do'taj on'huatiakbedne. ⁴⁹ Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. ⁵⁰ Kenda eade'te Jesúsen huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'eqda okmon'uyate.

51 Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a 52 kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate. 54 Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.

55 Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo "Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy." "Jesúsa nama'da oa'uy." Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o'nuyate. 56 Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue' o'nuyate. 57 Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:

58 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik ijjeý. Ken jak huabokereka ogka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijjeý huabokerekapi' kahue'tada." Oro'omeya kenda o'peemey. 59 —Noga kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o'nuyate.

60 Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo, —¿O'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomeya ontaj bohuaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.

61 Jesúsnayo soata' a'tokhue'da o'uyate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:

—¿O'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i'e? —Jesústaj ona'uyate.

62 —E'e', Cristo ijjeý. Diosen Huasi'po ijjeý. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o'ika'po kenere e'huadte kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.

63-64 Konig judío aratbuta on'diaypo ogkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'peedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga huairitaj o'mana'po:

—Dios ijjeý. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj peehue'dik o'ey. Opuda mo'peede. ¿Menpa' mo'nopoe? —O'mana'nok,

—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.

65 Jesús en huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,

—Yamadikka'. Yanopoe' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policiakon huakokta' on'tuktukuyate.

“Jesústaj jokiahue’ya ijjeý.” Pedroa bapa’a’ oa’uyate.
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Ken jak kurute Pedro e’huadte sacerdote huairien mune’yo huanaba’a o’tiakpo ⁶⁷ ta’ak e’tihuadte o’tiahuaypo, —Jesús Nazaret huæ’eriere i’huæ’ika’uy. —Mune’yoa Pedrotaj ona’uyate.

⁶⁸ —Ehue’ jokiahue’ya ijjeý. Katea’ i’et nopoe’hue’ ijjeý. —Pedroa oa’uyate. E’tiokpaka’ akbogpeyo e’huade’te huatahuuaa o’sipoguyate. ⁶⁹ Mune’yo huanaba’ onte’ti o’tiahuaypo,

—In huabokerek Jesúsen huanigpeika’eri nogtida o’e. —O’mana’uyate.

⁷⁰ —Jesúsen huanigpeika’eri ehue’ ijjeý. —Pedroa onte’ti o’mana’uyate. A’timon Pedrotaj onte’ti nogomeyakon o’nona’po:

—O’na Jesúsen huanigpeika’eri i’epo Galilea huæ’erien hua’a ia’ne. —O’nona’uyate.

⁷¹ —Kentaj jokiahue’ya ijjeý. Buttida ijjay. Buttida ahue’ ee’nayo dakhuea’da do’taj kagke’. —Pedroa o’mana’uyate.

⁷² Kenpa’ ea’te huatahuuaa onte’ti o’sipog’uyate. E’sipogde’te “Huatahuuaa botta’a’ sipoghued ee’ted do’taj jokiahue’ya ijjeý bapa’a’ ia’apo.” Mename’nig Pedro huaboa’da onte’ti o’nonponpo pai’nanada o’huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on’yokuyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Emede’te monig Jesústaj ka’dik o’ey sacerdote huairi huairitone’ Moisésenba’ huamanmadika’eriere on’batia’pakdepo Jesústaj on’tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on’tohua’uyate. On’yokuyate.

² —¿Judíoen gobierno huairi menpa’ i’e? —Jesústaj Pilatoa ona’uyate.

—Ee’ kenda ia’ kenda ijjeý. —Jesúsa ona’uyate.

³ —Jesús dakhue’da o’e. Nogda nogda dakhuea’ o’kame’. Nogda nogda dakhuea’ o’ka’uy. —Sacerdote huairia o’nona’uyate.

⁴ —¿Menpa’ a’tokhue’ i’e? Ontaj huakka’ dakhuea’da bo’huaa’ne. —Pilatoa Jesústaj onte’ti ona’uyate.

⁵ Jesúsanayo sigpi’ baa’tokhue’da o’mauyatenok Pilato “ken-pihuay” Jesústaj oknopoe’uyate.

Jesústaj yanarakti’ Pilatoa ta’pota’da o’mana’uyate.

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda’ jakyo huæ’eritaj o’maorokika’. Kentaj aratbuta o’baktie’ea’po

o'orokika'. ⁷ Huabakuda' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere o'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. ⁸ "Nogok nogok fiestate nogtatida i'maorokika'nig nogtatida yaoroka'." Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,

⁹ —¿Judíoen Huairitaj e'nigoroka'ta' menpa' bo'pak? — Pilatoa o'mana'uyate.

¹⁰ Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate.

¹¹ "Barrabástaj yaoroka'. Barrabástaj yaoroka'." Pilatotaj ya'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj diga'da on'mana'uyate.

¹² —¿Judíoen Huairi opudomeya on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.

¹³ —Hueypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.

¹⁴ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uyate.

¹⁵ Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo Barrabástaj o'oroka'uyate. "Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit" o'mana'depo hueypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.

¹⁶ Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. ¹⁷ Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po,

¹⁸ —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda on'nopepo 'utta'nanada o'nona'uyate.

¹⁹ Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate. ²⁰ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Simón Cirene huakka' jak huae'eri Alejandroen Rufoenere huaaj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i'ene," o'nona'uyate.

²² Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbute-nate huakuai' ote'te on'tohua'uyate. ²³ Keya' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o'uyate. ²⁴ Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopeya'po huid okmo o'nene'uyate.

²⁵ Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate. ²⁶ Huaku kutapen hueymeyen "In judío aratbuten gobierno huairi o'e'."

On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopoe'uyate.
²⁷ Botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate.
 Jesús huada'kopen noga ope'topen on'mabetuyate.
²⁸ "Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet." Ken konig Apagba'
 oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.

²⁹ Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da
 on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua
 on'pekore'epo,

—"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti
 ijka'apoy." Iame'ne. ³⁰ Q'na bueyhue' a'eya'po huata'da
 yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.

³¹ Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huaman-
 madika'eriere huayahuaya dakhuea'da on'huaa'po:

—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo buey-
 hue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. ³² Cristo judío aratbuten
 huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo oknopoika'dik
 o'eapoy. Huabereeriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte
 on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'buey'uyate.

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy.
 Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate.

³⁴ Kenteda niokpo e'huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da
 o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: "¿Mena'po do'taj
 me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios."

³⁵ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,

—In huabokerek Eliaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.

³⁶ Nogtida huabokerek o'ketonhua'po apon esponja vino
 pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te
 o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

³⁷ Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate.

³⁸ E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pegtone'
 e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. ³⁹ Ken sorotataj
 capitána romanoa Jesúsokopen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús
 o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —
 O'da'uyate.

⁴⁰ Kenpa'ti ettone' o'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate.
 María Magdalena o'epo kenpa'ti María Jacobo huasueden
 huaye José Saloméereen huaye o'nepo. ⁴¹ Jesús Galileayo
 ee'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuada'ika'uyate.
 Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da
 on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényo
 on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok ⁴³ José o'tiakpo me'pukhue' o'epo Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsenso' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo huae'eri o'epo kenpa'ti judío huairi huakupopakyo huae'eri o'uyate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate. ⁴⁴ Josétaj Pilatoa o'peedepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate. ⁴⁵ "Ee, o'bueyde," capitána ona'denok Jesúsenso' Josétaj o'yokuyate. ⁴⁶ 'Uruda tela huakupete oe'po o'so'huarakapo o'so'tihuiyig'uyate. A'timon huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida o'tinokbetan'uyate. ⁴⁷ María Magdalena Joséen huaye Maríaere keyo o'so'hueda' on'tiahuay'uyate.

16

Jesúsa huakudaka'da e'eada o'noyhuaduyate.

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen huaye 'uru'hujeda huasihuaj huakupete o'depo Jesúsenso' aso'huekeya'po o'de'uyate. ² Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,

³ —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet? — Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a ⁴ on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo, ⁵ kubarakyo on'kuddepo da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.

⁶ Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret huae'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noyhuadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te. Ehue' o'e. Yan'tiahuay'. ⁷ Yan'huati', ke'nen huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayoda kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka et-tone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o'nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.

(Jn. 20.11-18)

⁹ Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda María Magdalenataj o'so'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokiregtaj okmaena'uyate. ¹⁰ María o'hua'po Jesúsen

huanigpeika'eritaj o'huahua'depo Jesústaj ijtiahuaydey o'batia'pakuyate. Kenomey suhue'nanada o'nepo on'bahuikpo. ¹¹ Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María e'tiahuaydetada oknopøehue' o'nuyate.

Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'batiahuay'uyate.

(Lc. 24.13-35)

¹² Nogok botta' Jesúsen huanigpeika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada o'epo botta'taj o'batiahuaydenok ¹³ Jesús o'e o'nokie'depo nog huanigpeika'eritaj on'huahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopøehue'da o'nuyate.

Jesúsen once huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Nogok once huanigpeika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete kenda e'tia'paktada o'noyhuad oknopøehue' mo'ene. Dakhue'da mo'ene." O'mana'uyate.

¹⁵ —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'. ¹⁶ Huaknopøe'eritaj bautiza egka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopøehue' huæ'e'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹⁷ Do ijpaknok do'hued huadik ea'te huaknopøe'eria toto' nokiregtaj on'makmaoroka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. ¹⁸ Bihuitaj on'paytoeapo. Mabokhue'dik o'eapo. E'bueyuruhue e'maypi' bueyhue'dik o'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ken Jesúsa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen huada'kopen o'huaduyate. ²⁰ Huanigpeika'eria on'bahua'po nogyo nogyo aya'bayoda Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka' o'batihuapokika'po Jesúsen huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda ogkika'po konig Diosyo'da ka'dik o'enig ogkika'uyate, ken.

SAN LUCAS Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peonhuahua'uyapo on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate on'timadoya'uyate. ³ Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuikay. Konigepo do'huakon Jesústaj daka'e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. ⁴ Kenda Jesústaj i'nigpeedeme'te buttida o'e kanopoe'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'poeapo. Ken Diosen huata'moneria nogtiada ona'uyate.

⁵ A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o'uyate. Kenoka' sacerdote o'epo sacerdote Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacarías sacerdote o'uyate. Zacaríasere nogomey sacerdote on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huatoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhuea'pane' Aarón o'uyate. Aarón huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. ⁶ Zacarías huatoe Elisabetera Diostehuapa' 'urunopo'da o'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpeika'uyate. Dakhuea'da o'gka' be'api' bahuahue'dik o'ne. ⁷ Elisabet si'popakhue'dik o'uyate kenpa'ti tone'nanada o'nepo huasi'po toehue' o'nuyate.

⁸ Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdote Diosen jakyo baa'dik o'ne'uyate. ⁹ Konig sacerdote o'gkika' huidsipo o'nendepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o'uyate. Konig 'uru'huieada vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o'uyate. ¹⁰ Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o'epo vela 'uru'huieada o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut o'gkupopakdepo on'tiona'pakuyate. ¹¹ Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken kutopate 'uru'huieada vela e'bakpakte huada'kopen o'bo'uyate.

Dios huairien huata'moneri kente o'bo'uyate. ¹² Zacarías o'tiahuayo huakka' o'me'pu'kuyate.

¹³ —Me'pukhue' yae', Zacarías. Kenda Diostaj i'tiona'pakuynok Diosa mepee'uyate. O'nen huatoe Elisabet bokereksi'poa' o'si'popakapo kenpa'ti kentaj i'dikka'apone Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Q'nensi'poa Diostaj 'urua'da o'nigpeeapo konigepo durugnanada i'ea'pone. Kenpa'ti e'si'po'e'te huakka'ada on'durugpakapo. Vino mayhue' i'taeapone. Kenpa'ti pisco'pi' mayhue' i'taeapone. Si'popakhued ee'ted Diosen Nokirega o'nopo'toeapo. ¹⁶ Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopoe' Juana o'manopo'korea'apo. ¹⁷ Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o'ea'apo. Cristo tiakhued o'nensi'poa Juan huakkuruda o'ea'apo. Elíasen nokirega o'nopo'toeapo konig Elías teyda o'uyate konigti Juan teyda ka'dik o'ea'apo. Huaoj huasi'potaj on'bakkahuea'po on'manoeynoeyapo. Ken huayahuaaya huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo. Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpee'hue' huae'eritaj o'manopo'korea'apo onte'ti on'nigpeeapo. 'Urua'da on'nopo'epo huadakda ogka'apo. Ken Cristo Huairitaj kanoknopoe'po Juana aratbuttaj 'uru'nopoa'da o'magka'apo. —Diosen huata'moneria Zacaríastaj ona'uyate.

¹⁸ —Kenda ona'nig buttia' oknopoe'hue'dik ijje'y. Huatone'da ijje'y, do'hued huatoekon huatone'da o'e. —Zacarías Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

¹⁹ —Do Gabriel ijje'y. Diosen huanaba' ijje'y. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. ²⁰ Kenda ona'denig'a buttia' oknopoe'hue' o'enok a'pakhue'dik i'ea'pone. O'nensi'po e'si'po'e'de'te onte'ti a'pakdik i'ea'pone. Kenoka' Diosa o'pak kenda yona'dey o'ea'apo. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

²¹ Kenoka' jakkurute aratbut ogkupopakpo Zacaríastaj on'nigepo ijhue'da Diosen jakyo o'enok aratbut on'me'puke'uyate. ²² Ken kenoka' Zacarías o'orokdepo a'pakhue'dik o'uyate. Diosen jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacaríastaj o'tiahuaya' kenomey aratbut on'nokotuyate. Ken Zacarías huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken a'pakhue'dik o'uyate.

²³ Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po o'kuhuitdepo hua'en jakyokon o'hua'uyate. ²⁴ Nogok ke'nen huatoe Elisabet huaboa'da bogdakhue' o'uyate. Konig o'iregunhuahua'po cinco puug jakkurute orokhue' o'uyate. ²⁵ "Dakhue'da o'e. Si'popakhue'dik o'e." Ken aratbut huaahue' me'neapone.

Dios Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet o'nopo'e'uyate.

Jesússi'po i'to'eapone. Ken Diosen huata'moneria Maríataj ona'uyate.

²⁶ Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e'ede'te Diosen huata'moneri Gabrieltaj Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadaribayo o'ta'mona'uyate.

²⁷ Mune'yo Maríataj o'huahua'uyate. María katenohued o'uyate. Katoe'pake'po Maríáen huaoa o'yokuy Josétaj. José Davidkudak huairien onaratbutyo' konig huayayo o'uyate. María hueretda to'e'pakhued Gabriel o'huahua'uyate.

²⁸ Maríataj o'huahua'depo,

—Ijtiaki, María, Diosa 'urua'da megka'ne, onere o'e. Nog ettone'taj Dios sue'da huadak o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Maríataj ona'uyate.

²⁹ Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'pe'edepo ke'nen hua'ataj o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopo'epo María.

³⁰ —Me'pukhue' yae', María. Diosa metinepahui'po 'urua'da megka'ne. ³¹ Bogdakhue' i'e'apone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone JESÚS. ³² Huairi o'e'apo. Kentaj huakka'da o'noknopo'e'apopo on'nigpe'e'apo. Diosen Huasi'po on'dikka'apo. Dios Kuruderiansi'po on'dikka'apo. Konig Davidkudak huairitone' huakka'da aratbuttaj o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo. Ken aya'da Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo. ³³ Ken Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri Gabriela Maríataj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued ijje'y. —Maríaa Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

³⁵ —Diosen Nokireg betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o'epo konig e'sihuia betibukapone, ontaj betibukapone. Konigepo kensi'po o'si'po'e'apo Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ³⁶ Kenpa'ti o'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o'enok si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o'ede. ³⁷ Diosnayo aya'da ka'dik o'e. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

³⁸ —Dios Huairien huanaba' ijje'y. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María ona'uyate.

Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

³⁹ Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. Idada o'hua'po Judea ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate. ⁴⁰ Zacaríasen jakyo o'kudondepo Elisabettaj "Ijtiaki," ona'uyate. ⁴¹ Kenoka' Elisabet Mariataj o'peedepo yobeda huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen Nokirega o'nopo'toe'uyate. Elisabettaj o'nopo'toe'uyate.

⁴² —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti o'nensi'potaj 'urua'da ogka'apo. ⁴³ ¿Be'a ijje do do'hued Huairied huaye'a o'huatiakne? ¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'? ⁴⁴ Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijpeedepo yobeda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne. ⁴⁵ Dios Huairitaj iknopoepo durugda i'e konigepo kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabeta Mariataj 'utta'da ona'uyate.

⁴⁶ Dios Huairi 'urua'da o'e huanopoya'da yoknopoe'y.

⁴⁷ Do'hued Dios Huairi do'taj huanopo'yarea'eritaj durugnapo'da ijje'y. ⁴⁸ Konigepo do'taj be'tiahuayne. Pai'da huanaba' ee'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta mo'batia'pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone.

⁴⁹ Ke'nendik 'uruda o'epo aya'da ka'dik o'epo konigepo 'urua'da do'taj megka'ne. ⁵⁰ Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po,

Diosa o'matinepahuika'. ⁵¹ Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda ijje'y huanopo'e'eritaj kenpa'da o'maenapo.

⁵² Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi o'bayahuea'. ⁵³ Ken pai'da huae'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da huatoe'eritaj o'mata'mona'.

Katepi' toehue'da o'mata'mona'. ⁵⁴ Israel aratbut konig Diosen huanaba' e'huae'taj Diosa daka' o'matoika'po,

okkahuehue' o'maepo o'matinepahui'ika'po. ⁵⁵ Oro'en huapane'kudakomeytaj kenpa'ti Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok

nogok aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda Maríaa Elisabettaj ona'uyate.

⁵⁶ Ken Elisabetere o'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o'unhuahua'uyate. Bapa' puug o'edepo hua'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe'uyate.

⁵⁷ Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o'edenok huabokereksi'po o'si'popakuyate. ⁵⁸ Onteteyo' huahaderi kenpa'ti Elisabeten huabet huae'eri on'mapeeundepo ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yobed o'yoknok on'peedepo Elisabetere on'madurugpakuyate. ⁵⁹ Yobed ocho huame'noe

ee'te huabokereksi'poensi'dak kaktege'po konig judío arat-but oḡkika'uyate, aktegya'po on'batiaḡuyate. Si'nontaj huaoendik Zacarías e'dikkata' on'pakuyḡnig'a.

60 —Kae'. Ke'nendik Juan o'e. —Ke'nen huayeḡa o'mana'uyate.

61 —ḡMenapo? O'nen huabet ken huadik ehue' o'ne. —O'nona'uyate.

62 “ḡKe'nendik katedik i'pak?” Konig Zacarías peeḡhue'dik o'enok huaba'a on'tohua'ya'uyate. 63 Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotiaḡ o'mana'uy. En'totiaḡde'te “Ke'nendik Juan o'e.” Zacaríasa o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay on'batia'pakuyate. 64 Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da a'pakdik o'uy. Dios Huairi 'urua'da o'epo teyda o'kika' Zacaríasa o'batia'pakuyate. 65 Aya'da arat-but keyoda meyoḡhue'da kenpihuay on'nopoe'uyate. Kenda Zacarías o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda on'batia'pake'uyate. 66 Ken aya'ada on'tipeedepo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj on'batia'pakonhua'po:

—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da oḡkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

67 Juansi'poen huaḡj Zacarías o'epo Diosen Nokireḡa o'nopo'toḡnok Zacaríasa o'mana'pakpo:

68 Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopoika'. Dios Huairi 'urua'da o'e. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo mo'nopo'yarea'ne. 69 Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo o'mataḡe'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken adhuea' huayayo o'epo teynanada huamanopo'yarea'eri o'e. 70-75 Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'matinepahuiya'po, “Me'pukhue'ada o'na o'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpeike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpeike'po opudomeyen taka'taj bo'tioka'apone.” Ken oro'en huaḡj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o'ika'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'ennada Diosen 'urua'da huamanbatia'pakeria o'mana'uyate. 76 Kenpa'ti, o'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konigepo Cristo Huairia manmadikahued o'na

huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o'eapo huakkuruda i'manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopoea'apone. ⁷⁷ Aratbut Cristotaj o'noknopoeapo on'nigpeika'po dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'manmadika'aponok o'noknopoeapo. ⁷⁸ Ken oro'en Diosa di' mo'epo mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig kutaya' Cristo konigti o'huarakapo. ⁷⁹ Sikkiregyo huae'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj huame'pukeritaj konig huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopoea'apo. 'Uruda huakadhua' mon'madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone. Zacarías oa'uyate, ken.

⁸⁰ Ken Zacaríasensi'po o'kereko kenpa'ti Diostaj daka'da oknopoeapo nogiti nogiti oknopoeapo aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po. Nogok Israel aratbuttaj o'manbatia'pakuyate.

2

Jesús o'si'po'e'uyate
(Mt. 1.18-25)

¹ Kenoka' Romano huairitone' o'ika'po ke'nendik Augusto o'e'uyate. "Aya' huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate. ² Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdiktaj on'matimadoya'uyate. Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cireniotaj on'nigpeika'uyate. ³ Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuae'pane'en huakka' jakyo hua'dik o'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate. ⁴ Konigepo Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea huadaribayo o'e. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José o'hua'uyate. Huakka' jakyo Belényo o'hua'uyate. Belényo Davidkudak o'si'po'e'uyate. José Davidkudaken adhuae' huayayo o'uyate. ⁵ Belényo huadik ijje'y a'timadoyaya'po o'hua'po Maríae're on'hua'uyate. Maríae'n hua'oj Maríataj o'toepakanpo Joséere on'hua'po Marí'a bogdakhue' o'uyate. ⁶ Ken Belényo o'nedepo kenoka' si'popakdik o'epo ⁷ huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo huakka'da o'nedepo kudhue'dik o'nepo vaca 'uhuaen jakyo o'si'popakuyate. Konig atisuksi'po yobedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo on'hueda'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamatōē'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mapeē'uyate.

⁸ Belén huakka' jakyo meyo hue'da oveja huamatōē'eri o'nebedpo kenomeyen oveja on'matōēbedpo mire huadaribayo on'matōēbeduyate. ⁹ Idada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huamatōē'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada nogyen nogyen o'batita'tenok huakka'da on'me'puke'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane' konigepo huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada on'mapeēdepo on'madurugpakapo. ¹¹ Davidkudaken jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri o'manigsi'poēde. Ke'na Cristo Huairi o'e. ¹² Kan'nopōē'po huasi'po atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

¹³ Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri eē'ted nog huakka'nanada huata'moneri kurudya' on'huahuarakdepo, ¹⁴—Dios kutayo o'ika'po 'urua'da o'epo o'ka'de, iyo huadariyo aratbuttaj Diosa o'pakpo o'manoeya'. —Diosen huata'mona'eriomeya 'urua'nanada on'mana'uyate.

¹⁵ Kurudyo Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Belényo monhua'. Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopōēa'dene mon'tiahuay." Oveja huamatōē'eriomeya huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁶ Idada on'bahua'uyate. María Joséere kenpa'ti yōbedtaj on'bahuahuay'uyate. Yōbed vacaen mire huabape' caya'poyo e'huedte on'huahuay'uyate. ¹⁷ Jesús yōbedtaj on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj o'huaa'nig aya'da Josétaj Maríataere o'non'batia'pakuyate. ¹⁸ Ken, aya'da on'pēdepo José Maríaaere kenpihuay on'nopōē'uyate. Kenda oveja huamatōē'eriomeya e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate. ¹⁹ Maríanayo kenda oveja huamatōē'eriomeya en'batia'pakde'te kenda okkahuehue' o'epo o'nopoeonhuahua'uy. ²⁰ Ken oveja huamatōē'eriomeynayo oḡkume'uyate. Ovejate oḡkume'uyate. Oḡkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig mona'nig Diosa o'ka', konig o'peenig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da o'epo huadagnada o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti Dios." Ken oveja huamatōē'eriomeya on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yōbedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

²¹ Ken e'si'popakte ocho huame'noe e'ēde'te huabokereksi'poensi'dak o'nokteg'uyate. O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen huata'moneria

a'nenda o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' ee'ted o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate Jesús.

22-24 Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen huaoj huayeere botta' apoyerepi' botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti ettone'en huakkurueri huabokereksi'po e'si'popakde'te "Diosen o'tae." Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Ken Jesús e'si'po'e'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríaere Jesústaj on'tohua'uyate. Jerusalényo on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig kenda a'kaya'po Jerusalényo on'tohua'uyate.

25-27 Ken Jerusalényo o'nokyedepo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba' Moisésa o'nigmadoya'uyatenig a'nigpeeya'po on'kud'uyate. Jesústaj e'nigka' a'nigpeeya'po on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón keyoda o'e'uyate. Simeón Jerusalén huakka' jakyo huae'eri o'uy. 'Urunopo'da o'epo Diostaj huakka'da o'pakika'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'toe'uyate. Cristoa pai'da Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahuayapoy, do bueyhued ijje'po ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj o'nopo'e'a'uyate. Yobed Jesús huaojere huayeere Diosen jakyo e'kudte Diosen Nokirega Simeóntaj o'tokud'uyate ²⁸ Simeón Jesússi'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:

29-30 Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o'nen Huamanoeanhuahuika'eritaj ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanpo kabueye' meknopoe'. ³¹ Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta tiahuaydik o'ne. ³² Insi'poa konig huakjey o'epo Dios konig o'enig judío ehue' aratbuttaj o'maknopoe'a'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o'ne ke'na aya'tada o'manopoe'a'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

³³ Simeón Jesústaj 'urua'da o'batia'paknok Jesúsen huaoj huayeere kenpihuay on'nopoe'uy. ³⁴ "Diosa daka' mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate Maríataj Josétaere.

—Eya' Diosa o'paknok insi'potaj huakka' Israel aratbut oknopoe'hue'da o'nepo Diosere ehue' o'neapo nog Israel aratbuta o'noknopoe'po Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti konig Dios o'pak o'kika'aponok huakka'ada kentaj dakhue'ada on'huaa'po on'huamahui'ia'apo. ³⁵ On'huamahui'ia'po dakhuea' huanopoya' on'nopoenig kenda aya'ada on'nopoe'apo. O'nakon María pai'da i'eapone.

Konig siro e'nopo'huekonig suhue'nanada i'ea pone. —Ken Simeóna Mariataj ona'uyate. María Jesúsen huaye o'uyate.

³⁶ Keyoda Diosen jakyoda Ana o'uyate. Ana Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'uyate. Ana Fanuelen huayobu kenpa'ti Aser aratbut o'uy. Huatone'nanada o'uyate. Konig mune'yo sue'da huabayok e'taetada o'toepakuyate. Siete huabayok huatoeere on'uyate.

³⁷ Kenoka' Jesús Diosen jakyo ee'te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o'eonhuahuika'de'uy. Diosen jakyo o'ika'po jakya' huahue' o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'po nogok nogok Diostaj o'pakpo bapehue'da o'epo, Diostayo'da o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti o'tiona'pakbedika'uyate. ³⁸ Kenoka' Simeón enade'te Ana Jesústaj o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti oa'depo ken Jesús paí'da en'nopo'ete Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo. Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a Jesústaj o'manbatia'pak ken.

Nazaret huakka' jakyo on'kume'uyate.

³⁹ Ken Dios Huairienba' e'mana'te aya'da on'nigpeedepo José Maríaere Galilea huadaribayo on'kume'uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on'kume'uyate. ⁴⁰ Ken Jesússi'po o'kereppo, o'teyyepo kenpa'ti Diosen e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogiti nogiti o'nopo'e'uyate. Kenpa'ti Diosa daka' o'toika'uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi'po o'uyate.

⁴¹ Nogbayok nogbayok aya' huabayokda Jerusalényo Jesúsen huaoj huayeere Jerusalényo on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiestate on'hua'ika'uyate. ⁴² Ken Jesús doce huabayok e'toede'te aya'da Jerusalényo on'hua'uyate. María Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate. ⁴³ Ken fiesta e'pokde'te on'kumejdepo José Jesúsen huayeere nopoehue' o'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo o'e'uyate. ⁴⁴ Jesús nog aratbutere yatiaket nama'da on'nopoepo nogme'noetida o'nokhua'uyate, huabet e'tahue'yo kenpa'ti nog aratbutyo Jesústaj on'ukpo ⁴⁵ huahuayhue' o'nepo Jerusalényo onte'ti on'kume'uyate. A'ukya'po on'kume'uyate.

⁴⁶ Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo o'epo Diosba' huamanmadika'eriere o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere o'batia'pakpo. ⁴⁷ Ken aya'da Jesústaj on'peedepo 'urua'da o'batia'pak on'nopoepo kenpihuay huakka' Jesús o'nopo'e' Jesústaj huapee'ería on'nopo'e'uyate. ⁴⁸ Ke'nen huaye Joséere on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.

—¿Mena'po konig i'e oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. Q'nen huaoj doere o'ukne. —Jesúsen huayēa Jesústaj ona'uyate.

49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik ijjeý. ¿Menpa' kenda nopoehue' mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

50 José huayēere kenda Jesúsa o'mana' nopounkahue' o'nuyate.

51 Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj huayetaere Jesúsa o'nigpeika'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo María okkahuehue' o'epo huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate. 52 Ken Jesús o'kerejpo kenpa'ti nogiti nogiti o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopoe'uyate.

3

Aratbut ehue' e'ika'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'u
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma huāē'eria gobierno Huairi o'uyate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o'uyate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo huāē'eria gobierno huairi o'uyate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o'epo kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o'uyate. Kenoka'ti Lisania Abilinia huadaribayo gobierno huairi o'uyate. 2 Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdote huairi o'nuyate. Diosen jakyo ogkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopoea'uyate. Juan Zacaríasensi'po o'epo aratbut huakka' ehue' ee'yo o'ikame'te. 3 Jordánhuēte nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,

—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'opo'korea'po bautiza yagka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate. 4 Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po,

Keyo aratbut ehue' e'ika'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'peeya'po aratbut on'bahuahua'apo. “Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po. 5 Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibusuka'. Sondoda dag e'eok yanoktibusuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'. 6 Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj

o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada arat-but on'tiahuayapo." Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.

⁷ Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egka'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. ⁸ 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'eapone. "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'epo Diostaj me'pukhue'dik o'ey." Nopoehue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo magka'dik o'e. ⁹ Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'uruu'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. —Juana o'mana'uyate.

¹⁰ —¿Diosa castiga kahue' mo'e'po oro' kate ka'dik o'e? —Juantaj o'nona'uyate.

¹¹ —Botta' opiot e'tae'nayo kentaj opiotbayo' e'huae'taj nogtida yan'bayokika'. Q'na aypo e'toe'nayo kentaj ay-pobayo' e'huae'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

¹² Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o'e, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

¹³ —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uynig kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

¹⁴ —¿Oro' kate ka'dik o'e? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katepi' bakkayhue' yanika'. Katepi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo ee'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhuapa me'tene, nogiti pakhue' a'ei' yan'nopoika'. —Ken Juana sorotatatataj o'mana'uyate.

¹⁵ Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada arat-but on'nopoepo Juante ogkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo o'epi' on'tinopoepo.

¹⁶ —Cristo ehue' ijje. Donayo hue'eya bautiza ijmaggikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo.

Diosen Nokirega bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o'epo mata'mona'dik o'eapo. Donayo huairi ehue'da ijje. Cristo 'urua'da o'epo Diostaj huadaknada o'e. Donayo suhue'da huadakijje. ¹⁷ Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'eapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

¹⁸ Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate. ¹⁹ Herodes Roma huag'eri gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo gobierno huairi o'epo, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen huatoe o'toepo kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. ²⁰ Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpeehue' o'edepo nogda dakhuea' o'ka'po huabakuda' jakyo Juantaj o'kuda'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ken 'ikken Juantaj kudahued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza ogka'uyate. Ken Jesústaj bautiza egkade'te Jesús Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya' akbogpe okhuike'uyate. ²² Diosen Nokireg o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' o'nika'uyate.

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús konig treinta huabayok o'epo huaboa'da judío aratbuttaj o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po o'e aratbut on'nopoika'pi'. José Eliensi'po o'uyate. ²⁴ Elí Matatensi'po o'uyate. Matat Leviensi'po o'uyate. Levi Melquiensi'po o'uyate. Melqui Janaensi'po o'uyate. Jana Joséensi'po o'uyate. ²⁵ José Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Amóseni'po o'uyate. Amós Nahumensi'po o'uyate. Nahum Esliensi'po o'uyate. Esli Nagaiensi'po o'uyate. ²⁶ Nagai Maatensi'po o'uyate. Maat Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Semeiensi'po o'uyate. Semei Joséensi'po o'uyate. José Judáensi'po o'uyate. ²⁷ Judá Joanaensi'po o'uyate. Joana Resaensi'po o'uyate. Resa Zorobabelensi'po o'uyate.

Zorobabel Salatielensi'po o'uyate. Salatiel Neriensi'po o'uyate. ²⁸ Neri Melquiensi'po o'uyate. Melqui Adiens'i'po o'uyate. Adi Cosamensi'po o'uyate. Cosam Elmodamensi'po o'uyate. Elmodam Erensi'po o'uyate. ²⁹ Er Josuéensi'po o'uyate. Josué Eliezerensi'po o'uyate. Eliezer Jorimens'i'po o'uyate. Jorim Matatensi'po o'uyate. ³⁰ Matat Leviensi'po o'uyate. Leví Simeónensi'po o'uyate. Simeón Judáensi'po o'uyate. Judá Joséensi'po o'uyate. José Jonánensi'po o'uyate. Jonán Eliaquimens'i'po o'uyate. ³¹ Eliaquim Meleaensi'po o'uyate. Melea Mainánensi'po o'uyate. Mainán Matataensi'po o'uyate. Matata Natánensi'po o'uyate. ³² Natán Davidensi'po o'uyate. David Isaíensi'po o'uyate. Isaí Obedensi'po o'uyate. Obed Boozensi'po o'uyate. Booz Salmónensi'po o'uyate. Salmón Naasónensi'po o'uyate. ³³ Naasón Aminadabensi'po o'uyate. Aminadab Aramensi'po o'uyate. Aram Esromensi'po o'uyate. Esrom Faresensi'po o'uyate. Fares Judáensi'po o'uyate. ³⁴ Judá Jacobensi'po o'uyate. Jacob Isaacensi'po o'uyate. Isaac Abrahamensi'po o'uyate. Abraham Taréensi'po o'uyate. Taré Nacorens'i'po o'uyate. ³⁵ Nacor Serugensi'po o'uyate. Serug Ragauensi'po o'uyate. Ragau Pelegensi'po o'uyate. Peleg Heberensi'po o'uyate. Heber Salaensi'po o'uyate. ³⁶ Sala Cainánensi'po o'uyate. Cainán Arfaxadensi'po o'uyate. Arfaxad Semensi'po o'uyate. Sem Noéensi'po o'uyate. Noé Lamecensi'po o'uyate. ³⁷ Lemec Matusalénensi'po o'uyate. Matusalén Enocensi'po o'uyate. Enoc Jaredensi'po o'uyate. Jared Mahalaleelensi'po o'uyate. Mahalaleel Cainánensi'po o'uyate. ³⁸ Cainán Enósensi'po o'uyate. Enós Setensi'po o'uyate. Set Adánensi'po o'uyate. Adán Diosensi'po o'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Diosen Nokireg o'no'po'to'enok Jesús'a Diostaj o'nigpeika'po Jordánhueya' o'kume'uyate. Diosen Nokirega aratbut ehue' e'ika'yo Jesústaj o'tohua'uyate. ² Keyoda cuarenta huame'noe o'eonhuahuika'po. Keyoda toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o'eonhuahua'depo kenoka' aypota' o'e'uyate.

³ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo in huidtaj aypo yaeen. —Jesústaj toto'a ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba' huadik nigpeika'dik o'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesús'a ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo nogyoda adteda aya' huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.

⁶⁻⁷ —Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi huæ' o'bayokapone konigepo do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo yokdik ijjeý. Do'taj huikudate e'tihuadnayo “Uruda huairi me'tæene.” Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁸ —Bekhua', toto', konigepo “Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo yan'nigpee'.” Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesús a toto'taj ona'uyate.

⁹ Kenoka' Jerusalényo Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

—On Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj.
¹⁰⁻¹¹ Apagba' oa'po:

Ka'nonokba'huade'po	e'kudajte	Diosa	ke'nen	hu-
ata'moneritaj		o'mata'mona'aponok		huid-
bate kothue'dik	i'æapone.	Huaba'a		kutate
monokba'huadapone.		Apagba'		kenpa'
o'madoya'uyate.				

—Toto'a nama'da ona'uyate.

¹² —“Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' yæ'.” Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Jesús a toto'taj ona'uyate.

¹³ Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda nama'da huana' nopoehue' o'edepo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

*Galilea huadaribayo Jesús a huaboa'da o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)*

¹⁴ Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesús teyda o'e'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj on'batia'paknok huabada adta'da nogya' nogya' on'batia'pakuyate. ¹⁵ Judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo nogyo judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. “Urua'da o'manmadika' Jesús a.” Aya'ada on'batia'pakuyate.

*Nazaretyo Jesús a o'ika'uyate.
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)*

¹⁶ Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Keya' Jesús o'kerekuayate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba' o'tiahuaypo Apagba'

abona'pakya'po o'bo'uyate. ¹⁷ Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:

¹⁸ Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene konigepo pai'da aratbuttaj huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da hua'e'eri aratbuttaj kamadurugpake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj kabakpoyare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. ¹⁹ In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesúsa Isaíasba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

²⁰ Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak huato'e'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

²¹ —Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesúsa huaboa'da o'mana'uyate.

²² Jesústaj “kenpihuay,” on'batia'pakpo “huadakda oa',” “buttida oa',” “urua'da hua'a o'batia'pak,” aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopoehue' o'nepo on'batia'pakuyate.

²³ —Konig aratbut oa'ika', “Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea.” Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoey, “Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'pee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'.” O'nona'apone. —Jesúsa Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁴ Jesúsa nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanbatia'pakeri o'e aratbuta o'noknopo'eapo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yakerekya'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ijay. ²⁵ A'nennada Eliaskudak o'ika'uyate. Eliaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada ²⁶ Israel aratbut 'ayhuataj Eliaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut

'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta jak meyhue'da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate. ²⁷ Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo hua'e'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'maso'set'uyate. E'so'set Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'eda Naamantayo'da o'yarea'uyate. Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo hua'e'eri aratbut o'uyate. —Jesúsa hua'enbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

²⁸ Judío aratbuten huaitake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'peedepo diga'da Jesústaj on'huadiay'uyate. ²⁹ On'bopo huakka' jakya' on'toorokpo Jesústaj on'toorokpo huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o'e'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uynig'a. ³⁰ Jesúsa huakupakunojpote huakka' aratbut egkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue'da nokirega bokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ken Capernaum huakka' jakyo Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o'e. Capernaumyo Jesús o'epo aratbuttaj o'manmadika'po judío aratbuten huaitake' jakya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate. ³² "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'." Aratbuta on'tinopoe'uyate.

³³ Huaitake' jakyo nobokerektatida dakhue' nokirega o'nopo'toenok'utta'da o'okoypo,

³⁴ —Oro'omeytaj ogkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj ogka', Jesús Nazaret hua'e'eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'enyapo menpa' o'huatiak? Ontaj okea'ne. Diosenyo'da i'ene. —Dakhue' nokirega'utta'da o'okoy'uyate.

³⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokerekya' yakhua', nokireg. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' nokirega sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo okorokon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' ogkadhue'ada dakhue' nokirega okhua'uyate. ³⁶ Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo,

—'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po ighua'da o'mana'nok nigpeedik o'nepo o'makoroka', dakhue' nokireg o'makoroka'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

³⁷ Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ken Jesús o'orokonpo judío aratbuten huaitake' jakya' o'orokondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Keyo Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, "Oro'en huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok ³⁹ enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo ida o'bodpo o'manigmanhuada'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Nogyo nogyo huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga dakhue'da o'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate. ⁴¹ Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'makorokpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopoenok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Mr. 1.35-39)

⁴² E'munyakte Jesúsa huakka' jakya' o'orokonpo aratbut ehue' ee'yo o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'huahuay'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

⁴³ —Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopoika'dik o'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a manbatia'pakdik kae'po konigepo Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.

⁴⁴ Ken nogda nogda judío aratbuten huaitake' jakyo Galilea huadaribaya' Jesúsa huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokenedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Nogok Genesaret e'pog akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'peeya'po huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'peeta' on'pakpo Jesústaj o'nonda'e'uy. ² Botta' kusi'petone' meyo'hue'da akta'bogpete e'bette Jesúsa o'tiahuaypo sigpi' huadhue' o'nuy. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene'

on'koyoa'uyate. ³ Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.

—Sue'pi' e'pognopo'te be'tohuatu', Simón. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate. Keyo kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate. Kusi'peya'da o'manmadika'uyate. ⁴ O'manmadika'batikdepo,

—E'pog jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.

⁵ —Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da o'e, Huamanmadika'eri. Q'na ona'nok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.

⁶ Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kuda'denok en'totokte huakjene' huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo. ⁷ Nog huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta' kusi'peyo biig on'bahueda'po huakka'nada o'epo kusi'pe o'ta'kotay'uyate. ⁸ Kenda Simón Pedro o'tiahuaypo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuadpo,

—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ijje. —Jesústaj Simóna ona'uyate.

⁹ Biig huakka'da o'enok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da on'mepuke'uy. ¹⁰ Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri o'nuyate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.

—Mepu'kehue' yae'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopoe'po aratbuttaj i'bae'apo. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

¹¹ Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da on'maenanpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'set Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Keyo huakka' jakyo Jesús o'edenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda o'so'seta' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig gobierno huairitaj ogkika'uyate.)

—Q'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.

¹³ Jesúsa o'tibata'tepo

—E'yarea'ta' ijpaki, “o'yareay'.” —Jesúsa ona'uyate.

Ena'te idada o'yarud'uyate.

¹⁴ —“Jesúsa be'yarea'ne,” mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po i'yaredepo

huadak i'enok aratbut tiahuydik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁵ 'Urua'da Jesúsa o'bayarea' huadaknada o'manmadika' nogya' nogya' on'tipeepo nogiti nogiti huakka'da on'tipeepo huakka'da aratbut Jesústaj ogkupopakpo a'peeya'po kenpa'ti be'yare'po ogkupopakuyate. ¹⁶ Egkupopaktada Jesúsnayo o'bakhua'ika'po keyo aratbut ehue' huae'yo o'bakhua'ika'uyate. Keyoda o'tiona'pakonhua'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Nogoka' Jesúsa e'manmadika'te keyo fariseo aratbut on'bahuadpo fariseo Moisésenba' on'nigpeika'uyate. Kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo Galileaya' Judeaya' kenpa'ti Jerusalénya' on'huatiakde'uyate. Kabayare'po Diosa Jesústaj o'tihuapokpo ¹⁸ ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on'nigtotiakpo sue'ada huabokerek on'nigtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e'ketpak onpahuedika'uyate. Jakyo e'kuda'ta' on'pakpo Jesústaj a'nighuedaya'po e'kuda'ta' on'paknig'a ¹⁹ huakka'nanada o'nenok meya' kudahue' o'ne'uy. Konigepo jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte o'nonhuaraka'po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. ²⁰ Jesúsanayo o'yarea'apo on'nopo'e'uy. Kenda Jesúsa oknokot. Huabokerek e'ketpaktaj,

—Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a do'a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.

²¹ Ken Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut Jesústaj on'peedepo huaboa'da on'nopoepo “Diostaj dakhuea' Jesúsa oa'. Nama'da o'nopoepo dakhuea'da Jesúsa oa'. Huabokerekanayo okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e.” Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere huaboa'da huanopoya'da on'nopoepo.

²² Kenda fariseomey huanopoya'da on'nopo'enig Jesúsa o'nopo'e'uyate.

—Menpa' ken konig dakhuea' on'tinopo'e. ²³ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ²⁴ Do huabokerek ijjeipo Diosya' ijtia'uy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ijjei opudtaj a'manopo'e'aya'po e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa o'mana'po,

—Yabo', asuk ya'udpo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uyate.

²⁵ Huaboa'da ena'te ke'na o'bod'uyate. Huamanmadika'eri fariseoere en'tiahuayte o'bodpo, asuk o'udpo ke'nen jakyo o'hua'po Diostaj dakiti o'tiona'pakpo Dios 'urua'da megka'ne o'batia'pakuyate. ²⁶ Aya'ada on'tiahuaydepo on'mepuke'po Dios 'urua'da o'ka' on'batia'pakuyate. On'mepu'kudpo,

—Oy konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uynig o'tiahuaydey. Diosa 'urua'da o'ka' o'tiahuay. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuyate.

—*Diostaj aknopoe'ya'po do'taj menigpe'epo be'tahua'. — Jesúsa Levítaj ona'uyate. (Leví konogda o'dikka'uy Mateo) (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Nogoka' Jesúsa o'orokpo Levítaj o'tiahuay'uyate. Leví huabokerek o'epo gobiernotaj huakupe o'tabae'ika'po gobierno huakupe huatabae' jakyo o'huad'uyate.

—Diostaj aknopoe'ya'po do'taj menigpeunhuahuika'. — Jesúsa Levítaj ona'uyate.

²⁸ Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

²⁹ Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada'po Levien huanaba'a on'nigmanhuada'uyate. Levien jakya' on'nigmanhuada'uyate. Kutopate Jesúsere Levíere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engaña ogkika'uyate. ³⁰ Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo huaboa'da on'bahuaa'po Jesúsén huanigpe'ika'eritaj on'bahuaa'depo,

—¿Gobierno huakupe huatabae'eriene kenpa'ti dakhuea' huaka'eriene mena'po opudomeya mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —On'mana'uyate.

³¹ —Aratbut huadakda ee'nayo huamadakka'eriyo huahue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'.

³² Konigepo “Huadak huaka'eri ijje.” Aratbut kenda huata' huatinopoe'eritaj “Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpee',” a'manaya'po Diosya' bahuatiakhue' ijje'uy. “Dakhuea' huaka'eri ijje.” Aratbut kenda huata' huatinopoe'eritaj “Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpee',” a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa kamape'epo bapehue' o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ —Juan bautiza huaka'erien huanigpe'ika'eri kenpa'ti fariseoen huanigpe'ika'eri Diosa me'pee'po bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakika'. ¿Menpa' o'nen huanigpe'ika'eriata aypo on'bape'ika'? —Fariseomey

kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriomeya nama'da on'nopo³⁴epo Jesústaj o'nona'uyate.

³⁴ —Do konig huabokerek e'to³⁵epak konig ijjenok. Kenoka' huabokerek o'to³⁵epakapo huakka' huadi'a a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi' kenere o'nepo “Bapehue' ya'nunhua’,” manahue'dik o'nenig'a ³⁵ kenoka' do'taj kadarake'po boktohua'denok huadi' aratbuta bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' monika' oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. ³⁷ Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. ³⁸ Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Konigti adhuea'pane' ogkika' kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po, yag'kika'. ³⁹ Be'api' vinotone' on'mamay'ikame'te huabo vino pakhue' o'nepo. “Vinotone'yo'da huadakda o'e.” O'da'. Ken konig adhuea'pane' ogkika' be'api' ogkadhuahuika'depo do'hued huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

6

Judíoen okmapie'ahuaddikte Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Nogok judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo huanigpeika'eriene o'hua'e'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri trigo o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po on'bape'uyate. ² Ken sue'da fariseo huamanmadika'eri o'nepo,

—Kenda Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a. ¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne. —Fariseo huamanmadika'eriomey Jesúsen huanigpeika'eritaj on'mana'uyate.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huae'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo

ogkud'uyate. Pan Diostaj on'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huae'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

⁵ Nogdakon Jesúsa o'mana'po,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijjepo katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijje. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Nog okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo huaboa'da o'manmadika'uyate. Keyo huabokerek huada'kopen eba'po'ketpak o'uyate.

⁷ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseomeyere Jesústaj on'tiahuaya'po okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' o'yareapopi' kenda e'tiahuayta' on'pakpo. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea'nayo "Dakhuea' o'ka'." huaa'dik o'ey on'nopoepo. ⁸ Kenda fariseomey en'nopoete Jesús nayo o'maknokotuy. Huabokerek eba'po'ketpaktaj

—Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.

⁹ —Okmapie'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik o'ene. Dakhuea' kahue'dik o'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik o'ene. Barakhue'dik o'ene. Menpa' kenpa' mo'nopo opuda. —Jesúsa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da o'noke'uyate.

¹⁰ Konigepo Jesús nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da o'ean'uyate.

¹¹ Fariseomeynayo Jesústaj huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik o'e, on'batia'pakuyate.

Jesúsen doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nog huame'noete Jesúsa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate. ¹³ Emede'te ke'nen huanigpeika'eritaj o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opuda doce do'hued huamata'mona'eri mo'eapone. Jesúsa o'madikka'uyate. ¹⁴ Simóntaj oktie'ea'uyate. Simón konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate. Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolomé'taj,

¹⁵ Mateotaj, Tomástaj o'baktie'ea'uyate. Alfeoensi'po Jacobo

o'epo Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simón Zelote oktie'ea'uyate. ¹⁶ Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj nogok o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eriere huatota'yo on'huarakuyate. Jesúsen huanigpeika'eri huakka'nada o'nepo kenpa'ti nogomey huakka' on'batiakdepo Judea huadariya' Jerusalénnya' e'pogya' huakka' jak Tiroya' kenpa'ti e'pogya' huakka' jak Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj a'peeya'po on'batiakpo Jesúsa be'yare' on'nopoepo on'batiakuyate. ¹⁸ Kenomeytaj toto'a dakhuea' e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate. ¹⁹ Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada a'yareya'po Jesústaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut o'nika'apo kenpa'ti noga suhue' o'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ken Jesús huanigpeika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po,

—Opudomey pai'da mo'epo katepi' toehue' mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosa mo'nopo'toenok Diostaj mo'nigpeika'. Durugda mo'ika'ne.

²¹ Opudomey aypotaj e'eada durugda mo'ika'apo dapotey mo'ika'apone. Opudomey oy suhue' mo'edepo bo'huikdepo durugda mo'epo bo'erikapone.

²² Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiaakuy. E'huadiaytada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone. E'entada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok “dakhue'da o'ne,” e'huaa'tada durugda mo'ika'apone. ²³ Nogok ken konig egka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya' 'urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhuea'da mogka'apone. Kenomeyen adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magka'uyate.

²⁴ Opudomey oy huakka'da mo'toepo mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'eapone.

²⁵ Huakka'da aypopi' mo'toepo konig oy dapotey e'ika'ada nogokda pai'da mo'eapopo bo'kusitokapone.

Oy durugteda e'erikada pai'da mo'epo bo'huikapone.

²⁶ Huadakda o'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopoepo on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'eapone. Konigti a'ennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopo'euyate, huadakda o'ne nama'da on'tinopo'euyate. Huadakda o'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuay'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di'yan'mae'.

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Do'taj on'peene opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuayika'ne konig taka' o'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di'yan'maika'po huadak yan'magkika'.
²⁸ Opudtehuapa' dakhue'da kae' huahuaa'eritaj Diostaj daka'yamagka' ya'nona'. "Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'." Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti kenomeya dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'.
²⁹ Noga opudtaj e'tuktuknayo diayhue'ada kentaj daka'yana'. Onte'ti e'batuktuknayo onte'ti daka'yana'. Noga opiot e'kai'nayo diayhue'ada chompakon yayokti',
³⁰ "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue' yaepo yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopo'da yaepo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue' ya'e'.
³¹ Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj konigti huadakda yan'manigkikati'.

³² Sue'ada opudomeytaj di' mo'ene kenomeytayo'da di'ee'nayo kenda sue'da huadak o'e. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'nigtaj. Nogomeya di'da ee'nayo di' on'mae'. Dihue' huae'eritakon di'yan'mae'. Kenda huadakda o'e.
³³ Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne. Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak o'e. Ken konig dakhuea' huaka'eri ogkika'. Nogomey dakhue' huae'eri huadak egka'nayo e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huae'eria huadak ogkika'po on'tihuapokika'. Opudomeytaj huadakda kahue' huae'eritaj kenpa'ti tihuapokhue' huae'eritaj huadakda yag'kikati'. Kenda e'kika'nayo huadaknanada o'e.
³⁴ Kenomeyanayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopoepo kenomeytayo'da ektoyoknayo sue'da huadak o'e. Kenda konig dakhuea' huaka'eria ogkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone on'nopoepo. Nogomeyanayo onte'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknanada o'e.
³⁵ Opudtaj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di'yan'maika'. Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyo 'urua'da bo'yokapone. Opudomey kenpa'ti Dios

Huairi kuruderiensi'po mo'eapone. Dios kuruderi teynanada o'e. Konigepo dakiti ahue' huae'eritaj kenpa'ti dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'. ³⁶ Konig opuden Apag Dios o'matinepahuika' konigiti yan'matinepahuika'.

Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopo'e'ada bahuaahue'dik yane'.

(Mt. 7.1-5)

³⁷ Nogtaj "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue' e'ika'nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone. Kenpa'ti nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik o'ey," ahue' yanika'. Ken konig ahue' ee'nayo "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ijje'y." Diosa opudtakon onahue' mo'eapone. Nogomeytaj bakkahuea'nayo Diosa opudtakon bokkahuea'apone. ³⁸ Nogomeytaj yan'bayokti', konig en'pakte huakka' yan'bayokti'. Huakka' e'bayoknayo opudtakon huakka'nanada Diosa mo'bayokapone. Nogomeytaj sue'da e'bayoknayo kenpa'ti Diosa sue'da bo'yokapone. Nogomeytaj huakka'da e'bayoknayo Diosa opudtakon huakka'da mo'bayokapone. —Jesusa kenda o'manmadika'uyate.

³⁹ Konig huamanbatia'pakonhua' Jesusa o'manmadika'po,

—Huabot ekpobiga' batohuahue'dik o'ne. Konigepo huakogtone'yon bakotdik o'ne. Ken konig be'api' huamanmadika'eritaj daka' peehued e'eada Diosenba' daka' kikahued e'eada Diosba' nogtaj manmadikahue'dik o'ne. ⁴⁰ Huamanmadika'erien huanigpeika'erinayo sue'da on'nopo'enig'a ke'nen huamanmadika'erinayo huakka'da on'nopoika'. Nogok e'nigpeeeonhuahuade'te konigiti kenomeyen huamanmadika'eri o'manmadika'ika' nogomeytakon manmadika'dik o'neapo.

⁴¹ Noga suepi' dakhuea' eka'nayo "Dakhuea' o'ka'," ida huaahue' yane'. Onnayo dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' i'e. In konig o'e ijbatiap'apakoy. Nog aratbuten huakpoyo huata'suji'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. Q'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuedne.

⁴² "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuednig'a tiahuayhue' i'ene. Nama'da huanopo'e'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoya' huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'ne yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'batikde'po daka' i'tiahuaydepo nogen ta'sujkon okpotokdik i'eapone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'huaka' kabatike'po tihuapokdik i'eapone.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne o'nopoene.

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Aratbut konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo dakhue'daa' huada dapakhue'dik o'e. Huadakdayo' o'dapakika'. Kenpa'ti dakhue' hueymey o'epo huadak huada dapakhue'dik o'e. Dakhue'ayo' huada o'dapakika'.

⁴⁴ Hueymeyen huada huadak ee'nayo o'tiahuaydepo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Hueymeyen huada dakhue' ee'nayo hueymey dakhue'da o'e o'nopoene.

⁴⁵ Konigti bepi' huabokerek huadakda ee'nayo huadaky'o' oa'ika'. Huadaknopo'da o'epo huadaky'o' o'batia'pakika'. Kenpa'ti bepi' dakhue'da o'epo dakhue'yo' oa'ika'. Dakhue'nopo'da o'epo dakhue'da o'batia'pakika'. Konig huanopo'a o'e, konig o'nopoika'po ken konig o'batia'pakika'ne.

Jesústaj huanigpeika'eri konig jak huaka'eri o'ne. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ "Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Huairi o'taene." Nama'da do'taj o'nonika'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Kenda o'nonika'ne kahue' mo'ika'ne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aya'da do'taj menhuatiakpo do'taj menigpeika'po do'hued hua'a bo'kika', konig 'urua'da jak huaka'eri daka' jak o'ka'po dariteyya' o'ka'po 'iddu boro'da adteda o'kudyapo jak o'ka'. Huekuru o'tiakdepo jakta o'pokpo daka' jak o'ka'nok tohuahue'dik o'e. Huekurua tohuahue'dik o'e. Ken konig do'taj huanigpeika'eri o'nepo, oknopoebatikhue'dik o'neapo. ⁴⁹ Nogomeya do'taj nama'da menpeenig'a kenda ijmanay nigpeahue' o'nika'po konig dakhue' jak huaka'eri o'ne. Dakhue' jak huaka'eri kuhuadta' jak o'ka'po, 'iddu adteda kudyahue'ada jak o'ka'po. Nogok huekuru o'huetiakdepo ken jak o'huekedepo huekurua jaktaj o'tohua'po. Aya'da o'tohua'. Dakhue' jak huaka'erien jak ehue'da o'tae. Ken konig do'taj nigpeehue' huae'eri o'neapo. Ken konig e'dik o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.5-13)

¹ Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate. ² Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o'e'uyate.

Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o'taepo kentaj huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o'epo ehue' huae'dikte o'uyate. ³ Jesúsa o'bayarea'deme'te o'tipeedepo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po. “Do'hued huanaba'taj betayarea'.” Jesústaj ya'nonati'. O'mana'uyate. ⁴⁻⁵ Jesústaj onhuahua'depo diga'da on'pakpo,

—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj di'da o'e. Oro'en huaitake' jak o'ka'uy. Konigepo capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío huiritone'a ighua'da Jesústaj o'nona'uyate.

⁶ Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po capitánen jak meyhue'da en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua' o'mana'po,

—Iyo do'hued jakyo kudhue' kae' konigepo o'na 'urua'da i'e. Huairi i'ene. Donayo huairi ehue'da ijje. ⁷ Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o'ene. “Kayare',” yaa'. Kenda o'na ea'te do'hued huanaba' o'yarudapo. ⁸ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijmanikay do'taj mennigpeika'ne. “Yahuati',” do'hued sorotataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj “Yatiak,” ena'te o'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' “Yaka',” ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.

⁹ Kenda Jesús o'peedepo “Kenpihuay, huakka'da capitána meknopoene.” Jesúsa o'nopoepo. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,

—Ken capitána huakka'da meknopoene. Huakka'da Diostaj oknopoe'. Judío aratbutnayo Diostaj sue'da o'noknopoe ijnopoey. Diostaj sue'da o'noknopoe. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig ogkumejdepo capitánen huanaba' e'yarede' huadakda e'ede' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada'uyate.

¹¹ Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpeika'eriere kenpa'ti nogomey huakka'ada on'hua'uyate. ¹² Huakka' jak huakye'dikte o'huahua'depo huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po ohuey cajónpote e'nontohua'te Jesúsa o'tiahuay'uyate. Ken huabokerekkudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po o'taika'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate.

¹³ Jesús Huairia 'ayhuataj o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,

—Huikhue' yae'. —Ona'uyate.

14 Ken Jesús o'huahua'po o'huēy cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'eriomeya' o'nontoboato'uyate.

—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesúsa ona'uyate.

15 Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj huayetaj o'yokuyate.

16 Huakka'ada aratbut keyo o'nepo on'tiahuaypo huakka'ada on'mamepu'kudpo Diosa 'urua'nanada o'epo huadaknanada o'kika'. On'batia'pakpo,

—Diosen huamanbatia'pakeri teyda o'epo orote o'tiakde.

—Onda'po, kenpa'ti,

—Diosa iyo ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj manti-huapokya'pone. —Onda'uyate.

17 Kenda Jesúsa o'ka'denig on'batia'pakpo, nogya' nogya' adta'da on'batia'pakpo, Judea huadaribayo kenpa'ti Judea huadaribaya' nogya' nogya' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 11.2-19)

18-19 Kenda Jesúsa o'ka'denig Juan Bautistaen huanigpeika'eria on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipeedepo botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, “Diosa Cristotaj mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopoy. ¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?” Jesús Huairitaj ya'nonati'. Juana o'mana'uyate. 20 Kenomey Juanen huanigpeika'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,

—“¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿On Cristo ehue' ee'nayo menpa' nogtaj on'mabodik o'epo oro'omeya?” Ontaj kenpa' kanone'po Juana bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.

21 Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesúsa huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj o'bayarea'po, pai'da e'nopo'ete kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj toto'a e'manopo'toetada toto'taj o'maen'uyate. Kenpa'ti Jesúsa huakka'ekpobigtaj o'makpoan'uyate.

22-23 —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadj, ke'poda e'so'para'taj ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. “Do'taj eknopoy'e'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone.” Pai'da hua'e'eriomeytaj ijmankay. Do'taj okbirahue' hua'e'eriomeytaj ijmadrugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'peedene Juantaj yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

24 Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo,

—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' e'ika'yo opudomey bohua'uyne. Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' huag'eri konig huihuipi e'bapokte o'ika' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne
 25 Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi' o'deretpakika'po huairien 'uru jakyoda o'nika'.
 26 Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bohua'uyne. 27 Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

28 Aya'da huabokerek sue'da huadak o'nenok Juannayo huadaknada o'enok Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosen Huasi'potaj huaknopoe'eri huadakda o'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

29 Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana bautiza o'magkame'nok kenomeya Jesústaj e'peede'te “Diosa huadakda o'ka'.” On'batia'pakuyate.

30 Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig huairi o'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo bautiza megke'po Juantaj huahuahue' o'ne'uyate. Juana konigepo kenomeytaj bautiza magkahue' o'mae'uyate.

31-34 Jesúsa nogiti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o'nika' ijbattia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'ne. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino konig sine' pai' mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. “Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'. Kenpa'ti

Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po, "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'.³⁵ Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'. Kenomeyyo'da durugda o'ne. — Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o'uyate.

³⁶ "Do'hued jakya' mobape'." Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate. ³⁷ Ken ettone' o'epo huakka' jakyo hua'e'eri o'epo dakhuea' huaka'eri o'uyate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopoepo Jesústaj o'huahua'po 'uruda yereda huidpu' 'uru'huie'ada huasihua' o'tohua'uyate. ³⁸ Jesústaj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo diga'da huakpota'hue'a Jesúsen hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a huakuhui'a o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesústaj di'da o'epo o'ibuyukepo kenpa'ti di' o'epo hua'ita' 'uru'huie'ada huasihua'a o'ihueke'uyate. ³⁹ Ken fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda ettone' egkade'te o'tiahua'ydepo "Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o'e, yoknopoepo Diosen huamanbatia'pakeri ee'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o'e, ya'nopoeyet." Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopo'e'uyate. ⁴⁰ Jesúsa kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón. —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

⁴¹ —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o'uyate. Noga cincuenta denario huakupe dehuea' o'uyate. ⁴² Huakupebayo' o'nepo tahuahue'dik o'nenok huakupe huabaktoyokeria huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o'epo o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e'dik ya'e? — Jesús fariseotaj ona'uyate.

⁴³ —Ke'na huakka'da dehuea' o'epo kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka' di' o'e, ijnopopo. — Simóna ona'uyate.

—Buttida ia'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴⁴ Ken Jesúsa ettone'taj huatiahuaya'a, Simóntaj,

—In ettone'taj yatiahuay'. O'nen jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue'ey yokhue' me'ene. In ettone'nayo huakpota'huea be'ikoyoa'po kenpa'ti huakuhui'a be'itidukutne. ⁴⁵ O'nanayo buyukhue' o'ene. Ettone'anayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene. ⁴⁶ E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuaj kutioyhue' o'ene. Ettone'anayo 'uru'huieada huasihuaj be'itioyne. ⁴⁷ Ettone' huakka' dakhuea' e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka' di' me'edene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'ene. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

⁴⁸ Ettone'taj,

—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴⁹ Nogomeya kutopata' on'batobape'po huayahuaya on'batia'pakpo,

—Ken huabokereka dakhuea' e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea' ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya'e? —Aypo huatobape'eria on'batia'pakuyate.

⁵⁰ Ettone'taj,

—Do'taj oknopoenok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Daknopo'da yaepo yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'a Jesúsomey huae'eritaj on'tihuapokuyate.

¹ Nogok nogyo nogyo huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo huadak hua'a Diosen huairi okyeyakde Dios huairitaj yanoknopopo yan'nigpeika', o'manmadikika'uyate. Jesúsen doce huamata'mona'eri kenere on'hua'udhua'po. ² Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'toetada Jesúsa o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj o'bayareame'te. María Magdalena Jesúsero o'ika'uyate. Jesúsa Maríataj siete toto' okmaename'te. ³ Juanakon Jesúsero o'ika'uyate. Juana Chuzaen huatoe o'uyate. Chuza Huairi Herodesen jak huatoe'eri o'uyate. Kenpa'ti Susana Jesúsero o'ika'uyate. Nogomey ettone' sue'da huakka' Jesúsero o'nepo Jesúsomey huae'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

Huabakidena'eri ken konig ogkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya' on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig ogkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

⁵ —A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidtugea'po kenpa'ti nogte bakoya o'kidye'kuyate.

⁶ Huidbate kuhuadonokparedte sue'da o'kidkahuad. Ida o'kereknig'a. Kuhuadonokparedte dariayda o'enok ida o'ay'uyate. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahu'uyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga'da o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokte o'kidkahu'uyate. O'batipakbodepo huakka'da huakid ogkupapakuyate. Sue'da huakpi cien huakid ogkupapakpo noga sue'da huakid ogkupapakuyate. —Jesúsa kenda e'mana'te,

—Huadakpeok e'huaea daka' men'pee'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig nopoenkahue'da o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoea'. —Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁰ —Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'enok konig aratbut Diosen Huakhuairitaj on'nigpeika'apo, konig buttida o'eapo Diosa opudomeytanayo e'manopoea'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpeika'eri ehue'taj nogda ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mapeeada nopoenkahue' o'neapo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o'e a'noenkaya'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹ —Ken huakidena'eri ijmanopoea'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a o'e. ¹² Dagte sue'da o'kidkahu'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahu'uyate konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peenig'a ida toto'a o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj oknopoehue'dik o'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda o'neapo. ¹³ Huidbate sue'da o'kidkahu'uyate. Ken konig aratbut Apagba' en'peeatu'te durugda on'peeatunig'a

konigepo daka' nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da on'nopoenka'po sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'po toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpeehue' o'nepo kenpa'da okkahue'dik o'neapo. ¹⁴ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'ta'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen kahue' o'neapo. ¹⁵ Ken huakid huadak sorokyo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peenhuahuika'po on'nigpeenhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nopoeapo.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bakpakte huataytoyo huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po. ¹⁷ Ken konigti Diosen e'nopoe' oy konig e'ireg ee'tada nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada on'tiahuayapo.

¹⁸ Ken, daka' Apagba'taj yan'pee' konigepo sue'da e'pee'nayo sue'da eknopoe'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoeapo, nogiti nogiti Diostaj mo'nigpeeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosba'taj oknopoehue' ee'nayo kenda mo'nopoe Diosa bokkayapone onte'ti oknopoehue'dikada mo'ea'pone. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuynig'a.

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Kenoka' Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuynig'a huakka'nanada ogkupopaknok kentaj huatiakhue'dik o'ne'uyate.

²⁰ —Q'nen huaye q'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Noga Jesústaj o'nonatu'uyate.

²¹ —Be'api' Diosen hua'a on'peepo on'nigpeepo konig ogkika' ke'na do'hued huaye o'ne, do'hued huama'buy o'ne ijinopoe. —Jesúsa aya' huakupopakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e'huenirí'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Nogok Jesús huanigpeika'eriére huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate. ²³ Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate.

E'pognopoya' ida huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro' o'huenirí'tone'po diga'da o'huekudpo o'tihuedpo huata'kotdikte o'uyate.

²⁴ Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,

—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, mon-takotnede. —Jesústaj o'nona'uyate.

Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'.” Kenpa'ti, “Yabatik, huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'uyate kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

²⁵ —Mena'po do'taj oknopogehue' mo'e, —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenomeynayo Jesústaj on'tome'pukepo huayahuaya,

—¿Kenpihuay, be in huabokerek ya'e? Bapokataj ona'nok o'nigpee kenpa'ti e'pogtaj ona'nok e'pogakon o'nigpee. ¿Kenpihuay, be ya'e? —Huanigpeika'eria huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'toe'uyate.

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea' akudpen Galilea o'e.

²⁷ Jesús e'kotde'te Jesústaj nogbokerekatida huakka' jakya' o'huatiakonpo. Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate.

Yudtaj othue' o'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' o'ikame'te. Kubarakbayo o'unhuahua'ika'uyate. ²⁸ O'tiahuaydepo Jesústaj huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'e. Do'taj ogkahue' mee'. Diga'da ona'ne. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

²⁹ Kenpa' enade'te Jesúsa toto'taj huamaena'dikte o'uyate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'toikame'te. Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'toeya'po. On'tinukunig'a ken huabokereka o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue' e'ika'yo toto'omeya on'tohua'uyate.

³⁰ —¿Katedik i'e? —Jesúsa huabokerektaj ona'nok,

—Do'hued huadik “Huakka” ijjeý. —Ona'uyate.

Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'tojka'uyate.

³¹ —Sorokkogyo adyonda dakhuea' toto'omeya pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Keyo oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya Jesustaj o'nona'uyate.

³² Kente ote'te huakka'da huakyari'on'pe'nok,

—Huakyariere a'eya'po yan'kud. Mona'. —Jesustaj diga'da o'nona'nok,

—Yan'kud. —Jesusa toto'taj o'mana'uyate. ³³ Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.

³⁴ Ken huakyari' huatoe'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. ³⁵ Kenda on'peedeipo monig Jesusa yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maorokondepo Jesustaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesusen hua'ite o'huadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o'e. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate. ³⁶ Aratbut

keyo Jesusere e'huaea on'tiahuaydepo kenda Jesusa o'ka'de eatiahuay'a on'manbatia'pakpo huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesusa o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate. ³⁷ Kenda on'peedeipo aya' aratbut Gadara huadaribayo huae'eri keyo ogkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,

—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesustaj ighua'da o'nona'nok. Jesus kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o'enig'a ³⁸ huahued ee'ted ken huabokerekya' toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesusere e'hua'ta' o'pakpo,

—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesustaj ona'nok.

—Doere huahue' yae'. ³⁹ Q'nen jakyo yahuati'. Ayo o'nenbaya' yamanbatia'pak. Aya'da Diosa menigka'dene yamanbatia'pakuati'. —Jesusa ken huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesusa o'hua'uyate.

Ken huabokerek a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po ke'nen jak huae'eritaj Jesusa huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne o'manbatia'pakuaya'uyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesusen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo ogkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate. 41-42 Ken huabokerek Jairodik o'tiakuyate. Jairo judioen huaitake' jak huairi o'uyate. Jairo Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotpo,

—Nogtida huayetsi'po me'taene. Doce años o'epo ke'poda o'epo huabueydikte mekene. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj ighua'da ona'uyate. Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut ogkupopakpo Jesústaj huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.

43 Ettone' o'epo huakka' aratbutere o'epo ke'na dakhue'da o'epo mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde batikhue'da o'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta o'tika'onhuahua'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' o'uyate. 44 Jesústa'piyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.

45 —¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.

Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo

—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. “¿Be'a me'nej?” ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.

46 —Be'api' me'nejne ijnopoe'y konigepo betapi' iyyarea'dey huanopo'ada ijnopoe'y. —Jesúsa o'mana'nok.

47 Do'taj be'yareadne Jesúsá me'tinopoe'ne ettone' o'nokotdepo ome'pukpo o'iriga'po Jesústaj o'huahua'po Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj kan'pee'po kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig idada be'yareaddene ettone'a o'batia'pakuyate.

48 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'po.

49 Jesúsá ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huaitake' jak huairien jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totikhue' yae'. —Jairotaj ona'uyate.

50 Jesús kenda o'pee'po,

—Me'pukehue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. O'nen huayobu o'yarudapo. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

51 Jesús jakyo okyedepo, “Ettone'si'poen huaye huaojere Pedroere Jacoboere Juanereyo'da kuddik o'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene.” Jesúsá o'mana'uyate. 52 Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,

—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e.
—Jesúsa o'mana'uyate.

⁵³ Jesústaj on'peepo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa' on'nopoe'uy. ⁵⁴ Jesús nayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

⁵⁵ Ke'na o'noyhuaddepo ida o'bod'uyate.

—Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵⁶ —Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huayeerea o'da'uyate.

—Kenda ijkay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa “Inta' mogkupopak,” o'mana'po. On'kupopakdepo, “Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokiregtaj maendik mo'eapone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapone.” Kenda Jesúsa o'mana'uyate. ² Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopoeapone on'nigpeika'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

³ —Yanhuahuudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'. ⁴ Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet keyoyo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te keyoda yanikati'. ⁵ Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'peeta' pakhue' e'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuekead. Ken huakka' jak huae'eriomey on'tiahuaydepo on'nopoeapo kenda ogka'de dakhuea'da Diostaj o'enok ogka' on'nopoeapo. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

⁶ Ken doce huanigpeika'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' huae'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Herodes Roma huae'eri gobierno huairi o'epo Jesústaj tiahuayhued o'epo kenda Jesús o'kika'nig o'tipeedepo huaboa'da o'nopoepo o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'huerenokteg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada

on'batia'paknok, Juan o'e Jesústaj o'tinopoepo o'mepu'ke'uy Herodes. ⁸ “Diosen huamanbatia'pakeri Eliaskudak kurudya' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'pakpo, “Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,

⁹ —Juantaj yan'huerenokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpeey. Jesús be ya'e. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Jesúsén doce huata'mona'eri on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate. ¹¹ Jesús o'pokonde on'tipeepo huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopoeapone mo'nigpeeapone Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' e'ne'te o'bayarea'uyate.

¹² Huaboa' e'sikonyakte Jesúsén doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po

—Iyo katepi' jak ehue' o'e, aratbut ehue' o'ne, aypo ehue' o'e, konigepo huakka' aratbut egkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyo'hue'da yamata'mona'. —Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,

¹³ —Opudomeya aypo yan'bayok. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

—Ehue'da toehue'da o'ey. Cinco panes dos biigyo'da o'toey. Biig aypoere kanokayatue'po menpa' oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁴ Ken, cinco mil huabokerek o'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupoa' yan'bahuad yan'mana'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹⁵ Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate. ¹⁶ Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj o'bayokenok huanigpeika'eriomeya huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate. ¹⁷ Aya'ada on'bape'po dapoteymeya' ogka'uyate. On'bape'depo doce kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da Jesúsere o'nepo Jesúsá o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj

—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁹ —Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'nennada o'uyatenig, o'noyhuadde, kena o'e. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

²⁰ —¿Opuda katedik o'e do'taj on'tinopoe? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'nok.

—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ —Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue' yane'. —Jesúsa ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti

²² —Do huabokerek ijjeipo Diosya' ijtia'kuy. Huakka'da pai'da ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³ Aya'tada o'mana'po,

—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'eapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nigpeike'. ²⁴ Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo. ²⁵ Be'api' huabokerek katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'matoepo Diosyo huahue'dik o'neapo. ²⁶ Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtia'kdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijjeipo, 'urua'da ijjeipo, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig

Diosen huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy. ²⁷ Opu domey sue'da iyo mo'enig'a bueyhued mo'epo huakka'tada Dios Huairitaj e'noknopoika'te en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. —Jesúsa aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Jesúsa kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo o'behuikpo a'tiona'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere on'behuik'uyate. ²⁹ Jesúsa o'tiona'pakdepo Jesús en huakok kokeyda o'etuy kenpa'ti yudtaj keregnada o'etuy kenpa'ti senogda o'etuyate. ³⁰ Ken kenta' Jesústaj botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo adhuea'pane' Moisés kudak kenpa'ti adhuea'pane' Elíaskudakere on'batia'pakpo ³¹ 'urua'da konig jeynanada o'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'eapo Jerusalén ya' kenpa'ti ken konig o'buayapo on'batia'pakuyate. ³² Pedromey diga'da taytaya' e'ada tayhue' o'nepo Jesústaj on'tiahuaypo Jesústaj 'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj on'tiahuaypo Jesús ere e'ne'te on'batiahuay'uyate. ³³ Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te

—Oro'iy o'epo huadakda o'e. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida Moisés taj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

Pedroa koniga' oa' nopoehue'ada oa'uyate. ³⁴ Pedro kenda eade'te e'sihui'a kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte on'mepukpo. ³⁵ E'sihuiya' on'peepo,

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene kentaj yan'pee'. Ken e'sihuiya' on'pee'uyate.

³⁶ Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' o'nepo kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' o'neonhuahua'uyate.

Huasi'potaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da ee'tada Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Eme'te ote'ya' Jesús ome' e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesústaj on'huahua'uyate. ³⁸ Huakka'ada aratbut egkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:

—In do'hued nogsi'potida me'taenig yatiahuay'. ³⁹ Toto'a o'nopo'toenok o'sagkia'ika', o'iriga'ika', huakittaya' kutajpoa' o'orokika'po, kenpa'ti huasi'potaj diga'da ogkadhuahuika'po e'enonta' pakhue' o'e. ⁴⁰ "Toto'taj yanta'mona'." O'nen huanigpeika'eritaj ijmana'denig'a okenhue'dik o'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

41 —Opudomey aratbut oknop_oehue' hu_ae'eri mo'epo, dakhuea'da mo'ika'ne. Opudere huakka'da huame'noe ikahue'dik ijjeapoy. Opudomeytaj nogok nogok pe_ehue'dik ijjeonhuahuika'apoy. O'nensi'potaj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

42 Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te toto'a barakte o'hu_ekanpo o'iriga'uyate. Toto'taj,

—Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda e'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.

43 —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da o'epo 'urua'da o'epo konig teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'batia'pak'uy.

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok aya'ada, “Kenpihuay,” en'batia'pakte huanigpeika'eritaj,

44 —Daka' yan'pee'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeya do'taj dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'nig'a 45 huanigpeika'eri nopoenkahue' o'nenok konig Diosa o'makirega'po manopoenkahue' o'maea'nok. “¿Monig ya'e?” Anai' e'nopoada onme'pukpo onahue' o'ne'uyate.

“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?” Huanigpeika'eriomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 “¿Oro'omeya be'ata hueret huairida e'dik ya'eapo?” Ken huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'paknig'a 47 kenda huanigpeika'eri huanopoya' on'nopo_enig Jesúsa o'nopo_e. Huasi'potaj o'to_epo o'boa'po 48 o'mana'po,

—In huasi'po ehue' o'e moknopoene. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'ene kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uyne. Huasi'potaj huatihuapokeri konig hueret huairida o'ne Diosnayo o'nopo_e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo opudomeytaj on'tihuapokika'.

(Mr. 9.38-40)

49 —Huabokerektaj e'tiahuayde'te, ke'na o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika', “Keje', kahue' yae'.” Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue' o'ika'nok. —Juana Jesústaj ona'nig'a.

50 —Ken huabokerektaj “Kahue’ yae’,” onahue’ yane’. Ken aratbuta oro’omeytaj dakhuea’ egka’ta’ pakhue’ o’nepo oro’omeytaj bo’tihuapokne. —Jesúsa ona’uyate.

“Kenda ahue’ yane’.” Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o’mana’uyate.

51 A’ti kurudyo ijhua’apoy Jesús o’nopoepo “Jerusalényo ijhua’apoy,” me’pukhue’ada ’urua’da o’nopoedepo 52 huakkuruda menigtayo’da o’mata’mona’uyate. Samaria huadaribayo huakka’ jakyo o’mata’mona’uyate huatay jak kan’uke’po. 53 Jesús Jerusalényo o’hua’nok Samaria huakka’ jakyo huæ’eria Jesústaj iyo yataya’ manahue’ o’ne’uyate. 54 Jacobo Juanere Jesúsen huanigpeika’eri kenda on’peedepo, —¿Konig Eliaskudak Diosen huamanbatia’pakeria o’ka’uyate, kenomeytaj Samariayo huæ’eritaj konigti kan’mameyye’po ta’ak kurudya’ kakote’ oro’omeya ena’ta’ menpa’ on i’pak, Huairi? —Jesústaj o’nona’uyate.

55 Jesúsa o’batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o’mana’po, —Nama’da mo’nopoene, ken konig nopohue’ yane’. 56 Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Aratbuttaj a’barakya’po tiakhue’ ijje’uy. Aratbuttaj a’manopo’yareaya’po ijtia’kuy. —Jesúsa o’mana’uyate.

Ken nog huakka’ jakyokon onhua’uyate.

*Nogomey Jesústaj e’nigpeika’ta’ on’pakuyate.
(Mt. 8.19-22)*

57 Ken dagte on’hua’po Jesústaj

—Meyopi’ i’huaika’apo o’nen huanigpeika’eri ee’ta’ ij-paki. Eta’hua’ika’ta’ ijpaki, Huairi. —Huabokereka Jesústaj ona’uyate.

58 —Nubakuhued huakog o’taika’. Bakoyen kenpa’ti hua-pak o’taika’. Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Konigepo donayo jak toehue’ ijikay. Nog jakyo nog jakyo ijtay’ikay. —Jesúsa huabokerektaj ona’uyate.

59 —Beta’hua’. —Jesúsa nogtaj ona’nig’a,

—A’ti, huakkuru huaojtone’taj daka’ toen’dik ijjeapoy. Kenpa’ti e’bueyde’ta kubarakka’dik ijjeapoy. —Jesústaj ona’uyate.

60 —Keje’. Huabot oknopohue’ya’ huæ’eria nog oknopohue’ huæ’eritone’taj daka’ kan’toike’ kenpa’ti kan’kubarakke’. Onnayo yahuati’. Huadak hua’a konig aratbut Dios Huairitaj oknopoe’dik kenpa’ti nigpeedik ka’ne’po yamanbatia’pakika’. —Jesúsa ona’uyate.

61 —Huaboa’da ontaj eta’hua’ta’ e’pakada, Huairi huakkuru huabettaj “Ijhuay,” a’mana’tuya’po jakyo e’hua’tuta’ ijpaki. —Noga Jesústaj ona’uyate.

62 —Aratbut huaboa'da Diostaj o'noknopopepo on'nigpeepo batikhue'da nigpee'dik o'ne. Ken konig 'ikken ogkika'uy onte'ti ken konig nopoehue'dik o'nika'apo. Diostaj o'noknopopepo on'nigpeepo e'batiknayo konig ogkika'uy onte'ti e'nopoika'nayo nogomey Dios Huairitaj huaknopoe' kenpa'ti huanigpee' tihuapokhue'dik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

10

Setenta huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

1 Nogok Jesús Huairia o'baktie'ea'po nog setenta huanigpeika'eritaj o'baktie'ea'po huakkuru botta' botta'taj o'mata'monea'uyate. Nog huakka' jak nog huakka' jakyo o'mata'monea'po a'ti Jesúsakon ta'pota' o'hua'apo.

2 —Huakka'ada Diostaj yanoknopoeapet yan'nigpeika'apet sue'ada huabokereka Dios Huairitaj huamaknopoea'eri o'ne. Dios Huairitaj yan'tiona'pakika'. Dios Huairia huamaknopoea'eritaj kamata'mone' yan'tiona'pakikati'.

3 Yanhuati'. Opu domey konig ovejasi'ponig mo'enok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Konig dubakuhuaa ovejasi'potaj on'arakika' kenpa'ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka'apetdapi'. 4 Yudtaj kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantoepi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'deippi' batia'pakonhue' yane'. 5 Ken jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'. 6 Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' e'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'.

7 Ken jakyo bo'kudapet keyoyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bapikati'. Kenda hue'ey bo'yokapetnig yan'mayikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuaapa aypopi' bayokika'dik mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, keyoda yanikati'. 8 Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo bo'yokapet, yan'bapikati'. 9 Keyo huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' e'huae'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig Dios Huairi meyohue'da o'edenok opudomeya oy yanoknopoe'." Yan'manati'.

10 Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ee'nayo yanbakuati'. Jakya' yan'bakhua'depo, 11 "Oro'omeytaj pakhue' mo'enok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekeay. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyohue'da o'edenok oyedda yanoknopoe'." Yanhua'depo yan'manati'. 12 Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada

Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huae'eria opudomeytaj ehue' moe'uynigtaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huae'eria Diostaj nigpee'hue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'ne'uyate.

(Mt. 11.20-24)

¹³ —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazín^y Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da egka'nayo kenomey^a ida yan'manopo'korea'uyyetnig'a kenpa'ti pai'da o'nea' aratbuttaj moknopopepo saconig yan'otay'uyyetnig'a. ¹⁴ Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo diga'da castiga mogka'apone. ¹⁵ Opud Capernaum huakka' jakyo huae'eri “Huadakda o'ey.” Mo'nopo'enig'a, “Kurudyo o'hua'apoy.” Mo'nopo'enig'a. Kubarakyoyo'da bo'hua'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ —Aya'ada opudomeytaj e'nigpee'nayo do'taj on'nigpeeapo. Aya'da opudomeytaj pakhue' ee'nayo do'taj pakhue' o'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue' ee'nayo Diostaj pakhue' o'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa setentataj o'mana'denok setentaakon o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

¹⁷ Nogok setenta huanigpeika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,

—Q'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpeeapo bok-bahuame'ne, Huairi. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁸ —Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudya', ijtiahuaymey. Konig ojbed idada kurudya' o'kotonme'. Toto' kurudya' barakyo okotme'te. ¹⁹ Do'hua yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana ogka'dik mo'epo bihuia to'tidapi' toto'api' opudomeytaj sigpi' diga' noeyanhue'dik mo'ene. ²⁰ Kenda huadakda o'enig'a toto' opudomeytaj mo'nigpeeme'tenok durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'enok kurudya' opudendik Diosa e'timadoya'de' mo'tene Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Kenda yan'nopopepo yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,

—Kurudyo huag'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huag'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopog'eritaj i'ma'nopog'ane Apag Dios. Kenda huakka' huanopog'eritanayo manopog'ahue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,

²² —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopog'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopog'ane. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopog, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopogey kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopogey. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,

—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene.

²⁴ A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairierea do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue' me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peeta' on'pakuyatenig'a peehue' me'nuyne. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huag'eria 'urua'da o'ka'uyate,
konigti yag'kikati'.

²⁵ Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,

—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.

²⁶ —¿Katea' Moisésba' ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

²⁷ —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'a teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoika' ya'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

²⁸ —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

²⁹ Huadakda ona' aratbut kan'nopogede'po Jesústaj ona',

—¿Betataj di' mae'dik ijje? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.

30 —Nogbokerektida Jericó huakka' jakyo dagte o'huae'uyate. Judío aratbut o'epo Jerusalén'ya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte onpahueduyate. 31 A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahuedtaj e'tiahuayada dagte adpenda okpokon'uyate. 32 Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví aratbut ee'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate. 33 Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huae'eri o'epo Samaria huae'eri judío huae'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huae'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po 34 o'huahua'po, huaentaj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huatay jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toe'uyate. 35 Eme'te ken Samaria huae'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo o'tokdepo jak huatoe'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatoe'. Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkumejdepō o'yokapone." Samaria huae'eria ona'uyate. 36 Ken huabokerektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

37 —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. —Ken Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok,

—Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús o'ika'uyate.

38 Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpeika'eriere o'hua'uyate. Huakka' jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate Jesústaj. 39 Martaen huama'buy María Jesústaj daka' a'nigpeeaya'po Jesús en hua'ita'pote o'huad'uy. 40 Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik ijje' o'nopepo o'mepu'kepo Jesústaj o'huahua'po,

—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'ene. Nogtia'da aya'da ijkay. Do'hued huama'buya do'taj tihuapokdik o'e. Kenpa' i'nopeet. "Martataj yatihuapok." Maríataj yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

41 —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta. 42 Kenyo'da do'taj e'nigpee' huadaknanada o'e. Kenda o'nen

huama'buy María o'pak. Do'taj e'peeta' o'pak. Kenda huadak-nada o'e. Be'api' do'hueddik okdikkayhue'dik o'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik o'e o'manmadika'uyate.

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nogok bebahueya' Jesúsa o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok,

—Juan Bautista ke'nen huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huationa'pak o'manmadika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj mon'madika', Huairi. —Nogtiada Jesúsén huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

² —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'po kenpa'da huadakda i'ika'ne. Q'nendik kenpa'da huadakda o'e. Huairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huae'eria mo'nigpeika'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ³ Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ⁴ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea' kenda oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Keya' dakhuea'da ogkika' keyo toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea' kahue' oej' bo'tihuapok, Apag Dios, ken.

—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.

⁵⁻⁶ Jesúsa nogiti o'manmadika'po,

—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. “Do'hued jakyo bidta'da do'hued huadi' okyedenig'a aypobayo' ijjeipo aypo yokhue'dik ijjeipo sue'da aypo beyok.” Ke'na ena'nayo ⁷ ke'nen huadi' jakyo o'epo, “Aypo beyok. Onnahue' mee'. Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota' pakhue' ijjei.” Ke'na yaapetpi'. ⁸ Oro'en huadi' e'eada sikyo nopoka' aypo yokhue' me'ene. “Aypo beyok” oro'omeya batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo nopoka' aypo bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone. ⁹ In o'nona'nig e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo, mo'toeapone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o'enok Diosa mo'nigokhuike'apone. ¹⁰ Konig bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo

e'uknayo batikhue'da e'uknayo bo'huahuaypo mo'to^eapone. "Ijtiaki, menigokhuike'," e'tiona'pakika'nayo Diosa mo'nigokhuike'apone.

¹¹ Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o'e. Huasi'po katetapi' on'pakpo huaojtaj "beyok" o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. "Pan beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa huid yokhue' o'eapo. Panda beyokapone. "Biig beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa bihui yokhue' o'epo biigda beyokapone. ¹² "Huatahuaokda beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda beyokapone. ¹³ Dakhuea' huaka'eri ee'pi' huasi'potaj katepi' huadagnada mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo o'ika' huadagnada o'epo 'urua'da bo'yokapone. "Diosen Nokireg beyok." E'tiona'paknayo bo'yokapone. —Kenda Jesusa huationa'pakonhua' o'manmadika'uyate.

"Toto' huairia Jesustaj o'teyya'." Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Nogok huabokerek o'e'uyate. Toto'a o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'uyate. Jesusa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut on'tiahuaydepo kenpa'ti on'peedepo, "Kenpihuay," o'da'uyate.

¹⁵ —Toto' huairia Jesustaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada oknopoehue' huae'eria on'huaa'uyate.

¹⁶ —Diosa ontaj e'ta'mona'uynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig konigti yaka'. —Nogomeya nama'da Jesustaj o'nona'uyate. ¹⁷ Kenda kenomey judio huairia on'nopo^eenig Jesusnayo kenda o'nopo^eepo,

—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria huayahuaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da o'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj nogtaj e'batuktuknayo ehue'da o'neapo. ¹⁸ Konigti toto' huairiomey egka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik o'neapo. "Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesustaj o'teyya'." Nama'da mo'batia'pakne. ¹⁹ Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey nama'da mo'tinopo^eenig'a. Oro'en huanigpeika'eritaj toto' huairia o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda kenpa' ea'nayo "Da boa'ne." Opudomeyen huanigpeika'eria mona'apone. ²⁰ Dios teyda o'epo do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen Huairi ijtiakdey aya'ada nopo^edik o'neapo kenpa'ti nigpeika'dik o'neapo. Opudomeyere ijjedey. Do'taj menoknopoika'.

²¹ Huabokerekpi' teyda o'epo konig huairi o'epo huakka' piya' o'matoepo ke'nen jak daka' o'tatoepo. Do'hued jakyo katepi' me'taenig daka' ijtoenok bepi' kudhue'dik o'eapo o'nopoenig'a, ²² nogapi' huamagka'eria nogiti teyda o'epo kentaj e'huatiaknayo ogka'po jobbakaya'po piya' kenpa'ti aya'da okbatohua'apo.

²³ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'taj dakhue'da mo'ene. Sue'ada do'taj on'pakpo daka' moknopoepo mo'nigpeepo huakka'tada Diostaj moknopoēa'ne do'taj mo'nigpeēa'ne. Nogomeynayo do'taj batotiakhue' o'nepo huakka'tada maknopoahue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'kumej.

(Mt. 12.43-45)

²⁴ —Dakhuea' toto' huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huaika' e'uktada huahuayhue' o'epo "Keyo ijikamey a'kumeyi'." Ken nokirega o'nopoepo, ²⁵ ken huabokerektaj o'nopo'toikame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok ²⁶ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo dakhuea'da o'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o'epo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'toepo sue'da dakhue'da o'epo ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'nopo'toedepo huabokerek dakhuea'da o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpeika'eri durugda o'nika'apo.

²⁷ Jesúsa kenda e'manade'te,

—Ken ettone' o'nen huayeā ontaj besi'popakuyyo kenpa'ti ontaj meminoganhua'huaypo durugnada kaika'. —Ettone'a aratbut egkupopakyo o'epo 'utta'nada ona'uyate.

²⁸ —Do'hued huayenayo sue'da durugmon o'enig'a aya'da Diosba'taj on'peedepo on'nigpeepo ogkika'po kenata'taj nogiti durugda o'nika'apo. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹⁻³² Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,

—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da huae'eri mo'ika'. Konig Dios teyda ka'dik o'e konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke' mo'nopoenig'a. Konig Jonás o'e'uyate, konigti Diosa do'taj me'ea'apone. Jonás 'urua'da

o'e'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpeepo Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne 'urua'da ijjeaponok aratbuta men'tiahuaypo oknopoe'dik ya'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik ya'neapet. A'nennada huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' o'nepo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo huahuak huairi ijjeapo, konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey oy huae'eri a'neneri Nínive huae'eriere Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey oy huae'eri dakhuea'da mo'epo do'taj e'tiahuayada e'peedeada nopo'korehue' mo'uyatenok. Nínive huae'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nendari adtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidtenada o'hua'onhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'hua'onhuahua'uyate. Salomóna sue'da 'urua'da o'nopo'e'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopoepo huakka'da ijnopo'enig'a oy huae'eria sue'ada do'taj mo'peepo moknopoe'ene. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey oy huae'eri dakhuea'da mo'e do'taj nigpee'hue'ada oknopoe'hue' mo'uyenok, ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huaso'en huakjey o'e.

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ —Huakjey e'bakpakde'te ektiok'e'yo huadahue' o'nika'. Sorokkosotone'toyo huadahue' o'nika'. Huakjey e'bakpakte kutopa kutapen on'huada'ika'. Kente jeyda o'enok aya'da on'kudpo batiahuaya'dik o'ne. ³⁴⁻³⁵ Aratbuten huakpo konig huaso'en huakjey o'ne. Aratbuten huakpo huadakda ee'nayo huaso'a jeyonigti o'e. Konigti huakjey jeyda ee'te aratbut katepi' e'ka' tiahuaydik o'ne. Aratbuten huakpo dakhue'da ee'nayo daka' tiahuayhue'dik o'ne. Konig sikkiregyo huaso' o'nepo katepi' kahue'dik o'ne. Konigti aratbuten huanopo' o'e konig huakjey aratbutenso'yo o'e. Huadaknopo'da ee'nayo huadaky'o' on'nopo'ika'. Konig 'urua'da Diosa o'nopoe kenpa'ti Diosa o'pak aratbutkon o'nopoe kenpa'ti ogka'. Aratbutennopo' dakhue'da ee'nayo katepi' dakhue' e'nopoe'nayo aratbuttaj 'uruda e'nopoe' Diosa manopoeahue'dik o'mae. Aratbut dakhue'nopo'da ee'nayo konig sikkiregyo o'ne. Meyon huahue'dikda o'ne. Konigepo keyoj, dakyo' yag'kikati'. Huanopoya' huadaky'o'

yan'nopo_opo, batikhue' yane'. E'batiknayo konig sikkiregyo mo'ika'apone. ³⁶ Huanopoya' huadakda e'nopo_oe'nayo Dios konig huakjey ke'nen dag bo'tiahuaya'ne kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopo_oea'ne. Sikkiregyo ehue' mo'eapone. Konig huakjey o'bakpakpo 'urua'da o'ta'te tiahuaydik mo'epo kenpa'ti Diosen e'ka' mo'nopo_oeapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Fariseo huairitaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'bahuaa'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Jesúsa e'manmadika'de'te, "Doere mo'bape'." Jesústaj fariseoa ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'kuddepo kutopate o'huaduyate. ³⁸ Judío aratbut bapehued huaba' on'bakoyo'ika'. Jesús ba'koyohue' kutopayo o'huadnok fariseoa o'tiahuaydepo, "Kenpihuay, ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa o'tinopo_oe'uyate.

³⁹ —Opudomey fariseo huairi konig plato' taza huabakoyoa'eri mo'epo huaso'ensi'dakyo'da daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut kan'tiahuaye'po 'urua'da huaso'si'dak bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da mo'ene. Nogen on'tae bo'eretpakpo mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katapi' dakhuea' bo'kika'. ⁴⁰ Nama'da mo'nopoika'. Diosa huaso'si'dak o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti huaso'en huanopo' o'ka'uyate. Kenda nopo_oe'dik mo'ene. ⁴¹ Huanopoya' yan'matinepahui'po pai'da aratbuttaj yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo aya'da huaso'en 'uruda mo'eapone.

⁴² Pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue'da Diostaj bo'yokika'nig'a nog aypo huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da bo'yokika'nig'a aratbuttanayo huadakda kahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj di' ehue' mo'ene. Aypo huatokbuk Diostaj yokdik mo'epo kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik mo'epo kenpa'ti Diostaj di' e'dik mo'ene. ⁴³ Huanopo'a pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Judío en huaitake' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehua'da' bo'eretpakika'ne. Huakka' jakte e'hua'e'te "T'tiak huairi." "T'tiak huamanmadika'eri." Kenpa' enayo'da e'peeta' bo'eretpakika'ne. ⁴⁴ Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. "Oro'mey huadakda o'ey." Nama'da mo'nopo_oe'ika'nig'a konig tahuirigda dakhue'nada mo'ene. Dakhue'da e'ne'tada aratbuta nokothue' o'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'ene. Kubaraktone'taj aratbut tiahuayhue' o'nepo kente

on'huae'ika'. Aratbut sorokyo e'para' ee'tada tiahuahue'da o'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

45 —Oro'omeytakon dakhuea'da o'huaa'ne, huamanmadika'eri. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

46 —Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri. Nogda nogda huakka'da yag'kika', be'api' kenda kahue'dik ee'tada opudomey aratbuttaj mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'ika'ne.

47 Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta' huid jaksi'po konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne. 48 Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'a on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda oḡka'uyate opudomeyakon mo'nopoḡpo, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'.

49 Konigḡpo, “Diosba' huamanbatia'pakeri ij-mata'mona'apoy kenpa'ti huanigpeika'eri ijmata'mona'apoy. Sue'tada on'barakapo nogomeytaj onhuadiaypo diga' on'magka'apo.” Diosba' huakka' o'nopoḡpo kenda o'mana'uyate. 50-51 Konigḡpo opudomey aratbut oyda mo'noenig, opudomeytaj Diosba' diga' mogka'apone. Opudomeyen adhuea'pane' Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. Diosba' huadari e'ka'de'te huakkuruda Abeltaj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok nogok nogtaj nogtaj on'barakpo, ta'pota' Zacaríastaj o'darakuyate. Diosen 'uru jak kurute 'uhua e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika' kutopa o'e. Kutopa Diosen jaknopoya' Zacaríastaj o'darakuyate. Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane' on'barakuynok opudomeynayo barakhue' e'uypi' Diosba' diga' mogka'apone.

52 Opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. Aratbuttaj daka' Diosba' nopoḡehue'dik mo'ene. Konig Diosensi'po ee' nopoḡehue' o'nepo. Opudomeykon Diosensi'po ehue' mo'eapone kenpa'ti nogomey Diosensi'po ehue'dik o'neapo oknopoḡehue'ada bo'ka'po. —Jesúsa o'mana'uyate.

53 Jesúsa kenda e'mana'de'te Moisésenba' huamanmadika'eriomeya fariseoerea Jesústaj diga'da on'huadiaypo nogpa' nogpa' kirigayo' o'nona'uyate. 54 Jesúsa nama'da kae'popi' yaapetpi' on'nopoḡpo on'peenig'a dakhuea' ea' e'peḡta' on'paknig'a. Jesúsa dakhuea' oa' e'huaa'ta' on'pakpo.

12

“Oro’ huadakda o’ey.” Fariseomeya nogomeytaj nama’da on’manopoea’ika’nig’a fariseotaj keyoj daka’ yan’peika’.

¹⁻² Jesús a daka’ o’manmadika’onhuahua’po huakka’nanada aratbut ogkupopakdepo huakka’ada aratbut o’nepo batugon ogka’uyate. Huakkuruda huanigpeika’eritaj o’mana’po:

—“Oro’omey huadakda o’ey.” Fariseo huairia aya’tada e’manopoea’ta’ on’paknig’a dakhuea’da o’ne. Konig pan e’bia’og’ fariseo o’ne. Huakkuruda pan e’ka’ta e’bia’og’ tiahuayhued mo’epo a’ti e’biade’ta e’bia’og’ o’e mo’nopoe. Huakkuruda fariseo huairi huadakda o’ne nama’da mo’nopoenig’a nogok kenda ogkika’ bo’tiahuaidepo dakhuea’da o’ne nopoe’dik mo’eapone. Konigepo fariseomey huairitaj keyoj, ijay. ³ Katepi’ konig soatayo’ sikkiregya’ boa’ika’nig, kenda boa’ika’nig nogok konig huame’noete aya’ada on’peeapo. Konigti jakya’da nog aratbut ehue’ ee’ya’ kenpa’ti jakhui’kay ekhuikya’ utaka’ boa’ika’nig kenda nogok huakka’ jak eretnopote jakkutagpita on’bopo ’utta’da o’da’apo, aya’ada kan’pee’po o’da’apo.

¿Be’taj okme’pukdik mo’e?

(Mt. 10.28-31)

⁴⁻⁵ Huabokerek huaso’taj arakdik o’ne. Kenyo’da aratbutso’taj arakdik o’ne. Nokiregtanayo arakhue’dik o’ne. Konigepo aratbuttaj mididhue’ yanika’. Be’ta’taj okme’pukdik moe’ daka’ o’nona’ne. Diostayo’da yanokme’pukika’. Diosnayo arakdik o’e kenpa’ti e’bueyde’ta nokiregtaj pai’da kan’nopo’e’po ta’akyo en’dik o’e. Kentaj yanokme’puk, ijay. Do’hued huadi’taj ijay.

⁶ Bakoyta’ aratbut suhuigda on’pakika’. Cinco bakoy a’bakaya’po botta’ sigkupe bayokdik o’ne. Diosnayo bakoytaj o’pakpo nogtatipi’ okkahuehue’ o’e. ⁷ Opudomeytaj Diosa huakka’da o’pakpo daka’ mo’matojika’ne. Opuden huakuhui-jtapi’ mo’dikika’ne. Bakoytaj konig sue’da o’pak. Diosa sue’da o’pak. Opudomeytaj huakka’ o’paknok me’pukhue’ yanika’.

“Jesucristotaj huaknopoe’eri ijey.” Huaa’eritaj Jesús a o’batia’pak.

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “Jesucristotaj huaknopoe’eri ijey.” Aya’ada aratbuttaj on’mana’aponig do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne, “Kenomey kenda e’manade’ta do’hued huaknopoe’eri o’ne.” Diosen huata’moneritaj ijmana’apoy.

⁹ “Jesucristotaj oknopoe’hue’ya ijey.” Aratbuttaj on’mana’po “Do’hued huaknopoe’eri ehue’ o’ne.” Diosen huata’moneritaj ijmana’apoy ijay.

10 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj be'api' dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtaj dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'eapo.

11 Nogok judío huaitake' jak huairitaj bo'tohua'apone. Dakhuea' boka'ne mona'po judíoen huaitake' jakyo bo'tohua'apone. Kenpa'ti gobierno huairite bo'tohua'apone. "¿Ka'tia'pi' huairitaj ijmanbatia'pakapo?" Yan'nopoepo me'pukehue' yane'. 12 Huairitaj manbatia'pakdik ee'te Apag Diosen Nokirega mo'nopoēa'aponok 'urua'da batia'pakdik mo'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'matoē'ta' eretpakhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

13 —Kenda oro'en huaojkudak o'matoē'uyate kenda do'taj jonposakea'dik o'enok, do'taj yabayokti'. Do'hued huama'buytaj yanati', Huamanmadika'eri. —Huakka' Jesústaj en'tikupopakya' nogtiada Jesústaj ona'uyate.

14 —"O'nen huama'buytaj yabayokti'." Onahue'dik ijjeapoy. —Jesúsa huabokerekta' ona'uyate.

15 —¡Keyoj! Huakka'nada e'matoē'ta' eretpakhue' yanika'. Durugnada a'eya'po huakka'da katepi' toēhue'dik yanika'. Sue'da e'taepi' durugda e'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

16 Jesúsa a'manmadikaya'po o'manbatia'pakpo,

—A'nenda huabokerek o'uyate. Konig huairi o'epo huakka'da o'matoē'uyate. Ke'nen ta'batone' huakka'da aypo o'kerekepo konig aroz huakka'da o'taboyog'uyate. 17 "Menpa' ijka'apo. Do'hued aroz do'hued aypo huatoē' jak suhuigda o'e. Aypo huakka'da o'enok meyo kudahue'dik o'e." Kenpa' huairia o'nopoepo. 18 Ken, "Oy konig ijka'apoy ijnopoey. Do'hued aypo huatoē' jaksi'po ijyakyogapoy. Nogda huaboroa'da aypo huamatōē' jak ijka'apoy ijyaka'depo aya'da aypo arozere keyo ijkudā'apoy. Aya'da katepi' ijmatōēnig ijbakudā'apoy. 19 Kenoka' ijbakudā'depo do'hued huamatōē' jakyo huakka'da ijtoē'apoy. Huakka'da huabayok ijtoēapoy. Baahue'ada bape'dik ijjeapoy. Mai'dik ijjeapoy. Durugda ijjeapoy." Ken huabokerek nama'da o'nopoēnig'a. 20 "Nama'da i'nopoēnig'a. In sikyo i'bueyapone. Aya' aypopi' arozpi' nogda nogda huakka'da i'matoēpo huaboro' jakyo i'bakudā'depo noga on'matoēapo. Diosa ken huairitaj ona'uyate." 21 Ken konig o'epo aratbut ke'nen huata' huakka'da nogiti nogiti on'matoēpo, huakka'da e'matoēada Diostehuapa'nayo pai'da on'e. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

Diosa huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'.

(Mt. 6.25-34)

²² Nogok huanigpeika'eritaj,

—Aypota' mepu'kehue' yanika'. Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'. ²³ Diosa teyda o'epo oro'omeytaj mo'manoea'ika'ne. Oro'omeytaj aypo yudtakon bayokdik mo'ika'apone. ²⁴ Surujpig konig o'e yan'nopepo. Batukehue' o'nika'. Oqkupaehue' o'nika'. Aypo huamatoe' jak toehue' o'nenig'a Diosayo'da surujpigtaj aypo o'bayokika'. Diosa bakoytaj sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da katepi' bayokdik mo'ika'apone. Mepu'kehue' yanika'. ²⁵ Aratbut nogiti huabidda ee'ta' on'pakpo, huakka'da e'mepu'keada nogiti huabidda ehue'dik o'neapo. ²⁶ Kenda mo'mepukepo ehue'dik mo'eapone. Nogta' nogta' katetapi' mepu'kehue' yanika'.

²⁷ Huakhuen 'urunada o'ne. Baahue'ada o'nika' kenpa'ti batiokhuihuihue' o'nika' mo'nopoet. Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'matoe'uyate. 'Uruda yudtaj o'matoe'po o'utika'uyate. Huakhuen 'urunanada o'nika', Salomónnayo sue'da 'uruda o'utika'uyate. ²⁸ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'da o'ka'. Ida okhuenkot. Ida o'taset. Diosa huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti opudomeytaj huakka'da o'pakpo bo'tihuapokika'apone yudtaj mo'matoika'apone. Sue'da moknopoepo nogiti Diostaj daka' yanoknopoe'. ²⁹ Katetapi' mepu'kehue' yanika'. ¿Kate o'bape'apo? Nopoehue' yanika'. ¿Kate' o'mamay'a? Nopoehue' yanika'. ³⁰ Oknopoehue' huae'eria yudtata' kenpa'ti aypota' kenpa'da on'eretpakika'. Opudnayo aypopi' yudtapi' toehue' mo'enig Apag Diosa kenda o'nopeika'. ³¹ Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpeika'. Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi' aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya' okkahuehue'dik o'eapo. Kurudya' Diosere huakka'da mo'matoeapone.

(Mt. 6.19-21)

³² —Do'hued huanigpeika'eri mo'epo sue'da mo'ene. Me'pukhue' yane'. Opudomeyen Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpeedepo opudomeykon Apag Diosere huairida mo'eapone. ³³ Kenda mo'matoenig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya' bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik o'eapo. Kenda bo'ka'po kurudyo Diosere huakka'da mo'toeapone.

Kenda matone'pakhue' o'eapo. Okkayhue'dik mo'eapone. Huabereeria berehue'dik o'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya' mo'toeaponig sukka'poapi' bapehue'dik o'eapo. ³⁴ Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj mo'nigpeepo pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da bo'pakapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj ekpoe' yan'nige'ika'.

³⁵⁻³⁶ —Onte'ti indariyo ijtiakapoy. Do huairitaj ekpoe' mennige'ikati'. Konig en'toepak fiestaya' huairi ekye'taj ke'nen huanaba'a ekpoe' on'nige'ika'. Ken ekye'te huairitaj ida nigokhuike'dik o'neapo. Konigti do'taj ekpoe' mennige'ikati'. ³⁷ Konig huairi o'tiakpo ke'nen huanaba'a ekpoe' en'nige'te o'bahuahuayatonok durugda o'neapo. Ken huairi nog yudtaj o'tiokotdepo yan'bahuad huanaba'taj o'mana'depo aypo o'bayokeapo. Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda o'neapo. ³⁸ Huairi nopotesikyo o'tiakapopi' sikyoeaddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a ekpoe' on'nige'po huairi e'tiakte durugda o'neapo. Huanaba' durugda o'neapo. ³⁹ Kenpa'ti nogdakon yan'nopoe'. Konig huabereeri a'bereya'po ken horate o'tiakapo jak huatae'eria e'nopoe'nayo tayhue' o'enok huabereeria jakyo kudhue'dik o'eapo. Kenpa'ti berehue'dik o'eapo. ⁴⁰ Do kurudya' ijtiakaponok ekpoe' mennige'ikati'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopoe'hue'da ene'te kenoka' ijtiakapoy. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikhue' huqe'eri konig o'ne.

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' nogomeytakon i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.

⁴² —Huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huamatoe'eri 'urua'da huaknopoe'eri konig o'ne ijmanmadikay. Ken huairien jak huanaba' huamatoe'eritaj “Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'. Nogbayo ijhua'apoy. A'ti ijtiakapoy.” Onanpo. ⁴³ Huairi o'tiakdepo konig huiria onanme'nig huanaba' huamatoe'eria daka' aypo e'bayokika'nayo durugda o'eapo. ⁴⁴ “Aya'da do'hued ijmatoenig daka' me'tamatoe'.” Huairia ken huanaba'taj onanpo. Buttida ijjay. ⁴⁵ “Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet.” Huanaba'a e'nopoe'nayo nog huanaba'taj huabokerekere ettone'eretaj huaboa'da o'mabitbitpo kenpa'ti huaboa'da huakka' o'bapudhua'po huakka' o'mai'onhua'po kenpa'ti konig sine' o'siborudhua'po ⁴⁶ Kenda

huanaba' huamatōe'eria e'ka'te kenoka' ken huanaba' ekpōe' nige'hue' ee'te kenpa'ti kenme'noete o'tiakapo nopōehue'da ee'te huairi o'tiakapo. Ken huanaba' huamatōe'eritaj castiga diga'da ogka'apo kenpa'ti oknopōehue' huāe'eriere kenpa'da o'maenapo.

⁴⁷ Huanaba' ke'nen huairi o'paknig en'nopōeada kahue' o'nepo dakhue'en ogka' kenpa'ti huairi e'tiakapote ekpōe' nige'hue' o'nenok kenomeyen huairia huakka'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijmanika'nig e'nopōeada nigpēehue' o'nepo kenpa'ti do e'tiakapote ekpōe' nige'hue' mene'apetnigtaj Diosa castiga diga'da ya'magka'apet. ⁴⁸ Nog huanaba'a kenda huairi o'paknig nopōehue' o'nepo kenda huairi pakhue'tada ogka'nok huairia sue'da castiga o'magka'apo. Dakhuea' ogka'nok sue'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijpakni nopōehue'ada kenda pakhue' ijje'nig egka'nayo Diosa sue'da castiga o'magka'apo. Diosapi' huairiapi' aratbuttaj huakka' katepi' e'bayoknayo daka' nigpeika'dik ka'ne' Diosa 'urua'da e'nopōeā'nayo daka' nigpeika'dik o'neapo. Diosa huakka' e'tihuapoknayo nogomeytakon huakka'da tihuapokdik o'neapo. —Ken konig Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesústaj sue'ada o'noknopōeapo nogomeya sue'ada oknopōehue' o'neapopo huaknopōe'eritaj on'bahuadiayapo.
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ —In huadariyo aratbut abakpoespakaya'po ijtiaakuy. Aratbut on'poespakpo konig ta'ak e'bakpak o'e. Ken ta'ak a'bakpakaya'po ijtiaakuy. Ken oyda e'bakpakte ijjeretpaki. ⁵⁰ Konig bautiza egka'te o'e konigti pai'da nopōe'dik ijjeapoy. Pai'da ijnopo'eapopo ijme'pukey. ⁵¹ Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po o'tiakuy opudomey nama'da mo'nopōene. Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po Diosya' tiakhue' ijje'uy. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakaya'po Diosya' ijtiaakuy. ⁵² Huaboa'da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo. Cinco o'nepo tresa dostaj dakhuea' on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj huadak hua'a on'batia'pakapo. ⁵³ Sue'da do'taj on'pakapo nogomeyanayo do'taj pakhue' o'nepo konigepo oknopōehue' huāe'eria dakhuea' on'bahua'pakapo. Huaoapi' do'taj oknopōehue'da me'epo huasi'potaj huaknopōe'eritaj ya'huadiayapet. Mune'yo huaknopōe'eritaj huāyēa huadiaydik ya'eapet. Huakabua huasu'taj huadiaydik ya'eapet. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o'eapopi' dakhue'me'noe o'eapopi' aratbuta on'nopōe'ika'.
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo'epo kurudyo e'sihui' sika e'bia'te niokpo yakudyon bo'tiahuaypo “Ohui'apo,” boa'ika'nig a'ti o'hui'apo. 55 Kenpa'ti indariyo mo'epo toyed e'bapoknayo “juknanada o'eapo,” boa'ika'nig ida juknanada o'eapo. 56 Opudomey nama'da huanopo'e'eri mo'ene. Kurud bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti juknanada o'ta'teapo e'nopoika'ada inok do'tanayo Diosen Cristo o'e oknopoehue' o'nene. —Jesúsa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo ida yan'noeya'.

(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o'e. Kenyo'da 'uruda o'e. Opudomeya onda nopo'e'dik mo'ene. 58 “Q'na dakhuea' ika'ne,” noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. 59 Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'eapone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' ogka'depo nopo'korea'dik ya'nepo onte'ti Diostaj nigpeika'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

1 Kenoka' sue'ada Jesústaj o'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea huadaribayo huae'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno huairien sorotataa Galileayo huae'eri huabokerektaj on'batiaraka'po 'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj o'nonbatia'pak'uyate.

2-3 —Kenomey huabokerek Galileayo huae'eria dakhuea'da ogkika'po on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo mabueyhue' o'ne. Kenpa' nopoehue' yane', ijjay. Opudomey aya'da nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone. 4-5 Kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo huabid jaktone' o'huekpo o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey huabokereka on'mabuey'uyate dakhuea'da huaka'eri o'nepo konigepo on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén huae'eri sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo bueyhue' o'ne'uyate. Kenpa' nopoehue' yane', ijjay. Opudomey nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Higuera hueymey dapakhue'da o'e. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁶ Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Nogtida huabokereka ta'ba o'toepo menpa'ti higuera
huada yanhuadmet o'nopoepo ta'bayo o'hua'po huadataj
o'tiahuaynig'a onhuadhue' o'enok ⁷ ta'ba huatoe'eritaj,

“Eya' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera
hueymey huada onhuadhue' o'eme'. Yata'teg. In sorok
huadak o'enig'a nama'da o'kere.” Ta'ba huatoe'eritaj
ona'uyate. ⁸ “In huabayoknayo ta'teghue' ijjeapoy,
hueymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti 'uhua ovejadohua'a
ijta'potibukapoy. ⁹ Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'.
Dapakhue' ee'nayo ijta'tegapoy.” Ta'ba huatoe'eria
ona'uyate. —Ken konig Israel oknopoehue' huae'eri o'ne
Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

*Kenme'noe okmapie'ahuaddikte ettone' dakhue' e'ika'te
Jesúsa o'yarea'uyate.*

¹⁰ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut
baahue'dik e'nika'te judiόen huaitake' jakya' Jesúsa
o'manmadika'po. ¹¹ Keyo huaitake' jakyo ettone' o'epo
dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dieciocho huabayok
dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken
ettone'taj ogka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik
o'ika'uyate. ¹² Jesúsa o'tiahuaydepo

—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa ona'uyate.

¹³ Ken Jesúsa o'tibata'tenok ida ken ettone' butuka'da
o'bodpo huaboa'da “Dios 'urunanada o'e,” kenpa'ti
“dakiti Dios” oa'uyate. ¹⁴ Huaitake' jak huairianayo
o'huadiay'uyate. Judiόen okmapie'ahuaddik huame'noete
Jesúsa o'yarea'denok o'huadiaypo,

—Seis huame'noe baa'dik mo'ene. Ken seis huame'noe
e'yarea'ta' e'paknayo yan'tiakti'. Judiόen okmapie'ahuaddik
huame'noete be'yare'po tiakhue' yanika'. —Huaitake' jak
huairia o'mana'uyate.

¹⁵ —Nama'da huanopo'e'eri mo'ene. Okmapie'ahuaddik
huame'noete opudomey aya'da opudomeyen vacatapi'
burrotapi' hue'ey kan'maye'po bo'tikujpo hue'eyte
bo'tohua'ika'ne. ¹⁶ In ettone' Abrahamen adhuea' huayayo
ee'tada toto' huairia dakhuea' ogkadhuahuika'nok ettone'
dakhue'da o'eonhuahuika'po dieciocho huabayok
dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik
huame'noete e'yarea' huadak o'e. Dapi' huadakda o'e
yan'nopo'e'. —Jesús Huairia judiόen huaitake' jak huairitaj
ona'uyate.

¹⁷ Jesúsa kenda enade'te kenomey Jesústaj
on'huadiayika'nig'a on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada

Jesústaj durugda o'nepo, kenda 'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o'nuyate.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. 19 Konig huabokereka suigkidda mostaza huakid o'tuk. Kenkida o'kerekepo nogok huaboro'da o'edepo hua'opite huakka' bakoya o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoeapo on'nigpeonhuahuika'po huakka'nada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Pan e'bia'og'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.33)

20 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. 21 Konig sigda pan e'bia'og'a ettone'a huakka' harinaogyo o'tokbuk. Harinaogyo e'bia'og' o'tokbukdepo daka' ogkuayaga'. Huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. E'bia'og'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a on'manmadika'nok huakka'ada nogya' nogya' huabada o'noknopoeapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'e.

(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalényon Jesúsa o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'pokandepo o'manmadika'uyate.

23 —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? — Nogtiada Jesústaj ona'nok,

24 —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'enok huakka' yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada egkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a kudhue'dik o'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o'e ijmanbatia'pakapoy. 25 Jak huatoe'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'epo “Mo'nigokhuike', Huairi.” Mona'aponig'a. “Opudomey meyo huae'eri mo'et. Okiehue'ya o'nene.” Huairia o'mana'apo.

26 “Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne.” Opudomeya huaboa'da mona'apone. 27 “Opudomey meyo huae'eri mo'et o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'ene.” Huairia mona'apone. Kenda

konigti Diosa mona'apone. ²⁸ Keyon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'eapet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'eapopo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyoda ee'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'nopo'epo bo'idokboke'apo. ²⁹ Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batiakapo. Niokpo e'orokyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya' nogya' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo. ³⁰ Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o'ne. Judío aratbut ehue'da o'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o'ey on'nopo'enig'a nogok Dostaj oknopoehue' o'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o'neapo. — Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalén huqe'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Mt. 23.37-39)

³¹ Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokyepo,

—Iya' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

³² —Yanhuati'. “Eya', oy eme'tekon sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da ijkuhuitapoy, oa',” Herodestaj ya'nona'. Herodes nama'da huaa'eri konig engaña huaa'eri o'e. Fariseomeytaj o'mana'po. ³³ Ken oy eme'te adme'ta' nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusalényo hua'dik ijje. Jerusalényayo' Diosen huamanbatia'pakeri bueydik o'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁴ —Jerusalényo huqe'eritaj o'nona'ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj, kenomeytaj huida mo'bapa'ea'po mo'mabatiarakika'uyate. Konig huatahuaj huayeā huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok nogok a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a opudomeynayopakhue'da mo'e'uyne. ³⁵ Opudomeyen jakya' Diosa o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue' mo'eapone. Tihuapokhue' mo'eapone. Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'eapone yan'nopo'e'. Nogok do'taj tiahuayhue' o'neonhuahuika'apone. “Dios Huairia in huabokerektaj o'ta'mona'uyate. Huadakda o'e.” Nogoknana mona'deapone kenda onte'ti do'taj bo'tiahuayapone. — Jesúsa o'mana'uyate.

14

Huabokereka dakhue'da o'epo, huabopij hua'opiere ke'poda o'iyokuyate. Jesúsa o'yarea'uyate.

¹ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete a'bapeya'po Jesús o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo o'hua'po, nog fariseo huairi o'nepo menpa' Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete ya'yareapetpi' on'nopoepo Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate.

² Jesús huakkuruyon huabokerektaj okpoepo dakhue'da o'epo huabopij hua'opiere diga'da o'iyokuyate.

³ —¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? ¿Menpa' yareahue'dikpi' ya'e? —Jesúsa o'mana'po, Moisésenba' huamanmadika'eritaj kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok. ⁴ Huamanmadika'eri fariseoere a'tokhue'da o'nenok Jesúsa dakhue'taj o'yareadpo o'ta'mona'uyate.

⁵ Onte'ti fariseomeytaj,

—Opudomey o'nen burropi' vacapi' hue'ey huabid sorokkogyo okmapie'ahuaddik huame'noete ee'pi' e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda daka' mo'nopoē. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁶ Kenda Jesúsa eade'te buttida o'e on'nopoepo nogda a'tokhue' o'nepo sohuata'da o'noke'uyate.

E'toepak fiesta menata huahuad ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.

⁷ Ken fiestayo on'batiakpo kutopate on'bahuadpo kente huairi on'huadika' ken huahuadtaj on'ukpo on'huaduyate. Jesúsa kenda o'tiahuaydepo o'manmadika'po:

⁸ —E'toepak fiestate yatiakti' enade'te on'hua'depo huairi o'e aratbuta me'noknopoe'po kente huaboro' huairi on'huadika' kente huadhue' yanika'. Huairien huahuadte e'huadnayo nogda huakhuairi o'tiakatoapopi'. ⁹ Fiesta huaka'eria ontaj behuatiakaponepi'. “Yakbo' in huabokerek kente o'huadapo,” mena'apetpi'. Ken nogyon kente huanaba' on'huadika'nig kente huaddik i'eapo. I'birapo nogtekon i'huadapone. ¹⁰ E'toepak fiestayo yanhua'po kente huiri ehue'a on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, “Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahua, huadi'.” Ontaj ona'dik mo'eapet. Kenoka' huadakda i'epo konig huairi i'e aya'ada kutopate on'huadpo on'nopoēapo. ¹¹ “Huairi ijje,” aratbut huata'da nama'da e'tinopoe'nayo “Huairi ehue' i'e,” Diosa o'batia'pakapo. “Huairi ehue' ijje.” Aratbuta huata'da e'tinopoe'nayo “huairi i'e.” Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹² “E'toepak fiestate yatiakti' Jesús.” Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,

—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhuada'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, huayetaj, huairitaj "Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'." Kenomeytaj manahue' yaika'. Kenomeytaj e'tobape'nayo onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehuehue' mo'eapone. ¹³ Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhuada'nayo "Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'." Pai'da huae'eritaj, dakhue'so'taj, huakkettaj, ekpobigtaj yamana'ika'. ¹⁴ Kenda e'mana'ika'nayo durugda i'eapone kenomeya kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'eapone Diostaj daka' huanigpeika'eri kurudyo Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesusa ona'uyate.

"Doere mon'bape' yan'tiak." Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁵ Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesustaj kenda o'peedepo Jesustaj

—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. —Kenbokereka Jesustaj ona'uyate.

¹⁶ Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadje'po o'mana'apo. Huanaba'taj o'mata'mona'po, "Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'." Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. ¹⁷ Ken aypo e'mahueyde'te, onte'ti huanaba'taj o'mata'mona'po, kenomeytaj 'ikken mo'maname'te "Oyda yan'tiak. Aypo o'mahueyde yan'tiak." Yan'manati'. ¹⁸ Kenda e'peedeada "Aypote huahue'dik ijje." Aya'ada huaboa'da konigti on'mana'po, "Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuayatudik ijje. Konigepo aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'." Huakkuruda huanaba'taj ona'uyate. ¹⁹ Noga "Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya'eta'po tiahuaydik ijje. Aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'." Noga huanaba'taj ona'uyate. ²⁰ Noga "Ijtoepakdey. Konigepo aypote huahue'dik ijje." Nogakon ona'uyate. ²¹ Huanaba' huairitaj on'kumejdepode kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, "Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. Iyo pai'da huae'eritaj yan'batotiakti'. Dakhue' huaso' huae'eritaj yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'. Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ²² Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepode, "Konig o'na oname'nig konigti o'kay, huairi, huakked huahuad o'enok nogda tiakdik o'ne." Huanaba'a o'nona'nok

23 “Nogyon nogyon dagtepi’ huahuētepi’ meyo’pi’ aratbut e’ne’tē, huairien aypote yan’tiakti’ ighua’da yan’manati’. Huakka’da do’hued jakyo e’taēta’ ijpaki. 24 Konigēpo aya’da huakkurueritaj yan’tiak, doere yan’bape’ ijmana’nig’a aya’ada do’ere huakka’ aypo bapehue’ o’neapo.” Huairia huanaba’taj o’mana’uyate. —Ken konig Dios Huairia o’ka’apo Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.

Cristotaj e’nigpeika’ta’ e’paknayo huakkuruda monig ka’dik ijje nopoe’dik ya’ne.

25 Jesústaj huakka’ada aratbut on’tahua’enok o’batikorudpo, o’mana’po:

26 —Be’api’ do’taj e’nigpeika’ta’ e’paknayo do’taj huakka’da di’ e’dik me’nika’. Huaojtapi’ huayetapi’ huatoē’tapi’ huasi’potapi’ huama’buytapi’ huidpotapi’ huata’dapi’ sue’da di’ yanika’. Do’tanayo huakka’da di’ e’dik yanika’. Beapi’ do’taj huakka’da di’ ehue’ ee’nayo do’taj nigpeikahue’dik mo’ēapone. Do’hued huanigpeika’eri ehue’dik mo’ēapone.

27 Konig hueypa cruzte pai’da on’nopo’ēpo konigti do’taj a’nigpeikaya’po pai’da e’nopo’ēta’ pakhue’ ee’nayo do’hued huanigpeika’eri ehue’dik mo’ēapone. Kenpa’de hua’enda e’paknayo do’hued huanigpeika’eri ehue’dik mo’ēapone.

28 Menpuru do’huedda katepi’ ijeretpakika’nig Jesústaj a’nigpeikaya’po onte’ti do’huedda eretpakhue’ ijjeapo, kenpa’ huakkuruda daka’ yan’nopoēpo. Kenpa’da hua’enda e’paknayo do’hued huanigpeika’eri ehue’dik mo’ēapone. Do’hued huanigpeika’eri ee’ta’ e’paknayo huakkuruda monig ka’dik ijje daka’ yan’nopoēpo. Pai’da ijnopo’ēapetpi’, nogpi’ aya’ ijmatoenig pai’da hua’e’eritaj bayokdik ijjeapetpi’, kenpa’ huakkuruda daka’ yan’nopoēpo. Konig huabokerekpi’ huaboro’ jak e’ka’ta’ o’pakpo huakkuruda menigte e’dik ya’et daka’ o’nopoēpo. Sue’da e’tōē’nayo jak huaboa’da kahue’ o’ēapo. 29 Daka’ nopoe’huedada eka’nayo jak ’iddu o’ka’denig’a siro jaktaj huakupebayo’ o’ēpo dakeahue’dik o’ēnok aya’ada kentaj on’tierikapo. 30 “Ken huabokereka huaboro’ jak e’ka’ta’ o’paknig’a jak dakeahued huakupe o’dakea’po jaknayo dakeahue’dik o’ēapo.” Huayahuaya kenda on’mana’po on’tierikapo. 31 Konigti gobierno huairipi’ diez mil sorotataj o’matoēpo nog gobierno huairipi’ ke’nen taka’ veinte mil sorotataj o’matoēpo on’tiak. Tiakhuedaded gobierno huairi diez mil sorotataj o’matoēpo daka’ nopounhua’dik o’ēapo. “Do’hued diez mil sorotataj menpa’ gana ka’dik ya’net.” Nopoe’dik o’ēapo. 32 Gana kahue’dik o’neapo. E’nopoe’nayo sue’da huabokerekta’ taka’ huairitaj o’mata’mona’apo. “E’manoeya’ta’ o’paki.” Taka’ huairitaj ya’nona’. O’mana’apo. 33 Ken konig, “Jesústaj a’nigpeikaya’po

Dios Huairia e'paknayo do'huedda eretpakhue' ijjepo aya'da ijmatoenig kenpa'da ijmaenapoy." Kenpa' nopoehue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.

Sal konig Cristoen huanigpeika'eri o'ne. Sal pai' ehue' ee'nayo kenpa'da en'dik o'e.

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig sal huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal huadak ehue' ee'nayo onte'ti huadak kahue'dik o'eapo. ³⁵ Sal huadak ehue' ee'nayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Daka' men'pee'. Daka' me'noknopoenka'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 18.10-14)

¹ Jesústaj a'peeya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriene Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engaña huaka'eri o'nika'po dakhuea' huaka'eriene Jesústaj on'huahua'uyate.

² —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo o'batobape'. —Fariseo huaje'eri Moisésenba' huamanmadika'erieria Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate.

³ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁴ —Cien oveja on e'toe'nayo nogtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve mirebate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo i'ukpo. ⁵ I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i'eapone. Jakyo i'hua'po. ⁶ Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja o'titikonme'tenig ken ijhuahuaydey. Konigepo doere mo'durugpak," o'na i'mana'apone. ⁷ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj ijnigpeeapoy o'nopoedepo kurudyo durugnanada o'neapo. Nogomey noventa y nueve'pi' sue'da huadak o'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik o'ey on'nopo'enok kenomeytaj kuruderia durugda matoehue' o'neapo. Ijjay. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁸ —Bepi' ettone' diez oro huakupe e'taeada nogtida e'titikonnayo huakjey o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo

jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka' o'ukonhua'po e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo. ⁹ Ken huakupe o'huahuaydepo ettone' huadi'taj kenpa'ti nogomey meyo'hue'da jakyo hua'e'eritaj o'bakupopakapo, "Ken huakupe be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak." Ettone'a o'mana'apo. ¹⁰ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo kurudyo Diosere Diosen huata'moneri durugnada o'neapo, ijjay. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Huabokerekensi'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ —A'nenda huabokerek o'uyate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'to'epo, ¹² huasueda huaojtaj, "Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda ijpaknok o'na bueyhuedaded katepi' huakupepi' beyok, pag." Huasueda huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok o'bayoke'uyate. ¹³ Sue'da huame'noe e'pokde'te huasueda huasi'poa aya'da huaboa'da huaojen o'to'edepo nog huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Keya' dakhuea' o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po gasta o'ka'uyate. ¹⁴ Kenoka' aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo' o'edepo ken huadaribayo hui'hue'da o'epo aypobayo' o'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo. ¹⁵ Konigepo ken huadari huato'e'eritaj o'huahua'uyate. Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huato'e'eria ke'nen huakyaritaj metamatoe'po o'ta'mona'uyate. ¹⁶ Ke'na diga'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari' huato'e'eria yokhue' o'nuyate. ¹⁷ Konigepo huaboa'da daka' o'nopo'epo "Do'hued huaojen jakyo huakka'da huanaba' e'e'ada huakka'da aypo on'to'epo aya' bapehue'dik o'nika'. Donayo iyo aypota' bueydik iijeapoy. ¹⁸ Do'hued huaojenbayo ijkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey. ¹⁹ Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. O'nen huanaba' ee'ta' ijpaki, pag.' Ken do'hued huaojtaj anay', o'nopo'e'uyate. ²⁰ Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ee'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahua'ydepo o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo di' o'epo o'dokopo kenpa'ti o'buyukuyate. ²¹ Huaojtaj "Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da ijka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag." Huasi'poa ona'uyate. ²² Huanaba'taj "Uruda huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon yanotta'. ²³ Kenpa'ti

ken huabo vaca sihuada e'huae' yan'totiaipo yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka' aypo mon'bape'. ²⁴ Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'ika'nig'a oy onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'wynig oy huaboa'da o'huahuaydey." Huaoa huanaba'taj o'mana'wynok huaboa'da fiesta ogka'de'uyate.

²⁵ Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o'epo o'baa'po jakyo o'tiakdepo música o'peepo kenpa'ti e'huak o'pee'uyate.

²⁶ Huaojen huanaba'taj "¿Katia'po yagka'?" ona'uyate.

²⁷ "O'nen huama'buy o'tiakdenok kenpa'ti dakda okyeyaknok o'nen huaoj huabo vaca e'huae' sihuada huanaba'taj yaarak o'mana'." Huanaba'a ona'uyate.

²⁸ Huatone'ma'buya o'diaypo "Jakyo kudhue' ijjeapoy." Oa'. Ke'nen huaoa o'huagorokonpo, "Yakud ijjay," ena'tada

²⁹ "Huakka'da huabayok o'nen ijbaa'onhuahua'ika'nig'a, ontaj o'nigpeika'nig'a, fiesta do'hued huadi'taj kabatoke'po do'taj sigpi' yokhue' o'ika'ne. Cabrito konig 'uhua sue'pi' yokhue' o'ika'ne. ³⁰ O'nensi'ponayo huakka'da o'nen huakupe o'bae'wynig potajtaj o'bayokuyate. Oy e'kumejde'te huabo vaca e'huae' sihuada i'nigarakdene."

Huaojtaj ona'uyate. ³¹ "Onnayo doereda i'ika'ne, aya'da ijmatoenig o'nen kenpa'ti itaene. ³² Oy durugpakdik o'ene kenpa'ti fiesta ka'dik o'ene konigepo o'nen huama'buy konig e'bueyda o'eme'nig'a oy onte'ti o'noe. Konig o'yoyahue'uyatenig'a oy o'huahuaydey, sion."

Huaoa ona'uyate. —Kenda Jesús a o'manbatia'pakpo ken konig e'nopo'korea'nayo dakhuea' huaka'eritaj Apag Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'ika'apo o'manmadika'uyate.

16

Huairien huatamatoe'eri nama'da o'ka'po konig huairien e'tamatie'ada nama'da o'bayokenok kenpa'da huairia o'en'uyate. Jesús a ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Huanigpeika'eritaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'po, —Huairi o'uyate. Huakka'da o'tamaenok huatamatoe'eria o'tamatopo, "O'nen huatamatoe'eri huabokerek o'nen i'tamaenig daka' tamatoehue'ada dakhuea' i'takika'ne." Aratbuta on'huaa'nok, ² "Yatiak." Huatamatoe'eritaj ona'uyate. E'tiakde'te "Do'hued e'tamatoe'ada nama'da o'bayokika'. Nogomeya menona'ne. Onte'ti do'hued huatamatoe'eri ehue'da i'ea'pone. Aya'da e'bahuaya'ba' kenpa'ti aya'da e'bae'ba' menigtotiaik." Huairia huatamatoe'eritaj ona'uyate. ³ "Oy huairia me'endene ke'nen huatamatoe'eri onte'ti ehue'da ijjeapoy. ¿Kate ijka'apet? Teyhue'da ijje'po ta'ba kahue'dik ijje. Konig

aratbuttaj huakupe beyok e'manika'ta' pakhue' ijje_{po},
 ijbira'i." Kenda huairien huatamatō_e'eria huanopoya'da
 o'no_{po}e_{po}. ⁴ "Oyda kenda ijka'apoy ijno_{po}e_y. Nogok
 jak to_ehue' e'ede'te, huakupe to_ehue' e'ede'te, aypobayo'
 e'ede'te aratbuta kenomeyen jakyo do'taj medeapetpi'
 kenda ijka'apoy ijno_{po}e_y." Kenpa' huanopoya'da
 o'no_{po}e'uyate. ⁵ Kenomey do'hued huairitaj dehuea'
 e'nahue'taj kenomeytaj nogti nogtia' menigtotia_k ona'nok.
 Huakkuru huatiakeritaj "¿Do'hued huairitaj meniga'
 dehuea' i'e?" Huakkuru dehuea' hua_e'eritaj ona'uyate.
⁶ "Cien kajapotone'te huasihua_j dehuea' ijje_y." Huakkuru
 huabokereka ona'nok "In o'nen dehuea' e'hua_e'ba' i'tene,
 ida yahuadpo yamadoya', cincuentayo'da yamadoya'.
 Ken onte'ti huairitaj cincuentayo'da dehuea' i'unapone."
 Huairien huatamatō_e'eria ona'uyate. ⁷ Nogakon e'tiakde'te
 "¿O'na meniga' dehuea' i'e?" Nogtaj ona'nok, "Cien
 huaboro' sacco trigo dehuea' ijje_y." Noga ona'uyate. "In
 o'nen dehuea' e'hua_e'ba' i'tene, kente ochenta huaboro'
 sacoyo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj ochenta huaboro'
 sacoyo'da dehuea' i'unapone." Huairien huatamatō_e'eria
 ona'uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea' hua_e'eritaj
 o'mana'uyate. Konigepo nogok dehuea' hua_e'eria huairien
 huatamatō_e'eritaj ya'deapetpi'. ⁸ Huairien huatamatō_e'eri
 ken konig o'ka'de huairi o'nokotdepo, "In dakhuea'
 huatamatō_e'eria dakhuea' be'taka' aratbuta kentaj nogok
 mentihuapoke'po daka' akaya' o'no_{po}e_{po}. In huadariyo
 Diostaj okno_{po}e_{hue}' hua_e'eri aratbut nogtaj nogtaj 'urua'da
 akaya' on'no_{po}e_{po}, nogok kenpa'ti mentihuapoke'po. Diostaj
 huakno_{po}e'erinayo sue'da 'urua'da akaya' on'no_{po}i_{ka}',
 nogok sue'da mentihuapokedepo."

⁹ Konigepo huakupepi' nog katepi' mo'tōepo nama'da gasta
 ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'pakpo Diostaj nigpe_ehue'da
 mo'epo gasta ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'eretpakpo
 nama'da bae'ika'dik mo'epi'. Diostaj daka' yan'nigpeepo arat-
 buttaj yan'tihuapokikati', yan'bayokikati', pai'da hua_e'eritaj
 yan'bayokikati', ijjay. Nogok opudomey e'bueyde'te katepi'
 huakupepi' to_ehue' mo'edenok o'nen huadi'a Dioserea ku-
 rudyā' mo'baedapone.

¹⁰ Nogen sue'da e'tamaetaj daka' e'tamatie'ika'nayo konigti
 nogenkon nogitinada daka' mo'tamatie'ika'apo. Kenpa'ti no-
 gen sue'da e'tamaetaj daka' matie_hue' ee'nayo konigti no-
 gen nogitinada daka' tamatie_hue'dik mo'eapo. ¹¹ Huakupe
 katepi' mo'tōepo daka' yan'no_{po}e_{po} yanikati'. Huakupe gana
 e'ka'ta' bo'pakpo engaña ka'dikpi' mo'ene. Diosa o'paknok
 huakupe mo'tōika'ne. Huakupe daka' to_ehue' ee'nayo pai'da

aratbuttaj daka' bayokhue' ee'nayo Dios huadaknanada huaunhuahuika' yokhue'dik mo'eapone. Kenpa'ti Diosa 'uruda huaknopoe' tihuapokhue'dik mo'eapone. ¹² Nogen daka' tamatiehue' e'ika'nayo o'nenda huatamae' Diosapi' bayokhue' mo'eapone.

¹³ Botta' huairi toehue'dik mo'ene. Diosyo'da Huairi o'e. Katepi' huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoya' toe'dik o'e. Kenpa'ti huakka' huakupe e'tae'ta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda toe'dik o'e. Dios Huairitayo'da nigpeedik mo'ene. Diostayo'da di' e'dik mo'ene. Huakka'ta'da katepi' huakupepi' e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'paknayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'nigpeenayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹⁴ Fariseoa huakka'da huakupeta' on'deretpakika'po Jesústaj on'peedepo Jesústaj on'tierikpo nama'da oa' on'huaa'uyate.

¹⁵ —Opudomey fariseo “Huadakda o'ne,” nog aratbuttaj mo'manopoea'ika'nig'a Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue' o'ne moknopoe. Be'api engaña ogka'po “Huadakda o'ne,” aratbuttaj e'manopoea'ta' on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka' dakhue'da o'e o'nopoika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba'taj kenpa'ti konig Dios Huairitaj o'noknopoeapo on'nigpeika'apone Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁶ —Juan Bautista tiakhued ee'te Moisésba'taj mo'nigpeika'uyate, kenpa'ti Juan Bautista tiakhued ee'te Diosen huamanbatia'pakerien beroba' monmadika'uyate. Juan Bautista e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios Huairitaj yanoknopoe' yan'nigpee' kenda on'manbatia'pakonhuahua'po oy huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj huaboa'da on'nigpeedepo.

¹⁷ Kurud huadariere ida batikhue'dik o'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da o'ika'apo. Dikenhue'dik o'eapo. Nogtipi' huadik dikenhue'dik o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huatoe'taj kenpa'da enhue' yane. Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ —Be'api' huabokerek huatoe kenpa'da e'ennayo kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo huakkuru huatoe'taj dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej o'enok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'. Nog huabokereken huatoe e'enonde'te kentaj be'api' e'toepaknayo kenpa' dakhuea' ogka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

19 —Huabokerek huairi o'uyate. Huakka'da o'matoe'uyate. 'Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o'taenok o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate. ²⁰ Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o'ika'po huasi'dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate. ²¹ Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huiatiakpo huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate. ²² Nogok Lázaro pai'da huae'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e'huae'yo on'tohua'uyate. Kente 'uruda o'ika'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate. ²³ Keyo oknopoehue' huae'erikudak nokireg e'nika'yo ken huairia pai'da o'nopo'epo kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate. ²⁴ “Do'taj yatinepahui', pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hue'eyyo yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyo pai'da ijnopo'ey.” Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo ona'uyate. ²⁵ “Okkahuehue' yae', sion. On i'noepo huakka'nanada i'matoe'ika'uyate. Huadaknada i'ika'uyate, Lázaronayo pai'nada o'ika'uyate. Oy iyo doere Lázaro huadakda o'e. Durugda o'ika'. Onnayo pai'nada i'nopo'ene. ²⁶ Kenpa'ti iyo konig kubog o'e. Mente huahue'dik o'e. Iya' opudomeytaj huahuahue'dik o'ey. Kenpa'ti iyo oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'ene.” Abraham huairikudaktaj ona'uyate. ²⁷ “Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'. ²⁸ Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue' ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham.” Huairia Abrahamtaj ona'uyate. ²⁹ “Q'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'toe kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'toe. Kan'nigpee'.” Abrahama ona'uyate. ³⁰ “Ehue', Moisésenba'taj nigpee'hue' o'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet.” Huairia ona'uyate. ³¹ “Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpee'ta' pakhue' ee'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpee'hue' o'neapo.” Abrahama ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesúsa huanigpeika'eritaj,

—Katetapi' e'tiahuayapi' e'huirikapi' e'pee'api' konigepo aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta' o'bapaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone. ² Do'hued huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea' batokahued be'api' huid-tone' o'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga o'e. ³ Keyoj, opudomey, aya'da daka' yan'nopoepo yan'manika'.

Huaknopoe'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' egka'nayo “Dakhuea'da ogka'ne. Kenpa'da yabatik.” O'nen huama'buytaj ighua'da yaboroay. E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj yakkahuea'. ⁴ Nogme'noetida ontaj dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi' ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj “Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti konigti kahue' o'eapone,” sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok konigti o'nen huama'buya ena'nayo onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka' eknopoe'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

⁵ —Ontaj sue'da oro' oknopoe'y, nogiti ontaj huaknopoe' bo'tihuapok. —Huairi Jesústaj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.

⁶ —Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj sue'da eknopoe'nayo mostazakid konig suigda eknopoe' o'e “In hueymey o'dikka' sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po yatuk.” Suigda iknopoe'po enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diostaj huaknopoe'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

⁷ —O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte oveja o'tioka'popi' bisik jakyo e'tiakde'te “Yakud, yabape'.” Ken konig onahue' mo'ika'ne. ⁸ “Menigmanhuada' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotiak. Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'.” Ken konig mo'mana'ika'ne. ⁹ Huanaba' e'nigpeika'tada “dakiti” onahue' mo'ika'ne. ¹⁰ Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo, “O'nen huanaba' o'ey, 'Huadaka'da boka'ne.’ Kenpa'ti ‘Dakiti’ oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da ka'dik o'epo o'kay.” Diostaj ya'nona'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

11 Jerusalényo Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea huadaribayo ondariyonyo' e'ne'te o'hua'epo. 12 Huakka' jakyo Jesús ekyede'te diez huabokerek e'si'dakpara'a sue'da bidteda on'nigbopo,

13 —Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj o'nonokoy'uyate.

14 Jesús a o'batiahuaydepo,
—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj yanhuahuati'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —Jesús a diez huabokerek e'si'dakpara'taj o'mana'uyate.

En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate. 15 Kenoka' nogtiada ijyaredey huaboa'da o'nopoedepo o'kumejpo, "Diosa 'urua'da o'kika'. Huadaknanada o'e Dios. Dakiti Dios." 'Utta'da o'okoypo, 16 Jesústaj huikudate o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi." Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo huae'eri o'uyate.

17 —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon ya'ne? 18 In nogbayo huae'eriyo'da "dakiti Dios" aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve kumejhue' ya'ne. —Jesús a oa'uyate.

19 —Ya'upakpo yabodpo yahuati'. Do'taj oknopoēnok konigepo o'yareaddene. —Jesús a ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig ya'eapo?

(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesústaj o'nona'nok,

—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopoika'nig kenpa'ti mo'nigpeika'nig tiahuayhue'dik mo'ene. 21 Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopoēdenok e'nigpeēdepi' "In o'e." "An o'e." Be'api' ahue'dik o'neapo. —Jesús a o'mana'uyate.

22 Ke'nen huanigpeika'eritaj,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyo'dapi' do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuayhue'dik o'neapone. Aratbutere ehue' ijjepoy. 23 'Ayo o'e.' 'Keyo o'e.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpeehue' yane'. Do'taj a'ukya'po huahue' yane'. 24 Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari nogdariya' do'taj bo'tiahuayapone. Konig ojbed o'ika' kurudya' huabada jeyda o'enok aya' huadariya' do'taj tiahuaydik o'neapo. 25 Huakkurunayo pai'da huakka' ijnopo'eapoy. Kenpa'ti huakka' aratbuta oy do'taj eknopo'e'ta' pakhue' me'neapone. 26-27 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do kurudya' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti on'toepakika'apo. Konigepo

do'taj ekpoe' nighue' o'neapo. A'nennada Noékudak ee'te konigti ogkika'uyate. Diostaj pakhue'da o'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'toepakika'po. Noé huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda egkika'te huekurua o'huepokdepo aya'da on'mabuey'uyate. ²⁸ Konigti a'nennada Lotkudak e'huae'oka' aratbut Diostaj pakhue' o'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak ogkika'po. ²⁹ Kenda aratbut ogkika'uynig'a Lot Sodoma huakka' jakya' en'makorokde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akoniga kurudya' e'hui'a aya'tada o'mahuig'uyate. Kenpa'ti azufre konig huidjeyada kurudya' o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate. ³⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudya' e'tiakte konigti aratbut ogkika'po, do'taj ekpoe' nighue' o'nika'apo.

³¹ Katepi' e'matoe'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudya' e'tiakte jakkurute opud ee'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud ee'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po huahue' yane'. Konigepo do'taj daka' ekpoe' nige'dik mo'eaponok. ³² Loten huatoe'taj okkahuehue' yane'. Ettone'a katepi' do'hued jakyo me'tamaene o'nopoepo ta'nia' o'mabo'udpo konigepo kenteda o'buey'uyate. ³³ Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue'dik mo'eapone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue' mo'ika'po Diostaj e'nigpeeta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

³⁴ Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jogkutopayoyo' en'tayte nogtiada do'taj ekpoe' o'nigenok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁵ Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁶ Konigti ta'bayo botta' huabokerek o'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo, ijjay. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁷ Huanigpeika'eri kenda on'peedepo,

—¿Kenda ia'nig meya' ya'eapet? —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

—Kente e'bueyen huaso' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya' huamana'eri o'epo yamanoeya' huamana'eritaj kenpa'ti 'ayhuataj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

² —A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate. ³ Ken huakka' jakyo 'ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, “Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi.” 'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate. ⁴ Keje' keje' yamanoeya' manahue' ijjeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nopoe'ada nogok “Diostaj okme'pukhue' ijjeay kenpa'ti aratbuttaj peehue' ijikay. ⁵ In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika'nok kentaj ijtipeonapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik ijjeapoy.” Huanopoda o'tinopoe'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

⁶ Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinopoe'uyate. Yan'nopoe'. ⁷⁻⁸ “Be'tihuapak, Dios.” “Be'tihuapak, Dios.” “Taka' dakhuea' megka'ne, Dios.” Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'batihuapakapo, Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopoe'apet? —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huaje'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁹ “Huadakda ijjeay. Huadakda ijkikay.” “Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'.” Sue'ada nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁰ —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huaje'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate. ¹¹ Huakkuru fariseo huaje'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, “Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig konig donayo ehue' ijjeay. Huadakda ijjeay, Dios. Konigepo dakiti ijjay. Huabereeri konig ehue' ijjeay. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' ijjeay. Nogen huatoe'taj huabakdejeri konig ehue' ijjeay. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig

ehue' ijjeý. ¹² Nogsemanatida ee'te Diostaj iknopoepo botta'a' huame'noete bapehue' ijikay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay." Ken fariseo huæ'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a. ¹³ Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri ijjeý o'nopoepo kurudyo mabohue'da o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o'epo huata' o'kagkatuktukpo o'tiona'pakpo, "Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri ijjeý, Dios." O'tiona'pakuyate. ¹⁴ Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da o'ean'uyate. Fariseo huæ'eritaj okkahueahue' o'uyate. "Huadakda ijjeý. Huairi ijjeý." Aya'da kenda huanopoë'eritaj "Do'tehuapa' dakhue'da mo'ene." Diosa o'mana'apo. "Huairi ehue' ijjeý. Huadakda ehue' ijjeý." Aya'da kenda, huanopoë'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. "Keje' batohuahue' yane'." Huanigpeika'eria en'mana'tada ¹⁶ "Men'huatiakte," Jesúsa o'mana'po, "Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya' manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoë'eri Dios Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po o'ne. ¹⁷ Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopoepo men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopoë'nig konigti opud oknopoëhue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesútere on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ —¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik ijje, huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da judío huairia Jesústaj ona'uyate.

¹⁹ —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'e. ²⁰ Nogen huatoë'taj bakdejhue' yane'. Nog aratbut-taj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue' yanika'. Huaojtaj huayetaere yanigpeika'po daka' yan'matoika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopoë'. —Jesúsa ona'uyate.

21 —Do huasi'poedada kenda aya'da ijnigpeika'uy. — Jesústaj ona'nok.

22 Jesús a o'peedepo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da katepi' i'matoenig huakupete yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyō Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesús a ona'uyate.

23 Kenda huairi o'peedepo huakka'nanada o'matoepo huaboa'da suhue'nanada o'uyate. 24 Suhue'nada o'enok Jesús a o'tiahuaydepo,

—Huairi ke'nenda huakka' e'matoe'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopōehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da e'matoe'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesús a ona'uyate.

26 —¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —Nogomeya Jesústaj on'peedepo o'nona'uynok,

27 —Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noeanhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesús a o'mana'uyate.

28 —Oro'omeynayo aya'da o'matoeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

29 —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi', ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeeya'po e'maenon'nayo indariyo 30 durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda on'matoeapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesús a o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesús a onte'ti o'batia'pakuyate.

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Doce huamata'mona'eritaj Jesús a meyo'hue'da o'batohua'depo,

—Oy Jerusalényo o'hua'deapone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabokereka do'taj me'nogka'apone. 32 Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupu'eapone, 33 pidetbi'a kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a' kubarakyo eksikonde'te kubarakya' Diosa

me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ Doce huanigpeika'erinayo nopoenkahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada nopoenkahue' o'nepo konig e'ireg o'enok nopoenkahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huag'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Huakka' jak Jericóyo Jesúsa e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'. ³⁶ Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga o'peedepo, “¿Katete mo'e?” o'mana'uyate. ³⁷ “Jesús Nazareteri o'pok.” O'nona'uyate.

³⁸ —Metinepahui', Jesús. Daviden adhueva' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

³⁹ “Yabatik, soata' yae'.” Huakkuru aratbuta Jesúsere huahua'eria e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,

—Metinepahui', Jesús. Daviden adhueva' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

⁴⁰ Jesús ehuada o'boato'po, “Men'nigtotiak,” huanigpeika'eritaj o'mana'uyate. O'tikayopakonyakdenok,

⁴¹ —¿Katetaj i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta ijpaki, huairi. —Ekpobiga ona'uyate.

⁴² —Yatiahua'y'. Do'taj oknopoenok okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj ona'uyate.

⁴³ Jesúsa kenpa' eade'te huaboa'da ekpobig tiahua'ydik o'edepo, Jesústaj o'tahua'po “Dios kurudyō 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika',” o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj on'tahua'po on'tiahuaypo on'peepo kenpa'ti “Dios kurudyō 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika',” on'batia'pakuyate.

19

Jesúsa Zaqueotaj o'nopo'yarea'uyate.

¹ Ken, Jericó huakka' jakyo Jesús o'kudonpo o'huae'po dagte o'huae'uyate. ² Ayo huairi o'epo o'dikka' Zaqueo. Ke'na gobierno huakupe huabae'eri huairi o'uyate.

³ Jesústaj e'tiahua'ya' e'pakada huakka'ada Jesústaj on'tikupopakika'nok ke'na jontojyo'da o'epo tiahua'yhue'dik o'epo, ⁴ Konigepo huakkuruyon o'ketonhua'po kente Jesús o'pokapo o'nopoepo hueymeyyo sicómoroyo o'behuikato'po Jesústaj a'tiahua'ya'po hueymeyyo o'behuikato'uyate. ⁵ Ken hueymeyte Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,

—Ida yahuarak, Zaqueo. Oy o'nen jakyo tahuade'dik ijje'y. —Jesúsa ona'uyate.

⁶ Konigepo Zaqueo o'huarakonpo ida o'huarakpo durugda o'toepo ke'nen jakyo Jesústaj o'tohua'uyate. ⁷ Huakka'da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e'hua'te on'tiahuaydepo, "Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo keyo o'tay'apo," dakhuea' onpapayo' on'huaa'uyate. ⁸ Ken Zaqueo hua'ite o'bodpo,

—Eya', Huairi, huakka'da do ijmatoenig ijposakapoy pai'da aratbut huae'eritaj ijbayoke'apoy. Pai'da aratbuttaj huakka'da ijbayoke'apoy. Aratbuttaj engaña e'magkikame'nayo kenomeyen huakupe botta' botta' ijbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús Huairitaj ona'uyate.

⁹⁻¹⁰ —Do huabokerek ijjepe Abrahamen adhuea' huayayo judío dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po ijtiakpo Abrahamen adhuea' huayayo i'enok, Zaqueo, ontaj o'nen huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'ne. Diosere mo'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

Diez huakupetaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ Jesús Jerusalényo o'hua'po meyhue'da o'enok a'ti Dios Huairitaj o'huahuayapoy aratbut on'nopo'enok huakka'da e'peede'te Jesúsa o'manbatia'pakpo,

¹² —'Uruda huabokerek o'epo, huadakda ke'nen huabet o'nepo ke'na nogbayo o'hua'uyate. "Q'nenbayo gobierno huairi i'e." Nogbayo huae'eri huairi kayahue'po o'hua'uyate. Nogok gobierno huairi o'edepo o'kumejapo.

¹³ Ke'na 'uruda huabokerek huahued diez huanaba'taj o'magkupopaka'depo nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe huakka'teda ee' konig oro huakupetone' o'baktoyoke'uyate. "Ijhue'da ijjeonhuahuika'depo ijtiakapoy. Do ayoda huakka'a'da e'unhuahua'te in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati' kenpa'ti yan'bahuayika' huakupe gana yag'kikati'." O'mana'uyate. Diez huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate. ¹⁴ Ke'nenbayo huae'erinayo ken huairitaj on'huadiaypo sue'tada aratbut on'mata'mona'po 'uruda huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po, "In huabokerektaj konig oro'omeyen huairi e'taeta' pakhue' o'ey." Nogbayo huae'eri huairitaj yan'mana'. Ke'nenbayo huae'eriomeya on'mana'uyatenig'a.

¹⁵ Ken nogbayo 'uruda huabokerek ee'te "Gobierno huairi i'ene." E'nonade'te o'kume'uyate. Ke'nenbayo o'kumejdepoy kenomeytaj huakupe a'nenda e'baktoyo'ke'me'taj "yan'tiak," o'mana'uyate. Konig ke'nen huakupe yudtaj on'baepo kenpa'ti on'bahuaya'po meniga' gana yagka'met e'nopoeta' o'pakuyate. Nogtiaj nogtiaj meniga' gana

yagka'met e'no^{po}e'ta' o'pakuyate. ¹⁶ Ken huakkurueria huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "Q'nen huakupe oktoyokuy^{nig} nog diez gana ijka'demey, huairi." Kenda huakkurueri huanaba'a ona'uyate. ¹⁷ "Huadakda i'kame'te. Huadakda huanaba' o'ta^{ene}. Konigepo sue'da do'hued e'nigtoeunhuahua'te daka' o'nigtoeunhuahuame'nok diez huakka' jaktaj gobierno huairi i'e^{apo}." Huairia ona'uyate, huakkurueri huanaba'taj ona'uyate. ¹⁸ Nog huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "Q'nen huakupe oktoyokuy^{nig} nog cinco huakupe gana ijka'demey, huairi." Ken huanaba'a ona'uy. ¹⁹ "Cinco huakka' jaktaj gobierno huairi i'e^{apo}." Huairia ona'uyate. ²⁰ Ken noga huanaba' gobierno huairitaj o'huahua'depo, "In o'nen huakupe pañuelote ijtoeunhuahua'mey, huairi. ²¹ Huakupe gana eka'nayo o'na bektiparatapetpi' i^{nopo}e^{po} ijme'pukpo. Kenpa'ti aya'da o'nen huanaba' gana on'ka' ken aya'tada i'baktiparatika'. Kenpa'ti ta'ba nogomey on'batuke'uyate. Ken katetehue' i'bakbae'ika'ne." Ken huanaba'a ona'uyate. ²² "On huanaba' dakhuea'da i'ene. Kenda huaboa'da ona'ne o'peedene dakhue'ada i'ene i^{nopo}e^y. Do'hua o'noktiparatika'ne kenpa'ti do batukehue'da nogen ta'baya' katetehue' o'nokbae'ika'ne o'na e'no^{po}e^{me}nayo ²³ mena'po do'hued huakupe bancoyo kudahue' i'eme'te. Huakupe bancoyo e'unhuahua'nayo nog huakupe huakka' itakdik o'ikay'nig'a. Do'hued huakupe bancoyo a'nenda e'kudame'nayo do e'tiakte do'hued huakupe do'taj yokdik o'e^{po} kenpa'ti nogiti huakupe do'taj yokdik me'neaynig'a." Huairia ona'uyate. ²⁴ Nogomey kentaj meyo^{hue}'da o'bonigtaj "Ken huakupe o'toenig yanoktiparatpo, ken diez o'toenigtaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uyate. ²⁵ "Mena'po ia', huairi, diez huakupe o'tae." Kenomey huairitaj o'nona'uyate. ²⁶ "Konigepo aya' hua^e'eria huairien sue'da huakka'mon on'nigtoe^{po} huairitaj daka' e'nigtoenayo daka' huairitaj nogda e'nigitaka'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogdakon o'bayokeapo. Nogomey huirien sue'da on'nigtoe^{po} huairitaj daka' nigtoehue' ee'nayo kenpa'ti huairitaj nogda nigitakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da e'huatoetaj o'baktiparatapo. Kenpa'ti konig Diostaj sue'da huakka'mon mokno^{po}e^{po}, Diostaj 'urua'da e'nigpee'nayo nog aratbuttaj huadakda e'tihuapoknayo nogiti Diostaj mokno^{po}e^{apo}. Sue'da Diostaj mokno^{po}e^{po}, Diostaj sue'da e'nigpee'nayo aratbuttaj sue'da e'tihuapoknayo kenda mokno^{po}enig'a bokkahueapo, iijay. ²⁷ Inomey aratbut do'huedbayo hua^e'eri do'taj menhuadiaypo do konig kenomeyen gobierno huairita' pakhue' o'nenig'a, yan'totiakpo yan'darak. Iyo

do'hua e'tiahuayte yan'darak." Huairia ke'nen huanaba'taj o'mana'uyate. —Kenda Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalényo Jesús o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Kenda e'manade'te Jerusalényo Jesúsa onte'ti o'hua'po.
²⁹ Ken o'hua'po huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak Betania meyo'hue'da ee'te kenpa'ti ote' huadik on'dikkika' Olivos meyo'hue'da ee'te botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po,

³⁰ —Keyon huakka' jakyo meyo'hue'da ee'te yanhuati'. Bo'kudonde'po burro 'uhua e'tinuku' bo'huahuayapone. Huabo burrote bepi' huadhued o'ne. Yan'tikujpo yan'totiakti'. ³¹ “¿Mena'po bo'tikuj?” Be'api' ena'nayo, “Huairia o'paknok o'kay.” Ya'nona'ti'. —Botta' huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

³² Ken botta' huanigpeika'eri on'hua'po, kenda Jesúsa o'mana'nig konigti on'huahuaypo burrotaj on'huahuay'uyate. ³³ Burrotaj huaboa' e'tikujte burro huatoe'eria on'mana'po,

—¿Burrotaj mena'po bo'tikuj? —On'mana'uyate.

³⁴ —Huairi o'paknok o'kay. —Huanigpeika'eria on'mana'uyate.

³⁵ Ken Jesúste on'tohua'po, ekyede'te huanigpeika'eriomey kenomeyen yudta'a burrota'píte on'hueda'depo Jesús burrota'píte o'huadde'uyate. ³⁶ Jesús burrote o'hua'depo aratbut keyo'ti o'nepo dagte huakkuruyon huaok on'bahueda'po, kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uyate. ³⁷ Olivos ote'yo o'nepo huaduk on'tikayo'pakpo Jerusalén meyo'hue'da keyo on'tibehuikapo. Huakka'da huanigpeika'eriomeya on'durugpakpo “Uruda Dios o'e.” “Huadakda Diosa o'kika'. Huakka'tada Diosa o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'.” 'Utta'da o'nokoy'uyate.

³⁸ —In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate. Dios Huairia daka' katqe'. Kurudya' kentaj on'durugpak. Dios 'uruda o'e. —Huakka'da aratbut ogkupopakpo o'nona'uyate.

³⁹ Huakka'da aratbut ogkupopakpo huakka'da aratbutere sue'da fariseo keyo'ti o'nepo,

—“Soata' yane'.” Q'nen huanigpeika'eritaj yamana'. —Fariseo Jesústaj o'nona'uynig'a.

⁴⁰ —Do'hued huanigpeika'eria 'utta' okoyhue' ee'nayo soata' e'ne'nayo huidapi' o'dokoyapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹ Jerusalényo meyo'hue'da o'edepo Jerusalén huakka' jak-taj o'tiahuaypo Jesúsa Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate. ⁴² O'mana'po,

—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noeye'po kate ka'dik mo'e oy opudomey e'manopoenka'ta' huakka'da on'tipaknig'a oy konig e'ireg o'enok suigpi' nopoenkahue' mo'ene. ⁴³ Dios Huairitaj okiehue' mo'enok nogok opudomeytaj dakhue'nanada o'eapo. Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na huaktioke' huakbirik taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen bo'huatiakpo bo'batiarakapone. ⁴⁴ Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak aratbuttaj bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey oknopoehue' mo'eme'nok. —Jerusalényo huae'eriomeytaj Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate.

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da o'makmaena'po huabae'eriomeytakon o'makmaena'uyate.

⁴⁶ —“In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'kudika'. Konig huabereerien jak opudomeya mo'toene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

⁴⁷ Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'ika'po aya'me'noeda o'manmadika'ika'uyate. Sacerdote huairi, Moisésenba' huamanmadika'eriene, nog huakka' jak huairiere Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo monig arakdik o'eapo on'nopoepo o'duknig'a. ⁴⁸ Aya'ada aratbut on'peonhua'po Jesústaj on'pakpo daka' on'peonhuahua'uyatenok Jesústaj konig arakdik nopoenkahue' o'nyuate.

20

“Yabayareati'. ¿Be'a menuy?” Jesústaj judío huairia o'nona'uyate.

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ Nogok nog huame'noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarika'nig kenda Jesúsa e'manmadika'te Jesústaj sacerdote huairia on'huatiakpo, Moisésenba' huamanmadika'eria on'huatiakpo, huatone' huairierea on'huatiakuyate.

² —“Yamanmadika'. Yabayarea'.” ¿Be'a menuy? —Judío huairiomeya Jesústaj o'nona'uyate.

³⁻⁴ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Bautiza yamagkad-huati'. ¿Be'a Juantaj yanuyate, huabokereka Diosapi? ¿Mempa' Juan onda ya'pakpo bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵ Huayahuaya onpayo' judío huairiomey on'batia'pakpo,

—¿Jesústaj katia' ona'apet? Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeya Jesústaj ena'nayo “¿Juantaj mena'po oknopoe'hue' mo'e'uy? ¿Mena'po nigpee'hue' mo'e'uy?” Jesúsa mona'apone oro'omeytaj. ⁶ “Juantaj Diosa ta'monahue' o'e'uy.” Jesústaj ena'nayo aratbut oro'omeytaj huida bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj bo'arakapone. Kenda Juan Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Aya'da aratbut o'noknopoenok. —Ken konig judío huairia on'batia'pakpo konig huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁷ —Bautiza kamagke'po be'a Juantaj ya'ta'mona'uyet nopoe'hue' o'ey. —Jesústaj huairiomeya o'nona'uy.

⁸ —Do kenpa'ti, “Yamanmadika'. Yabayarea'.” Ke'na do'taj mena'uyne, kenda onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'magka'uyate. Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Nogok huakka'da aratbuttaj Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huabokerek o'epo, ta'ba huatoe'eri o'epo uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva ta'ba huatatoe'eritaj o'baktoyokdepo nogbayo adteda o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'e'uyate. ¹⁰ Nogok uva huada o'boyogdenok huanaba'taj o'ta'mona'po ta'bayo o'ta'mona'po ta'ba mentatoenigtaj, “Sue'da uva huada boyok.” Yamana'. Ken huanaba' o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo “Sue'da uva huada boyok,” e'mana'tada huatatoe'eria nigpee'hue' o'nepo huanaba'taj on'tuktukpo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate.

¹¹ Ken ta'ba huatoe'eria nog huanaba'takon o'ta'mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. ¹² Ta'ba huatoe'eria nog huanaba' o'ta'mona'uyate. Ta'ba huatatoe'eria kentaj dighuea' siroa on'tuka'po tabaya' on'en'uyate.

¹³ Kenoka' “¿Kate ijka'apo?” Ta'ba huatoe'eria o'nopoe'po, “Do'hued huasi'po huadi'nanada ijta'mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo dakhuea' onahue' ya'neapetpi'.” O'nopoe'uyate. Ken huasi'potaj o'ta'mona'uyate. ¹⁴ Ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya on'batia'pakpo “In ta'ba huatoe'eriensi'po o'e. Ke'nen huaoj e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon o'toe'apo. Huasi'potaj mon'arak. Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen mo'tae'po mo'darak.” Kenda ta'ba huatatoe'eriomeya

on'batia'pakuyate. ¹⁵⁻¹⁶ Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.

—Ta'ba huatoe'eria huataoe'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huataoe'eritaj o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

Kenda huakka'da aratbut on'peedepo,

—Keje' kenda kahue'dik kae'. —O'da'uyate.

¹⁷ Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,

—Apagba'yan'nopoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',

Huid jak huaka'eria jak ogka'po Diosen 'uru huid pakhue' o'nuy. Ken hueretda huida Diosen jak jon'ta'tihuada'apo. Nogok huaknopoe'erien Huairi ijjeapoy.

Konig huid jak huaka'eriomey ogka'po huidtaj pakhue'da o'nepo o'nen'uyate konigti do'taj pakhue'ada o'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone. ¹⁸ Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo konigti Diosen Huairitaj oknopoe'hue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huaogada yamagkapet. Ehue'da o'neapo. Konigti kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' o'nepo nopo'koreahue' o'nepo. Diosa castiga o'magka'apo. Ehue'da o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e?

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'erie Jesústaj on'peonhua'depo Jesúsa oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig huairien ta'ba huataoe'erionig o'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate. ²⁰ Konigepo Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacerdote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda on'nigepo Jesústaj on'peeapo nama'da Jesúsa yaa'apetdapi'. Jesúsa nama'da ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya'neapet. Jesús nayo nama'da ahue'dik o'ika'uyate. ²¹ Konigepo Jesústaj o'nona'po,

—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pee'nayo me'pukhue'ada i'epo buttida i'manmadika'ika'. ²² ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri?

Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria o'nona'uyate.

²³ Jesúsa nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,

—¿Mena'po nama'da do'taj o'nona'? ²⁴ Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya'e? ¿Be'ed huadik huakupete e'madoya' ya'e? —O'mana'nok,

—Romano gobierno huairi o'e. —Onte'ti Jesústaj o'nona'nok.

²⁵ —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj yanoknopoe'po yan'nigpeika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁶ Aratbuta en'pee'a'te Jesúsa nama'da ahue' o'neapo on'nopoe'uy. Jesúsa 'urua'da oa'ika' on'nopoe'po nama'da huaa'eri soata' o'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuada'petpi'?

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Nogok Jesústaj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate. Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo saduceo on'nopoe'po kenpa'ti on'batia'pakika'po,

²⁸ —“Huabokerek huato'eere e'e'ada suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo ke'nen huama'buy 'ayhuataj to'epakdik o'neapo. Huakkuru e'tasi'poe' kentaj ka'dikke' huama'buy kudakendik kae'.” Moisésa a'ennada o'mana'uyate. ²⁹ Ken siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toe'pakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³⁰ Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'toe'pakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³¹ Konogada 'ayhuataj o'toe'pakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uy. Konigti nog huama'buy ogka'uyate. Aya'da huama'buy seis huama'buy huakkuruerien 'ayhuataj on'toe'pakdepo sigpi' onpapayo' okhuijhue'ada on'buey'uyate. ³² Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate. ³³ Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿Ke'na 'ayhua be'ed huato'e ya'e'apo? Aya'da siete huama'buy on'toe'uyate, huamanmadika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.

³⁴ —Oy aratbut indariya' on'toe'pakika'. ³⁵ Kenomeynayo Diostaj daknopo'da o'nepo Diostaj o'noknopoenok nogok on'manoyhuaddepo Diosere o'nedepo onte'ti to'epakhue' o'neapo. Kenpa'ti huayobu kato'epake'po bayokhue' o'neapo. ³⁶ Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada'nok Diosensi'po o'neapo. ³⁷ Aratbut kubarakya' on'noyhuada'po Moisésa o'madoya'po Diosba' o'madoya'po o'manopoe'a'uyate. Kente Moisésenba'te

hueymey e'bakpakte Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o'e. Dios Huairi Isaacen Dios o'e. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o'e. Apagba'a kenpa' oa'.
 38 Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopoe'eri o'ne'wynok konig nokireg on'noe Diosa o'matinopoe'po. Aya'da Diostaj huaknopoe'eri en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopoe'po. —Jesúsa o'mana'uyate.

39 —Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria o'nona'uyate.

40 Onte'ti Jesústaj on'me'pukpo onahue' o'nuyate.

Cristotaj Diosa o'ta'mona'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o'e kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhueva' huayayo o'e.

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 —“Cristo Davidkudaken adhueva' huayayo o'eapo.” Mena'po kenpa' on'da'ika'.

42-43 Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi me'taene, Davida oa'uyate.

“Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' konig toto' kenpa'ti oknopoe'hue' huae'eri nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeedik o'neapo.” Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te oa'uyate.

44 “Do'hued Huairi me'taene.” Cristo si'popakhued Davida oa'uyate. Cristo Huairi e'si'poe'dete Davidkudaken adhueva' huayayo kenpa'ti o'e'uy. Kenda dapi' mo'nopoe. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eri nama'da ogkika'. Jesúsa o'bahuua'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Aya'da aratbut Jesústaj on'peedepo,

46 —Moisésba' huamanmadika'eriomey huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konigti huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po, kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te “T'tiak, huairi.” Ena'te e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'po. 47 Kenpa'ti 'ayhuaen huakupepi' jakpi' katepi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'po. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'po aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopoe'po konigepo kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopoe'po huakka' castiga o'magka'apo. Huakka' pai'da on'nopo'eapo. Konig kenomey nama'da

ogkika' konigti kahue' yane'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

21

'Ayhuaa pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe aya'da o'yokuyate.

(Mr. 12.41-44)

¹ Diosen jakyo o'nepo, judío huairi huakka'da on'matoepo Diosen jakyo huakupe cajayo on'kuda'po Jesúsa o'tiahuay'uyate. ² Kenpa'ti pai'da 'ayhua e'eada botta' sigkupe jeyda e'kudate Jesúsa o'tiahuaypo,

³⁻⁴ —In 'ayhua suigda e'to'eada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'taetada konig suigda on'kuda'. 'Ayhuanayo sue'da e'taetada Diostaj daka' oknopopo aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo. Jesúsa oa'uyate.

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ken Diosen jak 'uruda o'e. Sue'da on'batia'pakpo. 'Uruda huid kenpa'ti Diostaj 'uruda katepi' katetehue' on'yokuyate. Kendakon on'nigbetuyate. Diosen jak 'uruda o'e. Kenda on'tiahuaypo on'batia'pakuyate.

⁶ —Nogok in 'uruda jak bo'tiahuayika'nig ekbirik huid on'majenapo. Aya'da huid sorokte nog aratbuta on'baksaka'apo. Huid kupahuiehue'da o'eapo. Diosen jak ehue' o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted kenpa' aratbut ogkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ —¿Kenda oro'omeytaj ona'dene menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru tiahuaydik o'eapet? Huamanmadika'eri. —Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

⁸ —Keyoj nama'da mona'apey. Opudomeytaj huakka'ada bohuatiakapone, “Diosa me'ta'mona'uyne', Cristo ijje.” Nama'da on'batia'pakapo. “Oy opudtaj ijhuatiakpo, do Cristo ijje.” Nama'da on'batia'pakapo. Kenomeytaj keyoj kenomeytaj manigpeehue' yane'. ⁹ Nogbayo nogbayo gobierno sorotatataj nog gobierno sorotatataj on'barakonhuahua', on'batia'pakdeapo mo'peedeapet, me'pukehue' yane'. Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua'dik o'neapo. A'ti nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do onte'ti ijtiakapoy. —Jesúsa huanigpeika'erimeytaj o'mana'po.

10 —Huadaribayoeri nog huadaribayoeri sorotataa yan'barakapet. Kenpa'ti huadaribayo gobierno sorotataj nog huadaribayo gobierno sorotataj diga'da yan'barakapet. 11 Nogya' nogya' huadaribaya' diga'da ya'iyegapet. Nogya' nogya' aypo ehue'da ya'eapet. Aypota' yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'ti nogya' nogya' aratbut dakhue'da o'nepo huakka'da yan'mabueyapet. Kurudyo huiyoknanada on'tiahuaypo diga'da yan'mame'pukapet. Konig tiahuayhue'ya on'tiahuaypo yan'me'pukapet.

12 Kenda kahued ee'ted opudomey huaknopoe'eritaj mo'baea'po mo'batohua'apone. Opudomey huaknopoe'eritaj bo'huadiayapone. Judío aratbuten huaitake' jakyo mo'batohua'apone. Opudomeya dakhuea'da bo'kame'ne, bo'huadiaypo nama'da bo'huaa'apone. Huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Kenpa'ti do'taj moknopoenok gobierno huairite mo'batohua'apone, opudomey huaknopoe'eri dakhuea' ogkame' a'huaaya'po huairite mo'batohua'apone. Gobierno huairite huakkurute mo'nigboa'apone. 13 Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjeipo Cristoen ijjei, Diosensi'po ijjei. Dios aratbuttaj o'matinepahui'po o'manopo'yareadhuahuika'. Batia'pakdik mo'eapone. 14 Huairite huahuahued "Katia' kentaj yona'apet," nopoe'hue' yane'. 15 Kenok huairitaj huana'dikte huadakdik kenpa'ti 'uru e'nopoe' do'hua on'nopoea'apone. 'Urunanada mona'apet opudomeyen taka' oknopoe'hue' huae'eria onte'ti katia'pi' sigpi' opudtaj huaahue'dik ya'neapet. 16 Opudomeyen huaoapi' huayeapi' huama'buyapi' huidpoapi' kenpa'ti nog huabetapi' kenpa'ti huadi'da aratbutapi' dakhuea'da opudomeytaj mogka'apone. Castiga kagke'po gobierno huairitaj bo'yokapone. Opudomeytaj sue'tada bo'arakapone. 17 Do'taj o'noknopoenok do'hued huadik men'diktoika'nok konigepo aya'da aratbuta bo'huadiayapone. 18 Me'pukehue' yane'. Daka' Diosa mo'matoeika'apone. Opudomey kenpa'da bueyhue' mo'eapone. Diosere mo'noeonhuahuika'apo. Aya' opudenso'taj Diosa daka' mo'matoeapone. Huakuhuij opuden nogtipi' ehue' ehue'dik o'eapo. 19 Daka'da do'taj eknopoeonhuahuika'nayo batikhue'ada eknopoeonhuahuika'nayo Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

20 Jerusalén jakkuru huanig taka' sorotataj e'nede'te opudomeya e'tiahuayde' Jerusalén huakka' jakyo ida on'barakapo kenpa'ti jak on'maenapo. Huakka' jak ehue'da o'eapo, yan'nopoeti'. 21 Kenoka' aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida kan'mamone'po, aya'da Jerusalényo huae'eri ida ka'norokone'po, kenpa'ti

kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'. ²² Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo. ²³ Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya'neapet kenpa'ti nog ettone' yobed on'toepo yan'minoga'deapet kenpihuay ke'ponada ya'eapet. Pai'nanada on'nopo'eapo. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'eapo. ²⁴ Sorotataa judiotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalényo ya'nika'apet. Gobierno huairi hua'enda yan'toēapet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudya' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ —Diosa castiga o'magka'apo huanopoēa' niokpo puug siokpo nogpa'da ya'neapetnok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e'poga 'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e'poga diga'da ya'bosakapetnok diga'da yan'mame'pukapet. ²⁶ Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o'iyegaponok konigepo kate Dios yaka'apet aratbut on'nopoepo huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo. ²⁷ Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kurudya' e'sihui'ya' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone. ²⁸ Kenoka' huaboa'da o'edeapo konig kurud e'iyegde'te kenoka' yan'durugpakpo kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

²⁹ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Higuera hueymey kenpa'ti nog hueymeytapi' yan'tiahuay'. ³⁰ Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o'eapo, mo'nopoē. ³¹ Kenda huaboa'da o'nona'denig kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopoe'dik mo'ene. ³² Kenda huaboa'da iija'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda ogka'apo. Jak ehue' o'eapo. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijjay. ³³ Kurud ehue' o'eapo. Kenpa'ti huadari ehue' o'eapo. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o'eonhuahuika'apo.

34-35 Keyoj ijjay. Daka' yan'nopoika'. Kenpa'da huadakda yag'kika', huadakda yan'nopoika'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj ekpoe' nige'hue' e'ne'te do huabokerek ijje'po kurudya' ida ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtia'kapoy. Konig trampa idada o'kotika' konig ekpoe' nige'hue' e'ne'te idada kurudya' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtia'kapoy. Aya'tada aratbut nogya' nogya' nog huadari nog huadariyo aya'tada castiga a'magkaya'po ibahuati'kapoy. ³⁶ Konigepo do'taj e'tia'taj ekpoe' men'nige'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da ija'nig konig sorotataj nogbayo sorotata'taj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj diga' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konigepo opudomeya daka' Diostaj yanoknopoika' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek ijje'po, do'hua e'tia'kte daknopo'da e'dik yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

³⁷ Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalénya' o'orokika'po ote' Olivoste o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate. ³⁸ Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesústaj a'peeya'po on'kudika'uyate.

22

Jesústaj a'arakya'po monig yan'toti'akapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ A'ti judío'en fiesta o'eapo. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'og' okbukhue' o'nepo pan biahue' o'ika'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta on'dikkuyate. ² Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi, Moisésenba' huamanmadika'eri'ere sue'da keyoti o'nepo Jesústaj monig arakdik o'eapoy. Kenomey on'nopo'epo Jesústaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo aratbuta bo'huadiayapey on'nopo'epo on'makme'pukuy.

³ Judas Iscariote Jesúsen doce huamata'mona'eri nogtida o'uyate. Judastaj toto' huairia o'nopo'to'edenok,

⁴ Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huato'e'eri huairitaj o'bahuahua'po monig Jesústaj ijbayokapo o'batia'pakuyate.

⁵ Ken sacerdote huairi Diosen jak huato'e'eri'ere Judastaj on'pe'edepo durugda o'nepo, "Huakka'da huakupe bo'yokapone." Judastaj o'nona'uyate. ⁶ "Huakka' huakupe on'yokaponok Jesúste on'tohua'apone." Judasa

o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e'ne'yo menpeeta' sacerdotetaj ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nope'uy.

Doce huanigpeika'eriere Jesús Huairiere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 Ken huame'noe pan e'bia'og'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o'ede. Kenoka' ovejasi'po on'darakika'.

8 Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesús'a.

—Yanhuati'. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesús'a o'mana'nok,

9 —¿Meya' fiesta aypo o'manhuada'apo? —Jesústaj o'nona'uy.

10 —Jerusalén'yo yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek hue'ey huaegpu'te hueda' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'. Ken jakyo o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'. 11 "¿Do huanigpeika'eriere o'nen jakyo meya' o'bape'apo?" oro'en huamanmadika'eria mena'ne. Ken konig jak huatae'eritaj ya'nonati'. 12 Ken jak huatae'eri opudomeytaj o'peede'po jak kutayo huaboro' kiregyo o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Keya' aypo yan'manhuada'. —Jesús'a Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.

13 Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalén'yo on'hua'po kenda Jesús'a o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

14 Kenoka' aypo e'mahueyde'te kutopate Jesús Jesúsen huamata'moneriere on'huaddepo,

15 —Do bueyhued iijepo in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijpaki. 16 Onte'ti in fiesta aypo bapehue' iijjeonhuahuika'apopo. Nogok aya'da Diosen Huairitaj en'nigpeede'te kenpa'ti do Diosen Huasi'po e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone. Kenoka' nogoknanada onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesús'a o'mana'uyate.

17 Ken huaba'te huamai'pu' o'toepo, Diostaj dakiti ona'depo,

—Aya'ada yan'mai'e'. 18 Konigepo uva huada hue'ey mayhue' iijjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpeede'te onte'ti iijmayapoy. —Jesús'a o'mana'uy.

19 Kenpa' oa'depo pan o'bapadpo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce huanigpeika'eritaj o'bayoke'po,

—In pan do'hued huaso'nigti o'e. Aya'tada kamannigbu-
eye'po Diosa me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey
okkahuehue' huai'ka' yan'bape'. —O'mana'uyate.

²⁰ Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea'
e'mana' huadik o'e. Buttida o'e a'manopo'e'aya'po do'taj
bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.

²¹ Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig
huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone. ²² Do
huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy.
Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopo'uyatenok,
ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa diga'
castiga ogka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesusa
o'mana'uyate.

²³ Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesusen hu-
ata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru
Jesústaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

*¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'e'apet? Huayahuaya
on'batia'pakuyate.*

²⁴ Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda
huairi o'e'apet? Huayahuaya huamata'mona'eriomeya
on'batia'pakuyate.

²⁵ —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika'
kenpa'ti on'mata'monea'ika'. “Huadakda ogkika'.”

Nog aratbuta kenomeyen huairitaj huaa'dik o'nika'.

²⁶ Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi
ehue'dik yane'. Opudomeya hueretda huairi ee'ta' e'paknayo
teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue'yaneti' konig huasuedonig
yaneti'. Kenpa'ti opudomey huairi ee'ta' e'paknayo
konig huanaba' yanikati'. ²⁷ Ke'na kutopate o'bape'.
Ke'na huairi o'e. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj
huanaba' o'e. Donayo opudomeyere konig opudomeyen
huabatihuapokika'eri ijje'y. Ken konig Diosa o'pak.

²⁸ Kenoka' judío huairi do'taj engaña egka'ta'
on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka'
do'ere mo'ikame'ne. ²⁹ Konig do'hued Apag Diosa

hueretda huairitone' me'ea'uyne. Konig aya'tada
mana'dik ijje'po kenpa'ti mata'mona'dik ka'e'po huairi
me'ea'uyne. Konigti huairi opudomeytakon o'nea'ne.

³⁰ Nogok do gobierno huairitone' ee'te doeretaj
mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios
Huairien huahud huahuadte bo'huadapone. Aya'da Israel
aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeya'eri
huairionigti mo'e'apone. Kenda katepi' Israel aratbut
ogkika'uyate, kenda mo'pe'e'apone. Dakhuea' ogka'nigtaj

mo'nopo^{en}ok Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjeý.” Simón Pedroa ia'apone. Jesúsa ona'uyate.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 —Yapee' Simón, yapee' Simón. “Beyok Jesúsen huanigpeika'eri konig trigotaj ektipoapa' o'nen huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpaki. Jesúsen huata'mona'eritaj menpa'ti daka' yanoknopoenuahuiketapo batikhue'ada e'noknopoenuahuikate nama'da e'magka'ta' ijbati^ppaki, Dios.” Toto' huairia ona'uyatenig'a. 32 Donayo ontaj Simón o'tiona'pakne. “Simón Diostaj do'takon daka' kaknopoike' batikhue'ada kaknopoike' kenpa'ti ona'ti do'taj e'nopo'korea'de'te huama'buy huaknopo^ee'eritaj teyda eknopo^e kabatihuapokike'.” Kenda o'tiona'pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona'uyate.

33 —On huabakuda' jakyo egkuda'nayo kuddiktion ijjeý. Onere a'bueyya'po hua'diktion ijjeý, ijnopoey, Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj ona'uyate.

34 —Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,” bapa'a' ia'apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

A'ti Jesús pai'da o'nopo'eapo.

35 —A'nenda opudomeytaj do'hua on'mata'mona'uyne. Kutamabayo', huakupebayo' nog hua'iotbayo' on'mata'mona'uyne. Enhua'de'te konig aya'da e'tamae'onig mo'eme'ne. —Jesúsa o'mana'nok,

—Ee', katepi' aya'da o'paknig o'matoe'uy. —O'nona'uyate.

36 —Oynayo huakupe e'tae'nayo yan'tohua'. Kutama e'tae'nayo yan'tohua'. Sorotataen siro toehue' ee'nayo huaok yan'bahuaya'po siro yadeti'. 37 Konigepo “Ke'na dakhuea' huaka'eri o'e. On'batia'pakapo.” Apagba'a oa'. Kenda Apagba'a oa'nig do'taj a'ti men'huaa'deapone ij-jay. Aya'da Apagba'te me'nigbatia'pakuyatenig do'taj a'ti me'nogka'apone. Pai'da ijnopo'eapoy. A'ti ehue'da ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

38 —In botta' sorotataen siro o'e, Huairi. —O'nona'denok.

—Kenyo'da ka'e'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Getsemani ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Ken Jesús huakka' jakya' Jerusalén^{ya} o'orokonpo ote' Olivosyo o'hua'ika'po ote' Olivosyon o'hua'beduyate. Kenere huanigpeika'eriomeyere on'hua'uyate. 40 Keyo o'tiona'pakika'nigyo jokyedepo,

—Dakhuea' kahue' huæ'te yan'tiona'pak. Konig Diosa bo'tihuapoke'po dakhuea' kahue' huæ'te yan'tiona'pak. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken Jesús meyo'hue'da o'bakuato'po a'tiona'pakya'po huikudate ohuadpo.

⁴² —“Pa'ida yanopo'epo bueyhue'dik yæ'ti sion.” On e'paknayo mena', Dios. Do konig ijpaknig kahue' yæ'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tionapakuyate.

⁴³ Ken kurudya' Diosen huata'moneri o'huarakondepo Jesústaj ateypakaya'po o'huarakonde'uyate. ⁴⁴ Konigepo cruzte ijbueyapoy diga'da o'nopo'epo nogiti huakka'a'da o'tiona'pakpo diga'da o'ukpakpo konig mimi e'ukpakhue huakka' barakte o'surukuyate.

⁴⁵ Ken o'tiona'pakonhua'depo o'bopo huanigpeika'eriomeytaj o'bahuahua'po e'tayte o'bahuahuay'uyate. Sue'nanada o'nepo on'batay'uyate.

⁴⁶ —¿Mena'po bo'tai? Yan'mabo'. Yan'tiona'pak. Onte'ti dakhuea' kahue' huæ'te yan'tiona'pak. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesús huanigpeika'eritaj e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada on'huatiakde'uyate. Huakkuru Judasa o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce huanigpeika'eri nogtia' o'uy. Judas huakka' aratbut o'batotiakdepo Jesústaj a'buyukya'po o'huahua'uyate.

⁴⁸ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey do'hued taka'taj a'yokya'po do'taj o'buyukne. —Judastaj Jesúsa ona'uyate.

⁴⁹ Huakka' aratbut on'huatiakdepo Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen huanigpeika'eria on'batiahuayondepo,

—¿Sorotataen siro menpa' o'magka'apo, Huairi? —Huanigpeika'eriomeya o'nona'uyate.

⁵⁰ Nogtida huanigpeika'eria sacerdoten huanaba'taj huada'kopen huapesod okteg'uyate.

⁵¹ —Keje' kennigda yamagka'. —Jesúsa o'mana'po, Ken huanaba'en huapesod Jesúsa o'tibata'tepo o'yarea'uyate.

⁵²⁻⁵³ —Konig huabereeritaj egkapa' siroa hueypaerea on'huatotiakbedne. Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyere nog huame'noe nog huame'noe nogok nogok ijika'niga do'taj sigpi' opuda tohuahue'da o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj

Jesúsa o'mana'uyate. Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijjeý. Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ken Jesústaj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po. ⁵⁵ Sacerdote huairitone'en jakyo o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak on'bakpaka'po ta'akope huabirika' on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere o'huaduyate. ⁵⁶ Pedro ta'akopete e'huadte huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,

—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.

⁵⁷ —Ehue', ettone'. Jesústaj jokiahue'ya ijjeý, —Pedroa ona'uyate.

⁵⁸ A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,

—O'nakon Jesúsén huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.

—Ehue', huabokerek, Jesúsén huanigpeika'eri ehue' ijjeý. —Pedroa ona'uyate.

⁵⁹ A'ti noghoratida nogakon o'mana',

—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo hua'e'eri o'e. —O'mana'uyate.

⁶⁰ —Ehue', ka'tia' ia' nopoehue' ijjeý, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.

Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuaa o'sipogde'uyate.

⁶¹ Jesúsa Pedrotaj o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo huaboa'da o'nopo'e. “Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued ‘Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,’ bapa'a' ia'apo, Pedro.” Huairia mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate. ⁶² Jak kuryo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Huabokereka Jesústaj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po ⁶⁴ huakpotaj tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, “Diosa mennopo'e, ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas? oro'taj mona'.” Jesústaj o'nona'uyate.

⁶⁵ Ken nogda nogda dakhuea'da Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Emede'te judío aratbut huatone' huairi ogkupopakpo, sacerdote huairiere ogkupopakpo kenpa'ti Moisésenba'

huamanmadika'erie *ogkupopakpo,* Jesústaj
on'manigtotiakdepo,

⁶⁷ —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy?
Oro'omeytaj kenda mona'. —Judío huairiomey *ogkupopakpo*
Jesústaj o'nona'uyate.

—Ee', do'hua e'mana'nayo, Cristo ijje do'hua e'mana'nayo
oknop^oehue' mo'eapone. Da oa' mo'nop^oeapone. ⁶⁸ “Do
Cristo ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa'
mo'nop^oe?” Opudomeytaj e'mana'nayo do'taj onte'ti
a'tokhue' o'neapone. Kenpa'ti “Yahua'.” Onahue'dik
o'neapone. ⁶⁹ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne.
A'ti Diosere ijhuadapoy. Dios teyda o'epo aya'da ka'dik
o'enok Dioste huada'kopen konig Dios teyda ijjeapoy. Aya'da
ka'dik ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷⁰ —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda i'e? —Aya'ada Jesústaj
o'nona'uyate.

—Ee', Diosen Huasi'po ijje konig opud^ada o'nona'ne,
Diosen Huasi'po ijje. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷¹ —“Diosen Huasi'po ijje.” Jesúsa oa'nok oroad^a o'peene.
Dakhuea'da oa'po o'ka', o'nopoene. Konigepo castiga
ogka'dik o'eapone. “Jesús dakhuea' oa'uy.” “Dakhuea'
o'ka'uy.” Noga en'dapi' peehue'dik o'eapone. —Huatone'
huairiomeya oda'uyate.

23

*Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa
o'nigbo'uyate.*

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Kenoka' aya'ada judío huairi egkupopak^{te} on'maboddepo
Jesústaj Pilato Romano gobierno huairite on'tohua'uyate.
Judío huairinayo Jesústaj arakhue'dik o'nenok Romano
huairiayo'da yan'arak a'dik o'nenok. ² Ayo Jesústaj Pilatotaj
huaboa'da nama'da on'huaa'po,

—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da
o'manmadikika'uy. Romano gobiernotaj yan'magka'
nama'da o'manmadikika' oro'a o'pee'uy. Kenpa'ti Romano
gobierno huairitaj huakupe bayokhue'dik yanika'. Nama'da
o'manmadika'. Kenpa'ti “Cristo ijje,” oa'. Cristo konig
gobierno huairi huadik o'e. —Jesústaj Pilatotaj nama'da
on'huaa'uyate.

³ —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa
Jesústaj ona'uyate.

—Ee', konig o'na ia'nig ijje. —Jesúsa ona'uyate.

4 —In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Castiga ogkahue'dik ijje. —Pilatoa sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.

5 —Romano gobierno huairi dakhuea'da o'ne. Yan'maen. Ken konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada nama'da o'manmadikika'po adyonda Galileayo huakkuruda nama'da o'manmadikika'po nogyo nogyo konigti o'kika'po ta'pota' iyokon konigti o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia ighua'da on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo huairi o'enok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

6 Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'peedepo "¿Galilea huae'eri menpa' Jesús ya'e?" O'mana'uyate. 7 "Ee', Galilea huadaribayo huae'eri Jesús o'e." Pilatotaj o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes Galilea gobernador o'enok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalényo o'uyate. 8 Herodes nogok nogok Jesústaj o'tipeeonhuahua'po konigepo Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús katepi' 'urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konigepo Jesústaj e'tiahte o'tiahuaydepo Herodes huakka' o'durugpakuyate. 9 Nogiti nogiti ena'tada Jesúsanyo a'tokhue' o'uyate. 10 Keyo sacerdote huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo Jesústaj ighua'da on'huaa'nok 11 Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po 'uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'depo onte'ti Pilatote o'ta'mona'uyate. 12 Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da on'mae'uy.

"Jesústaj arakdik mo'ene." Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj "Yan'batia, do'taj menhuatia." Pilatoa o'mana'po egkupopakde'te,

14 —In huabokerektaj opudomeya on'nigtotiakne. "In huabokerek nama'da o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'." Opudomeya o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbatiap'pakdepo Jesúsa nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesúsnyo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'te. Ijnopoey. 15 Herodes kenpa'ti Jesústaj o'peedepo

dakhuea' kahue' o'ika'te. Herodesakon o'nopoepo oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pee'. Jesúsa sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik ijjeý. ¹⁶ Castiga yogka'depo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁷ Fiestate nogtida huabakuda' jakyo huae'eritaj jakya' o'orokika' konigepo Pilato nogtatida oroka'dik o'uyate.

¹⁸ Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoypo, —Jesústaj yadarak. Barrabástanayo yaoroka'. — Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoy'uyate.

¹⁹ Jerusalényo Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate. Konigepo huabakuda' jakyo o'enok. ²⁰ Jesústaj Pilatoa e'oroka'ta' o'pakpo, "Jesústaj e'oroka'ta' ijpaki." O'mana'nig'a.

²¹ —Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. — Huakka'ada judío aratbut e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.

²² —I'na sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok keje' arakhue'dik ijjeý. Konigepo Jesústaj castiga yogka'depo Jesústaj ijjeorokapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.

²³ —Hueypa cruzte Jesústaj yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairierea diga'da o'nokoypo, nogok Pilato ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpee'uyate. ²⁴ "Kenda on'paknok ijka'apoy." Pilatoa o'nopoetupo, o'mana'uyate.

²⁵ Pilato huakka' aratbuttaj o'manigpeepo, Barrabástaj o'oroka'uyate. A'nenda Barrabás huakka' aratbuttaj o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'bahuatoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti Barrabása o'arakuyate. "Barrabástaj yaoroka'." Huakka'ada o'nokoynok o'oroka'uyate. Ken judío aratbuta Jesústaj e'arakta' oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano sorotataja ka'darakepo o'bayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Ken sorotataj Jesústaj on'tohua'depo Simóntaj on'dejdepo, Simón Cirene huakka' jak huae'eri o'epo ta'baya' e'tiakde'te Simóntaj on'toepo hueypa cruz katohue'po sorotataa o'nona'nok Jesúsen ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.

²⁷ Huakka'nanada aratbut on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone' on'batahua'po Jesústaj on'tinepahui'po diga'da on'bahuikonhua'po 'utta'da on'bahuikonhua'uyate.

²⁸ Jesúsa ettone'taj o'batiahuaypo,

—Dota' huikhue' yane', Jerusalén ettone', huata'da yan'tohuik, opudomeyensi'pota' yan'tohuik. ²⁹ Konigepo opudta'taj nogok ke'poda dakhuea'nada o'eapo. Aratbuta pai'nanada on'nopo'eapo. “Ettone' si'popakhue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' bogdakhue' ehue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' huasi'potaj huau'te minonhue' o'nepo durugda o'neapo.” Nogok ke'ponada ee'te kenda on'batia'pakapo. ³⁰ Kenoka' nogokda aratbut diga'da pai'nada on'nopo'eaponok e'bueyta' on'pakapo. “Oro'omeytaj monbet,” huakupataj o'nona'apo. “Pendaka bo'tiyurak,” o'nona'apo. ³¹ Donayo konig o_hueyburanig ijjeapo huadakda ee'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne. Opudomeynayo dakhuea'da mo'epo konig o_huey e'ay'onig opudomeytaj nogiti ke'poda dakhuea'nada on'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

³² Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea' huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere a'arakya'po on'batohua'uyate. ³³ Ote'te o'nokyedepo Jesústaj hueypa cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti botta' dakhuea' huakka'eriére hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen ope'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o'e La Calavera. ³⁴ Jesústaj en'beta'dete,

—Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag. Kenda menogka'ne nopoe_hue' o'nepo. —Jesúsa ona'uyate.

Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati ya'deyapet a'nopoe_ya'po huid okmo o'nene'uyate. ³⁵ Huakka'da aratbut o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'po judío huairiomey_a_kon Jesústaj on'tierikpo,

—Jesús nogomeytaj o'batihuapokikame'te. Ken Diosen Cristo ee'nayo Diosa ektie'ea' ee'nayo huata' katihuapoke'. —Judío huairiomey_a Jesústaj dakhuea'da on'tierikpo on'batia'pakuyate.

³⁶ Sorotataa kenpa'ti Jesústaj on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po, vino pai' kamaye'po on'yokuyate.

³⁷ —On judío_en gobierno Huairi ee'nayo huata' yatihuapokpo hueypa cruzya' yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁸ Jesúsen huaku kutapen huaensi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate, griego hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po “In judío aratbuten gobierno Huairi o'e.” On'madoya'uyate.

³⁹ Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada o'tierikpo,

—Q'na Cristo ee'nayo Diosa e'ta'mona'uynayo huata'da cruzya' yahuarak kenpa'ti oro'omeytaj bo'tihuapokpo bo-huaraka'. —Nogtiada dakhuea' huaka'eria Jesústaj nama'da ona'uyate.

40 —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da o'nopo'e konigti pai'da i'nopo'ene castiga ontaj mogka'ne. 41 Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok oro'omeytanayo castiga mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. —Noga dakhuea' huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.

42 —Nogok Dios Huairi on i'edepo do'taj okkahuehue' yaepo do'taj metinepahuiti', Jesús. —Jesústaj huatodiayeria ona'uyate.

43 —Oy doere paraísoyo i'eapone. Paraísoyo durugda i'eonhuahuika'apone. Buttida ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsa ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Niokpo tokhuada' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate. Sikkiregda o'uyate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate. 45 Niokpo jey ee' e'batikonte sikkiregda ee'te Diosen jakyo huahuakda cuperina eretnopoyo e'oroya'da huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',

46—Ontaj Apag Dios do'hued nokireg o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.

47 Capitán sorotataj Romano o'epo sorotataj huairi o'epo kenoka' kenda aya'da o'tiahuaydepo, "Apag Dios 'uruda o'e. Huadaknanada o'e," o'batia'pakpo,

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa oa'uyate.

48 Aya'da aratbut kente o'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po suhue'nanada o'nepo o'nokbahua'uyate.

49 Nogomeynayo Jesústaj huakie'eri o'nepo huahue' o'ne'uyate. Ettone'ere o'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o'nepo huahuedda o'nepo sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesúsueytaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Ken huabokerek o'epo ke'nen huadik o'e José. José huadakda o'epo Diosenba' daka' o'nigpeika'uyate. Judea huadaribayo huae'eri o'epo huakka' jak Arimateayo o'si'poepo o'kerekuayate. Ke'na judío

huairiere on'kupopakika'uyate. ⁵¹ José Dios Huairitaj e'mabo' o'nigikuyate. Kenda judío huairiomey Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o'uyate. ⁵² Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesús buey beyok." Ona'uyate. ⁵³ "E'e, yatohuati," Pilatoa e'nade'te Jesús bueytaj o'huaraka'depo o'bueyto'epo Jesús bueytaj o'tihuiyigpo 'uruada telaa konig sá bana o'tihuiyigdepo sipana' huidkogyo huabokogyoda o'bueyhueda'uyate. Ken kubarak huabokogda o'epo keyo nogtaj kubarakkahuedda o'e'uyate. ⁵⁴ Ken huame'noe konig e'manhuada' huame'noe o'enok a'ti huaboa'da okmapie'ahuaddik huame'noe o'eapo.

⁵⁵ Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente Jesús bueyte on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey e'huedte on'tiahuayon'uyate. ⁵⁶ Ettone' jakyo o'gkumejdepo 'uru'hui'eda hue'ey e'ka'deada okmapie'ahuaddik huame'noete kahue' o'nuyate. Konig Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey on'nigpee'uyate.

24

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te sikyoednada kubarakyo ettone' on'hua'po 'uru'hui'eda hue'ey adikken e'ka'de' on'tenok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate. ² Ettone' kubarakyo o'nokyedepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj o'nonokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate. ³ On'kudondenig'a Huairi Jesús bueytaj huahuayhue' o'nuyate. ⁴ Kenpihuay, Jesús buey hueshue' o'e menpapi' ya'eate en'nopoe'te. Ida botta' huabokerek on'tibopo meyohue'da on'tibopo yudtaj senogda e'ot o'nuyate. ⁵ Huabokerekta' on'batiahuaydepo diga'da on'me'pukpo sorokyon on'kuboyon'uyate.

—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da o'nika'nig'a katia'po huabokerekta' o'noedenig'a bo'uk. ⁶⁻⁷ Jesús iyoda ehue' o'e. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o'epo "Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Hueypa cruzte do'taj men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo ijjedepo a'ti ijnoyhuadapoy." Jesús a mona'uyne, okkahuehue' mo'et. —Botta'a Diosen huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.

⁸ Ken, kenda Jesús a o'mana'uyate ettone' huaboa'da onte'ti on'nopoe'uyate. ⁹ Ken kubarakya' on'kumejdepo aya'da

on'tiahuaydepo on'peedenig on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada nogomeytaj aya'da on'manbatia'pakuyate. ¹⁰ María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaye, nog ettone'ere once huamata'mona'eritaj aya'da e'manbatia'pakato'tada ¹¹ nama'da mona'ne once huata'mona'eria on'nopoepo butti o'da' maknopoehue' o'ne'uyate.

¹² Pedronayo o'orokondepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po okyedeipo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sávana adkorepen e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, "Kenpihuay, kate yaka' Diosa," o'noponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.

(Mr. 16.12-13)

¹³ Kenme'noete botta' Jesús en huanigpeika'eri Emaús huakka' jakyo on'hua'po, Jerusalénya' Emaús sue'da bidte o'e. Once kilómetros o'uy. ¹⁴ Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da on'tiahuayme'nig aya'da on'peeme'nig aya'da Jesústaj o'nogkame'nig aya'da on'batia'pakonhua'po, ¹⁵ e'batia'pakde'te Jesús a o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo. ¹⁶ Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús o'e nopoehue' o'ne'uy. Kenpa' Diosa o'paknok okiehue'dik o'ne'uyate. ¹⁷ Botta' huanigpeika'eritaj

—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'e? —Jesús a o'mana'nok,

¹⁸ —Kenda huaboa'da Jesústaj o'nogkame' Jerusalényo huaboa'da o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopoē. O'na Jerusalényo i'ika'nig'a menpa' onyo'da nopoehue' i'e. —Nogtiada Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas o'uy.

¹⁹ —¿Kate yagkame'? —Jesús a o'mana'uyate.

—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'epo huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti ighua'da oa'ika'uy. Kenda Diosa daka'da o'nopoē. Konigti aya' aratbutere Jesús a huadakda o'kika' on'nopoēnig'a ²⁰ oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno huairitaj on'yokme'. Hueypa cruzte kan'arake'po on'yokme'. ²¹ Jesús a Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'. Romano sorotatataj ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya o'nopoēnig'a. Jesús o'buyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde. ²² Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'puke'po konigepo sikyoedda kubarakyo on'hua'. ²³ Jesús en buey huahuayhue' o'nepo on'kumejdepo "Diosen huata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a on'batia'pak.

24 A'timon nogomey oro'omeyere o'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesústaj tiahuahue' o'neate. —Jesústaj o'nona'uyate.

25 —Nopoenkahue'da mo'e. Ijhue'ta'da moknopoe. Aya'da Diosen huamanbatia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknopoe. 26 Cristo 'uruda o'e. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo pai'da nopo'e'dik o'e. —Jesúsa botta'taj o'mana'uyate.

27 Moisésenba' Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o'eapo kenpa'ti kenda Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri Cristotaj o'batia'paknok Jesúsa huakkuru Moisésenba' Cristotaj e'batia'pakte o'manopoea'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsa o'manopoea'uyate.

28 Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokyedepo, Jesús yapokonapetdapi' o'hua'nig.

29 —Keje' huahue' yae'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikkirega' o'ede. —Jesústaj daka'da o'nona'po.

Ken Jesús keyo jaksikya'po o'kore'uyate. 30 Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan o'bapadpo "Dakiti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate. 31 Huaboa'da Jesústaj o'nokie'de. Jesús o'e on'nopoendenok onte'ti Jesústaj tiahuahue'dik o'nuyate.

32 —Dagte e'tiahte Jesúsere e'tiahte Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo oro'ennopo' diga' o'nopo'durugpak. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

33 Ken ijhuiti ehue' jakya' o'norokonpo Jerusalényo on'kumejpo Jerusalényo once huanigpeika'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,

34 —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj o'tiahuahue' —Botta'a on'mana'uyate.

35 Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesústaj huaboa'da o'nokie'po, kenda on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa o'manokyon'uyate.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepo kenomeyere onteteyo' o'batobopo,

—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.

37 Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokiregtaj o'tiahua'y nama'da on'nopo'enok.

38 —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijje'y opuden huanopoya' daka' menoknopoe'. 39 Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'. Do'hued hua'itakon men'tiahuay'. Jesúsda do ijje'y. Do'taj men'so'toea'. Kenpa'ti do'taj men'tiahuay'. Nokiregnayo huaen huaay' toehue' o'nika'. Donayo huaen huaay' ijtoey konigda do'taj on'tiahuay. —Jesúsa o'mana'uy.

40 Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i o'batiahuay'ea'uyate. 41 On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopoe'hued o'nenok.

—¿Aypo menpa' ya'e? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

42 Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moro'huekon on'yoknok 43 Jesús o'toe'po o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te on'tiahuaya'uyate.

44 —E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate. Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy. Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

45 Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,

46 —Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik o'eapo. Bapa'a' huame'noete noyhuaddik o'eapo. Kubarakya' noyhuaddik o'eapo. 47 Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik yane'. Mana'dik mo'eapone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate. 48 Opudomey aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda aya'tada mo'manbatia'pakapone. 49 Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokireg do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg tiakhued oy Jerusaléno yan'nigika'. Diosen Nokiregtaj yan'nigikati'. Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toede'te konig Diosya' teyda mo'edeapet. Daka' manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Mr. 16.19-20)

50 Ken Jerusalénya' o'orokonpo Betaniayo o'batohua'po huanigpeika'eriomeytaj o'batohua'uyate. O'ba'tepo,

“Do’hued huanigpeika’erimeytaj ’urua’da yamatōē,
Apag Dios.” O’tiona’pakondepo, ⁵¹ kurudyō Diosa
o’baktobehuikuyate. ⁵² Jesús huadaknanada o’ē. ’Urua’da
o’kika’. Diosen Huasi’po o’ē. On’batia’pakdepo đurugnanada
Jerusalényō on’kume’uyate. ⁵³ Diosen jakyō o’nika’po Dios
’urua’da o’ē. Dios huadakda o’ē. On’batia’pakika’uyate, ken.

SAN JUAN

Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'poe'uyate.

¹ A'nennanada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Cristo Diosda o'ika'.
² A'nennada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Diosere o'ika'uyate. ³ Cristo aya'tada o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Konig Diosa o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga sigpi' kahue' o'uyate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. ⁴ Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoea'eri o'ika'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o'e. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuaydik o'ene, katetapi' nopoe'dik o'ene. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o'epo Diostaj moknopoea'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne.
⁵ In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o'nika'. Dakhuea' ogkika'. Konig sikkiregyo o'nepo Diostaj oknopoe'hue' o'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopoea'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. Huakka'da Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo kenpa'da e'enta' on'paknig'a enhue'dik o'nuyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

⁶⁻⁷ Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. ⁸ Juan Diosen Huakjey ehue' o'uyate. Cristonayo Huakjey o'uyate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. ⁹ Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo huae'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manokia'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopoe'aya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o'ika'nig'a huadari huae'eria oknopoe'hue' o'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopoe'hue' o'nuyate. ¹¹ Diosya' o'tiakdepo ke'nen judío aratbutere o'noika'wynig'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. A'nenda Diosa judío aratbuten

adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenig'a Cristo Diosen hua'ataj eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. Judío aratbuta eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. ¹² Sue'ada Jesucristotaj e'nigpeika'ta' on'pakpo o'noknopoe'uyate. O'noknopoe'po Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'ne'uyate. ¹³ Kena'po ettone'ya' on'si'popakme'tenok Diosensi'po ehue' o'ne. Kena'po ettone'pi' huabokerekpi' e'si'popakta' on'pakika'nok Diosensi'po ehue' o'ne. Diosen Cristotaj o'noknopoe'po Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'nuyate.

¹⁴ Ken Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo Diosere o'unhuahuika'depo nogok Diosa o'pakpo o'si'poe'uyate. Oro'omeyere o'ika'uy. Jesucristo kenyo'da huadaknanada o'kika'uy. Huakka'nanada di' o'maika'uy. Huakka'nanada o'matinepahui'po buttida oa'ika'uy. Diosonig 'urua'nanada o'kika'nok konigti Dios o'epo Diosya' o'tiakpo Diosen Huasi'po o'e o'nopoene.

¹⁵ —A'ti Cristoa o'tiakde. Ke'na oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ijje. Do si'popakhued ijje, Jesús Diosere o'uyate. Ikkenda kentaj ijanbatia'pakmey. —Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo huakka'da di' mo'ene. Oro'taj nogda nogda daka' mo'matinoe'ne. ¹⁷ A'nennada Diosen hua'a Moisésa mo'nigmadoya'uyate. Jesucristonayo di'nanada bo'huatiakpo mo'matinepahui'po, oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po bo'huatiakuyate. ¹⁸ Be'api' aratbuta Diostaj tiahuayhue' o'nika'uyate. Cristonayo Diosensi'po o'epo di' o'maunhuahuika'po Diosere o'unhuahuika'po konig Dios o'e 'urua'nanada o'nopoepo oro'omeytaj 'urua'nanada moknopoe'uyne.

Juan bautiza huaka'eria Jesucristotaj 'uruda o'manbatia'pakuyate.

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Judío aratbut huairi Jerusalén huakka' jakyo o'nuyate. Juante on'mata'mona'uyate. Sacerdote Diostaj huanig-tiona'pakeritaj on'mata'mona'uyate. Kenpa'ti levita aratbut-taj Juante on'mata'mona'uyate. On'huatiakdepo,

—Nogbokerektida ijta'mona'apoy. Cristo ijta'mona'apoy. Diosa o'mana'uyate. ¿Menpa' Cristoda i'e? Kenda mona'. —Juantaj o'nona'uyate.

²⁰ —Ehue', Cristo ehue' ijje. Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo. Oro'taj kabatihuapoke'po o'ta'mona'apo. —Juana buttida o'mana'uy. Dahue'da oa'uy.

²¹ —¿Be'a i'e? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri menpa' i'e? —O'nona'uyate.

—Elíaskudak ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

—¿Diosen huamanbatia'pakeritaj o'maboy, menpa' Diosen huamanbatia'pakeri i'e? —O'nona'po,

—Ehue' ijjeý. —Juana o'mana'uyate.

22 —Judío huairi oro'taj bo'ta'mona'ne kenomeytaj batia'pakdik o'enok, “¿Be'a i'e?” “¿Kenda kamanbatia'pakike'po be'a meta'monuy?” —Sacerdoteomeya onte'ti Juantaj o'nona'uy.

23 —Aratbut ehue' e'ika'yo nogtia'da 'utta'da ijmanay, Dios Huairi o'tiakde, yan'nopo'korea'. Ke'na o'tiakdepo kentaj a'nigpeeya'po, yan'nopo'korea'. Aknopoeya'po yan'nopo'korea'. Ijmana'ika'po. Konig Isaiaskudak Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeria oa'uyate. —Juana o'mana'uyate.

24 Kenomeya Juantaj on'huatiakpo, fariseo aratbut huairia on'ta'mona'uyatenok.

25 —¿Q'na Cristo ehue' ee'nayo, Eliaskudak ehue' ee'nayo, Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo, mena'po bautiza imagkika'? —Fariseoa Juantaj o'nona'uyate. (Diosa Juantaj o'mata'mona'uyate. Kenda fariseo huairiomeya oknopoe'hue' o'nika'.)

26 —Do hue'eya bautiza ijkikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o'ede, Cristo o'ede. Kentaj okiahue' mo'e. 27 Diosa o'ta'mona'nok a'ti Cristoa Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na huadakda o'enok ke'nen huanaba' ehue'dik ijjeý, ijnopoeý. —Juana o'mana'uyate.

28 Juan bautiza o'ka'po, Betábara huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate. Betábara jak Jordánhue akodpen o'e.

Jesús konig Diosen ovejasi'ponig o'e, Juana o'mana'uyate.

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo, o'mana'pakpo,

—Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuataj on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo. 30 Kentaj ijbattia'pakmey, “Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ihueý. Do si'popakhued ee'te Jesús Diosere o'uyate.” Ijbattia'pakmey. 31 Ikken Jesústaj do'hua okiahued e'eada, Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po hue'eya bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.

32-34 Juana kenpa'ti o'mana'po,

—Ken huabokerekte Apag Diosen Nokireg o'kotpo, o'ika'po, kentaj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Nokireg aratbuttaj o'manopo'toeapo. Diosa mename'ne. Hue'eya bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken

kurudya' Diosen Nokireg konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, keyo Diosen Nokireg o'ika'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpeika'eria on'tahua'uyate.

³⁵ Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpeika'erie o'bopo, ³⁶ Jesús e'pokte Juana o'tiahua'yuy. Jesústaj o'tiahua'ypo,

—Yan'tiahua'y'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. —Juana mona'uyne. ³⁷ Oro' Juanen botta' huanigpeika'eri o'peede'y, Jesústaj o'tahua'uy. ³⁸ Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahua'yne.

—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.

—Ontaj e'nigpeika'ta' o'paki. ¿Meyo i'ika', Huaman-madika'eri? —Ona'uy.

³⁹ —Yan'tiak. Yan'tiahua'y'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, keyo e'huaika'yo o'tiahua'yuy. Kenme'noete Jesútere o'unhua'mey. Baysikmon o'eme'.

⁴⁰ Doere Andrésere Juantaj o'nigpee'yuy. Andrés Simón Pedroen huama'buy o'epo Jesústaj o'tahua'uy. ⁴¹ Idada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,

—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj ijtah'mona'apoy." A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo o'e.

⁴² Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa o'tiahua'ypo,

—Simón i'e, Jonásensi'po i'e. O'nen huadik Cefas o'eapo. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro o'e. Cefas huiddik o'e. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpeika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpeika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

⁴³ Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopoepo Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,

—Menigpeika'po beta'huaika'. —Jesúsa ona'uy.

⁴⁴ Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo o'ika'uyate. Keyoti Andrésere Pedroere o'nika'uyate. ⁴⁵ Ken Felipe Jesústaj o'peede'po oknopoede'po Natanaeltaj o'ukdepo o'huahuay'uy.

—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moisés kudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Nazaret huakka' jak huae'eri o'e. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

46 —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' o'nika'.
—Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatihuary'. —Felipea ona'uy.

47 Natanael e'tiakde'te Jesúsá Natanaeltaj o'tiahuaypo,
—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo hueretda Israel aratbut
o'e. Ke'na 'urunopo'da da ahue' o'ika'. Buttida o'ika'. —Jesúsá
o'huaa'uy.

48 Natanael Jesúsátaj o'peedepo,

—¿Menpa'pi' do'taj okie'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera ohueyta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsá Natanaeltaj ona'uy.

49 Natanaela Jesúsátaj o'peedepo oknoponpo,

—Diosen Huasi'po i'e. Israel aratbuten Huairi i'e, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

50 —Kena'po higuera ohueyta'pote on tiakhued ee'te ontaj
ijtiahuayi. Kenda ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo sigda
ijjay. Do'taj nogiti meknopoe'po teynanada ijka'apoy. —
Jesúsá Natanaeltaj ona'po,

51 —Do Huabokerek ijjepo, Diosya' ijtiakey, Diosa
me'ta'mona'uyne. Kurud Diosenbaya' ekhuike' do'te Diosen
huata'moneria mentihuarakatupo menokbehuikonapone,
opudomeya bo'tiahuayapone, buttida ijjay. —Jesúsá
o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakka' jakya' e'toepak aypo o'uyate.

1-2 Oro' huanigpeika'eri Jesúsere Galilea huadaribayo
o'hua'uy. Botta'a' eksik o'uy. “E'toepak aypo
o'batobapeapoy, Caná huakka' jakya' o'batobapeapoy. Q'nen
huanigpeika'eriye yatiak.” Aypo huairia Jesúsátaj ona'nok
Jesúsere o'hua'uy. Jesúsén huayekon o'uy. 3 Huakka'nada
o'nepo e'toepak aypo on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,

—Vino ehue' o'e. —Jesúsén huayea ona', Jesúsátaj ona'uy.

4 —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken konig 'uruda ijkika'apoy,
aratbuttaj tihuapokhued ijjey. —Jesúsá ona'uy.

5 —Katepi' Jesúsá yagka' ena'te yagka'. —Ken Jesúsén
huayea vino huahueto'hua'eritaj o'mana'uyate.

6 Huaboro' huidkoso judío aratbut on'toika'po, hue'ey on-
joypo on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj 'uru'nopo'da
o'eapoy o'noknopoika'uy, ken. Kenteda seis boro'huidkoso
o'bahuad'uy.

7 —Huidkosoyo hue'ey ya'nonjoi'. —Jesúsá o'mana'uy.

Huakka' hue'ey on'toegonpo hueda'da o'nonjoy'uyate.
On'oydepo,

8 —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo. Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsa o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate. 9 Hue'ey ee'tada huaboa'da vino o'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo 'urunanada vino o'e o'nopoepo keyan on'totia^k nopoe^hue' o'uy. Vino huahueto^hhua'eriayo'da on'nopo^euy.

—Yatiak. —Ken huabokerek huatoepakeritaj ona'po,

10 —In vino huadaknanada o'e. Aya' huabokerek vino on'matomay'ika'depo huakkuru huadak vino on'bayokika'. Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo, sue'da huadak vino on'bayokika'. Q'nanayo huakkuru sue'da huadak vino i'matomaydenig'a, huaboa'da huadak vino i'totia^kne. —Aypo huairia ona'uyate. 11 Ken Galileadariyo huakka' jak Canáte Jesúsa kenda o'ka'uy. Aratbuta Jesústaj oknopoe'dik ka'ne'po Diosa Jesúsere o'epo o'tihuapokpo kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey ke'nen huanigpeika'eri o'tiahuaypo Jesús Diosen Huasi'po o'e nogiti oknopoe'uy.

12 Nogok Jesús Capernaum huakka' jakyo o'hua'po, huayeere huama'buyere oro'omey huanigpeika'eriere o'hua'uy. Capernaum huakka' jakyo o'ika'uy. Sue'da huame'noe o'uy.

Apag Diosen jakya' Jesúsa huabahuaya'eritaj o'maoro^ka'uy.
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'edeapo. Jerusalén huakka' jak ote'yo Jesúsa o'behuikuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eriere o'behuikuy.

14 Diosen jakkiregyo o'kudonpo, vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy.

Huakupe huakabia'eritakon o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri o'nepo jakkireg akbogpete on'bahuad.

15 E'bia o'batinukupo huiokda huabitbithia o'kedpo, Jesúsa Apag Diosen jakya' aya'tada o'maoro^ka'uy. Oveja vacakon o'maoro^ka'uy. Huakabia'erien huakupe onkuta'tog'uy. Mesa o'bakkubuka'uy.

16 —Aya'da yan'tohua'. Do'hued Apagen jak huationa'pak jak o'e. Huabahuaya' jak ehue' o'e. 'Uhuaeretaj huakuppeeretaj yan'batorok. Iya' bahuayahue' yane'. —Tukku' huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

17 "Q'nen jak ijjeretpaki, Dios. Q'nen jaktaj ijpaknok huakka' menhuadiayapone."

Apagba'te a'nennada o'madoya'uyate. Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesúsén huanigpeika'eria huaboa'da o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a o'tia'pakuynok o'nokotuy.

18 —"Huakupete huabahuaya'eritaj yamaoro^ka'." Diosa ena'nayo oro'omey kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik

o'e konigti yaka'. —Oknopoehue' huae'eri judío huairia Jesústaj nama'da o'nona'uy.

¹⁹ —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesúsa.

²⁰ —In jak cuarenta y seis huabayok on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe Diosen jak e'sakte kahue'dik i'eapo. —Judío huairia o'nona'uy.

²¹ Jesús nayo Diosen huid jaktaj tia'pakhue' o'uy, Jesús enso'taj o'tia'pakuy, “Do'taj menarakapone. Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy.” O'tia'pakuy. ²² Nogok Diosa Jesústaj e'noyhuada'de'te kenda Jesúsa o'mana'uy onte'ti kenda o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey huanigpeika'eri Diosba' Jesústaj buttida on'nigmadoya'uyate, oknopoe'uy. Jesucristo pai'da o'nopo'eapo, o'bueyapo, o'noyhuadapo Diosba' buttida o'batia'pak oknopoe'uy. Kenpa'ti Jesúsa buttida oa' oknopoe'uy.

Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'.

²³ Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta oe'uy. Jerusalén huakka' jakyo huakka'nanada ogkupopakpo Jesús kon o'epo, konig Diosyo'da ka'dik o'e konig teyda Jesúsa o'ka'uyate. On'tiahuaypo, huakka'da kentaj o'noknopoe'uyate. Jesús Diosen Cristo ya'etpi' o'noknopoe'uyate. ²⁴ Jesús nayo aya' aratbuttaj huanopoya'da o'makie'po inomey huaboa'da moknopoene, sue'da moknopoene, hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne, Jesús nayo o'makie'uy. “Inomey hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne.” Be'api' ahue'dik o'e. ²⁵ Jesúsa aya'tada huanopoya'da o'makie'. Kena'po nogomeytaj, “¿Monig ya'ne in aratbut?” Ahue'dik o'e. Kena'po aya'tada aratbut huanopoya'da o'makie'uy.

3

Jesús ere Nicodemo o'batia'pakuyate.

¹ Huabokerek o'uyate. Ke'na fariseo Moisés enba' huaknopoe'eri huairi o'uyate. Fariseonayo Diosen hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti adhuesa'pane'en hua'a e'kika'ta' on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo' ngehue' o'nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o'epo ke'nen huadik Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío huairi kenpa'ti o'uyate.

² Sikyo Jesús te an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.

—Huamanmadika'eri i'epo, oro'omeytaj a'manmadikaya'po Apag Diosya' i'tiakuy, oro' o'nopoey. Kenda konig kahued o'neonhuahuika'uyatenig'a oyda i'kika'. Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok 'urua'da i'kika', Huamanmadika'eri. —Nicodemoa Jesústaj ona'uy.

3 —Be'api' onte'ti e'si'poē'ta' e'paknayo Dios Huairitaj oknopōē'dik o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo. Onte'ti si'poēhue' ee'nayo Dios Huairitaj oknopōēhue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.

4 —¿Monig huabokerek ettone'endapoya' si'popakdik ya'et? Huabokerek huayeendapoyo onte'ti kudhue'dik o'e. Onte'ti si'poēhue'dik o'e. —Nicodemo nopoenkahue' o'epo ona'uy.

5 —'Urunopo' a'nopo'toeya'po, kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo, hue'eya' bautiza ogka'dik mo'epo, kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toedik mo'epo. Kena'po nopo'koreahue' ee'nayo hue'eya' bautiza ogkahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokireg nopo'toēhue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'epo. Buttida ijjay. 6 Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda o'ne. Diosen Nokireg o'manopo'toepo, 'urunanada on'noeonhuahuika'. 7 "Kutaya' Diosen Nokiregya' si'poē'dik i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yaē'. 8 Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya' yatiak, meyon yahua' nopoēhue' i'e. Aya'da Diosen Nokiregya' on'si'poē konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada ogkika'. Monig Diosa monigka' nopoēhue' i'e. —Jesúsa Nicodemotaj ona'uy.

9 —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poē'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.

10 —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene nopoēhue' i'e? 11 Do ijnopōepo, ijbatiapaki. Ijtiahuaypo, ijbatiapaki. Do ijmana'nig'a, opud judío huairi do'taj eknopōē'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijjay. 12 Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopōēhue' o'ene. Konig Diosa mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopōēhue'dik me'ene.

13 Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue' mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere ijika'po Diostaj daka' ijnopōey. Diosya' ijtia'kuy. 14 Aratbut ehue' e'ika'yo Moiséskudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate. 'Iddute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopōepo, bihuitaj on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo men'betapone. Cruzte men'betapone. 15 Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopōepo kenpa'da bueyhue' o'neapo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

16 —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopoe'nayo kenpa'da bueyhue' o'nepo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. 17 Dakhuea'da bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o'uyate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uyenok.

18 Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopoe'de, "Dakhuea' ogka'." Diosa bahuahue' o'e. Be'api' Huasi'potaj oknopoe'hue'da mentaenok, "Dakhuea' o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopoe'hue' o'ne. 19 Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o'epo Diostaj o'maknopoea'. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuynig'a aratbuta Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogkika'po sikkiregyo e'ika'ta' o'deretpakika'nok. Konigepo "Dakhuea' ogkika'." Diosa o'mana'apo. 20 Aya'ada dakhuea' egka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o'ne. Do'taj nigpee'hue' o'ne. 21 Hueretda huaknopoe'erinayo Diosen buttida hua'a ogkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopoenok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuaydik o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesúsen o'manbatia'pakuyate.

22 Nogok Judea huadariyo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriore o'hua'uy. Jesús oro'ere o'ika'po, bautiza o'magkika'uy. 23 Enón huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, keyo huakka' hue'ey o'enok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate. 24 Huabakuda' jakyo Juantaj kudahued o'nenok, bautiza o'magkika'uyate.

25 "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi' Juanenpi'." Juanen huanigpeika'eri judío aratbutere on'batia'pakdepo, 26 Juante on'huatiakonpo,

—Jordánhue akodpen Jesús onere o'ikame'ne. Jesústaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesústaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpeika'eria Juantaj o'nona'uyate.

27 —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o'e kenpa'ti tihuapokika'dik o'e. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj on'huahua'denok. 28 "Do Cristo ehue' ee'tada Cristo tiakhued ee'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne." Opudtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'peeme'ne. 29 Huabokerek

huaboa'da o'toepakpo huatoe o'toedepo durugda o'e. Noga ken huabokerektaj di' o'epo, kenpa'ti durugda o'e. Ken konig do Jesústaj di' ijjeipo durugda ijjei. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo huaboa'da on'nigpeika'. Kenda duruga'da ijmatipeey. ³⁰ Jesústanayo huakka'ada nigpeika'dik o'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpee'dik mo'eapone. —Juana o'mana'uyate.

Jesús Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakuyate.

³¹ Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o'e. Aya'tada mata'mona'ika'dik o'e. Aratbutnayo indari huae'eri o'nenig'a indaritaj on'nopoepo on'batia'pakika'. Jesúsnayo Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o'epo aya'enda huairi o'e. ³² Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'pakika'nig'a, suhue'ada Jesústaj o'noknopoika'. ³³ Kenomey Jesúsen hua'a o'noknopoepo, Diosa buttida oa'ika' o'noknopoenok. ³⁴ Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen nokiregda o'yok. Jesústaj o'yok. Dakhuapa ke'nen nokireg o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'. ³⁵ Apag Huasi'potaj di' o'e. Aya'en huairida kae'po o'ta'mona'uy. ³⁶ Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopoepo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Huasi'potaj oknopoehue' o'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesús Samaria huadariyo huae'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

¹⁻² Ken, Jesústaj huakka'ada on'peedepo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpeika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesústaj on'nigpeika'uy. Jesúsnayo bautiza kahue' e'eada oro'omeya huanigpeika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopoeyate. Kenda fariseo huairia on'tipeedeme'te, Jesús a o'maknokotuy. ³ Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.

⁴ Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o'uy. ⁵ Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o'e. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate. ⁶ Kenteda Jacobkudaken hue'ey sorokkogya' hua'eg o'uyate. Jesús bidteda o'hua'epo o'arogpo, o'huaduy. Tokhuada' e'huadte o'huaduyate. Hue'ey sorokkogte o'manighuad'uy. ⁷⁻⁸ Oro' Jesúsen huanigpeika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo

o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue'ey a'egatuya'po o'tiakuyate.

—Hue'ey beyok. —Jesúsa ona'uyate.

⁹ Judío aratbuta Samaria huæ'eritaj batia'pakhue' o'ika'nig'a Jesústaj ettone'a o'peedepo,

—Q'na judío aratbut i'enig'a, Samaria huæ'eri do ijjeý. ¿Menpa' hue'ey beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Diosa huanounhuahuika' hue'ey e'yokta' be'tipakne. “Hue'ey beyok.” Ontaj ona'nig'a, “Huanounhuahuika' hue'ey beyok.” Do'taj meknopoepo ena'nayo huanounhuahuika' hue'ey o'yokapone. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

¹¹ —Hua'eg toehue' i'ene. Sorokkog huabidkogyoda hue'ey o'e. ¿Meya' huanoeanhuahuika' hue'ey i'egapo, huairi?

¹² Oro'en adhuea'pane'a Jacobkudakin sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi oe'uyunig'a, o'na huahuak huairi i'e? —Ettone'a ona'po,

¹³ —Be'api' in sorokkog hue'ey o'maypo, onte'ti maymaya' o'da'ikanig'a, ¹⁴ aya'ada do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue'ey o'yoknok on'may'po, huanopoyo o'unhuahuika'apo, onte'ti “maymaya ijjay” ahue' o'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁵ —Ken hue'ey beyok. Onte'ti maymaya ahue'dik a'eya'po, iyo sorokkogyo hue'ey a'egya'po tiakhue'dik a'ikaya'po o'nen hue'ey iymayapoy, huairi. —Ettone'a ona'po, Jesúsen hua'ataj nopoenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoehued o'epo kenda Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ —Yahuati'. O'nen huatoe'taj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁷ —Huatoe toehue' ijjeý. —Ettone'a ona'uyate.

—Huatoe toehue' ijjeý. Buttida ia'. ¹⁸ Huabaniga' i'tae'uyunig'a. Oyda kentaj e'dipakada o'nen huatoe ehue' o'e. Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁹ —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e, o'tinopoene, huairi. ²⁰ In o'te'yo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari huæ'eriomeya on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka' jakyo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Tiona'pakdik mo'ene. Opuda judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a ona'uyate.

²¹ —Men'pee', ettone'. A'ti meyopi' mo'epo Apag Diostaj tiona'pakdik mo'ene. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in

ote'te tiakhue'dik mo'eapone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo huahue'dik mo'eapone. ²² Opud Samaria huae'eria Diostaj nopoehue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o'epo Diostaj oknopoepo daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o'e. ²³⁻²⁴ Apag Dios nokireg o'epo buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o'e. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadaknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopoepo Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Nokirega o'manopo'toenok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

²⁵ —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopoey. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a ona'uyate.

²⁶ —Cristo do ijjeý. Doa on'batia'paknig Cristo ijjeý. —Jesúsa ona'uyate.

²⁷ Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsén huanigpeika'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'me'puke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o'nika'uy.) “¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?” “¿Kate i'pakpo ia?” Jesústaj onahue' o'uy. ²⁸ Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate. Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak huae'eritaj o'mana'po,

²⁹ —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o'enig'a aya'da nogok nogok ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopoepo mena'ne. Ke'na Cristo ya'etpi'. —Ettone'a ke'nen aya' huakka' jak huae'eritaj o'mana'uyate.

³⁰ Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maorokonpo, Jesústaj on'huatiakuyate. ³¹ Huakka'da aratbut tiakhued e'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpeika'eria ona'uyne.

³² —Bapeahue' ijjeý. Nogda aypo ijtoenig opud nopoehue' mo'ene. —Mona'uyne.

³³ —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopoepo oro'omey huanigpeika'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

³⁴ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay. Aya'da ke'nen ikuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo konig o'e. ³⁵ Opudomey aypotaj huakka' mo'nopoepo, “Aypopi' boyoghued ee'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o'eapoy.” Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a'eya'po huakka' aratbut on'batiakdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak. Huakka'ada Diostaj eknopo'e'ta' on'pak. ³⁶⁻³⁷ “Nogtiada o'batuke'. Noga

aypo o'totiaik." Ken buttida on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri ijjeipo konig huakkuruda Diosen hua'a daka' ijmanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri mo'epo do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj mo'nigpeika'apone. Doere Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Konig dakhuapa opudomeya doere mo'durugpakonhuahuika'apone. ³⁸ Nogomeya on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut idada oknopoe'hue' o'nuypo kanoknopoe'po opudomeya kan'manmadike'po do'a on'ta'mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eriere mo'manmadika'nok mo'maknopoe'a'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁹ Ken jakte huakka' Samaria huae'eri o'nika'po, "Aya' nogok nogok ijkika'uynigda." Mena'ne. Ettone'a o'manbatia'paknok, huakka'ada Samariayo huae'eria Jesústaj o'noknopoe'uy. ⁴⁰ Samaria huae'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o'uynok. ⁴¹ Jesúsen hua'ataj on'peepo nogiti huakka'ada o'noknopoe'uy.

⁴² —Ontayo'da on'peepo oknopoe'hue' o'e'nig'a oy Jesústakon on'peedeipo oknopoe'y. Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o'e monoknopoe'y. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

⁴³ Botme'noe Sicar huakka' jakyo o'edepo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kerekuayate. ⁴⁴ Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak huae'eriomeynayo Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' pakhue' o'nika'. Jesúsa Galilea huae'eritaj o'manbatia'pakuynig'a. ⁴⁵ Galilea huadari huae'eri Jerusalényo aypo fiestate o'neme'te. Jerusalényo Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea huae'eria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda Jesústaj o'de'uy.

⁴⁶ Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo keyo hue'eytaj vino o'kame' onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyohue'da o'epo Capernaum gobierno huairiensi'po o'digpakuyate. ⁴⁷ Judea huadariya' Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o'ika'. Kenda Capernaum huairi o'tipeedeipo Jesústaj o'huahua'depo, "Capernaum huakka' jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga'da ona'uy.

48 —Opud Galilea hua^eeri do'hued hua'a eknopoe'ta' pakhue' mo'e. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj yanoknopoe'apetpi'. —Jesúsa Capernaum huairitaj ona'uy.

49 —Bueyhued ee'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.

50 —Yahuati'. Q'nensi'po o'yarede o'noe. —Jesúsa ona'uy. Jesúsen hua'ataj buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate.

51 Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo,

—Q'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

52 —¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.

—'Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.

53 Kente niokpo e'huadte "Q'nensi'po o'yarede o'noe." Jesúsa mename'ne. Huasi'poed huaoa o'nonponpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po Diosya' o'tiakuyate, o'noknopoe'uyate.

54 Judea huadariya' Jesús o'kumejdepo Galilea huadariyo o'tiakuy. Galilea huadariyo hue'eytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po o'yarea'uy.

5

Ken yakote huabokerektaj dakhue' o'eonhuahua'uyate. Jesúsa o'yarea'uy.

1 Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalén^{ya} on'mabape'apo kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti o'behuikon'uy. 2 Jerusalén huakka' jak kurupen huida e'tiokpaka' akbogpe o'e. Akbogpedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete yako o'e. Yakodik o'dikka' Betesda. Betesda yako akta'bogpete huabaniga' ba'ak o'e. 3 Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo o'nonpabahuedika', ekpobig o'nonpabahuedika', huakket o'nonpabahuedika', e'huetihuarotaj o'nonmaboika'. 4 Yakote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo yakotaj o'tihuaroa'uynok. Yako karogda e'tihuaroyo be'api' huakkuruda yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' e'ne'te o'bayarea'ika'uyate. 5 Kente treinta y ocho huabayok nogbokerektida dakhue' enpahued o'unhuahua'uyate. 6 Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete yakote o'tiakdepo, enpahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopoe'po,

—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.

7 —Yako e'tihuarote be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da ijhua'nok, noga huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.

8 —Yabo'. Colchón ya'udpo, yahuae'. —Jesúsa ona'uy.

9 Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy. Okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'uy.

10 Okmapie'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'ene. Judío en adhuea'pane' nama'da on'manika'uynok, —Okmapie'ahuaddik huame'noe o'enok colchón tohuahue'dik o'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

11 —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. “Colchón ya'udpo yahuae'.” Ke'na mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.

12 —“Ya'udpo yahuae'.” ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesúsa dakhue'da ona' on'nopepo o'nona'uy.

13 Jesúsendik nopoe'hued o'epo kenpa'ti ke'na be'yareadne nopoe'hue' o'uy. Kenpa'ti huakka'ada aratbut o'nenok Jesúsa okhua'nok Jesústaj tiahuayhue'dik o'epo. 14 Nogok Jesúsa Diosen jakyo o'huahuay'uy. Huayareritaj o'huahuay'uy.

—Eya', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' yae'. Onte'ti dakhuea' eka'nayo nogiti dakhue'da i'ea'pone. —Jesúsa ona'uy.

15 Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. “Jesúsa be'yareadne.” Huabokereka o'batia'pakuy.

16 Okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia Jesústaj huaboa'da diga'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta' on'tipakonhuahuika'uyate.

17 —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa o'mana'uy.

18 Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda judío huairien adhuea'pane'a on'manika'uynig'a. Jesúsa manigpeehue' o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag me'taene, oa'po. “Konigti Dios ijje.” Jesúsa oa'nok, judío huairia on'nopepo nogiti diga'da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

19 —Do Diosen Huasi'po ijje'po do'huedda kahue'dik ijje. Katepi' Apaga o'paknok kenda do Diosen Huasi'po ijje'po ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida ijjay. 20 Kenpa'ti Diosen Huasi'po ijjenok do'taj di' me'ene. Aya'da Diosa o'kika'po kenda do'takon me'nopoea'ne. Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogiti 'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'ea'pone. 21 Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o'e. Konigti do Diosen Huasi'po ijje'po

e'bueytapi' e'manoea'ta' ijpakpo ijpmanoea'apoy. ²² "Dakhuea' i'ka'." Apagayo'da aratbuttaj ahue' o'e. Apaga o'paknok, "Dakhuea' i'ka'." Doa Apagen Huasi'po ijje'po a'dik ijjeapoy. ²³ Kenda Apaga o'paknok, "Diosen Huasi'po huadakda o'e." Aya'ada do'taj on'tia'pakapone. Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj huadak on'tia'pakapone. "Huasi'po huadakda o'e." Be'api' do'taj tia'pakhue' ee'nayo konigti "Apag Dios huadakda o'e," tia'pakhue'da o'ne. Apaga do'taj me'ta'mona'uyne.

²⁴ Aya'ada do'taj daka' on'peepo kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne, o'noknopoe'po doere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. "Dakhuea' boka'ne." Diosa onahue' mo'eapone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige'nig'a Diosa mo'manoeanhuahuika'apone. Buttida ijjay. ²⁵ Nogok kenpa'ti oyda kenomeya konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a Apag Diosen Huasi'potaj on'peeapo. On'nigpee'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. ²⁶ Apag Dios o'noeonhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'ene. Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoeanhuahuika'dik ijje'y. ²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo, "Dakhuea' i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik ijje'y. ²⁸ Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya' do'taj on'peeapo. ²⁹ On'maorokonka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj kanoknopoe'po "Jesús Diosen Huasi'po o'enok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj kanoknopoe'po konig Diosenyo'da ka'dik o'epo Jesúsa o'ka'uy.

³⁰ —Do'huada ijpnope'po kahue'dik ijje'y. Konigti Apag Diosa mena'nok ijjay. Buttida ijja'ikay. Kena'po katepi' do ijpakpo kahue' ijikay. Kenda Apag Dios o'paknok ijkikay. Apag Diosa me'ta'mona'uynok. ³¹ Do'a Diosen Huasi'po ijje'y. Do'huayo'da ijpnope'po ea'nayo kenpa' ahue' ijjeaynig'a konig buttida do'hued hua'a pee'hue'dik o'nene. ³² "Do'hued Huasi'po me'ta'ene." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida be'huaa'nok do'taj pee'dik o'nene ijpnope'y. ³³ "Jesús be'ati ya'eta'po." Juantaj opudomeya mo'ta'moname'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Juana buttida do'taj be'huaame'ne. ³⁴ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka e'huaa'te donayo pee'hue'dik ijje'y. Opudomeyanayo Juantaj nigpeedik mo'epo do'taj oknopoe'dik mo'ene Diosere a'noeonhuahukaya'po do'taj oknopoe'dik o'nene. ³⁵ O'nona'ne. Juan konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te, Juana 'uruda o'manmadikikame'po.

Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne. Opudomey huakjeytaj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'peepo mo'durugpakatume'ne. ³⁶ Dios do'hued Apag o'epo do'taj me'ta'mona'uyne. Kenda Juana buttida behuaame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopoe'dik mo'enok. Kenpa'ti konigepo katepi' 'urua'da Diosayo'da ka'dik o'e, doakon ijkika'nok Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik mo'ene. ³⁷ Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuynig'a opudomey judío huairinayo Diostaj tiahuayhue' mo'ika'po kenpa'ti nigpeehue' mo'ika'po, ³⁸ ke'nen hua'a e'peeta' pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj oknopoe'hue' mo'ene. ³⁹ Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Diosya' o'tiakuy oknopoe'hue' mo'epo Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeonhuahuika'apoy nama'da mo'nopoene. Do'taj oknopoe'hue' mo'enok Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone. ⁴⁰ Aya'ada do'taj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Opud judío huairinayo do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene.

⁴¹ "Huadak o'e." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' ijje. ⁴² Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa on'tinopoene. ⁴³ Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' ee'tada opudte e'bahuatiaknayo kentanayo mo'nigpeeapo. ⁴⁴ "Huadakda mo'ene." Aratbuta enata' e'peeta' bo'pakika'. "Huadakda mo'ene." Diosa enata' e'peeta' pakhue' mo'ene. Kena'po Diosya' o'tiakuy oknopoe'hue'dik o'nene. ⁴⁵ Opudtaj, "dakhuea' ogkika'." Apag Diostaj Jesús a be'huaa'apone. Nopoe'hue' yane'. "Opuda dakhuea' bokika'uynig." Moisésanayo kenda bo'huaa'apone. Moisésaj nama'da boa'ika'. ⁴⁶ Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opuda Moisésaj hueretda oknopoe'hue' mo'epo kena'po do'taj oknopoe'hue' o'nene. ⁴⁷ Kenda Moiséskudaka o'madoya'uyate oknopoe'hue' ee'nayo, do'hued hua'ataj kenpa'ti oknopoe'hue' mo'eapone. —Jesús a judío huairitaj o'mana'uyate.

6

Jesús a cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ken, Galilea e'pog konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e'pog Jesús okteg'uy. Oro'meyere okteguy.

² Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig Diosyo'da ka'dik o'e, konigti Jesús a nogok nogok o'ka'po, dakhue' e'netaj o'bayarea'uy. Konigepo huakka'ada

on'tahua'uy. ³ A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eriere mo'batohuaduyne. ⁴ A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' aypo fiesta o'eapo. Konigepo huakka'da aratbut o'nuy. ⁵ Huakka'da aratbut ogkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy. Felipetaj —¿Huakka'da on'batiakde kan'bape'po meya' pan o'baeyapet? —Jesúsa Felipetaj ona'uy.

⁶ Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopoe'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy soatayo' Jesúsa o'nopoe'uy.

⁷ —Pan huabae' doscientos denarios huakupe ee'nayo aya'ada aratbuta sue'pi' pan bapehue'dik o'ne. —Felipea ona'uy.

⁸⁻⁹ —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebadaog' pan botta' biigere o'toenig'a kenniga aratbuta kate bapehue'dik o'nenok. —Andrésa, Simón Pedroen huama'buy o'epo ona'uy. Jesústaj ona'uy.

¹⁰ —“Yan'bahuad.” Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Kenteda huakka'da mire o'uyate. Ken aya'da on'bahuaduy. Cinco mil huabokerek o'nuy. ¹¹ Jesúsa pan o'toepo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eritaj o'posakea'po bo'yoke'po aratbut en'bahuadte oro'omeya o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya o'bayoke'uy. Noga huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy. ¹² Kenoka' aya'da dapotey e'nedete,

—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken sigpi' parahue'dik ka'e'po. —Oro'taj mona'uyne.

¹³ Ken o'baea'uy. Doce kusogyo cebada pan boro'ta'sujmon hueda'hueda'da o'kuda'uy. ¹⁴ Kenda konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesúsa konigti o'ka'nok aratbuta on'tiahuaypo,

—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeytaj monigtiakapone, Apag Diosba'a oa'. Kentaj ekpoe' o'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e. —Judío aratbuta on'batia'pakuy.

¹⁵ Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen gobierno huairi ka'e'. Huakka' aratbut egkupopakte huanopoya'da on'nopoe'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bakhua'po nogtia'da ote'yo o'bakbehuikuyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ken osikdenok oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pogte o'hua'uy. ¹⁷ Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e'pog o'noktegpo ektegte o'baksikpo, Jesús tiakhued ee'te ¹⁸ diga'da o'bapokpo e'pog huakka'da o'kuta'huaropakuy.

¹⁹ Bidteda e'huade'te, e'pog huahuētiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesús a e'huatiakte oro' o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

²⁰ —Do ihuey. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

²¹ “Kusi'peyo yakud.” Durugteda ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue' akodpen o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesústaj o'dukuy.

²² Ken eme'te akodpen huakka'da aratbut o'nuyate. Kente cinco miltaj o'batobape'uy. 'Ikken nogkusi'petida o'eme'. Ken kusi'peyo Jesús kudhue' o'eme'nok Jesúsen huanigpeika'eriomeynayo on'bakudpo o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy. ²³ Tiberias huakka' jakya' kusi'pe o'batiakuyate. Huakka'da aratbut on'batiakuy. Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o'tiona'pakme'. Pankon on'bapeme' kente ibodteda kusi'pe o'batiakuyate. ²⁴ Kente Jesústaj huahuayhue'da ke'nen huanigpeika'eritaj huahuayhue'da huakka'da aratbut kusi'peyo on'kudonpo Jesústaj o'dukpo Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig aypo huamanoeanhuahuika'eri o'e.

²⁵ Ken akodpen kusi'pete on'betdepo Capernaumyo Jesústaj o'dukpo, onhuahuaydepo,

—¿Menoka' iyoda i'tiak, Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.

²⁶ —Konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, do konigti ijka'deme'nig'a kenda do'taj oknopoe'hue' o'nene. Pan ijbiamenok opudomey dapoteya'da mo'bapeme'po, kena'po do'taj o'dukne. Aypoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne. ²⁷ Aypo kenpa'ti katetapi' bo'eretpakpi', a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a aypo kenpa'ti nogda a'ti ehue' o'eapo. Konigepo aypoyo'da kenpa'ti katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue' yane'. Aypoanayo mo'manoteypakpo sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo Diosere manoeanhuahuika'dik o'nene. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj mederetpakpo me'noknopoe'. Diosa be'tihuapoknok ijbayarea'mey kenpa'ti konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, konigti ijkamey. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁸ —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen hua'a a'kaya'po kate ka'dik o'ey oro'? —Jesústaj nama'da o'nona'uy.

²⁹ —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj me'noknopoe'. Kenda Diosa o'pak. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁰ —Oro'omeya ontaj me'noknopoe'po konig Diosyo'da o'kika', konigti yaka'. Konig Diosa 'urua'nanada o'kika' o'na konigti eka'nayo oknopoe'apoy. Diosya' o'tiakuyate oknopoe'apoy. ³¹ A'nennada oro'omeyen adhuea'pane'taj Moisésa o'batohuae'ika'uyate. Aratbut ehue'

e'huae'ika'yo o'batohua'ika'uyate. “Maná aypo kurudya' o'batobape'ika'uyate.” Apagba' oa'. —Jesústaj o'nona'uy.

32-33 —A'ennada kurudya' maná aypo Moisésa o'bayokika'uyate nama'da mo'nopo^{enig}'a Moisésa bayokhue' o'uyate. Kurudya' Diosa maná aypo o'bayokonhuahua'ika'uyate. Maná ayponayo manoeanhuahuikahue'dik o'e. Kurudya' do'hued Apag Dios me'ta'mona'uyne. Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje^y. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtia^{kuy}. —Jesúsa o'mana'uy.

34 —Kenda aypo bo'yokika'ne, huairi. —Jesústaj nopo^{en}kahue' e'eada o'nona'uy.

35 —Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje^{po} aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijje^y. Aya'ada on'nopo'korepo do'taj moknopo^{epo} mo'nigpeika'po konig noteyda durug^{nopo}'da o'neonhuahuika'apo. On'nopo'noeyonhuahuika'apo.

36 Opudomeynayo do'taj pakhue' o'nepo do'taj oknopo^{ehue}' o'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj e'tiahuayme'pi' oknopo^{ehue}' o'nene. 37 Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne do'taj moknopo^{epa}pone kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeya do'taj me'noknopo^{enok}

ijbae'apoy, maenhue'dik ijje^{apoy}. 38 Kena'po kurudya' ijtia^{kuy} Diosa me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta' ijpakpo ijtia^{kuy}. Do huata'da e'ka'ta' pakhue' ijje^{po} ijtia^{kuy}.

39 Huakka' Diosataj huaknopo^e'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue' mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada'apoy. Kenda o'pakpo Diosa me'ta'mona'uyne.

40 Diosa o'pakpo kenomey do'taj o'noknopo^{ene}, do Diosen Huasi'po o'e o'noknopo^{epo} kenda mo'batia'pakpo Diosere on'neonhuahuika'po kene'huaya' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesúsa o'mana'uy.

41 “Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje^y. Kurudya' do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne.” Jesúsa oa'nok judío huairia Jesústaj on'huadiaypo on'huamahui'ia'po,

42 —In huabokerek Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Ke'nen huaoj ke'nen huayekon okiey. “Kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne.” ¿Mena'po kenpa' a'dik ya'e? —Judío huairia onpapayo' on'batia'pakuy.

43 —Onpapayo' huaahue' mene'. 44 Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo, do'taj huaknophonua' o'batihuapok. Kenomey huaknopo^e'eritaj ijmanoyhuada'apoy. Kene'huaya' huame'noete ijmanoyhuada'apoy. Diosere on'neonhuahuika'apo.

45 “Diosa aya'tada o'manopo^{ea}'apo.” Diosen hua'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate. Konigepo

aya'ada Apagtaj on'peepo o'noknopopepo do'takon mo'nigpeika'apone.

⁴⁶ Apag Diosya' ijtia'kuy, do'ayo'da Apagtaj ijtiahuayika'uy. Nogomeynayo Apagtaj tiahua'yhue' o'nikame'te. ⁴⁷ Kenomey do'taj o'noknopopepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijJay. ⁴⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijJay. Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'apoy. ⁴⁹ Aratbut ehue' e'ika'yo opuden adhuea'pane' o'neonhuahuika'uyate. Diosa maná aypo e'bayokika'tada Diosere noeonhuahuikahue' o'nuyate. On'mabuey'uyate. ⁵⁰ Nog aypo o'e. Huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Donayo konig huamanoeanhuahuika' ayponig ijJay. Kurudya' ijtia'kuypo. Konig huamanoeanhuahuika' aypo en'bape'nayo, bueyhue' on'noeonhuahuika'apo. Kenda huamanoeanhuahuika' ayponig ijJay. ⁵¹ Aypo huamanoeanhuahuika' do konig aypo ijJay. Kurudya' Diosenbaya' ijtia'kuypo, aya'ada in aypo e'bape'nayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Ken huamanoeanhuahuika' aypo konig do'hued huaso' o'e. Aratbut kan'noeonhuahuika'po ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopope'dik mo'ene. —O'manbatia'pakpo kenda Jesúsa o'mana'uy.

⁵² Huayahuaya judío huairia on'batia'pakpo,

—Menpa' ke'nen huaso' pe'dik o'enok yaa'. — On'batia'pakuy.

⁵³ —Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne do'hued huaso' bapehue' ee'nayo, do'hued mimi mayhue' ee'nayo onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone. ⁵⁴ Kenomey do'hued huaso' on'bape'po kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostehuapa' kene'huaya' huame'noete kenomeytaj ijmanoea'apoy. ⁵⁵⁻⁵⁶ Kenda o'nona'nig do'hued huaso' huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Do'hued mimi buttida huamai' mimi o'e. Aya'ada do'hued huaso' on'bape'po do'hued mimi on'mai'po doyo'yo' o'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijJay. ⁵⁷ Do'hued Paga me'ta'mona'uyne. Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon me'noeonhuahuika'ne. Aya'ada konig do'taj mo'bape'po do'taj moknopopepo doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri kae'po kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne. A'nennada adhuea'pane'taj Diosa maná aypo kurudya' o'bayokika'uyate. E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate. Aya'da do'taj moknopopepo konig huamanoeanhuahuika' aypo on'bape'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío huairita'j o'mana'uy.

59 Capernaum huakka' jakyo judío aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

Jesúsen hua'a o'manoeanhuahuika'apo.

60 Sue'da huakka'mon Jesúsen huanigpeikaeria on'peeondepo,

—Jesúsa o'manmadika' kenda kahue'dik o'ene. Menpa' be'api nigpee'dik ya'net. —Kenomeya on'batia'pak'uy.

61 Ke'nen huanigpeika'eri kenda on'batia'pakpo Jesúsa o'nopopepo,

—¿Do'hued hua'ataj menpa' nigpeehue'dik mo'e? 62 ¿Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne keyo kurudyo ijika'uy e'behukte opuda on'tiahuaydepo menpa' do'taj moknopoeapet? 63 Diosen Nokirega o'manoeanhuahuika'. Aratbuten huaso'anayo manoeanhuahuikahue' o'e. Do'hued hua'a ijmanay konig Diosen Nokireg o'manoeanhuahuika'apo. Do'hued hua'ataj moknopoika'po mo'nigpeika'po Diosere mo'noeonhuahuika'apone. 64 Kenda iija'denig'a opudomey sue'ada oknopoehue' o'nene. —Jesúsa o'mana'uy.

Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued o'epoed be'ati do'taj oknopoehue' me'neapone Jesúsa o'nopoika'uyate. Kenpa'ti Judasa kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopoe'uyate.

65 —Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopoe'po Diosa e'tihuapokenayo oknopoe'dik mo'ene. Do'taj kanoknopoe'po Diosa tihuapokhue' ee'nayo oknopoehue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

66 Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpeika'eriomeya o'noknopoebatikuy. Onte'ti kenere ta'huaehue' o'ne'uy.

67 —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopoebatiktá' bo'pak? — Jesúsa oro' doce huamata'mona'eritaj mona'uyne.

68 —Ehue', Huairi, o'na huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne. 69 Cristo i'epo, Diosen Huasi'po i'epo ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

70 —Opud, doce huamata'mona'eri ijbaktie'ea'uynig'a, opuda nogtatida toto' huairia mo'nopo'toeapone. — Jesúsa mona'uyne. 71 Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce huanigpeika'eriya' kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopoe'uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po o'e oknopounkahue' o'nuy.

1 Nogok Galilea huadaribayo Jesúsa nogiti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo nogyo o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo nogyo e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsa. Judeayo judío huairia e'arakta' on'tipaknok. 2 A'timon judíoen baak fiesta o'eapo, Jerusalén̄ya' o'eapo. Siete huame'noe fiesta o'eapo. Aya'da judío huabokerek on'bahua'apo. 3 Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste on'huatiakdepo, o'nona'po,

—Iyo Galileayo ikahue' yae', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo monhua'. 4 Ontaj huakka'ada eknopoe'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik i'ene. Keyo huakka'da aratbut e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e aratbuta me'noknopoe'po huakka' aratbut egkupopakya' 'urua'nanada yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o'e yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsen huama'buya Jesústaj o'nona'uyate.

5 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e Jesúsen huama'buy oknopoe'hued e'eada kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.

6 —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalén̄yo huahue'dik ijjeý. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'ene. 7 Huakka' aratbuta do'taj oknopoe'hue' o'ne. Konigti oknopoe'hue' o'nene do'taj. Konigepo kenomeya opudtaj huadiayhue' mo'ene. “Diostaj dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne.” Kenomey oknopoe'hue' huae'eritaj ijmanika'nok konigepo do'taj diga'da menhuadiayika'ne. 8 Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued ijjeý. Oy huahue'dik ijjeý. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.

9 Kenda Jesúsa e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo o'ika'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

10 Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalén̄yo on'hua'depo dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalén̄yo o'hua'uy. Aratbut Jesústaj tiahuayhue' o'maepo Jesús o'hua'uy. 11 Jesús Jerusalén̄yo okyehued ee'te judío huairiomeya Jesústaj o'nonmabopo,

—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'huaa'po.

12 Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo, “Huadakda o'e.” Huakka'ada on'tia'pakpo, “Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'.” Nogomey huakka'ada on'tia'pakuy.

¹³ Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' aratbuttaj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Uta' Jesústaj batia'pakhue' o'nuy.

¹⁴ Fiesta bapa'me'noe oḡka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús o'hua'po okyedepo huaboa'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy. ¹⁵ Ken judío huairi Jesústaj on'peedepo on'mepu'kepo on'huadiaypo,

—Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj onmadikahue' o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoe'hue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesústaj oknopoe'hue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.

¹⁶ —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijjeḡ. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa me'nopoe'a' nok iḡmanmadikikay. Diosen buttida hua'a iḡmanmadikikay. ¹⁷ Do'taj on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakpo kenda Diosa me'nopoe'a'nig iḡmanmadikikay daka' kenda on'nopoe'apo. Do'huedda iḡnopoe'po manmadikahue' ijjeḡ kenomeḡa kenpa'ti on'nopoe'apo. ¹⁸ Nogomeḡ huakka'ada onda on'nopoe'po on'manmadikika'. “Ke'na huadakda huamanmadika'eri o'e.” “Huadakda o'e.” “Huairi o'e.” Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa me'ta'mona'uyne. “Huadaknanada o'e Dios.” “Huaboro'nanada huairi o'e Dios.” Opuda e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da iḡmanmadikikay. Sigpi' da ahue' iḡikay.

¹⁹ Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e. Moisésba' mo'ba'toika'ne. Kenda e'nopoe'ada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne. Moisésba'taj nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁰ —Dakhue' nokireḡa me'nopo'toenok huaseḡda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj e'arakta' pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.

²¹ —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahuedonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete iḡyareame' nok huakka' mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne. ²² Huabokereksi'potaj yobedtaj huasi'dak okteḡdik yanikati', opudomeḡen adhuea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti mona'uyate. Konigepo Moisés'taj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak bokteḡika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' bokteḡika'ne. ²³ Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomeḡ mo'mana'ika'nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moisés'taj mo'peepo

huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo treinta y ocho huabayok enpahue-donhuahuikade'te okmapie'ahuaddik huame'noete iyyareame'nok do'taj onhuadiayme'ne. ¿Mena'po onhuadiayme'? Nama'nanada onhuadiayme'ne. ²⁴ Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoepo on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj o'matinepahui'po di' o'enok iyyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'bayarea' huadakda o'e yan'nopo'e. —Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' iйтиakuy. Jesúsa oa'uy.

²⁵ —In huabokerektaj judío huairia a'arakya'po o'deretpakpo ²⁶ iyo Diosen jakyo e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e. Dapi' judío huairia kenda oknopoehue' o'ne. ²⁷ Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús Galileayo huae'eri o'e o'nopoey. Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoehue'dik o'eapoy. —Sue'da Jerusalényo huae'eria huaboa'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.

²⁸ Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoepo huakka' aratbut egkupopakke o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,

—Do'taj okiehue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoehue' o'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudyo, hueretda Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomeynayo hueretda Diostaj oknopoehue' mo'ene. ²⁹ Hueretda Diosa me'ta'mona'uynok Diosya' iйтиakuy. Konigepo Diostaj yoknopoikay. Diostaj yokiey. Buttida a'dik ijje'y. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.

³⁰ Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakuda' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik o'nuy. Jesús kenok huabuey ehued o'taenok. ³¹ Nogomey huakka' judío aratbut ogkupopakpo Jesústaj on'peepo Jesústaj o'noknopo'e'uy.

—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik o'eapo. In huabokerek kenda o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo o'e Jesús. —Aratbuta on'batia'pakuy.

Diosen jakyo kente Jesúsa e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

³² Jesús Diosen Cristo o'e. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdote huamationa'pakika'eri

huairiomeya on'tipeedepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate.

³³ Kenoka' huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'mana'po,
—Opudomeyere sue'da puug ijjeapoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa me'ta'mona'uynig keyoda ijhua'apoy.
³⁴ Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone. Do'taj oknopohue' o'nepo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁵ Judío aratbuta on'peedepo huayahuaya on'batia'pakpo,
—¿In huabokerek ka'tia' yaa? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik o'neapone? Nog huadaribayo keyo judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po yahua'apetdapi'. ³⁶ “Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone.” “Do'taj oknopohue' o'neapo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone.” Jesúsa o'mana'. ¿Ka'tia' yaa? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokirega huaknopoe'eriennopo'taj o'manopo'toeapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

³⁷ Fiesta kene'huaya huame'noete 'urua'da ogkika'uyate. 'Urume'noe o'ika'uyate. Kenme'noete Jesúsa o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,

—Be'api' durugnopo' ee'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopoe' do'taj kan'nigpee' ijmanopo'durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymaya' ea'nayo hue'ey ijbayoknok on'durugpakapo. ³⁸ Konig Diosba' oa'po, konig huakka' hue'ey on'mayika'po durugda o'neonhuahuika'po konigti kenomey do'taj beknopoe'po durugnanada on'noeonhuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon on'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁹ Jesúsen huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'toeapo. Diosen durugteda ogkika'apo. Jesúsa kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokireg huaknopoe'eritaj manigta'monahued o'epo konigepo Jesús bueyhued o'epo, kurudyo huahued o'epo, Diosere ehued o'epo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Huakka' o'noknopoe'po. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo o'e. Nogomeya o'noknopoe. Diosa ta'monahue' o'e. Konigepo Cristo ehue' o'e. Nogomeya o'noknopoe'po.

⁴⁰ Kenda Jesúsa eade'te,
—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o'e. —Huakka'ada o'da'uy.

41 —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o'e. —Nogomeya o'da'uy. —Ehue'. Cristo ehue' o'e. Galilea huae'eri o'e. Galileayo huae'eria Cristo ehue'dik o'eapo. 42 Cristo David huairien adhuea' huayayo o'eapo. Belényo o'si'po'e'apo kenteda David o'si'po'e'uyate. —Nogomeya o'da'uy.

43 Huakka'ada Jesústaj o'noknopoe'uy. Nogomeya oknopoe'hue' o'nuy. 44 Huakka'ada kan'kude'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopoe'hue' o'nuyate.

45 Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.

—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'e? —Huairia on'mana'uyate.

46 —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o'ika'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.

47 —Menpa' Jesús a opudomeytakon engaña mogka'de.

48 Oro'omey aya' huairiada oknopoe'hue' o'ey. —Fariseo huairikon oknopoe'hue' o'ne. 49 Jesús en huaknopoe'eria Moisés en hua'ataj nopoe'hue' o'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.

50 Nicodemo fariseo huairi o'epo a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,

51 —Betapi', "Dakhuea' o'ka', castiga kagke'po." Kenpa' ahued kenbokerektaj pee'dik mo'e. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopoe'dik mo'e. Kenpa' Moisés en e'mana' o'e. Kenda opudomey mo'nope't. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.

52 —Ka'tia', o'nakon Galilea huae'eri i'epo ia'. Apagba' yatiahuy'. Galilea huae'eri Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'eapo. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o'eapo. Apagba'taj i'tiahuyapo kenda nopoe'dik i'e. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

53 Jak e'tahuae'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

1 Jesús nayo ote' Olivosyo o'hua'uy. 2 Eme'te Diosen jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po. 3 A'timon sue'da Moisés enba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi huae'eriere Jesús te on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken

ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuaydepo aratbutnopoyoda on'boa'po,

⁴ —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate.

⁵ Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida yan'bapa'ika'. Moisésba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa' ka'dik o'e oro'? ¿Menpa' i'nopo'e o'na? —Moisésba' huamanmadika'eri fariseoere Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

⁶ Kenda nama'da Jesús a kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpíte o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy. ⁷ “¿Menpa' ka'dik o'e oro'?” “¿Menpa' i'nopo'e?” Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,

—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua'ika'a huakkuru huida kapa'e'. —Jesús a judío huairitaj o'mana'po.

⁸ Onte'ti 'ikutagpíte o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po. ⁹ Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'a o'nokbahua'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da o'yahue'uy. Ettone'ere Jesúsereyo'da o'nun'uy. ¹⁰ Jesús a o'bopo ona'po,

—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men ya'ne? Sigpi' castiga ogkay huaahue' mo'ene, ettone'. —Jesús a ona'uy.

¹¹ —Aya' menokbahua'ne. Sigpi' castiga ogkay huaahue' me'nene, Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik ijje. Yahuati'. Onte'ti dakhuea' kahue' ya'e'. —Jesús a ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey o'e. Diostaj o'maknopoea'ika'. Jesúsen huanigpeika'eri Diosere on'neonhuahuika'apo.

¹² Diosen jakyo huakka' aratbut ogkupopakuy. Onte'ti Jesús a o'manmadika'apo,

—Diostaj huamaknopoea'eri konig Diosen huakjey ijje. Konig Diosen huakjey ijje aratbuttaj ijmaknopoea'ikay. Konig o'e Dios huanopo'e ijmaknopoea'ikay. Do'taj aya'ada moknopoeapo mo'nigpeika'po Diostakon o'noknopoeapo. Huadakda ogkika'po Diosere on'neonhuahuika'apo. Huakjeyyo o'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikhue'da sikkiregyo ehue' o'neonhuahuika'apo. —Jesús a o'mana'uy.

¹³ —Onda i'nopoapo huata' i'tia'pakne noga konigti kenda ia' tia'pakhue' o'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpeehue'dik o'ey. —Fariseo huairiomeya Jesústaj o'nona'uy.

¹⁴ —Do huata'da ijtia'paknig buttida o'e. Do'taj nigpeedik mo'e konigapo Apag Diosere ijika'uy, Apag Diosya' ijtia'kuy

ijnopoey. Onte'ti Diosyo ijhua'apoy ijnopo^{en}ok konigepo do'hued hua'a buttida o'e oknopo^{ed}dik mo'e kenpa'ti do'taj nigpeika'dik mo'ene. Opudomeynayo keya' o'tiakuy nopo^{eh}hue' mo'e. Keyo o'hua'apo nopo^{eh}hue' mo'ene. ¹⁵ Konig aratbuta on'nopoika' opuda mo'nopo^e. Diosya' o'tiakuy nopo^{eh}hue' mo'ene. Da oa' o'noknopoika'ne. "Dakhuea' bo'kika'po bueydik mo'ene," kamanike'po Diosa ta'monahue' me'uyne. ¹⁶ Aratbut oknopo^{eh}hue' e'ne'nayo nopo'koreahue' e'ne'nayopi' "Dakhuea' bo'ka'nok Diosa castiga kamagke'." A'dik ijjeapoy. Konigepo nogtia'da ahue' ijje. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopo^e'dik o'ne. ¹⁷ A'nennada Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey Moisésba' mo'toene. Huabokerekpi' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka' botta'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopo^{epo} dakhuea' huaka'eritaj castiga ogka'dik mo'ene. Moisésa oa'uyate. ¹⁸ Ken do konig Diosen huakjey ijje^{po} Diostaj huamaknopo^{ea}'eri ijje^{po} ijtia^{kuy}. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigepo buttida oa' oknopo^e'dik mo'ene. —Fariseo huairitaj Jesús a o'mana'uynig'a Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopo^{eh}hue'da o'nuy.

¹⁹ —Ka'tia' ia', ¿o'nen Apag men itae? —Fariseoa o'nona'uy.

—Diosen Cristo o'e oknopo^{eh}hue' mo'ene. Aratbuten dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'e nopo^{eh}hue' mo'ene. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti oknopo^{eh}hue' mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁰ Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkuda' caja'po o'huadika', keyo Jesús a kenoka' e'manmadika'te Jesús bueyhue' ka'e' Diosa o'nopo^{en}ok tohuahue'dik o'nuy.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. Jesús a o'mana'uy.

²¹ —Kenpa'da o'nokhua'apone. Do'taj o'dukaponig'a oknopo^{eh}hue'da mo'epo kenpa'da mo'bueyapone. Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka' mo'to^{epo} mo'bueyapone. Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. —Judío oknopo^{eh}hue' huae'eritaj Jesús a o'mana'uy.

²² —"Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone." Jesús a mona'ne. Menpa' huata'da arakdikpi' ya'epo ya'et. —Judíomeya nopo^{eh}hue' o'nepo on'batia'pakuy.

²³ —Huadariyo huae'eri mo'epo konig dakhuea' huaka'eri aratbut mo'epo, konig opudda bo'pakpo mo'nopoika'po, konigti bo'kika'. Donayo kurudya' ijhuarakuy. Apag Diosya' ijtia^{kuy}. Indariyo huai'ka'eri ehue' ijje. ²⁴ Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do Diosen Huasi'po ee'tada do'taj oknopo^{eh}hue' ee'nayo dakhuea' e'ka' mo'to^{epo}

kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'apone. — Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁵ —¿Be'a i'e on? —Kenda e'nopo'e'ta' pakhue' o'nepo nama'da o'nona'uy.

—Kenda huakkuruda o'nona'uyne. Mena'po onte'ti ena'ta' bo'pak. ²⁶ “Inomey huairia dakhue'da ogkika', ontaj oknopoehue' mo'ene.” Diostaj huaa'dik e'eada oynayo huaahue'dik o'nene. Ke'na me'ta'mona'uyne buttida oa'ika'. Kenda Diosen ijpeepo aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsa oknopoehue' hua'e'eri judío huairitaj o'mana'uy.

²⁷ Jesúsa Apag Diostaj o'manmadikika'. Judío huairianayo nopoenkahue' o'nuy. Kenpa'ti Apag Diosa o'ta'mona'uyate judíomey nopoehue' o'nuynok,

²⁸ —Cruzte do'taj en'darakde'te Diosa o'ta'mona'uyate mo'nopo'eapone. Do'huedda sigpi' kahue' ijjikay. Kenda Diosa me'nopo'e'a'ne kenda ijmanikay. ²⁹ Do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Nogtia'da eahue' me'ika'ne. Do-ere kenpa'da o'ika'. Kenda Diosa o'pak ijkikay. —Jesúsa Judío huairitaj o'mana'uy. Kenomeya Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakuy.

³⁰ Kenda Jesúsa e'manade'te huakka'ada Jesústaj o'noknopo'e'uy.

Diosensi'pomey Jesústaj di' o'ne. Aratbut Jesústaj nigpeehue' o'nepo konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'.

³¹⁻³² —Aya'ada do'hued hua'a mo'nigpeika'po do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'ene. Do'hued hua'a buttida o'e moknopoepo onte'ti toto'taj konig huanaba' nigpeehue' mo'ika'po onte'ti dakhuea' kikhue'dik mo'eapone. —Judío huaknopo'e'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Oro'omey Abrahamen adhuea' huayayo o'ey. Nog arat-buten huanaba' ehue'da o'ikay. Konig dakhuea' huaka'eri huanaba' ehue'da o'ikay. Onte'ti konig huanaba' dakhuea' kikhue'dik o'eapoy. Nama'da oro'taj kenpa' ona'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ —Aya'ada dakhuea' ogkika'po, batikhue'da dakhuea' ogkika'po dakhuea' huakika'eri huanaba' o'ne. ³⁵ Huabokereken huasi'po huaojyoda o'nika'apo. Huanaba'nayo huairiyoda ikahue' o'neapo. Nogok meyopi' kenpa'da hua'dik o'nika'. ³⁶ Do Diosen Huasi'po ijjey. Konig toto'en huanaba' dakhuea' bo'kika'ne. Do'hua dakhuea' e'ka' e'manopo'yarea'nayo Diostaj nigpeika'dik mo'eapone. ³⁷ Buttida boa'ne Abrahamen adhuea' huayayo mo'ene ijnopoey. Abrahamen adhuea' huayayo e'eada do'hued hua'a pakhue' mo'epo do'taj e'arakta' on'tipakne. ³⁸ Kurudyo do'hued Apagere ijika'uy. Apagtaj ijtiahuayika'uy. Ijpeika'uy.

Kenda ijtiahuayika'uy ijpeika'po opudomeytaj o'nona'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. O'nen huaojtaj mo'nigpeika'po dakhuea' bo'kika'ne. —Judíotaj Jesúsa o'mana'uy.

39 —Ehue', dakhuea' huaka'eri ehue' o'ey. Huadakda o'ey. Abraham oro'en huaoj o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Abraham Diostaj o'nigpeika'uyate. Abrahamen hueretda huasi'po ehue' mo'ene. Abrahamensi'po ee'nayo Diostaj mo'nigpeika'yet. Kenpa'ti Diosen hua'a bo'pakika'yet. 40 Diosa me'ta'nona'uyne. Diosya' ijtia'kuy. Buttida hua'a Diosa me'nopo'e'uyne. Diosen buttida hua'a e'nona'tada do'taj on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abrahama kahue' o'uy. Abraham Diostaj oknopoe'po Diosen huata'moneritaj o'manigpeika'uyate. 41 Konig opuden huaoj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea' bo'kika'. —Jesúsa judíotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe' ehue' o'ey. Abrahamen hueretda adhuea' huayayo o'ey. Nogtida Apag Dios o'tene. Diostaj o'nigpeikay. —Judíoa Jesústaj o'nona'uy.

42 —Dios opuden huaoj ee'nayo do'taj di' mo'eayet konigepo Diosya' ijtia'kuy. Doda ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudnayo do'taj di' ehue' o'nene. 43 Dakhue'da mo'epo Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. Huadak e'ka'ta' pakhue' mo'ene. Konigepo do'hued hua'a e'peeta' pakhue' mo'ene. Kenpa'ti do'hued hua'a e'nopoenka'ta' pakhue' mo'ene. 44 Katepi' opudomeyen huaoj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen huaoj toto' mo'taene. Kentayo'da mo'nigpeika'. Huakkuruda toto'a o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manopo'arakika'po. Diosen buttida hua'a toto'a e'nopo'e'ta' pakhue' o'ika'. Buttida hua'a nopoehue' o'epo ahue' o'ika'. Da oa'ika'. Da huaa'eri o'e. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj engaña huaka'eri o'e. 45 Konigepo o'nen huaoj toto' da hua'ayo'da e'peeta' bo'pakika'po Diosen buttida hua'a e'mana'te e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Diosen Huasi'po iijenok do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. 46 Nama'da oame'. Huaahue'dik o'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik o'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopoe'hue' o'nene. 47 Diostaj oknopoe'hue' mo'epo konigepo do'taj oknopoe'hue' o'nene. Diosen aratbut Diosen huanigpeika'eriomey Diostaj on'nigpeika'. Opudomeynayo Diosen huanigpeika'eri ehue' mo'ene. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'nennanada Abraham o'si'poe'uyate. Abraham si'poe'hued ee'te Cristo o'ika'uy.

48 —Dapita' dakhue'nanada i'ene. Samaria huae'eri i'ene. Toto'a menopo'toene. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

49 —Do'taj toto'a nopo'toehue' me'ene. Diostaj di'nanada ijikay. Ijnigpeikay. Dios huadaknanada o'ika' ijbata'pakikay. Diostaj pakhue' mo'epo do'taj on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne. ⁵⁰ “Jesús huadakda o'e.” Menhuaika'. Manahue' ijikay. Apag Diosnayo do'taj buttida be'tinopoepo, “Huadakda o'ika'.” Be'huaika'ne. ⁵¹ Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.

52 —Toto' o'nopo'toe. Oynayo buttida o'nopoey. Oro'omeyen adhuea'pane' Abrahama Diostaj e'nigpeikada o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakeriakon Diostaj e'nigpeikada on'mabuey'uyate. “Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo.” Nama'da ia'. ⁵³ Oro'en huaoj Abraham teyda huairitone' o'uy. Abraham o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakerikon on'mabuey'uyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' okehue'dik i'ene. Diosen huamanbatia'pakeritaj o'nayo'da teyda huairitone' makehue'dik i'ene. “Huairi ijje,” nama'da i'nopoepo, da ia', huairi ehue' i'e. —Judío huairia oknopoehue'da o'nepo Jesústaj o'nona'uy.

54 —“Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijje.” Doda ij-pakpo manahue' ijikay. “Jesús huadakda o'e,” aratbuta men'batia'pake'po manahue' ijikay. Diosa o'paknok kenda ijmanikay. “Huairitone' i'ene. Do'hued Huasi'po i'ene.” Diosa mena'ika'ne. “Oro'en Dios o'e,” nama'da boa'ika'ne. ⁵⁵ Diostaj oknopoehue' mo'ene. “Diostaj yoknopoey.” Buttida ijay. “Diostaj oknopoehue' ijje.” Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri ijeayet. Dapita' Diostaj yoknopoepo ijnigpeikay. ⁵⁶ Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. “O'nen huayayo huaboro' huairitone' o'eapo.” Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopoepo do ijeaponok durugnanada o'uyate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.

57 —Ehue'. Abraham a'nennanada o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue' i'ene. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj tiahuayhue' i'e'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

58 —Abraham si'poehued Diosere ijikay. Buttida ijay. —Jesúsa o'mana'uy. ⁵⁹ On'peedepo Jesústaj kadarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'makiregpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'poe'uyate. Jesús kentaj okpoyarea'uyate.

¹ Nogok okmapije'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalényo o'hua'epo huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'poe'uy ekpobig o'e'uy.

² —¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'poe'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaoapi' huayeapi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesús en huanigpeika'eria Jesús taj ona'uy.

³ —Ehue', ke'na dakhuea' kahue' o'uy. Ke'nen huaoa huayeerea dakhuea' kahue' o'nuyate. Konigepo dakhuea' ogkuypo ekpobig ehue' o'e. Diosa teyda kika'dik kae'po bakpoyarea'dik kae'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopoe'po konigepo ekpobig o'si'poe'uyate. ⁴ Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo oyedda Diosen kika'dik ijje. Sue'da huame'noe mekenok oyda Diosen kika'dik ijje. A'ti nogok kahue'dik ijjeapoy. Konig sikyonig o'eapo kahue'dik ijjeapoy. ⁵ In huadariyo ijjedepo konig Diosen huakje ijjepo Diostaj ijmaknopoea'dey, Diosen hua'a ijmanopoea'dey. —Jesús oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

⁶ Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusihue o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpodukuta'uy.

⁷ —Yahuati'. Siloe yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloe judioen huadik e'dikta'mona' o'e.)

Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy. ⁸ Yareahued ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po “huakupe men'yok,” o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'nokie'uy. Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.

—Dapi' inbokerek o'huadpo “huakupe men'yok,” o'mana'ika'uy. —Sue'ada o'da'uy.

⁹ —Ee', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Do ekpobig ijika'uy. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.

¹⁰ —¿Monig ikpoyarudme? ¿Moniga' i'mabodme? —O'nona'uy.

¹¹ —Jesús barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, “Siloe yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'.” Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ijmabodi. —O'mana'uy.

¹² —¿Men ya'e kenbokerek? —O'nona'uy.

—Nopoehue' ijje. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

13-14 Okmapie'ahuaddikte huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po okpoyareadnok kenbokerek ekpoyareadtaj on'tohua'po judío huaitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo huairitaj on'tohua'uyate.

15 —Ekpobig i'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia o'nona'uy.

—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo huairitaj o'mana'uy.

16 —Okmapie'ahuaddik huame'noete aratbut katepi' kahue'dik o'ne. O'manmadikikay. Inbokerek nigpeehue'da o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.

—Dakhuea' huaka'eri ee'nayo bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

17 —¿On menpa' i'nopoey ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyareritaj judío huairia o'nona'uy.

—Diosen huamanbatia'pakeri o'e, o'nona'ne. —O'mana'uy.

18 A'nenda ekpobig o'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuaydik o'e. Kenda Judío huairia oknopoehue'dik o'nepo, “Ke'nen huaoj huayetere yan'totiak.” On'mana'uy. En'tiakde'te.

19 —¿In huabokerek menpa' o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekpobig o'si'poe'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po oyda tiahuaydik ya'e? —Judío huairia ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.

20 —Ee', ke'na oro'ensi'po o'e. Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey. 21 Mena'po oyda tiahuaydik o'e oro'nayo nopoehue' o'ey. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopoehue' o'ey. “¿Be'a bekpoyarea'?” Ya'nona'. Huabokerek o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa huayeerea on'mana'uy.

22 Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea huayeerea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. “Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate.” Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'peeya'po judío en huaitake' jakyo onte'ti kudhue'dik o'neapo. Judío huairia onpapayo' onda'po. Konigepo huabokereken huaojere huayeere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

23 “Huabokerek o'e. Ke'na a'dik o'e. Kentaj ya'nona'.” Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

24 “Ke’na huabokerek ekpobig o’si’poē’uy. Kentaj yan’totia.” Judío huairia on’mana’uy. E’tiakde’tē o’nona’po, —Buttida yaa’. “Diosa be’yarea’ne.” Yaa’. Jesús dakhuea’ huaka’eri o’e, o’tinopoikay. Bayareahue’dik o’e. Oro’ o’nopoikay. —Judío huairia o’nona’uy.

25 —Dakhuea’ huaka’eripi’ o’epi’ ’uruda huaka’eri o’epi’ nopōehue’ ijje. Nogtida ijnopoey. ’Ikken ekpobig ijjemey. Oynayo ijtiahuay. —O’mana’uy.

26 —¿Ontaj moniga’ megka’? ¿Monig bekpoyarea’? —Onte’ti judío huairia o’nona’uy.

27 —Kenda huaboa’da o’nona’dene. ¿Mena’po onte’ti e’peeta’ bo’pak? ¿Jesúsen huanigpeika’eri ee’ta’ menpa’ bo’pak? —O’mana’uy.

28 —O’na kentaj huanigpeika’eri i’e. Oro’nayo Moisésen huanigpeika’eri o’ey. 29 Moiséstaj Diosa ona’ika’uyate oknopoikay. In huabokereknayo meya’ ya’tiakuyet nopōehue’ o’ey. —Fariseo huairiomeya diga’da on’huadiaypo ighua’da o’nona’uy.

30 —¡Kenpihuay! Kentaj mena’po oknopōehue’ mo’e. Ken huabokereka bekpoyarea’ne. Keya’ o’tiakuy nopōehue’ mo’ene. 31 Dakhuea’ huaka’eritaj Diosa manigpeehue’ o’ika’. Diostaj huanigpeika’eritaj Diosa o’manigpeika’. Katepi’ on’paknok Diosa o’manigkika’. 32 A’nennanadapi’ huakkuruda ekpobigtaj e’si’poē’ okpoyarea’uy tipeehue’ o’ikay. 33 Dapita’ Diosya’ o’tiakuyate. Diosya’ tiakhue’ e’uynayo in huabokereka kenda sigpi’ kahue’dik o’e. Bakpoyareahue’dik o’e. —Judío huairitaj o’mana’uy.

34 —Dakhue’ e’eretka’ i’si’poē’uy. Dakhuea’ i’kika’uy. Oro’taj onmandikahue’dik o’ene. —Judío huairia on’huadiaypo o’nona’uy.

Judío aratbuten huaitake’ jakya’ o’nen’uy.

Diostaj oknopōehue’ huag’eri konig ekpobig o’ne.

35 Huabokerek ekpoyare’taj huaitake’ jakya’ o’nende Jesús a o’nopoepo o’deatopo,

—¿Diosen Huasi’po, ken huabokerektaj Diosa o’ta’mona’uyate menpa’ oknopōe’? —Jesús a ona’uy.

36 —¿Be’a ya’e, huairi? Eknopōe’ta’ ijpaki. —Jesústaj ona’uy.

37 —Kentaj i’tiahuayne. Diosa me’ta’mona’uyne. In do ijje. Diosen Huasi’po ijjepona’ne. —Jesús a ona’uy.

38 Jesús Diosen Huasi’po o’e oknopōepo huikudate o’tihuadpo,

—Diosen huata’mona’eri i’e. Diosen Huasi’po i’e. Yoknopōey, Huairi. —Jesústaj ona’uy.

39 —Huakka’ada konig tiahuayhue’dik o’nepo konig ekpobig o’nepo Diostaj oknopōehued o’nepo do’taj

o'noknopoeapopo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogomeya "Ekpobig ehue' o'ey. Tiahuydik o'ey. Diostaj huadakda oknopokay." Nama'da on'batia'pakpo hueretda huaknopoe'eri ehue' o'nepo konig ekpobig o'nenok Diosa castiga magka'dik o'ika'apo. Konigepo Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.

⁴⁰ Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o'nepo Jesústaj on'peedepo,

—Dapi' oro'omeynayo Diostaj oknopoe'ehue' huae'eri ehue' o'ey. Oro'mey ekpobig ehue' o'ey. Diostaj oknopoe'y. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴¹ —“Diostaj oknopoe'ehue' huae'eri o'ey,” ea'nayo o'nen dakhuea' e'ka' Diosa bakkahuea'dik mo'eaynig'a “Diostaj oknopoe'ehue' huae'eri ehue' o'ey,” nama'da boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'ene. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

¹ Diosen huanigpee'eriomeytaj hueretda huamatoe'eri doa ijikay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamatoe'eria huakpa ekbirikyo o'bakuda'ika'. Bisik o'bakuda'ika'. O'bakuda'depo akbogpe huatoe'eria teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o'nika'. Nogya'da ogkudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika', ²⁻³ Hueretda oveja huamatoe'eria ovejataj o'matiokika'po o'matoka'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe huatoe'eria okie'po o'nigokhuike. Ken hueretda oveja huamatoe'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpee. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo o'maoroka'po. ⁴ Aya'tada o'maorokandepo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda huamatoe'eritaj on'peepo o'nokie'po konigepo on'tahua'ika'. ⁵ Nogada e'huatiakte oveja o'nokmamonapo. Ke'na men'tahua' ena'te on'peepo okiehue' on'epo o'nokmamonapo. —Ken konig oveja huamatoe'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁶ Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'peeada nopogkahue' o'ne'uy.

Jesús konig oveja huamatoe'eri o'epo huanigpeika'eritaj daka' o'matoka'.

⁷ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Do konig ovejaen akbogpe ijjey. Do konig oveja ijabatokudi. Aya'da huaknopoe'eri do'taj o'noknopoe'po doere kuddik o'ne. ⁸ Huakka'ada konig

huamanbatia'pakeri do tiakhued ee'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o'ne'uyate. Hueretda ovejaa ta'huahue' o'nika'uyate. ⁹ Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig ijje^y. Aya'ada do'taj o'noknopo^epo konig on'kudpo Diosere on'noehuahuka'apo. Diostaj daka' kan'nigpeⁱke'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijbatiokika'apoy.

¹⁰ Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o'ne. On'berika'. On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo i^jmanoeanhuahuikay. Hueretda huaknop^ee'ritaj i^jmanoeanhuahuikay. Huakka'da i^jmatinepahui'po 'urua'nanada i^jmanoeanhuahuikay. ¹¹ Do konig oveja huamat^ee'eri ijje^y. Huadaka'da huamat^ee'eri ijje^y. Huanigpeⁱka'eritaj daka'nanada i^jmat^oikay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po i^jmanigbueyapoy. ¹²⁻¹³ Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj on'matamatoⁱka'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'ta^enok huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

¹⁴⁻¹⁵ Doa konig ovejataj daka' huamat^ee'eri ijje^y. Apag Diosa do'taj me^kie'ne konigti Apag Diostaj doa yo^kie^y. Kenpa'ti do'hued huanigpeⁱka'eritaj i^jma^kie^y konigti do'hued huanigpeⁱka'eria do'taj me'no^kie'ne. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpeⁱka'eritaj i^jmanigbueyapoy. ¹⁶ Nog huanigpeⁱka'eritakon i^jmat^oeⁱka'apoy. Judío aratbut ehue' o'ne. Nog aratbut o'ne. Ken aratbuttakon manopo'korea'dik ijje^y. Do'taj on'nigpeⁱka'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida o'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamat^ee'eri ijje^apoy.

¹⁷⁻¹⁸ Diostaj i^jnigpe^eenok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' i^jnopo^epo. Ken i^jbueydeapoy onte'ti i^jnoyhuada^apoy onte'ti i^jnoeapoy. Konigepo Apag Diosa di' me'ene. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konigepo doada e'nigbueyta' i^jpakpo i^jnigbueyapoy. E'nigbueyta' i^jpakpo bueydik ijje^apoy. Onte'ti e'noyhuadta' i^jpakpo noyhuaddik ijje^apoy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁹ Judíomeya Jesústaj on'peedepo nogpa' nogpa' on'nopo^epo nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.

²⁰ —Toto'a o'nopo't^oe'nok Jesús huasegda o'e Katia'po kentaj mo'nigpe^e. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pak'uy.

²¹ —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo't^oehue' o'e. Toto'a e'nopo't^oe'nayo 'uruda batia'pakhue' ya'eayet.

Kenpa'ti ekpobigtaj okpoyareahue'dik o'e toto'a. —
Nogomeya on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nuy.

²² Nogok Jerusalényo Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' huae' o'uy. Huahui'ok o'uy. ²³ Diosen jak kurute Salomóna dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete ²⁴ judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,

—¿Meniga' puug oro'omey niginhuahua'dik o'e? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida ee'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁵ —Kenda o'noname'niga do'taj oknopoe'hue' o'nene. Opudomeya do'taj daka' kanoknopoe'po konig Diosyo'da ka'dik o'e ijkikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua'da ijkikamey. Konigda e'bayarea' ijkikamey. Cristo o'e do'taj daka' oknopoe'dik 'urua'da ijkikamey. ²⁶ Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijkika'nig'a opuda do'taj oknopoe'hue' o'nika'ne. Do'hued oveja huanigpeika'eri ehue' mo'epo, do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ²⁷ Do'hued oveja huanigpeika'eria do'taj mena' okia'po on'nigpeika'. Do'hued huanigpeika'eri do'a ijmataepo daka' ijmakikay. Do'taj o'noknopoe'po on'nigpeika'. ²⁸ Diosere durugnada ijanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da bueyhue'dik o'neapo. Daka' ijbatioka'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone. ²⁹ Oveja huanigpeika'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o'e. Diosyo'da teynanada o'e. Nogapi' konig teyti ehue' o'nepo okkayhue'dik o'nika'. ³⁰ Apagere doere nogtida o'ey. —Jesúsa huairitaj o'mana'uy.

³¹ Judío huairia huida Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.

³² —Opuda on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijkikay. Apaga be'tihuapoknok konig Diosyo'da ka'dik o'e ijkikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ehue'. Huadakda i'kika'nok pa'eahue' o'eapoy. Diostaj dakhuea'nada ia'nok huida o'pa'ea'apoy. Huabokerek e'eda Dios ijje' ia'nok huida o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.

³⁴ —“Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomeyen Diosba'te o'madoya'uyate. ³⁵ Diosba'nayo nama'da ahue'dik o'e. Kenpa'da buttida o'ika'. “Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Apagba'a buttida o'mana'uyate. ³⁶ Apagtaj me'nigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite me'ta'mona'uyne. Konigepo “Diosen Huasi'po ijje',” a'dik ijkikay. Konigepo “Diostaj dakhue'da o'tia'pak.” Do'taj huaahue' ya'nika'. ³⁷ Kenda do'hued Apaga menika'nig ijkikay. Do Diosen

kikahue' ee'nayo do'taj oknopoe'hue'dik mo'ene. ³⁸ Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya do'taj oknopoe'hue' ee'pi' kenda do ijrika'nigeyo kenda yanoknopoe'. Diosensi'po o'e nopoe'dik mo'e. Konig Diosa o'nopoe konigti ijnopoe'y. Konig do ijje'y konigti Dios o'e. Konig do'a ijnopoe'y konigti Diosa o'nopoe. Kenda nopojika'dik mo'eapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁹ Onte'ti Jesústaj kan'kude'po e'tohua'ta' en'paktada Jesúsa o'makmon'uy.

⁴⁰ Onte'ti Jordánhue akodpen Jesúsa o'hua'uy. Kenteda Juana huakkuruda bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o'unhuahua'po. ⁴¹ Jesúste huakka'ada on'hua'uy.

—Konig tiahua'yhued o'ika' konig Diosayo'da ka'dik o'e Juananayo kahue' o'uy. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta on'huaa'uy.

⁴² Keya' Jesústaj huakka'ada o'noknopoe'uy.

11

Lázaro o'buey'uyate.

¹⁻³ Lázaro huabokerek o'uy. Jesúsa Lázarotaj di'da o'ika'uy. Betania huakka' jakyo huae'eri o'ika'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o'nika'uy. Lázaro dakhue'da o'enok María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.

—Lázarotaj di'da i'ika'ne. Dakhue'da o'e, Huairi. Jesústaj yanati'. —O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'huieada 'itioyhued kenpa'ti huakuhui'a 'itidukuthued o'uy.

⁴ Jesúsa kenda o'peedepo,

—Dakhue'da o'enig'a kenpa'da bueyhue' o'eapo. “Diosa 'urua'da o'ka'. Huadaknanada o'e,” aratbuta kan'nopoe'po ke'na dakhue' o'e. Kenpa'ti “Diosen Huasi'poa huadaknanada o'kika'. 'Urunanada o'e.” Aratbuta kan'huae'po ke'na dakhue'da o'e. —Jesúsa o'peedepo o'mana'uy.

⁵⁻⁷ Ken Martataj Martaen huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da o'maepo Jesús keyada nog botta'me'noe o'eahuadpo Lázaro dakhue'da o'e e'peedeada botta' huame'noe o'edepo,

—Judea huadaribayo monhua'. —Oro' huanigpeika'eritaj mona'uy.

⁸ —Huaboa'da huida on'taj e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia Judeaya'. ¿Keyo menpa' onte'ti i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro' huanigpeika'eria ona'uy.

⁹ —Huame'noe jeyda o'enok aratbuta katepi' kahuaddik o'nika'. Diostaj nigpeika'dik o'ne. Nogme'noetida doce horas o'ta'tenok kahuaddik o'nika'. Do'taj huaarak huame'noe

ehued o'енок do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok ken horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te do'taj arakdik me'neapone. ¹⁰ Sikyo ta'tehue' o'енок katepi' kahue'dik o'nika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹¹ —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a, monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

¹² —E'taynayo o'yareapo o'nopoey, Huairi. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

¹³ Q'arogpo o'tay oro'omeya o'nopoepo Jesústaj oknopoegkahue' o'uy. E'bueytada "O'tay," oa'po Jesúsa o'batia'pakuy. ¹⁴ Konigepo,

—Lázaro o'bueyme'te. ¹⁵ Opud nogiti do'taj menoknopoepo Lázarote ida ikken huahuahue' ijjemey. Konigepo durugda ijjey. Lázarote monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁶ —Oro'omeykon monhua'. Jesúsere a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey huanigpeika'eritaj Tomás mona'uyne. Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuada'eri o'epo aratbuttaj durugteda o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

¹⁷ Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo ekyede'te "Botta' botta' huame'noe Lázaro kubarakyo o'huedde." Jesústaj o'nona'uy.

¹⁸ Betaniayo Jerusalén meyo'hue'da o'e. Konig dos kilómetros y medio o'енок ¹⁹ María Martaeretaj a'bata'huadeya'po huakka' judío huairi Betaniayo on'tiakdepo, Jerusalénya' on'tiakdepo, a'manoeynoeya'po on'tiakuyate. Huidpoa o'bakbueynok e'manoeynoeyta' on'pakuyate. ²⁰ Jesús o'tiakde Marta o'peeondepo a'eya'po o'orok'uy. Maríanayo jakyo orokhue' o'uy.

²¹ —A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne. On iyo e'eme'nayo do'hued huido Lázaro bueyhue' o'eayme', Huairi. ²² Oy kenpa'ti katepi' i'pakpo Diostaj e'tiona'paknayo beyokapone, ijnopoey. —Martaa Jesústaj ona'uy.

²³ —Q'nen huido o'noyhuadapo. —Jesúsa ona'uy.

²⁴ —Nogok kene'huaya' huame'noete aya'ada on'noyhuadapo. Ke'nakon o'noyhuadapo ijnopoey. —Martaa ona'uy.

²⁵⁻²⁶ —Huamanoyhuada'eri ijjepo aratbut e'buey'uytaj ijmanoyhuada'apoy. Diosere aratbuttaj durugda ijmanoeanhuahuika'apoy. Aya'ada do'taj me'noknopoepo en'bueynayo onte'ti kurudyo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Durugda on'noeonhuahuika'apo. Do'taj me'noknopoepo on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. ¿Kenda menpa' i'nope, Marta? —Jesúsa ona'uy.

27 —Ee', kenda do ijnopöey, Huairi. "Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy." A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O'na Cristo o'e. Diosen Huasi'po o'e, ijnopöey, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázaro buey e'huedta'da Jesús a o'huikon'uy.

28 Kenda Martaa ona'depo huama'buy Mariataj atotiakya'po Mariáte o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

29 María o'peundepo ida o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. 30 Huakka' jakyo Jesús kudhued o'uy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda o'ëpo. 31 Ken María ida o'bodpo ida o'orokonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Mariataj on'tiahuaydepo kubarkya' a'huikya'po o'hua' on'nopoëpo on'ta'hua'uyate.

32 Jesústaj o'huatiakdepo Jesús en hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne on iyo e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'ëayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

33 Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Maríaomey enhuikte Jesús a o'batiahuaydepo sue'ëada o'ëpo o'mepu'ketu'uy.

34 —¿Lázarotaj meyo yagkubarakkame'? —Jesús a o'mana'uy.

—Yatiak. Yatiahuay', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

35 Ken Jesús kon o'huikon'uy.

36 —Dapita' Lázarotaj di'nanada o'unhuahuika'. —Judío a on'huaa'uy.

37 —Huabokerek ekspobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' kae'po menpa' Jesús a yareahue'dik o'eme'te? —Sue'ada judío a on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

38 Onte'ti Jesús a huanopoya'da sue'nanada o'ëpo kubarakte o'huatiakonpo Lázarotaj kubarkyo on'huedame'te. Huaboro'huidada kubarak on'tinokbeta'uyate.

39 —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesús a o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pagda o'edeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

40 —“Eknopöe'nayo Diosa 'urua'nanada o'ka'apo. Dios 'urunanada o'e aya'ada on'tiahuaypo on'nopoëapo,” ona'dene. —Jesús a Martataj ona'uy.

⁴¹ Ken huaboro'huid e'tinokbeta' o'nokpokorea'uy. Jesúsa kurudyon o'mabopo,

—Do'taj o'nigpeēnok, Apag, dakiti ona'ne. ⁴²⁻⁴³ Do'taj kirigayo' menigpeēne, ijnopoey. Do'taj o'ta'mona'uyne in aratbuta kanoknopoe'po “dakiti, Apag” ona'ne. —Jesúsa o'tiona'pakdepo,

—Yaorok, Lázaro. —'Utta'da ona'uy.

⁴⁴ E'bueyme'ada o'noyhuaddepo o'orokpo hua'itaj huaba'taj huakoktakon huabid telaa e'tihuiyig o'orokon'uy. Ken konig Lázaroa o'orokuy.

—Yan'tikuj, kahua'e'. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj a'arakya'po monig o'ka'apo sacerdote huairiere fariseo huairiomeya on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Judíomey Mariataj a'ta'huadeya'po on'huatiakme'tenig'a kenda Jesúsa o'ka' on'tiahuaydepo huakka'ada o'noknopoe'uy.

⁴⁶ Sue'ada fariseo huairitaj on'bahuahua'po, kenda Jesúsa o'ka'de fariseo huairiomeytaj on'batia'pakuyate. ⁴⁷ Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on'kupopakdepo,

—¿Kate o'ka'apo? Ken huabokerek konig Diosayo'da ka'dik o'ēnig o'ka'. O'bayarea'. Kenpa'ti o'noyhuada'.

⁴⁸ Kentaj batikahue' ee'nayo aya'ada kentaj o'noknopoeapo, kentaj aya'ada on'nigpeika'apo. Jesús oro'en huairi o'e. Aratbuta on'batia'pakapo Roma huairia kenda on'tipeedete bo'huadiayapone, sorotataj mo'tita'mona'apone. Oro'taj mogka'apone. Kenpa'ti oro'en Diosen jak on'saka'apo. —Judío huairi huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁴⁹⁻⁵⁰ —Opudomeya sigpi' nopoehue'da mo'ene. Aratbuttaj nogtiada e'manigbueynayo oro'tehuapa' huadakda o'eapo. Aya'da judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada manigbueydik o'eapo. Kenda nopoehue' mo'ene. —Caifása o'mana'uyate. Caifás kenbayokte huaboro' sacerdote huairi o'uyate.

⁵¹⁻⁵² Caifásada o'nopoepo kenda manahue' o'uynig'a kenbayok sacerdote huairi ee'te Diosa o'nopoēa'nok “Aya'tada judío aratbuttaj Jesúsa o'manigbueyapo. Kenpa'ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa'ti nog aratbuttaj kamanopo'kore'po Diostaj konigti kanoknopoe'po Jesúsa o'manigbueyapo.” Kenda sacerdote huairia o'batia'pakuy.

⁵³ Caifás kenda e'manade'te “Jesústaj monig o'arakapo.” Judío huairia huaboa'da on'batia'pakuyate.

⁵⁴ Judío huairia e'arakta' on'tipaknok keyo huakka' judío aratbut egkupopakyo onte'ti Jesús huahue' o'uy. Nogyo o'hua'uy. Efraín huakka' jakyo o'hua'uy. Oro'

huanigpeika'erie o'hua'uy. Efraíno sue'da aratbut o'ne'uy. Kenpa'ti Efraín kurute sue'ada aratbut o'nuy. Oro'omeyere o'ika'uy.

55 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo. Nogya' nogya' nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' Jerusaléno huakka'da judío aratbut on'bahua'uy. Fiesta ehued on'bahua'uyate. Fiestaya' a'bapeya'po a'maya'po Diostaj 'uru 'uhua e'huae' on'nigbatiarakuyate 'urunopo'da Diostaj a'nigeyapo. Konigepo fiesta kahued konig huakkuruda on'hua'uyate. 56 Jerusaléno o'nedepo on'hua'epo Jesústaj o'nonmabopo. Diosen jakyo o'nedepo,

—¿Menpa' mo'nopo'e? ¿Menpa' Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue' ya'eapetpi'? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo' on'batia'pakuy.

57 “Be'api' Jesústaj e'tiahuaynayo oro'taj monati'.” Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on'mana'uyate. Jesústaj huabakudaj jakyo kan'tohue'po kenda on'mana'uyate.

12

Ettone' Jesúsén hua'itaj huasihuaj 'uru'huięada o'itioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo, Jesús Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Keyo Lázaro o'ika'uy. Jesúsá Lázaro'taj e'bueyme'tada o'noyhuada'uy.

2 Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada'uy. Martaa aypo o'mabayoke'uy. Jesúsere Lázaro o'bape'uy. 3 Ken on'bape'depo 'uru'huięada huasihuaj María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihuaj huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj huakka' o'pakpo María Jesúsén'itaj o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuaj 'uru'huię'taj on'huirikuy.

4-5 —¿Mena'po kenda yaka? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya'eme'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya'uy? Huakka'teda ee'tada o'e. Konig trescientos denarios huapa huakupe ee'tada o'e. —Judas o'mana'uy. Judas Simónensi'po o'uy. Judas Jesúsén huanigpeika'eri e'eada Judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

6 Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o'epo e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o'e kenda oro'omeya Jesúsén huanigpeika'eria nopoehue' o'uy. Judas

oro'en huakupe huamatōe'eri o'ika'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

⁷ —Keje', dakhue' huaahue' yae' Maríataj. A'ti o'bueyapo María o'nopo'epo 'uru'huiēda huasihuaj me'nigtoeonhuahuika'po be'itihuekene. 'Uruso'da kan'kubarakke'po me'so'tihuekene. ⁸ Pai'da aratbuttanayo mo'matojika'apone. Do'tanayo toēhue' o'nunhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázaratakon e'arakta' on'pakuyate.

⁹ Jesús Betania huakka' jakyo o'ea', huakka' judío aratbuta on'tipe'epo Betaniayo Jerusalénya' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' o'nuy kenpa'ti Lázaratabeta' e'tiahuaya' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarataj o'noyhuadame'te Jesúsa. ¹⁰⁻¹¹ Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpeika'ta' pakhue' o'nepo on'bakhua'po Jesústaj o'noknopoe'uy. Konigepo judío sacerdote huairi Lázaratakon on'huadiaypo "Lázarataj mo'darak," konigti onpapayo' on'nopo'e'uyate.

Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényo o'bahuahua'po o'kud'uy.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po huakka'ada aratbut Jerusalényo on'bahua'depo o'nokyedepo. Eme'te "Jerusalényo Jesúsa o'tiakonyakde," huakka'ada on'tipeedepo ¹³ huabotod on'baktegandepo Jesúste on'torokonpo on'nigtohua'po,

—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada o'e. Israel aratbuten gobierno huairitone' o'e. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po utta'nanada on'da'uy.

¹⁴ Jesúsa burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poehued ee'te Apagba'te kenpa' o'eapo oa'uyate.

¹⁵ Jerusalényo huae'eria mo'epo opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'e. Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo.

Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.

¹⁶ Jesús burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuynig oro'omey Jesús en huanigpeika'eria nopoenkahue' o'uy. Nogoknayo Jesús kurudyo o'behuikdepo kenpa'ti Diosen Nokireg mo'nopo'toedenok kenda Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok huaboa'da o'nopoenka'uy.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa Lázarataj e'bueyta' e'noyhuada'te kenpa'ti "Yaorok, Lázaro," ena'te huakka'ada judío aratbuta

on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada Jesúsa o'ka'nok kenda Jerusalényo diga'da on'manbatia'pakuyate. ¹⁸ Konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesúsa o'ka'denok huakka'ada aratbuta on'nopoedepo Jesústaj on'huahua'uyate.

¹⁹ —Paj, kentaj batikahue'dik o'ey oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj on'pakpo on'nigpeika'. —Fariseo huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

²⁰ Fiestate Jerusalényo huakka'da on'batiakuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po on'batiakuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batiakuyate. ²¹ Felipe Jesúsen huata'mona'eri o'epo Betsaida huakka' jak huae'eri kenpa'ti Galilea huadarieri o'enok sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj on'huatiakpo,

—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.

²² Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesúste on'hua'uy. Kenda griegoa o'nona' Jesústakon o'nona'uy.

²³—A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopoepo. Aya'tada ijmanigbueyapoy. Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere iijeunhuahuika'apoy. ²⁴ Do'a aya'tada manigbueyhue' ee'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue' ee'nayo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Ken konig toketkid o'e, ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue' ee'nayo konig kidpoaghue' ee'nayo tipakbohue' o'epo, huakka' toket boyoghue'dik o'epo. Sorokyo 'uruada e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo. Huakka'da toket o'epo. ²⁵ Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' o'nepo aya'ada hua'enda on'eretpakpo, katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da pakhue' o'nepo, kateta'pi' eretpakhue' o'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da on'nigpeika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²⁶ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo konig ijkikay konigti kan'kike', konig do pai'da ijnopo'ikay konigti pai'da kan'nopo'ike', konig do huata'da ijpakpo kahue' ijkikay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka' doere do'hued Apagere kurudyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj on'nigpeika' kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy." Jesúsa o'batia'pakuyate.

²⁷ Huakka'tada pai'da ijmanignopo'eapoy. Huakka'tada ijmanigbueyapoy. Huakka'da e'me'pukeada "Bueyhue' a'eya'po be'tioka', Apag" onahue' o'ene. A'manigbueyya'po kurudya' ijtiakuy. ²⁸ Ontaj ijnigpeika'po ijmanigbueynok "Huadaknanada o'e Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'." Aya'ada aratbuta kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsa kenpa' o'tiona'pakuy.

—Do'taj me'nigpeika'nok "Huadaknanada o'e Dios." Aya' aratbutada kan'nopoike' nogok ona'ti konigti kan'nopoike'. —Kurudya' Diosa 'utta'da ona'nok Jesúsa o'pee'uy.

²⁹ Huakka'ada aratbuta ogkupobopo on'peedepo, "Kuruda oa'," on'batia'pakpo. "Diosen huata'moneria o'da'." No-gomeya on'batia'pakuy.

³⁰ —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'ene. Opudomey do'taj ka'noknopoe'po kenda mena'ne. ³¹ Do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo a'ti do'taj en'arakde'te "Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpee'hue' mo'ene. Castiga ogka'dik o'neapone." Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti ogka'apo onte'ti huairitone' ehue' o'eapo. Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik o'eapo. ³² Do cruzte ijbueyapoy. Cruzte ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj e'noknopode' Diosensi'ponig o'neapo. Kurudyo ijbatabehuikapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

³³ Cruzte ijbueyapoy Jesúsa daka' o'manbatia'pakuy.

³⁴ —Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'peepo Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o'epo o'noeonhuahuika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, "Cruzte ijbueyapoy." ¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerekta' o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya'eapo? —Aratbuta ogkupopakpo nogtiada Jesústaj kenpa' ona'uy.

³⁵ —Sue'da huame'noe opudomeyere ijjeapoy. Konig huak-jey ijje'po Diostaj kanoknopoe'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopoe' kenpa'ti e'nigpee' on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere ijjeaponok opudere ee'te do'taj daka' men'pee' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopoe'. Do'taj daka' nigpee'hue' ee'nayo konig sikkiregyoda mo'eapone. Diostaj menpa' oknopoe'hue'dik mo'eapone. Diosen dag huahuay-hue'dik mo'eapone. ³⁶ Do opudomeyere e'ede'te do'taj me'noknopoe'. Diosen aratbut a'eya'po do'taj me'noknopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Kenda o'mana'depo Jesús o'bakhua'po o'irege'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesústaj oknopoe'hue' o'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

37 Konig Diosayo'da ka'dik o'e aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa nogda nogda o'kika'wynig'a aratbuta en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj o'noyhuada'wynig'a Jesústaj oknopoe'hue' o'nuyate. Huakka' judío aratbuta oknopoe'hue' o'nuyate. 38 Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isaías oa'uyate, a'nennanada oa'uyate konigti ogka'uy. Jesústaj oknopoe'hue' o'nuy. Isaías o'madoya'po, O'nen hua'a on'peika'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o'nika' konig teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopoe'hue' o'nika'. O'nen hua'a o'mana'nig'a oknopoe'hue' o'ne, Dios Huairi. Isaías a'nennanada o'manigmadoya'uyate.

39 Mena'po oknopoe'hue'dik o'ne onte'ti Isaías o'madoya'uyate,

40 Diostaj pakhue' o'nenok Diosa o'bakpobiga'uy. Kenpa'ti nopoenkahue' e'huae' o'magka'nok onte'ti 'uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuayhue'dik ya'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoenkahue'dik ya'neapet. Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik ya'neapet. Isaías a'mana'uyate.

41 Jesús pai'nanada o'manignopo'epo o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo o'behuikpo kenda Diosa Isaías taj o'nopea'uyate. Konigepo judío aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopoe'ta' pakhue' ya'neapet. Kenpa'ti e'nigpeeta' pakhue' ya'neapet. Isaías a'nennanada o'mana'uyate.

42 Huakka'amon judío aratbut Jesústaj o'noknopoe'wynig'a sue'da huakka' huairiakon o'noknopoe'uyatenig'a Jesústaj yoknopoe'y aratbuta kan'pee'po batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'mepukpo batia'pakhue' o'ne'uyate. Jesústaj yoknopoe'y aratbuta ea'paknayo onte'ti judíoen huaitake' jakyo kudhue'dik o'neapo. Fariseo huairia on'mana'wynok.

43 Kenpa'ti "Huadakda i'ene." "Uruda huairi i'e." Aratbuta ea'tada ekpeeta' o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta' ekpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj yoknopoe'y ahue' o'nuy.

Jesústaj pakhue' huqe'eria dakhuea' ogkika'. Jesús en hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

44 —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopoenayo Diostaere oknoponhua'dik mo'ene. 45 Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj. 46 Huadariyo aratbutte ijtia'kuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopoe'aya'po ijtia'kuy. Do'taj huaknopoe'eria Diostakon o'noknopoe'apo. 'Uruda kika'dik o'neapo. Konig sikkiregyo ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikhue' o'neapo. 47 Sue'da huakka' do'hued hua'ataj

nigpeehue' mo'eapone. "Dakhuea' boka'ne," manahue'dik ijjeapoy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. ⁴⁸ Do'taj pakhue' huae'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue' huae'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo. ⁴⁹ Konig doada ijnopoeapo konig doada ijpakpo manahue' ijkay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne. ⁵⁰ Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noeanhuahuika'apone. Do'taj eknopoe'nayo mo'noeonhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

¹ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopoe'uy. Oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po oynayo huakka'nada di' mo'epo mo'nigbueydeapone.

²⁻⁴ Oro'omey Jesús en huanigpeika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj engaña ogka'depo, o'nopo'toeapo Jesús taj judío huairitaj a'bayoki o'nopoea'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatoeapoy. Aya'ada do'taj nigpeedik o'neapo. Jesúsa o'nopoe'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'hueda'po huaso'tidukuta o'teyiga'uy. ⁵ Hua'ikoyoa' hue'ey kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huaso'tidukuta e'teyiga'a bo'itidukuta'uyne.

⁶ Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po

—Huairi i'ene. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

⁷ —Kenda ikay oyda nponkahue' i'enig'a nogoknayo i'nopoeapo. —Jesúsa ona'uy.

⁸ —Keje'. Menokapi' do'hued'i 'ikoyohue'dik o'ene. —Pedroa ona'uy.

—O'nen'i 'ikoyohue' ee'nayo doere Apag Diosere ehue'dik i'unhuahuika'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

⁹ —Kenda mena'ne. Huaso' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

10 —Huaboa'da e'oo'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'epo. Jakyo e'tiakde'te hua'iyoda sorokda o'enok hua'iyoda koyoa'dik mo'ene. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da mo'enig'a nogtiada dakhue'da o'e. —Jesúsa ona'uy.

11 —Nogtiada dakhue'da o'e. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesúsa o'nopoe'uy.

12 Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,

—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki. 13 “Huamanmadika'eri” do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti “Huairi” o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ijje'y. 14 Ken do opueden Huairi ijje'po opuden Huamanmadika'eri ijje'po konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyakon konigti huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. 15 Opuden hua'i konig huanaba'niga on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene. Konig do ijkay konigti yag'kika'. Konig huanaba'niga huayahuaya yan'batiahuapokika'. 16 Opud huanaba' e'eada “Huaboro' huairi ijje'y.” Nopoe'hue' yane'. “Do'hued huairinayo sue'da huairi o'e.” Nopoe'hue' yane'. Huamata'mona'erinayo huairi o'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue' o'ne. Yan'nopoe'. Buttida ijjay. 17 Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopoe'nayo kenpa'ti daka' menigpeika'nayo durugnanada mo'eapone.

18 Opudomey do'taj mo'peepo durugda mo'eaponig'a nogtiada durugda ehue'dik o'eapo. Opudomeytaj o'noktie'ea'uyng'a nogtiada dakhuea' megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. “Ke'na doere o'bape'ika' do'taj dakhuea' megka'apone.” Kenpa' Apagba'a oa'. 19 Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' ogkahued ee'ted o'nona'ne. E'gkade'te do'taj o'noknopoeonhuahua'po batikhue' mo'epo Diosa o'ta'mona'uy, kenda kanoknopoeonhuahuike'po konigepo oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda o'nona'ne. 20 Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. Nogomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeya e'manmadika'te eknopoe'nayo do'taj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Diosa me'ta'mona'uyngitaj. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesúsa o'mana'uy.

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Jesúsa kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,

—Opuda nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone. Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro' doce huanigpeika'eriomeytaj daka' mona'uyne.

²² Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopogehue' o'epo huayahuaya o'batiahuaye'uy. ²³ Jesús di'nanada me'ene do'taj Jesúsere onoktetyo'ijbape'nok, ²⁴ do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, “¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'.” Simóna mena'uyne. ²⁵ Ken Jesústaj ijtipebetpo,

—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.

²⁶ —Pan hue'eyyo ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —Jesúsa mena'uyne.

Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. ²⁷ Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a Judastaj o'nopo'toe'po Jesústaj dakhuea'da kagke'po nama'da o'nopoea'uy. Ken Judasa nama'da o'nopo'enig kenda Jesús o'nopoe'po,

—Kenda do'taj megka'aponig ida megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

²⁸ Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj ena'te nopogkahue' o'uy. ²⁹ Judas oro'en huakupe huatoe'eri o'enok, “Fiesta aypo nogiti yabae'.” Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopoe'uy. “Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'.” Ona'. Nogte on'nopoe'uy. ³⁰ Judas pan o'bapokdepo o'bape'po o'orokonpo o'bakhua'bed'uy.

“Huayahuaya di'yan'mae'.” Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

³¹ Judas ehuede'te,

—Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, Diostaj daka' ijnigpeepo oyda huakka'da aratbuten dakhuea' e'ka'taj ijmanigbueyapoy. Konigepo huadaknanada ijka'denok huakka'ada on'nopoe'po, “Dakiti, Dios,” kenpa'ti “Huadaknanada o'e Dios,” huakka'ada on'batia'pakapo.

³² Do Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpeepo huakka'tada ijmanigbueypo Dios huadaknanada o'e, huakka'tada ijanopoeay Diosakon huakka'tada o'manopoea'. Ke'nen Huasi'po huadaknanada o'kika', huadaknanada o'ika', o'manopoea'. Ida o'manopoea'apo. ³³ Huadi'nanada on'taene, do'huedsi'po. Opudere sue'da hora ijeapoy. Onte'ti do'taj huahuayhue' o'neapone. E'ukada huahuayhue' o'neapone. Ijhua'apoy. “Keyoda ijhua'apoy tiakhue'dik mo'ene.” A'nen kenda judío huairitaj ijmana'mey konigti opudomeytakon o'nona'ne. ³⁴ Konig huabodikda e'manmadika' e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di'yan'maika'.

Konig do'a di' o'nika'ne konigti huayahuaya di'yan'maika'. ³⁵ Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesúsén huaknopoiika'eri

o'ne aya'ada aratbuta on'nopo^oeapo. —Jesúsa oro'omey huanigpeika'eritaj mona'uyne.

Jesústaj okia'hue'yaj ijjeý. Ia'apo. Pedrotaj Jesúsa ona'uy.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ —¿Meyon i'hua'apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.

—Keyo ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik o'ene. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone. —Jesúsa ona'uy.

³⁷ —¿Mena'po oy ta'huahue'dik o'e, Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydik ijjeý. —Pedroa ona'uy.

³⁸ —Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a. Huatahuaj sipoghued “Jesústaj okia'hue'yaj ijjeý.” Bapa'a ia'apone. Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj o'sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag o'e.

¹⁻² —Do'hued Apagenbayo ijhua'apoy. O'nokhua'apone. Onte'ti opudomeyere ehue' ijika'apoy. Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'. Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue' ya'nepo Diostaj daka' yanoknopoika'. Diosa bo'tihuapokapone. Do'takon daka' yanoknopoikati'. On'tihuapokapone. Daka' huaknopoika' on'tihuapokika'apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro'da o'epo aya'ada huaknopo^oe'eriomey noonhuahuika'dik o'neapo. Diosen huakka' jakyo ijhua'apoy. Dios e'ika'yo kenteda Diosen huakka' jakyo opudomeytaj huakka' jak on'nigka'apone, buttida ijjay. ³ Opudomeytaj aya'da on'nigka'depo aya'da ijkuhuitdepo opudomeytakon a'baeya'po ijkumejapoy. Doere on'batohua'apone. Doere ka'nunhuahuike'po on'batohua'apone. ⁴ Kente ijhua'apoy mo'nopo^oe. Ken dagte ijhua'apoy mo'nopo^oe. Kenteda ijika'apoy mo'nopo^oe. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eritaj mona'uyne Jesúsa.

⁵ —Kenteda i'hua'aponig nopo^oehue' o'ey. Ken dag okiehue' o'ey, Huairi. —Tomása Jesústaj ona'uy.

⁶ —Konig buttida huaa'eri do ijje^opo Diosyo huabatohua' dag ijjeý. Doa konig huamanoeanhuahuika'eri ijje^opo aratbut-taj iymanoeanhuahuika'nok Diosere on'noonhuahuika'apo. Konig Apag Diosyo huaodhua' dagonig ijjeý. Do'tayo'da o'noknopo^oenok Apag Diosyo hua'dik mo'eapone. ⁷ Do'taj daka' e'kie'nayo do'hued Apagtakon mokie'apone. Oyda kenpa'ti nogok mokie'onhuahuika'apone. Apag Diostaj mokie'onhuahuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

8 —Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada o'eapoy, Huairi. —Felipea ona'uy.

9 —Ijhue'nanada opudomeyere ijjunhuahuika'nig'a menpa' do'taj okie'hued o'e, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'nokie'po Apagtakon o'nokie'de. "Apagtaj bo'tiahuay'ea'." ¿Mena'po ona'? 10 Doere Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijjikay. Kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', dapita' yaknopoe'. Diosen hua'ayo'da ijmanikay. Do'huada ijnopoe'po ahue' ijjikay. Apag Dios doyo o'ika'po konig Diosa o'paknok Apag Diosen ijkikay. 11 Do Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijjikay kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', kenda daka' yanoknopoe'. Kenda oknopoe'hue'dik ee'nayo Diosen ijkika'nigeyo do'taj yanoknopoe'. 12 Diosen ijkikay. Konig Diosayo'da ka'dik o'e konigti ijkikay. Konig aratbut tiahuayhued o'ika'uynig kenda ijkikay. Teyda ijkikay. Aya'ada do'taj o'noknopoe'po konig ijkikay konigti ogka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopoe'eria nogdakon 'urua'nanada ogka'apo. Buttida ijjay. 13-14 Kenpa'ti katepi' ijpakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'pakte "Apag Dios huadakda o'epo 'urua'nanada o'kika'," aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsa mona'uy.

Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toe'po ijmanigta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uy.

15 —Do'taj di' ee'nayo do'hued hua'atakon nigpeika'dik mo'eapone. 16 Diosen Nokirega kabatihuapokike'po. Do'hued hua'a huanigpee' kabatihuapokike'po Diosen Nokireg opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'toike'po "O'nen Huatihuapokeri yabayokti', Apag," ijnigtiona'pakapoy. 17 Diosen Nokirega buttida hua'a mo'nopoea'apone. Diostaj monokia'apone. Diostaj oknopoe'hue' huae'eriomey Diosen Nokirega nopo'toe'hue'dik mo'eapone konigepo Diosen Nokiregtaj okie'hue' o'nenok. Diosen Nokireg opudere o'ika'aponok kenpa'ti o'nopo'toe'aponok opudomeynayo Diosen Huatihuapokeritaj mokie'apone. 18 Opudomeytaj kenpa'da maenhue' ijeapoy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'eapone. Opudte nokiregada ijtia'apoy. 19 A'timon do'taj pakhue' ijje' huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone, doere ehue'dik o'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopoika'po doere mo'ika'apone. Konigepo ijnoe'nhuahuika'aponok doere mo'noe'nhuahuika'apone. 20 A'ti Diosen Nokirega

e'nopo'toede'te do'hued Apagere o'ika' mo'nopoeapone. Do'hued Apag do'ere konig nogtida o'e mo'nopoeapone. Kenpa'ti do'taj moknopoeapo konig do'huedso' doere mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijjenok me'nopo'toika'ne mo'nopoeapo. ²¹ Aya'ada do'hued hua'ataj on'peika'po do'taj hueretda di' mo'ene. Aya'ada do'ta di' mo'enok do'hued Apagakon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'e on'nopoa'apone. —Jesúsa mona'uyne.

²² —¿Mena'po on konig o'e oro'omeyyo'da on'nopoeapo? ¿Mena'po nogomey on konig o'e nopoehue' o'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy. (Judas Iscariotea ahue' nog Judasa ona'uy.)

²³ —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo. Kenomeytaj do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere kenomeyennopo'yo o'ika'apoy. ²⁴ Aya'ada do'taj di' ehue' mo'epo do'hued hua'ataj peehue' o'nika'. Ken hua'a mo'peedenig do'huedda ehue' o'enok Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen hua'a o'nona'ika'ne. Konigepo aya'da o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy daka' yan'nigpeika'.

²⁵ Opudomeyere e'ikade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a suhue'da huadak mo'nopoe. ²⁶ Do Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa ke'nen Nokireg mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone. Diosen Nokirega do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone. Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued hua'a okkahuehue' ka'nike'po bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti mo'nopoea'apone.

²⁷ Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne. Do e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo mididhue' ya'nika'. ²⁸ “Do'hued Apagte kurudyo ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiakapoy. Opudere a'ikaya'po ijkumejapoy.” Kenda do'taj opuda e'peete o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada Huairi o'e. Donayo suhue'da tey huairi ijje. Konigepo nogiti di' mene'. Nogiti di' e'ede'te Apagyo o'hua'apo mo'nopoeapo durugnanada mo'apone. ²⁹ Kenda ijka'apoy kahued ijjenig o'nona'ne. Nogok kenda do e'kade'te opudomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopoeapo, konigepo kenda kahued ijjenig o'nona'ne.

³⁰ Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogiti huakka' batia'pakhue' ijeapoy. Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik ee'tada ³¹ doda ijpakpo aya'tada a'manigbueyya'po Apag-taj ijinigpeenok medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag

Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoe'dik o'neapo. Yanbo', monhua'.
—Jesúsa mona'uyne.

15

*Konig uva huakpi ijje kenpa'ti huanigpeika'eri
konig uva hua'opi o'ne. Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.*

¹ Onte'ti oro' ke'nen huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo monmadika'uy. Jesúsén huaknopoe'eriomey Diosen 'urua'da kagkike'po konig ka'dik yanika' oro'taj mona'po,

—Diosen aratbuta Diosen 'urua'da kagkike'po doayo'da tihuapokdik o'nene. Ken Diosen hueretda uva huakpi konig ijje'po kenpa'ti do'hued aratbut konig uva hua'opi o'nepo do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj o'noknopoika'apo. Do'hued Apagata konig uva huakpi huatoe'eri o'ika'. Do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'. ² Uva huakpi huatoe'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva huada onhuadhue' e'ika'nayo ken huakutataj o'kutegepo o'en. Ken huakutataj huada onhuadika'nok daka' o'toepo huakka'da onhuadapo. Ken konigti do'hued Apaga do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'batiahuaypo do'hued hua'ataj onte'ti pakhue' e'ne'nayo Diosen onte'ti daka' kahue' e'nika'nayo o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpeika'po, Diosen daka' on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'toika'nok nogiti 'urua'da Diosen kika'dik o'neapo. ³ Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a mo'nigpeika'depo 'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'eapone. ⁴ Uva huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo, en'tiokteg ee'nayo huada onhuadhue'dik o'eapo. Konigti do'hued hua'ataj daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo Diosen 'uruda kikahue'dik mo'eapone. Konigepo do'hued hua'ataj daka' yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok opudomeyere ijika'apoy on'nopo'toika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik mo'eapone.

⁵ Do konig uva huakpi ijje'po opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opudomey Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere ijika'po ijanapo'toika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua tihuapokhue' ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen 'uruda kikahue'dik o'neapo. ⁶ Kenomeya do'taj oknopoikahue'

o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue' o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkadhuahuika'aponok pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada onhuadhue' ee'te huatoe'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo o'maenpo o'bakpaka'apo.

⁷ Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katepi' bo'pakpo mo'tiona'pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.

⁸ Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'enok kenpa'ti aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo "Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'," on'batia'pakapo. ⁹⁻¹⁰ Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do konigti Apagtaj ijnigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.

¹¹ Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone. ¹² Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig do'a huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued e'mana' o'e. ¹³ Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmanigbueyapoy. Konig do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ¹⁴ Do'hued hua'ataj e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone. ¹⁵ Do'hued huanaba' ehue' mo'eapone. Do'hued huadi' mo'eapone. Kenda ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoehue' o'nika'. Do'hued huadi' mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne. ¹⁶ Konig opuden huamanmadika'eri huairi huatae' do'taj oktie'eahue' o'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada kagkike'po, huadakda kagkike'po huayahuaya di' kan'maike'po kenpa'ti huakka'tada Diosen huadak hua'a kan'manmadikanhuahuike'po huakka'tada kan'manopo'kore'po opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopounhuahuike'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ijpaki mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpeika'apone bo'tihuapokika'apone. ¹⁷ Konigepo huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopoehue' huae'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesúsen huanigpeika'eritakon yan'bahuadiayapet.

¹⁸ —Do'taj moknopoeknok do'hued huanigpeika'eri mo'enok oknopoehue' huae'eriomeya mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁹ Konig dakhuea'

huaka'eriomey on'nopo^opo ogkika' opudomey nopo^oehue' mo'epo kikhue' mo'enok dakhue'da e'nopo^oe'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'ene. Opudomeytanayo Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya bo'huadiayne. Oyda Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne. ²⁰ Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o'e. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Okno^opo^oehue' hua^oe'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpe^oehue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpe^oehue'dik mo'eapone. ²¹ Cristo ijjenok mokno^opo^opo mo'manbatia'paknok okno^opo^oehue' hua^oe'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj okiahue' o'nepo bo'huadiayapone. ²² Do tiakhue' ee'uynayo do'taj okno^opo^oehue' hua^oe'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Do ijtiakde'uyyo ijmanmadika'de'uyyo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o'nene. ²³ Do Apag Diosere nogtida o'enok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay. ²⁴ Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua kahue' ee'uynayo okno^opo^oehue' hua^oe'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua ijka'de'uynok okno^opo^oehue' hua^oe'eria kenda e'ka'te mentiahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay. ²⁵ Kenda ogka'apo adhuea'pane'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate konigti ogka'. "Dakhuea' kahue'da ee'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

²⁶ Okno^opo^oehue' hua^oe'eriomeya opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Nokireg on'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg buttida do'taj mokno^opo^oea'apone. Opudomeya huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'apone. ²⁷ Huakkurunada doere mo'ika'uyne. Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmanmadika'uynig mo'peika'uyyo do'hued hua'a mo'batia'pakika'apone.

16

¹⁻⁴ Do'hued huanigpeika'eri mo'enok judio huairiomeya dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga' bo'huadiaypo judioen huaitake' jakya' mokenapone. Kenpa'da mo'enapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj okno^opo^oehue' o'nika'po, do'takon okno^opo^oehue' o'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpeey nama'da on'nopo^oapo. Kenpa' huaboa'da o'nona'po egkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka'

moknopoe^{po} oknopoe^{batikhue'} ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga' egka'te kenda o'nona'nig mo'no^{ponapet}.

Huaknopoe'eritaj Diosen Nokireg i^{ta}'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uyate.

A'nenda opudere i^{ik}kame'po kenda onahue' o'nika'uyne. ⁵⁻⁶ Oynayo do'taj me'ta'mona'wynigte i^hhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj i^hhuahua'deapoy. Kenda mo'pe^{edepo} suhue' e'eada ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o'nene. ⁷ Opudomeytaj huadaknanada a'kikaya'po e'eada kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e'eada do'hued huaojtaj i^hhua'apoy. Do huahue' ee'nayo kabatihuapoke'po Diosen Nokireg^{taj} mata'monahue' o'neaynig'a. Apagtaj i^hhua'apopo Diosen Nokireg opudomeytaj on'nigta'mona'apone. ⁸⁻¹¹ Diosen Nokireg on'nigta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'toeapo. 'Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'eriomey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'no^{poapo}. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'pe^{edenig'a} do'taj oknopoe^{hue'} o'nepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'no^{poeapo}. Diosen Nokireg^a o'manopoe^a'apo. Kenpa'ti do Apagy^o e'huade'te Diosen 'uru^a'nanada o'kika'uy dakhuea' huaka'eriomey^a on'no^{poeapo}. Diosen Nokireg^a o'manopoe^a'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpe^{epo} do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'wynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Nokireg^a kenda o'manopoe^a'apo. Konigepo toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga ogka'apo, kenda on'no^{poeapo}. Ken konig Diosen Nokireg^a o'ka'apo. Buttida ijjay.

¹² Nogiti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogiti manmadikahue'dik o'nene konigepo oy nogiti menpa' no^{poe}gkahue'dikda mo'ene. ¹³ Diosen Nokireg^a opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'ika'. E'huatiakde'te do'taj huanopoe' do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O'nenda o'no^{poe}po onahue' mo'eapone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o'eap^{onig} o'manopoe^a'apo. ¹⁴ Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'no^{poea}'aponok do huadakda i^{ik}ika'nig huadakda ijkika'nig Diosen Nokireg^a o'manopoe^a'apo. ¹⁵ Aya'da Apaga o'no^{poe} do'huakon i^hno^{poe}y. Aya'da Apaga o'to^{ika}'nig do'huakon i^hto^{ikay}. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konigepo Diosen Nokireg^a do'hued

e'no^po^e' mo'no^po^ea'apone. Dios konig o'e mo'no^po^ea'apone.
—Jesúsa oro'taj mona'po.

*Jesúsen huanigpeika'eri suhue' e'ika' a'ti
mo'madurugpakapo. Jesúsa o'batia'pakuy.*

16 —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuayapone.
—Jesúsa mona'uynne.

17 —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? “A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone, Apag Diosyo ijhua'aponok.” Oro'taj kenpa' mona'ne. 18 “A'timon do'taj tiahuayhue' o'neapone,” mona'ne kenda nopogkahue' o'ey. —Jesúsen huanigpeika'eria suhue'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

19 Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uynig Jesúsa monopopepo mona'po,

—A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'no^po^e'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a. 20 Do e'bueyde'te suhue'nada mo'eapone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopoe^hue' huae'erinayo durugda o'neapo. Pai'nanada e'eada onte'ti durugnanada mo'eapone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuaypo durugnanada mo'eapone. 21 Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'enig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yobed on'toedepo on'durugpak. 22 Ken konig mo'ene. A'ti ijbueyapoy mo'no^po^edepo pai'nanada mo'eaponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada mo'eapone. Durugnopo'da mo'eapone. Be'api' durugnopo' e'ika' batikahue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'po.

23 —Nogok Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok do'hued hua'a 'urunanada mo'no^po^eapo. O'nona'nig, ¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o'neapone kenoka'. Do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj moknopopepo katepi' bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay. 24 Do'hueddiktaj daka' yanoknopopepo, konig do ijpaknig Apagtaj tiona'pakhued mo'edepo, do'hueddiktaj daka' yanoknopopepo konig ijpaknok Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone. Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

*Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopoe^hue' huae'eritaj
nigpeehue' o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.*

²⁵ A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoea'apone. ²⁶ Nogok do'hueddik daka' moknopoe'po do konig ijpaknok Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nig'tiona'pakhue'dik ijika'apoy. ²⁷ Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagada di' mo'epo mo'peika'apone. ²⁸ Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijjorokpo aratbutte ijtakuy. Aratbutere ijmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

²⁹ —Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e on'batia'pakikame'nig nopenkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e onbatia'pakhue' o'ene. ³⁰ Aya'da o'nopoe oro'omey oynayo o'nopoe. Huanopoya'da kateapi' o'no'poikay soatayo' o'no'poika'nig aya'da kenda i'no'poika'nok Diosya' o'tiakuyate o'nopoe. —Oro'omey Jesúsén huanigpeika'eria ona'uy.

³¹ —Menpa'oy do'taj hueretda yoknopoe ea'ada ³² oyda no-gyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone. Opudomeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' ijje' do'hued Apagere ijje'apoy. ³³ Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj mo'nopo'noeyapone. Oknopoe'hue' hua'e'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj daka' yanoknopoika'. Doa toto' huairitaj kenpa'ti oknopoe'hue' hua'e'eritaj nigpeehue' ijika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijje'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesúsa huaknopoe'eritaj o'nig'tiona'pakuyate.

¹ Oro'omeytaj Jesúsa kenda mona'depo kurudyo o'mabopo Apag Diostaj o'tiona'pakpo,

—O'nensi'po ijje'po, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbu-eyepo, kamanignoyhuade'po, kurudyo onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti "huadakda o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te "Dios 'urua'nanada o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'. ² O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuike'po. Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijjenok konigepo aya'ada aratbut nigpeika'dik mo'ika'apone. ³ Hueretda Dios i'ika', aya'en huairida i'ika'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopoe'po, do Jesucristotakon moknopoe'po oro'ere durugda mo'noe'nhuahuika'apone.

Do'taj me'ta'mona'uyne. ⁴ In huadariyo aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen hua'a ijkadhuahuika'depo ontaj ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konigepo "Apag Dios huadaknanada o'e. 'Urua'nanada o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo. ⁵ Oyedda o'nenbayo onte be'tobehuik. Onere metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig a'nennanada onere ijika'po teynanada ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.

⁶ Huakka' huadariyo huae'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O'nen o'nenok "do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati," ona'uyne. O'nen huadak hua'a ijmanmadikadhuahua'dey, ontaj ijmaknopoea'denok o'nen huadak hua'a on'nigpeede. ⁷ Aya'da ijkika'nig, be'tihuapokika'nok ijkikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'uru'nanada ijkikay. O'nen huadak hua'a me'nopoea'ika'nok. Kenda do'hued huaknopoe'eriomeya on'nopoe. ⁸ O'nen huaktie'ea'eriomeytaj o'nen huadak hua'a do'hua ijmananhuahuika'denok on'pakpo on'nigpeika'de. Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopoe. ⁹ Do'hued huaknopoe'eritaj ijmationa'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' ijjeipo. Q'endation o'nenok daka' yamatoika' ¹⁰ O'nen huaknopoe'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. O'nen daka' mo'nigpeika'nok o'nen 'uru'ada ogkika'nok huadakda o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e aratbuta on'nopoeipo 'Dakiti Dios' on'batia'pakika'. ¹¹ In huadariyo noikahue' ijjeapopo o'nen huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. O'nen indariyo o'nika'ponok huadaknanada i'ika'po teynanada i'ika'po o'nen huaknopoe'eritaj daka' yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. O'nen huaknopoe'eri daka' kanoknopoi'ke'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'ma'ike'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'. ¹² Indariyo o'nen huanigpeika'eri ere ijika'po do'taj teyda o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj huadaky'o' kagkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmatoika'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopoi'ka'depo nogtia'da oknopoebatikdep'o kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o'ea'po. Kenda Apagba'a oa'uy.

¹³ Oy onte ijbakbehuikapoy. O'nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do ontaj ijnigpeika'po durugnanada ijkay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konigepo ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay. ¹⁴ O'nen hua'a

ijmanmadikadhuahuika'uy. Q'nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopoehue' huae'eri ogkika'nig kahue' ijikay. Do konig ijkikay konigti o'nen huaknopoika'eria ogkika'nok konigepo oknopoehue' huae'eria diga' on'bahuadiaypo. ¹⁵ Q'nen huabaktie'ea'eritaj ijmatoika'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o'nika'. Oknopoehue' huae'eriya' yamaktorok tiona'pakhue' iijenok toto' engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki. ¹⁶ Konig oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijikay. Q'nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikhue' o'nika'po. ¹⁷ Q'nen hua'a buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok 'urunopoa'da yamagkika'. Q'nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'. ¹⁸ Oknopoehue' huae'eriomeyte me'ta'mona'uyne. Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoehue' huae'eriomeyte ijmata'mona'dey. ¹⁹ Q'nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da ijnigpeikay.

²⁰ Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopoeapone. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmationa'paki. ²¹ Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do ijpakikay. On konig di' i'maika' konigti do di' iймаikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'maika'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmationa'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peedeipo do'taj Apag Diosa o'ta'mona'uy nopoe'dik ya'neapet. ²²⁻²³ Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'maika'po, oro' konig nogtida ka'nike'po iymanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoike'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti huaknopoe'eritaj di' mo'ika'ne, aya' aratbuta nopoe'dik ya'neapetpi'.

²⁴ Aya' do'hued huaknopoe' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi ijika'po, onere 'urunanada ijika'po, onere teynanada ijika'nok tiahuaydik

me'nike'po, Pag. ²⁵ Aya' oknopoehue' huae'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a do'huanayo ontaj okie'ne kenpa'ti do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria moknopoe, Pag. Kenpa'da huadaknanada i'ika'ne, Pag. ²⁶ O'na konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj ijmanopoea'demey. Kenpa'ti nogiti nogiti ijmanopoea'apoy. Do'taj huakka' di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigti huakka' di' kan'maika' kenpa'ti do'hua kamanopo'tojke'po nogiti nogiti ijmanopoea'apoy, Pag. — Jesúsa Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eriore o'hua'uy. O'hua'po Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriore on'kudon'uy. ² Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o'etaj o'nopoe'uy. Nogok nogok oro' huanigpeika'eriore Jesúsa keyo o'kupopakika'uyyo kena'po Jesús keyo o'etaj o'nopoe'uy. ³ Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen jak huatoe'eri sorotatatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huatoe'eri sorotatatakon fariseo huairia sacerdote huairierea on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti hueypa on'tohua'po. Sikyo o'enok huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate. ⁴ O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nopoe'ada o'madejpo,

—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.

⁵ —Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

—In do ijje. —Jesúsa o'mana'uy.

Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy. ⁶ “In do ijje.” Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'huekon'uy.

⁷ —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.

—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

⁸ —In do ijje. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued huanigpeika'eritaj magkahue' ya'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uy.

⁹ Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'. “Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone.” Huaboa'da Jesúsa moname'ne. ¹⁰ Kenoka' Simón Pedroa siroa e'tae' o'edpo o'bapadenpo sacerdoteen huanaba'taj huapesod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.

11 —Keje', kahue' yae'. Siro huatoe'yo yakuda'. Kenda Apag Diosa o'paknok pai'nanada nopo'edik ijjeapoy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba' on'ba'tinuku'uy. 13 Huakkuruda Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahueyhuéy o'enok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o'uyate. 14 Aya' judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtida e'manigbueynayo oro'taj huadakda o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

"Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjei." Pedroa oa'uy.

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak mekie'nok sacerdote huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy. 16 E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato'nok, do mune'yotaj akbogpe huatoe'eritaj ijhuahua'po, "Yakuda'," yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.

17 —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huatae'eria Pedrotaj ona'uy.

—Do ehue' ijjei. —Pedroa ona'uy.

18 Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen jak huatoe'eriere ta'ak ogka'uy. Aso'ukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokon kenomeyere aso'ukkaya'po ta'akte o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 "¿O'nen huanigpeika'eri meniga' i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?" Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

20 —Aya' aratbuta men'peepo ijmanmadikanhuahua'mey. Judíoen huaitake' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijmanmadikika'mey. Judío ogkupopakika' keya'ti ijmanmadikika'mey. Iregireg manmadikahue' ijika'mey. 21 "¿Kate i'manmadikika'?" ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj men'peika'ne, "¿Jesúsa katea' monmadikame'?" Kenomeytaj yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya on'nopo. —Jesúsa sacerdote huairitaj ona'uy.

22 Kenda ea'te nogtida Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj huaba'a o'pebaspo,

—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.

23 —Nama'da onahue' ijjeynig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.

24 Caifás sacerdote huairite Anása o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te "Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý." Pedroa ona'uy.

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Kenoka' Pedro ta'akte aso'ukkaya'po e'bote,

—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa' i'e? —O'nona'uy.

—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý. —Pedroa o'mana'uy.

26 Ken, nogtida sacerdote huairien huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,

—¿Jesúsere ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.

27 —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'. Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uy, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy. 29 Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute Pilato o'mahuagorokonpo,

—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

30 —Dakhuea' huaka'eri o'enok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' ee'nayo ontaj yokhue' o'eaynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.

31 —Yan'tohua'. Konig opuden adhuea'pane' on'mana'uyate castiga yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.

—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak huag'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

32 "Cruz hueypate nog aratbut me'darakapone." Jesúsa oame'nig. Konigepo "Cruzte kabueye'po," Judío huairia o'deretpakpo kenpayo' Pilatotaj o'nona'uy. 33 Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,

—¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj ona'uyate.

³⁴—¿Menpa' onda i'nopoepo do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa' mona'nok mena'? —Jesúsa Pilatotaj ona'uyate.

³⁵—Ehue', kenda e'nopo'e'ta' pakhue' ijjeipo judío aratbut ehue' ijjei. O'nen aratbuta sacerdote huairierea do'taj men-nigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —Pilatoa ona'uyate.

³⁶—In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijjei. In huadariyo gobierno huairi doa ee'nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj men'tioka'po yan'magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijjei. —Jesúsa ona'uyate.

³⁷—¿Huairi i'e on? —Ken Pilatoa ona'uyate.

—Ee', doa huairi ijjei. Kenda ia'ne. Huaknopoe'erien huairi a'eya'po kurudya' ijhuarakpo isi'poe'uypo. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopoe'aya'po Diosya' ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. Nogomey buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj pee'hue' me'nika'ne. —Jesúsa ona'uyate.

³⁸—¿Kate buttida hua'a ya'e? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuaorokonpo,

—Jesúsa katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopoei.

³⁹Ken konig opuda bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabuey-hue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud bo'paknok nogtida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judío en huairi huae' menpa' e'nigoroka'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

⁴⁰—Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy. Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

¹ Kenoka' "Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'." O'mana'po Pilatoa sorotatatataj o'mata'mona'uy. ² Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairiayo'da on'otika' konig. ³ On'huahua'po,

—iYanoeeunhuahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataa on'tierikpo o'nona'po, huaba'a on'pebas'uyate.

⁴ Onte'ti Pilato o'mahuaorokonpo,

—Eya', opudte Jesústaj ijtörökdey. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopo'e'. —Judío aratbuttaj o'mana'uy.

⁵ Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesúsa o'orok'uy.

—iIn huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.

6 Sacerdote huairiere Diosen jak huatoe'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,

—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.

—Opuda yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea' sigpi' kahue' o'ika' ijnopoey. —Pilatoa o'mana'uy.

7 —Oro'en huadik e'mana' o'toey. Ke'na bueydik o'e, oa'. “Diosen Huasi'po ijjeý.” Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.

8 Kenpa' o'peedepo Pilato nogiti o'mididpo 9 onte'ti gobierno huairien jakyo o'kudonpo,

—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da o'uyate.

10 —¿Menapa' do'taj a'tokhue' oke? Do gobierno huairi ijjeýpo, ontaj oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopoey? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

11 —Diosa o'paknok gobierno huairi i'epo do'taj hueypa cruzte arakdik o'ene. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O'nanayo suhue'da dakhuea' ogka'ne. —Jesúsa ona'uyate.

12 Kenda Pilato o'peedepo e'oroka'ta' o'pakpo, monig oroka'dik ijjeý o'nopoeypo o'uk'uynig'a, judíoa o'dokoypo,

—Kentaj orokahue' yae', kentaj e'orokanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o'epo o'enapo. César o'nen huantopa o'enok. Be'api' “Do huairi ijjeý,” huata'da e'huaa'nayo Césaren taka' o'enok arakdik o'e. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

13 Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj o'torokonpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o'uy. 14 A'ti tokhuada' o'huadapo kenpa'ti eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok,

—In o'nen huairi mo'taene. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

15 —Yaarak. Yaarak. Ohueyen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.

—¿Opuden huairitaj menpa' ohueyen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa César kenyo'da motaene. —Sacerdote huairiomeya o'nona'uy.

16 Kenoka' Pilato kenomeytaj o'manigpeeypo ohueyen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen hueypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judíoen huadik o'e Gólgota. ¹⁸ Kente ekyede'te Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj hueypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy. ¹⁹ "Jesús Nazareteri judíoen gobierno huairi o'e." Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy. ²⁰ Huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hueypa cruzte en'betta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda o'enok, kena'po huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate on'madoya'po, Roma huae'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

²¹ —"Judíoen huairi o'e," madoyahue' yae'. "Judíoen huairi ijje," in huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

²² —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

²³ Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok o'enok,

²⁴ —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopoeya'po huid okmo mo'nen'e. —Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, "Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopoeya'po huid okmo ya'nen'eapet." Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda ogka'uy.

²⁵ Onteyo' Jesúsén cruzte o'nepo, Jesúsén huaye, huama'buyere o'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen huatoe o'epo kenpa'ti María Magdalena o'e'uy. ²⁶ Jesúsén huaye doere o'bonok Jesúsá bo'tiahuaypo,

—In o'nen huasi'po i'taene ettone'. —Huayetaj ona'uy.

²⁷ —In o'nen huaye i'taene. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsén huayetaj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijtoika'uy.

Konig Jesús o'buéy'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Kenda Jesúsá oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsá o'nopoepo,

—Maymaya ijjay. —Jesúsa oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig Jesúsá oa'uy.

²⁹ Kosoyo vino pai' hueda'da onhuad'uy. Apon esponja o'nigoye'epo, hueypate on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy.

³⁰ Vino pai' o'mai'depo,

—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo ijkuhuiti. —Jesúsa oa'depo, o'kuta'boypo o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

³¹ Eme'te okmapie'ahuaddik o'eapo kenpa'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta o'eapo, Diostaj 'urume'noe o'eaponok kena'po hueypa cruzte huaso' eahue'dik o'nepo "Hueypa cruzte huabeterien huabopi yan'mabopiokketekpo yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'." Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy.

³² O'nona'nok sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerekta'j huabopi o'nokketekpo, nogtakon Jesúsere cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy.

³³ Ken on'bakketekdepo Jesústekon on'huahua'po e'bueyonde' on'tiahuayato'po ke'nen huabopi okketekhue' o'ne'uy. ³⁴ Okketekhue'ada sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te ida mimi hue'eyere o'mimihua'uy. ³⁵ Do Juan aya'tada ijtiahuay'uy, buttida ijjay, ijnopoey. Opudomey daka' Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'aponok buttida ijtima'doyay.

³⁶ "Ke'nen hua'ay nogay'tipi' okketekhue' o'neapo." Apagba'a oa'uyatenok Jesúsén huabopi okketekhue' o'nuy. ³⁷ "Kentaj on'pidtukapo kenda on'tiahuayapo." Nogyá' Apagba'te on'tima'doya'uyate.

Jesústaj ogkubarakka'uy.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Jesústaj enpidtuka'de'te,

—Huaso' kakubarakke'po beyok. —Pilatotaj José Ari-matea huakka' jakyo huae'eria ona'uy. José Jesústaj hua-knopoe'eri o'epo judío huairitaj o'mididpo soatayo' Jesústaj huaknopoe'eri o'uyate.

—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok cruzte o'hua'po, huaso' o'huaraka'po o'tohua'uy. ³⁹ Nicodemo kenpa'ti o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'huahua'uyate. Ken mirraere áloesere o'tohua'po, mirra kenpa'ti áloes konig 'uru'huieda e'eok treinta kilos o'tohua'po, ⁴⁰ Joséere Nicodemoere Jesúsensó' on'tohua'po konig mirra áloesere 'uru'huieda yudta'bia on'tihuiyigonpo. Ken konig judíoa on'bakubarakkika'nig konigti Jesústaj on'kubarakka'uy.

⁴¹ Kenteda Jesústaj yaarakteda ta'ba o'uy. Kenteda ta'bayo huaboda kubarak huae' e'kogka' o'epo keyo sigpi' bakubarakkahued ee'yo. ⁴² Jesústaj on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eapo

kenpa'ti kubarak e'kogka' 'ibodteda o'enok kenteda Jesústaj on'kubarakka'uy.

20

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Domingote e'meunyakte sikkiregenteda kubarak e'kogka'yo María Magdalena o'hua'po, huakogyo huakhuida e'tinokbeta'me'yo ekpokorea' o'tiahuay'uyate. ² O'tiahuaydepo o'ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.

—Kubarak huakogya' Huairitaj on'tohua'te. Keyo on'hueda'taj nopoe'hue' o'ey. —María mona'uyne.

³⁻⁴ Pedroere doere o'hua'po kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo donayo ida ijketo huakkuruda kubarakyo ijjiato'uy. ⁵ Yonoktoato'po ijtiahuay'uy. Yudta'bijyo'da e'hued ijtiahuaypo Jesús bueytaj tiahuayhue' ijjeipo kudhue' ijjuy. ⁶ Ta'pota' Simón Pedro o'tiakatopo kubarakkogyo o'kudonpo yudta'bijyo'da e'bahued o'tiahuaypo ⁷ yudta'bia on'kutihuiyig'uy nignig huata' o'hued'uyate. ⁸ Doa huakkuru e'eatoada ta'pote ijkudonpo ijtiahuaypo kenpa'ti yoknopoe'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde yoknopoe'uy. ⁹ E'bueyada onte'ti noyhuaddik o'eapo konig Apagba' oa' oro' nopoe'hued o'e'uy nignig'a huaboa'da oknopoe'uy. ¹⁰ O'tiahuaydepo oro'en jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada o'tiahuay'ea'uyate.

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Kubarakkogte kurute María onte'ti o'tiakdepo o'bopo o'huikuyate. O'huikpo kubarak e'kogka'yo o'kubuypo o'noktoato'po o'tiahuay'uyate. ¹² Botta' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Yereda on'otpo kente Jesús buey o'huedme'te on'huad. Nogtida huakupen o'huad'uy. Nogtida hua'ipen o'huad'uy.

¹³ —¿Mena'po i'huik, ettone'? —O'nona'uy.

—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok ijay. Keyon on'hueda' nopoe'hue' ijje. —María o'mana'uyate.

¹⁴ Kenda o'mana'depo o'batipekorudpo Jesús e'bote o'tiahuay'uy nignig'a, Jesús o'e okiehue' o'uyate.

¹⁵ —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj i'uk? —Jesúsa ona'uyate.

—O'na e'tohua'nayo keyo ijhueday mena'. Do'hua ijto-hua'apoy. —María ona'uyate. Ta'ba huatoe'eri ke'na o'e nama'da o'nopoe'po kenda Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ —¡María! —Jesúsa ona'uyate.

Kentaj o'tikorudpo, okie'depo,

—Huamanmadika'eri. —María ona'po o'dokoato'uyate.

17 —Do'taj so'to^ēahue' mee'. Apag Diosyo behuikhued ijje^y. Do'hued huama'buyte yahuati'. "Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbehuikapoy," oa', yamana'. —Jesúsa Mariataj ona'uyate.

18 Ken María Magdalena oro' huanigpeika'eriomeytaj bo'huatiakdepo, "Huairitaj ijtiahuay." Oro'taj mona'po kenda Jesúsa Mariataj en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpeika'eritaj Jesúsa huasq'da bo'tiahuay'ea'uyne.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpeika'eri jakyoda o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti ehue' oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,

—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

20 Kenda eade'te ke'nen huaba' e'batigkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'nokia'depo o'durugpakuy.

21 —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy. —Onte'ti mona'uyne.

22 Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,

—Diosen Nokirega mo'nopo'to^ē. 23 Opuda nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya okkahueahue' ee'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

24 Tomás, nogtiada doce huanigpeika'eri o'epo, nogdikda Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o'uy.

25 —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.

—Huaba'ta' siropi on'batigkoame'te tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia e'tigkoa'eyo do'hued huaba'pi kudhue' ee'nayo kenpa'ti do'hued huaba' ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo Huairi o'noyhuadme'te oknopohue'dik ijjeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.

26 Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo e'kupopakte Tomásere o'epo akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesúsa o'kudonpo oro' nopoyo o'boato'uy.

—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.

27 —Inta' menej. Do'hued huaba' yatiahuay'. Huapidyo mebakud. Oknopoe'hue' ee' yabatikpo do'taj meknopoe'. —Tomástaj ona'uy.

28 —Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Dios o'taene. —Tomása ona'uy.

29 —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopoe'ne. Do Diosen Huasi'po o'e meknopoe'ne. Nogomeya do'taj tiahuay-hue' e'eada me'noknopoe'po durugda o'neapo. —Jesúsa ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopoe'dikya'neapet.

30 Jesúsa huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enig Jesúsa oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoyahue' ijje'y. In beroba'te suhue'da ijmadoyay. 31 In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya' o'tiak'uyate oknopoe'dik mo'ene. Aya'ada kenda o'noknopoe'po onte'ti Diosere on'noeunhuahuika'apo.

21

Jesúsa huaso'da siete huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

1 Nogok onte'ti Jesúsa huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne. E'pog Tiberiaste Jesúsa huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'po. 2 Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere, kenpa'ti botta' nog huanigpeika'eriere onteteyo' o'uy. (Tomás konogda o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o'uy.) (Doere do'en huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.

3 —Biig yogka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.

—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.

Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e'pog nopote oken'ebedpo sigpi' biig ontotokhue'da o'e'bed'uy. 4 Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj e'huahuayada Jesús o'e okiehue' o'uy.

5 —¿Menpa' biig bo'kuda', huadi'? —Jesúsa mona'nok

—Kudahue' o'ey. —Ona'uy oro'a.

6 —Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —Jesúsa mona'uyne.

Keyon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o'e'uy.

7 —¡Huairi o'e! —Do'a Pedrotaj yona'wynok othue' o'epo biig okenepo, ken Huairi o'e, Simón Pedro o'peonpo o'otonpo huahueyo oa'uy. 8 Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yo biig hueda'da on'totok'uy. Akta'bogpe

meyohue'da o'uy. ⁹ O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro' o'tiahuayato'uy.

¹⁰ —Suhue'da biig huaboa'da huakene'yo montotoknig yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.

¹¹ Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate. Hueda'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e'eada huakka'da e'eada huakene' onokpukonhue' o'uyate.

¹² —Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairi o'e e'nopoada. “¿Be'a i'e?” Anay' e'nopoada oro' o'me'pukpo ahue' o'uy. ¹³ Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig o'etupo, bo'yoke'uyne.

¹⁴ Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpeika'eritaj kenoka' bapa'a' bohuahuay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

¹⁵ Ken on'bapuddepo,

—¿Menpa' inomeya do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o'nanayo do'taj nogiti huaka'da di' o'ene, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. On'taj di'da ijjeý, kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri konig oveja o'nenok daka' yabatiokika'. —Jesúsa ona'uy.

¹⁶ —¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. Ontaj di'da ijjeý. Kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri daka' yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

¹⁷ —¿Menpa' di' o'e, Simón, Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. “¿Menpa' di' o'e?” Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,

—On aya'da i'nopoe, Huairi. On'taj di'da o'ene i'nopoe. —Simóna ona'uy.

—Do'hued huanigpeika'eritaj daka' yamatoika'. ¹⁸ Huabo i'epo konig i'pakpo i'otika'uy, meyopi' ehua'ta' i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue' ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.

¹⁹ Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro o'bueydepo Dios 'uruda o'e o'manopoea'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti ona'po,

—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

²⁰ Jesúsa do'taj di'nanada me'ika'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po Jesústaj ijti^{pe}betpo, “¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?” Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen be'tiahuay'uyne. ²¹ Pedroa be'tiahuaydepo,

—¿Juanataj monig bueydik ya'e, Huairi? —Pedroa ona'uy.

²² —Do'a kurudyō ihua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogoknanada onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj menigpeika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ²³ Juan bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria nama'da on'batia'pakuy, “Juan bueyhue' o'eapo.” Jesúsa ahue' o'wynig'a, “Do'a e'paknayo kurudya' onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' ya'e.” Kenpa' Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁴ Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ijpeika'po kenpa'ti ijnopōepo on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopōey.

²⁵ Jesúsa huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari aya' beroba' dakhuapa toehue'dik o'e, ijnopōey, ken.

LOS HECHOS

Kenda Jesús en huamata' moneria ogkadhuahuika' uyate.

Diosen Nokireg opudtaj ijta'mona'apoy
mo'manopo'toēapone. Jesús a o'mana'uyate.

1-2 Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesús a o'kadhuahuika' uynig o'manmadikadhuahuika' uynig aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo huahued ee'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokiregere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne. ³ Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesús a o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pakte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada ijey" o'mana'nok daka' o'manopoēa'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpeika' kenpa'ti Diosensi'po mo'eapone. Jesús a o'manbatia'pakuyate.

⁴ Kenoka' Jesús en once huamata'moneri Jesús ere o'nepo, nogiti Jesús a o'mana'po,

—Jerusalén ya huahue' yane'ti'. Iyo yan'nige'. Diosen Nokireg ijta'monapoy. —Diosa ennak. ⁵ Juana hue'eya bautiza o'kika' uynig'a a'ti Diosen Nokirega bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'toēapo. Jesús a ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo o'behuikuyate.

⁶ Onte'ti Jesús ere o'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy onte'ti judío gobierno huairi toēdik o'eapet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁷ —Diosayo'da kurudyo aya'da ka'dik o'e. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopoeahue'dik o'e Diosa. ⁸ Diosen Nokireg opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'toēapone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak huae'eritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti huehuea'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'ika'apone. —Jesús a o'mana'uyate.

⁹ Kenda eade'te huanigpeika'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo Jesústaj o'tobehuikuyate. E'sihui'yo e'kudonte onte'ti Jesústaj tiahuahue'dik o'ne'uyate. ¹⁰ Kurudyo e'behuikde'te Jesús en huanigpeika'eri kurudyo en'tiahuayate ida onteteyo' botta' huabokerek on'bata'boato'po yudtaj keregda on'otuyate.

¹¹ —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'? Jesús kurudyo o'behuikonde, opud e'eya' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesús en huaknopog'eri Matíastaj on'de'uyate.

¹² Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalényo meyhue'da on'bahua'uyate. ¹³ Huakka' jak Jerusalényo on'tiakdepo jak ayta kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy. Huakka'da o'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o'uyate. Judas Jacoboen huama'buy o'uyate. ¹⁴ Aya'ada on'pakpo kirigayo' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesús en inag kenpa'ti Jesús en huama'buy, o'nuyate.

¹⁵ Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesús en huanigpeika'eri huama'buy o'uyate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:

¹⁶ —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj yan'yokapet Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'toenok, David oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate konigti o'eme'te. ¹⁷ Judas oro'ere o'ika'po, oro'ere o'kikame'nig'a ¹⁸ dakhuea' e'ka' huakupe o'enok Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o'orokon'uyate. ¹⁹ Ida aya' Jerusalén huag'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o'e. ²⁰ Ken konig Davida Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:

Konig jak ekhua'nig ikahue' o'eapo.

Kenpa'ti:

Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.

David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.

²¹⁻²² Oy Judas ehue'da o'enok noga oro'ere “Jesús o'noyhuadme'te,” manbatia'pakika'dik ya'eapet. Nogtatida e'dik o'ey. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúsere o'ika'uy. Jesústaj Juan bautiza egka'te o'ika'uy, kenpa'ti Jesús a e'manmadika'te o'ika'uy kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o'ika'. Nogtatida e'dik o'ey. —Pedro a o'mana'uyate.

²³ Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy Barsabás Justo. ²⁴⁻²⁵ Inpa' on'tiona'pakpo:

—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik o'epo o'huame'. ¿Be'a ke'na ee'pa'ti ya'eapo? Botta' huabokerek iyo o'ne. ¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? —On'tiona'pakuyate.

²⁶ Konig huanopo'e' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere Jesústaj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopo'e'uy. Jesúsen huamata'moneri Matíasere doce onte'ti o'uyate.

2

Diosen Nokirega o'bahuatiakdepo Jesúsen huanigpeika'eritaj o'manopo'toe'uyate.

¹ Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe o'pokondepo, Jesúsen huanigpeika'eri egkupopakte ² ida konig huaboro' bapoka eapa' e'adyakte on'pee'uy. Kurudya' e'adyakte on'peepo, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo on'pee'uyate. ³ Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo.

⁴ Huabada Diosen Nokirega o'manopo'toepo, nogen nogen aratbuten hua'a nopoehue' e'ikada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Nokirega o'manopo'ea'uyate nogen nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.

⁵ Ken fiestate Jerusalényo huakka'da judío aratbut o'nuyate. Diosen e'ka'ta' on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate. ⁶ Kenda e'bapokpa' utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'peedepo on'kupopakonpo, nogen nogen hua'a en'baa'pakte aya'da nogda nogda ke'nenda hua'a on'mapeepo diga'da on'mamepuke'uyate. ⁷ On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huae'eri aya'da ya'ne? ⁸ ¿Oro'en hua'ate menpapi' ya'nanopo'e'? ⁹ Partia huadarieri o'ey. Media huadarieri o'ey. Elam aratbut o'ey. Mesopotamia huadarieri o'ey. Judea huae'eri, Capadocia huae'eri, Ponto huae'eri, Asia huae'eri, ¹⁰ Frigia kenpa'ti Panfilia huae'eri, Egipto huae'eri, Africabayo idbodte Cirene huae'eri, kenpa'ti esoeri Roma huae'eri o'ey. Esoeri Romaya' judío aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut e'eada judío aratbut Diostaj on'kika'nig konigti on'kika'uyate. ¹¹ Kenpa'ti Creta huae'eri, Arabia huae'eri o'ey. Konig huaboro'da Dios o'e. Konig huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok o'peey. —Huayahuaya on'batia'pake'uy.

12 Aya'ada digā'da on'mamepuke'po huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿In kate ya'et? —On'batia'pakuyate.

13 Nogomey on'tierikpo,

—O'nokkudā'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

14 Kenoka' Pedro nog once Jesúsen huamata'moneriere o'bopo 'utta'da o'mana'po:

—Daka' do'taj men'pee', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak huāe'eri. 15 Inomey o'nokkudā' nama'da mo'nopoene. Okkudāhue' o'ne. Sikyoedda o'e. Oro' sikyoedda okkudāhue' o'ika'ne. 16 Opudomey o'mapeedenig kenpa'ti oro'taj o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba' huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:

17 Nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do'hued Nokireg huakka' aratbuttaj ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere Diosen hua'a on'manmadikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj on'tiahuayapo. Huatone'taj e'bayorokte ijmanopoēa'apoy. 18 Kenoka' do'hued huakika'eri huabokerekere ettone'eretaj do'hued Nokireg ijbayo'keapoy. Do'hued Nokirega o'manopo'toenok do'huedyo'da on'manika'apo. 19 Kurudyo konig tiahuayhued moeonhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo nogda nogda ijka'aponok aratbut on'tiahuaypo teyda Dios o'e nopoē'dik o'neapo. Konig e'barak mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey on'tiahuayapo. E'sihui'tone' on'tiahuayapo. 20 Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued ee'ted huakka' on'mepukapo. Niokpo yata'sikonapet. Ta'tehue' ya'eapet. Puug konig mimi bedda o'eapo. Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o'e yan'nopoēapet. 'Urua'nanada huame'noe ya'eapet. 21 Do'taj meknopoēpo, "Betioka', me'nopo'yarea', do'taj me'noeanhuahuika', Huairi." Aya'ada kenda mena'nok kennayo bueyhue' o'neonhuahuika'apo.

Kenda Joela Diosenba' huamana'eri o'madoya'uyate.

22 Onte'ti men'pee'. Opudā Israel aratbut do'taj men'pee'. Jesús Nazaret huakka' jak huāe'eri o'eme'te. Konig huabokerekada kahue'dik ee'tada 'uruda Jesúsa o'kikame'te. Konig kahued o'neonhuahuika'uy Jesúsanayo Diosa o'tiahuapokpo o'kame'te. Opudāda mo'nopoene Jesúsa o'ka'wynig. 23 Jesústaj bo'tohua'po cruzte kadarake'po dakhuea' huaka'eritaj bo'yokme'nig'a. Kenda ogka'apo Diosa a'nennanada o'nopoē'uyate. 24 Huabueytaj e'toenig ee'tada

Diosnayo teynananada o'epo o'noyhuadame'te. Jesústaj huabueyada kae'po kenpa'da toehue'dik o'eme'. ²⁵ Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in konig o'tia'pakpo:

Do'hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do'ere o'ika'ne. Do'taj o'tihuapokika'nok me'pukhue' ijjikay. ²⁶ Kena'po huakka'da ijdurugpakpo, kentaj durugda ijabatadi'kikay. Konigepo kenpa'ti e'bueyde'te kubarakya' onte'ti ijnoyhuadapoy daka' yoknopoe'y. ²⁷ Konigepo on Dios do'taj kenpa'da huabueya'da kae'po enhue' o'eapone. Keyo e'buey nokireg o'nika' do'taj enhue' o'eapone. Kenpa'ti do'taj o'nen huadi'taj so'parahue'dik o'ia'apone. ²⁸ O'nen kakadhuahuike'po i'pakpo a'noeanhuahuikaya'po do'taj o'nopoea'nede. Kenpa'ti doere i'ika'po do'taj huakka' o'durugpaka'ika'apone.

Kenda Davida a'ennada Jesústaj o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.

²⁹ Oro'en adhuea'pane'kudak David a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate. Oy huame'noete kubarak o'tiahuay'ikay oro'. Buttida ijjay, egomey. ³⁰⁻³¹ David Diosen huamanbatia'pakeri o'epo kenpa'ti "O'nen adhuea' huayayo nogok Cristo o'eapo. Cristo Israel Huairi o'eapo." Diosa buttida ona'uyate. David kenda o'nopoe'uyate. Konigepo kenda Diosa o'ka'apo o'nopoe'po, o'batia'pakuyate. Cristo e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue' o'eapo, kenpa'ti so'parahue' o'eapo. Kenpa' David o'batia'pakuyatenig konigda o'eme'. ³² David Jesústaj o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuadame'te, kenda oro' opudtaj huaa'dik o'ene. ³³ Kurudyo Jesúsere a'huadikaya'po Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente ee'te aya'ada Jesústaj nigpeika'dik o'neapo. Jesústaj Diosen Nokireg o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda. Kenda huaboa'da opuda bo'tiahuaynig kenpa'ti mo'peenig. Diosen Nokirega o'ka'. Jesús Diosa Nokireg mo'nigta'mona'dene. ³⁴⁻³⁵ David huata' tia'pakhue' o'epo kurudyo huahue' o'uyate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida oa'uyate.

"Diosen huada'kopen yahuad, Huairi. Taka'taj gana yogka'deaponok. Nogok aya'da o'nen takaa mo'nigpeika'apone." Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy. Davida oa'uyate.

³⁶ Opud Israelen adhuea' huayayo Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka' yan'nopoikati'. —Pedroa 'utta'da o'mana'uyate.

³⁷ Pedrotaj Israelen adhuea' huayayoa on'mapeedepo, kenda nama'da o'kamey on'nopoedepo, pai'da on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo,

—¿Kate kika'dik o'e, eg'? —Jesúsen doce huamata'moneritaj Pedrotakon on'mana'uy.

³⁸ —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj huaboa'da yan'nigpeika'. Jesucristoa o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj moknopoenok Diosa o'nen dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihueke'apone, bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen Nokirega mo'nopo'toeapone. ³⁹ Do'hued Nokireg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone, opuden huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huae'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokireg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:

—In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopoehue' huae'eri o'nepo dakhuea' ogkika'. Opudnayo konigti kikhue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo, o'noknopoepo, bautiza ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da o'noknopoepo, Jesúsa huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po on'batadi'kika'uyate. ⁴² Jesúsen doce huamata'moneria on'manmadikika'nok kenomey o'noknopoedepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da ontatayo' on'bapika'uyate. Jesús e'buey'uy okkahuehue' o'nepo, on'bapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoe'eria ogkika'uyate.

⁴³ Jesúsen doce huamata'moneria kenda tiahuayhued o'neonhuahuika' on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya' aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate. ⁴⁴ Aya'da kenomey

Jesucristotaj o'noknopoepo, onteteyo' o'nika'po, huayahuaya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'toepo nogtaj nogtaj on'bayokika'uyate. ⁴⁵ Kenomey katepi' on'toepo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate. ⁴⁶ Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya' huayahuaya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada huadak o'noknopoepo on'bapika'po, ⁴⁷ Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesústaj huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huae'eria on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesucristotaj

nogomeya huaboa'da o'noknopopepo, huanigpeika'eriere o'noknopoe'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

¹ Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate. ² Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe' e'ketpak o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate. Ken akbogpeta o'dikka'ika' "Uruda." Aratbut Diosen jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate. ³ Diosen jakyo huakuddikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok," o'mana'uy. ⁴ Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahuaypo,

—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy. ⁵ Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manige'uy. Huakupepi' men'yokapone o'nopopepo.

⁶ —Huakupebayo' ijje'y oropi' toehue' ijje'y kenda ka'dik o'epo o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret huae'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. —Pedroa e'ketpaktaj ona'uy. ⁷ Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo, o'teypakan'uyate. ⁸ Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate. ⁹ O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahuay'uyate. ¹⁰ Kentaj on'nokije'po. 'Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok, kentaj on'nokije'po on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa 'urua'da o'ka'," oda'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

¹¹ Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotare e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta e'dakka'taj on'tipeepo on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute on'kupopakuyate. ¹² Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:

—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda o'nepo on'yarea' nama'da mo'nopoene. Oro' huadakda o'nepo e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopoene, Israel aratbut. ¹³ Oro'en Diostaj Abraham o'nigpeika'uyate. Isaac Jacobere on'nigpeika'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesustaj huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kadarake'po Pilatotaj bo'yokme'te. Pilato e'oroka'ta' e'paktada o'pudomeya

“Keje” moname’ne. ¹⁴ Jesús Diosenyo’da, o’pakpo, ’urua’da Diosenyo’da o’kadhuahukame’te. Kenpa’da huadaknanada o’ikame’te. “Jesústaj pakhue’ o’ey. Dakhuea’ huakka’eritaj yaoroka’.” Opu domey Pilatotaj moname’ne. ¹⁵ Ken konig Diosen huamanoeanhuahuika’eritaj opuda bo’arakme’nig’a. Huabueyada ee’tada Diosa o’noyhuadame’te oro’ada o’tiahuayme’po oay. ¹⁶ Opuda e’ketpaktaj bo’tiahuayikame’ne daka’ mokie’ika’ne. Jesústaj oro’ oknopoenok o’yareadde. Kenda bo’tiahuayne.

¹⁷ Opuden huairiereada Jesústaj nopoe’hue’ mo’epo nama’da bo’arakme’ne, ijnopoey egomey. ¹⁸ Cristo pai’da nopo’edik o’eapo Diosen huamanbatia’pakeria o’da’uyatenig kenda Diosa ogkame’. Jesús pai’da o’nopo’epo o’bueyme’. ¹⁹ Dakhuea’ e’ka’ yan’batik yan’nopo’korea’ Diostaj yanoknopoe’. E’nopo’korea’nayo Diosa dakhuea’ e’ka’ o’nopo’tihueke’apo kenpa’ti Diosa mo’manopo’durugpaka’apone. Kenpa’ti mo’manopo’teypaka’apone. ²⁰ Kenpa’ti Dios onte’ti opudte Jesústaj mo’nigta’mona’apone. Ke’na Cristo o’epo opuded huairi o’e. ²¹ Oy Jesús kurudyo e’dik o’ika’. Nogok Diosa aya’da huaboa’da e’kade’te onte’ti Jesús o’tiakapo. Kenda Diosa oa’uy. Ke’nen huadak huamanbatia’pakeria kenpa’ o’da’uyate: ²² “Dios Huairia huamanbatia’pakeritaj o’ta’mona’apo. Opudtaj mo’nigta’mona’apone. Ke’na onaratbutyo’ judío o’eapo. Konigti do’taj me’nigta’mona’uyne opudtaj mo’nigta’mona’apone. Aya’da mo’nika’apetnig yan’nigpeikati’. ²³ Aya’ada Diosba’ huamanbatia’pakeritaj peehue’ ee’nayo Diosa kenpa’da o’maenapo. Diosen aratbut ehue’dik o’neapo.” Kenpa’ oa’uyate Moisésa.

²⁴ Kenpa’ oy oro’ o’batiahuayde aya’da Diosenba’ huamanbatia’pakeri on’batia’pakuyate. Samuela Diosen huamanbatia’pakeria huakkuruda kenpa’ oa’uyate. Kenpa’ti nogok nogok nogda nogda Diosenba’ huamanbatia’pakeri kenpa’ on’da’uyate. ²⁵ Opu domey Diosen huamanbatia’pakerien adhuea’ huayayo mo’epo aya’ aratbuttaj huadaknada mo’manigka’apone. Kenda Diosen huamanbatia’pakeriomeya o’manbatia’pakuyate. “Q’nen adhuea’ huayayoa aya’ aratbuttaj ’urua’nanada ya’manigka’apet.” Diosa Abrahamtaj ona’uyate. ²⁶ Kena’po Diosa Huasi’po o’noyhuada’depo opudtakon daka’ kagkike’po o’ta’mona’uyate. Opuda aya’ada dakhuea’ e’ka’ kan’manopo’kore’po mo’nigta’mona’uyate. —Pedroa kenda o’mananhua’uyate.

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

¹ Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huatoe'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik o'ne on'batia'pakika'uyate.

² Pedro Juanere aratbuttaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik o'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeya on'bahuadiay'uyate. ³ On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotaere on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate.

⁴ Huakka'ada Pedrotaj Juantaere on'mapeedepo Huairi Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uyate.

⁵ Emede'te judío aratbuten huairi ogkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eriene Jerusalényo ogkupopakuyate. ⁶ Kenpa'ti sacerdote huairi Anás o'uyate. Kenpa'ti Anás Caifás huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere ogkupopakuyate. ⁷ "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadeipo,

—¿Monig bayarea'dik mo'e? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. — On'mana'uy.

⁸⁻¹² —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopoeta' e'paknayo daka' yan'pee'. Yan'nopoe'. Aya' Israel aratbut kanoknopoe'. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadaksoda iyoda o'bo. Ke'na e'ketpak o'ika'uyate. Jesucristotaj hueypa cruzte opuda bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuadame'te. Jesús konig jak huaka' huid o'e. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpeehue' mo'ikame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oroen dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'ika'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahuikahue'dik mo'ika'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'ene. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj ijjay. —Diosen Nokirega Pedrotaj o'nopoea'nok Pedroa o'mana'uyate.

¹³ Pedro Juanere me'pukhue' o'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'peepo, on'batiahuaypo, "Kenpihuay, ¿Mempapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopoehue' kenpa'ti huairi konig ehue' o'ne." O'nopoepo, Jesúsere o'nika'uy on'nokie'uy. ¹⁴ Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, "dakhuea' ogkame'te," ahue'dik

o'nuyate. ¹⁵ Pedrotaj Juantaere on'maorokandepo huairi huaboa'da huayahuaaya on'batia'pakpo,

¹⁶ —Inomey huabokerektaj kate ka'dik o'e oro'. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika' ogka'deme'te aya'da Jerusalén huae'eri on'nopoe. Kahue' o'neme', ahue'dik o'ey oro'. ¹⁷ Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik ka'ne' ighua'da mana'dik mo'ne. “Jesucristotaj batia'pakhue' yane'.” Juantaj Pedrotare mo'nona'nok. —Huairia huayahuaaya on'batia'pakuyate.

¹⁸ Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, “Jesústaj batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti Jesús en hua'a manmadikahue' yane'.” On'mana'uyate.

¹⁹ —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigpee'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa' mo'nopoe opud? ²⁰ Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'peikamey manika'dik o'ey. —Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.

²¹ Onte'ti yan'batik ighua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotare on'maoroka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada on'maoroka'uyate. E'ketpaktaj o'yarea'nok “Dios huadakda o'e.” Aya'ada aratbuta ona'nok. ²² Ken e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued o'neonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huadak hua'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

²³ Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'noroka'dete Pedro Juanere Jesús en huanigpeika'eritaj on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huate' huairiere aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate. ²⁴ Aya'ada huanigpeika'eria on'peedepo, onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:

—Dios Huairi i'ene. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huahue huaboro' e'pog i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo huae'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huae'eri aya'da huadariyo, huahueyo, e'pogyo huae'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios aya'da ika'uyate. ²⁵ O'nenba'te Davida o'nen huanaba'a oa'uy. O'nen Nokireg, Dios Nokireg Davidtaj o'nopoea'nok, o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po Israel aratbut nama'da huadik yan'nopoika'? ²⁶ Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta' on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. ²⁷ In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po ogkupopakme'. O'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo

i'yahuea'po i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut, Israel aratbut Jesústaj a'arakya'po ogkupopakme'. ²⁸ Kenda ogkame'nig kenda ogka'apo a'nenda i'nopo'e'uyate. ²⁹ Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapee', Dios Huairi. Oro' o'nen huanaba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', o'nen huadak hua'a me'pukhue'ada o'mana'apoy. ³⁰ Jesús o'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da kake'po aratbut on'tiahuaypo teyda o'e Dios o'noknopo'e'apo, oro'en Huairi Dios. —Huanigpeika'eria on'tiona'pakuyate.

³¹ En'tiona'pakde'te ken jakyo egkupopakte o'iyig'uy. Aya'tada Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Aya'ada me'pukhue' o'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

³² Aya'da Jesústaj huaknopoe'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy, konigti on'nopoika'uy, konigti ogkika'uy. “In do'hued me'taene.” Ahue' o'nepo katepi' entae' ayedda on'taika'uyate. ³³ Jesús en huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogiti o'noknopoepo huayahuaaya nogitinada di' on'maika'uyate.

³⁴ Pai'da huaknopoe'eri ehue' o'nuy ta'ba huatoe'eria on'bahuaya'po noga jak on'bahuaya'po huakupe on'totiakpo

³⁵ Jesús en doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe on'baedepo pai'da huae'eritaj on'bayoke'ika'uynok nogtiapi' pai'da ehue' o'nika'uyate. ³⁶ Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkon o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok huadik o'e.) José levita aratbut o'uy. Chipre huagkuta'mejyo huae'eri o'uy. ³⁷ Ta'ba o'bahuaya'uy. Jesús en doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ogka'uyate.

¹ Nog huabokereknayo o'uyate. Ke'nendik Ananías o'uy. Ke'nen huatoe o'tauyate huadik Safira. Huatoeere ta'ba on'bahuaya'po, ² huatoeereada on'nopoepo sue'da huakupe nogte o'iregapo o'tiokhueypo “In aya' huakupe o'e,” da oa'po Jesús en doce huamata'moneritaj o'bayokuyate.

³ —¿Toto'taj mena'po i'nigpeepo Diosen Nokiregtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'iregapo i'tiokhueyne. ⁴ Bahuayahued o'nen ta'ba i'taikame'. E'bahuaya'de huakupe o'nen o'e. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nopo'e? “Ken aya'da huakupe iyyoki,” nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' i'ene. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

⁵ Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo o'hue'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy. ⁶ Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

⁷ Bapa' hora e'pokde'te ke'nen huatoe o'kudon'uy. Huatoe bekbueydene nopoe'hue' o'epo o'kudon'uyate.

⁸ —¿Ta'bataj meniga' huakupete mo'bahuaya'? ¿O'nen huatoe oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—Ee', konig do'hued huatoe menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'a ona'uy.

⁹ —Huatoeere Diosen Nokiregtaj da mena'po onpapayo' mo'nopoepo, mona'. Yapee'. Kenomey o'nen huatoe'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokye'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy. ¹⁰ Ida ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo o'hue'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, huatoeere ontatayo' on'kubarakka'uyate. ¹¹ Kenda aya' Jesústaj huaknopoe'eria on'peedepo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'peedepo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate Pedromey ogka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

¹² Ken Jesúsén huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da ogkika'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate ogkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopoe'eri Diosen jak kurute Salomónte ogkupopakika'. ¹³ Nogomeynayo oknopoe'hue' huae'eria on'me'pukpo huaknopoe'eriere kupopakhue' e'eada Jesúsén huanigpeika'eri huadakda o'ne on'nopoika'uyate. ¹⁴ Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopoe'uyate. ¹⁵ Ken, 'urua'da Jesúsén huata'moneria ogkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte on'bahueda'uy. Pedro huapokdikte ke'nen huanokirega e'tipokte yan'yareapet. ¹⁶ Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusalényo on'batiakpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batiakpo, aratbut e'digpaktaj on'totiakpo, aratbut toto'a huamanopo'toe'eritaj on'totiakuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere digā on'magka'uyate.

¹⁷ Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopoe'eri aya'ada digda on'bahuahuaypo, Jesúsén doce huamata'moneritaj digda on'bahuahuaypo, ¹⁸ huabakudā jakyo on'bakudā'uyate. ¹⁹ Sikyonayo

Diosen huamata'moneria huabakudá' akbogpe okhuikepo o'maoroka'po Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'po.

²⁰ —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. Ayoda yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhuahuika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

²¹ On'peedepo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. Egkupopakya' on'manmadika'uyate.

Nog jakyo kenteda huairi ogkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huate' huairitaj ogkupopakdepo, huabakudá' jakya' Jesúsen huamata'moneritaj kan'batotiake'po on'mata'mona'uynig'a, ²² sorotataj onhua'nig'a, Jesúsen huamata'moneri huabakudá' jakyo bahuahuayhue' o'nedepo, on'tiakuyate.

²³ —Huabakudá' jakyo o'tiakdepo huakiregya' e'tiokkasa' e'ika'. Jak huatoe'eria sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te ehue' o'ne jakyo. Jesúsen huamata'moneri ehue'da o'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.

²⁴ Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotataj on'peedepo, “monig ya'eapet” on'batia'pakuy.

²⁵ Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek o'tiakato'po,

—Kenomeytaj huabakudá' jakyo mo'bakudame'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.

²⁶ Sorotataj huairi kenda o'peedepo ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen huamata'moneritaj o'batotiakuyate. Daka'da on'batotiakpo dakhue'da egka'nayo aratbut huida menpa'jiput, on'nopoepo. ²⁷ Israel huairi egkupopakyo on'bahuatotiakpo, eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:

²⁸ —Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'. Ighua'da oame'nig'a nigpeehue' mo'epo, huabada Jerusalén huae'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia on'mana'uy.

²⁹ —Diestayo'da nigpeika'dik o'ey oro'. Huabokereka nogda eda' manigpeehue'dik o'ey. ³⁰ Opuda Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en huapane'kudaken Diosa e'bueytada o'noyhuadame'te. ³¹ Kenpa'ti Diosa kurudyo o'tobehuikpo huada'kopen o'huadame'te. Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro' huairi o'enok aya'ada kentayo'da nigpeika'dik o'ne. Jesús Diosere onteteyo' huamanopo'yarea'eri o'epo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik o'ika'apo. Konigepo Israel

aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet. ³² Aya'da Jesúsa e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen Nokirega kenpa'ti Jesústaj buttida o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika' Diosa ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog Jesúsen huamata'moneri Pedroerea on'mana'uyate.

³³ Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'peedepo, huakka'da on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a. ³⁴ Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik o'uy Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate. Ken huadakda o'e aya'ada aratbut on'tinopo'e'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:

³⁵ —Daka' yan'nopoepo, Jesúsen huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Israel aratbut, o'nona'ne. ³⁶ A'nenda Teudas o'epo “Huaboro' huairi ijje,” nama'da o'mana'nok huakka'ada kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa on'nigpeikame'nig'a nogok Teudastaj o'darakdeme'nok aya'da ke'nen huanigpeika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da on'batikuyate. ³⁷ Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo huae'eri o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika' kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya' ke'nen huanigpeika'eri on'bahuauyate. ³⁸ Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'. Yan'maoroka'. Huabokerekada on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo. Batikdik o'neapo. ³⁹ Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti opudomeya Diostaj dakhue'da mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.

⁴⁰ Kentaj daka'da on'nigpeedepo jakyo onte'ti Jesúsen doce huamata'moneritaj on'batokuddepo, on'mabitbitdepo, ona'ti Jesúsa o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da on'mana'depo, on'maoroka'uyate. ⁴¹ Jesúsen doce huata'moneri judío huairi egkupopakya' durugteda on'bakhua'po “oro' Jesústaj o'huaa'nok huairia mo'bitbitne Diosa o'paknok.” Durugda on'batia'pakuyate. ⁴² Diosen jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj on'batia'pakonhuahuika'po, on'manmadika'onhuahuika'uyate.

6

*Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea
kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.*

¹ Kenoka' Jesústaj huaknopoe'eri o'nitakpo griego huaknopoe'eria hebreo huaknopoe'eritaj on'bahuaa'po “Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua sue'da aypo on'bae'ika' hebreo ayhuanayo huakka'da on'bae'ika',” griego huaknopoe'eria

on'bahuaa'uyate. ² Kena'po doce Jesúsen huata'moneria aya' huaknopoe'eritaj on'kupopaka'po,

—Apagba' oro' manmadikika'dik o'epo aypo ayhuataj kirigayo' bayokikahue'dik o'ene. ³ Siete huama'buy huaknopoe'eritaj yan'baktie'ea'. Kenomey huadak huaka'eri o'ne aya'ada on'matinopoe kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokirega 'urua'da o'manopo'tojka' kenpa'ti kenomey huadakda Diosen hua'a on'nopoe, kenomeytaj yan'baktie'ea' ayhuataj aypo kan'bayokike'po. ⁴ Ayhua aypo kan'bayokike'po, opuda sietetaj e'baktie'ea'nayo oroataj Diostaj o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba' o'manmadikika'apoy. —Jesúsen huamata'moneria on'mana'uy.

⁵ Kenda Jesúsen huamata'moneria on'mana'nok aya'da on'pakpo Estebantaj on'depo, Esteban Diosen Nokireg huakka'da o'nopo'toe'uy kenpa'ti Diostaj huakka'da oknopoe'uyate. Kenpa'ti Felipetaj on'de'uyate. Prócorotaj Nicanortaj, Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj on'bae'uyate. Nicolás nogbaya' Antioquíaya' o'tiakuyate. A'nenda judíoen e'manmadika' o'nigpeika'uyate. ⁶ A'ti Jesúsen huamata'moneriyo on'batotia'knok, on'bakutibata'tepo daka' Diosa kabatihupoke'po on'tiona'pakuyate.

⁷ Nogiti huakka'da Jesús Huairitaj on'manmadika'uyate. Huaknopoe'eri Jerusalényo huakka'da on'nitakuyate. Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj o'noknopoe'po, on'nigpeika'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi egkupopakte on'tohua'uyate.

⁸ Konig Diosayo'da ka'dik kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da o'nopo'toe'po o'teypaka'nok Esteban teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut tiahuahued on'neonhuahuika' o'kika'uyate. Aratbut en'tiahuayte o'bayarika'uyate.

⁹ Esteban nama'da i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek on'boy'po o'nona'uy. Judíoen huaitake' jakya', o'dikka'uy Esclavos Libertadosyo on'bahuatiakdepo, Cirenebayo huae'eri Alejandriabayo huae'eri Ciliciabayo huae'eri kenpa'ti Asiabayo huae'eri Estebantaj on'boy'uyate. ¹⁰ Diosen Nokirega Estebantaj o'nopo'toenok huakka'da o'nopoe'po 'urua'da o'manbatia'paknok nogbayo huae'eria onte'ti katia' onahue'dik o'ne.

¹¹ Konigepo da huaa'eretaj da kadepo huakupe on'bayokpo, "Moisés kudaktaj dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj dakhue'ada o'huaa'me'. O'peemey." Kenpa' yanhuua' da huaa'eritaj judío esoeria on'mana'uy. ¹² Ken konig nama'da Estebantaj da huaa'eria on'mahuia'nok, huabada Estebantaj on'huadiaypo judío

huatone'ere Diosba' huamanmadika'eriere on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po, on'toepo, judío huairi egkupopakyo on'tohua'uyate. ¹³ Estebantaj da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj on'batotiak. Nama'da on'mana'po:

—Esteban Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba' Moisés kudak e'madoya'taj dakhue'da o'huaa'ika'. ¹⁴ Diosen jak o'sakapo Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te o'peemey. Kenpa'ti konig Moisésa o'manmadikadhuahuika'uynig oro' o'kika'nig kenda Jesús kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enapo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte oro' o'peemey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.

¹⁵ Aya'da huairi egkupopakya' Estebantaj on'tiahuaypo, Diosen huata'monerienkokonig on'tiahuay'uyate.

7

Estebana o'mana'onhua'uyate.

¹ —¿Buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,

² —Men'pee', eg', men'pee', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Haránbayo huahued Mesopotamiabayo e'ika'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate. ³ “O'nen huadaribaya' o'nen huabetya' yabakhua' nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari o'tiahuaya'apone.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁴ Ken, Caldea aratbutenbaya' Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o'ika'uyate. Nogok ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o'ikay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate. ⁵ Iyo konig ke'nen huadari katae'po yokhued o'uy Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o'epo, “Huadari katae'po iyyokapoy. On e'bueyte o'nen huasi'potaj o'nen huayayotaj huayayoen huayayotaj huadari iyyokapoy.” Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po togehued o'e'uyate. ⁶ “O'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbayo on'maeonhuahuika'apo. Nogaratbuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba' ya'neapet.” Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da on'magkadhuahuika'uyate. ⁷ “Kenomeytakon castiga iymagka'apoy. Castiga egkade'te onte'ti on'maoroka'apo. Iyo on'batiakdepo do'hued ogkika'apo.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁸ Kenda ona'nig eknopo'e'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'. Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'po'e'de ocho huame'noe ee'te osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben doce

huasi'potaj o'basi'dakoktega'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane' o'nuyate.

⁹ Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o'nepo kenomeyen huama'buy huasuedtaj on'huadiay'uyate. Josétaj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po huabahuayaeritaj huakupete on'bayokuyate. Ayo huanaba' ee'te huadakda Diosa Joséere o'ika'uyate. ¹⁰ José pai'da e'nopo'ete Diosa o'tihuapokpo o'oroka'uyate. Diosa daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopo'e'a'nok Faraón Egipto huairia Josétaj o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.

¹¹ Nogoknada Egiptobayoere Canaánbayoere ta'ba tibohue' o'enok aypobayo' o'nepo huabada diga'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo' o'nedepo. ¹² Egiptoyo aypo on'matoe Jacob o'peedepo oro'en adhuea'pane' o'epo huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate. ¹³ Nogok onte'ti aypote Egiptoyo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'makie'po, "Do opuden huama'buy ijjej." O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi Joséen onaratbutyo' huaboa'da o'makie'uyate. ¹⁴ Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen onaratbutyo', "Yan'tiak," Joséa o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut o'nuyate. ¹⁵ Ken Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate. Keyo ke'naere ke'nensi'poere on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate. ¹⁶ Nogoknada e'bueyen huaaytaj adtenanada on'totiaikonhuahua'depo Siquemyo on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada Abrahamama Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

¹⁷ Huakka' huabayok o'neonhuahuika'po Jacobkudaken aratbut huakka'da o'nitakpo, huakka'nada o'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo. ¹⁸ Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o'e'uyate. Huaboa'da huairi o'epo Josékudak 'uruda o'kika'uyate nopoe'hue' o'uy. ¹⁹ Oro'en onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po, dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yobed kabueye'po en'dik mo'ene. Ken konig o'mana'uyate. Dakhuea'da o'magka'uyate huabo huairia. ²⁰ Kenoka' Moisés o'si'poe'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po on'toika'po, bapa' puug on'toe'uyate. ²¹ Kenoka' en'dik ee'te on'eandepo Faraón huairien huayobua o'huahuaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate. Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate. ²² Aya' Egipto aratbuten e'nopo'e' Moiséstaj on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da o'kika'uyate.

23 Moisés cuarenta huabayok o'toedepo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj e'batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate. 24 Egiptoeri huabokereka Israel huabokerektaj dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate. 25 Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo' yan'nopeapet. Moisésa nama'da o'nopoenig'a ke'nen onaratbutyo' nopogehue' o'nuyate. 26 Eme'te botta' ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo, "Opud huama'buy mo'ene, mo'batuktukapete," o'mana'uyate. 27 Ke'na nog huabokerektaj dakhuea'da ogka'po Moiséstakon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" 28 ¿Konig 'ikken Egiptoeritaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?" Moiséstaj ona'uy. 29 Kenda Moisés o'peedepo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa' o'si'popakuyate.

30 Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e'ika'yo Moisés o'eonhuahuika'depo ote' Sinái 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Mahuai'huia o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. 31 Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaya'po adte o'huahua'po Huairi Diostaj o'pee'uyate. 32 "Dios ijje. O'nen adhuea'pane'en Dios ijje. Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne Isaackudak Jacobkudakere men'nigpeika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj tiahuayhue'dik o'uyate. 33 "Iyoda do Dios ijje. In do'eddari o'enok o'nen hua'iot yakiroka'. 34 Do'hued aratbut Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moiséstaj ona'uyate.

35 Moisésta' pakhue' o'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen huairi huae' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy. Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate. 36 Egiptoyo kenpa'ti e'pogte o'dikkika' e'pog huabed konig Diosyo'da ka'dik o'enig konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya' oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta huabayok o'matounhuahuika'uyate. Keya'kon konig

Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'uyate. ³⁷ “Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e'huaikaya' nogtatida Diosa o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati'.” Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate. ³⁸ Aratbut ehue' e'ika'yo Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate. Ote' Sinaíte Diosen huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpeedepo oro'en adhuea'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate.

³⁹ Oro'en adhuea'pane'kudaknayo Moiséstaj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada Egiptoyo e'kumejta' on'pakuyate. ⁴⁰ Moisés ote'te o'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy Aaróntaj o'nona'po: “Moisés meyon ya'e nopohue' o'ey oro'. Moisésa mo'batotiakme'ne Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po.” Aaróntaj o'nona'uy oro'en adhuea'pane'. ⁴¹ Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' ogka'uyate. Ogka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopoepo on'durugpakuyate. ⁴² Siokpo oro'en dios mo'tae' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahuayika':

A'nenda aratbut ehue' e'ika'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy. Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uyinig'a. ¿Be'taj monigkiket? Kenda do'taj kahue' mo'ika'ne. ⁴³ Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opuda bo'tohua'ika'uyinig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opuda bo'tohua'ika'uyinig'a. Oro'en dios i'ene o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyo nigpeehue'da nama'da bo'kika'uyate. Konigepo opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata'mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁴⁴ Aratbut ehue' e'ika'yo oro'en adhuea'pane' o'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigtoe'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'tounhuahuika'uyate. Konig Diosa o'nopoëa'uyinig

Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote Diostaj on'tiona'pakika'uyate. ⁴⁵ Nogok Moisés e'bueyde'te adhuesa'pane'en huabatohua' huairi Josué o'uyate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'toeonhuahua'uyate. David huairi huagok huasidak jak on'toe'ika'uyate. ⁴⁶ David Diostaj o'nigpeika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada, ⁴⁷ kahue' o'uyate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate. ⁴⁸ Dios Huairi kurudyo huag'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo, ikahue' o'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

⁴⁹ Kurudyo huairien huahuadte ijhuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo o'e. Jak do'taj nigkahue'dik mo'ene. Jakyo tayhue' ijjikay. ⁵⁰ Aya'da ijka'uynig. ¿Menpa' mo'nopoe?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.

⁵¹ Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopoehue'da o'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj peehue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiregtaj e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuesa'pane' o'nuyate konigti opuda mo'ika'ne. ⁵² Opuden adhuesa'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po bo'titohua'po bo'arakme'ne opuda. ⁵³ Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig'a Diosenba' opuda mo'bae'de'uynig'a nigpeehue' mo'ika'ne. —Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

⁵⁴ Kenomey judío huairi Estebantaj on'peedepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj diga'da on'huadiay'uyate. ⁵⁵ Estebannayo Diosen Nokireg o'nopo'toenok kurudyo o'tiahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.

⁵⁶ —Men'pee', kurud ekhuike' o'e. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po o'epo Diosere e'bote ijtiahuay. —Estebana o'mana'uyate.

⁵⁷ 'Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakonpo, ⁵⁸ huakka' jakya' Estebantaj on'toorokdepo, on'pa'ea'uyate. Huida huapa'ea'eria huaok

Saulotaj me'tatōepo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek o'uy.

⁵⁹ En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:

—Do'hued nokiregtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate.

⁶⁰ O'ikudata'tepo,

—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —
'Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

8

Saulo Jesús en huanigpeika'eritaj o'magkadhuahua'.

¹ Saulokon kan'arake' o'nopoe'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesús en huanigpeika'eritaj diga'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalényo. Huanigpeika'eri nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'mamon'uyate. Jesús en doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o'ne'uyate. ² Diostaj huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy. ³ Jesús en huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Sauloa, nog jakyo nog jakyo o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpeika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda' jakyo o'bakuda'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

⁴ Jerusalénya' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

⁵ Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate. Konig Cristo o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo,

⁶ aratbut ogkupopakpo daka'da on'mapeeonhua'uyate. Konig aratbut tiahuayhued o'neonhuahuika' Felipe o'ka'nok on'tiahuay'uyate. ⁷ Huakka'tada

toto'a aratbuttaj e'manopo'toetada Felipe toto'taj o'maoroka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo on'mamon'uyate. E'ketpaktaj kenpa'ti huakketaj o'bayarea'onhua'uyate. ⁸ Keya' huakka' jakyo huakka'da on'durugpakuyate.

⁹ Kenda huakka' jakte huabokerek o'uyate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig o'kika'nok aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria huae'eri. "Huairi ijje," nama'da oa'nok, ¹⁰ aya'ada huanaba' huairierea on'peepo,

—Kenbokerek konigti Dios, teyda o'e. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.

¹¹ Simón tidig ogkika'po nama'da o'manopoea'nok kentaj on'nigpeunhuahuika'uyunig'a. ¹² Aya'da Dios Huairitaj e'peede'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a Felipe e'manbatia'pakte aratbut o'noknopodepo huabokerekere

ettone'ere bautiza ogka'uyate. ¹³ Simón kenpa'ti oknopoe'uyate. Simóntaj bautiza egkade'te Felipeere o'huae'ika'uy. Konig kahued o'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.

¹⁴ Samaria huæ'eri Diosen huadak hua'a e'nigpeede'te Jerusalényo Jesúsén doce huamata'moneri on'matipeedepo Pedrotaj Juantaere Samariayo on'mata'mona'uyate.

¹⁵ Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpeika'eritaj on'mationa'pakpo "Diosen Nokirega yamanopo'toe'." On'mationa'pakuyate.

¹⁶ Kenomeytaj Diosen Nokirega nopo'toehued bautiza ogka'de'uyatenig'a.

¹⁷ Ken on'tiona'pakdepo Pedro Juanere on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ Jesúsén doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Nokirega e'manopo'toete, Simóna kenda o'tiahuaydepo,

—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Nokirega huamanopo'toehanua' kenda do'taj e'yoknayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.

²⁰ —Nama'da i'nopoë'nig o'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i'ene. Diosen Nokireg huakupete yokdik me'ene nama'da i'nopoë.

²¹ Diostehuapa' o'nennopo' dakhue'da i'epo oro'ere in o'kikay kikhue'dik i'ene. ²² Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka' yationa'pak, "Do'huednopoa dakhuea'da ijnopoikay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'."

Yationa'pakti'. ²³ Konig huahui' pai'onignanada i'ene. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik i'ene. Ijnopoey. —Pedroa ona'uyate.

²⁴ —Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' kaë'po. Diostaj me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.

²⁵ Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Samariabayo on'mata'unhua'po kenda Jesucristoa o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huæ'eri Felipetaj o'peedepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

²⁶ Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahue'yo. ²⁷ Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huæ'eri huabokerek ode'uy. Ke'na bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huatoë'eri o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo

o'hua'udhuahua'uyate. ²⁸ O'kumejdepo dagte 'uru carro caballoa huatohua'te o'huadpo Isaías o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.

²⁹ —'Uru carro caballoa huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. —Diosen Nokirega Felipetaj ona'uy. ³⁰ Ken Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba' e'bona'pakte Felipea o'peedeipo,

—Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.

³¹ —Ehue', noponkahue' ijje'y. Do'taj konig o'e onahue' ee'nayo nopoenkahue'dik ijje'y. Doere carroyo yahuad. —Felipetaj ona'uy.

³² In Diosba'te o'bona'pakpo,

Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet. Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o'e. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya'eapet. ³³ Ke'na dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopoeapo, be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj yan'arakapet.

Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.

³⁴ —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaías Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.

³⁵ Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po kenda Jesús a o'kika'uyinig daka' onmadika'po ³⁶ dagte on'hua'po mayakote on'edepo,

—In hue'ey o'e. ¿Do'taj bautiza ogkahue'dik o'e? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.

³⁷ —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea ona'nok,

—Jesucristo Diosen Huasi'po o'e, yoknopoe'y. —Huairia ona'uy.

³⁸ Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate. ³⁹ Ken en'behuikde'te Diosen Nokirega Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o'e'uy. Durugnada o'hua'uyate. ⁴⁰ Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo nogyo huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulonayo Jesúsen huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo, "Oknopoe**ba**tiakhue' ee'nayo ijbaarakapoy," o'ika'po sacerdote huairitaj o'hua'po, ² "Damasco huakka' jakyo ijhua'apoy Damasco huaitake' jak huairitaj menigmadoya', Jesúsen huanigpeika'eritaj kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo ka'batohue'po." Sacerdote huairitaj Sauloa ona'uyate. ³ Ken, Damascoyo o'hua'depo, Damasco meyohue'da e'ede'te kurudya' Saulotaj huakjey idada huabada o'ta'teon'uyate. ⁴ Barakte o'koton'uyate.

—Saulo, Saulo, dakhuea' megkadhua'ne. —Saulo o'peepo,

⁵ —¿Be'a i'e Huairi? —Sauloa ona'uyate.

—Jesús ijjeý. Do'taj dakhuea'da megkadhua'ne. Huata'da pai'da i'nopo'ea'ne.

⁶ Saulo o'me'pukpo o'iriga'po,

—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?

—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda yanige'. Kenda ka'dik i'epo mona'apone. —Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.

⁷ Sauloere huabokerek on'hua'wynig'a diga'da on'me'pukuy. Hua'anayo e'peeada Jesúsen huaso' tiahuayhue' o'nuyate. ⁸ Ken Saulo o'bodepo e**kp**oeada o'mabopo tiahuayhue'dik o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo on'tohua'uyate. ⁹ Bapa' huame'noe o'uy keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.

¹⁰ Ken Damascoyo huabokerek o'ika'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Ananías o'uy. E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,

—Ananías. —Ona'uy.

—In ijjeý, Huairi. —Ananías ona'uy.

¹¹ —Yabo'. Ken dag on'dikkika' Butukda yahuati'. Keyo, Judasen jakyo, "¿Meyon ya'e Saulo, Tarsoyo huae'eri?" Yanati'. Keya' Saulo Diostaj o'tiona'pakonhua'. ¹² Ananías o'kudonpo kakpoyare'po be'tibata'tepo, Sauloa ontaj o'bayorokpo be'tiahuaydene. —Jesús Huairia Ananías**taj** ona'uyate.

¹³ —Jerusalényo Saulo o'nen 'urunanada huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magkadhuahuame'te. Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne, Huairi. ¹⁴ Kenpa'ti iyo sacerdote huairien beroba' ya'totia**km**etpo aya'da Jesústaj huanigpeika'eritaj batohua'dik o'e. —Ananías**a** ona'uyate Jesús Huairitaj.

¹⁵ —Yahuahuati'. Nog huadaribayo nog aratbuttaj nog huadari huairitaj kenpa'ti Israel aratbuttaj kenda ijkadhuahuika'mey ka'manbatia'pakonhuahue'po

kentaj ijjemey. ¹⁶ Kenda aratbut Saulotaj dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig Saulotaj ijnopoea'apoy. Konigepo yahuahuati'. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁷ Ken Ananías o'peedepo Saulotaj o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te o'kuddepo Saulotaj o'tibata'tepo,

—Saulo huama'buy, dagte e'tiakte Huairi Jesús behuati-akme'te ke'na on'taj kakpoyare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti Diosen Nokireg on'taj kanopo'toe'po me'ta'mona'ne. —Ananíasa ona'uyate.

¹⁸ Ananías kenda enade'te idada onte'ti tiahuyaydik o'un'uyate. O'bodpo o'hua'po bautiza ogka'uyate. ¹⁹ Ken o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda Damascoyo huanigpeika'eriere sue'da huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Sauloa o'manbatia'pakonhua'uyate.

²⁰ Ken judíoen huaitake' jakya' Jesucristotaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Diosen Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate. ²¹ Aya'da kentaj on'peedepo on'mepu'kepo,

—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo in huabokerek Jesúsen huanigpeika'eritaj diga'da o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti iyokon ya'tiakme'te Jesúsen huanigpeika'eritaj a'batohuaya'po Jerusalényo sacerdote huairitaj a'bayokya'po huabakuda' jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.

²² Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka' o'manopoea'po, Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopoea'uyate. Saulo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopoehue'da o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

²³ Huakka' huame'noe e'pokde'te, “Saulotaj mon'arak.” Judío aratbuta soatayo' on'batia'pakuy. ²⁴ Judío aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig be'api' Saulotaj o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a. ²⁵ Ken sikyo Jesúsen huanigpeika'eria jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute ojkuya' o'nonhwaraka'po kamone'po o'nonhwaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo o'unhuahua'uyate.

²⁶ Ken, Saulo Jerusalényo okyedepo Jesúsen huanigpeika'eriere ee'ta' e'paktada aya'da on'mididpo Jesúsen huanigpeika'eri ehue' o'e o'noknopoe'uy.

²⁷ Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o'epo Jesúsen

huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti konig Jesúsá Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa o'manbatia'pakuy. ²⁸ Ken, Saulo Jesúsén huata'moneriere o'ika'po. Jerusalényo on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate. ²⁹ Kenpa'ti judío aratbut o'nepo griego hua'a huaa'eri o'nenok kenomeytaj kenpa'ti Saulo Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'arakta' on'pakuynig'a. ³⁰ Kenda huaknopoe'eri huama'buy on'peedepo Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Keya' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

³¹ Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsén huanigpeika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o'nuyate. Nogitinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen ogkika'uyate. Diosen Nokirega o'batihuapoknok huakka'da Jesúsén huanigpeika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

³² Kenoka' nogyo nogyo Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopoe'eri huama'buytaj o'mata'e'uyate. ³³ Keyo Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahue-donhuahuika'uyate.

³⁴—Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'peedepo idada o'bodu'uyate. ³⁵ Ken aya'da Lida huag'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak huag'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj huahuertitaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buely e'eqada o'noyhuaduyate.

³⁶ Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tihuapokika'uyate. ³⁷ Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buely'uyate. On'so'koyoa'depo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate. ³⁸ Lidaya' Jope meyo'hue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e Jesúsén huanigpeika'eria on'tipeedepo botta' huabokerek on'ta'mona'po:

—Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.

³⁹ Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedeipo jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehuikuyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo okgupopakpo ettone'en huaok Dorcas o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te. ⁴⁰ Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,

—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.

Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate. ⁴¹ Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. "Yan'bakud." Ayhuataj Jesús en huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddeipo ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate. ⁴² Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peedeipo huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopoe'uyate. ⁴³ Simón si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o'ika'po sue'da huame'noe o'ika'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut ee'pi' Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

¹ Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o'ika'po sorotataj huairi o'uyate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano. ² Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpeika'po kenere ke'nen huatoeere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpeika'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate. ³ Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.

—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁴ Cornelio Diosen huata'moneritaj okpoepo huakka' o'me'pukpo,

—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.

—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene. ⁵ Jope huakka' jakyo o'nen huanaba'yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. ⁶ Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o'ika'. Ke'nen jak e'pog ope o'ika'. Kenda ka'dik i'epo Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁷ Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj nogtida ke'nen huadi'da sorotataj "Yan'tiak," o'mana'uyate. Ken sorotataj Diostaj huaknopoe'eri o'uy.
⁸ Ken aya'da o'tiahuaydenig o'peedenig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo o'mata'mona'uyate.

⁹ Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pedro jak ojkute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. ¹⁰ Keya' aypota' o'epo e'bape'ta' e'pakte noga e'nigmanhuadanig ¹¹ kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate. ¹² Cuperinatone'yo dubayo huae'eri huadariyo huae'eri botta' botta' hua'i huatoe'eri o'nepo barakyo huae'eri o'nepo bihuibeta' o'nepo bakoy kenpa'ti o'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o'nuyate.

¹³ —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya' ena'te o'pee'uy.

¹⁴ —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik ijje'y. Moisésa o'mana'uyatenok, bapehue' ijkamey. —Pedroa ona'uyate.

¹⁵ —"Ken huaen bape'dik mo'ene." Diosa huaboa'da oa'nig "Bapehue'dik ijje'y." Ahue' yae'. Onte'ti kurudya' ena'te Pedroa o'pee'uyate. ¹⁶ Bapa'a' konigti Pedro e'peede'te cuperina onte'ti kurudyo on'behuikuyate. ¹⁷ Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne, Pedroa e'nopoete Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokyedepo, Simónen jakyo o'nokyedepo, "¿Meyon ya'e Simónen jak?" Simónen jak kurute on'bopo on'mana'uyate. ¹⁸ Huanaba' o'nokyedepo "¿Menpa' in jakyo ya'ika' Simón Pedro?" 'utta'da onda'uyate. ¹⁹ Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopoedepo Diosen Nokirega ona'po,

—Yapee', bapa' huabokereka bo'ukne. ²⁰ Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya'epo kenomeyere yahuati' on'te ijabatotiakmey. —Diosen Nokirega Pedrotaj ona'uyate.

²¹ Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,

—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.

²² —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o'e. Diostaj o'nigpeika'. Ke'na huadakda o'e aya'ada judío aratbuta o'noknopoe'ika'. "Pedrotaj o'nen jakyo yatotiak kenda e'manmadika' a'peeya'po yatotiak." Diosen huata'moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a o'nona'uyate.

²³ Pedro huanaba'taj o'batokudnok keyo on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo hua'e'eri huama'buy kenere onhua'uyate.

²⁴ Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Keya' Cornelioere Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' ogkupopakpo Pedrotaj o'nonmabopo. ²⁵ Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo ekye'te Cornelio o'huaorokpo Pedrotaj o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate. ²⁶ Pedroa ona'po:

—Yabo'. Dios ehue' ijje. Huabokerek on onigti ijje. — Pedroa ona'uyate.

²⁷ Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut egkupopakte o'bahuahuay'uyate. ²⁸ O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut ijje. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'ene. Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'ene. Nog aratbutere kupopakdik mo'ene. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopoeame'ne. ²⁹ Kena'po o'nen huanaba' "Yatiak," menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiamy. Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.

³⁰ —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo, ³¹ "Cornelio Diosa e'tiona'pak me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue' o'epo. ³² Jopeyo huanaba' yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'. Ke'nen jak e'pogtone'te o'e." Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak ³³ ida on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpeepo on i'tiakdenok oy iyoda oro' o'ene. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig e'peeta' o'paki. — Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

³⁴ —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijnopoey. ³⁵ Nogbayo nogbayo aratbut Diostaj e'nigpeenayo kenpa'ti huadakda ogkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o'e. ³⁶ Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuae' huayayotaj o'manopo'e'uyate. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj o'manopo'noeya'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'. ³⁷ Juana yan'nopo'korea', bautiza yagka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya

kenda daka' mo'nopoene. ³⁸ Jesús Nazareteria aya'da kakike'po Diosen Nokireg Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen Nokireg Jesústaj o'teypaka'uyate. Opuda mo'nopoene. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'toenok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesúsa o'kadhuahuika'nig opuda mo'nopoene. ³⁹ Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya' aya'da Jesúsa o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hueypa cruzte on'beta'po on'darakme'nig'a ⁴⁰ bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne. ⁴¹ Jesúsa aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o'eme'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesús en a'manbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyne. Jesúsa e'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue'ey o'mai'mey. ⁴² Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' ogkika'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyne oro'taj. ⁴³ Aya'tada Jesústaj o'noknopopepo on'nigpeika'nok Diosa dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

⁴⁴ Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huapee'eritaj Diosen Nokirega ida o'manopo'toe'uyate. ⁴⁵⁻⁴⁶ Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toenok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'urua'da o'e Dios, huaboro'da o'e Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'peepo on'mepuke'uyate.

⁴⁷ —Konig oro'taj Diosen Nokirega mo'manopo'toe'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokirega o'manopo'toedenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yae', ahue'dik mo'ene. —Pedroa o'mana'depo.

⁴⁸ —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te “Iyo sue'da huame'noe yae'ika'.” Pedrotaj Corneliomeya o'nona'nok kenteda Pedro o'unhua'uyate.

11

*Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoeme'
Jerusalényo judío huaknopoe'eritaj Pedroa
o'manbatia'pakuyate.*

¹ Judío aratbutnayo Apagba'taj o'nigpreeonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopoe'po on'nigpree'deme'te. Kenda Jesúsen doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipee'uyate. ² Jerusalényo onte'ti Pedro ekyede'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak oktegdik o'nika' huanopoe'eria.

³ —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahuame' i'mata'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

⁴ Kenomeytaj aya'da konig o'eme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

⁵ —Jope huakka' jakyo ijje'po e'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehuaete meyhue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey. ⁶ Daka' ijtiahuaypo dubayo huae'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huae'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbatiahuaymey. ⁷ “Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'.” Kurudya' ena'te ijpeemey.

⁸ “Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ene. Pehue'da ijikamey.” Yona'mey. ⁹ Onte'ti kurudya' Jesúsa mena'po: Ken huaen “bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nok “bapehue'dik o'ene,” ahue' yae'. Kurudya' mename'ne.

¹⁰ Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudya' konigti ijpeemey. Ijpeedepo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te.

¹¹ Aya'da en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te. ¹² “Me'pukhue'ada yahuati'.

Kenomeyere yahuati'.” Diosen Nokirega me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesúsen huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairien jakyo o'kudmey. ¹³ Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. “Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'.

¹⁴ Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo.” Diosen huata'moneria huairitaj o'bopo oname'te. ¹⁵ Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti oro'taj huakkuruda mo'nopo'toe'uyne. ¹⁶ “Hue'eya' Juan bautiza egkapi' opudtanayo Diosen Nokirega mo'nopo'toe'apone.” Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti ijnopounmey.

¹⁷ Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios

Diosen Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg o'bayokme'te, "Q'nen Nokireg bayokhue' yae', Dios." Ahue'dik ijjemey. —Pedroa o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda judío aratbut on'peedepo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.

—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti noonhuahuika'dik o'neapo. —Judío huaknopoe'eri huama'buya oda'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

¹⁹ Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesúsén nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo on'hua'uyate. Chipre huagkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquía huakka' jakyo on'hua'uyate. Keyo aya'da Jesúsá o'kadhuahua'uyate. Kenda on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttayo'da on'manbatia'pakika'uyate.

²⁰ Jesúsén huaknopoe'eri Chipre huagkuta'mej huae'eri kenpa'ti Cirene huakka' jak huaknopoe'eri Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda Jesúsá o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po on'manbatia'pakika'uyate.

²¹ Huaknopoe'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda o'batihuapoknok huakka'ada Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'depo o'noknopoe'uyate. Nog aratbutadakon Jesústaj on'nigpee'uyate. Huabokereken eknopoika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopoe'uyate.

²² Kenda Jerusalénja' huanigpeika'eri on'peedepo Antioquíayo Bernabétaj on'ta'mona'uyate.

²³ Ken okyedepo Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'depo o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada o'epo "Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpeeunhuahuikati'," Antioquía huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

²⁴ Bernabé huadakda o'epo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Jesústaj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhuahua'nok huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

²⁵ Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate. O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate.

²⁶ Jesúsén huanigpeika'eriere o'neonhuahua'po huakka'

huaknopoe'eritaj on'manmadika'onhuahua'uyate,
nogbayoktida on'manmadika'onhuahua'po. Keya'
Antioquíaya' huakkuruda Jesúsen huaknopoe'eritaj cristianos
on'madikka'uyate.

²⁷ Kenoka' Jerusalénaya' Antioquíayo sue'ada Diosen
huamanbatia'pakeri on'hua'uyate. ²⁸ Agabo o'bodpo,
o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo ojpai'ere
ehue'da o'eapo." Diosen Nokirega o'nopoea'nok Agaboa
o'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi ee'te
huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate. ²⁹ Judea huama'buytaj
huakupe mon'manigta'mona' Antioquí huaknopoe'eri
o'da'po ke'na sue'da o'toepo sue'da kata'mone', ke'na huakka'
o'toepo huakka' kata'mone'. ³⁰ Huakupe on'huedea'depo
kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po,
Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe
on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkuda'uyate.

¹ Kenoka' Antioquí huanigpeika'eria Judea huama'buytaj
huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma
huairi Jerusalénayo o'epo ke'nen sorotataj Jesúsen
huanigpeika'eritaj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po,
sue'tada on'magka'uyate. ² Jacobotaj kan'arake'po
sorotataj o'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate.
Jacobo Juanen huama'buy o'uyate. ³ Jacobotaj en'arakte
judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'peedepo
Pedrotakon o'kuda'uyate. Biahue' pan huape' fiesta
ee'te Pedrotaj ogkuda'uyate. ⁴ Pedrotaj en'kudade'te
meyahuedda botta' botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed
nogkupoada on'tiokika'po, bisik nogkupoakon on'tiokika'po,
sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judíoen fiesta
e'pokde'te a'arakya'po aratbutpoya' ijtoorokapoy Herodesa
o'nopoe'uy. ⁵ Huabakuda' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da
en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo
on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj
on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakuda' jakya' Diosa o'oro'ka'uyate Pedrotaj.

⁶ Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes
Pedrotaj oro'ka'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo
onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj.
Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo.
⁷ Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakuda'
jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta'
o'deydeypo o'maboa'po,

—Idada yabo'. —Ona'nok.

Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikunonka'uy.

⁸—Baka'bia teya' yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

Pedroa e'otde'te,

—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁹Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakuda' jakya' Pedro o'orokpo. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' iijet nopoehue' o'epo iyyorokidapi' Pedro o'nopoepo. ¹⁰Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kayte o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'norokuyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.

¹¹—Huabakuda' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oroka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nopoeyate.

¹²Kenda Pedro o'noponhua'po Maríaen jakyo o'hua'uyate. María Juan Marcosen huaye o'uy. Maríaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj on'tiona'pakonhua'po. ¹³Akbogpeta' Pedroa o'mana'po Rode mune'yoa akbogpete o'huatiakpo beati yaetapo o'huatiakuy. ¹⁴Pedroa oa' okia'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo, “Kurute Pedro o'e,” o'mana'uyate.

¹⁵—Nama'da ia'. —E'nona'te “buttida iijay,” Rode o'mana'uyate.

—Pedro ehue' o'e. Ke'nen huata'moneri o'eta. —Ona'ti o'nona'uy.

¹⁶Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate. ¹⁷Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakuda' jakya' me'oroka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,

—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijmanbatia'paki kenda yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate. ¹⁸Emede'te, “¿Pedro men ya'e? ¿Be'a yatikuj?” Huayahuaya huabakuda' jakya' sorotataj on'mepukpo diga'da on'batia'pakuyate. ¹⁹“Pedrotaj yan'ukpo yan'totiak.” Herodesa e'mana'te huahuayhue' o'nenok, “¿Menpa' ya'monate?” Sorotataj o'mana'po, “Sorotataj yan'arak.” Herodesa o'mana'uyate. Nogok

Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo a'ikaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ida o'bueya'uyate.

²⁰ Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak aratbuttaj Herodes o'mahuadiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbutere Tiro aratbutere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huato'e'eri o'uyate "Oro'taj mo'tinoey'e'." Huairitaj monigbatia'pak. Tiro aratbutere Sidón aratbutere o'nona'uyate. ²¹ Ken huame'noete mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken huame'noete Herodes huairien 'uruda huaok o'otpo huairien huahuadte o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.

²²—Ke'na o'manbatia'paknig "Huabokerek ehue' o'e. Ke'na Dios Huairi o'e." —'Utta'da on'mana'uyate. ²³ "Diosyo'da huadakda o'ika'." Herodesa ahue' o'enok ijhuiti ehue' Diosen huata'moneria dakhue' o'ean'uy. Morokdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.

²⁴ Nogyá' nogyá' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada huaboa'da on'nigpee'uyate.

²⁵ Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényo pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'depo dakhuapa ogkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya' on'kumejdepó. Antioquíayo onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesús en huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

¹ Ken Antioquíayo Jesústaj huaknopoe'eri ogkupopakika'po Diosen huamanbatia'pakeri o'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri o'nuyate, Bernabé o'epo, Simón o'epo, Lucio o'epo, Manaénere Sauloere o'nepo. Simón on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene huakka' jak huae'eri o'uy. Herodes Galilea huadaribayo huairiere Manaénere on'kerekuayate. ² Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue' o'nunhua'nok,

—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogyá' nogyá' Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokirega o'mana'uyate.

³ Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo Bernabétaj Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakike'po on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

4 Ken Diosen Nokirega Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia huakka' jak e'pogte o'nokye'uyate. Keya' Chipreyokon huagkuta'mejyo kusi'pete o'nokteg'uyate. 5 Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judíoen huaitake' jakyo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huatihuapokonhua' on'tohua'uyate. 6 Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka' jakyo o'nokye'uyate. Keya' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanbatia'pakeri ijjeý nama'da oa'ika'uyate. 7 Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador huairi Sergio Paulo huakka'da o'nopoika'uyate. Apagba' e'peeta' o'pakpo "Bernabé Saulotere yan'totiak." O'mana'uyate. 8 Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas. Saulotaj Bernabétaere manigpeehue' yae'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj ona'uyate. Kenda oknopoe'uyate. Ona'uy. 9 Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,

10 —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak e'kika' eretpakhue' i'ika'ne. "Diostaj e'nigpee' dakhue'da o'e." Nama'da i'ika'ne.

11 Oy Dios Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'ea'pone. Sue'da huame'noe niokpo tiahuayhue'dik i'etuapone. —Pablo Barjesústaj ena'te kenokda okpobig o'unpo sikkiregda o'mabodpo tiahuayhue'dikda o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy.

12 Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopoe'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquía jakyo o'nunhua'uyate.

13 Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e'pog o'nokteppo Perge jakyo o'nokye'uyate. Perge Panfilia huadariyo o'e. Juannayo Pergeya' o'bakkorepo Jerusalényo o'hua'uyate. 14 Nogok Perge jakya' o'norokpo, Pisidia huadariyo on'hua'po. Pisidia huadariyo nog Antioquía jakyo o'nokye'uyate. Keyo okmapie'ahuaddikte judío aratbuten huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate. 15 Ken Moisésba' o'bona'pakdepo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba' o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia Pablota' Bernabétere on'mana'po:

—Aratbut egkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'. —Huaitake' jak huairia on'mana'uyate.

16 Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,

—Yan'pee', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pee' nog aratbutada Diostaj huanigpeika'eri. 17 Israel aratbuten Dios oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo oro'en adhuea'pane' e'neonhuahuikaya' Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o'epo o'maoroka'uyate. 18 Nog huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huabayok on'bahuae'onhuahua'po keyoda Diosa daka'da o'matoe'unhuahua'uyate. 19 Ken, Canaan huadariyo nogda nogda aratbut o'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete gobierno en'matoe'ika'te Diosa oro'en adhuea'pane'taj Canaan huadari a'bayokya'po Canaan huadarieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuea'pane'a on'baarakpo aya'tada on'baarak'uyate. 20 Ken cuatrocientos cincuenta huabayok ee'ted noga noga huamanoeya'eri huairi on'kudika'po Israel aratbuttaj on'matoe'neonhuahuika'uyate. Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o'uyate. 21 Kenoka' oro'en adhuea'pane'a gobierno huairi on'eretpakpo “Beyok.” Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o'uyate. Benjamín aratbut o'uyate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o'unhuahuika'uyate. 22 Nogok Diosa Saúl huairi ee' okkaypo o'enpo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate. “David Isaénsi'po huadakda o'kika'. Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ijpakika'nig o'kika'apo.” Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate. 23 Nogtiada David adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayoa Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek o'e. 24 Jesús a manmadikahued ee'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po: “Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza yagka'.” Juana o'mana'uyate. 25 Juana o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo nogiti o'mana'po: “Diosen Cristo o'e. Do'taj moknopenig'a Cristo ehue' ijje. A'ti o'eapo a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadakkanada o'e. Donayo dakhue'da ijje.”

26 Opudtaj o'nona'ne, egomey. Opud Abrahamen adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo mo'ene. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukeriomeytaj o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudyo mo'noeanhuahuika'apone, opudtehuapa' yanoknopoikati'. 27 Ken Jerusalén jak huae'eri kenpa'ti kenomeyen

huairi Jesústaj oknopōehue' o'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj o'ta'mona'uyate oknopōehue' o'ne'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete Diosen huamanbatia'pakerienba' on'mona'pakpo oro'en judío huairia on'peika'nig'a nopoenkahue'da o'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda Jerusalén jak huaē'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesústaj on'bayokuyate. ²⁸ Jesús kenpa'da huadaknada o'ika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa' nopōehue' ee'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj o'nona'uyate. ²⁹ Jesústaj aya'da yagkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da kenda ogka'depo e'bueyde'te hueypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo on'hueda'wynig'a ³⁰ Diosa e'bueytada o'noyhuada'uyate. ³¹ Galileaya' Jerusalén jakyo Jesúsén huanigpeika'eria Jesúsere on'huae'ika'uyate. Jesús e'noyhuadde'te kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhua'uyate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesúsá men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesústaj aratbuttaj on'manmadikika'.

³² Opudā kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj ijnoyhuada'apoy." Diosa oro'en adhuae'pane'taj o'mana'wynok oro'a o'nonbatia'pakne. ³³ Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro' kenomeyen a'neneriensipō o'ene. "On do'hued Huasi'po me'taene. Oy o'noyhuada'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate. ³⁴ "Konig 'urunanada o'ka'apone" Jesústaj e'huaada Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda oa'uypō Jesúsuey parahue'dik kaē'po o'noyhuadame'te. ³⁵ Kenpa'tion nog salmote oa'po: "O'nen 'urusi'poda huadi'nanada o'ēnok so'parahue'dik kaē', Apag Dios." Apagba'te kenpa' oa'. ³⁶ Ken a'nennada David Diostaj o'nigpeika'po Israel aratbuten gobierno huairi o'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere ontayo' ogkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate. ³⁷ Jesústanayo Diosa o'noyhuada'nok parahue' o'eme'te. ³⁸ Jesústaj opudomeya' eknopōē'nayo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ene yan'nopoikati', egomey. ³⁹ Moiséstaj opudā mo'nigpeika'nok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ika'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesústaj o'noknopōēnok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo.

⁴⁰⁻⁴¹ Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Diga'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone. Opud e'manoete konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate 'urua'da ijka'apoy. Kenda opudā oknopōehue' mo'ēapone.

Kenda e'manbatia'pakika'tada oknopoe'hue' mo'eapone.

Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nopoe'po konigti kahue' yane'. —Kenda Pabla o'mana'uyate.

⁴² Ken Pablomey judioen huaitake' jakya' e'norokde'te “Nog okmapie'ahuaddik huame'noete iyo onte'ti yan'kumej nogiti konigti Jesustaj monbatia'pak.” Pablota' o'nona'uyate. Judio ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate. ⁴³ Ken judioen huaitake' jakya' aratbut o'norokdepo huakka'mon Pablota' Bernabe'aere on'batahua'po, judio aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judio aratbut e'dik o'nepo Diostaj on'nigpeika'po on'tiona'pakika'po. “Dios huadi'da mo'enok daka'da yan'nigpeika'.” Jesustaj yanoknopoe'po batikhue' yanika'.” Pablo Bernabe'eere on'mana'uyate.

⁴⁴ Nog semanakon okmapie'ahuaddik ee'te aya' huakka' jakyo huae'eria ogkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesustaj e'peeta' on'pakpo on'kupopakuyate. ⁴⁵ Kenoka' huakka' aratbut Pablota' a'peeya'po egkupopakte judio aratbuta on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo, “Nama'da o'mana'.” Pablota' on'huaa'po, Pablota' dakhuea'da on'bahuaa'uyate. ⁴⁶ Pablo Bernabe'eere me'pukhue'ada 'urua'da on'mana'po:

—Opud judio aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesustaj manmadika'dik o'nenig'a opudnayo e'peeta' pakhue' mo'epo onte'ti Diosere e'noeonhuahuika'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj Jesusen huadak hua'a o'manmadika'apoy. ⁴⁷ In konig Dios Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:

Judio aratbut ehue' huae'erite on'ta'monapone. Konig huakjey onyahuea'dene mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak hua'a kan'manopoea'e'po onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manopoea'e'po on'ta'monapone.

—Pabla o'mana'uyate.

⁴⁸ Kenda nog aratbuta on'peepo on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' 'uruda o'e. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesustakon o'noknopoe'uyate.

⁴⁹ Ken huadaribayo huabada Diosen huadak hua'a Jesustaj on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵⁰ Kenoka' judio aratbut Pablota' Bernabe'ereta' digda on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judiomey on'huamahui'ia'uyate. Pablo Bernabe'eere dakhue'da ogka' on'bahuaa'nok aratbut Pablota' Bernabe'ereta' on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate.

51 Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da ogka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate. 52 Ken, Jesústaj huaknopoe'eri Antioquíaya' Diosen Nokirega huakka'da o'manopo'toenok durugda o'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

1 Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere o'nepo judíoen huaitake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesúsen huadak hua'a 'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po, o'noknopoe'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopoe'uyate. 2 Judío oknopoe'hue'da o'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahui'a'po dakhue'dikda a'manopoe'aya'po. 3 Konigepo Pablo Bernabéere keyo o'neonhuahua'po Dios di'da o'epo Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopoe'uyate. 4 Iconioya' sue'da huakka' Pablota Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' o'nepo judío huairitaj on'pakuyate. 5 Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeya Pablota Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuaa'uyate. 6 Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'peepo on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Keyo Listra huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate, 7 Keya' Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya' Pablota on'pa'ea'uyate.

8 Listra huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik o'uyate. Kenda e'si'poe' o'epo kenteda o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da o'ika'uyate. 9 Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'peedepo oknopoe'po. Diosa yarea'dik me'ene oknopoe'denig Pabla oknokotpo Diosa o'yarea'apo o'nopoe'po 10 'utta'da ona'po,

—Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabla ona'uyate. Ken huabokerek e'yareadte idada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate. 11 Pabla huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:

—Kenomey dios o'ne. Aratbuten huaso' o'nunpo kurudya' oro'omeytaj mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.

¹² Licaonia aratbuten dios Júpiter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios Júpiter o'e, on'batia'pakuy. Pabloa huamana'eri o'epo dios Mercurio o'e. On'batia'pakuyate. ¹³ Listra huakka' jak huakudte eatiokye'da dios Júpiteren jak o'uyate. Júpiter jak sacerdote vaca huakhuenere o'batotiakdepo Pablota' Bernabétaere a'yokya'po e'nigarakta' e'pakada. ¹⁴ Jesúsén huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote nama'da yaka'apet on'nopoepo kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut egkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:

¹⁵ —¿Mena'po opuda kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti o'ey. Dios ehue' o'ey. Kenda bokika'nig dakhue'nanada o'e. Batikdik mo'ene. Dios Huanoeonhuahuikeritayo'da yan'nopo'korea'po yan'nigpeika'. Diosa kurud o'ka'uyate. Ote' huadariere e'pog o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae'eri, aya'da huadariyo o'ika'nig aya'da huakupayo huae'eri huahueyo huae'eri e'pog huae'eri oka'uyate. ¹⁶ A'nenda aya'da a'neneria katepi' on'pakpo ogkika'uyate. Diosa “Kahue'dik yanika',” manahue' o'uyate. ¹⁷ Dios huadakda o'e. Aratbuta kan'nopoike'po 'urua'da Diosa oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.

¹⁸ Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o'ne Listra aratbuta nama'da on'nopoepo vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'wynig'a.

¹⁹ Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da judío aratbut on'batia'pakdepo nama'da huaa'eri o'epo Pablota' yan'darak on'mana'nok huakka' aratbuta Pablota' huida on'pa'ea'depo o'bueyde on'nopoepo huakka' jak kurute on'totokuyate. Kenteda o'nen'uyate. ²⁰ Jesúsata' huaknopoe'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka' jakyo on'hua'uyate.

²¹ Derbe huakka' jakyo, “Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'ene, onte'ti kurudyo noeanhuahuika'dik mo'ene,” on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpee'uyate. Nogok Listra Iconio kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate. ²² Listra Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpeika'eritaj daka'da yan'nigpeika' on'mana'po. “Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'. Batikhue' yanika'. Nogiti

nogiti opudtaj Jesústaj oknopoēhue' huae'eria dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios Huairiensì'po mo'eapone. Diosere mo'ika'apone." On'manmadika'uyate. ²³ Nogyo nogyo Jesúsén huanigpeika'eriyó' ogkupopakpo huanigpeika'eritaj huamatóe' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: "Inomey huanigpeika'eritaj huamatóe'eri huairitaj daka' yamatóe', Dios Huairi." On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

²⁴ Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo o'nokyepo. ²⁵ Perge huakka' jakyo Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate. ²⁶ Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'noktegpó. Keya' a'nenda Jesúsén huaknopoe'eria Pablótaj Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate. On'mata'mona'po, "Jesúsén huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka' yamatojika', Dios." on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo ona'ti on'kume'uyate. ²⁷ Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsén huanigpeika'eritaj on'kupopakadepo, "Oro' nog jak nog jakyo Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne. Diosa nog aratbut Jesúsétaj huaknopoe' o'batihuapokikame'." Pablo Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate. ²⁸ Pablo Bernabéere huanigpeika'eriére huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsén huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

¹ Kenoka' Judea huadari huae'eri Judeaya' Antioquía jakyo on'batia'uyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabokereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'eapone. Huaboa'da on'manmadika'uyate. ² Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eriére huayahuaya nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsén huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda kan'batia'pake'po Pablótaj Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquía huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.

³ Ken Antioquía huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti

Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuea'pane' nama'da ogkika'uynig konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakonhua'nok huama'buya on'peedepo huakka'da on'durugpakuyate.

⁴ Pablo Bernabéere Jerusaléno e'nokyede'te aya' huanopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matoepo on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a, ⁵ sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoe'me'po on'bodpo on'mana'po:

—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.

⁶ ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairierea ogkupopakpo huayahuaya on'mananhua'po. ⁷ Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:

—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po “Jesústaj huadak hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak,” a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo mename'ne. Kenda mo'nopoene, egomey. ⁸ Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makie'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po oro'taj o'manopoea'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'. ⁹ Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. Nogomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'. ¹⁰ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata oknopogehue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda oro'en adhuea'pane' kikhue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikhue'dik o'ene. Konigepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue' yanika'. ¹¹ Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo mo'noeanhuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katetehue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. —Pedroa o'mana'uyate.

¹² Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere on'mapee'uyate. Konig tiahuahued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo

Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate. ¹³ Kenoka' en'manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:

—Do'taj men'pee' egomey. ¹⁴ Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monbatia'pakdene. ¹⁵ Ken konig ya'eapet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:

¹⁶ A'nenda David huairien aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate. Nogok Daviden adhuea' huayayoa Diostaj nigpee'hue'da o'nuyate. Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo. ¹⁷ Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoika'dik menika'. ¹⁸ Ken konig Dios Huairia o'manopo'e'a'uyate.

Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.

¹⁹ Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'nok, “Moisés Diosba' e'mana' nigpeika'dik mo'e.” Oro' ahue'dik o'ey. Ijjay. ²⁰ “E'ketka' diostaj pakhue' yanika'po kenpa'ti vacaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yane'. Nogen huato'e'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'po huahueya' e'ta'kot huaen bapehue' yanika'. Huamimipi' bapehue' yanika'.” Kenyo'da nog aratbut huaknopo'e'eritaj monigmadoya'. ²¹ A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya' Moisésenba' on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. — Jacoboa o'mana'uyate.

²² Ken Jesús en doce huamata'moneri huanigpee'eri huairiere aya'da huanigpeika'eriere 'urua'da Jacobo oa' on'nopo'epo, “sue'da oro'en huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere botta' mon'mata'mona'.” O'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate. Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate. ²³ Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

“Oro' Jesús en doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne. Opud nog aratbut Judío ehue' huama'buy mo'ene. Antioquí huakka' jak huai'ka'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huai'ka'eri mo'ene. Kenpa'ti Cilicia huadaribayo huai'ka'eri mo'ene. ²⁴ Sue'da oro en huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik monmadikame'te. Huabokerekensi'dak oktegdik

mo'ene. Konig Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'manmadika' manahue' o'emey oro'. ²⁵ Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da huama'buytaj Bernabéere Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo onoktetyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de. ²⁶ Pablo Bernabéere Jesucristotaj on'nigpeepo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikame'te. ²⁷ Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay. Kenda opudtaj o'nigmadoya'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone. ²⁸ Aya'da Moisésa o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokiregere o'nopoepo oro'a o'nona'ne. ²⁹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'. Nogen huatoetaj bakdejhue' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."

³⁰ Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya' on'bayokuyate. ³¹ Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok huakka'da on'madurugpakuyate. ³² Judas Silasere Diosen huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da ogkika'uyate. ³³ Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopoe'eritaj on'mata'mona'uyate. ³⁴ Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate. ³⁵ Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesúsén huaknopoe'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

³⁶ Nogok Pabloa Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika'uynig keyo bohua'. Mobata'huade. Jesúsén huadak hua'a menpa'ti daka' yan'nigpeiket kenda monopoe. —Pabloa ona'uyate.

³⁷ Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada ³⁸ Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesúsén huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabloa e'tohua'ta' pakhue' o'uy.

39 Huakka'da huayahuaya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipre huagkuta'mejyo o'nokteg'uyate. 40 Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihupoke' huama'buya on'tiona'pakdepo on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate. 41 Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo, "Jesucristotaj daka'da yan'nigpeika'." Nogya' nogya' huanigpeika'eritaj on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

1 Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konogyonda Lистра huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesústaj huaknopoe'eri o'epo Listrayo o'ika'uyate. Ke'nen inag Jesústaj oknopopeo judío aratbut o'uyate. Timoteoen apag judío aratbut ehue' o'uyate. 2 Lистра huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio huanigpeika'eria Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate. 3 Pablo Timoteotaj nogyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen apag nog aratbutda o'e judío aratbut on'nopoenok huadiayhue' me'nepo Pabloa Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate. 4 Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén huaknopoe'eri huairi Jesúsén huata'moneriere on'maname'nigda Pablomeya on'mananhua'uyate. 5 Ken huanigpeika'eri ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesústaj daka'da on'nigpeepo aya'da huame'noeda nogakon Jesústaj huaboa'da o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo huae'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

6 Asia huadaribayo Jesúsén huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen Nokirega Pablotal on'a'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo on'hua'epo 7 Misia huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehua'ta' on'pakuynig'a "Huahue'dik mo'ene." Jesúsén Nokirega o'manopoea'uyate. 8 Konigepo Misia on'pokonpo huaboro' e'pogte Troas huakka' jakyo on'huarakuyate. 9 Keya'da sikyo Pablo konig e'yorokyanig huabokerektaj o'tiahuaynig, ken huabokerek Macedonia huadaribayo huae'eri o'bopo, ona'po:

"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihuapok." Ona'uyate. 10 Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuede'a'uy. Jesúsén huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ne oro' o'nopoe'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

¹¹ Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia huagkuta'mejyo o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegdepo okye'uy. ¹² Keya' Filipos huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut o'nika'uy. Kenteyo Macedonia huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe o'unhua'uy. ¹³ Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo, huahuekubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy. Ettone'ere egkupopakete oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uy. ¹⁴ Nogtida ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatirayo huae'eri o'uyate. Ke'na tela huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate. Pablo Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopoëa'nok Lidia huaboa'da Jesúsén oknopoe'uy. ¹⁵ Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak huae'eritaj bautiza o'magka'uy. Bautiza egkade'te oro'taj mona'po:

—Do Jesús Huairien huanigpeika'eri o'e o'na daka' e'nopoë'nayo do'hued jakyo yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konigepo ke'nen jakyo o'ika'uy.

¹⁶ Nogok kenteyo huakka' jak kurute huahuete en'tiona'pakika'yo o'hua'po mune'yotaj o'dejmey. Mune'yo nog aratbuten huanaba' o'uyate. Toto'a mune'yotaj o'nopo'toe'nok mune'yo huanopoda o'nokotika'uy. Konig o'eapo mune'yoa e'batia'paknayo mune'yo huairien huatatoe'taj aratbut huakupe on'yokika'po konig o'neapo e'nopoëta' on'pakpo huakupe on'yokika'uy. ¹⁷ Pablotaaj oro'eretaj bo'tahua'po,

—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o'nepo onte'ti kurudyo noehuahauika'dik mo'ene on'manbatia'pak. —Mune'yoa 'utta'da o'mana'uyate.

¹⁸ Huakka' huame'noe konigti 'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa o'diayatupo o'huakorudpo,

—Jesucristo o'paknok mune'yoya' yakorok, toto', yonay. —Pabloa ona'nok toto' o'orokuy.

¹⁹ Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'taeapone mune'yoen huairi on'nopoedepo Pablotaaj Silastaere on'bata'kuypo huakka' jak eretnopoyo Roma huairite on'batohua'uy. ²⁰ Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,

—Oro'en huakka' jakyo huae'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da on'magka'po ²¹ kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o'epo peehue'dik kenpa'ti kikhue'dik o'ey. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.

²² Ken huakka' aratbut egkupopakya' on'peedepo Pablotaj Silaseretaj ighua'da on'bahuaa'po "Huaot yan'bakkiroka'. Hueypia yan'mabitbit." Huairia on'mana'uy. ²³ Ken, diga'da on'mabitbitdepo huabakuda' jakyo on'bakuda'depo, "Daka' yan'matoeti'." Huabakuda' jak huatoe'eri huairitaj o'nona'uy. ²⁴ Kenda huabakuda' jak huairi o'peedepo adyonda o'bakuda'uyate. Monhue'dika' hueymeyente o'baibeta'uyate.

²⁵ Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te nog e'bakuda' on'mapee'uyate. ²⁶ Ijhuiti ehue' huakka'da o'iyegpo. Huabakuda' jak diga'da o'iyegpo aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku' o'bakkujuyate. ²⁷ Huabakuda' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo aya'da ebakuda' on'mamonate o'nopoepo huata' a'arakya'po siro o'utukon'uy.

²⁸ —Keje' huata' arakhue' yae'. Aya'da iyoda o'ey. —Pabloa 'utta'da ona'uyate.

²⁹ Ken huabakuda' jak huairia "huakjey e'beta' menigtotiak," o'mana'po, ida o'kudonpo. Huakka' o'me'pukepo o'iriga'po Pablotaj Silastere huikudate o'batihuaduyate. ³⁰ Kenoka' Pablotaj Silaseretaj o'matorokpo,

—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakuda' jak huairia o'mana'uyate.

³¹ —Jesucristo Huairitaj yaknopo'e'. Onere o'nen huabetere on'nigpeenok Diosa o'manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.

³² Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon o'manbatia'pakbed'uy. ³³ Sikyo o'epo huabakuda' jak huairi hueypia mimia e'mabitbitme' o'batihuekea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabettaj ken sikyoda bautiza o'magka'uyate. ³⁴ Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablotaj Silastaere aypo o'batobape'uyate. Huairi ke'nen huabetere Diostaj on'nigpeedepo durugda o'ne'uyate.

³⁵ Sikyoedda huakka' jak huairi sorotatataj huabakuda' jakyo on'mata'mona'po, "Pablotaj Silastere yan'maoroka'." Huabakuda' jak huairitaj ya'nona'. ³⁶ Kenda e'nona'te huabakuda' jak huairi o'peedepo Pablotaj o'mona'po,

—Opudtaj kan'oroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opuda dakteda hua'dik mo'ene. E'mana'tada.

³⁷ —Romano huae'eri ee'tada huairia oro'taj peehued huakka' aratbut bakpote sorotataj hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakuda' jakyo bo'kudame'ne. Oyda iregireg e'oroka'ta'

mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'oro'ke'. —Pabloa huakka' jak huairien sorotataj o'mana'uyate.

³⁸ Konig Pablo sorotataj o'mana'nig sorotataj huakka' jak huairitaj on'hua'depo konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma hua'e'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda on'pe'edepo on'me'pukpo ³⁹ huabakuda' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, motinoey' oro'taj." Pablotaj Silastaere on'mana'po on'matoo'oro'konpo, "Huakka' jakya' yanhuati'." On'mana'uyate. ⁴⁰ Huabakuda' jakya' o'noro'kdepo Lidiaen jakyo on'hua'uy. Jesúsen huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria egkupopakya' Pablotaj Silastere dakhuea' on'huaa'po ighua'da on'bahuua'uy.

¹ Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfípolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti Apolonia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye'uyate. Tesalónicayo judío'en huaitake' jak o'uyate. ² Konig Pablo o'kika'nig judío'en huaitake' jakyo o'kuduyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uyate. Judío aratbuttataj nog aratbuttaere o'manmadika'uyate. ³ Pablo Apagba' o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o'epo kenpa'ti nogok noyhuaddik o'eapo o'manmadika'po,

—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada'uyate. Jesús Diosen Cristo o'enok Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

⁴ Ken, huakka'amon judío aratbut on'pe'edepo huaboa'da Jesucristotaj o'noknopo'epo Pablomeyere o'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri on'pe'edepo Jesústaj huaboa'da on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. Kenpa'ti huakka' ettone' konig huairi on'nopo'epo huaboa'da Jesústaj on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. ⁵ Nog judío aratbut Jesucristotaj oknopo'ehue' hua'e'erinayo Jesúsen huanigpeika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' hua'e'eritaj on'batotiakdepo on'kupopakadepo "Pablotaj Silaseretaj ighua'da yan'bahuua'po dakhuea'da ogkika' 'utta'da yan'dokoy'." Digda on'bahuahuaypo on'bahua'uyate. Kenda ondadhua'po huakka'da aratbuta on'pe'edepo on'bahua'po. Huakka' aratbuttaj a'bayokya'po Pablotaj Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. ⁶ Keyo

bahuahuayhue' o'nepo Jasóntaj nog huanigpeika'erieretaj on'bata'koypo huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy. 'Utta'da o'nona'po:

—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogded on'maknopoea'. Kenpa'ti iyodakon on'tiakme'. ⁷ Jasón ke'nen jakyo o'matoeme'te. Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o'nepo, nog gobierno huairitone' o'e on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o'e on'batia'pakpo. —Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo 'utta'da oda'uyate.

⁸ Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mapeedepo diga'da on'mahuadiay'uyate. ⁹ Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka' jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Sikyo Jesústaj huanigpeika'eria Pablota'j Silaseretaj idada on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokyedepo daka' a'manbatia'pakya'po judíoen huaitake' jakyo on'hua'uyate. ¹¹ Bereaya' judío aratbut huadaknopo'da o'nepo huadak hua'ataj e'peeta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeta' pakhue'da o'nuyate. Pablota'j Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po aya' huame'noeda kenda on'manmadikika'nig menpa'ti buttida hua'a ya'etapo a'nopoeya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy. ¹² Konigda o'enok huakka'da Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopoe'uyate. Huakka'ada on'nigpeepo huakka' konig huairi ettone'akon Jesústaj on'nigpee'uy. Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpee'uyate. ¹³ Ken judío aratbut Tesalónica huakka' jakyo on'tipeepo, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak on'tipeedepo keyoda on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablota'j Silaseretaj dakhuea'da ighua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy. ¹⁴ Ken idada Jesústaj huanigpeika'eria Pablota'j e'pogyo on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas Timoteoere on'yahue'uyate. ¹⁵ Nog huabokerek huama'buya Pablota'j Atenas huakka' jakyo on'tohua'po o'nokyedepo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj ida kan'tiake'. Pabla o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabla Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹⁶ Kenoka' Pabla Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Keyo

huakka'da e'ketka' dios on'toenok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy.
¹⁷ Konigepo judíoen huaitake' jakyo o'manbatia'pakpo, judío
 aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj
 Pabloa huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak
 eretnopoya' aratbut e'ne'ya' Pabloa o'manbatia'pakuyate.
¹⁸ Epicúreos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo
 kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpeika'eri
 o'nepo Pablota' huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopoey. —
 Nogomeya on'batia'pakuy.

Pabloa Jesústaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj
 onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Pabloa
 o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy. ¹⁹ Ote' Areópagote
 Pablota' on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po
 Pablota' o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda
 nopoe'dik o'e? ²⁰ Nogpa'da on'batia'pakne. Konig o'e
 oro'tehuapa' e'nopoe'ta' o'paki. —Pablota' o'nona'uyate.

²¹ Aya'da Atenas huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti
 nog aratbutabeta' keyoda o'nika'uy. Katepi' huabodik
 e'batia'pakte diga'da e'mapeeta' on'eretpakika'po kenda
 o'nona'nok.

²² Ote' Areópagoyo huakka' huabokerek egkupopaknopoyo
 Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne iynopoey, Ate-
 nas huairiomey. ²³ Kenoka' ijhua'epo nogyo nogyo op-
 uden e'ketka' dios ijtiahuayikay. Opud e'ketka' diostaj
 bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada'
 ijtiahuaymey, “dios okiahue'ya o'enigta huanhuada'.” Ken
 huanhuada'te e'madoya' ijhua'huaymey. Kenda Diostaj
 opuda' bo'paknig okiahue' mo'enok ka'noknopoe'po ijb-
 tia'pakapoy.

²⁴ Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite
 huae', aya'da ote'yo huae', huahueyo huae' Diosa o'kuyate.
 Dios kurud huairi o'e. Dios huadari huairi o'e. Dios aratbuta
 jak e'nigka'yo ikahue' o'ika'. ²⁵ Diosa aya'da o'toenok Diostaj
 oro'a sigpi' tihuapokhue'dik o'ene. Diosanayo aya'tada arat-
 buttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahuēkpoa'ika'. Kenpa'ti
 aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

²⁶ Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok
 Diosa o'itaka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi o'ne.
 Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda huai-
 ka' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet
 a'nenda Diosa o'mana'uyate. ²⁷ Aratbut Diostaj kadukike'po

kenpa'ti Diostaj kanoknopoike'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda o'ika'. ²⁸ Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'toenok o'ikay. "Oro' Diosensi'po o'ey." Opuden huanopo'e'eria o'da'uyate. ²⁹ Oro' Diosensi'po, ee'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik o'e. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Huabokerekada konig on'nopo'epo on'pakpo dios e'ketka' ogkika'. ³⁰ A'nenda aratbut Diostaj nopoehue'da o'nepo nama'da ogkika'uyate. Diosa diga' castiga ogkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya' nogya' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de. ³¹ Diosayo'da ken huame'noe ya'eapetnigtaj oknopo'e'uyate. Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mapeedepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida o'e a'nopo'eya'po Diosa o'noyhuada'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

³² Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada'uyate Pabloa e'manade'te kenda on'peedepo, sue'ada en'tierektada nogomeya' o'nona'po:

—Kenda i'manbatia'paknig e'peeta' nogok o'paki. —Noga Pablota'j o'nona'uyate.

³³ Ken Pablo o'bakhua'uy. ³⁴ Sue'ada Pablota'j on'peedepo Jesustaj o'noknopo'epo Pablota'j on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablota'j o'tahua'uy. Dionisio Areópago hua'e'eri o'uy. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablota'j o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya' Pablota'j on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o'ika'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka' jakyo o'hua'uyate. ² Okyedepo judío huabokerek o'huahuay'uyate. Ke'nen huadik Aquila o'uy. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'po'e'uyate. Huaboa'da huato'eere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen huato'e huadik Priscila o'uyate. Roma Huairia Romaya' o'maorokame'te. Judío aratbuttaj o'maorokame'tenok Aquila Priscilaere Romaya' on'tiakdeme'te. Ken a'tahuadeya'po Pablo o'huahua'uyate. ³ Aquila huato'eere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'nuyate. Pablo konigti jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'epo kenomeyere onyayo' ogkika'uyate. ⁴ Aya'da okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Pablo o'hua'ika'uyate. Keyo judío aratbuttaj nog aratbutereta'j huadak hua'a

o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o'e o'maknopoea'uyate.

⁵ Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesús en huadak hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. "Jesús o'e Cristo, Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate." Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate. ⁶ Kenoka' judío aratbuta huaboa'da Pablota e'batikata' on'pakpo dakhue'dikda on'huaa'nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da o'hua'apo a'manopoeaya'po,

—Kenda opuda bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue' e'ika'tada peehue' mo'ika'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁷ Huaitake' jakya' o'orokdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog aratbutda o'epo Diostaj di'da o'ika'uy. Justoen jak judío en huaitake' jak onteteyo' o'taika'uyate.

⁸ Kenpa'ti Crispo judío en huaitake' jak huairia Jesústaj huaboa'da oknopoe'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti huakka'da Corinto huakka' jak huae'eri Jesús en huadak hua'a on'peepo huaboa'da Jesústaj o'noknopoe'depo bautiza on'magka'uyate. ⁹ Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablota ona'po:

—Mididhue' yae'. Batikhue'da nogiti huadak hua'a ya-manbatia'pakonhuahuika'. ¹⁰ Onere ijjenok, aratbut ontaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene kenpa'ti huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknopoeapo. —Jesús Huairia on'uyate.

¹¹ Ken Corintoyo nogbayoktida o'epo seis puugkon Pablo o'unhuahuika'po Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

¹² Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o'uyate. Corinto jak Acaya huadaribayo o'uyate. Judío aratbuta ogkupopakdepo Pablota digda onhuahuaypo huairite on'tohua'uyate.

¹³ —Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj nigpeikahue'dik mo'ene. Nogda Diostaj nigpeika'dik mo'ene. Pabloa nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da on'huaa'uyate.

¹⁴ Pabloa batia'pakhued Galión huairia o'mana'po:

—Yan'pee', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj ena'nayo nigpee'dik o'nene. ¹⁵ O'nen huadik o'nen e'manmadika' e'peeta' pakhue' o'nene. Opudada yan'nopepo yagka'. Doa kahue'dik ijje. —Galión huairia o'mana'uyate.

¹⁶ Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. ¹⁷ Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen huaitake' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o'uyate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

¹⁸ Corinto huakka' jakyo Jesús en huanigpeika'eriere Pablo o'ika'po, sue'da huakka' huame'noe o'ika'depo, huanigpeika'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o'nepo, "Diostaj ijnigka'apoy," oa'po kuserena'da Pablo o'kupiud'uyate. ¹⁹ Efeso huakka' jakyo o'nokyedepo Priscila Aquilaere keyo o'maenondepo. Judío huaitake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, ²⁰ "Huahue' yae'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'." Enna'tada Pabloanayo, "ehue', hua'dik ijje'y," o'mana'uy. ²¹ A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Keyo fiestayo e'dik ijje'y. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik ijjeapoy. —Pabloa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate. ²² Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo dagte o'hua'uyate. Jesús en huaknopoe'eritaj egkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka' jakyo o'hua'uyate. ²³ Antioquía sue'da huakka' huame'noe o'edepo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesús en huaknopoe'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogiti nogiti eknopoe' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

²⁴ Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek okye'uyate. Ke'nen huadik Apolos o'uy. Alejandría huakka' jak huae'eri o'uy. Apagba' 'urua'da huamanbatia'pakeri o'uyate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopoika'uyate. ²⁵ Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipeeteda oknopopo o'eretpakpo Jesústaj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesús a'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopoe'hue' o'uyinig'a kenyo'da Juana kenda Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza ogka'uyatenig kenyo'da

o'no^{po}e'uy. ²⁶ Apolos judío^{en} huaⁱtake' jakyo me'pukhue' o'epo huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'no^{po}ada o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'pe^edepo bebahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesús a o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate. ²⁷ Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesús^{en} huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huakno^{po}e'eri Apolostaj huadakda kan'nigpe^e'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. Okyedepo Jesústaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huakno^{po}e'eritaj o'batihuapokuyate. ²⁸ Judío aratbut okno^{po}ehue' hua^e'eritaj Jesús^{en} huadak hua'a 'urunanada o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosen Cristo o'e'uyate. Kurudya' o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosen Cristo o'uyate o'manopo^{ea}'nok judío a nama'da ia' onahue'dik o'nepo atokhue'da o'nyuate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo o'epo Jesús^{en} o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

¹ Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso dagte ote'te o'pokonpo Efesoyo okye'uyate. Keyo Jesústaj huakno^{po}e'eritaj o'bahuahuay'uyate. ² O'mana'po:

—¿Jesústaj huaboa'da mokno^{po}edepo, Diosen Nokireg menpa' mo'nopo'toe'? —Pablo a o'mana'uyate.

—Diosen Nokiregtaj sigpi' peehue'da o'ikay. —Efeso hua^kno^{po}e'eria o'nona'uyate.

³ —¿Kateta' mokno^{po}epo bautiza boka'uy? —Pablo a o'mana'nok,

—Juanen e'manmadika' okno^{po}enok bautiza mogka'uyne. —Huakno^{po}e'eria o'nona'uyate.

⁴ —Aratbut e'no^{po}koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bautiza o'magka'depo “Noga o'tiakde Diosa kentaj kurudya' o'ta'mona'uyate. Kentaj yanokno^{po}e'.” O'manika'uyate. —Kenda Pablo a huakno^{po}e'eritaj o'mana'uyate.

⁵ Pablota^j daka'da on'pe^edenok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza o'magka'uyate. ⁶ Kenoka' Pablo a e'batiba'ta'tete Diosen Nokirega o'manopo'toenok nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen Nokirega huaboa'da o'manopo^{ea}'denok on'manbatia'pakuyate. ⁷ Doce huabokerek Jesucristotaj o'nokno^{po}e'uyate.

⁸ Bapa' puuga' Pablo judío^{en} huaⁱtake' jakyo aya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'kudika'po Jesús

Huairitaj oknopoe'dik mo'e o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopoea'uyate. ⁹ Sue'ada Jesústaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj e'manmadika' huakka'da egkupopakya' dakhuea'da on'batia'pakonhua'uyatenok. Konigepo Pablo o'bakhua'po Tirannoen huamanmadika' jakyo huaknopoe'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'uyate. ¹⁰ Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok aya'da Asia huadaribayo huae'eri Jesús Huairitaj e'manmadika' on'pee'uyate. Judío huae'eri nog aratbutere on'pee'uyate. ¹¹ Diosa Pablota' teyda o'ea'nok konig Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po. ¹² Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega on'nejdepo on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue' ee'taj ke'na on'manejpo on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' nokiregtaj on'makmaoroka'uyate.

¹³ Sue'da judío nogyo nogyo huahuae'eri toto'taj huamakmaoroka'eri o'nepo, toto' a'makmaoroka'po Jesúsindik dikka'dik o'ene on'nopoe'po,

—Yanorok. Jesústaj Pabloa o'manbatia'pakika'. Jesús a'paknok yanorok. —Kenomeya toto'taj on'mana'uyate.

¹⁴ Ken konig Escevaen huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote huairi o'uyate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate. ¹⁵ Kenpa' e'manade'te,

—Jesústaj okiey. Pablota' okiey. Opudtaj okiehue' o'ey. ¿Be mo'et? —Toto'a o'mana'uyate.

¹⁶ Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaensi'potaj aya'tada teynanada o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' huaso' egka' on'mamon'uyate. ¹⁷ Kenda aya'ada Efeso huakka' jak huae'eri judío nog aratbutere huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi o'e o'noknopondepo on'batia'pakuyate.

¹⁸ Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopoe'eriomey on'kupopakuyate. Aratbut men'pee'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate. ¹⁹ Huakka'mona tidig ogkikame'te. Tidig huaka' huanopoe' beroba' en'batotiakde'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'huiga'uyate. Ken beroba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o'e. ²⁰ Ken konig nogya' nogya' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a huaboa'da o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpeika'po Diosen on'nigkika'uyate.

²¹ Nogok Pablo Jerusalényo e'huata' o'pakpo, "huakkuru Macedonia huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti

Acaya huadaribayokon ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénnya' Romayo ijhua'apoy." Pabloa oa'uyate. ²² Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo nogiti Asiayo Pablo o'un'uyate.

Efeso aratbut ogkupopakpo digda on'huadiaypo digda o'dokoyonhua'uyate.

²³ Kenoka' Efesoyo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka' aratbut ogkupopakpo digda on'mahuadiaypo digda o'dokoyonhua'uyate.

²⁴ Demetrio huabokerek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o'uy. Efeso aratbut aya'ada dios Dianataj o'noknopoe'uyate. Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabokerekere Dianataj huakka' siro e'ketka' jaksi'po ogkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe on'bae'ika'uyate. ²⁵ Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eri Demetrioa o'bakupopaka'po,

—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda mo'nopoe'ne. ²⁶ "Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e." Pabloa nogyo nogyo Asiayo iyo Efesoyokon o'hua'epo kenda huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopoe. Kenda mo'batiahuaydene kenpa'ti mo'matipeedene.

²⁷ Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o'e. Onte'ti oro'en siro e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o'neapo. Bahuayahue'dikda mo'eapone. Kenpa'ti aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya ona'ti dios Dianata' pakhue' o'neapo. —Demetrioa o'mana'uyate.

²⁸ Kenda on'peedepo digda on'mahuadiayonpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'ika'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

²⁹ Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopoe'hue'ada o'nepo digda o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten huaitake' jakyo on'batotokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcotere Pabloa nogyo nogyo o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo huae'eri o'nuyate. ³⁰ Huakka' aratbut egkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesúsén huaknopoka'eria Pablota' on'toenok kudhue'dik o'uyate. ³¹ Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pabloen huadi' o'nepo Pablota' ka'none'po o'mata'mona'nok, "Huaitake' jakyo kudhue' yae'." O'nona'uyate. ³² Huaitake' jakya' nogda huadik

nogda huadik 'utta'da o'dapo nopoehuedada 'utta'da oda'po mena'po ogkupopak nopoehue' o'nuy. ³³ Alejandro judío huabokerek o'uy. Ken aratbuta ogkupopaknig Alejandrotaj on'nopoadepo aratbut nopoyo judío aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a. ³⁴ Ke'na judío aratbut o'e on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'e. — 'Uta'da on'basagkia'e'uyate.

³⁵ Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbut-taj o'baa'batika'depo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso huae'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo. ³⁶ Kenda buttida o'e aya'ada huaa'dik o'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopoehue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopoepo yagka'. ³⁷ Kenomey huabokerek bo'totiakdenig dakhuea' kahue' o'ne. Kenpa'ti opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue' o'ne. ³⁸ Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopoika'eri huairitaj hua'dik o'nika'. Huanopoika'eri huairia me'pee'po huayahuaya batia'pakdik o'ne. ³⁹ Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi egkupopakya' batia'pakdik mo'eapet. ⁴⁰ E'kupopakya' 'utta'da o'da'pagnok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o'e. Kateapi' a'tokhue'dik o'eapet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

⁴¹ Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

¹ 'Uta'da ea'pak en'batikde'te Pabloa huanigpeika'eritaj a'maboroayonya'po o'bakupopaka'uyate. O'manmadika'depo, "ijhua'dey," o'mana'depo Macedonia huadaribayo o'bakhua'uyate. ² Macedonia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po Jesustaj huanigpeika'eritaj daka'da o'maboroaypo o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia huadaribayo okye'uyate. ³ Keyo bapa' puug o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo hua'dikda e'eada kusi'petone'yo huakuddik e'eada judío aratbut Pablota' a'arakenya'po onokkupobonok Pablo o'nopoedepo kusi'petone'yo huahue' o'uyate. Konigepo hua'ite onte'ti Macedonia huadaribayo

ijhua'apoy, huaboa'da o'nopoe'uyate. ⁴ Nogda huakka' jakeri kenpa'ti nogda huadaribayo huae'eri Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak huae'eri o'hua'uy. Tesalónica jak huae'eri, Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po, Derbe jak huae'eri Gayo kenpa'ti Timoteo on'bahua'po Asia huadaribayo huae'eri Tíquico Trófimoere on'tahua'uyate. ⁵ Dagte huakkuru kenomey on'hua'depo huakka' jak Troasyo oro'taj monige'uyate. ⁶ Filipos huakka' jakyo judíoen fiestate oro' o'bape'uy. Kenda fiestate judío aratbut biahue' pan bape'dik o'nika'. Fiesta o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy. Cinco huame'noe e'pogte o'hua'unhua'po Troas huakka' jakyo okye'depo Troasyo siete huame'noe o'un'uy.

Troas huakka' jakyo Pablo o'ta'un'uyate.

⁷ Domingote pan a'bapeya'po konig Jesúsén huata'moneri ogkika'uyatenig oro' ogkupopakpo, Pabloa oro' huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po. Eme'te ijhua'apoy o'nopoe'po ijhue'da monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda monbatia'pakbeduyne. ⁸ Jak kutaya'nada e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka' huakjeysi'po o'bakpaknok. ⁹ Huabo o'epo huaboendik Eutico ventanate o'huadpo ijhue'da Pablo o'manbatia'pakbednok ken huabo diga'da taytaya' oa'po o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy. E'bueyon' o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. ¹⁰ Ken Pablo o'huarakdepo huabotaj huikudate o'tihuadato'po o'doko'epo,

—Me'pukhue' yane', huabo o'noe. —Huama'buy hua-knopoe'eritaj o'mana'uy.

¹¹ Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo pan o'pohuesea'po o'batobape'depo onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy. O'batikdepo o'bakhua'uy. ¹² Huabotaj e'noe' on'tohua'nok aya'ada durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

¹³ Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón huakka' jakyo Pablota'j a'eya'po kusi'petone'te o'hua'uy. Pablonayo hua'íte e'hua'ta' o'pakuyate. ¹⁴ Asón jakyo Pablota'j o'huahuaydepo kusi'petone'yo o'bakudonpo Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. ¹⁵ Keya' o'hua'uy. Eme'te Quío huagkuta'me'jte o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka' jakyo o'tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy. Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy. ¹⁶ Efeso huakka' jak Asia huadaribayo o'e. Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo judío aratbuten fiesta Pentecostéte e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta' o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue' o'epo Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabloa Efeso huaknopoe'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

¹⁷ Miletoyo Pablo o'epo, Efeso huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po o'mata'mona'uy. ¹⁸ Ken huairi en'batiakde'te

—Asiayo yokye'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijkika'uy. Ta'pota'tion huadakda ijkikamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene. ¹⁹ Botbayoka' opudere ijkikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijkika'uy. Opud Diostaj daka' kan'nigpeike'po huakka' yonhuikonhua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo dakhuea'da me'nogkika'uyne opuda Efeso huairi kenda mo'nopo. ²⁰ Daka'da e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne. Jak kurute huakka' aratbuta e'peete o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden jakya' o'nonmadikika'uyne. ²¹ Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj yanoknopo. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne. ²² Oy Jerusalényo ijhua'apoy. Diosen Nokirega be'ta'mona'nok ijhua'apoy. Keya' menpapi' me'nogka'apone nopoehue'da ijhua'apoy. ²³ Keya' huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Pai'da ijnopo'eapone. Diosen Nokirega mena'ne. ²⁴ Kenda menogka'apone ijnopoepo mepu'kehue'dikda ijje. Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue' ijjeipo kenyo'da durugda Diostaj ijepepo ke'nenyo'da huadakuapa a'kaya'po kika'dik ijje. Diosen kakike'po me'ta'mona'uynok kenpa'da e'dakea'ta' ijpaki. Diosa di'nanada o'epo Jesús a mo'nigbuey'uynok aya'ada nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo nogyo durugteda ijmanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuitta' ijpaki, ken.

²⁵ Ken Dios huairitaj nigpeika'dik mo'e. Kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a opudere ijmanbatia'pakika'mey. Opudomey do'taj onte'ti tiahua'yhue'dik o'neapone. ²⁶⁻²⁷ Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api' oknopoehue' ee'nayo "Pabloa Diosba' daka' onmadikahue' mo'ika'ne," ahue'dik o'ne. ²⁸ Opudada huadaknopo'da yan'toika'. Opudada daka' yan'nopoepo yan'nigpeika'. Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da huaknopo'e'ritaj Jesucristo o'manigbuey'uyatenok konigepo Jesús enyo' o'tamae. Aya'da Cristoen huanigpeika'eritaj daka'da yan'manigtoika'. Diosen Nokirega kenda mona'uyne opudtaj. ²⁹ Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da huamanmadika'erikon opudere a'eya'po Jesús en huanigpeika'eritaj Diostaj eknopoebatika'ta' on'eretpakpo yan'batiakapet. Konig dubakuhua ovejataj e'barakta' on'pakpo o'nika' konigti nama'da huamanmadika'eria opudtaj Diostaj e'maknopoebatika'ta' yan'eretpakapet. ³⁰ Sue'da huanigpeika'eria opud e'huai'kaya'da huaboa'da

nama'da huadik monmadika'apet. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kan'nigpee'po kan'kike'po. ³¹ Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa' huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesúsen huadak hua'a on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda okkahuehue' yanikati'.

³² Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a kamanopo'toe'po ken hua'ataj mo'nigpeika'po teyda moknopoe'po, Diosen huanigpeika'eriere mo'noe'huahuika'apo. ³³ A'nenda opudere

ijjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' ijjikamey. ³⁴ Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbakamey. Opuda kenda daka' mo'nopoe'ne. ³⁵ Kenda ijbaka'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigti yan'baapo pai'da e'nahue'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. —Pabloa Efeso huanigpeika'eri huairitaj o'mana'uyate.

³⁶ Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpeika'eri huairiere o'tiona'pakuyate. ³⁷ Pablota aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey ogkika'uy'konigti on'buyuke'uyate. ³⁸ "Onte'ti do'taj tiahuahue' o'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

¹ Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos huagkuta'mejyo meyopi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Keya' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy. ² Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy.

³ E'hua'te huagkuta'mej Chipre o'tiahua'po opetopen o'hua'po Siria huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi' o'batatohua'po batabakotandik o'epo o'betuy. ⁴ Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaydepo kenomeyere siete huame'noe o'unhua'uy. Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj kenda o'manopoea'nok "Jerusalényo huahue'dik yae', Pablo." Huaknopoe'eria o'nona'uy. ⁵ Ken siete huame'noe o'edepo a'huaya'po o'orok'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopoe'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy. ⁶ "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne.

“Yan’maeti,” o’mana’depo kusi’petone’yo o’kuduy. Kenomey ke’nen jakyo on’bahua’uyate.

⁷ Ken huakka’ jak Tiroya’ o’bakhua’uy. E’pogyo kusi’petone’yo o’hua’uy. Tolemaida huakka’ jakyo o’betuy. Jesúsen huaknopoe’eritaj o’bahuahuaypo nogme’noetida kenomeyere o’mata’eahuaduy. ⁸ Eme’té Pablo oro’ere o’hua’uy. Cesarea huakka’ jakyo okye’uy. Cesareayo Felipeen jakyo o’hua’uy. Felipe Jesúsen huadak hua’a o’manbatia’pakika’po nogya’ nogya’ o’manbatia’pakika’uyate. A’nenda siete’a huabatihuapokika’ on’baktie’ea’uy. Ke’na nogtida o’uy. Kenere o’eonhua’uy. ⁹ Felipeen botta’ botta’ huayobu o’tauy. Toepakhuedyo’ o’tauyate. Kenomeytaj Diosa o’manopoea’nok kenda on’manika’uyate. ¹⁰ Huakka’ huame’noe e’ede’té Diosenba’ huamanbatia’pakeri Judeabaya’ okye’uy. Ke’nendik Agabo o’uy. ¹¹ Oro’taj a’ta’huadya’po o’tiakuy. Agabo maka’bij Pablodata jobjijeato’po huata’ o’itinukupo kenpa’ti o’ba’tinukupo o’batia’pakpo,

—Jerusalényo judío huairia Pablota in konig o’nogka’apo. Kenpa’ti Roma aratbuttaj on’bayokapo. Diosen Nokiréga mename’ne. —Agaboa oro’taj mona’uyne.

¹² Kenda o’peede’depo oro’ kenpa’ti Cesarea huaknopoe’eria Pablota on’a’po, “Jerusalényo huahue’ yae’.” Diga’da ona’uynig’a. ¹³ Pablonayo mona’po,

—¿Mena’po dota’ mo’bahuik? ¿Mena’po pai’da on’nopo’ea’? Do’taj kudā’dik me’nene kenpa’ti Jerusalén huakka’ jakyo Jesús Huairien hua’a ijmanbatia’pakika’nok bueydik ijje’po bueydik ijje’. —Pabloa mona’uyne. ¹⁴ Pablo oro’taj nigpeehue’ mo’enok,

—Kate Jesús Huairia e’kata’ o’pak megke’. —Ona’depo okbatikon’uy oro’.

¹⁵ Ken katepi’ e’tae’ kutamayo o’bahue’udpo Jerusalényo o’hua’uy. ¹⁶ Sue’ada Jesústaj huaknopoe’eria Jerusalényo bo’tahua’uy. Mnasónere o’hua’po ke’na Chipreyo huae’eri o’uy. Jesúsen huanigpeika’eri o’ika’uyate. Mnasónen jakyo Jerusalényo bo’tohua’uyne. Keyoda o’ika’uy.

Pablo Jacobotaj on’ta’huade’uyate.

¹⁷ Jerusalényo e’tiakde’té Jesucristotaj huaknopoe’eri huama’buya durugteda bo’eduyne oro’taj. ¹⁸ Jacobotaj a’ta’huadya’po eme’té oro’ere Pablo o’hua’uy. Jacoboere aya’da Jesucristoen huaknopoe’eri huairitone’ on’mauy. ¹⁹ “Ijtiaki,” Pabloa o’manato’depo, Diosa daka’ be’tihuapoknok Jesúsen huadak hua’a o’manbatia’paknok huakka’nada nog aratbut huaboa’da on’nopo’korea’po Jesús Huairitaj o’noknopoe’me’. Kenda Pabloa o’manbatia’pakuy.

20 Kenda on'peedepo, huadakda o'e Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa, on'batia'pakdepo, Pablota'j o'nona'po:

—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknopoe'eri iyoda e'ada Moisésenkon aya'ada nigpeika'dik oda'ika'. 21 Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'. Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po huasi'dak oktegikahue'dik o'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut ogkika'uyatenig kakahue'dik o'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío huaknopoe'eria mo'tipeeme'te. 22 ¿Konigepo oro' kate ka'dik o'e? Kenomey judío huaknopoe'eri Pablo o'tiakde on'peedepo kupopakdik o'neapo. 23 Konig yag'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'ene. Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o'ne. 24 Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te kuserena'da kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknopoe'eri opudtaj bo'tiahuaypo noga nama'da on'huaa'me'te on'nopoapo kenpa'ti Moisésenba' o'kika', on'nopoapo, ken. 25 Kenpa'ti nog aratbut huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik e'huae' o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey ogkika'nigtaj kakahue'dik ee'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te e'buely bapehue' yanika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy. —Jacobomeya Pablota'j o'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablota'j on'torokuy.

26 Ken Pabloa botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' ogka'uyate. Siete huame'noe nige'dik o'nepo kenoka' Diostaj ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

27 Ken siete huame'noe huapokdikte ee'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablota'j on'tiahuaydepo huakka'da aratbut egkupopakke Pablota'j dakhuea' on'batia'pakdenok Pablota'j on'epo. On'toe'uy. 'Utta'da on'mana'po:

28 —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da o'e o'manmadikika'po, Moisésenba'taj peehue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj

dakhuea'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakuda'nok Diostaj tahuiriga'da ogkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uyinig'a. ²⁹ Jerusalényo 'ikken Pablo Trófimoere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Trófimo Efeso huae'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopoepo nama'da on'huaa'uyinig'a. ³⁰ Aya'da Jerusalén jak huae'eri on'peedepo, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablota on'toepo Diosen jak kurute on'torokonpo. Diosen huamanmadika' jak idada o'nokhuikuy. ³¹ Kenoka' Pablota e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huae'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo, ³² idada sorotataj sorotataj huairiere ogkupopakonpo aratbut egkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo Pablota e'tuktukada on'batikon'uy. ³³ Sorotataj huairia Pablota ibodteda o'huatiakdepo o'toeto'po, "Botta' sirobia yan'tinuku'," o'mana'po, Kenta' o'mana'po: "¿Be'a ya'e?" "¿Kate yaka?" o'mana'nig'a. ³⁴ Huairitaj peehue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopogkahue' o'epo kenigda o'mana'uy.

"Oro'en jakyo yan'tohua'." O'mana'uy. ³⁵ Sorotataen jak huabehuikyo e'ede'te aratbuta Pablota dakhuea'da egkata' on'paknok sorotataj Pablota kutayo huabagkutope'te baktohua'dik o'nuy. ³⁶ Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabla huata' o'mantia'pak'uyate.

³⁷ Huakpayo huakuda'dikte ee'te huairitaj Pabla ona'po: "¿Menpa' on'ere batia'pakdik ijje?" Pabla ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nope? ³⁸ A'nenda Egiptoyo huae'eri huabokerek Roma huairitaj e'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' e'ika'yo cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate. ¿Ke'na ehue' i'e? —Sorotataj huairia Pablota ona'uy.

³⁹ —Do judío aratbut ijje. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak huae'eri ijje. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpaki. —Pabla ona'uy.

⁴⁰ "Mana'dik i'ene." Sorotataj huairia ona'nok Pablo huabehuikte o'bopo, o'manigba'tepo. Ken soata' e'ne'te en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo hua'a o'mana'po:

22

¹ —Kenda ijkadhuahuikamey o'nontia'pakapone. Daka' men'pee', egomey pogomey. —Pabla huaboa'da

o'mana'denok ² hebreo hua'a kenomeyen hua'ate Pabloa o'mana'nok aratbut on'peedepo nogitinada soata'da o'nenok,

³ —Judío aratbut ijjeý. Cilicia huadaribayo Tarso huakka' jakyo ijsi'poe'uy. Iyo Jerusalényo ijkerekuy. Huaman-madika'eri Gamaliela me'nonmadika'onhua'ika'uyne. Aya'da adhuea'pane'en e'mana' ogkika'nok daka'da yoknopoika'uy. Kenpa'ti Diosen e'kata' ijjeretpakpo ijkika'uy konig opud oy bo'kika'nig. ⁴ A'nen Cristoen huaknopoe'eritaj ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo, ijbapo ijbakudikamey. Huabokerektaj ettone'tabeta' ijkika'uy. ⁵ Sacerdote huairi kenpa'ti aya'ada huatone' huairi huakupopakeria do'taj mentiahuayika'uyne konigti onbatia'pakdik mo'ene. Kenpa'ti Damasco huakka' jakyo judío huama'buytaj kan'batotiake'po men'nigmadoya'uy. Ken beroba' do'taj men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. Ayo Cristoen huaknopoe'eritaj a'baukya'po ijhua'uy. Jerusalényo a'batotiakya'po kan'mabitbite'po kan'bakude'po ijhua'uy.

Konig Jesús Huairitaj ijnopo'korea'uy, Pabloa o'batia'pakuy. (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Ken dagte ijhua'po Damasco huakka' jakyo meyo'hue'da e'ede'te tokhuad e'huadte idada kurudya' huakjeytone' do'taj be'tita'tenok ⁷ sorokte ijhuekon'uy. “¿Mena'po diga' megka'ne, Saulo?” Ijpee'uy. ⁸ “¿Be'a i'e, Huairi?” Yona'uy. “Jesús Nazareteri ijjeý. Kentaj diga' igka'ne.” Jesús Huairia mena'uyne. ⁹ Kenomey doere on'hua'uyne' a huakjey on'tiahuaypo on'me'pukonpo Jesústaj uruda pee'hue' o'ne'uy. ¹⁰ “¿Kate ka'dik ijjeý, Huairi?” Yona'uy. “Yabo', Damascoyo yahua'. Keya' kenda ka'dik i'eaponig noga mona'apone.” Jesús Huairia mena'uyne. ¹¹ Huaboro' huakjeya bekpohuiukan'uynek. Kenomey doere on'hua'uyne' a do'taj men'ta'koypo men'tohua'uyne. Ken Damascoyo men'tokye'uy.

¹² Ken Damascoyo nobokerektida o'epo huadik Ananías o'uy. Ke'na Apagba' Moisés e'madoya'ba' daka'da o'nigpeika'uyate. Aya'da judío Damasco huape'eria Ananías huadakda o'e on'huaa'ika'uyate. ¹³ Ananías do'taj behuatiakuyate. “Huaboa'da ona'ti tiahuaydik yae'.” Mena'uyne. Kenpa' ena'te ona'ti huadakda ijtiahuay'uy. Kentaj ijtiahuay'uy. ¹⁴ Kenpa' mena'po: “Oro'en Apag Dios a'nennada ontaj bektie'ea'uy. Konig Apag Diosa o'paknig kaknopoe'po, Cristo kenpa'da huadak huakika'eritaj on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús Huairitaj hua'ada me'pee'po Diosa oktie'ea'uyate. ¹⁵ Nobaya' nobaya' aya'da i'tiahuaymetnig aya'da i'peemetnig i'batia'pakonhuahuika'apo, Jesucristoen

i'manbatia'pakonhuahuika'apo. ¹⁶ ¿Oy mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza yaka'. Jesucristotaj yaknopoe'po e'tiona'pakte Diosa o'nen dakhuea' e'ka'taj menopo'tihueke'apone. Bekkahuea'apone," Ananiasa mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabla o'batia'pakuy.

¹⁷ Ken, Jerusalényo ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig e'yorokpa' ijtiahuay'uy. ¹⁸ Huairitaj ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya' idada yabakhua' kenda do'taj i'manbatia'paknig iyo aratbut e'peeta' pakhue'da mo'eapone." ¹⁹ "Aya'da huaknopoe'erien huaitake' jakyo ijbahuahua'uy. O'nen huaknopoe'eritaj huabakuda' jakyo ijbatohua'po, ijmabitbitdepo ijbakuda'uy. In aratbut kenda on'nopoe. ²⁰ O'nen huamanbatia'pakeri Esteban kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri huadakda ogka' ijnopoe'uy kenpa'ti huaarakerien yudtaj iymatatoe'po ijje'uy." Jesús Huairitaj yona'uy. ²¹ "Judío ehue'taj nog aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuati'." Jesús Huairia mena'uyne. —Kenda Pabla huakka' judío egkupopakte o'mana'uy.

Pablotaj sorotataj huairia o'mektog'uy.

²² Kenda ea'te judío aratbuta Pablotaj on'peenig'a huaboa'da 'utta'da on'basagkia'uy.

—In huabokerek kabueye'. Noikahue'dik ka'e. —'Uta'da on'basagkia'uy.

²³ Batikhue' on'basagkia'udhua'po kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj o'nokhuinhuinpo sorokog' kurudyo o'nene'po ²⁴ "Sorotataen jakyo yan'kuda'," kenpa'ti "mena'po judío aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok kenda e'nopoe'ta' ijpaki Pablotaj yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy. ²⁵ A'bitbitya'po en'tinuku'ete,

—Roma huae'eritaj huairia Roma gobiernoen aratbut-taj peehued e'eada mabitbithue'dik o'e. Roma huadariyo huae'eri ijje'y do. —Ken capitántaj Pabla ona'uy.

²⁶ Kenda enade'te capitán sorotataj huairitaj o'hua'po onato'po:

—Keyoj, katea' i'mana'. In huabokerek Roma huadariyo huae'eri o'e. —Capitána ona'uy.

²⁷ Huairi Pablotaj o'huatiakonpo, ona'po,

—¿Buttida Roma huadariyo huae'eri i'e? —Sorotataj huairia ona'nok,

—Ee'. —Pabla ona'uy.

28 —Romayo huaē'eri a'eya'po huakka' huakupe ijbayokuy.
 —Huairia ona'nok,
 —Roma huadariyo donayo ijsi'poe'uy. —Pabloa ona'uy.
 29 Kenomeya Pablotaj on'bitbitaynig o'nokbahua'uy.
 Kenpa'ti huairia Pablo Romayo huaē'eri o'e o'nopoedepo
 o'me'pukpo okhua'uy.

*Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj
 Pabloa o'mana'uy.*

30 Eme'te kate Pabloa yakame'te judío huairia kenda
 kan'huae'po sorotataj huairia e'nopoē'ta' o'pakpo Pabloen
 sirobij e'tinuku' o'kujpo kenpa'ti judío sacerdote huairitaj
 kenpa'ti judío huairitone'taj kagkupopake' o'bahuaa'po. Ken
 on'kupopakdepo kenomey egkupopakyo Pablotaj o'tohua'uy.

23

1 Ken sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huatone' huairitaj
 Pabloa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti. Diostaj huadakda
 ijjeipo durugnopo'da ijikay. —Pabloa o'mana'uy.

2 Pablo kenda ea'te, “Huakittata' yan'bogbas.” Sacer-
 dote Huairia Ananías a o'mana'uy. Pablotaj meyo'hue'da hu-
 ata'boeritaj e'mana'tada,

3 —Diosa ontaj o'bogbasapo. On nama'da huanopoē'eri
 i'epo konig Moisésenba'te o'uyatenig do'taj pee'dik
 o'ene. On'nayo konig Moisésenba' o'mana'ika'nig kenda
 nigpee'hue'ada do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne. —
 Pabloa ona'nok.

4 —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea' ina'. —
 Kente meyo'hue'da huaboeria Pablotaj o'nona'nok.

5 —Ke'na Sacerdote Huairi o'e nopoē'hue' ijjeipo ijjay,
 egomey. Apagba'te oa'po, “Opuden huairitaj dakhuea'
 ahue'dik mo'ene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.

6-8 Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o'neapo
 kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o'ne kenpa'ti nokiregpi'
 ehue' o'e. Kenda saduceo aratbut oda'ika'. Aratbut
 on'bueydepo ona'ti on'noyhuadapo, Diosen huata'moneri
 o'ne, kenpa'ti nokireg o'e. Kenda fariseomeynayo oda'ika'.

Sue'da huakka' judío huairitone' saduceo o'nuy. Nogomey
 sue'da huakka' judío huairitone' fariseo o'nuy. Pablo kenda
 o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:

—Fariseo ijjeey. Do'hued huabetkudakente fariseo
 o'ne. Aratbut on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuadapo
 yoknopoika'nok iyoda opud huairia on'totiakne, do'hued
 egomey. —Pabloa o'mana'uy.

Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o'ne oda'nok saduceoata noyhuadhue'dik o'ne oda'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya huayahuaya kenda e'manpeeta' pakhue' o'nuy.
 9 Kena'po huayahuaya 'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huamanmadika'eri fariseo huaknopoe'eria on'mana'po:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Kentaj nokiregapi' ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' ogkahue' mo'ne. —Fariseo huaknopoe'eria on'mana'uy.

10 Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablotaj dakhue'da yanogka'apet sorotataj huairia o'noponpo diga'da o'tome'pukpo, “Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj yan'torokpo sorotataen jakyo yan'tohua'.” Sorotataj o'mata'mona'uy.

11 Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús Huairi o'tibopo,

—Teyda yaika'po me'pukhue' yaika'. Iyo Jerusalényo do'taj 'urua'da i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i'eapone. —Jesús Huairia Pablotaj ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judíoa huayahuaya on'batia'pakuyate.

12 Eme'te sue'ada judío aratbuta “Pablotaj mon'arak.” Aya'ada on'nopoepo oda'po:

—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o'eapone kenpa'ti mayhue'dikda o'eapone. E'pe'nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o'eapone. Nogpa'dakon adhue'dik o'ene. —Aya'ada onpayo' oda'uyate. 13 Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogiti cuarenta e'pok huabokereka on'batia'pakuyate. 14 Sacerdote huairitaj judío huatone' huairitere on'bahuahua'po on'mana'po:

—Pablotaj arakhued oro' e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhuea'da ogka'dik mo'ene, oro' aya'ada kenpa' oa'mey. 15 Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogiti e'peeta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totiakte iyo tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige'apoy.

16 Pablotaj on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mapeepo Pablotaj a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate. 17 Pablo kenda o'peepo sorotataj Capitántaj ona'po:

—In huabotaj sorotataj huairite yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa sorotataj capitántaj ona'uyate.

18 Sorotataj capitána Pabloen huatoa'yotaj sorotataj huairite o'tohua'depo,

—In huabo ontaj ka'batia'pake'po sorotataj huairitaj yato-hua'. Pabloa mena'ne. —Sorotataj capitána ona'uy.

¹⁹ Sorotataj huairia huabotaj o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,

—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

²⁰ —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, “Eme'te judío sacerdote huairitaj judío huatone' huairieretaj Pablota^j monigtotia^k. Nogiti daka'da Pablota^j e'peeta' o'paki.” Nama'da ontaj mona'apone. ²¹ Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Cuarenta e'pok huabokereka o'nokmairegiregapo Pablota^j a'arakya'po on'nigeapo “Pablota^j arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taj dakhuea'da ogka'dik mo'ene.” Aya'ada kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' ijta'mona'apoy o'na ea'te on'peepo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.

²² “Do'taj kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' yae'. Kenigda yahuati'.” Sorotataj huairia Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataj huairia Pablota^j o'ta'mona'uyate.

²³ Ken huabo e'huade'te sorotataj huairi botta' capitántaj o'manokoypo. E'tiakde'te, “Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataj yan'kupopak. Kenpa'ti setenta sorotataj caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos sorotataj huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak. ²⁴ Kenpa'ti Pablo huahuad caballo yan'nigtotia^k. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'.” Sorotataj capitántaj o'mana'uyate. ²⁵ Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,

²⁶ “Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne. ²⁷ Judío aratbut in huabokerektaj on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huae'eri o'e huaboa'da ijnopodedepo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey. ²⁸ ¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huaapet? e'nopoe'ta' ijpakpo sacerdote huairitaj judío huatone' huairi egkupopakyo ijtohua'mey. ²⁹ Judío aratbuten beroba' e'mana'taj Pabloa dakhuea'da o'ka' on'huaame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taj dakhuea' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e. ³⁰ Pablota^j mon'arak. Judío aratbuta oda' huaboa'da ijmatipeepo ontaj ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea' o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhuea'

o'ka' ontaj huaa'dik ya'neapet. Kenpa'da ijjay." Beroba'te sorotataj huairia o'nigmadoya'uyate.

³¹ Ken sorotataj on'nigpeepo Pablotaj on'toepo sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antípatrisyo o'nokye'uyate.

³² Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataj caballote huahua'eri Pabloere on'hua'uyate.

³³ Cesareayo o'nokyedepo gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj on'yokuyate. ³⁴ Beroba' huairia o'tiahuaydepo, "¿Meya' i'si'po'e'po i'kerekuy?" Pablotaj ona'uy.

"Cilicia huae'eri ijjey." Pablo jenak huairia o'peedepo, ³⁵ Ona'po,

—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeepoy. —Gobierno huairia Pablotaj ona'uy. "Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keyo sorotataj kan'toe'." O'mana'uyate.

24

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhuahua'uy on'batia'pakuyate.

¹ Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone' huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere Cesareayo o'nokyepo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da o'kika' e'huaa'ta' on'pakpo. ² Pablotaj en'totiake'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da Félixaj o'huaa'po:

—Oro'mey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoepo 'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay. ³ Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi. Nogitinada dakiti huairi.

⁴ Sue'da e'batia'pakta' ijpaki. Daka' mepeeti'. ⁵ Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'hua'epo judío aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika'nok nogded judíotaj o'maknopoea'. Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoe'eri huairi o'e. ⁶ Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huamanmadika' jaktaj dakhuea'da konig tahuirigda e'kata' o'pakme'te. Konigepo oro'a Pablotaj o'toemey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea'yakiketpi' e'nopoe'ta' o'pakpo o'toeme'nig'a

⁷ sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo boktohuame'ne. ⁸ "Pablo dakhuea' o'ka' huaa'eri Félixte yanhuati'." Lisiasa moname'ne. O'nadakon Pablotaj yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak i'nopoapone. —Kenpa' Tértuloa Félixaj ona'uy.

⁹ Nog judío huairi kenteda on'maepo, "Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'." O'nona'uy. ¹⁰ Pablota^j yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,

—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbata'pakapoy. Indaribayo aratbuttaj huairi i'unhuahuika'nok. ¹¹ Q'nada yamana'. Jerusalényo yokyeme'nig doce días be'tipokdene. Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey. ¹² Diosen jakya' huaⁱtake' jakya' kenpa'ti nogya' nogya' e'maboyte be'api' huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api' tihuayhue' me'nikame'ne. ¹³ Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik me'nene. ¹⁴ Diostaj ijnigpeikay. Diostaj oro'en huapane'kudak on'nigpeika'uyate. Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijnigpeikay. Kenpa'ti Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba' yoknopo^epo ijnigpeikay. ¹⁵ Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopoikay konigti judío huairia kenda on'nopoika'. ¹⁶ Konigepo huadakda e'kika'ta' huanopoya' ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea huabokereka kenda tihuaydik me'nika'ne.

¹⁷ Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka' huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo ijkumejdep^o pai'da huama'buytaj nog huaknop^oe'eri nog huaknop^oe'eri huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejmey. ¹⁸ Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedade'te Diostaj konig oveja 'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ee'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huaahue' ene'tada. ¹⁹ Ke'na Diosen jakyo, do'taj men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo iyo kan'tiake' iya' gobierno huairitaj kan'batia'pake'. ²⁰ Kenomey tiakhue' ee'nayo judío huairitone' ogkupopakya' do ee'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'. ²¹ "Aratbut e'bueyada ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika'nok iyoda opud huairia on'totiakne." Kenyo'da huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey. —Pabloa Félix^{taj} ona'uy.

²² Kenda o'pe^edep^o Félix kenda Jesús^{en} huanigpeika'eria o'noknopoika'nigtaj huadakda o'nopo^epo nogda Pablota^j e'kata' pakhue' o'epo,

—Lisias sorotataj huairi o'tiakdep^o nogiti menbatia'pakapone. Pablota^j nogiti yoknokotapoy. —Félixa o'mana'uyate.

²³ “Pablotaĵ jakyo yatōē’ ȳrōkhue’dikda yatōē’. Tinukuhue’ yae’. Jakya’ katepi’ e’kata’ o’pakpo ka’dik ka’e kenpa’ti ke’nen huadi’a on’pakpo ta’huade’dik ka’ne’ kenpa’ti aypo bayokika’dik ka’ne’.” Capitántaj ona’uyate Félix huairia.

²⁴ Sue’da huame’noe e’pokde’tē Cesarea huakka’ jakyo onte’ti Félix huairi ȳkye’uyate huatoēere. Huatoē o’dikka’ Drusila. Drusila judío aratbut ȳ’uy. “Jesucristotaĵ menbatia’pake’ Pablotaĵ monigtotiaĵ.” Félix a’mana’uyate.

²⁵ Aratbut huadaknopo’da ȳ’nepo Diosenyo’da kika’dik ȳ’ne. Huaso’a katepi’ o’pakika’ kahue’ yanika’. Kene’huaya’ huame’noete oknopōehue’ huae’eritaĵ dakhuea’ ȳgkika’uynok Diosa castiga o’magka’apo. Kenda Félix o’peepo o’mē’pukudpo,

—Oyedda kenpa’da iĵpeēdey. Yahuati’. Nogok katepi’ kahue’ e’huae’oka’ o’nokoypo on’taj o’peēapone. —Félix a’mana’uyate.

²⁶ Kenpa’ti e’ȳrōka’huayak huakupe huaȳrōka’ Pablaa beyokapet Félix o’nopoēpo nogok nogok a’batia’pakya’po Pablotaĵ o’nokoyika’uy. ²⁷ Ken konig o’adhuahuika’po botta’ huabayok o’pokpo Félix kenpa’da ȳ’ȳrōkuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi ȳ’uyate. Félix judío huairitaĵ huadi’da eē’ta’ o’pakpo konig jakyo Pablotaĵ ȳrōkahueda Félix okhua’uyate.

25

Huairi Porcio Festoa Pablotaĵ o’boa’uyate.

¹ Cesareayokon gobierno huairi a’ēya’po Festo ȳkye’uyate. Bapa’ huame’noe ȳ’undepo Jerusalényo o’hua’uyate.

² Jerusalényo sacerdote huairiere judío huairiere Festotaĵ: “Pablo dakhuea’ o’kika’uyate,” nama’da o’nona’po. ³ Dagta’ Pablotaĵ mon’arak. Huakkuruda judío huairi soatayo’ on’batia’pakdepo, “Oro’ o’paknok Cesarea huakka’ jakya’ yata’mona’. Iȳo Jerusalényo Pablotaĵ mo’nigtotiake’.” Festotaĵ judío huairia ȳ’nona’nig’a. ⁴ “Keje’.” Festoa o’mana’po,

—Pablotaĵ Cesareayo iĵtoey a’ti aȳo ijhua’apoy. ⁵ Opuden huairi Cesareayo doere hua’dik mo’ene. Pablo dakhuea’ eka’nayo aȳa’ huaa’dik mo’eapone. —Festoa judío aratbuttaĵ o’mana’uyate.

⁶ Jerusalényo ocho diezpi’ huame’noe Festo ȳ’ēdepo ona’ti Cesareayo o’kume’uyate. Eme’tē kente egkupopakte gobierno huairi apon huahuadte o’huadpo, “Pablotaĵ yan’totiaĵ.” O’mana’uyate. ⁷ Pablo e’kudde’tē judío huairi Jerusalénya’ on’tiakdepo Pablotaĵ on’huahua’po, Pablo nogda nogda dakhuea’ o’ka’uyate nama’da on’huaa’nig’a buttida huaahue’ ȳ’ne huairi o’nopoē’uyate.

8 —Dakhuea' kahue' ijje'uy. Judíoen e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue' ijje'uy. Diosen jaktaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenpa'ti Roma gobierno huakhuairitaj dakhuea' kahue' ijje'uy. —Pabloa ona'uyate.

9 Festo huadakda o'e. Judíomeya e'huaa'ta' o'pakpo,

—¿Ontaj daka'da me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'hua'ta' i'pak? —Festoa Pablota' ona'uy.

10 —Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo iyo kenda menhuaa'nig pee'dik o'ene. Judíomeytaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Sigpi' dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenda daka' i'nopo'e.

11 Doa dakhuea' eka'nayo bueydik ijje'ayetnig'a, kenda judío menhuaa'ne buttida ehue' ee'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'eapone. —Pabloa Festotaj ona'uyate.

12 Festoen huanopo'e'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,

—Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'eapone, ia'nok kentaj i'hua'apo. —Festoa Pablota' ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

13 Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate. 14 Sue'da huakka' huame'noe kenteda o'nunhua'nok Pablota' Festoa o'tia'pakpo:

—Pablo huabakuda' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo iyo'da o'e. 15 Jerusalényo do Festo ijje'denok, “Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'.” Judío sacerdote huairi judío huatone' huairierea do'taj moname'ne.

16 “Be'api' Roma gobierno huairi ida arakhue'dik o'ne. Dakhuea' o'ka' huaso'teda huaa'dik yane'. Ke'na huaso'teda kenda kahue' ijjemey a'dik o'e. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pee'dik o'e.” Judío huairitaj ijmana'mey. 17 Kena'po judío huairi iyo en'tiakde'te ida eme'te gobierno jakte enkupopakte ijhuadpo huairien apon huahuadte ijhuadmey. “Pablota' yan'totia'.” Ijmana'mey. 18 O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yanhuaa'apetpi' ijnopo'epi' kenda huaahue' o'neme'. 19 “Konig oro'en adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikhue' o'uyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'bu'eyuyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate.” Judío huairia me'noname'ne.

20 Pablota' kate ijka'apet nopo'ehue' ijje'po, “Judío huairia ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'huata' i'pak?” Pablota' yona'mey. 21 “Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pee'.” Pabloa mename'ne. Kena'po

Pablotaj ijtoepo nogok Roma huakhuairitaj ta'mona'dik ijjeapo ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.

²² —Do kenpa'ti Pablotaj e'peeta' ijpaki. —Agripa Festotaj ona'uy.

—Eme'te i'peeapo. —Festoa ona'uy.

²³ Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, “Pablotaj yan'tokud.” Festoa o'mana'uy. ²⁴ En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío aratbut kentaj dakhuea'ada on'huaa'po iyo Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo “Kabueye” mona'ika'nig'a. ²⁵ Kenda Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o'enok arakhue'dik mo'et ijnopoeapo, “Roma huakhuairite e'huata' ijpaki.” Pabloa oa'nok kente ijta'mona'apoy. ²⁶ Roma huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta' ijpaknig'a katepi' e'timadoya' nopoehue' ijjeapo opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pee'. Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi' a'ta'monaya'po timadoya'dik ijeapo. ²⁷ Roma huairite Pablotaj e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te ta'monahue' ee'nayo dakhue'da e'dik o'e ijnopoe. —Festoa Agripaomeytaj o'mana'uyate.

26

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

¹ —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa Pablotaj ona'uyate.

Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,

² —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judíomeya men'huaa'nok ontaj, huairi Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone. ³ Kenda judío aratbut o'noknopoeapo on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya on'batia'pakika'nig o'na huadakda i'nopoenok do'taj daka' men'pee'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o'epo kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

⁴ Huakka' jak kente ijsi'poe'uy aya'da ijkika'uynig kenpa'ti Jerusalényo isi'poted aya'da ijkika'uynig aya'da judío aratbuta on'nopoe. ⁵ Huasi'poted fariseoen huaknopoe'eri ijjunhuahuika'uy. Judío aratbut fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo ogkika'. Kenda judío on'nopoe kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'ene. ⁶ “Aratbut e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada'apoy.” Oro'en adhuea'pane'taj

Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopoenok gobierno huairia do'taj kan'pee'po men'totiakne. ⁷ Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopoe. Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa o'manoyhuada'apo. Kenda oro' judío o'nopoe kena'po huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen ogkika'po. Kenda do'huakon yoknopoenok sue'da judío aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi Agripa. ⁸ ¿E'bueytada Diosa noyhuada'dik o'e mena'po opudomeya oknopoehue'dik mo'e?

Konig Pabloa a'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj o'magkika'uyate.

⁹ Jesús Nazareteritaj huaknopoe'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik ijjeij nopodepo ¹⁰ Jerusalénaya' ijkika'uy. Judío sacerdote huairia kenda huaka' o'madoya'po be'yoknok huabakuda' jakyo huakka'tada ijbakudika'uy. Jesústaj huaknopoe'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da ogka' do kenpa'ti ijnopoe'ika'uy. ¹¹ Jesucristotaj kanoknopoe'batike'po huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy. Nogda nogda judíoen huaitake' jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kena'po huaknopoe'eritaj bakuda'dik beroba' judío sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ijhua'depo. ¹³ Dagte e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaboro'mon huakjey kurudya' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomeytaere bo'tita'tepo. ¹⁴ Ken oro' aya'da sorokte okmahue'kuy. Hebreoen hua'ate ijpee'po, "¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? O'na huata'da dakhuea' igka'ne. Diga'da igka'ne." Kenpa' ijpee'uy. ¹⁵ "¿Be'a i'e, Huairi?" Yona'uy. "Jesús ijjeij. Do'taj digda megka'ne. ¹⁶ Yabo', o'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'. ¹⁷ Ontaj judío aratbut nog aratbutkon egkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne. ¹⁸ Kenomeya do'taj konig okpohue'a kanoknopoenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpee'hue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpe'ike'po, do'takon kanoknopoe'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru aratbutere Diosere kan'noeonhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya' mena'uyne.

Kenda Pabloa o'tiahuay'uynig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

¹⁹ Ken konig Jesúsa mena'uyne ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa. ²⁰ Huakkuruda Damasco huakka' jak huae'eritaj ijmanmadika'po nogok Jerusalén huae'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda yag'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea'de on'nopo'eapo. Ken konig ijmanmadikika'uy. ²¹ Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'toe'uyne kenpa'ti do'taj e'arakta' men'pakpo. ²² Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabeta'. Kenpa'da kenda o'eapo Moisés kudak Diosen huamanbatia'pakeriere on'timadoya'uyate kenda ijmanmadika'ikay. ²³ Cristo pai'da nopoe'dik o'eapo kenpa'ti nogok bueydik o'eapo kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristoa o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakeria on'timadoya'uyate. Kenda ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabloa huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yae' huairi Agripa. Pabloa o'pakpo ona'uyate.

²⁴ Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:

—Konig huaseg i'epo nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

²⁵ —Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijje'y, 'uru huairi Festo. Huadakda ijmanay. Buttida ijmanay. ²⁶ Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig ke'na huadakda o'nopo'e. Kentaj daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue' ijje'po ijmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'nopo'e daka' ijnopoe'y. ²⁷ ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate menpa' i'nopo'e, Agripa huairi? O'nopo'e ijnopoe'y. —Pabloa o'mana'uyate.

²⁸ —'Urua'da enapi' oknopoe'hued ijje'y. —Agripa Pablota' ona'nok.

²⁹ —Idamonpi' konig Cristotaj yoknopoika'nig o'nakon kenpa'ti nogomey men'peenig yanoknopoika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabloa o'mana'uy.

³⁰ Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo ³¹ nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.

32 —“Roma huairia do'taj me'pee'po ijhua'apoy.” Pabloa ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablotaj o'ta'mona'uy.

1 Italia huadaribayo do Lucastaj Pablotere nogomeyeretaj oy mon'mata'mona' huaboa'da on'nopoedepo sorotataj huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataj huairien huadik Julio. Kenomey sorotataj Augusto sorotataj o'nuy.

2 Huaboro' kusi'pe o'epo huakka' jak Adramitio huae'eried o'uyate. Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huae'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo hua'dik o'uy. 3 Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'pogte o'betuy. Pablotaj huadi'da Julioa o'enok Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablotaj katepi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy. 4 Nogok Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy. 5 Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'e. Mirayo o'betuy.

6 Ayo sorotataj huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kudā'uy. 7 Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy. 8 Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.

9 E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío aratbut bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte diga'da bapokdik o'enok kusi'petone'te huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa o'nopoepo 'uruda o'manopoēa'po:

10 —Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da o'eapo ijnopoey huairi. Kusi'pe ehue' o'eapo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro' ta'kotdik o'eapoy. —Pabloa sorotataj huairitaj ona'uynig'a.

11 Sorotataj huairia kusi'petone' huatae'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti kusi'pe huatohua' huairitaj o'nigpee'uy Pablotanayo sigpi' peehue' o'nuy. 12 Kenpa'ti huahuiok kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik ee'nayo Fenice huakka' jak Creta huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka o'enok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E'pogte diga'nanada o'bapokonhuahua'uy.

13 Ken e'pogya' daka'da o'bapokpo ona'ti hua'dik o'ene on'nopoe'uy. Ken o'hua'po meyohue'da Creta huagkuta'mejyo o'hua'uy. 14 Ijhuiti ehue' e'pogte e'hua'te huiyokda o'bapokuy. Diga'da o'bapokuy. Ken bapokataj on'dikka'uy Nordeste. Huagkuta'mejyan' o'tiakuy. 15 Oro'taj teyda monbapoknok e'bapokte huahue'dik o'epo ogkumeonnok bapokada oro'taj montohua'uy. 16 Huagkuta'mej Clauda adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy. Kusi'pesi'po e'tohuika' diga'da on'baa'po hue'eyya' on'behuika'po huaboro' kusi'peyo on'hueda'uy. 17 On'behuika'depo e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihuiyigepo teyya'da ogka'uy. Kuhuadte e'pog burujda o'ika' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone' kuhuadte o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hueypate e'betika' bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe o'tohua'uyate. 18 Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o'enok teyda o'bapokpo kenda kusi'petone' o'tohua'nok katepi' huaboa'da e'pogyo on'maenapo, 19 adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere nogda nogda e'pogyo o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo. 20 Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahuayhue'da kenpa'ti diga'da o'bapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nopoe'uy.

21 Huakka'da huame'noe bapehue' o'enok Pabloa o'bopo, o'mana'po:

—¿Mena'po do'taj nigpee'hue' mo'eme'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya' bo'tiakme'? Nama'da o'orokme'ne. Oro' 'ikken Creta orokhue' ee'nayo oro'taj keypoda ehue' o'eaynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue' o'eayyetnig'a. 22 Oynayo me'pukhue' mo'ene. Kusi'petone'nayo ehue'da o'eaponig'a opudanayo sigpi' buey'hue' mo'eapone. 23 Do Diosensi'po ijjepo Diosen ijkikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te o'tiakpo, 24 “Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i'e kenpa'ti tibo'dik i'e. Ontaj Diosa daka'da bo'tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o'nenig mabuey'hue' o'neapo.” Diosen huata'moneria mename'ne. 25 Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopoepo. Kenda oa'nig kenda o'eapo. 26 Huagkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —Pabloa o'mana'uy.

27 Botta' semana oro' e'pogte o'hua'po Adria e'pogte o'hua'po bapoka nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria huadari akta'bogpe meyhue'da o'ede on'nopo'e'uy. 28 E'pog odda huanigdikaj on'nigdika'depo treinta y seis metros odda o'uy. Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o'uy. 29 Sipana'tone'a e'pogya' kusi'petone' ya'sakapet on'nopo'epo'uru siro kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' e'pogyo on'maena'uy. Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po onmame'puke'po eme' o'nonmabo'uy. 30 Kenoka' mehued o'epo kusi'pe huatohua'eria kusi'pesi'pote e'monta' on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe huaojpate siro kusi'pe huabeta' e'enapa' nama' ogka'po.

31 —Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' ee'nayo e'huepa' menpa' ehue'dik mo'ene. —Pabloa sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.

32 Ken sorotataj kusi'pesi'po huato'e'bij o'nokteppo kusi'pesi'po o'kotnok o'tohua'uy.

33 Sikyoedda aya'da bape'dik mo'ene. Pabloa o'mana'po:

—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue' mo'eonhuahua'po. 34 Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Huagkuta'mejyo madopi'dik mo'ene nogtatipi' dakhuea' ogkahue' mo'eapone. Nogtipi' bueyhue' o'eapone. —Pabloa o'mana'uy.

35 Kenda o'mana'depo pan o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada kenteda en'tiahuayte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan o'bape'uy.

36 Kenda on'tiahuaydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy.

37 Kusi'petone'yo huakka'da o'ne'uy. Doscientos setenta y seis o'ne'uy. 38 Dapoteya' on'bape'depo aypo bapehued e'pogyo on'maena'uy. Kusi'petone' pogkajda kae'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

39 Ome'depo kusi'pe huato'e'eria huagkuta'mejtaj okiahue'ya e'eada konig iako huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahuaypo menpa' ayo hua'dik o'ey on'nopo'epo kuhuad iakoyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo.

40 E'bijtone' o'noktega'po kusi'pe siro huato'e' e'pogyo on'maeampo kusi'pe huabutuka remo on'kuj huaba'te on'to'epo kenpa'ti kuperina huaojpayon hueypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadbayon kusi'petaj o'tohua'depo.

41 O'hua'po kente bothuepura e'pirukpak e'pog burujda o'epo iakoyed kuhuadte kusi'petone' ojpa o'huadato'po. Kenteda o'uy. Menpa' tohuahue'dik o'ne'uy. Huata'pakte huahuea' asakya'po huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen.

42 Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakuda' jakyo huae'eritaj e'barakta' on'paknig'a 43 Pablotalapi' e'arakta' pakhue' o'epo sorotataj huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nopoe huakkuruda yag'kot e'pogyo kuhuadte kan'hua'epo 44 nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe hueypate yan'betpo kuhuadte ya'nonhua'." Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' o'nepo huagkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

28

Huagkuta'mej Maltayo Pablo o'unhua'uy.

1 Oro' sue'pi' ta'kothue' o'epo kuhuadte o'epo huagkuta'mej o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopoe'uy. 2 Nog aratbut kenteda o'nika'po oro'taj 'urua'da mo'toe'uyne. Ehui' kenpa'ti juju'da o'enok huaboro ta'ak ogka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne. 3 Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak jukda o'enok bihui o'orokpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy. 4 Huagkuta'mejyo aratbut huae'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo o'tioronok on'tiahuaydepo,

—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya'etpi' e'pogyo ta'kothue' ee'tada dakhuea' ogka'nok bueydik o'e. —Huayahuaya on'batia'pakuy.

5 Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi' ehue'da o'e'uy. 6 O'iyokapo, o'bueyapopi' on'nopoe'po on'nigunhua'po ijhue'da on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da on'nopoe'po, "ke'na nogtida oro'en dios o'e," huaboa'da on'batia'pakuy.

7 Huagkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o'uy. Huairien huadik Publio o'e. Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Keyo bapa' huame'noe o'ika'po aypo bo'tobapudhua'uyne. 8 Publioen apag dakhue'da o'epo o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'huahua'po. O'tiona'pakdepo o'tibata'tedepo o'yaread'uy. 9 Pabloa e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda huagkuta'mej huae'eri dakhue'da o'nepo Pablotalaj on'huatiakdenok kenomeytakon o'bayaread'uy. 10 Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo okye'uy.

11 Ken huagkuta'mejyo bapa' puug o'ika'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok kenteda

o'eonhuahua'uy Alejandría huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone' huaojpate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti e'ketka' dios Pólux o'uy. ¹² Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o'uy. Kenteda bapa' huame'noe o'uy. ¹³ Ona'ti o'hua'po kubogte meyo'hue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok ida o'hua'po eme'te Puteoli huakka' jakyo okye'uy. ¹⁴ Keyoda sue'da huama'buy Cristo huaknopoe'eritaj o'huahuaynok. "Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro' o'hua'uy. ¹⁵ Pablomey dagte on'tiakpo huaknopoe'eri huama'buya Romaya' on'tipeedepo oro'taj dagte a'deja'po Romaya' o'norokpo Foro Apio huakka' jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga Tres Tabernasyo on'tiakuyate. O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pablaa kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy. ¹⁶ Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamatojika'eritaj guardia huairitaj o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue' o'uy. Nog aratbuten jakyo Pablo ika'dik ya'e' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'tojika'uy.

Romaya' Pablaa o'manmadika'uy.

¹⁷ E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak." Pablaa o'mana'uy. On'kupopakondepo,

—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' ee'tada kenpa'ti kenda oro'en adhuea'pane' ogkika'uyate dakhue' huaahue' ee'tada judíomey do'taj teyda men'toepo Roma huairitaj Jerusalényo men'yokuy, egomey. ¹⁸ Roma gobiernoen huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue' ijjenok bueyhue'dik ijjenok do'taj e'oroka'ta' e'pakada ¹⁹ Roma gobierno huairitaj "keje, orokahue' yane'," judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj me'pee'," yona'uy. Judío aratbuttaj katepi' dakhuea' ogka' ahue' ee'pi' kenpa' yona'uy. ²⁰ Konigepo opudtaj kan'tiake' onhuaa'ne. Opudtaj a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po kan'tiake' onhuaa'ne. Konig oro' judío aratbut oknopoe'epo o'bueydepo nogok onte'ti o'noeapoy, oknopoe'y, do'huakon kenda yoknopoenok iya'kon do'taj sirobia on'tinuku'ika'. —Pablaa o'mana'uy.

²¹ —Judea huadaribaya' ontaj e'timadoya' beroba' ba'ehue' o'emey kenpa'ti judío aratbut Judeaya' on'tiakme', "Pablaa dakhuea' o'ka'," nogatipi' huaahue' mo'eme'ne. ²² Nogyon nogyon nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huabada Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhue'da o'ne on'bahuaa'nok kena'po kenda iknopoenig oro' e'peeta' o'paki. —Judío huairia Pablotaj o'nona'uy.

²³ Nog huame'noete o'tiakapoy, o'nona'po. Ken huame'noe emede'te Pablo e'huae'yo judío on'batia'kuy. Sikyoedda

huaboa'da o'manbatia'pakpo bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan'nigpeika'apet. Moisés kudaka kenpa'ti Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj on'timadoya'uyate. Pabloa o'mana'uy. ²⁴ Noga buttida oa' o'noknopoe'uy. Nogomeyanayo buttida oa' oknopoe'hue' o'nuy. ²⁵ Onpapayo' nopoe'hue' o'nepo huaboa'da yan'bahua'apet, Pabloa o'nopoe'po nogitimon o'mana'po:

—'Urua'da Isaías oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate, Isaías Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'nopoe'a' nok Isaías a o'mana'po:

²⁶ Judío aratbutte yahuati' in konig yamanati': Ona'ti ona'ti do'hued hua'a mo'peunhuahuika'aponig'a noponkahue' mo'ika'apone. Ona'ti ona'ti bo'tiahuayonhuahua'aponig'a nopogkahue' mo'ika'apone. ²⁷ Opud eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Nigpeehue' mo'ene. Diosen hua'a e'tiahuayta' pakhue' mo'ene. Kena'po tiahuayhue'dik mo'ene, peehue'dik mo'ene nopoekahue'da mo'ene. O'nen dakhuea' e'ka' me'nopo'tihueke'po Diostaj nopo'koreahue' mo'ene.

Isaías a o'mana'uyate. ²⁸ Oy judío ehue' nog aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo o'manopo'tihueke'apo onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Kenomeynayo on'nigpeika'apo. Kenda yan'nopoika'. —Pabloa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁹ Pablo kenda eade'te judío huayahuaya on'batia'pakonpo on'bahua'uy.

³⁰ Ken jakyo e'tayhuayyak ke'nen huakupe o'yokika'po o'ika'uy. Botta' huabayok o'ika'uy. Kenomey a'ta'huadeya'po en'tiakte yan'kud o'mana'ika'uyate. ³¹ Me'pukhue'da o'epo Jesús Huairitaj yan'nigpeika'. O'mana'ika'uyate. Kenpa'ti daka'da Jesucristo Huairitaj huadak hua'a o'manmadikika'uy, 'uru'a'da o'manmadika'po. “Kenda manmadikahue'dik yae'.” Be'api' onahue' o'nuyate, ken.

ROMANOS **Roma huakka' jakya'** **huaknopoe'eriomeytaj Pabloa** **o'manigmadoya'uyate.**

Roma huaknopoe'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

² Huadak hua'a Jesucristotaj a'nnanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. ³ Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'poe'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate. ⁴ Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nokirega mo'manopoea'ika'ne. ⁵ Jesucristo oro'en Huairia me'tinepahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoi'ke'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. ⁶ Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopodenok. Opudomey Romano hua'e'erikon Jesucristoen mo'ene.

⁷ Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui'po daka' kabatihuapokike'po kenpa'ti kamanoeyike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

Pabloa Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'deta' o'pakuyate.

⁸ Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopoi'ka'nok kenpa'ti mo'nigpeika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipeedenok konig daka' moknopoi'ka' mo'tinopodenok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. ⁹ Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopoe'ne. Diostaj diga'da ijnigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikay. ¹⁰ Opudomey Romayo

huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijikay. Diosa kahuea' e'tinopoe'nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay. ¹¹ Opudtaj eta'huadeta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti kanoknopoi'ke'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹² Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoi'ka' a'batihuapokeya'po opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.

¹³ Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada on'manopo'korea'uyp on'maknopoe'uy. Opudomey konigti Romayo huae'eri sue'da oknopoe'hue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboa'da a'maknopoe'aya'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee' a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijinopoe'ika'nig'a huahue'dik ijika'uy. Oydapi' huahue'dikda ijje'y. Kenda e'manopoe'a'ta' ijpaki, egomey. ¹⁴ Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nopoe'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nopoe'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijikay. ¹⁵ Konigepo opudomey Romayo huae'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' iijeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda judio huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' ijje'y. ¹⁷ Jesucristotaj eknopoe'yo'da oro'omeytaj huadaknopo'da e'huae'taj Diosa bo'tinopoe'po kenere mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopoe'eri huadaknopo'da e'huae'taj Diosa o'matinopoe'po kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

¹⁸ Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopoe'ta' pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika'nok Diosa huiyoknanada dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo o'nopoene. ¹⁹ Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopoe'a'tada Diostaj daka' oknopoe'dik e'eada, ²⁰ oro'en huakpoa Diostaj tiahuayhue'dik ee'pi' kenda a'nnanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuaypo

oknopoika'dik o'ene. A'nennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuaydik o'nepo Dios teynanada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopoe'hue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. ²¹ Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuaypo Diostaj o'noknopo'enig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopoika'po buttida e'nopoe' nopoe'hue'da o'nika'uyate. ²² "Huakka'da o'nopoe'y. Daka' o'nopoe'y." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. ²³ 'Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopoebatikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopoika'uyate.

²⁴ Konigepo dakhuea'da kan'nopoike' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'uyate. ²⁵ Dios Huairitaj onte'ti eknopoe'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo'da Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nanada o'e, dakiti Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

²⁶ Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'po dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. ²⁷ Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huaso'ada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.

²⁸ Ken hueretda Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopoike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopoepo kenpa'da o'maenon'uyate. ²⁹ Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'. Digda on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'.

Diga'da on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Diga'da on'mahu'ika'. ³⁰ Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹ Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³² Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopoēada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti egkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

¹ Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoēpo castiga ogka'dik mo'ēapone. ² Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoēpo castiga o'magka'apo. ³ "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'ēapone nopoēhue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. ⁴ Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'ēapetpi' kenda nama'da nopoēhue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopoē'. ⁵ Opu domeypi' Diostaj eknopoē'ta' pakhue' mo'ēnok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peēdenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'ēapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶ Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷ Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo 'urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpeehue' huaē'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahuadiaypo diga'da castiga o'magka'apo.

Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰ Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada on'noehhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuaa'apo. Durugnapo'da o'neonhuahuika'apo. Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

¹¹ Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹² Moisésenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba'taj nigpeehue' mo'ika'uynok castiga magka'dik ijje," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judío aratbutnayo Moisésenba' e'peedeada dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijje," Diosa o'mana'apo. ¹³ Kenpa'ti Moisésenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuahue' o'eapo kentada huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuaa'apo. ¹⁴⁻¹⁵ Nog aratbuta Moisésenba' ba'toehue' e'eada huanopoya'da on'nopoepo konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopoē. Huadak ogka'po on'nopoēapo. Dakhuea' ogka'po on'nopoēapo. ¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nigda nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoerea kenda on'manopoēapo castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpeehue'da o'nika'.

¹⁷ "Judío aratbut o'ey. Moisésenba' o'nopoey. Oro'omeyen Dios kurudyo o'ika'." Opudomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸ Moisésenba' daka' mo'nopoepo kenda Diosa o'pak mo'nopoepo huadakda o'e mo'nopoēnig'a. ¹⁹ Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopoehue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opudomey judío aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoēa'apoy. Konig Diosen huakjey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰ Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopoē o'e. Opud judío aratbut Apagba' mo'nopoepo nopoehue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoēnig'a. ²¹ Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da

onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded mo'berika'ne. ²² "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoe'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³ Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoe. ²⁴ Opud judío aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok "Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵ Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopoika'dik o'neapo. Moisésenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶ Nog aratbut judío ehue' huae'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegerionig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe. ²⁷ Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toeada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huae'eri Moisésenba' huanigpeika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da ogkika'," on'huaa'apo. ²⁸ Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoe'hue'dik o'e. ²⁹ Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoe. "Huadakda o'ne." Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3

¹⁻² Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'toe'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ³⁻⁴ Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopoe'hue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

⁵ Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadaky'o'da o'kika' aratbuta on'tinopoika'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'.

Huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁶ Diosnayo huadakyo' o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadakyo' o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'eapo. ⁷ Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadaknanada o'ika' aratbuta tinopo'e'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁸ Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopoepo dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

⁹ Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopoehue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda ijja'demey. ¹⁰ Kenpa'ti Diosba'te: Huadakda aratbut ehue'da o'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o'ne. ¹¹ Aya'ada Diostaj oknopogkahue'da o'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o'nika'. ¹² Aya'ada o'noknopoebatikde onte'ti Diosen kikahue' o'nika'. Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o'e. Aya'ada Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' ogkika'. ¹³ Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Huasokpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pagnada o'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea' ogkika'nig ken konig ia' on'mahuia'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. ¹⁴ Dakhue'dikda on'bahuua'ika'. Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. ¹⁵ Diga'da on'bahuahuaypo idada on'barakika'. ¹⁶ Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'ea'ika'. ¹⁷ Huayahuaya manoeynoeyhue' o'nika'. ¹⁸ Diosa castiga egka'taj okme'pukhue' o'nika'. Diosba'a oa'.

¹⁹ "Diostaj nigpeehue' ijkamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga ogka'dik me'eapone." Judío aya'daribayo hua'e'eriene kan'nope'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nopoene. ²⁰ Moisésenba' o'nigpeika'nok "huadak mo'ene." Diosa nogtitapi' onahue' mo'eapone. Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene. Moisésenba'a mo'nopo'e'ne.

"Okkahuea'depo huadakda mo'ene." Jesucristoen huaknopoe'eritayo'da Diosa mana'dik o'e.

²¹⁻²² Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en dakhuea'

e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba' nigpeikahue' ee'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'ene," aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj Diosa ona'dik mo'ene. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj konigti ona'dik mo'ene. ²³ Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea' ogkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o'enok Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. ²⁴⁻²⁵ Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka' di' mo'epo mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' egkikak kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uynok oro'omey huaknopoe'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda mo'ene," Diosa monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uynok Diosa huadakda o'epo a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nopoene. ²⁶ Konigti Jesucristoa mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknopoe'eritaj Diosa huadaky'o' e'huae' mo'ea'po "bokkahuea'depo huadakda mo'ene," ona'dik mo'ene.

²⁷⁻²⁸ "Moisésenba' o'nigpeika'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o'ene. Jesúsa mo'nigbuey'uyate oknopoika'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," monika'ne daka' o'nopoene.

²⁹ Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nopoetpi'. Kenpa' nopoehue'yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'. ³⁰ Dios nogtida o'epo judío huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'po nog aratbut huaknopoe'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'. ³¹ Jesucristotaj oknopoepo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Sue'ada nama'da yan'nopoetpi'. Jesústaj oknopoepo Moisésenbapi' huadak o'e o'nopoepo Diostaj o'nigpeikay.

4

Abrahama Diostaj oknopoika'uyatenok "Abraham huadakda me'taene." Diosa oa'uyate.

¹ Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopoatu. ² Abraham huadak o'kika'nok "huadakda o'e," Diosa ahue'dik o'e. "Huadakda ij kay," a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate. ³ Diostaj Abraham oknopoika'uyatenok "huadakda o'e," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e. ⁵ Moisésenba'

oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'eada Jesucristotaj oknopo_{en}ok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. ⁶ Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok "huadakda mo'ene," Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoika'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:

⁷ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne. ⁸ "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.

⁹ Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huae'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoika'nok Diosa okkahuea'po "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene. ¹⁰ Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. ¹¹ Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoika'nok "huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopo_{en}ok "huadakda mo'ene," Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene. ¹² Judío huabokerek on'si'dakoktegdopo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ibayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

¹³ Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uynok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ibayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok "huadakda i'ene," kenpa'ti "aya' huadari ibayokapoy," Diosa ona'uyate. ¹⁴ "Huadakda mo'ene," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopo_eeritayo'da o'bayokapo. ¹⁵ Moisésenba' en'nigpeika'nayo "huadakda mo'ene," Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopo_{en}ig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo.

Nogomey Moisésenba'taj peēhuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶ Diosen kahued ee'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoe'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopojka'uyatenig aya'da oro'omey oknopojka'po Abraham konig oro'en apag o'jika'. ¹⁷ "Huakka' huadaribayo huaē'eria do'taj me'noknopoeapone. O'na meknopojka'nig konigti me'noknopoeapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopojka'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' ee'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

¹⁸ Abraham huatoeere huatone'nanada e'ne'te "huasi'po i'toeapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo," Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopoe'po huakka'nanada adhuea' huayayo o'matoe'uyate. ¹⁹ Abraham a'ti cien años o'toeaponig'a huatoe Sarakon huatone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'jika'uyatenigtaj Abrahama e'nopoe'pi' kenda Diosa ona'uynig daka' oknopoe'po huasi'po ijtoeapoy o'nopoe'uyate. ²⁰⁻²¹ Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'eapone, Abrahama oknopoe'hue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'jika'po huasi'po yokdik mo'eapone," daka' oknopoe'po o'tia'pakonhua'uyate. ²² Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

²³⁻²⁵ "Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopoe'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

¹ Diostaj oknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne.

Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyppo oro'taj mo'nopo'noeya'ne. ² Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopoika'po Diosere 'urunananada o'eapone o'nopoepo durugnanada o'ika'ne. ³ Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'eapet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopoepo pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne. ⁴ Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'ika'ne Diosa moknopoene. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopoene. ⁵ Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Dios di'nanada mo'ene mo'nopoea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopoika'uy ahue'dik o'eapone.

⁶ A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristo a' manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' kae'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'omey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene nopo'e'dik o'ika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpee'hue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone o'nopoene. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyppo Diosa mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknopoepo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpee'hue' o'uyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.

¹² Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpee'hue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buey'uyate. Adán nigpee'hue' o'epo dakhuea' o'ka'uynok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uynig'a Moisésenba'taj nigpee'hue' mo'enok castiga

ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poehued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uyunok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'nok aya'da huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apone. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerekatida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uyunok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne. ¹⁷ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uyunok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesústaj huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerekerekatida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uyunok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo aya'tada mo'nigbuey'uyunok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁹ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uyunok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknopoe'eritaj monika'ne.

²⁰ Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'nopoe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopoe'po nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹ Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopoe'po Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopoe'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o'ika'ne. Jesucristoere o'noika'po huadaky'o o'kika'ne.

¹ “Diosa nogiti nogiti oro'taj mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o'ika'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o'ika'ne.” Sue'ada opudomey nama'da mo'nopoetpi'.

Kenpa'nayo nopoe'hue' yanika'. Ken konig ahue' ijikay.
² Onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikahue'dik o'ne. Oro'omey huaknopoe'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikahue'dik o'ene. Ken konig oro'omey huaknopoe'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne.

³ Onte'ti dakhuea' kikahue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po bautiza egka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne.
⁴ Cristo e'bueyte egkubarakka'tada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Kenda oknopoe'depo bautiza egka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig Jesús'taj teynanada o'epo o'noyhuada'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

⁵ Cristo e'buey'uypi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpeika'ne.

⁶ A'nenda Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate.

Kenda oknopoe'po dakhuea' e'kika' batikdik o'ene.
⁷⁻⁸ Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Kenda oknopoe'po e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'eapone. Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopojika'ne.

⁹ Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'eapo. Dapita' bueyhue'dik o'eapo o'nopoene.

¹⁰ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da a'nigpeikaya'po Cristo o'noeonhuahuika'.
¹¹ Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopoe'po Diostaj mon'nigpeika'.

¹² Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikahue' mo'nika'.
¹³ Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'.

Nogda nogda dakhuea' kikahue' mo'nika'.

Diosa mo'nopo'noyhuada'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'. ¹⁴ Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahui'ka'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopōepo onte'ti dakhuea' kakahue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uynig'a huadaka' kakahue'dik e'eada oynayo Jesucristotaj oknopōepo dakhuea' kakahue' o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.

¹⁵ Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopōehue' mo'nika'. ¹⁶ E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone. ¹⁷⁻¹⁸ A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kakahue'dik o'ika'uynig'e. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopōepo dakhuea' kakahue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadakyō' o'kika'ne. ¹⁹ Opudomey daka' kan'nopegeke'po konig aratbut on'nopeika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadakyō'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

²⁰⁻²¹ A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kakahue'dik o'ika'uynig'e. Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. ²² Oynayo Jesucristotaj oknopōepo dakhuea' kakahue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. ²³ Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'eapo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopōe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

7

Ettone'en huatoe e'buiede'te nogtaj toepakdik o'epo huabo huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken konig Jesucristotaj oknopōedepo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'epo Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.

¹ O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'buiedepo nigpeehue'dik o'eapone. Kenda daka' mo'nopeene do'hued judío egomey. ² Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huatoe ekbueynayo

nogtaj toepakdik yane'. ³ Huatoe e'tanoe'ted ettone' nobokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

⁴ Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uyinig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopoe'po onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyatenok Cristoen o'epo 'urua'da Diosen kika'dik o'ika'ne. ⁵ A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'peede'po nigpeehue'ada nogiti dakhuea'da o'kika'uynek bueydik mo'ene Diosa oa'uyate. ⁶ A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisésenba' kika'dik o'ika'ne o'nopoika'uyinig'a oynayo Jesucristotaj oknopoika'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene Moisésenba'a mo'nopoea'uyne.

⁷ "Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'peedeada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huaboa'da o'nopoe'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'peeada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne. ⁸ Moisésenba' e'peedeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopoe'po nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' toehue' o'nepo nigpeehue'dik o'ne. ⁹ A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoe'hued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoe'hue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'peedeada Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopoe'uyne. Diosere noeonhuahuikahue'dik o'ene o'nopoe'uyne. ¹⁰ Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpeikahue'dik o'enok "bueydik mo'eapo," Diosa mona'de'uyne. ¹¹ Moisésenba' e'peedeada daka' nigpeikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'eapone," Diosa mona'uyne.

¹² Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida o'e. ¹³ Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. Moisésen huadak hua'ataj nigpeikahue'dik o'uynek "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'peede'po dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nopoe'uyne.

¹⁴ Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokirega Moiséstaj o'nopea'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijjeipo dakhuea' ijkika'uy. ¹⁵ Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoehue'da ijjei. ¹⁶ Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoey. ¹⁷ Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne. ¹⁸⁻¹⁹ Do'huada dakhue'da kahue' ijjei. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijjei. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. ²⁰ Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopea'nok dakhuea' ijkay.

²¹ Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. ²²⁻²³ Diosen hua'a huadakkanada o'e o'nopepo huakka' e'nigpeika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpeeta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nopeene.

²⁴ Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵ Diostaj e'nigpeika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

¹ Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kikhue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ² Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'eapo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadaky'o' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ³⁻⁴ Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'uyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'eapone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesús'a oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

5 Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huanopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. 6-8 Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.

9 Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikhue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. 10 Cristo opudomeytaj e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kikhue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne. 11 E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

12 Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone. 13 Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

14 Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. 15 Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisesenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. 16 Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. 17 Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

18 Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone. 19 Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya'

on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'.²⁰⁻²¹ Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpeehue' o'enok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'eapone. Huadariyo huae'erikon onte'ti parahue' ya'eapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadakyok'on ya'bakerekapet. 'Urubada ya'eapet.²² Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'.²³ Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huae' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne.²⁴ Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuayhued e'eaded oknopo'enok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue' ee'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopo'ika'ne.²⁵ Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶ Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopoehue'da ee'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne.²⁷ Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopo'ika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopo'ika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo'ika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopoe'po batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

²⁸ Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuika'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopo'ene.²⁹ Kenomeya Cristotaj o'noknopoe'apo huakkuruda Diosa o'maknopoe'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopoe'eried Huairi kaike'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate.³⁰ Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopo'ika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

³¹ Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene.

Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopoika'ne.
³² Diosa Huasi'po Jesústaj bueyhue' ka'e'po tiokahue'
 o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po
 mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpeea'ikaya'po
 Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete
 bo'tihuapokika'apone. Mo'noeanhuahuika'apone.

O'nopoene. ³³ Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka'
 bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uynok
 "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopoe'eritaj
 huaahue'dik mo'ika'apone. ³⁴ Oro'omeytaj Cristo

mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ee'tada
 o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok
 oro'omey huaknopoe'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da
 bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene.

³⁵ Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi',
 oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi',
 aypo toehue' ee'pi', yudtaj toehue' ee'pi', taka'a a'arakya'po
 e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da
 mo'ika'ne. ³⁶ Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'enok oro'omeytaj bo'huadiaypo
 e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue'
 on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue'
 mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷ Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok
 batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj
 nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ³⁸⁻³⁹ Diosa di'nanada
 mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.
 Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi',
 Diosen huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi', toto'
 huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa
 okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon
 batikhue'da oknopoika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi
 nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huahueyapi'
 Diosya' oktiparathue'dik mo'eapone. Diosa okbatikhue'da
 di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopoika'apone. Do
 daka' ijnopoe'y.

9

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹⁻³ Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued
 aratbut e'eada huakka'ada Diostaj nopo'koreahued
 o'nepo Cristotaj oknopoe'hued o'nenok kenomeytaj
 suhue'nanada ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore'
 huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj kanoknopoe'
 huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda

huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjeipo buttida ijjay Diosen Nokirega me'nopoea'nok da ahue' ijjei.
⁴ Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matojika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisésenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate.
⁵ Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' o'nuyate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

⁶⁻⁸ "Huasi'po i'toeapone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'eapo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matoeapone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopoene. ⁹ Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'toeapakuyate. Nogtiedda apag e'eada botsi'poa' huadapoyo o'nuyate. ¹¹⁻¹³ Isaacensi'po si'poe'hued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpejika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijjuu. Esaútaj sue'da di' ijjuu." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poe'hued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴ Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵ "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moisésaj Diosa ona'uyate. ¹⁶ Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey diga'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne. ¹⁷ Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoi'ke'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. ¹⁸ Egipto huairi nopo'koreahue'

kae' Diosa o'pakpo o'nopo'e'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoika'. Nogomeytaj kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopoika'.

19 "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'eapoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'. 20 Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkostonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame?" Diostaj onahue'dik o'ene. 21 Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'toepo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e. Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

22 Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopoea'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate. 23 Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopoea'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noeanhuahuike' moknopoea'ne. 24 Diosa o'pakpo judío aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'. 25 Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada o'manigmadoya'uyate:

Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uynig "do'hued aratbut o'ne," iija'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uynig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate. 26 Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," oda'ika'nigtaj "Dios huanoeonhuahuika'eriensi'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

27-28 Isaías Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isaías oa'uyate. 29 Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o'nenok Dios Huairi teynanada o'epo castiga o'magka'po aya'tada o'mahuiguyate. Oro'omey Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'eapone. Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone. Isaías o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesu-cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.

³⁰ Nogdakon e'manopoea'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut pakhue' e'nikapi' Jesucristotaj o'noknopoenok Diosa o'bakkahuea'depo "huadakda mo'ene," o'mana'uy. ³¹⁻³² Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' e'eada Diosa bokkahue'po "huadaka' mo'ene," mone'po Moisésenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok Diosa manopo'yareahue' o'uyate. Cristo konig e'ituka' huidonig e'bahuedatoka' huidonig o'enok kentaj huakka' judío aratbuta diga' okbira'po oknopoe'hue' o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo. ³³ Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huidonig o'enok huakka'ada oknopoe'hue'dik o'nika'apo. Kentaj huaknopoe'erinayo nama'da yoknopoi'kay ahue'dik o'neapo.

10

¹ Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey pogomey. ² Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopoe'hue'da o'ne. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki. ³ Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopoe'dik e'eada nopogkahue' o'nika'. Oro'omey huadakda o'ene. Moisésenba' daka' o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopoika'po Diosen Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. ⁴ Moisésen e'mana' hua'a Cristo aya'da o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵ "Huadakda mo'ene," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpeika'dik yanika'. Sigpi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda kikhue'dik o'ene. ⁶ Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'ene," kamane'po Cristotaj oknopoe'po "Cristotaj atotiakya'po kurudyō be'api' behuikdik o'eapo" nopoe'hue' o'ene. ⁷ Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api' hua'dik o'eapo," nopoe'hue' o'ene. Cristo huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuada'uyate. ⁸ "Huadak hua'a mo'peedepo mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopoe'de."

Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopoe'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay ⁹ "Jesús oro'en Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da ee'tada Jesústaj o'noyhuada'uyate huanopoya'da eknopoe'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁰ Huanopoya'da Cristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹ "Aya'tada Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,' o'mana'aponok huaknopoe'eria nama'da yoknopoi'kay nopoe'hue'dik o'neapo." Apagba'te kenpa' oa'. ¹² Aya' Cristotaj huaknopoe'eri judío ehue' huaknopoe'eritaj judío huaknopoe'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'ene," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o'ne. Judío huaknopoe'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopoe'eri konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo. ¹³ Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mapeedepo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. ¹⁴ Aratbuta Huairi Cristotaj oknopoe'hue' ee'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a peehuedda ee'nayo Jesucristotaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo Jesucristoen peehue'dikda o'nika'. ¹⁵ Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o'ne." Apagba'a oa'.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'peeada eknopoe'ta' pakhue'da o'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopoe, Huairi." A'nennanada Isaías a'uyate. ¹⁷ Kenpa' e'ika'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'peedepo oknopoe'dik ya'neapetpi'.

¹⁸ Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'peede o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meyopi' aratbut o'nika'po Diosen hua'a on'peede'uyate.

¹⁹ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopoe'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopoe'hue'da huae'eri o'ne opudomey nama'da mo'nopo'enig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopoe'aponok diga' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. ²⁰ Nog aratbuta do'taj ukhue' ee'pi' me'noknopoe'apone. Dios konig o'e moknopoe'a' Diostaj onahued ee'pi' Diosa o'maknopoe'a'apo. Isaíasa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹ Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpeehue'da mo'ika'ne. Do'taj moknopoe'batikuyne. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpeika' o'manika'uynig'a." Kenda Isaíasa Diosen hua'a oa'uyate.

11

Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po o'baktie'ea'uyate.

¹ Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda ijje. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon ijje. Diosa do'taj enhue' me'uyne.

² A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoi'ika'po maenhue'da o'ika'. A'nennada Elíasa Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopoe'ne. ³ "Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahugika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Elíasa e'tiona'pakte, ⁴ "Ehue', onyo'da noehue' i'ene. Q'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmakto'enok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne." Diosa Elíastaj oatokuyate. ⁵ Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoe'nok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁶ Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeanhuahuika'apo.

Aratbutada huadaknanada egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷ Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'ene," Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopoehue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopoehue'ya ka'nike'. ⁸ "Israel aratbuttaj Diosa oknopoehue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a oa'. ⁹ Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'toepo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoika'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopoenig'a Diosa castiga o'magka'apo. ¹⁰ Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopoehue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹ Judíomey Jesucristotaj oknopoehue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopoeapet. Oyda judío huae'eriomey Jesústaj oknopoehue' o'nenok nog aratbutataj oknopoe'dik o'ne. Nog aratbut huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknopoe'ta yan'pakapetpi'.

¹² Judío aratbuta Cristotaj oknopoehue' o'nenok nog aratbutataj huaknopoe'eri Diosere durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

¹³ Opud judío ehue' huae'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj digá'nada on'boroayika'ne. ¹⁴ Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen

bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga'da on'boroayika'ne. ¹⁵ Diosa judío aratbut oknopoe'hue' huae'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoe'depo huadaknanada o'eapo. Konig e'buey e'manoyhuadonig ken konig o'neapo. ¹⁶ Abrahamomey judío aratbuten adhuae'pane' Diosen aratbutda o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok kenomeyen adhuae' huayayo Diosen aratbut o'nepo Diosenyo'da yag'kika'apet. Kenda konig pan o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te huadakyó' Diosen o'e. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadakyó' o'e. Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuae'pane' huadakda o'nuynok adhuae' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

¹⁷ Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoe'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ektég konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknopoe'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po Diosa mo'nopo'noeanhuauika'ne. ¹⁸ "Oro'omey huaknopoe'eri huadakda o'ene. Judío oknopoe'hue' huae'eri konig hua'opi e'bakteganig dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoe'hue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoe'hue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoika'uynok kenomeyere opudomeyakon moknopoika'po kenda daka' yan'nopoe'.

¹⁹ "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰ Dakamon mo'nopoe. Cristotaj oknopoe'hue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' e'eada kenyo'da Cristotaj moknopoika'nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinopoe'hue' yanika'. Daka' yan'nopoika'. ²¹ Judío oknopoe'hue' huae'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopoika'nayo kenpa'ti eknopoebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'eapone. ²² Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopoe'hue' huae'eritaj ke'ponada

castiga o'magka'apo. Oknopoe'hue' judío huae'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopoe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopoe'hue' e'ika'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopoi'ika'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoe'batiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoi'ika'. ²³ Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoe'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeahuahuika'apo.

²⁵⁻²⁶ “Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoene.” Opud nog aratbut nama'da nopoe'hue' yanika'. Huakka'da judíomey Jesústaj oy eknopoe'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoe'denok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopoe'apo, kenda huaboa'da e'manopoe'a'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalén'ya Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'edeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. ²⁷ Kenda ijmana'uyng ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸ Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopoe'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹ Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'eapo. ³⁰ Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeehue' e'nika'uytada oydakon judíomey nigpeehue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹ Judíomey oyda Diostaj nigpeehue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahuika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³² Aya'tada konigti matinepahui'dik ka'e'po “aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika',” Diosa o'bahuua'uyate.

³³ Diosnayo huakka'nanada o'nopoi'ika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoi'ika'. Konig Diosa o'pakpo castiga

o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj
 o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig,
 nopoehue'dik o'ika'ne oro'omey. ³⁴ “Kenda Diosa
 o'nopoika'nig nopoehue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopoenok
 aratbuta Diostaj onmadikahue'dik o'ene. ³⁵ Diosa onte'ti
 mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda
 o'ene.” Diosba'a kenpa' oa'. ³⁶ Diosa aya'nanada o'ka'uyate,
 aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. “Dios 'urunanada
 o'ika', huaboro'nanada o'ika', huadaknanada o'ika'.” Aya'ada
 kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

¹ Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa
 di'nanada mo'ika'po mo'tinepahui'ka'nok okkahuehue'
 mo'nika'po “Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da
 ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy.” Huanopoya'da
 mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak. ² Konig oknopoehue'
 huae'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti kika'hue'
 mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig
 mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadakyo'da, kenda Diosa
 o'paknig mogkika'.

³ Jesucristoen huamanmadika'eri ijjepo daka' on'boroayi':
 Huairi ehue' e'eada huairi ijje' nama'da nopoehue'
 yanikati'. Huadakda ehue' e'eada huadakda ijje' nama'da
 nopoehue' yanika'. Opuada daka' yan'nopoika'. Diostaj
 'urua'da oknopoika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene,
 daka' nopoika'dik o'ene. ⁴ Huaso' nogtida ee'pi' huaba'
 hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta' nogda
 nogda huaso'a o'toepo nogso'tida e'eada huaba'a o'baa',
 hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a
 oa'pakika'ne. ⁵ Ken konig oro'omey huaknopo'e'eri
 huakka'nanada ee'pi' Cristotaj oknopoepo Cristoen
 nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya
 nogso'tida o'maika'ne.

⁶ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa
 mo'nopo'e'a'nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne.
 Nog huaknopo'e'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po
 nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa
 oro'taj e'manopo'e'a'nayo Diostaj daka' oknopoepo daka'
 mon'manbatia'pakonhuahuika'. ⁷ Kan'mantihuapoke'po
 Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka'
 mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po
 Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka'
 mon'manmadikika'. ⁸ “Yan'nopo'korea', Diostaj

yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi' e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka' yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoe'po Diosen 'urua'nanada mogkika'.

⁹ Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyoda mogkika'. ¹⁰ Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Noganayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuaa'ika'.

¹¹ Batikhue'ada Diosen diga'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

¹² Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

¹³ Pai'da e'eada huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

¹⁴ Oro'mey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

¹⁵ Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huiкте a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.

¹⁶ Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matoika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoe'hue' mo'nika'. Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoe'y," nopoe'hue' mo'nika'.

¹⁷ Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyoda mogkika'. ¹⁸ Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. ¹⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga iimagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. ²⁰ Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoe'po kokbeda'da on'pakpo

on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. ²¹ Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

¹ Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. ² Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. ³⁻⁴ Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotataj me'pukdik o'eapone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batikike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. ⁵ Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopepo mon'nigpeika'. ⁶ Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

⁷ Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'. ⁸ Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. ⁹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuaahue' yanika'. Nogen katepi' en'tae' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. ¹⁰ Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.

¹¹ A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuikya'po ida bo'huahuarakdeapone. ¹² Oy iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo

o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikhue' o'eapone. ¹³ Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikhue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoe'hue' mo'nika'. ¹⁴ Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoe'hue' mo'nika'po kikhue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuahue' mo'nika'.

¹ Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoe'hue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopo'epo," maboyhue' yanika'. ² Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nopoika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoe'hued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'nopoika'. ³ Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. ⁴ Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.

⁵ Kenpa'ti sabadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nopoika'. Nogomeynayo judioen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nopoika'. Sabado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sabadopi' nog judioen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'. ⁶ Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sabadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti

Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sábadotepi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.

7 Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi' oro'omey huata'da o'pakika'nig kikhue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone. 8 Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopoene. 9 Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa o'noyhuada'uyate.

10 Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o'eapone. Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone. 11 Apagba'a inpa' oa':

Ijnoeonhuahuikay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huiku-date mentibahuadpo "Cristoyo'da Dios Huairi o'e," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa'.

12 Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo "dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj ona'dik o'eapone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a'eya'po daka' mon'nopepo huadaky'o' mogkika'.

13 Konigepo "dakhuea' o'ka'," Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj huidpotapi' huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' a'eya'po huadaky'o' mogkika'. 14 Konig Jesucristo Huairitaj huaknopoe'eri ijjepo aya'da huaen aypopi' huadak o'enok bapika'dik o'ene doa e'nope'tada "huaen huakyaripi' donayo bapehue'dik ijje," nogapi' en'nope'tada do e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da o'e. 15 Kenda huaenpi' huama'buya bapehue'dik ijje on'nopoika'nig oro'omeya e'bapika'nayo huama'buytaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ogka'apo. Konigepo huama'buytaj di' maehue'dik o'eapone. Kenomey huaknopoe'eri huama'buytakon a'manopo'yareaya'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken huaen huama'buy bapehue'dik o'epo oknopoe'batikhue' ka'ne'po ken huaen bapehue' mo'nika'. 16 Dakhuea'da ogka' huaahue' mo'ike'po

konig kika'dik o'ene e'nopoada kikhue'dik o'ika'ne.
 17 Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj oknopoika'po
 "in huaen bape'dik o'ene," "nog huaen bapehue'dik
 o'ene," kirigayo' nopoehue' o'ika'ne kenpa'ti "in huamai'
 mai'dik o'ene," "nog huamai' mayhue'dik o'ene," kirigayo'
 nopoikahue' o'ika'ne. Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj
 oknopoika'po Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da e'kika'
 kirigayo' mon'nopoika'po mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo
 Huairitaj oknopoepo o'eretdi'pakpo huayahuaya di'
 mo'maepo mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj
 oknopoeknok Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'ne.
 18 Ken konig Cristotaj o'nigpeikapo Diostaj o'durugpakika'ne.
 Kenpa'ti "huadakda ogkika'," aratbuta bo'huaikapone.

19 Huama'buy huayahuaya di' a'maikaya'po huayahuaya
 a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika' mon'eretpakika'.
 Kenpa'ti huama'buy nogiti nogiti Jesucristo Huairitaj
 kanoknopoike'po 'urua'nanada e'kikata' mon'pakika'.
 20 Nog huaknopoeri huama'buy huaenpi' bapehue'dik
 o'ene yan'nopoetpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro'
 e'pe'nayo oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konigepo
 onte'ti Cristotaj ya'noknopoebatikapetpi'. Konigepo huaen
 huadakda bape'dik ee'pi' bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj
 dakhuea' batokahue' mo'nika'. 21 Oro'omey huaen o'pe'nok
 huamai'hue o'mai'nok katapi' o'ka'nok huama'buyakon
 dakhuea' eka'nayo eknopoebatiknayopi' dakhue'da o'e.
 Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue mayhue'
 mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'. 22 Aya' huaenda
 bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'.
 Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea'
 kikhue' o'ene o'nopoedepo durugda o'eapone. 23 Ken huaen
 bapehue'dik o'ene e'nopoada e'bape'nayo dakhuea' o'kay
 o'nopoepone. Katapi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoada
 eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

*Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'.
 Oro'enda o'pakpo kikhue' mo'nika'.*

1 Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik
 o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka'
 o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po
 mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikhue' mo'nika'.
 2 Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti
 huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po,
 kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. 3 Cristo huata'da
 a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Diosenyo'da

e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ⁵⁻⁶ Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huqe'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷ Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopoe'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸ "Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj iymanigta'mona'apoy." Diosa judío adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judiotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹ Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoe'denok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judío ehue' huqe'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' huqe'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahuika'," iija'apoy. Diostaj ijabatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti iija'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

¹⁰ Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

¹¹ Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

¹² Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'eapo. Nog aratbutenbeta' Huairi o'eapo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoi'ka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

¹³ Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoi'ke', Cristotaj

moknopoe^{po} mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoike'po. Ijtiona'pakikay.

¹⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopoe^{po} huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopoe^{pi} ¹⁵ Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶ Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopo^{enok} Diosen Nokirega o'manopo'toe^{po} Diosa bae'dik mo'maeapone.

¹⁷ Jesucristotaj yoknopoe^{po} Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' huae'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijikay. ¹⁸ Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesús en huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'enig 'urua'nanada ijkika'uynok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoika'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹ Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijkika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalén'ya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilirico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. ²⁰ Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopo^{edenok}, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a peehued ee'ted ijpakpo ijmanmadikikay. ²¹ Kenda Apagba'te oa'nig ijkikay. Aratbuta Cristotaj tipeehued o'neonhuahuika'depo on'tipeeapo. Cristotaj o'noknopo^{enka}'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopoe'uyate.

²² Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik iije'uy. Jesucristoen huadak hua'a peehued huae'eritaj huakkuru hua'dik iije'uy. Konigepo opudomey Roma huae'eritaj huahuahue'dik ijjuy. ²³ Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo ²⁴ España yo ijtikonhuahua'po

opudomeytaj ijmata'ika'apoy, ijnopoey. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Españayo menta'mona'. ²⁵ Oyednayo Jerusalényo ijhua'apoy. Pai'da e'ēada huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe ijtohua'apoy. ²⁶ Macedonia huaknopoe'eria kenpa'ti Acaya huaknopoe'eria Jerusalényo pai'da huaē'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. ²⁷ Jerusalénya' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huaē'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopoe'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. ²⁸ Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Españayo ijhua'po opudomey Roma huaē'eritaj onta'unapet. ²⁹ Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'toenok on'madurugpaka'apone.

³⁰ Jesucristo Huairitaj moknopoe'po Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ēa'nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. ³¹ Judeaya' oknopoe'hue' huaē'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. ³² Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yokyeapoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. ³³ Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kaike'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Oro'omeyen huido, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknopoe'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'. ² Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopoe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

³ Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay. ⁴ Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huaē'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba'

a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadi'kta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huae'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopoe'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. ⁶ María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷ Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadi'kta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. 'Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoe'y. Do'hua Jesucristotaj oknopoe'hued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'taene. ⁹ Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰ Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eada Cristotaj oknopoe'batikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadi'kta'monay. ¹¹ Herodión do'hued aratbut o'e. Herodióntaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadi'kta'monay. Huairi Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne. ¹² Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadi'kta'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'igkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nigkika'uyate. ¹³ Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'taika'uy. ¹⁴ Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadi'kta'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadi'kta'monay. ¹⁵ Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj huaknopoe'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶ Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huae'eri huaknopoe'eria saludos on'madi'kta'mona'.

¹⁷ Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoe'hue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopoe'de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue'yanika'. ¹⁸ Kenomey nama'da huamanmadika'eri

oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'.¹⁹ Opudomeya Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpeika' aya' huaknopoe'eriada nogya' nogya' mo'tinopoene. Konigepo ijdurugpaki. Opudomey huadakyo' a'kikay' daka' mo'nopoika'nok kenda ijpaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopoehue' mo'ika'nok kenda ijjeretpaki.²⁰ Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'eapone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

²¹ Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosíptererea saludos mo'dikta'mona'ne.

²² Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

²³ Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopoe'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne.²⁴ Aya' opudomey huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Dioštaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

²⁵ Dios 'urunanada o'e. Teynanada o'e. Konig teyda kanoknopoike'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopoe'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopoika'uyate.²⁶ Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopoēa'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeēdepo o'noknopoēde. Kenda yan'manopoē' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopoike' kanigpeike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopoēa'de.

²⁷ Dios nogtida Huairi o'e. Diosayo'da aya'nanada o'nopoē. Jesucristotaj oknopoēpo "Dios 'uruda o'e. Kenpa'da huadak-nanada o'e." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS

Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opuđtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne. ² Opuđ Corinto huakka' jakyo huae'eri mo'ene. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opuđtaj boktie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopoe'po Diosen mo'ene. Opuđtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o'e. ³ Apag Dios oro'en o'e. Dios, Huairi Jesucristoerea opuđtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opuđtaj huadaknopoada mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopoenok Diosa opuđtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

⁴⁻⁹ Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noeonhuahuike'po Diosa opuđtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesustaj moknopoika'nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpeenok 'urunanada e'huae' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopoenok aya' opuda Diosen daka' kagkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuda kan'nopoike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pee'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopoika'po mo'nigpeika'. Konigepo Jesucristo onte'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika'nok Diosa aya' daka' kagkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'huaya' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' ogka'," be'api' huaahue'dik o'neapo. Konigepo Diostaj dakiti yonikay.

Opuđ bokupopakpo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ene, kenpayo'da yan'nopoika'. Nogpa' nogpa' nopoehue'yanika'.

¹⁰ Opuđ huakka'da mo'epo konigyo' aya'ada yan'nopoika'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue'

yanika'. Konigyo' yan'nopoika'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopoika', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga'da o'nona'ne. ¹¹ Huayahuaya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak huaē'eri kenda mename'ne, egomey pogomey. ¹² "Pabloen huaknopoe'eri ijje'y." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopoe'eri ijje'y." Nogomeya o'da'ika'. "Pedroen huaknopoe'eri ijje'y." Nogomeya o'da'ika'. "Cristoen huaknopoe'eri ijje'y." Nogomeya o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuda boa'ika'ne. ¹³ Cristotaj po'sakeahue' o'nuy. Hueypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o'ne'uyne. Konig do'hued huaknopoe'eri ka'ne'po bautiza ogkahue' o'nuyne. ¹⁴ Botta'tayo'da bautiza ijmagma'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagma'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da ijje'uy. ¹⁵ Pabloen huaknopoe'eri kaē'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o'ne. ¹⁶ ...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza yogka'uy. Estéfanas huabeteretaj bautiza yogka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da ijje'uy ijinopoe'y. ¹⁷ Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'uyne. Jesús en huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesús a o'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesús a o'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'uyne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj oknopoe'hue'dikda ya'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya'neapet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuika'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopoe'denok Diosa o'manopo'yarea'de.

¹⁸ Hueypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o'e oknopoe'hue' huaē'eria on'nopoika'po kenpa'da bueydik o'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopoiika'po onte'ti Cristoere o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone. ¹⁹ Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Oknopoe'hue' huaē'eria huakka' katetapi' on'nopoika'nig'a. Nogok nopoe'hue'da o'neapo. Aratbut huakka' on'nopoēnig'a kenda nama'da on'nopoe ijhuaa'apoy. A'ennada Diosa oa'uyate.

²⁰ Huakka' huanopoe'eri 'urua'da huanopoe'eri nama'da on'nopoika'nig'a Diosa o'manopoea'de. Diosyo'da huadak-nada o'nopoe. ²¹ Dios o'paknok aratbut hua'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Diosa daka' o'nopoepo Jesusen huadak hua'a huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopoe'hue' huae'erianayo on'tierikika'.

²² Judío aratbuta aknopoe'ya'po konig Diosayo'da ka'dik o'enig eaktiahuayenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nopoe'ta' nog aratbutada on'pakika'. ²³ Hueypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'peepo huakka' o'nokbira'po oknopoe'hue'dik o'nika'. Jesús hueypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'peepo nama'da hua'a o'e on'nopoika'. ²⁴ Judío aratbut huaknopoe'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopoe'eri Jesucristotaj on'nigpeenok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Kenda Dios o'nopoepo 'urua'da o'kika'. ²⁵ Kamanigbueye'po Diosa kurudya' Jesústaj o'ta'mona'uyate. Dios nopoe'hue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nopoe'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopoepo o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate. ²⁶ Opuomey huaknopoe'eri sue'ada huakka' huanopoe'eri ee'pi' sue'ada teyda huairi ee'pi' sue'ada huairi huairiensip' ee'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopoe'dik mo'ene, egomey. ²⁷ Diosa o'pakpo sue'da huanopoe'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopoe'eria kan'bira'e'po Diosa nopoe'hue' huae'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate. ²⁸ Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj o'baktie'ea'uyate. ²⁹ "Huadakda ijje'y. Huairi ijje'y. Huakka'da ijnopoe'y." Dios e'peete ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy. ³⁰ Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj oknopoi'ka'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopoika'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Diostaj huadaky'o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Dioseno'da e'kikata' o'pakika'ne. Jesucristotaj oknopoenok Diosa mo'nopo'toe'po mo'noeanhuahuika'apone. ³¹ Konigepo, "Huaboro'da Dios. Huadakda o'e Dios. Huamatinepahui'eri Dios o'e. Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta kan'manbatia'pakike'." Ken konig Apagba'a oa'.

Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabloa o'manbatia'pakika'uy.

¹ A'nenda opudomeytaj ata'huadeya'po on'huahua'uy, egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig ijmanbatia'pakika'uy. Diga'da huanopo^eerien hua'a onikahue' o'nika'uyne. ² A'nenda opudomeyere ijjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti Cristo hueypa cruzte o'buey'uyate kendayo'da e'manbatia'pakta' ijpakika'uy. ³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadika'po konig teyhue'da ijika'po kenpa'ti ijjiriga'po ijme'pukika'uy. ⁴ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakpo konig huakka' huamanopo^eeria 'urunanada on'manmadika'nig manmadikahue' ijika'uy. Diosen Nokireganayo teyda be'tihuapokika'nok daka' Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanbatia'pakika'uy. ⁵ Huabokereken 'uruda hua'a mo'peedepo Diostaj moknopo^eenig'a Dios kenda pakhue' o'e. Diosen teyda hua'a mo'peedepo moknopoika'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e'nopo^e Diosen Nokirega mo'nopo^ea'ika'

⁶ Huaknopo^eeri daka'da o'noknopo^eonhuahuika'nigtaj Diosen 'urua'da huanopo^e o'manmadikikay. Kenda oknopo^eehue' hua^eeri on'nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Oy gobierno huairi o'nika'nignayo on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e'nopo^e ehue'da o'epo. Kenomeyen hua'a manmadikahue' o'ikay. ⁷ A'nennanada Dios soatayo' o'nopoika'uyatenig aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari kahued oro'taj kurudyo ijbatohua'apoy Diosa soatayo' o'nopo^euyate. Kenda ijmanbatia'pakikay. ⁸ Kenda nogbayo nogbayo huairi nopo^eenkahue' o'ne'uyate. E'nopo^eenka'nayo Jesús oro'en 'uruda huairitaj hueypa cruzte arakhue' ya'neay'uyet. ⁹ Apagba'a oa'po:

Diostaj di'da hua^eeritaj 'urua'da Diosa mo'nigkika'apone. Kenda Dios 'urua'da mo'nigkikaponig aratbuten huakpoa tiahuayhue'dikda o'nika'uy. Kenda pe^ehue'da o'nika'uy. Kenpa'ti kenda Diosa mo'nigkikaponig nopo^eehue'da o'nika'uy.

¹⁰ Kenda Diosa mo'nigkika'aponig oro'taj a'manopo^eenkaya'po Diosen Nokirega bo'tihuapokuyne. Aya'da Diosa o'nopo^e Diosen Nokireg kenpa'ti o'nopo^epo oro'taj mo'nopo^ea'uyne.

¹¹ Konig nog aratbuta on'nopoika'nig oro'omeynayo nopo^eehue'dik o'ika'ne. Ke'nen nokiregayo'da kenda on'nopo^e. Konigti kenda Dios o'nopoika'nig Diosen Nokiregayo'da o'nopo^e. ¹² Konigti kenda Diosa katetehue' mo'nigkika'aponig a'nopo^eenkaya'po Diosen Nokireg oe'uy.

Aratbuten nokireg baehue' o'uyne. ¹³ Kenda Diosa oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokirega mo'nopo^{ea}'uyne. Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on'nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.

¹⁴ Aratbuta Diosen Nokireg toehue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'manmadikika'nig peehue'dik o'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da o'e on'nopo^{eo}. Diosen e'manmadika' nopounkahue' o'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokirega o'manopo'toenok on'nopoenkika'. ¹⁵ Aratbut Diosen Nokireg on'nopo'toepo aya'da nopo^e'dik o'ne. Huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' nopo^e'dik o'ne. Nogomey Diosen Nokireg toehue' o'nepo "dakhuea' ogka'," oro'mey huaknopo^e'eritaj huaahue'dik o'nika'. ¹⁶ "Kenda Dios Huairi o'nopoika'nig be'api' nopo^{eh}'ue'dik o'ne. Diostaj onmadikahue'dik o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'nayo Diosen Nokireg o'nopo'toene o'nopo^{ey}. Konigepo Cristoen e'nopo^e' oro'akon o'nopo^{ene}.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri o'ene.

¹ Ken konig huabokerek Diosen Nokirega nopo'toehue'da mo'enok opudtaj onbatia'pakdik ijika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o'noknopo^{eden}itaj onbatia'pakdik ijika'uy. ² Konig huasi'potaj on'hue on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o'nonmadikika'uyne. Konig huabokerektaj ijmanmadikikay opudtaj onmadikahue' o'nika'uyne. Huabokerektaj e'manmadika' peehue'dikda mo'ika'uyne oyda kenpa'ti peehue'dik mo'ika'ne. ³ Aratbutada on'pakpo ogkika'nig opudomeyakon Diosen Nokirega o'pakika'nig kikhue' mo'ika'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuaypo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Diostaj oknopo^{eh}'ue huae'eri ogkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Nokiregtaj nigpeehue'da mo'ika'ne. ⁴ "Pabloen huaknopo^e'eri ijje." Noga boa'ne. "Apolosen huaknopo^e'eri ijje." Noga boika'ne. Konig huabokerek Diosen Nokireg nopo'toehue'nanada huae'eri mo'ika'.

⁵ Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o'epo Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'uynok opudomey Jesustaj moknopo^e'uy. Konig Diosa mena'uyningda ijmanmadikika'uy. Konig Diosa Apolostaj ona'uyningda o'kika'uy. ⁶ Do Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Diosa opudtaj huaboa'da moknopo^{ea}'uyne. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne.

Diosa o'tihuapoknok nogiti nogiti Cristotaj moknopoe'uyate. ⁷ Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o'ne. Be'api' huamanmadika'eri hueretda ehue'da o'ne. Diosayo'da nogiti nogiti yaknopoe'taj o'batihuapokika'. ⁸ Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadaknada ogkika'. Kenda noga noga ogkika' Diosa o'nopoe'po dakhuapa o'bayokapo. ⁹ Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o'ene. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj 'urua'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj moknopoenok konig Diosen jak mo'ene Diosa o'ka'. ¹⁰ Do konig 'uru jak huaka'eri ijjepo Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay. Diosa be'tihuapokonhuahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o'e. Jesucristotaj eknopoe' konig jak iddu o'e. Huaknopoe'eritaj noga Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'. ¹¹ Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada' noga jak 'iddu ehue'dikda o'ne. ¹² Jesucristoen huaknopoe'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya sue'da huadakdik huaknopoe'eritaj on'manmadika'apo. ¹³ Jesús e'tiakte Diosen kene'huaya' huame'noe o'eapo. Kenoka' aya'da Diosen dakhuapa on'baa'de'ika'nig'a aya'ada on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadakda e'manmadikika' bakpakahue' o'eapo. ¹⁴ Konig 'iddute jak ogkadhuapo Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e'ika'nayo huamanmadika'eritaj dakhuapa ya'bayokapet Diosa. ¹⁵ Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopoe'eri eknopoe'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da o'eapo. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'norokpo Cristoere onte'ti on'neonhuahuika'apo.

¹⁶ Opud Cristoen huaknopoe'eri mo'ene. Opud konig Diosen jak mo'epo Diosen Nokireg opudennopo'yo o'ika'. ¹⁷ Diosen jak kenpa'da 'urua'da o'ika'. Diostaj 'urua'da o'e. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'ene. 'Urua'da Diostaj mo'ika'nok. Diosen huaknopoe'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

¹⁸ Huata'da nama'da onahue' yanika'. "Donayo huakka'

ijnopoēy.” Ahue' yanika'. Aratbutenda e'nopoē huakka'da ijnopoēy bepi' e'nopoē'nayo hueretda e'nopoē a'nopoēya'po “nopoēhue'da ijjēy,” kan'nopoika'. ¹⁹ In huadariya' huabokerek huakka'da on'nopoika'. Aratbutada e'nopoē Diosa pakhue'da o'ika'. “Huakka'da ijnopoēy aratbuta ea'ada nama'da ogkika'nok Diosa o'nopoēpo ehue'da o'maea'.” Apagba' kenpa' oa'. ²⁰ “Huakka' huanopoē'erien e'nopoika'taj Diosanayo o'nopoē. Kenomey nama'da on'nopoika'nig Diosa o'nopoē.” Kendakon Apagba' oa'. ²¹ Konigepo, “Oro'en huamanmadika'erinayo 'urua'da monmadikika'ne,” ken konig batia'pakhue' yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne. ²² Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotaere bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noe onhuahuika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'taene. ²³ Opud Cristoen mo'ene kenpa'ti Cristo Diosen o'e.

4

Cristoen huata'moneria konig ogkika'.

¹ Apolos doere Cristoen huanaba' o'epo Jesucristoen buttida hua'a daka' kan'manmadike'po Diosa mo'nopoēa'uyne kenpa'ti mo'ta'mona'uyne. Ken konigda opuda oro'taj moki'e'ne. ² Huanaba'a huairien o'tamatoepo daka'da tamatoedik o'nika'po kenpa'ti ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpee onhuahuike'. ³ Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'nopoetpi'. Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'nopoetpi'. Kenda mepu'kehue'dik ijjēy. Kenda ijkika'uy huadakpi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da tome'pukhue'dik ijjēy. ⁴ Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' ijika'uy donayo ijnopoēy. Konigepo Diostaj huadakda ijjēy ahue'dik ijjēy. Diosayo'da kenda huaa'dik me'ene. ⁵ Kurudya' Cristo tiakhued ee'ted. “Cristoen huanaba' huadak o'ka' dakhuea' o'ka',” ahue' yanika'. Cristo e'tiakte katapi' huanaba' huanopoya'da o'nopoika'nig kenpa'ti katapi' o'kika'nig konig iregireg o'kika'nig kenda Cristoa o'batiahuay'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopoēa'apo. Huabokerek 'urua'da e'kika'nayo, “Huadakda i'kikame'ne.” Cristoa o'mana'apo.

⁶ Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa' on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpeika'dik mo'ene. Diosen huamanmadika'eri noga “Huadakda o'e. Kentaj ijpaki. Noga huamanmadika'eri dakhue'da o'e.” Ken konig ahue' yanika'. Aya'tada konigti yan'bakapika'. ⁷ “Oro'nayo huadakda o'ey. Nogomey

sue'da huadak o'ne." Kenpa' nopoehue'dik mo'ene. Aya'da mo'matoika'nig kenpa'ti aya'da mo'nopoika'nig Diosa mo'bayokuyne. Konigepo do'huada aya'da ijbae'ika'uy nopoehue' yanika'.

⁸ Huakka'da Diostaj oknopoikay. Aya'da katepi' o'paknig o'matoey. Opud oy mo'nopoenig'a. Oro' huairi o'ey, Pablo Sósteneseretaj pakhue' o'ey opuda mo'nopoenig'a. Opudomey huairi ka'ne' ijjeretpaki. Opud huairi ee'nayo oro' opudere huairi yahue'dik o'eapet. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po oro'taj Diosa mo'ta'mona'uyne. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o'ey. Huanaba'onig o'ey. Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o'ne. Aratbuta on'batia'pakika'. ¹⁰ Cristoen o'kika'nok huasegda o'nepo ogkika' aratbuta oro'taj mo'tinopoepo. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopoikay huata'da mo'tinopoika'ne. Oro'nayo teyhue'da o'ey. Opudnayo teyda mo'ene. Nopoehue'da o'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopoika'nok opudomey huadakda o'ne aratbuta mo'tinopoike'po. ¹¹ A'nenda oydakon aypota' o'ikay kenpa'ti maymaya' o'ikay. Kenpa'ti yudtata' pai'da o'ikay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig nogyon nogyon o'hua'udhuahuikay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o'ika'. ¹² Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o'arogikay. Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' egka'te bahuadiayhue' o'ikay. ¹³ Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o'enok, oro' konig pakhue' o'nika'nig o'enok oro'taj pakhue' mo'epo mo'enne.

¹⁴ Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o'nene. Opud konig do'hued huasi'po mo'enok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida huaoj mo'toene. Do'taj mo'toene. Konig opuden huaoj ijje. Jesucristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyne. ¹⁶ Konig do 'urua'da ijkika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.

¹⁷ Konigepo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo konig do'hued huasi'po huadi'nanada o'e. Ke'na Diostaj daka' o'nigpeika'. Konig Jesucristotaj ijnigpeika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesústaj huaknopoe'eritaj ijmanmadikika'uynig kenda Timoteoa monbatia'pakapone. ¹⁸ Pablo ome'pukpo oro'te

tiakhue' ya'eapet sue'ada do huadakda ijje'y huanopo'e'eria e'nopo'e'tada, ¹⁹ a'ti opudte ijtiakapoy ijnopo'e'y Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ijje'y huaa'eri menpa' huadak ka'dik o'neapo ijnopo'e'apoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida o'e ijnopo'apoy. ²⁰ Dios Huairitaj e'nigpeika' huakka'dik huapa ehue' o'e Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosa oro'taj mo'nopo'to'e'po Diosen e'ka' montihuapokika'ne. ²¹ ¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi' daka'da e'mato'e'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopoe'eri e'e'ada dakhuea' o'ka'nok yan'maoroka'. Pabla o'mana'uyate.

¹ Opudomeyere nogtida huaknopoe'eria ke'nen huaoen huato'e'taj okto'e, o'tipe'y. Kenda dakhuea'nanada o'e. Ken konig Cristotaj oknopoe'hue' huae'eritipi' kahue' o'nika'. ² Oro'omey huadakda o'ey. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopoika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada e'dik mo'ika'ne. Opud e'kupopakya' maoroka'dik yanika'. ³ Do'hued huaso' opudere ehue' ee'pi' do'hued nokiregnayo opudere o'ika'. Ken huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey. ⁴ Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokireg opudere mo'eapone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'eapone. ⁵ Ken dakhue' huabokerek ke'nen huaso'taj castiga kagke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokireg onte'ti Diosere ka'noanhuahuike'po toto'taj yan'yokti'.

⁶ Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yaorokti'." Onahued mo'ene. "Huadakda o'kikay." Opuda nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudya' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj orokahue' ee'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone. ⁷ Opud dakhuea' kahue' mo'eapetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpeika'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate. ⁸ Konigepo huadaknopo'da mo'toika'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopoika'po nogiti Cristotaj yanoknopoika' nogiti Cristotaj yan'nigpeika' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

⁹ Huabokerek toepakhued e'e'ada ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada o'e. Kenomeyere ikahue'dik mo'ene. Kenda a'nenda o'nigmadoya'uyate. ¹⁰ Oknopoe'hue' huae'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika',

kenpa'ti noga e'eretmatoeada nogiti nogiti huakka'da on'pakika', kenpa'ti noga on'berika', kenpa'ti noga e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ikahue'dik yanika' opudtaj onahue' o'nuyne. Kenomeytaj kenpa'da bakhuahue'dik mo'ene. ¹¹ Aratbut Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy ijje^y ea'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matoeada nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' o'ikapi', huabere'eri o'nepi', Kenomeyere ikahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta' ijpaki. ¹²⁻¹³ Oknopoe^hhue' huae'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ijikay. Diosayo'da kenda mana'dik o'e. Opudomey huaknopoe'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudada maoro^ka'dik mo'ika'ne. Konigepo ke'na huaknopoe'eri ke'nen huaoen huatoe'taj oktoika', kentaj yanen'.

6

Oknopoe^hhue' huae'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

¹ Menokapi' o'nen huama'buy huaknopoe'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopo^epo gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopoe^hhue' huae'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopoe'eried huairite batohuahue' mo'ika'? Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene. ² Nogok kene'huaya' huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesúsen huaknopoe'eria on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuaa'apo. Kenda mo'nopoene. Opudere huaknopoe'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea' eka'nayo opuden huairianayo manoe^yika'dik mo'ene. ³ Diosen huata'moneria nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuaa'dik o'eapone. Kenda mo'nopo^e. Konigepo oro'en huaknopoe'eritaj daka' o'pepo dakhuea' o'ka' huaa'dik o'eapone. Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'. ⁴ Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea' eka'nayo oknopoe^hhue' huae'eri huairite batohuahue' yanika'. ⁵ Kenda mona'nig opud bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopoe'eriapi' nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopoe'eria menpa' ya'e. Ke'na manoe^ynoeyika'dik o'e. ⁶ Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopoe^hhue' huae'eri huairite kan'manoey^epo batohuahue' yanika'.

⁷ Kenoka' nog huaknopoe'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoey^epo oknopoe^hhue' huae'eri huairite

mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada bo'kika'ne. Nog huaknopoe'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda huadakda o'e. Nog huaknopoe'eri ontaj ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik i'et kenda huadakda o'e. ⁸ Opuđ huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

⁹⁻¹⁰ Nama'da huaa'eritaj manpeehue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere ikahue' o'neapo. Kenpa'ti huatoeere ehue'ada nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti e'ketka' Diosta' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen huatoe'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti borrachoa' huakika'eri. Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huamahuia'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo. ¹¹ Nogte huakka'mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti Diosa mo'nopo'toenok Diosenyo'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen Nokirega o'paknok "huadakda mo'ene," Diosa mona'uyne.

Oro'en huaso' Diosen o'e.

¹² "Katepi' e'ka'ta' ijpakpo ka'dik ijjei." Aratbuta on'batia'pakika'. Katepi' kahue' yanika' Diosa manahue' ee'nayo kenda ka'dik ee'pi' kenda kika'dik e'eada tihuapokhue'dik mo'ika'ne. Katepi' oro'omey kika'dik e'eada batikhue'dik o'eapetpi' o'nopoepo kenda kikhue' mo'nika'. ¹³ Huaaypotehuapa Diosa aypo mo'nigka'uyate. Aypotehuapa' Diosa huaaypo bo'ka'uyate. Nogok aypo ehue' o'eapo kenpa'ti huaaypo ehue'da o'eapone Diosa kenpa' oa'nok. Nogen huatoe'taj kan'bakde'ike'po Diosa oro'en huaso' kahue' o'uyate. Cristotaj huadakdayo' kagkike'po Diosa oro'en huaso' o'kuyate. Kenpa'ti Cristoa daka' mogkika'ne. ¹⁴ Diosa Jesús Huairitaj huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyatenig konigti kubarakya' Diosa teyda o'epo mo'noyhuada'apone oro'taj.

¹⁵ Oro'en huaso' Cristoen o'taene. Do Cristoenso' ijjeipo huabakdejeritaj sigpi' bakdejhue'dikda ijkay. ¹⁶ Huabokerek huabakdejeritaj e'bakdejnayo botta' e'eada konig nogtida o'ne. Kenda opud mo'nopoetpi'. "Botta' e'bakdeada konig nogtida o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. ¹⁷ Aya'da huaknopoe'eri

Cristotaj o'noknopoepo Cristoere konig nogtida huaso' o'ne. Konig Cristo o'pakika'nig kenomey konigti on'pakika'.

¹⁸ Nogen huatoeā e'bakdejta' e'paknayo yan'makmonikati'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj on e'bakdejta' e'paknayo kae' yan'nopepo yan'monikati'. Nog ettone'taj huatino e'matie'nayo o'nen huaso'tada dakhuea'da i'ka'ne. Nogda katepi' dakhuea' eka'nayo o'nen huaso'taj dakhue' ogkahue' i'ene. ¹⁹ Oro'en huaso' Diosen jak o'ene. Oro'omeytaj Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne. Oro'en huaso'yo o'ika'. Oro'en huaso' Diosen o'tae. ²⁰ Huakka'teda ee'tada Diosa mo'nigbae'uyne. Diosa oro'taj a'nigbaeya'po Jesustaj mo'nigbueya'uyate. Konigepo oro'en huaso' 'urua'da mogkika'nok aratbut oro'omeytaj bo'tiahuaypo, Dios huadaknanada o'e. On'huaa'ika'apo.

7

E'toepaktaj Pabloa o'manmadika'uyate.

¹⁻² E'toepak menpa' huadak ya'e do'taj on'nigmadoya'uyate. Kenda e'nopoe'ta' bo'pakpo on'nigmadoya'uyate. Huabokerek toepakhue' ee' huadakda o'enig'a nogta' nogta' e'eretpaknayo kan'toepakike'. Kenpa'ti ettone' konigti huatoeyo'da toe'dik o'ne. ³ Ettone' e'bakdejta' e'paknayo huatoeereda bakdejdik o'e. Konigti huabokerek e'bakdejta' e'paknayo huatoeereda bakdejdik o'e. ⁴ Huabokerek e'toepakde' huatoeen huaso' on'taika'. Kenpa'ti ettone'a huatoeen huaso' on'toika'. ⁵ Huatoe e'paktada "Bakdeahue' ijje," ahue' yanikati'. Kenoka' onpapayo' bo'pakpo sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. A'tiona'pakya'po sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. Ken ona'ti huatoeere yan'huedikati'. Idada onte'ti huatoeere e'huednayo konig huanopoda nama'da o'paknok kenpa'ti kenda toto' o'paknok kahue' mo'eapone.

⁶ "Yan'toepak." Manahue' ijje. E'toepakta' e'paknayo toepakdik mo'ene. ⁷ Do huatoe toehue' ijje. Do ijenig konig aya'ada ee'nayo kenda do e'paktada nogte kan'toepake'po Diosa o'batihuapokika' kenpa'ti nogte toehue' ka'ne'po Diosa o'batihuapokika'.

⁸ Konig do opud toepakhue' e'ika'nayo huadakda o'e. Opud toepakhued huae'eritaj kenpa'ti ayhuataj o'nona'ne. ⁹ Huakka'da huatino e'matie'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda mo'epo, yan'toepakti'. E'toepaknayo huadakda o'e. Huatoe toehue' e'eada e'bakdejta' e'eretpakika'nayo dakhue'da o'e.

¹⁰ Huatoe'taj enhue' yanika'. Ettone' e'toepakde'taj ijmanay. Kenda Jesús Huairia huakkuruda o'mana'uyate.

¹¹ Ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogdakon toepakhue' ka'nike'. Onte'ti huatoe'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huatoe'taj kenpa'ti enhue'dik ka'nike'.

¹² Huabokerek huaknopoe'eri o'epo ke'nen huatoe' oknopoe'hue' huae'eri e'eada ke'nen huatoe'taj e'enta' pakhue' o'nika'nok huabokereka huatoe'taj enhue' yanika'. ¹³ Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eri o'epo huatoe' oknopoe'hue' huae'eri e'eada huatoe'taj e'enta' pakhue' o'enok ettone'a huatoe'taj enhue' yanika'. ¹⁴ Cristotaj oknopoe'hue' huae'eri huatoe' e'tae'pi' enhue' e'nika'nayo ettone' huaknopoe'erien huatoe' Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Kenpa'ti huabokerek huaknopoe'erien huatoe' Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Huatoe'taj e'ennayo huasi'po konig oknopoe'hue' huae'eriensi'ponig ya'neapet. Dakhue'da ya'neapet. Huatoe' enhue' ee'nayo huasi'po huadakda o'nika'apo. ¹⁵ Huabokereketapi' ettone'tapi' huatoe' oknopoe'hue' huae'eria pakhue' o'epo e'enta' e'paknayo ka'nene'. E'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' huaknopoe'eria hua'dik o'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa. ¹⁶ Ettone' o'nen huatoe' oknopoe'hue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatoe' i'nopo'korea'nok Jesustaj oknopoe'dikpi' o'ne. Kenda nopoe'dik mo'ene. Huabokerek o'nen huatoe' oknopoe'hue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatoe' i'nopo'korea'nok oknopoe'dikpi' o'ne. Kenda nopoe'dik mo'ene. Kenda Cristoa onahue' mo'uyinig'a do'huada ijinopoe'po o'nona'ne.

¹⁷ Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yag'kika'. Kenpa'ti nopo'koreahued mo'epo mo'ika'nig konigti yanikati'. ¹⁸ Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopoe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak ektegnayo kenpa'da yanikati'. Cristotaj yan'opo'korea' kenpa'ti yanoknopoe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak okteghue' ee'nayo kenpa'da yanikati'. ¹⁹ Huabokerekensi'dak ektegde' ee'nayo Diostaj huadakda o'e. Kenpa'ti huabokerekensi'dak okteghue' ee'pi' konigti Diostaj huadakda o'e. Oro'omeya Diostaj 'urua'da e'nigpeika'ta' bo'erettipakne Diosa. ²⁰ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig bo'kika'uynig konigti yag'kikati'. ²¹ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uyne. Kenoka' on nogen huanaba' ee'nayo huanaba' ee'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da yahuati'." O'nen huairia ena'nayo yahuati'. ²² Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uyne. Kenoka' opud nogen huanaba' ee'pi' oyda Diosention 'uruda kika'dik mo'ika'apone. Kenoka' yan'opo'korea' Cristotaj

yanoknopoe' Diosa mona'uyne nogen huanaba' ehue' ee'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa o'pakika'nig yag'kikati'. ²³ Oro'taj a'manopo'yareaya'po huakka'teda ee'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konigepo konig oknopoe'hue' huae'eria nama'da on'nopoika'nig konigti nopoikahue' yanika' kenpa'ti konig oknopoe'hue' huae'eria ogkika'nig kikahue' yanika'. ²⁴ Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uyne. Kenoka' ken konig mo'ika'uynig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesusa kenpa' onahue' mo'uynig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

²⁵ Ettone' toepakhued huae'eria kate ka'dik ya'ne. Cristoa do'taj onahue' me'uynig'a doada ijnopoe'po o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uynok konigepo opuda do'taj men'pee'. ²⁶ Oyda oknopoe'hue' huae'eria oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok opudomey huaknopoe'eri oyda konig mo'ika'nig konigda yanika'. ²⁷ Ettone' huatoe e'toe'nayo enhue' yanika'. Huatoe toehue' e'ika'nayo ettone' a'toepakya'po 'ukhue' yanika'. ²⁸ E'toepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e. Mune'yo e'toepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' o'enig'a mo'toepakdepo oyda pai'da nopoe'dik mo'etpi' ijnopoe'y.

²⁹ Idamon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. E'toepakde' konig toepakhued huae'erionig yan'noikati'. ³⁰ Kenpa'ti on suhue'nada i'epo pai'da ee'nayo ida yabatikpo Diosen yakati' kenpa'ti fiesta ogka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue' ee'pi' daka' Diosen yag'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi' konig toehue' huae'erionig ee'pi' Diosention daka' yag'kikati'. ³¹ Indariyo mo'ika'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya'nepo daka' yag'kika'. Katetapi' indariyo diga' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.

³² Katetapi' mepu'kehue' ya'nepo Diosen yag'kikati'. Kenda ijpaki. Huabokerek toepakhued o'epo Diostaj huakka' pakdik o'ika'. Kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak. ³³ Huabokerek e'toepakde' katetapi' mepuke'dik o'nika'. Kenpa'ti huatoe'taj tihuapokika'dik o'nika'apo. ³⁴ Mune'yo toehue' o'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o'nika'. Ke'nen huaso' kenpa'ti ke'nennopo' 'urunanada o'nepo kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' on'pak. Ettone' e'toepakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta' manhuada'dik ijje'y on'nopoika'. Kenpa'ti huatoe'ta' durugpaka'dik o'ika'.

³⁵ Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. Toepakhue'dikda mo'ene. Nogda nogda kahue'dik mo'ene,

onahue' o'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig yag'kikati'. Yan'eretpakpo Diosen yag'kikati'.

³⁶ Huabokereken huayobu toepakhuedaded o'tone'paknok toepakdik o'ede apag on'tanopoēnok kan'toepakike'. Kenda dakhuea' e'ka' ehue' o'e. ³⁷ Nogen huayobu toepakhued e'taeted toepakhue'dik o'e huaoa daka' oknopoēnok toepakhue'dik o'ne. Kenda huadak o'e. ³⁸ Konigepo huaoa ke'nen huayobu e'toepaka'nayo sue'da huadak o'ka'. Toepakahue' ee'nayo huadakda ogka'.

³⁹ Ettone'en huatoe e'noe'nayo monhue'dik o'enig'a huatoe ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopoe'eritation toepakdik o'ne. ⁴⁰ Ona'ti e'toepaknayo sue'da durugmon o'nika'apo. Toepakhue' ee'nayo durugnada o'nika'apo. Ken buttida ijnopoe'y. Kenda Diosen Nokirega me'nopoea'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

¹ E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o'ika'apo oy ijtimadoya'apoy. Kenda huakka'da mo'nopoika'po huadakda ijje'y huadakda nopoika'dik mo'ene. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo huadakda o'epo nogiti nogiti Diostaj oknopoika'apone. ² Aratbut be'api' huakka'da ijnopoe'y e'nopoe'nayo konig daka' nopoehued e'eada sue'da on'nopoēnig'a ³ oro'omey Diostaj di' ee'nayo do'huedsi'po o'nea' Diosa mo'tinopoika'ne.

⁴ ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o'e? Kenda on'nopoea'dene. E'ketka' dios noehue' o'ne. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti nogtida Dios o'e. ⁵ Kurudyo kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o'nepo dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi ee'tada ⁶ nogtida Apag Dios oro'nayo o'toene. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o'e. Ke'na katetapi' aya'tada o'matoika'. Kenpa'ti oro'omeytaj mo'tojika'ne.

⁷ Aya'ada kenda nopoehue' o'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o'nada on'bapika'. Cristoen huaknopoe'eri e'eada kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'nopoika'. ⁸ Huaen e'bape'nayo nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen bapehue' ee'pi' nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen e'pe'pi' pehue' ee'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'ika'ne. ⁹ Ken huaen bape'dik e'eada huama'buy teyda Diostaj oknopoehue' o'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo

ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ijkay yan'nopo^oeapet.
¹⁰ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o'e o'napi' i'nopo^oepo e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopo^oehue' o'epo ken huaen bapehue'dik o'e o'nopo^oenig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nopo^oe'ada o'bape'. Ken dakhue'da o'e.
¹¹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o'e i'nopo^oepo on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopo^oehue' o'epo on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopo^oada oknopo^oebatikpo kenpa'da bueydik o'epo. Kentabeta' Cristo o'nigbuey'uyng'a.
¹² Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopo^oehue' o'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopo^oepo e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne.
¹³ Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' ijje'y. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo konig pehue'dik ijje'y e'nopo^oika'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopo^oepo ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da ijika'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o'nika'.

¹ Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesúsen huata'moneri ijje'po nogda nogda kika'dik ijje'y. Jesús Huairitaj ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uyngok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne.
² Do Jesucristoen huata'moneri o'e nogte aratbut oknopo^oehue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o'e opudnayo mo'nopo^oene. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopo^oe'uyate.

³ Nogda nogda Pabla kikahue'dik o'ika'. Sue'ada on'huaa'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'toki.
⁴ Aypo hue'e'yere aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik ijje'y.
⁵ Aya'ada Jesucristoen huata'moneria huato^oe on'tohua'ika'. Kenpa'ti konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro huaknopo^oe'eri huato^oe on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopo^oe'eri huato^oe tohua'ika'dik ijje'y. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po huato^oe tohua'ika'dik ijje'y.
⁶ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o'ne. Kenpa' nama'da mo'nopo^oetpi'.
⁷ Sorotataj ta'ba kahue'dik o'nika'. Nog aratbutanayo

ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o'nika'. Oveja huamatoe'eria oveja on'hue mai'dik o'nika'. ⁸ Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti ogkika'nig kenda onahue' ijje. Moisésenba' konigti oa': ⁹ "Vaca 'uhua huakidtaj o'tiogkubere'epo e'tikaa'te ojpaticokahue'dik kaike'. Vaca sue'pi' bape'dik kaike'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a ¹⁰ oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konigepo kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopeika'. ¹¹ Diosen hua'a Jesús en huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakhuapa yokdik mo'ene, oro'a huaa'dik o'ey. ¹² Nog huamanmadika'eri dakhuapa beyok a'dik e'nepi' dakhuapa nogiti beyok oro'ataj ona'dik e'eada ahue'dik o'ikay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopogehue'dik o'ey." Noga nopoe'dikpi' o'nenok o'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o'ikay. ¹³ Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen jakyo o'nigbatotiakika'. Diosen jakya huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o'e. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahuigika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopeene. ¹⁴ Konigti Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakhuapa aypo huakupepi' bae'dik o'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate. ¹⁵ Huakupete yudtapopi' manmadikahue' ijjikay. In beroba'te dakhuapa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepo ijmanmadika'po "Do huadakda ijkay." Do huata' huaahue' ijjikay. Cristotaj manmadikahue' ee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e. ¹⁷ Do ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakhuapa bayokdik me'eapone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ¹⁸ Ken Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakupe baehue' ijjika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po dakhuapa bae'dik e'eada baehue' ijjikay.

¹⁹ Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' iyyahuepo huakka'tada a'manopo'koreaya'po. ²⁰ Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjepo konig judío ogkika'nig konigti ijkikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere ijmataika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' ijnigpeikay. ²¹ Nog aratbut Moisésenba' toehue'

huag'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijika'po Moisésenba' kahue' o'nika'nig dokon nigpeehue'dikda ijjeipo Cristotaj Dioseretaj ijnigpeikay. ²² Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po teyda oknopogehue'da huaknopog'eriere ijika'po kenomeyonigti ijyahuikay. Ken nogte a'manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijbatayahukay. ²³ Kenpa' ijkika'po aratbut Jesucristotaj kan'pee'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.

²⁴ On'bake'tepo nogda nogda on'bake'tenig'a nogtiada arog'hue'da o'epo huakkuruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e'bake'te'ikanig o'enok Diosyo kurudyo ak'yeya'po diga'da Cristoen mogkika'. ²⁵ Bola huaka'eri arog'hue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkio'k gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakio'k idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'nigpeika'. ²⁶⁻²⁷ Cristoere e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijika'po nama'da e'batuktukpa' kikhue' ijika'po konig huanopoa ijpaknig kikhue' ijjeipo konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabla o'manmadika'uyate.

¹ In ijanmadika'apoy yan'nopog'e, egomey, pogomey. Oro'en judio adhuea'pane'omey Diosen e'sihui'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanoktege'po o'manigokparatuyate. ² Ken Moisés'taj kan'nigpeike'po e'sihui'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'noktegyate. ³ Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'bapika'uyate. ⁴ Ken hue'ey Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipananig kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate. ⁵ Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'ika'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

⁶ Konig kenomey dakhuea' ogkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Diosa judio adhuea'pane'taj castiga o'magka'uyate. ⁷ Konigepo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya e'ketka' diospa'

ogka'uyate. Ogka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuadpo baile a'eya'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate. ⁸ Kenomey adhuea'pane'a hua^{to}e ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitrés mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya dakhuea' ogka'uyate oro'nayo kikhue' mo'nika'. ⁹ Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ogka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'. ¹⁰ "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeya dakhuea'da ogka'uyatenig kahue' mo'nika'.

¹¹ Oro'en adhuea'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tiahuaypo in kene'huaya' huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik o'eapo nopoe'dik o'ene. ¹² Huadakda Diostaj o'kika'po oknopoikay batikhue'dik o'eapoy. Kenpapi' mo'nopoiket. Keyoj, oknopoebatikdikpi' mo'et daka' yanoknopoika'. ¹³ Toto'a aya'tada me'nigpee'po dakhuea' kagke'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'ika'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopoepo dakhuea' kahue'dik o'eapoy daka' yan'nope'.

¹⁴ Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey. ¹⁵ Opudomey daka' mo'nopoika'po kenda ijjay menpa' buttida ya'et opudada daka' nopoe'dik yane'. ¹⁶ Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesúsen mimi okkahuehue' ee' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik o'ika'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue' o'epo pan e'posakea' o'bape'ikay. ¹⁷ Huakka'nada ee'pi' Cristotaj oknopoika'po nogso'tida o'ene. Konigti ken pan o'bape'po nogso'tida Cristoen huaso' o'ene.

¹⁸ Israel aratbuttaj yan'nopepo. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'. ¹⁹ E'ketka' dios ehue' o'e. Noehue'da o'enok huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' o'e. Kenda ea'ta' ijpaki. ²⁰ Diostaj oknopoehue' huae'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' o'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopo'eri bapehue' yanika'. ²¹ Jesús Huairien mimi okkahuehue' ee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' ee' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en aypokon

bapehue'dikda yanika'. ²² Toto'taj aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigepo ken aypo bapehue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda o'enok okmonhue'dikda o'ene.

Cristoen huaknopog'eri Diostaj huadak kika'dik o'ne kenpa'ti di' maika'dik o'ne. Pabla oa'uyate.

²³ Katepi' o'pakpo ka'dik o'ene. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik ee'tada nogomey Diostaj nogiti di' e'ika'taj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. ²⁴ Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.

²⁵⁻²⁶ Huadari ojpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da ijkay nopogehue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.

²⁷ Opuđtaj "Mon'bape'," nogomey oknopogehue' huae'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'apikati'. Aya'da katepi' yan'apikati'. Huaen bapehue'dikpi' ya'et e'nopog'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya'e," manahue' mo'nika'. ²⁸⁻²⁹ "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o'e." Be'api' eda'nayo bapehue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopogapet. Nama'da o'ka' noga e'tinopogepi' mena'po kenda kahue'dik ijjeý. Be'api' do'taj mena'apetpi'. ³⁰ Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'. ³¹ Opuđ e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen yag'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. ³² Daka'da Diosen yag'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya'neapetpi' oknopogebatikhue' ya'neapetpi'. ³³ Aya'da Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' ijjeýpo nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

¹ Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti yag'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o'ne.

² Do'taj okkahuehue' mo'ika' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpeika'nok huadakda o'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay. ³ In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o'e. Ettone'en huatoe ke'nen huairi o'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o'e. ⁴ Huaknopog'eri Diostaj ogkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen

e'manmadika'nayo birae'dik o'ne. ⁵ Kumoothue' ee'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopo'e' o'manmadika'po kubirae'dik o'e. Konig kuserena'da e'kupi'unig o'e. Dakhue'da e'dik o'e. ⁶ Huaknopoe'eri egkupopakyo ettone' e'kumootta' pakhue' ee'nayo aya'da huakuhuij kag'kupi'e'. Aya'da eg'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'. ⁷ Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, aya'ada aratbut nopoe'dik o'nika'. Konigepo Diostaj ogkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o'nika'. Huabokerek 'uruda o'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuaydik o'ne. ⁸ Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate. ⁹ Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o'uyate Diosa. ¹⁰ Konigepo ettone' kumootdik yanika'. Ogkumootpo huabokerektaj huanigpee'eri o'nika' aya'ada nopoe'dik o'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuayika'nok ettone' kumootdik yanika'. Huatoe'taj nigpee'dik yanika'. ¹¹ Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopoe'po onpayo' huadakda o'ne. Diostaj huabokerek huadak o'e. Ettone'kon Diostaj huadak o'e. Onpayo' Diosen ogkika'po. ¹² Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa o'ka'uyate.

¹³ Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik ya'ne. Opud Corintoya' huaknopoe'eri nopoika'dik mo'ene. ¹⁴ Huabokerek huabidkuhuijda o'epo bira'dik o'e. Kenda opuda mo'nopoika'ne. ¹⁵ Ettone'nayo huabidkuhuijda huakka' on'pak. Huakuhuij konig ettone'en akumoot o'e. Diosa kenda bo'yokuyate. ¹⁶ Jesucristoen huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po egkupopakyo "Ettone' kumoothue'dik mo'ene," be'api' e'mana'ta' e'paknayo oro' nog huaknopoe'eriere kenda manahue'dik o'ene kan'nopoe'.

Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' ogkika'.

¹⁷ In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik ijje'y. Opud Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne. ¹⁸ A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo' eknopoe'ta' pakhue' mo'ika'ne. Kenda huakkuruda on'tipeeme'ne buttida onda' ijnopoe'y. ¹⁹ Buttida Jesústaj huaknopoe'eritaj akieya'po ondikyo' nopoe'hue'ada mo'epo mo'ika'. ²⁰ Ondikyo' nopoikahue' mo'epo bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po hueretda Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo bapehue' mo'ene. ²¹ Aypo en'batoka'de'te noga huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Nogte bapehue' o'nepo

aypota' o'nika. Noga huakka'da borrachoa' o'nika'. Dakhuea' bo'kika'. ²² Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'ene. Huakka' e'kusitoknayo opuden jakya'da bape'dik mayika'dik mo'ene. Kenpa' bo'kika'po Diosen huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne ahue'dik ijje.

Jesús e'buey okkahuehue' huaunhuahuika' aypo on'bape'uyate.

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³⁻²⁴ Kenda Jesúsa menmadika'uyng o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj taka'taj bahuayahued ee'ted Jesús pan huaba'te o'toepo dakiti, Apag Dios, oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued huaso' o'e. Opudtehuapa' Diosa mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea' mo'bape'po do'taj okkahuehue' huae' yag'kikati'." Jesúsa o'mana'uyate. ²⁵ On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'toepo, "In vino huamai'pu' konig do'hued mimi ijanigjoy opuden dakhuea' e'ka' yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayika'po do'taj okkahuehue' yanikati'." Jesúsa o'mana'uyate. ²⁶ Jesús onte'ti tiakhued ee'ted menokapi' in pan mo'bape'ika' kenpa'ti in vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opuda mo'manopo'e'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' huae' aypo bape'dik o'ika'.

²⁷ Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoe'hue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huae' pan e'pe'nayo Jesús en huaso'taj dakhuea'da o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoe'hue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huae' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesús en mimitaj dakhuea'da o'ka'. ²⁸ Bapehuedaded menpa' Diostaj daka' ijanigpeikay huakkuruda yan'nopo'e'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'bapike' ken vino kan'mayike'. ²⁹ Jesús huaso'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo. ³⁰ Konigepo opud huakka'da dakhue'da mo'ene, huakka'da teyhue'da mo'ene, kenpa'ti sue'da on'bueydeme'. ³¹ "Menpa' do huadakda ijkika'," oro'ada daka'da e'nopoika'nayo Dios oro'taj dakhuea' ogkahue'dik mo'eapone. ³² Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopoe'hue' huae'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopoe'eritanayo kenpa'da castiga egka'ta' tipakhue' mo'ika'ne.

33 Ken Jesústaj okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' ya'nepo yan'manige'ika', egomey pogomey. 34 Diosa castiga kahue'dik ka'e'po be'api' huakka' aypotaj ee'nayo o'nen jakya'da yan'bapikati'. Do ijtiakdepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoe'eria.

1 Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoe'eria. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki, egomey, pogomey.

2 A'nenda huaknopoe'eri ehued ee'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ee'tada opuda bo'pakika'uy. 3 Diosen Nokirega o'nopo'toenok "Jesús dakhue'da o'e," be'api' ahue'dikda o'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' o'enok "Jesús Huairi o'e," be'api' ahue'dik o'ne. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki.

4 Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokiregyo'da nogtida e'ada bo'tihuapokika'ne. 5 Dios Huairitayo'da o'nigpeikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay. 6 Noga nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'. 7 Aya' huaknopoe'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nopo'tojika'po. 8 Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'nopoe' manmadika'dik o'nika'. Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'nopoe' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'. 9 Nogomeytaj Jesústaj huakka' huaknopoe' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokireg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik o'nika'apo. 10 Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'ika'nig ka'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'manopoea'nok Diosen manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakie' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makie'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen Nokirega o'nopoea'nok nogen hua'ate o'manpeedepo opuden hua'ate konigti oa'. 11 Ken koniga' iija'dey nogda nogda ka'dik o'ene Diosen Nokirega o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen

Nokiregayo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokiregada o'pakpo nogda nogda e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopoe'eri konig nogso'tida o'nika'.

¹² Oro'en huaso'a hua'i huaku huaba' nogda nogda e'toe'ada nogso'tida o'ene. Konigti Cristoen huaso' huakka' e'e'ada konig nogso'tida o'ene. Oro' huaknopoe'eri konig Cristoen nogso'tida o'ene. ¹³ Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda o'epo judío aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza egka'de'te Diosen Nokiregayo'da nogtiada mo'nopo'toenok nogtida huaso' o'ene.

¹⁴ Nogtida huaso' nogda nogda o'toe. Huaku o'toe. Hua'i o'toe. Huaba' o'toe. ¹⁵ "Huaba' huaso'en ehue' ijje," hua'ia'pi' ea'pi' aya'enda huaso' o'e. ¹⁶ "Huakpo huaso'en ehue' ijje," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huaso'en o'e. ¹⁷ Aya'da huaso' huakpoyo'da ee'nayo sigpi' peehue'dik o'ene. Aya'da huaso' huapeokyo'da ee'nayo sigpi' hui'rikhue'dikda o'ene. ¹⁸ Konig Diosa o'pakpo huaso' o'ka'uyate. Kente akay' o'nopoepo huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate. ¹⁹ Huaso' o'epo hua'i huaku nogda nogda toe'dik o'e. ²⁰ Kenpa'ti nogda nogda ee'pi' nogtida huaso' o'e.

²¹ "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'e'ada huaba'taj huakpoa ahue'dik o'e. "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'e'ada hua'itaj huakua ahue'dik o'e. ²² Ken huaso'en katepi' sue'da huadak ee'pi' kentaj huakka' o'paki. ²³ Ken huaso'en katepi' sue'da 'uruda o'e e'nopoepi' 'uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huaso'en katepi' tiahuayahue'dik o'e o'nopoepo daka'da o'otika'ne. ²⁴ Nogta' huaso'ta' othue'dik o'ika'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huaso'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huaso'en dakhue' ee'pi' o'nopoepo daka'da toe'dik o'ene. Ken konig huae' Diosa o'ka'uyate. ²⁵ Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa 'urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huaso'en tihuapokika'dik o'ene. ²⁶ Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ee'nayo aya'da huaso' pai'da nopo'e'dik o'e. Nogtiada huaba'a huakpoapi' 'urua'da eka'nayo aya'da huaso' durugda e'dik o'ene.

²⁷ Ken oro'omey Cristoen huaknopoe'eri o'epo Cristoen huaso' o'ene. Nogda nogda huakka'da ee'pi' Cristoen huaso' o'ene. ²⁸ Cristoen huaknopoe'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate. Botta'taj Diosen e'nopo'e' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Noga konig tiahuayhued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Noga dakhue' ee' huabayarea'eri

o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yagka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huaapakkon o'baktie'ea'uyate. ²⁹ Cristoen huaknopoe'eri huakka'da o'ne. Aya'da Cristoen huaknopoe'eri suigda Cristoen huamata'moneri o'ne. Sue'da Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakeri o'ne. Sue'da huamanmadika'eri o'ne. Konig tiahuayhued o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o'ne. ³⁰ Dakhue' ee' Diosen huabayarea'eri sue'da o'ne. Nogen hua'ate sue'ada batia'pakdik o'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mapeedepo opuden hua'ate konigti a'dik o'ne. ³¹ 'Urua'da Diosen ogkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak ee'pi' nogiti nogiti 'uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'ene.

13

Di' yan'maika'.

¹ Di' e'maika'taj daknana da o'e. Aratbuttaj di' maehue' e'ika'nayo nogda nogda nogen nogen hua'a do 'urua'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa' konig tambor e'pobitbitpa' kenpayo'da e'anig e'dik ijje'y. Kenpa'ti konig siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e'dik ijje'y. ² Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen iregireg e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti do huakka' yoknopoe'po huakupa'taj ta'mona'dik ee'pi' do di' maehue' e'ika'nayo dakhuea'da e'dik ijje'y. ³ Aya'da do'hued katepi' ijmatoe'po pai'da huae'eritaj i'bayokika'po kenpa'ti Cristotaj do'hued huaso' kan'nigbakpake' do'hua ena'nayo di' maehue' e'eada ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.

⁴ Di' e'maika' konig o'e o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo ida bahuadiayhue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o'ika'apone. Be'tapi' di' o'maepo dig huahuayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi ijje'y ahue' monika'. ⁵ Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'nopoika'ne ahue' monika'. Di' e'maeada dakhuea' bahuahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di' o'maepo di-ayhue' mo'ika'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahue-hue' ehue' monika'. ⁶ Noga dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o'nika'. Noga buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o'nika'. ⁷ Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da ogka' e'bahuaa'ta' pakhue' o'epo di' huamae'eria huadak ogka'niga oa' maknopoe'dik o'ene. Kenpa'ti nogomey a'ti huadaka'da ogkaapopi' di' huamae'eri o'maknopojika'ne.

Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.

⁸ Di' e'maika' kenpa'da o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a manbatia'pakikahue'dikda o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopo'e'ta' mepu'kehue'dik o'neapo.

⁹ Ken oyda suhuigda Diosen o'nopo'ene. Suhuigda Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne. ¹⁰ Jesús e'tiakte Diostaj aya' dakhuapada o'nopo'eapone. Kenpa'ti konig oy suhuigda o'nopo'epo o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o'eapone.

¹¹ Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa menpinig ijbattia'pakika'uy. Huasi'poa on'nopo'ika'nig ijnopo'ika'uy. Huasi'poa on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabokerek ijjedepo huasi'poa ijkika'uynig ijbaticuy. ¹² Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'nopo'ika'ne oro'. Konig huakoktiahuaytone'te sigda huadak o'tiahuayika'nig konig oyda Diosen sue'pi' huadak o'tiahuayika'ne.

Nogoknayo Diosen 'urua'da o'tiahuayika'apone. Oyda suigda ijnopo'e'y nogok aya'da ijnopo'eapoy. Dios do'taj aya'da meknopo'e'a'aponok aya'da Diosen ijnopo'eapoy.

¹³ Diostaj oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'aponig batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'nopo'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

¹ Di' e'maeta' yaderetpakika'. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogda nogda Diosenyo'da kika'dik e'huae' yan'pak. Diosen Nokirega o'manopo'e'a'nok Diosen e'nopo'e' manbatia'pakdik mo'ene yan'nopo'epo yan'pakika'.

² Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo aratbuttehuapa' manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'. Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate o'manopo'e'a'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopo'ika'nig on'batia'pak. ³ Nogen hua'ate ea'nayo huaknopoe'eria nopoenkahue' o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopo'e' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopoenka'po nogiti Diostaj o'noknopoe'apo nogiti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo. ⁴ Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogiti nogiti o'noknopoi'ka'apo. Noganayo daka' Diosen e'nopo'e' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti daka' o'noknopoi'ka'apo.

⁵ Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opudomey aya'ada Diosen e'nopo'e' o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopo'e' e'manbatia'pakika'nayo nogiti on'maknopoe'a'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri nogiti Diostaj daka' oknopoika'dik o'neapo. ⁶ Konigepo do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopoeahue'dik o'nene. O'nen hua'ate Diosen e'nopo'e' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoe'a'dik o'nene. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoe'a'dik o'nene, egomey pogomey.

⁷ Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' ee'nayo katea' ya'et nopoe'dik o'ene. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o'nika'. ⁸ Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onokteteyo' aya'da hua'dik o'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o'ne. ⁹ Konigti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopoe'eri peehue'da o'nepo peunkahue' o'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne. ¹⁰ Indariyo huakka'nada hua'a o'ne. Aya' aratbutada hua'en hua'ada pee'dik o'ne. ¹¹ Nogen hua'ata do nopoe'hue' ee'tada be'api do'taj batia'pakdik mo'ika'ne. Konig esoerida mo'epo. ¹² Konigepo nogda nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Nokireg e'nopo'toeta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po Diosen Nokiregtaj yan'eretpakika'.

¹³ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo ken hua'a nopoe'hue' e'eada "Huaknopoe'eritaj kenpa' ijjay huamana'kon be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'. ¹⁴ Do'hua nogen hua'ate nopoe'hue' e'eada e'tiona'paknayo do'hued nokirega o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopoe'hue' ijjey. ¹⁵ Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijbata'di'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijbata'di'kika'apoy. Aratbuta kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁶ Opudada huakka'mona Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ee'nayo nog huaknopoe'eri e'peeada opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik o'neapo. Opudtaj nopogkahue'dikda o'neapo. ¹⁷ Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue' o'nika'po nogiti Diostaj oknopoe'hue' o'neapo. ¹⁸ Nogen

hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijje. Opudomeynayo nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigepo Diostaj dakiti ijikay. ¹⁹ Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakya' huaknopoe'eritaj ijanmadika'po kan'nopoe'gke'po aratbuten hua'ate huabaniga' huadikyo'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik o'nenok huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijje.

²⁰ Huasi'po sue'da huadak o'nopoika' konig huasi'po nopoe'hue' yanika'. Huasi'po dakhuea' e'kika' nopoe'hue' o'ne. Ken konigyo' yan'nopoika'. Konig huatone' on'nopoika'nig daka' yan'nopoika', egomey pogomey. ²¹ "In aratbuttaj nogen hua'ate ijanbatia'pakapoy. Nog aratbut nogbaya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'hued aratbuta peehue'da me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uyate. ²² Diosen Nokirega huakka'montaj mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'mana'nayo huaknopoe'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo. Oknopoe'hue' huae'eria nopoe'dik o'neapo. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen e'nopoe' opud huaknopoe'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopoe'dik mo'eapone. Oknopoe'hue' huae'erinayo e'peeada Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo oknopoe'hue'da o'nika'. ²³ Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakyo nogen hua'ate aya'ada e'tiona'paknayo esoeripi' oknopoe'hue' huae'eripi' e'kudnayo, opudtaj "huaseg o'ne," huaa'dik mo'eapone. ²⁴ Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj mo'nopoe'a' nok Diosen e'nopoe' aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopoe'hue' huae'eripi' on'kudpo mo'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. Aya'da on'tiahuaydepo Apagba'kon on'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. ²⁵ Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopoeapo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios o'ika' on'da'apo.

Huaknopoe'eri Diostaj yagkupopakpo 'urua'da yag'kikati'.

²⁶ In konig bo'kika'ne ija'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud sue'ada mo'batadi'kika'ne, noga on'manmadikika', noga Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika', noga nogen hua'ate on'manbatia'pakika' noga koniga' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopoe'eria nogiti moknopoika'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone. ²⁷ Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti noga be'api' koniga' oa' kan'mana'ike'. ²⁸ Egkupopakya'

nogen hua'ate ea'nayo koniga' oa' be'api' mationtaahue'dik ee'nayo nogen hua'ate ahue'yanika'. Nogen hua'ate soatayo' yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'.²⁹ Diosen Nokirega e'manopoea'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'. Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Noga daka'da yan'mapeedepo yanda'.³⁰ Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopoea'nayo ke'na o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'.³¹ Aya'da opudomey Diosen Nokirega mo'manopoea'denok yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da huaknopoe'eri kan'manopoe'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po yan'manbatia'pakika'.³² Kenomey Diosen Nokirega e'manopoeade'te manbatia'pakdik o'nepo e'paknayo kenpa'ti noga e'manbatia'pakte daka'da nigika'dik o'neapo.³³ Konigepo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo manahue' o'e. Nogti nogtiada e'niga'pakta' Diosa o'pak.

Nogya' nogya' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ogkupopakpo ettone'omey batia'pakhue' ka'nike'.³⁴ En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue' ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huatoe'taj nigpeika'dik o'ne.³⁵ On'batadi'kea'po egkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da o'e. Konigepo ettone' huatoe'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo hua'en jakyo yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.

³⁶ Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pee'uy nopoe'hue' yanika'. Oroyo'da huadak hua'a o'nigpeikay nopoe'hue' yanika'. Nogomey kenpa'ti Diosen hua'a on'e'uyate. Yan'nopoika'.³⁷ Diosenba' manmadika'dik ijje'y kenpa'ti Diosen Nokirega me'nopoene kenda be'api' e'nopoika'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesusen hua'a o'e, kan'nopoike'.³⁸ Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huamanmadika'eria e'nopoeta' pakhue' ee'nayo ke'nen hua'a peehue'dik yanikati'.

³⁹ Diosen e'nopo'e a'manopoeaya'po yaderetpakika'. Noga nogen hua'ate ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey.⁴⁰ Nogen hua'ate a'dik ee'pi' onokteteyo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda nogda 'urua'da kika'dik mo'ene. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'eapone.

15

Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate.

¹ Kenda yan'diknopoika' oydakon ona'ti o'nona'ne, egomey, pogomey. Opudtaj a'manoeanhuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbueyuyate. O'nona'uynok opuda

moknopoe'uy. Kenpa'ti daka'da moknopoika'ne.
 2 Moknopoika'nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne
 kenpa'ti onte'ti mo'noeanhuahuika'apone daka'da
 eknopoika'nayo. Daka'da oknopoikahue' ee'nayo onte'ti
 noeanhuahuikahue'dik mo'eapone.

3 Kenda Diosa me'nopoea'uyinig huakkuruda
 opudtaj o'nonmadika'uyne. Konig Apagba'te Cristotaj
 o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea' o'kika'nok
 Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne.

4 Egkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te
 konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj
 o'noyhuada'uyate.

5 Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj
 o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce Cristoen
 huamata'moneritaj Jesúsa o'bahuahuay'ea'uyate.

6 Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesústaj
 on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued
 o'ne. Nogte on'mabuey'uyate.

7 Nogok Jacobotaj Jesúsa
 o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj
 o'bahuahuay'ea'uyate.

8 Jesús do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne.
 Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'korea'uy.

9 Nog Cristoen huata'moneri huadakda o'ne.
 Donayo dakhue'mon ijje'y. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eritaj dakhuea'da
 ijmagkika'uynok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik
 o'nene.

10 Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'uynok Cristoen
 huata'moneri ijje'uy. Nama'da okkahueahue' me'uyne.
 Nogomey Diosen sue'da ogkika'uy. Donayo huakka'mon
 Diosen ijkikay. Do'huada kikahue' ijje'po Diosa do'taj
 me'nopo'toenok ijkikay.

11 Nog Cristoen huata'moneria doapi'
 Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuynok
 opudomey moknopoe'de'uy.

*Cristotaj huaknopoe'eri en'bueyika'tada nogok Diosa
 o'manoyhuada'apo.*

12 Cristo huakudaka'da e'eada o'noyhuaduy. Oro'a
 o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' o'nika'apo."
 Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'.

13 On'bueydepo noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet.

14 Cristo noyhuadhue' e'uyunayo oro' huadak hua'a nama'da
 o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da
 moknopoikayet.

15 Cristo noyhuadhue' e'uyunayo oro' Diosen
 nama'da huamanbatia'pakeri o'ika'yet. Dios Cristotaj
 o'noyhuada'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken
 en'bueyada noyhuadhue'dik buttida ee'nayo Cristokon
 noyhuadhue' ya'eay'uyet.

16 E'buey noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet.

17 Cristo

noyhuadhue' ee'nayo nama'da Cristotaj moknopoeayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'toeayetnig'a. ¹⁸ Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a. ¹⁹ Oyda o'noepoed oro' Cristotaj nogok noyhuadhue'dikda ee'nayo pai'nanada o'eayetnig'a.

²⁰ Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopoe'eri e'mabueyada on'manoyhuadapo. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate. ²¹ Nogtida huabokerek Diostaj nigpeehue' o'epo huakkuruda o'buey'uyatenok oy aya'da on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik ya'neapet. ²² Aya'da aratbut Adánen adhuea' huasi'poen o'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen huanigpeika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²³ Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo e'tiakte aya'ada Cristoen huaknopoe'eri on'noyhuadapo. ²⁴ Kenoka' kene'huaya' huame'noe o'edeaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknopoe'eritaj Cristoa o'bayokapo. ²⁵ Cristoen taka'taj aya'tada maenhued ee'ted Cristoa huairi e'dik o'ika'apo. ²⁶ E'bueyika' Cristoen kene'huaya' taka' o'e. Ta'pota'da e'bueyika' o'batika'apo onte'ti aratbut bueyhue'dik o'nika'apo. On'noeonhuahuika'apo. ²⁷ Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Diosa o'mana'uyate. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nenig'a Diosayo'da nigpeehue'dik o'e. Diosa o'mana'po Diosayo'da Cristotaj nigpeehue'dik o'e. ²⁸ Do'hued Huasi'poa aya'tada manika'dik o'e. Diosa o'mana'uyate. Kenoka' aya'ada Cristotaj on'nigpeedepo Cristo Diosen Huasi'po o'epo Diostaj o'nigpeika'apo. Ayedda huairi Dios o'ika'apo.

²⁹ Nogiti in yan'nopoe': Sue'ada aratbut e'bueytaj bautiza on'magkika'. ¿Mena'po kenpa' yag'kika'? ¿E'buey noyhuadhue' ee'nayo mena'po nogomey e'bueytaj bautiza yan'magkika'?

³⁰ ¿E'buey noyhuadhue'dik ene'nayo mena'po oro'taj kirigayo' e'arakta' bo'tipakika'ne? ³¹ Aya'da huame'noe kirigayo' do'taj e'arakta' men'tipakika'ne. Buttida ijjay. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da moknopoika'nok, durugda ijjeý, egomey pogomey. ³² Do Jesúsén huadak hua'a ijmanmadikika'nok Efeso oknopoe'hue' huae'eria konig ojpai' toyahuehue'dik huae'eria diga' me'nogkika'uyne. En'buey noyhuadhue'dik ene'nayo nama'da pai'da ijnopo'eayetnig'a konig o'da'ika' mon'bape' mon'mamai' mon'durugpak eme'te o'bueyapone.

33 Nog aratbuta nama'da e'da'nayo peehue' yanika'. "Huadakda huaka'eri dakhuea' huaka'eri e'ika'nayo huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da ogkika'apo." 34 Yan'nopo'yarea'. Dakhuea' e'ka'yan'batik. 'Urua'da Diostaj yag'kika'. Opud sue'ada Diostaj oknopohue' mo'ika'ne. Opud me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'bueyomey yan'noyhuadapet?

35 ¿Monig e'buey yan'noyhuadapet? ¿Monigso' ya'neapet? Be'api' yan'da'apet. 36 Konig a'ay' nopohue' e'eada yan'da'apet. Huakid e'batuke'onig aratbut huakudaka'da o'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi o'tibodepo huakidnayo para'dik o'e. 37 Ken e'batuke' huakidyo'da o'e, toketkidpi' katekidpi'. Huakpi e'kerekte huakid konigti ehue' o'ika'. 38 Konig Dios o'pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso'dakon o'ka'uyate. 39 Nogda nogda huaso' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huaso' konigti ehue' o'ne. Aratbuten huaso' o'e. Ojpai' nog huaso'da o'ne. Bakoy nog huaso'da o'ne. Biig nog huaso'da o'ne. 40 Kurudyo huae'erien huaso' on'tojka'. Huadariyo huae'erien huaso' on'tojka'. Kurudyo huae'eri 'urunanada o'ne. Huadariyo huae'eri 'uruda o'nepo nogpa'da o'ne. 41 Niokpo jeyda o'ika'. Puugnayo sigda jey o'ika'. Siokpo suhuigda jey o'ika'. Nog siokpoa jeymon o'nika'. Nogda nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon o'nika'. 42 Konigti huaso' on'bueydepo e'kubarakka'de'te para'dik o'ne. Nogpa'da on'noyhuadapo. Onte'ti bueyhue'dik o'nika'apo. 43 Kenpa'ti huaso' kubarakya' dakhue'da o'ne. 'Urua'nanada Diosa o'manoyhuada'apo. Huaso' kubarakya' teyhue'da o'nika'. E'noyhuada'de'te teyda o'neapo. 44 Aratbuten huaso'da on'kubarakka'po nokireg huaso'da on'noyhuadapo. Aratbuten huaso'da o'nika'. Kenpa'ti nokireg huaso'dation o'nika'.

45 "Adán huakkuruda huabokerek o'uyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. Cristonayo konig nog Adán huata'poeri o'epo o'manoea'po kenpa'ti onte'ti o'manoeanhuahuika'apo. 46 Huakkuruda oro'en huaso' o'toene. Nogok nokiregda huaso'kon o'tojka'apone. 47 Huakkuruda huabokerek soroktaj e'ka' o'uyate. Sorokte huaika' o'uyate. Nogokda Jesús Huairi kurudya' o'tiakuyate. 48 Aya'da huabokerek huadarieri konigti Adán o'nika'. Soroktaj e'ka' o'ene. Aya'da Cristoen huaknopoe'eria konig Cristoen huaso' on'toeapo. Konig kurudyo huae'erien huaso' on'tojka'apo. 49 Diosa soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro' Adánonigti o'ene. Cristo kuruderi o'epo mo'nigtiakuyate. Cristonigti o'eapone.

⁵⁰ Aratbut huadarieri huaso' huaay'ere idada on'bueyapo. Konigepo Dios Huairiere ehue'dik o'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey, pogomey. ⁵¹ Kenda Diosayo'da sohuatayo' o'nopoika'nig kenda ijmanopoea'apoy. Oro' aya'da bueyhued ee'pi' aya'da nogpa'da o'eapone. ⁵² Nogok Diosen huatoka'pu' ta'pota'da en'toka'te a'timon konig ekposikatupa' idada o'manoyhuada'apo. Nogpa'da o'eapone. E'buey'uy kenpa'da o'manounhuahuika'apone. Ona'ti bueyhue'dikda o'eapone. Oro' aya'da nogpa'da o'eapone. ⁵³ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogda huaso' toedik o'eapone. Konig parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik e'dik o'eapone. ⁵⁴ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogok nogda huaso' o'toedeapone. Parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dikda o'eapone. "Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti bueyhue'dikda o'eapone," Diosba'a kenpa' oa'. Nogok ken konigda o'eapo. ⁵⁵ Oro' Cristoere o'neonhuehuika'po pai'da nopo'ehue'dik o'eapone. Onte'ti bueyhue'dik o'eapoy. ⁵⁶ Dakhuea' o'ka'po bueydik o'enig'a, Moisesenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' o'kika'uynig'a, ⁵⁷ Jesucristo Huairi oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'uru'a'da kika'dik o'ika'ne kenpa'ti kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. Konigepo "Dakiti Dios," ona'ika'ne.

⁵⁸ Konigepo Jesús Huairienyo'da daka' mogkika'. Kirigayo' daka' mogkika'. Nogiti nogiti daka' mogkika'. Batikhueada mogkika'. Jesustaj moknopoeapo Diosen bokika'po nama'da kikhue'dik mo'ene.

16

Pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'.

¹ Jerusalényo pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'. Konig Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj ijmana'uynig opud konigti yan'manigya'ika'. ² Aya' huame'noe ibaa'po huakupe e'ika' domingote suepi' yan'manigya'ika'. Huakka' e'toe'nayo sue'da huakka' yan'manigya'ika'. Do e'tiakte dakhuapa huakupe e'manigya'de' ya'eapet. Onte'ti onte'ti "beyok" manahue'dik mo'ika'apet. ³ Do e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da huabokerektaj opuda e'baktie'ea'de'te Jerusalényo ijmata'mona'apoy. Opuden huakupe mo'manigya'ika'nig on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo. ⁴ Do hua'dik ee'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pablaa oa'uyate.

5 Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo do a'bata'huadunya'po pokdik ijjeapoy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy. 6 Opudere ijhue'da ijika'apetpi'. Uua' huaka'ok ijika'apetpi'. Opudere ijundepo meyopi' ehua'te tihuapokdik o'neapone. 7 Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da ijika'apoy ijnopoy. 8-9 Iyo Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik ijje. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o'nika'nok. Iyoda Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.

10 Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'toeti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'toeti'. 11 "Timoteo dakhue'da o'e." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o'nigey.

12 "Corinto huaknopoe'eritaj a'bata'huadeya'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj diga'da ena'tada oynayo huahue'dik o'epo. Nogok hua'dik o'epo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huaya' saludo Pabloa o'madikta'mona'uyate.

13 Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopika'. Oknopoebatikhue'yanika'. Huabok-erekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda yag'kika'. 14 Aya'da yag'kika'po di'da yan'maepo yag'kika'.

15 Estéfanas huatoeere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj o'noknopoe'uyate. Cristoen huaknopoe'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa' mo'nopoene. 16 Estéfanasomeytaj yan'nigpeikati'. Kenpa'ti Estéfanasen huatihuapokeritaj yan'nigpeika'. 17 Estéfanas Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'enok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki. 18 Diostaj nogiti eknopoe' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda ogkika'yan'maknopika'.

19 Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'. 20 Aya' huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbajti'.

21 In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabloa do'huedba'ada ijmadoyay.

22 Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' ee'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'." Ijjay.

23 Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'tojke'. 24 Cristo Jesús me'nopo'toenok opudtaj di'da o'nika'ne.

2 CORINTIOS

Pabloa onte'ti botta'a' Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pablo Corinto huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteo-ere ijjepon' nigmadoya'ne. Corinto huakka' jakyo Cristoen huaknopoe'eri kenpa'ti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopoe'eri mo'ene. Diosa boktie'ea'uyatenok Diosen mo'ene. Opudomeytaj on' nigmadoya'ne. ² Dios oro'en Apag o'epo Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' montihuapokike' kenpa'ti opudtaj daknopoa'da mo'nopo'noeyike'.

Pablo pai'da o'nopo'unhuahua'uy.

³ 'Urua'da o'e Dios. Apag Dios oro'en Huairi Jesucristoen huaaj o'e. Oro'omey huaknopoe'eritaj mo'tinepahuika'po oro'omey huaknopoe'eritaj mo'noeynoeyike'. ⁴ Menokapi' oro' pai'da e'nopo'ete Diosa mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Ken nogomey pai'da e'nopo'enayo nogomeytaj nopo'durugpaka'dik a'eya'po oro' pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpakika'ne nogomeytakon konigti manopo'durugpaka'dik o'ika'apone. ⁵ Cristo huakka' pai'da mo'nignopo'uynek oro'kon konigti Jesucristotaj oknopoika'po pai'nanada o'nopo'unhuahuika'ne. Jesucristotaj oknopoika'nok Cristoa mo'nopo'toepo huakka' mo'nopo'durugpaka'ika'ne. ⁶ Diosa opudomeytaj kamanopo'durugpaka'ike'po kenpa'ti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuike'po oro'a pai'da on' nignopo'ika'ne. Oro'a pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Konigepo opudomey konigti pai'da e'nopo'enayo konigti Diosa mo'nopo'durugpaka'apone, mo'noeanhuahuika'apone. Diostaj moknopoe'po mo'nigpeika'po oknopoe'batikhue'dik mo'ika'apone. ⁷ Konig oro' pai'da o'nopo'ikay opudkon konigti pai'da mo'nopo'enok Diosa opudomeytakon daka' mo'nopo'durugpakika'apone. Oro'a kenpa' daka' o'nopoey.

⁸ Asia huadaribaya' diga' pai'da o'nopo'unhuahuamey. Kenda yan'nope', egomey pogomey. Cristotaj oknopo'enok diga'da mogkame'ne. Ehue'da o'eapoy o'nopo'emey. ⁹ Oro'taj bo'arakapet nama'da o'nopo'emeng'a. Diostaj nogiti oknopoe'dik a'eya'po digada pai'da o'nopo'emey.

Diosanayo e'bueytaj noyhuada'dik o'ē. Oro'nayo huata'da noyhuadahue'dik o'ēne. ¹⁰ E'bueyaytada Diosa bo'tiokame'nok bueyhue' o'emey. Oydatation Diosa bo'tioka'ne kenpa'ti bo'tioka'apone. Oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone daka' o'nopoey. ¹¹ Pablota'yabatioka', Dios, yan'tiona'pakika'. Kenda opudomey e'nigtiona'pakika'nayo Diosa oro'taj daka' bo'tiokika'apone kenpa'ti 'urua'da mogkika'apone. Kenpa'ti huakka'ada Diostaj dakiti o'nona'apo.

Corintoyo Pablo ehuaata' e'pakada huahue'dik o'uyate.

¹² Nog aratbutere huadakda ijkika'mey. Opuderenayo nogiti huadakda o'kikame'ne. Kenpa'ti sigpi' engaña magkahue'da ijje'po 'urua'da o'nigkikame'ne. Kenda do'huednopoya'da ijnopoēpo durugda ijikay. Diosen Nokirega be'tihuapokika'nok daka' ijkikay. Do'ada ijnopoēpo kahue' ijikay. Konig Diosa me'nopo'a' nok daka' ijkikay. ¹³⁻¹⁴ Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeya aya'da huadik tiahua'ydik ka'ne'po kenpa'ti nopoenka'dik ka'ne'po opud Corinto huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopoenkame'ne. Opuda aya'da huadik e'nopoenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opuda durugteda mo'nopoēapet kenpa'ti opud 'urua'da Jesústaj moknopoika'po mo'nopo'yare'uy, konigepo do opudomeytaj durugda on'toēapone.

¹⁵⁻¹⁶ Kenda daka' ijnopoey. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huade'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya' ijnopoēme'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtia'kpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huade'po e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik o'neapet. Nama'da ijnopoē'uy. ¹⁷ Kenda buttida ijnopoē'uy'ni'g'a. Huahuedaded ijnopoēpo nama'da nopoēhue' a'ey' ijnopoē'uy'ni'g'a. Konig oknopoēhue' huaē'eria nogpa' nogpa' oda'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁸ Diosa do'taj daka' o'nopoika'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁹ Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' o'ika'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteoere opudtaj o'nonmadikikame'ne. ²⁰ Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued ee'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida o'ika' Cristoa o'manopoēa'ika'uyate. Konigepo "Dios

'urunanada o'e," Jesucristotaj oknopoe_opo buttida oa'ikay. 21-22 Oro'omeya Diostaj daka' eknope_o oknopoe_obatikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika'nok daka' Cristotaj oknopoika'ne. Okbatikhue'da oknopoika'ne opudomeyere. Opudtaere Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nokirega mo'nopoea'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen o'ey, kenda Diosen Nokiregakon mo'nopoea'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosere Diosensi'po oro' o'epo durugnanada o'unhuahuika'apone daka' o'nopoika'ne.

23 Opud Corinto huaknopoe'eri dakhuea' huakika'eri o'nepo Diostaj nopo'koreahued o'nika'nok ighua'nanada e'manata' pakhue' ijje_opo opudenbayo huahue' ijje'uy. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopoe_one. 24 Opuda Diostaj daka' moknopoe_onok konig opud oknopoe'dik mo'ene e'manata' pakhue' o'nene. Diostaj opuda nogiti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

1 Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da e'dik mo'enok onte'ti opudenbayo huahue' ijjeapoy ijnopoe'uy. 2 Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da e'dik mo'enok. Pai'da mo'epo do'taj durugpakahue'dik o'nenok. 3 A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanoroka'de' on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo huiyokada manahue'dik ijjeapet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'eapet. Opudanayo do'taj durugda me'nea'. Opud Diostaj e'nigpee'nayo durugda ijjeapoy. Do durugda ee'nayo opudkon durugda mo'ika'apone. 4 Opudomeytaj pai'da nopo'eahue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne. Opudtaj huakka'da di'da mo'ene e'manopoea'taj ijpakpo pai'nanada o'noknopo'epo opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabloa o'mana'uyate.

5 Opudomey huaknopoe'eria nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud suhue' moke'uynok. Do'takon suhue'da me'ea'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue' mo'ea'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'ea'uyne. 6 Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopoe'eriomeya castiga mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nogiti dakhuea' onahue'yane'. 7 Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'. Kentaj okkahueahue' ee'nayo kenpa'da suhue'da o'unhuahuika'apo. 8 Konigepo "Di'da

o'ene," kentaj onte'ti ya'nonati'. Kenda diga'da o'nona'ne. ⁹ Do'taj menpa' e'nigpeikata' yanpakikaapet a'nopoeya'po opudtaj on'nigmadoya'uyne. ¹⁰ Be'tapi' opudomeya bokkahuea'de do'huakon ijbakkahueay. Be'api' do'taj dakhuea' egka'nayo kentaj yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj kan'nigpeike'po kentaj yokkahueay. Cristoen huakpoteda yokkahueay. ¹¹ Toto' huairia oro'omeytaj engaña e'magkikata' diga' o'eretpakika' o'nopoene. Nama'da kahue' ka'nike'po ken huabokerektaj yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

¹² Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasyo huakka' jakyo yokyemey. Ikyedepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'peeta' on'pakme'. Huairi Cristoen huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik e'ead a ¹³ oro'omeyen huama'buy Titotaj huahuayhue' ijjeipo ijme'pu'kudhua'po, "ijhua'apoy," iymananpo ijbakhua'mey. Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

Cristotaj oknopoika'po toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.

¹⁴ 'Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'nok Diosa bo'tihuapokika'nok toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'po meyopi' ohua'ika'po Jesucristo 'uruda o'e o'manopoēa'ikay. Konig e'huirikonig o'nepo huabada Cristo 'uruda o'e on'nopoika'. 'Uru'huieda Diosa bo'tihuapokika'nok konigepo "Dakiti Dios" ona'ikay. ¹⁵⁻¹⁶ Cristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj oknopoe'hue' huae'erinayo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosa o'paknok aya'tada Cristo Diosen 'urunanada huamanopo'yarea'eri o'enig oro' e'manbatia'pakika'tada sue'da huakka' oknopoe'hue' o'nepo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. ¹⁷ Huakka' huakupeta' on'pakpo huakka' nogyo nogyo on'hua'epo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo ken konig kahue' o'ikay. Diosa oro'taj mo'ta'mona'uynok Jesucristotaj o'nigpeika'po daknopoda Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

3

O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoēa'de'uy.

1 Kenda o'nona'denig donayo huadakda ijje^y onahue' o'nene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Be'api' e'nigmadoyaba' opudtaj nigta'monahue'dik mo'ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Opuda men'nigmadoya' do'a onahue'dik o'nene. Sue'ada ken konig e'nigmadoyaba' beroba' on'pakika'. 2 Do daka' Jesucristoen huadak hua'a opudomeytaj o'nonbatia'pakonhuahua'uynok opudomeya Diostaj mo'nopo'korea'depo huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpeika'po 'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada nogya' nogya' opud Corinto huaknopoe'eritaj bo'tiahuaydepo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne mo'tinopoe^ypo Pabloa buttida o'manmadikika' on'nopoeapo. 3 Oro'a Cristoen huadak hua'a o'manmadika'uynok opuda Cristotaj mo'nopo'korea'uyne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok 'urua'nada Cristoen bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik o'nika'apo.

4 Opudtaj daka' i^ymanmadikika'mey a'dik i^ynopoe^y. Jesucristoa do'taj be'tihuapokika'nok Diostaj daka' yoknopoikay. 5 Katepi' doada i^ynopoe^ypo kahue'dik e'eada Diosa be'teypaka'nok aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijje^ypo Diostaj manopo'korea'dik ijje^y. 6 O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpe^ypo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy. Ken Diosa bo'tihuapokika'nok kenda manbatia'pakika'dik ijikay. Diosere a'nounhuahuikaya'po Moisésenba' e'nigpeika'ada mo'epo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosere a'nounhuahuikaya'po Diosen Nokirega mo'nopo'toe^ypo bo'tihuapokika'apone. Moisésenba' noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Diosen Nokireganayo mo'noeanhuahuika'apone.

7 Moisésenba' huakkuruda huidpentate Diosa o'manigmadoya'uyate. Moiséstaj Diosa hua'a e'yokde'te Dios senognanada 'urunanada o'enok Moisés oteya' o'bahuahuarakpo ke'nenkok senognanada o'epo israel aratbuta Moisésenkotaj okpodejhue'dik o'nuyate. Koksenognanada e'eada sig sig okta'bitonyakuyate. Ken Moisésenba' huidpentate Diosa o'madoya'uyatenig 'urunanada e'eada kenpa'da mo'mabueya'ika'ne. 8 Kenda Diosen Nokireganayo mona'ika'nig 'urua'nananada o'e. Noeanhuahuika'dik mo'ika'apone. 9 Ken Moisésenba' 'urunanada o'epo oro' e'peedeada dakhuea' o'kika'nig o'nopoe^ydepo kenpa'da bueydik o'eapoy o'nopoe^yne. Diosa mo'tinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po, huadakda mo'ene, Diosen Nokirega mo'nopoea'ne. Diosen

Nokireg hua'a 'urunananada o'e. ¹⁰ Konigti Moisésenba' 'uruda o'uynig'a oynayo konig 'uruda ehue' o'e. Oynayo Diosen Nokirega 'urua'nananada huanopo' mo'ea'ne. ¹¹ Moisésenba' huamame'puka' senogda on'ba'e'uyatenig'a ida Moisésenba' ehue'da o'epo. Diosen Nokireganayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a mo'nopo'ea'ne kenpa'da o'eonhuahuika'apone.

¹² Diosen Nokirega Diosere mo'noanhuahuika'apone daka' oknopoey. Jesucristoen huadak hua'a buttida o'e daka' oknopo'epo me'pukhue'da o'manmadikikay. ¹³ Konig Moisésa o'ka'uyatenig konigti kahue' o'ikay. Moisésenkok senogda o'epo daka'da okbatitikpo israel aratbuta okpodejhue'dik o'nenok Moisésa huata' o'koktidoka'uyate. ¹⁴ Kenpa'ti israel aratbut Moiséstaj e'peeada nopoenkahue'da o'nuyate. Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue'dik o'nika'. Cristotaj o'noknopo'edepo Moisésenba' nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁵ Kenpa'ti oy Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue' o'nepo konig e'koktidoka'nig o'nepo nopoenkahue' o'ne. ¹⁶ Jesucristo Huairitaj on'nopo'korea'depo konig e'koktidoka'nig e'ead a oktikujdepo huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik o'ne. ¹⁷ Huairi Jesucristoen Nokireg o'epo Diosere mo'noanhuahuika'apone. Jesucristoen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toenok huanopoda Diostaj e'nigpeika'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' o'ene. ¹⁸ Konigepo oro'omey Cristoen huaknopo'e'erinayo koktidokahue' o'epo Jesucristotaj nogiti nogiti oknopo'enka'po, nogiti nogiti o'nigpe'epo nogiti nogiti konig Cristonig 'urunanada o'epapone. Jesucristo Huairi Nokireg o'epo oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti 'urua'nanada mogkika'apone.

4

¹ Konigepo Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'po batikhue'da ijikay. ² Kan'manopo'kore'po nama'da huadik manbatia'pakhue' ijjeapoy ija'uy. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue' ijjeapo Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue' ijjeapo buttida Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ³ Jesucristotaj oknopo'ehue' hua'e'eriomey kenpa'da Diosbayoa' on'mabueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopoenkahue'dik o'nika'. ⁴ Jesucristo Diosonigtion o'ika'. Jesucristoen huadak hua'a konig huakjeytone' 'urunanada ee'tada oknopo'ehue'

huae'eri tiahuayhue' ka'ne'po nopoenkahue' ka'ne'po toto'a nama'da o'mana'ika'. ⁵ Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' ijikay. Jesucristo Dios Huairi o'e ijmanmadikikay. Jesús o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig ijikay. ⁶ Sikkiregya' "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya' konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'ea'ne. Dios 'urunanada o'e a'nopoeyaya'po Diosa huanopoya' jeyda mo'ea'ne. Jesucristo 'urua'nananada o'enok Dios 'urunanada o'e oro'omey oknopoe'dik o'ika'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ika'po Jesucristo 'urunanada o'e ijmanopo'ea'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

⁷ Diosensi'po Jesucristo 'urunanada o'e huanopo'ada daka' ijnopoikay. Jesucristo Huairi o'epo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada ijnopoikay. Oro'enso'nayo konig sorokkosonig ida sakdik o'eaponok Dios teyda o'e, donayo teyhue'da ijje' aratbuta nopoika'dik o'nika'. ⁸ Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa' dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopoebatikhue' ijikay. Katia'ta ija'apet e'nopoikada oknopoebatikhue' ijikay. ⁹ Dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue' me'ika'ne. Sorokte do'taj be'api' e'enpi' huabueya'da ehue'dik ijikay. ¹⁰ Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahuaypo kan'nopoenke'po meyopi' ihua'ika'nig Jesúsa me'nopo'toika'ne. ¹¹ Jesús donopoyo o'epo me'toika'nok aratbuta kenda kan'tiahuayike'po do Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued ee'ted do'taj nogok nogok e'arakta' men'tipakika'ne. ¹² Donayo pai'da ijnopo'epo ijbueyayikay. Opud Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka'da mo'noeanhua'huika'ne.

¹³ "Diostaj yoknopoe'po Diosen huadik ijbatiap'pakmey." Apagba'te kenpa' o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopoe'po Jesucristoen hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁴ Jesús e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda oro'omey o'nopoika'nok Diosa oro'takon Jesúseretaj mo'noyhuada'apone. Oro'taj opudomeytere Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere o'noeanhua'huika'apone. Kenda daka' o'nopoika'ne. ¹⁵ Opudomey Cristotaj daka' kanoknopoe' kenpa'ti Diostaj daka' kan'nigpei'ke' huakka' pai'da ijnopo'enhua'huikay. Kenpa'ti Diosa mo'matinepahui'nok opudomeyere huakka'ada daka'

o'noknopoe^opo “Dakiti Dios” huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'e o'noknopoe^opo o'nona'ika'apo.

¹⁶ Konigepo Diosen hua'ataj ijmanbatia'pakpo batikhue'dik ijikay. Do'huedso' nogok nogoka' ijtone'pakpo e'arogpi' aya'me'noeda Diosa be'teypaka'ika'ne. Do'hued nokirega nogiti nogiti Diostaj yoknopojkay. ¹⁷ Oknopoe^ohue huae'eria Cristotaj on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka' pai'da o'nopo'epo a'ti onte'ti pai'da nopo'ikahue'dik o'eapoy. Jesucristoere Diosere 'urua'nanada o'noeonhuahuika'apone. Durugnanada o'noeonhuahuika'apone. ¹⁸ Katetapi' oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti tiahuayhue' o'ika'apone. Kennayo o'tiahuayika'nig o'eapo. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue' o'ika'apone. Katepi' Diosen kurudyo tiahuayhue' o'unhuahuika'nignayo kenpa'da o'nunhuahuika'apo.

5

¹ Oro'omey e'bueyde'te huaboso' oro'en o'eapo. Huabokerekada kahue' ee'tada Diosa o'ka'depo kurudyo Diosere o'unhuahuika'apone. ² Oro'omey huaknopoe'eri oro'en huaso'taj o'tinosikdepo kurudyo Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso' egka'deta' o'pakika'ne. ³ O'bueydepo huaso' ehue'da e'eada huaboso' oro'omeyen o'eapo. ⁴ Oro'enso' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e'eada Diosa huaboso'a' egka'deta' o'pakpoeyopo Diosere e'noeonhuahuika'ta' o'pakika'ne. ⁵ Diosa huaboso' daka' monigka'denok nogok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenda oro' daka' kan'nopoike'po Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne.

⁶ Konigepo Diostaj daka' oknopoe^opo kirigayo' durugda o'ikay. Oro'omey huaknopoe'eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo huahued o'epo kurudyo Jesús Huairiere ehued o'ene. ⁷ Kurudyo Diosere monig o'eapet nopoe^ohue^o o'epo Jesucristotaj oknopoe^opo o'nigpeika'po o'noika'ne. ⁸ Daka' Diostaj oknopoe^opo oro'en huaso' e'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere e'ika'ta' o'pakne. Kenerenayo huadaknanada o'ika'apone o'nopoene. ⁹ Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. ¹⁰ Aya'ada huaknopoe'eria Cristotaj kurudyo huahua'dik o'eapone. Cristote e'koka' nigmabodik o'eapone. Aya'da katepi' oro'omey o'kadhuahua'uy huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa mo'tinopoeapone. In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'wynayo Diosa katepi' huadak ee' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone.

In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak ee' nigkahue'dik mo'ika'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'ika'pone. Konigepo oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopoe'eriomeytaj mo'nopo'noeya'uyate. Pabla o'manbatia'pakuyate.

¹¹ Do Diostaj yokme'pukpo nigpeika'dik ijika'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj ijmaknopoeay. Konig daknopo'da ijikay. Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopoeene. Daknopo'da ijika'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopoea'ta' ijpakikay. ¹² Do'huada ijpakpo huata' doda huadak ijikay. Ahue' e'ika'tada do'taj daka' mentinopoe' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judío ijjeý." "Bokerekensi'dak ektég ijjeý." "Urua'da ijtiona'pakikay." "Huaitake' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopoika'nig kenomeytaj Pabla buttida o'batia'pakika' huaa'dik mo'eapet. ¹³ Do ijjeretpakpo Diostaj ijinigpeika'nok "Pablo huasegda o'ika'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opudomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo ijinigpeikay. ¹⁴ Cristoa oro'taj di'da mo'enok oknopoe'po kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' pakika'dik o'ene. Aya'ada oknopoika'dik me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. ¹⁵ Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopoe'po kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopoe'erien dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada'uyate. ¹⁶ Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o'ne, konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopoe'hue' o'ene. ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopoe'hue' o'ika'ne. A'nennayo be ya'et Cristotaj o'tinopoe'ika'uynig'a, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakika? Ken konig o'tinopoe'uynig'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopoe'hue' o'ika'ne. Diosen Huasi'po o'e o'nopoika'ne. ¹⁷ Oro'omey Cristotaj oknopoe'po Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o'edepo huabonopo'dakon o'ene. Konig a'nenda oknopoe'hue' o'ikame'ne ona'ti nopoe'hue' o'ene. Konig a'nenda katetapi' diga'da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o'epo a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikhue' o'ene. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopoepo, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o'epo o'noika'ne.

18-19 Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o'epo aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'ea'pone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uyunok, Diosa aratbuttaj o'manoeya' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. ²⁰ Konigepo Cristoa be'ta'mona'nok nogbayo nogbayo ijhualduhuauka'po Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued ee'nayopi' Diosen eretpakhue' ee'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya'." Jesucristoere ihua'da o'nonika'ne. ²¹ Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpeepo o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'ea'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyunok Diosa oro' huaknopoe'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike' tinopoe'dik mo'ika'ne.

6

¹ Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopoe'eritaj ihua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan'nigpeika'. Ihua'da o'nona'ne.

² Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'." Opuda e'nona'te on'nigpee'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka' on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.

Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta' o'pak. ³ "Pablomey huadak kikhue' o'nenok Jesucristotaj oknopoe'hue' ijjeapoy." Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikhue' o'ikay.

⁴ Oro' pai'da o'nopo'unhuaukay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone, oknopoe'batikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika'nok opudomeytakon mo'nopoea'ika'ne.

⁵ Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo nogok nogok megkudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo men'boy'uyne, huakka' ijbai'ka'po, sikyoereda ijbaa'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok nogok bapohue' ijika'po sigda ijbapikay. ⁶ Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ijje. Kenda opudtaj a'manopoe'aya'po huadaky'o' ijkikay. Dakhuea'

kahue' ijika'po. Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopoikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti o'noyhuaduyate daka'da ijnopoikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada diayhue' ijkay. Huadaknopo'da di'da ijjeipo huadakda ijkikay. Diosen Nokirega me'nopo'toepo be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmaikay. ⁷ Buttida huadik ijmanikay. Kenpa'ti Dios teyda o'epo be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne. ⁸ "Pablo 'uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya "buttida huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. ⁹ "Pablota' nigpeehue'dik o'ey." Sue'ada do'taj men'tinopoika'ne. "Pablota' nigpeedik o'ey." Nogomeya men'tinopoika'ne. "Pablo o'bueydeapo." Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne. ¹⁰ Huakka'mon Jesustaj oknopoehue' o'nenok suhue'da e'eada Diostaj yoknopoepo durugda ijkay. Pai'da ijmanigepo katepi' toehue' ijjeipo Diostaj kanoknopoepo huakka'tada ijbatihuapokikay. Katepi' sigpi' toehue' ee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijika'po Diosen huadakda huakika'eri ijika'ng kenda aya'ada nopoehue'dik o'ne.

¹¹ Opu'd Corinto huaknopoehue' eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka' o'nona'ika'ne. Opu'domeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey. ¹² Do'taj sigda di' o'nika'ng'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne. ¹³ Opu'dtaj konig do'huedsi'potanig 'urua'da o'nonika'ne. "Konig opudtaj di'nanada o'nika'ne. Do'taj konigti di'da menika'." Daka' o'nona'ne.

Dios o'noeonhuahuika'. Oro'ensq' konig Diosen jakonig o'enok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne.

¹⁴ Oknopoehue' huae'eri ere ehue' yanika'. Huadak huaka'eri ere dakhuea' huaka'eri ere ehue'dik o'ika'. Konig oknopoehue' huae'eritaj toepakhue' yanika'. Kenere e'toepaknayo oknopoehue' huae'eri huadak huaka'eri ere ehue'dik o'nepo nogpa'da e'kika'ta' on'pakika'. Huakjeyere sikkireg ehue'dik o'e o'nopoene. ¹⁵ Konigti Cristoere toto' huairiere onyo' nopoehue'dik o'nika'. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti huaknopoehue' oknopoehue' huae'eri konigti pakhue' o'nika'apo. ¹⁶ E'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o'ika' o'nopoene. Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po oro'omey huaknopoehue'eri konig Diosen jakonig o'ika'ne.

“Kenomeyere ijika’apoy. Kenomeyere ijhua’ika’apoy. Kenomeyen Dios ijmanigika’apoy. Kenomey do’hued aratbut o’nika’apo.” Diosa oa’uyate. ¹⁷ Kenpa’ti Diosa inpa’ oa’uyate: “Oknopoe’hue’ huae’eriere mo’ika’uyne. Kenomeytaj yan’bakhua’po kenomeyere ikahue’ yanika’. Kenomeytaj toepakhue’ yanika’. Konig dakhuea’ ogkika’ konigti sigpi’ kahue’ yanika’. Kenda egkika’te opudtaj durugteda e’dik o’neapone. ¹⁸ Opuden huaaj ijjeapoy. Opud do’huedsi’po mo’eapone.” Diosa o’mana’uyate. Dios Huairi teynanada o’epo o’mana’uyate.

7

¹ Kenda Diosa on’nigka’apone o’mana’uyate, huadi’da egomey pogomey. Konigepo oro’en dakhuea’ e’ka’ mo’nopo’korea’po onte’ti ’urua’da mogkika’. Kenpa’ti Diostaj mo’nokme’pukpo Diosen hua’ayo’da mon’pakpo Diostayo’da mon’nigpeika’.

Corinto huaknopoe’erimeya nama’da dakhuea’ o’kikay on’nopoe’depo on’nopo’korea’uyate.

² Do’taj Pablota’ di’ menika’. Opudomeytaj do’hua be’tapi’ dakhuea’ ogkahue’ o’ne’uyne. Opudomeytapi’ do’hua nogtatipi’ nama’da onahue’ o’ne’uyne. ³ “Dakhuea’ bokame’ne,” onahue’ o’nene. Kenda konig o’nona’depo, “di’da o’nene.” Oy di’da o’nene. Nogoktion di’da o’nika’apone. ⁴ Huadak bo’kika’nok daka’ o’noknopoe’ne. Opudomey Jesucristotaj daka’ moknopoe’po Diostaj mo’nigpeika’nok durugda ijjeay. Do pai’da e’nopo’ika’pi’ opudomeytaj huakka’ ijdurugpaki. Opudomey Diostaj daka’ moknopoe’nok huakka’ ijdurugpaki.

⁵ Macedonia huadaribayo ijtiakdeme’po do pai’da ijnopo’eunhuahuika’po batikhue’da pai’da ijnopo’eunhuahuikay Meyopi’ ijhua’ika’mey do’taj ke’poda diga’da o’nogkikame’ne. Huaknopoe’eritaj kenpa’ti Cristoen huadak hua’a e’manbatia’pakte dakhuea’ on’bahua’aika’po kenpa’ti huaknopoe’eritaj on’magkika’nok huaknopoe’eri daka’ yanoknopo’ikapet onte’ti oknopoe’batikhue’ ya’neapet ijnopo’epo ijme’puka’ika’uy. ⁶ Suhue’da o’nepo pai’da ene’te Diosa o’madurugpaka’ika’. Diosada do’takon me’durugpakame’ne. Do’taj Titotaj Diosa me’nigtotiakpo do’taj me’durugpakanme’ne. ⁷ Titoa be’huatiakme’nok ijdurugpakmey kenpa’ti opudomeya Titotaj mo’durugpakame’nok doakon on’tipe’epo durugnanada ijjemey. Do’taj huakka’ eta’huadeta’ bo’pakika’ne. Do’taj suhue’da mo’ika’po kenpa’ti do’taj

mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogitinada huakka'da ijdurugpakmey.

⁸ Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue' e'uyupi' nogpa'da ijmanigmadoya'uy nopoe'hue' ijje'uy. ⁹ Oyda durugda ijje'y. Suhue' moe'uynok do kenpa'ti durugda ehue' ijje'uy. Suhue' mo'epo Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne. ¹⁰ Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone. Oknopoe'hue' huae'erinayo suhue' e'eada nopo'koreahue' o'nika'po kenpa'de on'mabueyapo. ¹¹ Opud suhue' mo'unhua'uyne. Suhue' mo'ika'depo Diostaj diga'da e'nigpeeta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga ogkahued Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok do'taj eta'huadeta' bo'pakuyne. Castiga mogka'uynok dakhuea' ogka'uy opudtaj be'api' huaahue'dik mo'ene. ¹² A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na o'birae'uynigtaj kenomeytaj sue'pi' ijmeputkepo on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka' mo'timeputkepo opudada kenda kan'nopoe'po on'nigmadoya'uyne. ¹³ Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.

Durugda o'edepo Tito opudenbaya' behuatiakdepo durugnanada o'enok oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey. Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok durugda o'ika'uy. ¹⁴ Opud Corinto huae'erienbayo Tito huahued ee'ted "huadakda huaknopoe'eri o'nepo Diostaj on'nigpeika'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da onahue' ijje'po birahue'dik ijje'y. Tito opudere o'edepo aya'da opudtaj onhuaa'po buttida onhuaa'uynok kenda bo'tiahuay'uy. ¹⁵ Titotaj konig huairitanig bo'eme'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj mo'nigpeikame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o'ika'po nogiti nogiti di' mo'ika'ne. ¹⁶ Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'nok do Pabloa daka'da on'tinopoe'po durugnada ijikay.

8

*Huaknopoe'eri pai'da huae'eritaj huakka'da
on'bayokuyate.*

¹ Macedonia huadaribayo huaknopoe'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ij-paki, do'hued egomey pogomey. ² Macedonia huaknopoe'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi' oknopoebatikhue'ada huanopo'ada durugda o'nika'po. Kenpa'ti pai'da ee'pi' sonnopo'da Jerusalén pai'da huaknopoe'eritaj huakka'mon on'bayokuyate. ³ Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik ijje. Konigda bayokdik o'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo nogitida huakka'da on'bayokika'uy. ⁴ Jesucristotaj huaknopoe'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo huaknopoe'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj ighua'da mona'uyne. ⁵ Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijinopoe'uynig'a huakkuru Diostaj a'nigpeikaya'po ke'nen huaso'kon on'yokuy, nogok Diosa o'paknok oro'takon nigpeika'dik o'nuy. ⁶ A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya'manige'hued o'epo. Konigepo "Corinto huaknopoe'eritaj onte'ti yabahuahuati'. Jerusalényo huaknopoe'eritaj dakhuapa huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy. ⁷ Ken opud Corinto huaknopoe'eri Diostehuapa' katepi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga' moknopoi'ka'ne. Diosen eknopoe' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'nopoene. Diostaj e'nigpeika'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'ika'ne. Konigepo kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopoe'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.

⁸ Yan'bayokika' onahue' o'nene. Nog huaknopoe'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopoea'ta' ijpaknok opudomeya di'nada on'maika' nogomeya kan'nopoe'po daka' yan'bayokikati'. ⁹ Huairi Jesucristoa huakka' mo'tinepahui'po di'da mo'ene. Mo'nopoene. Diosere Jesucristo o'ika'po aya'tada o'matoe'ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'epo kurudyo aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoeonhuahuike'po Jesúsai pai'da o'manigyahue'uyate. Konigepo Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.

¹⁰ Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pee'. A'nen nogbayok pai'da huaknopoe'eri Jerusalényo huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy. ¹¹ Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy

oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e'tahuæa huakka' yan'bayokikati' Sue'da e'tahuæa sue'da yan'bayokikati'. ¹² Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e'tahuæa sue'da e'yoknayo Diosa durugda o'eapo. Huakka'mon e'tahuæa huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o'eapo. Sue'da e'tahuæa huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o'e.

¹³ Ken Jerusalén huaknopoe'eri huakka'da huakupe kan'matoe' opudomeynayo pai'da e'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e'eada ¹⁴ opud kenomeyere onigonigayo' huakupe yan'toikati'. Oyda Jerusalénya' huaknopoe'eri pai'da o'nenok opudomey Corinto huaknopoe'eria bayokdik mo'ika'ne. Nogok Jerusalén huaknopoe'eri huakka' huakupe en'toe'nayo opud pai'da ee'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'eapone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'nigati toika'dik mo'ene. ¹⁵ "Ke'na huakka' aypo e'toika'ada huakkiti toehue' o'ika'. Ke'na sue'da e'toika'ada pai'da ehue' o'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakhuapa aypo on'toika'apo.

Titoere botta' nog huaknopoe'eri huakupe kan'bae'po Corinto huaknopoe'eritaj Pabloa o'mata'mona'apo.

¹⁶ Doa opudtaj huakka' di'da o'nepo huakka' ijme'pu'kikay. Diosa Titotaj o'nopo'toenok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'epo o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konigepo dakiti Dios, yonikay. ¹⁷ "Corinto huaknopoe'erite yahuati'," Titotaj ena'te "Doda ijpakpo ijhua'apoy," do'taj mena'po opudtaj huakka'da o'pak kenpa'ti e'batihuapokta' o'pakika' Titoa.

¹⁸ Titoere nog huaknopoe'eri huama'buyere ijmata'mona'apoy. "Ke'na Cristotaj huaknopoe'eri o'epo Cristoen huadak hua'a 'urua'da o'manbatia'pakika'." Nogya' nogya' Jesucristoen huabaktie'ea'eria on'huaa'ika'. ¹⁹ Kenpa'ti ke'na oro'ere kahua'ike' oro'omeyere Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe o'bae'ika'po ke'na boktihuapokike'po Cristoen huaknopoe'eri kentaj boktie'ea'uyate. Huairi Jesús huadakda o'e aratbuta kan'nope'po kenpa'ti pai'da huaknopoe'eritaj opud Corinto huaknopoe'eri e'bayokta' huakka' bo'eretpaknig oro'a aratbuttaj o'maknopoea'ikay. ²⁰ Jerusalényo huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po huakka' huakupe o'bae'ikay. Onokteteyo' o'hua'ika'po daka' o'manigtoika'nok Pablomeya on'berika' aratbuta huaahue'dikda mo'ene. ²¹ Diosa aratbutereada e'tiahuayte daknopo'da 'urua'dayo' e'kika'ta' o'pakikay.

²² Titomeyere nog huama'buytaj o'ta'mona'apoy. Ke'na Diostaj huakka' e'nigpeika'ta' o'pakika'po kenpa'ti nog

aratbuttaj e'batihuapokta' o'eretpakika'. O'tiahuaymey. Oynayo opud Jerusaléno pai'da huaknopoe'eritaj e'bayokta' bo'paknok kenda daka' o'nopoepo Titoere opudtaj e'hua'ta' huakka' o'eretpak. ²³ Titonayo doere huae'eri o'ika' doere opudtaj o'batihuapokikay. Nog botta'akon opudte on'hua'apo. Nog Cristotaj huaknopoe'eriomeya opudtaj mo'nigta'moname'te. Huadakda ogkika'nok kenomeytaj aratbuta on'batiahuaydepo "Dios 'urunanada o'e," on'batia'pakika'apo. ²⁴ Di'nanada mo'nika'ne kenpa'ti huadaknanada ogkika'nig ijbahuaa'ika'nok konigepo huaknopoe'eri huakupopakeria tinopoika'dik ka'ne'po Titomaytaj daka' yan'baepo di'nanada yan'maika'.

9

Jerusaléno pai'da huaknopoe'eritaj huakupe bayokdik o'neapo.

¹⁻² Jerusaléno pai'da huaknopoe'eritaj huakupe e'bayokta' huakka' bo'pakika'nig kenda ijnopoepo Macedonia huaknopoe'eritaj durugteda ijmanbatia'pakmey. Huabayok o'pokme'nig kenoka'da opud Acaya huaknopoe'eria huakupe en'bayokta' on'pakuynig ijmanbatia'pakme'nok, "oro'omeykon e'bayokta' o'paki." Macedonia huaknopoe'eria mona'uyne. ³ Opudā huakka' huakupe e'yokta' on'pakika' kenda ijmanbatia'pakme'nok opuden huakupe yan'tounhuahua'po Titomeytaj a'bayokya'po opudte nog huama'buy Titomeytere ijta'mona'apoy. Huakupe en'yokde'te Pabloa nama'da oa'ika' be'api' ahue'dik ka'nike'. ⁴ Sue'da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e'tiakde'te opudā huakupe Jerusalén huaknopoe'eritehuapa' bayokhue'dik ee'nayo oro' huakka'da birae'dik o'eapoy. Huakka' huakupe on'bayokapo a'nen daka' ijnopoemey. Yokhue' ee'nayo huakka'da birae'dik ijjeapoy. Opudākon birae'dik mo'ene. ⁵ Konigepo huakkuruda Titoere nog botta' huama'buyere opudte mata'mona'dik ijjeapoy ijnopoey. A'nenda "Huakka' huakupe o'bayokika'apoy." Boa'uyne. Titomeya huakupe e'bae' opudomeytaj bo'tihuapokapone. Ken opuden huakupe opudāda e'bayokta' bo'paknok on'manigbae'apo. Doa yan'bayokti' enakda bayokhue'dik mo'ene.

⁶ Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kerekpō. Sue'da aypo o'eapo. Noga ta'ba ogka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da o'kerekpō huakka'da aypo o'eapo. Konigti sue'da huakupepi' pai'da aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'matoeapo. Huakka' e'bayoknayo huakka'nada mo'matoeapo. ⁷ Durugteda

huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' ee'nayo yokhue' yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'.⁸ Opuđtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'ene Diosa. Nogda nogda huakka'da bayokika'dik mo'ene. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ene. Ken aya'da bo'pakika'nig tođdik mo'ene kenpa'ti opud nogomeytaj batihuapokika'dik mo'epo kenpa'ti bayokika'dik mo'ika'apo.⁹ Apagba'te Pai'da huae'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kentaj okkahuehue' o'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa' oa'.

Opuđomey sonnopo'da mo'epo e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue' mo'eapo.¹⁰ Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj bayokika'dik mo'epo kenpa'ti nogtehuapa' huadaka'da manigkika'dik mo'ene. Pai'da huae'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'ika'ne.¹¹ Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'matoika'apone. Huakka' huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalényo huae'eria o'nen huakupe on'baedepo durugda o'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo.¹² Konigepo Jerusalényo huae'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te aypobayo' o'nepopi' bae'dik o'neapo kenpa'ti nogiti nogiti nogda nogda Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo.¹³ Jerusalényo huae'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka' e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoen huadak hua'a opuda moknopoepo Diostaj daka' mo'nigpeika'nig mo'tinopoeapone. Dios huaboro'da o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Dios 'urunanada o'e. Kenomeya huakka'ada on'batia'pakapo.¹⁴ Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'epo 'urua'nanada mogkika'ne, kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika'bo'tihuapokika'ne. Jerusalén huaknopoe'eria kenda on'nopoeđepo opudtaj di'nanada mo'eapone. Opuđtaj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone.¹⁵ Diosa ke'nen di'nanada e'tae'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Urunanada bo'yokuyate. Konigepo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata'moneri o'epo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopoe'eria nigpeika'dik o'nika'.

¹ Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue' o'ika'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig ijjepo o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere ijjika'po

huiyoka' onahue' o'nika'ne. Bidteda o'epoa'ta Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'.
² Do huabokerekyo'da ijjeipo Diosen Nokireg toehue' ijjeipo ijkika'nig ijmana'ika'nig sue'ada huabokereka do'taj nama'da menhuaa'po. Opudte e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuaa'eritaj huiyokada manahue'dik kaepo huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok.
³ Huabokerektion ijjeipo indariyo nogbokerekere ijika'po do'taj nama'da huaa'eritaj makme'pukhue' ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yogka'ikay. ⁴ Aratbut piya'a kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay. ⁵ Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo "Diostaj oknopoehue'dik yanika'. Cristotaj oknopoehue'dik yanika'." Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopoepa'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopoepo kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopoepo kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy.
⁶ Noga Cristotaj daka' bo'pakpo dakhuapada mo'nigpeika' opudomey noga nopo'korehue' ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.

⁷ Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopoepo. Cristoen huamanbatia'pakeri ijjeiy huakka'mona mo'nopoika'. Dokon Cristoen huamanbatia'pakeri o'e yan'nopoika'.
⁸ Opudomey nogiti nogiti Diostaj yanoknopoika' nogiti daka' yan'nigpeika' kamanmadikike'po Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a o'nonika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika' nogiti nogiti diga'da o'nonika'ne. Kenda kirigayo' o'nonika'po birahue' ijikay. ⁹ Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' ijjeiy. ¹⁰ "Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere o'epo sue'da huadak mona'ika'ne." Sue'ada opudomeya do'taj on'huaa'ika'ne. ¹¹ Bidteda o'nokepo konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopoepa'.

¹² Opudomeya noga huata'da huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey huadak o'ne do konigti huadak ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta on'batiahuayika'po, "Ken sue'da huadak o'e, donayo huadaknada ijjeiy." Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o'nepo sigpi' nopoehue'da o'nepo o'dika'. ¹³ Nogda nogda huadakda ijkikamey

nama'da ahue' ijjeapoy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uynig ijkikay. Opu^{te} Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyn^e. ¹⁴ Keyo yahuati' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opu^{te} Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued ee'ted noga onbatia'pakhue' mo'uy. ¹⁵ Keyo Diosa ta'monahue' me'uyn^e kenpa'ti keyo nobokerekomey on'manmadikika'deme'te. Keyoti huadakda ijkika'mey. Donayo ahue' ijjikay. Opu^d nogiti daka' Jesucristotaj kanoknopoike'po opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' ijpaki. ¹⁶ Opu^dtaj nogiti nogiti o'nonmadikanhuahua'depo nobbayo opudenba adpen bahuahua'dik ijjeapoy. Kenteda nogomeya Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahue'yo keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijanmadika'mey ahue'dik ihuey.

¹⁷ "Huadakda ijje^y." Kenpa'ti "Huadak ijkikay." Huata'da tinopoehue' yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda o'ika'." Kenpa'ti "Dios Huairi huadakda o'kika'." Yan'no^{po}ika'po yada'ikati'. ¹⁸ "Huadakda ijje^y." Kenpa'ti "Huadakda ijkikay," be'api' huata'da e'huaika'nayo e'tinopoika'nayopi'. Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o'epi'. "Huadakda o'e." "Huadakda o'kika'." Be'tapi' Diosada e'huaa'nayo kennayo huadak o'e.

11

Corinto huaknopoe'eria nama'da huamanmadika'eritaj on'bae'po on'peika'nig'a Pabloa Corinto huaknopoe'eri^e 'urua'nanada o'kika'nok ke'nen e'mamadika'teyo'da nigpeika'dik o'nika'apo.

¹ Sue'da konig huaseg eapa' e'nonbatia'pakpi' do'taj daka' men'pee'. ² Diosa o'paknok opudomeytaj huakka'nada ijpakikay. Huakka'da di'da o'nika'ne. Opu^domeytaj Cristotaj on'yokapone. Konig mune'yo toepakhued dakhuea' kikhuedonig nobokerektida e'toepakonig opudomey Corinto huaknopoe'eri Cristotaj e'yokta' ijpakikay. Opu^domeya dakhuea' kikhue' mo'epo kenpa'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Cristotaj e'yokta' ijpaki. ³ Konig bihuia Evataj nama'da ona'uyatenok Eva Diostaj nigpeehue' o'uyate. Konigti opudomeya nama'da huamanmadika'eritaj mo'nigpeeapetpi' onte'ti Cristotaj daka' di' ehue' mo'eapet kenpa'ti 'urunopohue'ada nigpeehue' mo'eapet. Kenda on'time'pukene. ⁴ Opu^d huaknopoe'eri^e nama'da huamanmadika'eriomeya enhuatiakde'te Jesucristoen huadak hua'a nogpa'da

on'nopo_opo nama'da monmadikapet. Jesucristoen huadak hua'a oro'omeynayo buttida o'manmadikikay konig oro' kenomeya buttida manmadikahue' o'nepo. Kenomeya en'tiakde'te opuda bo'pakpo mo'manigpee_oapetpi' ijnop_opo ijme'pukey. Kenpa'ti nog nokireg Diosen Nokireg ehue'ta' bo'pakapet ijnop_opo ijme'pukey. Konig dakhuea' e'ka' kan'manopo'yare'po o'nonmadikikame'ne on'peenede nogpa'da e'manmadika' e'nigpeeta' bo'pakapet ijnop_opo on'tome'pukne. ⁵ Kenomey huabokerek Jesucristoen huata'mona'eri o'ey nama'da on'nopo_opo 'urunanada o'ey huata'da on'tinopo_opo. Huadakda o'nepi'. Dokonpi' huadak ijje_y. ⁶ Do sue'da huadak huamanbatia'pakeri ijenig'a kenda ijanmadikikay daka' ijnop_oey. Diosen hua'a daka' ijnop_oey. Kenda opudnayo daka'da mo'nopo_oene. Onte'ti onte'ti kenda opudtaj on'nopo_oea'uyne.

⁷ Jesucristoa oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne. Kenda ijhue'da o'nonbatia'pakonhuahua'uyne kenpa'ti o'nonmadika'onhuahua'uyne. Katetehue' opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne. Kenda ogkika'po nama'da nigkahue' o'nyune. Opudomey Diostaj daka' eknopoikata' on'tipakuyne. Opudte huadakda mo'e on'nopo_oea'uyne. Do sue'da ijje_opo on'nopo_oea'ika'uyne. ⁸ Opudomeytaj katetehue' a'manmadikikaya'po nog huaknop_oeria huakupe menyokika'uyne. Opudtehuapa' kenomeytaj konig e'baktiparatpa' o'nokika'uyne. ⁹ Do opudere o'ikame'ne kenpa'ti menokapi' aypobayo' huakupebayo' ijjedepo "Beyok," opudomeytaj onahue' o'nikame'ne. Macedonia huaknop_oeria huama'buy e'tiakde'te aypoere huakupeere do'taj beyokika'uynok. Aypopi' huakupepi' opudomeytaj beyok onahue' o'nikame'ne. Kenpa'ti beyok onahue' o'nika'apone. ¹⁰ Jesucristoen hua'a buttida o'e ijnop_opo Cristoen huadak hua'a opudtaj o'nonbatia'pakika'po huakupepi' aypopi' beyok onahue' o'nika'ne. Aya'da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi' beyok onahue'dik o'nika'apone. Konigepo durugda ijikay. ¹¹ Opudtaj huakka' di' o'nepo opuden huakupe bakbaehue' o'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'ene," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' o'nene. Diospi' o'nopo_o.

¹² "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik o'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' ijika'apoy. ¹³ "Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey." Kenomeya huabokerek nama'da oda'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o'ne. Nama'da huamanmadika'eri

o'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey," nama'da e'manopo^{ea}'ta' on'pakika'. ¹⁴ Kenomeya nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadaknanada ij^{ey} nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri ij^{ey} toto'a nama'da o'mana'ika'. ¹⁵ Konigepo oro' huadakda o'ey kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeya toto' huairien huanaba' o'nepo nama'da e'manopo^{ea}'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopo^{ea}'eri o'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o'epo pai'da o'no'po'unhuahua'uyate.

¹⁶ Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o'e opuda oknop^{oehue}' mene'. Huaseg o'epi' eknopo^{epi}' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpee'. Konig huasegonig ij^{jepo} do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda ij^{jepo} huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeya me'noknop^{oepo}'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. ¹⁷ Cristoa onahue'tada ij^{ay}. Konig huaseg e'e^{adapi}' huadakda ij^{jepo} huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. ¹⁸ Huakka' nogomey huadakda ij^{jepo} huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak ij^{ey} huata' ijtia'pakapoy. Huadakda ij^{jepo} huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. ¹⁹ Oro' huakka'da o'no'po^{ey} opud huata'da mo'tinopo^{epo} huasegtataj durugteda mo'mape^{ika}'. ²⁰ "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da o^{gkika}'. Dakhue'da mo'e. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "O^{gkika}'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opuda manahue' mo'e. ²¹ Ijme'pukpo ken konig opudtaj o^{gkahue}' ij^{ikamey}. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda ij^{ey} kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak ij^{ey} a'dik ij^{jenig}'a konig huasegonig ij^{jepo} o'nona'apone. ²² Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri ij^{ey}. Israel aratbut ya'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut ij^{ey}. Abrahamen huayayo ya'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo ij^{ey}. ²³ Kenomey Cristoen huanaba' ya'nepi'. Sue'da huadak huanaba' o'nenig'a donayo Cristoen huanaba' ij^{jepo} huadakda ij^{ey}. In ija'po konig huaseg eapa' ij^{ay}. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da o^{gkadhuahuame}', donayo huakka'da ijkadhuahua'mey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj

huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakuda' jakyo sue'da on'bakudame'. Do'tanayo huakka'da megkudikame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte ijika'uy. ²⁴ Nogok nogok huabanigaa' judío aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y nuevea' me'bitbitme'ne. ²⁵ Bapaa' hueypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huida menpaea'uyne. E'pogte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'a menta'kotuyne. Bapaa' menta'kotuyne. E'pogtone'yo ijta'kotaymey. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey. ²⁶ Cristotaj ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Keya' ta'kotdikda nogda nogda huiyokhuēda huahue yoktegonhuamey. Dagte keyo huabereeri e'nika'yo do'taj okberediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyo nogyo huiyokda judío aratbutyo do'hued aratbutyo ijjunhuahuikamey. Keyokon nog aratbut huiyokda e'ne'tada ijjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, kenteda jakbahue'yo do'taj huiyokda ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, huiyokda e'pog ta'kotdik ee'tada yoktegikamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuika'mey. ²⁷ Cristotaj ijnigpeika'po huakka'a'da ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogya' nogya' ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapehue' ijjikamey. Nogok nogok ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijtoikamey.

²⁸ Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopoe'eritaj ijmatetimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpeikapet aya'me'noeteda ijnopoepo ijmatetimepu'kikay. ²⁹ Opud be'api' sue'da eknopoe'nayo nama'da eka'nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud huaknopoe'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy. ³⁰ Do huadakda ijje'y huata'da tinopoe'dik ee'nayo tey ehue' ijje'po, Diostaj pai'da ijnignopo'epo ijtia'pakapoy. ³¹ Dios Huairi Jesucristoen hua'oj huadakda o'epo kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik o'ne. Diosa buttida oa' me'tinopoe'ne. ³² Damasco huakka' jakyo do e'uyte sorotataj do'taj huabakuda' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotataj do'taj Pablota' ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbogpete Pablota' ka'duke'po

o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbogpete e'oroknayo sorotataa tohua'dik o'nenig'a ³³ huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyo Diosenbayo Pabloa o'tiahuay'uyate. Diosa Pablota'j'urunanada o'nopoqa'uyate.

¹ Huadakda ijje'y be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' e'eadada huadakda ijje'y donayo huata'da tia'pakdik ijje'y. Kurudyo Dios o'ika'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti Dios Huairia 'urunanada me'nopoqa'uyne. ²⁻³ A'nenda catorce huabayok kurudyo kente Dios o'ika'po Diosen Nokirega be'tobehuikuyne. Cristotaj yoknopoika'uynok be'tobehuikuyne. Huaso'dapi' nokiregpi' kurudyo be'tobehuikuyet nopoehue' ijje'y. Diosanayo o'nopoq.

⁴ Paraíso 'urubayo kurudyo kentada Diosere aya'da Diosen huabaktie'ea'eria durugnanada o'neonhuahuika'apo. Keyo Diosa be'tobehuikuyne. Keya'da Diosen hua'a ijmapee'uy. Kendikti nogomeytaj manahue' yanikati'. ⁵ Paraíso ijhua'uypo huadakda ijje'y tia'pakdik e'eadada huadakda ijje'y tia'pakhue' ijje'po tey ehue' iijenigtaj ijtia'pakapoy. ⁶ Huadakda ijje'y kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo huata' tia'pakdik ijje'y. Nama'da tia'pakhue' ijje'po huata'da buttida ijtia'pakikay. Huadakda ijje'y. Daka' ijkikay tia'pakdik e'eadada kenpa' tia'pakhue' ijje'y. Huadakda ijje'y. Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopoehue' me'ne'po manahue' ijje'y. Kenyo'da kenda do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti men'peepo kenda men'tinopoq.

⁷ Kurudyo kenda ijtiahuay'uynigtaj kenpa'ti ijpee'uynigtaj 'urunanada o'uynok huadakda do ijje'y do huata'da tinopoehue' a'eya'po pai'da nopoq'dik ijkikay. Konig e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' ijkikay. Kenda kake'po Diosa o'pakme'nok toto'en huata'mona'eria behuatiakme'ne.

⁸ "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj be'yare'po toto'en huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da ijnigtiona'pakme'nig'a ⁹ "Ontaj di' o'ike'ne. Kenpa'da di' o'epo nog pakhue'dik o'enok aratbut tey ehue' ee'nayo doa teyda ijje'po batiahuaya'dik ijkikay." Jesús Huairia mena'uynok ken tey ehue' ijje'po durugda ijje'po Dios teynanada o'ika' batiahuaya'dik ijkikay. ¹⁰ Konigepo tey ehue' ijje'po durugda ijje'y. Aratbuta dakhuea' do'taj en'tidike'te durugda ijje'y. Sue'da aypo ijtoepo e'kusitokpi' durugda ijje'y. Jesucristotaj ijnigpeika'nok aratbuta dakhuea'da

menogka'nok durugda ijje. Jesucristotaj yoknopoeipo pai'da ijnignopo'epo durugda ijje. Konigepo kenoka' tey ehue' ijjenok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabloa o'matimepu'ke'uy

¹¹ Do'taj huadakda tia'pakdik e'ne'tada konig tia'pakhue' o'neme'nok konig opudere huadakda ijkika'uy huasegonig huata'da opudtaj madoya'dik ijje. Dopì sigda huadak ee'pi' inomey 'urunanada huamanmadika'eri huadak o'ne mo'tinopoe'pi' dokon huadak ijje yan'nopoe'. ¹² Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'nigkadhuahuika'uyne. Konig Diosayo'da ka'dik o'enok ijkika'uy. Ijbayarea'uy. Konig aratbuta tiahuyhued o'nika'nig doa on'nigka'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeya on'da'uy. Do Jesucristoen huamata'mona'eri ijje. Kenda opudomey kan'nopoe'po konig Dios e'ka'pa' 'urua'da on'nigkika'uyne. Opud Corinto huaknopoe'eriere ijjeipo kenda on'nigkadhuahuika'uyne. ¹³ Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopoe'eritaj Jesucristoen huadak hua'a daka' ijanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka' on'manmadikika'uyne. Kenomeya huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo "Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opudomeytaj nama'da ena'nayo do'taj bekkahuea'.

¹⁴ Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ijhuahua'apoy. Bapaa' ijhuahua'apoy. En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada o'nokeapone. Opuden huakupe pakhue' ijjeipo Jesucristotaj opuda daka' eknopoe' kenpa'ti do'taj daka' e'peeta' kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo o'noknopoea'uyne. Konigepo do konig opud huaknopoe'erien huaojonig on'taene. "Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' o'nika'ne konigepo huaojomeyapi' huasi'potaj on'bayokika'. Huasi'poanayo huaojomeytaj bayokhue'dik o'nika'. ¹⁵ Do konig opudomeyen huaojonig ijjeipo opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijpakpo opudtaj katetehue' on'manmadikanhuahua'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahua'apone. Nogiti nogiti Jesucristotaj kanoknopoe'po Diosere kan'noeonhuahuike'po on'tihuapokonhuahua'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopoeipo.

¹⁶ "Pabloa oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne." Opudomey be'api' yan'batia'pakapetnig'a "Pabloa nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne." Yan'batia'pakapetpi'. ¹⁷ Kan'manmadike'po

huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nuy. ¹⁸ "Corintoyo huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati'." Titotaj nog huaknopoe'erieretaj ijmana'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.

¹⁹ "Pablo huadakda o'e." Opudomeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'batia'pak opudomeya nama'da on'tinopoetpi'. Kenpa' tinopoehue' mene'. Diosa be'tiahuayika'ne Jesucristotaj yoknopoe'po opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoe'po on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey. ²⁰ Opudtaj ijuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ighua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuayapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahuanopoe'apetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakikapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peepo huayahuaya dakhuea'da mo'bahuaa'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'iapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijje' mo'nopo'eapet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopoepo opudtaj on'tomepu'kene. ²¹ Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahued mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ijjeapetpi', huakka'da huikdik ijjeapetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabla o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Onte'ti opudtaj ijuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata'huadunhuayapo ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri

dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuaa'dik o'ne. ² Opudomeya nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da boka'uy. "Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uy. Bottaa' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huadehued ijje'po onte'ti konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomeyerea nogomeyerea nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' ee'nayo castiga o'nogka'apone. ³ Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda e'nopo'e'ta' bo'paknok dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga egkade'te mo'nopo'eapo. Cristoa opudtaj egka'te teynanada o'epo mo'nopo'toika'. ⁴ Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e'arakte konig teyhue' ee'tada oynayo Dios teynanada o'epo Cristotaj o'noanhuahuika'. Konig Cristo teyhue' o'uyate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o'ikay. Opudtaj a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopo'enok Diosa mo'nopo'to'epo mo'nopo'teypaka'nok 'urunanada o'noikay.

⁵ "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopo'e?" Daka' o'nada yan'nopo'e'. "¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpeika'?" Daka' onda yan'nopo'e'. "¿Menpa' hueretda Diosen huabaktie'ea'eri ijje?" Daka' onda yan'nopo'e'. Daka' eknopo'e'nayo Cristoa opudennopo' o'nopo'to'epo hueretda Cristoen o'ey nopo'e'dik mo'e. ⁶ Cristotaj yoknopoikay kenpa'ti Cristoa me'nopo'toika'ne. Buttida ijjay. Kenda opudomeya eknokotta' ijpaki. ⁷ Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijanigtiona'pakikay. Cristotaj yoknopo'e'po buttida ijjay kan'nopo'e'po konigepo kenpa' nigtiona'pakhue' ijje'y. Opud dakhuea' kahue' e'nika'ta' ijpaki. Pabloa 'uruda oknopoika'po kenpa'ti huadakda o'ika' do'taj kan'batia'pake'po manigtiona'pakikahue' ijje'y. ⁸ Cristotaj mo'nigpeika'po buttida e'huaa'nayo castiga ogkahue'dik ijje'y. Cristotaj nigpeehue' mo'epo buttida e'huaa'nayo castiga ogka'dik ijje'y. ⁹ Castiga ogkahue'dikonig ijje'po konig huiyok ehue' ijje'y kenpa'ti opudomey Diostaj daka' mo'nigpeika'po konig Diostaj teyda mo'enok menokiti durugda ijika'apoy. Opudomey nogiti nogiti 'urua'nanada ka'nigpeike'po ijanigtiona'pakikay. ¹⁰ Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i'e, castiga ogka'dik i'e Jesús Huairia mena'uyne. Do yokyedepo huiyoka' maboroayhue' a'eya'po huahued ijje'poed daka' ijanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopo'e'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.

¹¹ Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey.

Yan'durugpak, dakhuea' eka'nayo yan'nopo'korea', nogiti nogiti Jesucristotaj yan'nigpeika'. Do'takon mennigpeika'. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue' yanika'. Nogtaj nogtaj yan'manopo'noeya'. Dios di' o'maika'po huamanoeya'ika'eri o'epo opudere ka'nike'. ¹² Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj. ¹³ Aya' huaknopoe'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.

¹⁴ Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maike'. Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toike'.

GÁLATAS

Galacia huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

*Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj Pabloa
o'manigmadoya'uyate.*

¹⁻² Do Pablo ijjej. Opuđ Galacia huadaribayo huaknopoe'eri mo'epo Diostaj a'tiona'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopoe'eri huama'buy doere o'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoa Apag Dioserea men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nuyne. ³ Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoerea opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'. ⁴ Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da ogkika'. Konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Jesucristoa o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesús a mo'nigbuey'uyate. ⁵ "Dios huadagnada o'e." "Urunanada o'e Dios." Oro' kirigayo' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadagnada o'ika'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o'e.

⁶ Diosa di' me'e'po, "yan'nopo'korea'po me'noknopoe'po do'taj men'nigpeikati'," mona'uyne. Opuđomey moknopoe'po mo'nigpee'uyunig'a oyida Jesucristoen hueretda e'manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopoe'depo. Konig nog e'noeanhuahuika' e'manmadika' moknopoe'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Konigepo diga'da ijme'pu'key. ⁷ Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' ee'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomeytaj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne. ⁸ A'nounhuahuikaya'po kate ka'dik mo'e. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga'da ogka'dik o'eapo. ⁹ Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoen

e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya mo'peedepo moknopoe'uyne. Nogded e'nounhuahuika hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga'da ogka'dik o'maeapo, ijjay.

¹⁰ Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' ijje. Kenpa'ti "Pablotaj ijpaki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' ijje. Diostayo'da e'durugpakata' ijpakpo Cristoenyo'da ijkika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo nogyo kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mona'uyate.

¹¹⁻¹² Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a nogyo nogyo aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a huabokerekapi' onahue' me'nuyne kenpa'ti onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoayo'da me'nopoea'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a me'nopoea'uyne. Kenda yan'nopoika', egomey, pogomey.

¹³ Konig judío aratbut o'noknopoika'po ogkika'nig do'huakon konigti ijkika'uy. Cristoen huaknopoe'eritaj diga'da iimagkika'uy. Huabakuda' jakyo ijbakudika'uy kenpa'ti kan'barake' iija'po ijmata'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopoe'eri on'tipeika'uyne. ¹⁴ Konig oro'en judío adhuea'pane' Diostaj ogkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopoika'uyatenig dokon huakka' iijeretpakpo daka' ijkika'uy. Judío huabokerek do konigok o'nepo suhue'da on'nopoepo suhue'da ogkika'uy. Donayo huakka'da ijnopoepo huakka' ijkika'uy. ¹⁵ Do si'poehued ee'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'epo "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpeikati," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo ¹⁶ Jesucristo ke'nensi'potaj meknopoea'uyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopoe' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopoea'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopoea'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' iije'uy. Jesucristotayo'da yoknopoe'po be'tapi' batia'pakhue'dik iije'uy. ¹⁷ Kenpa'ti Jerusalényo huakkurueri Jesúsén huamata'moneritaj a'mapeeaya'po kenoka' huahue' iijepo aratbut ehue' e'ika'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopoea'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

¹⁸ Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta'eya'po Jerusalényo ijhua'uy. Botta' semana ijtæ'uy Pedrotaj. ¹⁹ Nog Jesúsén huamata'moneritaj tiahua'yhue' iije'uyning'a Jacobotayo'da ijtiahua'yuy. Jacobo Jesús Huairien

huama'buy o'e. ²⁰ In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopoetane.

²¹ Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. ²² Huama'buy Cristotaj huaknopoe'eri Judea huadaribayo nogyo nogyo ogkupopakika' do'taj okiehued o'nuy. ²³ Kenyo'da do'taj on'tipeepo, "A'nenda Pablo diga'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogyo nogyo o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopoe'dik mo'e. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipee'uyate. ²⁴ Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopoe'uy. Konigepo "Dakiti Dios, huadakda i'ene." Cristoen huaknopoe'eria o'nona'onhuahua'uyate.

2

Nog Jesúsen huamata'moneria Pablotaj o'de'uy. Pablo Jesúsen huamata'moneri o'ede'uyatenok o'de'uy.

¹ Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy. ² Jerusalényo hua'dik i'e. Diosa me'nopoea'uynok ijhua'uy. "Pablo Jesúsen huamata'moneri ehue' o'e. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'eri huairitayo'da ijmanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopoe'dik kenpa'ti nigpeika'dik ya'ne. O'noknopoe'epo Diosere on'noe'nhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmanmadika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy. ³ Kenpa'ti Tito doere o'epo Tito judío aratbut ehue' ee'pi' "Huabokerek i'epo huasi'dak oktegdik i'e." Huaknopoe'eri huairia Titotaj onahue' o'nuy. ⁴ "Titoensi'dak oktegdik o'e." Nama'da huaknopoe'eria huama'buya ona'uy'ng'a. Iregireg oro'omeyere ogkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopoe'epo huabokereksi'dak okteghue'dik o'ne." Oro'a ea'te a'peeya'po ogkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' hua'e'eri huabokereksi'dak oktegdik o'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen e'mana' nigpeika'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopoe'eria oro'taj enata' on'pakuynig'a. ⁵ Nama'da huaknopoe'eri huama'buytaj sigpi' manpee'hue' o'uy. Jesucristotaj moknopoenok Diosere mo'noe'nhuahuika'apo buttida hua'a o'e yan'nopoe' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'epo kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpeikahue'dik mo'ene. Ken buttida o'e oknopoe'dik mo'ika'ne.

6 Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopoepo ijanmadikika'denok Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya'e onahue' me'nuyne. Huairi ee'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Do'huakon kenpa' e'nopoe'ta' pakhue' ijje'y. 7 Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'nuyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablota' o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopoe'eri huairia on'nopoe'uyate. 8 Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e'huae'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsén huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

9 Konigepo Jacobo Pedroere Juanere huaknopoe'erien hueretda huairi o'nepo Diosa Pablota' o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacobomey on'nopoenka'depo "Jesucristotaj oknopoe'po, huama'buy o'ey kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e'huae'taj Jesucristotaj yanoknopoe' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, 10 "Aratbut pai'da e'ika'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacobomeya mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro."
Pabloa ona'uy.

11 Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'wynok, "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne. 12 Sue'da judío huabokerektaj Jacoba Pedrote o'mata'mona'uyate. Huabokerek tiakhued o'nepo Pedro judío ehue' huaknopoe'eri e'eri o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopoe'eri e'eri Pedro sigda sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo huabokereksi'dak baktega'dik o'ne on'manopoika'uy. Kenomeytaj Pedro o'makme'pukpo judío ehue' huaknopoe'eri e'eri e'bape'ada o'bakbatikuy. 13 Pedroa huadakda ijkikay nama'da huata'da o'tinopoepo nama'da o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopoe'eri Pedrotaj on'tiahuayonhua'po konigti ogka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopo'enig'a kenomeya konigti nama'da ogka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da o'nopoenig'a judío ehue' huaknopoe'eri e'eri

o'bape'po o'bakbatikuy. ¹⁴ Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopoenig'a nama'da ogkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopoe'eritaj "Judío e'eada konig judío ehue' huae'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kikhue' i'eme'. Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e. ¿Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopoe'dik o'ne. Jesucristotaj eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

¹⁵ Oro'omey judío huae'eri o'epo judío e'huaeya' o'si'poe'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kikhue' o'nepo dakhuea'da ogkika' o'nopoene. ¹⁶ Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po." Kenda Diosa onahue' mo'eapone. Kenyo'da Jesucristotaj e'noknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa mona'apone. Konigepo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po." Diosa mone'po oro' judío huae'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa onahue'dik mo'eapone. Konigepo be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po," Diosa onahue'dik o'eapo.

¹⁷ Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa mone' oro' Cristotaj oknopoe'denok konig judío ehue' huae'eri Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o'ne. ¹⁸ Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeehue'dik mo'ika'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeedik mo'ika'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ene. ¹⁹ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoe'po." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpeikahue'dik ijika'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ijje'po Moisésen hua'ataj menpa' nigpeikahue'dik ijje'uy'ni'g'a Jesucristotayo'da yoknopoka'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ijje'y. ²⁰ Jesucristo hueypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ijje'po onte'ti dakhuea' kikhue' ijjeonhuahuikay. Do'huada katepi' ijpakpo kikhue' ijika'po Jesucristoen Nokirega me'nopo'toenok Diosenyo'da ijkikay. Huaso'ada ijnoepo Diosensi'potaj yoknopoe'po ijnigpeika'po Diosen ijkikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada

me'epo me'nigbuey'uyate. ²¹ Diosa huakka' di'nanada mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeonhuahuikaya'po Jesústayo'da oknopoe'dik o'ene. "Dakhuea' nigkahue' o'ene me'tinopoepo." Diosa menayet Moisésen hua'ataj do nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy. Jesucristotayo'da yoknopoika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'eapone. Cristotaj eknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa mona'apone.

¹ Opud Galacia huaknopoe'eri konig nopoenkahue' huae'eri mo'ene. Nogomeya nama'da mon'mandika'nok opudomey ida mo'peedeme'nig'a, Jesústaj buttida e'manmadika' nigpeehue'dik yane', nama'da mo'nopoame'ne. Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak'uynok opuda daka' mo'peepo moknopoenka'uyne. ² Moisésen hua'a mo'nigpeika'uynok Diosen Nokirega opudtaj nopo'toehue' mo'uyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uypa kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'peedepo moknopoe'uynok Diosen Nokirega opudtaj mo'nopo'toika'ne. ³ A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopoe'de'uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne Diostaj daka' mo'nigpeika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik o'ene, konig huabokereksi'dak oktegdik o'ene kenpa'nayo nama'da mo'nopoika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ika'ne. ⁴ Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne. Nama'da pai'da nopo'ehue' mo'unhuahuame'ne ijnopoy do'hua. Jesucristotaj buttia'da moknopoe'ne, oknopoe'batikhue' mo'eapone ijnopoy. ⁵ Moisésen hua'a mo'nigpeika'nok Diosen Nokirega nopo'toehue' mo'ika'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ika'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'peedepo moknopoe'uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

⁶ Ken, a'nennada Diosen hua'ataj Abrahama oknopoe'uynok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ene, o'tinopoepo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁷ Konigepo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopoe'po konigti Abrahamen hueretda huayayonig o'nepo kenda nopoenka'dik mo'ene. ⁸ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene,

mo'tinopo^opo.” Judío ehue' hua^eeri huaknop^oe'ritaj ijmana'apoy, Diosa a'nennada o'nopo^opo Abrahamtaj “Meknop^oenok kenpa'ti menigpeika'nok, konigepo huakka' judío ehue' hua^eeria konigti e'noknop^oede'te ‘Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopo^opo,’ kenomeytaj ijmana'apoy.” A'nenda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate. ⁹ Ken Diosen hua'ataj Abraham oknop^oe'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknop^oenok kenomeytaj Abrahamtaere “Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopo^opo.” Diosa o'mana'ika'apo.

¹⁰ “Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpeika'dik o'nepo nogdiktida nigpeehue' ee'nayo ‘Dakhuea' boka'ne.’ Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo.” Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpeika'nayo “Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopo^opo.” Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'no^oika'nayo “Dakhuea' boka'ne.” Diosa mona'po castiga mogka'apone. ¹¹ “Dios^otehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknop^oepo Diosere on'no^oonhuahuika'apo.” Diosa oa'uynok Moisésenba' huakika'eritaj “dakhuea' nigkahue' men'ene,” Diosa onahue'dik o'eapo. ¹² “Dakhuea' nigkahue' me'ene, me'tinopo^opo.” Diosa mone'po Diostaj oknop^oe'dik mo'ene. Moisésen hua'anayo kenpa' onahue' mo'ene. “Diosere a'nounhuahuikaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpeika'dik mo'e.” Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpeikahue'dik mo'ika'ne.

¹³ “Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika'eritaj hueypa cruzte on'betika'.” Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknop^oe'ritaj castiga ogkahue'dik mo'eapone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. ¹⁴ “Q'nen adhuea'si'potaj ijmanopo'to^oeapoy.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Nog aratbut huaknop^oe'oritakon Diosen Nokirega kamatoike'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o'e kenpa'ti kenda Abrahamtaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate.

¹⁵ Konig o'kika'nig ijmanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. “A'ti o'nigka'apone.” Be'api' o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o'eapo kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o'eapo. ¹⁶ O'nigka'apone Diosa Abrahamtaj nogok nogok ona'ika'uyate. Q'nen huayayotaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijmanigka'apoy onahue' o'uyate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida ijnigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj

o'tia'pakuyate. ¹⁷ Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Q'nen huayayotaj 'uruda ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o'epo kenda o'ka'apo. ¹⁸ Moisésen hua'a o'nen adhuea' huayayo en'nigpeika'nayo ijmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o'uyate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

¹⁹ Moisésenba'taj aratbuta nigpeikahue'dik o'nepo dakhuea'da ogkika'nig kamanopoegkike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued ee'ted Moisésen hua'a aratbut nigpeika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'neapo. Diosen huata'moneria Moisésaj o'nopoea'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate. ²⁰ Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'taeapone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'edene, Moisésenba' mo'nopoea'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued ee'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamatoe'erioniga mo'toika'uyne.

²¹ Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o'e. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadagnada e'ada Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o'epo kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ika'. ²² Aya'ada dakhuea'da ogkika'depo batikhue'da dakhuea'da ogkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig Jesucristotaj huaknopoe'eriomeytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noeanhuahuika'apone.

²³ Cristoen huadak hua'a peehued o'epo Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo oro'kenyo'da Moisésenba'taj nigpeika'dik o'uyinig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopoe'uy oroa. ²⁴ Cristo tiakhued ee'ted Moisésenbaa konig oro'en huamatoe'erionig mo'toika'uyne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopoe'denok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoedepo," Diosa mona'uyne. ²⁵ Cristo o'tiakdeuynok oynayo kentaj oknopoika'nok Moisésenbaa oro'taj toehue' o'ika'. Oynayo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁶ Oyda Jesucristotaj moknopoe^opo Diosensi'po mo'ene. Aya'ada moknopoe^opo Jesucristoere Diosensi'poda mo'ene. ²⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopoe^odenok bautiza mogka'de'uyne. Cristoa mo'nopo'toika'nok Jesucristonig mo'ika'po Diosensi'po mo'ika'ne. ²⁸ Oro' Jesucristotaj huaknopoe^oeri o'epo Diostaj konig nogaratbuttida o'ene. Judío aratbut ee'pi', griego aratbut ee'pi', huanaba' ee'pi', huanaba' ehue' ee'pi', huabokerek ee'pi', ettone' ee'pi', oro'omey huaknopoe^oeri Diostaj nogaratbuttida o'ene. ²⁹ Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey huaknopoe^oeritakon Diosa mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4

¹⁻² Nogiti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued ee'ted huaoen e'tamae' huabae'eri ee'pi' konig huanaba' o'epo huaoen huatamatoe'eritaj nigpeika'dik o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da huaojkudaken o'tabaeapo. ³ Oro' konigti o'ika'uy. Cristo tiakhued ee'ted oro' konig huasi'po o'epo konig huabokerek ehued o'uy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj konig huanaba' o'nigpeika'uyne. ⁴ Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. ⁵ Oro' judío huae'eriomey huanaba'onig o'epo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'poe'uyate. Kenpa'ti oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'poe'uyate.

⁶ Oro'omey huaknopoe^oeri Diosensi'po o'edenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen Nokirega mo'nopo'toene, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen Nokirega oro'ennopoya' o'okuy. ⁷ Ken Diosensi'po o'edepo Moisésenba'taj nigpeika'dik huae'eri huanaba' ehue' o'edepo Jesucristotaj moknopoenok. "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo," Diosa mona'po mo'noeanhuahuika'apone.

Galacia huaknopoe^oeritaj Pabloa o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

⁸ A'nenda hueretta'da Diostaj oknopoe^ohued ee'ted toto'taj mo'me'pukika'uyate. ⁹ Oynayo Diostaj moknopoe^odene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uyne. Konig judío adhuea'pane' ogkika'uynig mena'po konig huanaba' onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. ¹⁰ Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a huame'noe

fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa' bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne. ¹¹ Konigepo opudtaj on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da nama'da opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne.

¹² Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po Moisésenba' nigpeika'dik mo'ene. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a. Konig judíomey ogkika'nig opud konig kakahue' mo'uyne. Opudonigti ijjeipo oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' ijjikay. Konig do ijkika'nig konigti yag'kikati'. Kenda ijjeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opudere ee'te do'taj di'nada o'nepo daka' on'toe'uyne. ¹³ A'nenda opudere dakhue'da ijjeipo Jesucristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj o'nonbatia'pakonhua'uyne. ¹⁴ Do dakhue'da ee'pi' konig pai'da e'nopo'etepi' do'taj dig huahuayhue' o'nuyne kenpa'ti tibirahue' o'nuyne. Konig Diosen huata'moneritaj egkapa' do'taj o'de'uyne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uyne. ¹⁵ A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uyne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'uyne. Do'taj durugnada mo'uyne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne. Do'a opuden huakpo e'pakuy Mayo opuda okpotokdik ee'nayo opuden huakpo on'yokay'uyyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. ¹⁶ Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nopo.

¹⁷ Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' ogkika'nig opudomey konigti kagkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeya onte'ti do'taj nigpeehue' ka'nike'po kenda on'pak. ¹⁸ Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda o'e. Do opudere ee'te opudere ehue' ee'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda o'e. ¹⁹ Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'onhuahua'de'te moknopoe'uynok do'hued huasi'ponig mo'ene. Oy onte'ti opudtaj diga' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa onte'ti daka' mo'manopo'toedeapet opudtaj huakka' on'tinepahuika'ne. ²⁰ Huakka' opudtaj on'tinepahui'po ayo opudere huakka' ee'ta' ijpaki. Nogpa'da 'urua'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj tinopoehue' ijjey.

Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate Pabloa o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uyate.

²¹ "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'. Opudomeya sue'ada Moisésenba'taj e'nigpeikata'

bo'pakika'nig'a Moisésenba'taj nopoenkahue'da mo'ene.
 22 Moisésenba' sigpi' e'manopoea'ta' ijpaki. Abraham
 botta'si'po o'toe'uyate. Agarkudak ettone' huanaba'
 o'epo nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate.
 Abrahamen hueretda hua^{toe} Sarakudak o'epo huanaba'
 ehue' o'epo nogsi'potida o'si'popakuyate. Apagba'te
 kenpa' o'madoya'uyate. 23 Saraen huanaba' ettone'a
 o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig
 Agar konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone."
 Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok Abrahamen hueretda
 hua^{toe}enayo konig huanaba' ehue' e'eada o'si'popakuyate.
 "Huasi'po i'toeapone." Diosa ona'nok o'si'popakuy.
 24-25 Abrahamen botta' hua^{toe} konig botta' Diosen hua'a
 o'ne. Ote' Sinaite Arabia huadaribayo Diosa Moiséstaj
 ona'uyate. Konig Agar huasi'poere huanaba' o'nika'nig
 aya' Moisésenba' huanigpeika'eri konigti huanaba' o'nika'.
 Kenpa'ti Jerusalényo huaika'eri a'noeonhuahuikaya'po
 Moisésenba' on'nigpeika'nig'a huanaba'nig o'nika'.

26 Oro'omey huaknopoe'erinayo Diosen jak kurudyo
 huae'eri o'ika'po Diosensi'po o'ene. A'nounhuahuikaya'po
 Jesucristotayo'da oknopoika'ne. Moisésenba'taj
 nigpeikahue'dik o'ika'ne.

27 Si'popakhue'dik i'epo huasi'po toehue' i'epo yadurugpak,
 ettone'. Si'popakhue' i'epo diga' noehue' i'epo nogok
 huakka' huasi'po i'taeapo. Huakka' huaknopoe'eri
 huasi'po i'matoeapone. Nog ettone' hua^{toe}ebet e'eada
 sue'da huasi'po o'toeapo. Apagba'a kenpa' oa'. Saraen
 huakka'nada adhuea'si'po o'tae. Agaren sue'da o'toe.

28 Ken oro'omey Jesucristoen huaknopoe'eri konig
 Diosensi'po o'ene. "Huasi'po i'taeapo." Diosa Abrahamtaj
 ona'uyatenok, Abraham Isaacs'i'po o'tae'uyate. Oro'omey
 konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken Diosa Abrahamtaj
 ona'uyatenok oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po
 o'ene egomey pogomey. 29 Ken konig aya'da isi'po
 on'si'popakika'nig konigti a'nennada Ishmael Agarens'i'po
 o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsi'potida Isaactaj
 Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo." Diosen
 Nokirega Abrahamtaj o'nuynok Isaac o'si'poe'uyate. Oy
 konigti o'e. Cristotaj oknopoe'hue' huae'eriomeya oro'taj
 dakhuea' mogkika'ne. Oro' huaknopoe'eri Diosensi'po
 o'enok dakhuea' mogkika'ne. 30 "Ettone' huanaba'ensi'potaj
 pakhue' ijjepo noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa
 oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen.
 Do'huedsi'poere Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo."
 Sara Abrahamtaj ona'uyate. 31 Oro'omey huaknopoe'eri

konig Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po ehue' o'epo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

5

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

¹ Jesucristotaj oknopo_{en}ok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

² Men'pee'. Do Pabloa opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak bekteg." Opuda ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'eapone.

³ "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne. ⁴ "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomeytaj matinepahuihue' mo'edeapone. "Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoepo." Diosa onahue'dik mo'eapone.

⁵ Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopo_{en}ok "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj o'nigika'ne. ⁶ Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopoe'de'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'noktegi' huabokereksi'dak okteghue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoikata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoepo aya'tada di o'maika'ne.

⁷ Daka' Cristotaj moknopoika'uyne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nigpeika'uynig'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peepo Cristoen buttida hua'ataj eknope' bokkahue'deme'ne. ⁸ "Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e." Diosa oro'taj onahue' mo'uyne. "Cristotaj oknope'dik mo'ene." Diosa mona'uyne. ⁹ Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da nama'da o'noknopeapo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁰ Opuđ Galacia huaknope'eri nogpa'da oknopehue' mo'eapone do Jesucristo Huairitaj

yoknopoe_o kenda on'tinopoene. Kenpa'ti be'api' nama'da monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kamagke'.

¹¹ Q'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. "Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak oktegdik mo'e." Pabloa o'manmadikika'. Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' ijjikay. Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea' ogkikahue' ya'neayet. ¹² Opu_d Jesucristotaj huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta' o'deretpakpo opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijpaki.

¹³ Diosa mo'baktie'ea'uynok Moisésenba'taj konig hua-naba' ehue' mo'epo nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kikahue'dik mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo "Moisésba'taj konig huanaba' ehue' ijjepo katepi' ijpakpo kika'dik ijjey," nopoehue' yanika'. Diosa di' mo'enok huayahuaya yan'batihuapokikati'. ¹⁴ "Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbuttakon huakka'da di'da yan'maika'." Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne. ¹⁵ Opu_domey huayahuaya dig e'bahuadiayika'nayo, dig e'bahuahuaynayo, huayahuaya e'mamahui'ia'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kikahue' yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoe'eri ehue' mo'eapone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig konigti kikahue' o'epo konig Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'.

¹⁶ Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da o'eretpakika'nig ken konig kikahue' mo'ne. ¹⁷ Oro'ennopoda dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen Nokirega konig e'nigkata' pakhue' o'ika'. Kenda Diosen Nokirega o'pak konig oro'ennopoda e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig menpa' kikahue'dik o'ene. ¹⁸ Diosen Nokirega e'nopo'toe'nayo Moisésenba' nigpeikahue'dik o'ika'ne. Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.

¹⁹ Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo konig oro'nopoda o'pakpo dakhuea' kika'dik o'ene, daka' o'nopoene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo oro'ada o'pakpo nogen huatoe'taj on'bakde'ika', huabokerekere nog ettone'ere dakhuea'da ka'dik o'ika'ne. Kenpa'ti nogen huatoe'taj e'bokerekbo' nogen huatoe'taj ettone'akon e'mune'bo'. ²⁰ Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj eretpakdik o'ika'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o'ene. Kenpa'ti huayahuaya

maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj dig bahuahuaydik o'ene. Nogomeytaj bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo huata'da o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o'ene. ²¹ Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogen katepi' en'tae' batihuadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik o'ene, kenpa'ti fiestate diga'da borracho e'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik o'ene. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi toehue' o'eapone. Kenpa'ti Diosensi'po ehue'dik o'eapone. Diosere ehue'dik o'eapone. Kenda a'nenda on'boroay'uyne konigti onte'ti on'boroayne.

²² Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok nog aratbuttaj di' o'maika'apone, durugnada o'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj huadiayhue' o'maene, nogomeya oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida bahuadiayhue' o'ene, nogomeytaj daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne, katepi' "Ijka'apoy," ena'nayo kenda o'ka'apoy. ²³ Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok oro'taj dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' o'ika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata' e'paknayo kikhue' o'eapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok huadakyonada kika'dik o'ika'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a aya' o'kika'ne. ²⁴ Kenpa'ti oro'omey Jesucristotaj oknopopo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok onte'ti konig oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig'a konig cruzte Jesúsere o'buey'uy onte'ti kenda oro' o'eretpakika'uynig kahue' o'ika'apone. ²⁵ Ken Diosen Nokirega oro'taj Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj eknopoika'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok aya'da Diosa o'paknig mogkika'.

²⁶ Ken, "Donayo huadagnada ijje," nopoehue'dik mo'nika'. Huata'da eretpakhue' mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti huayahuaya dig o'mahuanopoeapetpi'.

6

*Diostaj daka' yan'nigpeika'po huayahuaya
yan'batihuapokikati'.*

¹ Opudere Cristoen huaknopoe'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo Diostaj nigpeehue' ee'nayo, egomey, Diosen Nokirega mo'nopo'toenok opudomey kenda Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po daka' yan'tihuapokti'. Onte'ti Diostaj kanigpeike'po

yan'tihuapokikati', yan'tinepahui'po daka' ya'nonati'. Opudnayo daka' yag'kikati'. Keyoj konigti dakhuea' kahue' yaneti'. ² Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'. Kenda Cristoa o'mana'uyate.

³ “Huadakda ijkikay, dakhuea' kahue' a'eya'po men'tihuapok ahue'dik ijjei.” Be'api' kenda e'nope'e'nayo nama'da o'nope'ni'g'a nama'dapi' kika'dik o'neapo. Huata'da nama'da kenpa' on'tinope'po. ⁴ Kenda ijkika'nig menpa' huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' oro'a aya'ada nogti nogtiada nope'e'dik o'ene. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj e'nigpeika'nayo durugda e'dik o'ene. “Nogomeya dakhuea' ogkika'nig'a donayo huadak ijkikay.” Nopoe'hue'dik o'ene. ⁵ Ken oro'enyoda dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik o'ene kenpa'ti “do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios,” tiona'pakika'dik o'ene.

⁶ Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huakupepi' yan'bayokikati'.

⁷ Huata'da nama'da tinope'hue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik o'ene. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' ee'nayo Dios konigti huadaka' ogkahue' mo'eapone.

⁸ Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o'eapo, kenpa'da bueydik o'eapone. Oy kenda Diosen Nokirega o'paknig e'kika'nayo nogok Diosen Nokirega mo'noeanhuahuika'apone. ⁹ Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da mon'batihuapokonhuahuika'. Aroghue'ada huadaka'da mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigkika'apone durugda o'unhuahuika'apone. ¹⁰ Konigepo menokapi' ka'dik o'edepo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopoe'eri huama'buytaj daka' mon'batihuapokika'po huadagnada mogkika'.

Ta'pota' Pabloa o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

¹¹ Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'. ¹² Huabokereksi'dak oktegdik mo'ene, huamanmadika'eria on'mana'ika'nok judiomeya diga' ogkahue' mo'eapone on'nope'po kenpa'ti “Huamanmadika'eri huadakda o'ne.” Kenpa' aratbuta e'huaa'ta' on'pakika'. “Kamanopo'yare' kamanoeanhuahuike' Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate.” Kenyo'da

e'manmadika'nayo judío aratbuta oro'taj diga' mogka'apet on'nopo_opo. ¹³ Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektegāda aya' Moisésen hua'ataj nigpe_{ee}hue' e'eada opuden huabokereksi'dak ektegta' huakka' o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktegde e'manbatia'pakta' on'eretpak. ¹⁴ Oro'en Huairia Jesucristo hueypa cruzte pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopo_opo e'manbatia'pakika'ta' ijpaki. Konigepo Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopo_opo ken konigti indariyo aratbut dakhuea' ogkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' ijkay. Cristoenyo'da ijkikay. ¹⁵ Huabokereksi'dak ekteg ee'pi' okteghue' ee'pi' konigti huadak o'e. Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nokirega oro'taj mo'nopo'toenok kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki. ¹⁶ Jesucristotaj moknopoika'nok Diosen Nokirega mo'nopo'toepo daka' Diostaj mo'nigpeika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbuttaj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatinepahuionhuahuike'.

¹⁷ Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o'e oyda kenpa'ti nogok be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakka' pai'da ijnopo'eonhuahua'depo, do'huedso'ta' konig e'tipaybahued. Jesús en hueretda huanaba' ijje_y aya'ada tiahuaydik me'nene.

¹⁸ Opud huaknopo_oeritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuionhuahuike' di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj hua-knopoe'eri mo'ene. Diosen mo'ene. Opudomey Efeso huakka' jak huae'eritaj on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopoika'nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

³ Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o'ika'. Oro'omeya mo'da'ika'. Cristotaj oknopo_{en}ok Diosa kurudya' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne kenpa'ti mo'noe_{an}huahuika'apone. ⁴ A'ennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o'epoed aratbut Jesucristotaj o'noknopoe_{apo} Diosa o'nopo_{apo} oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a'eaya'po kentayo'da men'nigpeike'po kenpa'ti oro'omey huadaknopo'da a'eaya'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. ⁵ Oro'omeytaj diga'da di'nada mo'epo, do'huedsi'po o'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopo_e'uyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate. ⁶ Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopoe'eritaj Diosa di'nanada mo'epo boe'uy_{nok} "Dios 'urunanada o'ika'," o'huaa'ika'ne. ⁷ Diosa di'nada mo'epo oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. ⁸ Diosa di'nanada mo'epo huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopo_{ea}'uyne. Nogiti nogiti mo'manopo_{ea}'ika'ne. ⁹ Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopo_e'uyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo_e'uyate. Kenda mo'nopo_{ea}'uyne. ¹⁰ Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo_e'uyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada

o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudyo huae'eritaj aya'tada huadariyo huae'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o'eapo. Cristotaj aya'ada on'nigpeika'apo.

¹¹ Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey huaknopoe'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya Cristotaj huaknopoe'eriakon o'baeapone. Aya'da huadakda o'e Diosa o'nopoepo kenda o'pakpo o'kika'.

¹² Konigepo oro' judio aratbut huakkuruda Cristotaj oknopode'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, on'huaa'ika'apo.

¹³ Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'peedepo moknopoe'uyne. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey Diosen Nokirega daka' mo'nopo'ea'uyne. "Do'hued Nokireg on'yokapone." A'nennada Diosa oa'uyate.

¹⁴ Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toepo Diosere durugnanada o'eapone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Nokirega mo'nopo'ea'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda Diosen Nokirega oro'omeytaj daka' mo'nopo'ea'ika'ne. "Dios 'urua'da o'e. Dios huairitone' o'e." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopoe'eritaj daka' e'ka' yamanopoea', Dios." Pabla o'mationa'pakuyate.

¹⁵ Jesús Huairitaj moknopoika'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'ika'nok on'tipeika'po ¹⁶ Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo' ijika'po opudomeytaj ijmanigtiona'pakikay. ¹⁷ Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopoike' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopoike' Diosa kamanopoe'po kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti kanoknopenke' kenpa'ti Diostaj nogiti nogiti kanoknopenkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay. ¹⁸ Kurudya' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopoike', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'enok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o'edenig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo durugda mo'noeanhuahuika'apone. Kenda kanoknopoike' on'nigtiona'pakika'ne. ¹⁹ Diosnayo teynanada o'ika'. Kentaj oknopoika'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o'edepo Diostaj nigpeika'dik o'eapone huadakda kika'dik o'eapone. Kenpa' kanoknopoike'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig

aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy. ²⁰ Diosa teynanada o'epo kubarakya' Cristotaj o'noyhuada'po kurudyo o'tobehuikuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpeika'dik o'neapo. ²¹ Kurudyo Cristo huakkuruda huae'eri huairi kenpa'ti huadariyo huakkurueri huairi o'e. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Oy nigpeika'dik o'ne. Nogokkon nigpeika'dik o'neapo. ²² Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadarieria Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig huaso'a huanopo'taj o'nigpeika', Cristo aya' huaknopoe'erien huanopo' o'enok aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Diosa oa'uyate. ²³ Aya' huaknopoe'eria konig Cristoenso' o'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'toika'nok oro'omey huaknopoe'eri aya'ada Cristoen nogtida huaso' o'ene. Cristo aya'bayoda o'ika'po aya'tada daka' o'matoika'.

2

Dios di' mo'epo oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

¹ Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpeikahue' mo'ika'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'ika'uyne. ² Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpeehue'da mo'ika'uyne. Konig noga ogkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga on'nopoika'nig konigti mo'nopoika'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpeika'uyne. Toto' kurudyo huae'eri o'epo nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpeehue' huaika'eritaj o'mana'ika'. ³ Oro'omey judio huae'eri judio ehue' huae'erie a'nenda Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Ken oro'en huaso'a katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne. Katepi' oro'en huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi' o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga ogka'dik o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga ogka'dik mo'eayetnig'a. ⁴⁻⁵ Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpeehue' e'ika'te ken konig Diostaj noehue' o'epo Diostehuapa' konig e'bueyonig o'mauyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' moe'uyne. Diosa di' mo'epo Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada'uyate. Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'epo kenpa'ti o'pakpo opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne. ⁶ Kenpa'ti Cristotaj moknopoenok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj o'nigpeika'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo o'noika'ne. Cristoere uruda o'ika'ne kenpa'ti

durugda o'ika'ne. ⁷ Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'maepo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopoikaya'po Diosa kenda mo'nigka'uyne. ⁸ Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'epo mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopo~~en~~ok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dikda o'ika'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. ⁹ Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. "Urua'da ijikika'nok Diosa me'nopo'yarea'ne." Oro'omeya ahue'dik o'ene. ¹⁰ Oro'omey huaknop~~o~~e'eritaj Diosa 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Huadaknanada kan'nopoike'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda kan'kike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, nogomeytaj di' kan'maika'po Diosa a'nennada o'pakpo 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesústaj oknopo~~en~~ok Diosa 'urua'da mo'nopo~~e~~a'ika'ne.

Cristotaj moknop~~o~~enok Cristoa mo'manopo'noeya'ne. Diostaj mo'manoeya'uyne.

¹¹ Opudomey judío aratbut ehue' mo'ika'uy. Judío aratbut huabokerekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbutta huaktegeri on'bahuaa'ika'. Opudomey okteghue' hua~~e~~'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹² A'nenda Cristotaj oknopo~~o~~ehue' mo'ika'uyne. Cristoere ehue' mo'ika'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'ika'uyne. Israel aratbut ehue'da mo'ika'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o'nika'uy. Israel aratbutta 'urua'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopo~~o~~ehue' mo'ika'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o'ey oknopo~~o~~ehue' mo'ika'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopo~~o~~ehue' mo'ika'uyne. ¹³ A'nen Diostaj konig bidteda e'uonig mo'ika'uyne. Oynayo Jesucristotaj moknop~~o~~edepo Diosen aratbut mo'ika'ne. Cristo mo'nigbuey'uynok judío aratbutere Diosen aratbut mo'edene. ¹⁴ Oro' judío aratbutta kenpa'ti judío ehue' aratbutta mo'manoeynoey'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig taka' o'ika'uy. Jesucristoa mo'manoeya'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate. ¹⁵ Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpeika' o'dakea'uyate. O'manigbueypo nogtida huaboa' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog aratbut e'eada nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate. Ken konig o'ka'po judío nog aratbuttakon o'manoeya'uyate. ¹⁶ Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uynok judío aratbut judío aratbut

ehue' e'hu^ae'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesúsa kenpa'da o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya'uyate. Diostehuapakon o'manoeya'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut ee'tada konig nogtida aratbut o'ka'uyate.

¹⁷ Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopo^oepo yan'nopo'noey', Cristoa o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' hu^ae'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate. ¹⁸ Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Oro' aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' hu^ae'eri Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o'ika'ne. ¹⁹ Konigepo opudomey judío ehue' hu^ae'eri konig nog aratbutenbayo hu^ae'eri ehue' mo'ika'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo hu^ae'eri mo'epo Diosen aratbut mo'ika'ne. ²⁰ Opudomey Jesucristotaj huaknopo^oe'eri konig huaboro' jakonig mo'ika'ne. Jesúsen huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'erionig one'uy. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopo^oepo Jesucristo konig huidtone'teonig aya' huaboro' jaktone'onig daka' o'huadika'. ²¹ Cristotaj moknopo^oepo konig jak hueypa nogtaj nogtaj daka' on'tinukuika'nig konig onteteyo' moknopo^oepo konig jak Diosa o'dakea'depo konig Diosen jak mo'epo konig onpapayo' Diosenyo'da nogiti nogiti o'ika'ne. ²² Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopoika'po nog huaknopo^oe'eri moknopoika'ne Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok konig Diosen jak mo'ika'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablotaj Diosa

o'ta'mona'uyate.

¹ Konigepo do Pabloa opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Jesucristotaj ijnigpeika'po kenpa'ti opudomey judío ehue' hu^ae'eritaj Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakika'nok konigepo huabakuda' jakyo ijjeunhuahuikay. ² Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'nopo^oene ijnopoey. ³ Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'nopoika'uyate. Kenda Diosa do'takon me'nopo^oea'uyne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne. ⁴ Cristotaj konig iregiregte eknopo^oe' ijnopoey. In beroba' o'nigmadoya'nok opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet. ⁵⁻⁶ Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' e'eada oyda nog aratbut huaknopo^oe'eri Diosen aratbut o'ne.

Judío aratbutere konig nogtida aratbut o'nika'. Kenda judiomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopoe'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'peedepo o'noknopoe. A'nenda kenda nopoe'hue' o'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopoea'ika'uyate.

⁷ Doda huadakda ijkika'nok Diosa ta'monahue' me'uyne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda o'epo me'ta'mona'uyne. ⁸ Nog huaknopoe'eriata huadaknada o'nepo huadaknada ogkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne. ⁹ Diosa ijka'apoy o'nopoe'uynigda kenda Diosa a'ennada aya'da o'ka'uyate. Judío ehue' huae'eri aratbut Cristotaj o'noknopoeapo kenpa'ti judío ehue' huae'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'ennada soatayo' o'nopoika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopoike'po Diosa do'taj bee'uyne. ¹⁰ Judío ehue' huae'eri aratbut judío aratbutere Jesucristotaj o'noknopoeapo konig nogaratbuttida o'nika'. Kenda Kuruderu Huairi kenpa'ti Kuruderu Huata'mona'eria kan'nopoe'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopoeapo kenpa'da huadaknada o'kika' kan'nopoe'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eria kenda o'manopoea'dene. ¹¹ Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopoika'nig o'manopoea'uyate. ¹² Jesucristotaj oknopoeapo, me'pukhue' o'epo, Diostaj tiona'pakdik o'ikay, daka' o'nopoe. ¹³ Do Pabloa opudtehuapa' pai'da on'nignopo'epo huabakuda' jakyo ijjeapo kenda e'tipeepi' Cristotaj oknopoebatikhue' yanikati'. Pabloa opudomeytaj pai'da on'nignopo'enok opudomey huadakda o'ne aratbut nopoe'dik o'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'epo.

¹⁴ Konigepo Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo opudtehuapa' on'nigtiona'pakne. ¹⁵ Kurudyo huae'eri kenpa'ti huadari huae'eri Apag Diosen huabet o'ne. ¹⁶ Apag Dios huadaknada o'e. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokirega opud huaknopoe'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne. ¹⁷ Diostaj moknopoenok Cristoa opudtaj huanopo'yo kamata'ike'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'maika'.

Kenpakon on'nigtiona'pakne. ¹⁸⁻¹⁹ Jesucristoa huakka'da di' o'maeonhuahuika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopoenkahue'dik o'ene. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknopoe'eri ere nogiti nogiti kan'nopoenkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogiti nogiti kanoknopoike' on'tiona'pakne. Konig Dios o'ika'nig opudomey huanopo'yo kan'nopoike'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'toike'. Diosa 'urua'da o'noika'po opudomeytaj kenpa'da kamanopo'toike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'toike'. Kendakon on'tiona'pakne.

²⁰ Oyda "Urua'da o'e Dios. Dakiti Dios," a'dik o'ika'ne. Diosnayo teynanada o'enok katepi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ogkika'dik mo'ika'ne. Ken konig oro'nayo nopoe'hue'dikda o'ene. Dios teynanada o'epo huakka'nanada tihuapokika'dik mo'ene. ²¹ "Dios 'urua'da o'e." "Dakiti Dios." Jesucristo Jesucristoen huaknopoe'eri ere kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega onapano'toenok onpapayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta on'pakika'.

¹ Konigepo Jesucristotaj ijnigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikame' nok huabakuda' jakyo do ijikay. Do Pabloa opudomeytaj daka' o'nona'ne. Opudomey daka' kan'nopo'kore'po 'urua'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj mo'baktie'ea'uyne. Konigepo Diosen 'urua'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'. ² "Huadakda ijikay." "Kenpa'da huadak ijkikay." "Huairi ijje," nopoe'hue' mo'nika'. "Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopoika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'. Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayhue' mo'nika'. Nogomey dakhuea' egkapi' konigti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanopoe'hue' mo'nika'. ³ Opudomey huaknopoe'eri Diosen Nokirega huatihuapokeriere onpapayo' batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya yan'manoeya'ika'. ⁴ Oro'omey Jesucristotaj konigti oknopopepo konig nogso'tida o'ene. Konig Jesucristo nogso'tida o'enig oro' huaknopoe'eri konigti nogso'tida o'ene. Diosen Nokiregkon nogtida o'e. "Kurudyo Diosere mo'neonhuahuika'apone." Diosa mona'uyne. Kenda onpapayo' oknopoika'ne. ⁵ Nogtida Dios Huairi o'e. Oro'omeya konigdayo' Diostaj oknopoika'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknopoe'eritaj bautiza o'magkika'ne.

⁶ Oro'omey huaknopoe'eri nogtida Apag Dios mo'taene. Kentayo'da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'. Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

⁷ Cristonayo aya'da o'nopoe aya'da ka'dik o'epo nogta nogta oro'omeytaj huaknopoe'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopoea'ne. ⁸ Konigepo kenpa' Diosba'a Cristotaj o'tia'pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo o'tobehuikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta o'manopoea'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

⁹ "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda Cristo kurudya' o'huarakuyate. ¹⁰ Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda a'ikaya'po o'behuikuyate. ¹¹ Konig nogda nogda e'ka' huano poete o'manopoea'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig Cristo o'e kenpa'ti kenda Jesusa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopoea'uyne Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopoea'uy. Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopoe'po yan'nopo'korea'." 'Urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytakon o'manopoea'uy. Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po nogomeytakon o'manopoea'uy Cristoa. Huaknopoe'eri egkupopakika'te huamatoe'eritaj Cristoa o'manopoea'uy. ¹² Cristoa ken konig o'manopoea'uynok aya' huaknopoe'eri Diostaj nigpeika'dik o'nika'po kenpa'ti nogiti nogiti teyda yan'noknopojika'apet. ¹³ Kenda on'manmadika'onhuahua'nok kenpa'ti Jesucristoen on'mabatia'pakonhuahua'nok kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da oro'omey huaknopoe'eria konigti Cristotaj kaknopojike'po. Oro'omey huaknopoe'eri konigti oknopoe'po konig nogiti nogiti oknopojika'apone, nogiti nogiti o'nigpeika'apone. Kenda Diosa o'paknok o'kika'apone. Ken nogiti nogiti konig Cristo o'ika'nig oro'omeykon konigti o'ika'apone. Kenpa'ti nogiti nogiti konig Cristo o'kika'uyatenig oro'omeyakon konigti o'kika'apone. ¹⁴ Konig isi'po e'ikapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda nogda e'manmadika'taj on'mapeika'. Kenpa'ti nama'da e'manmadika'tada on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po ee'pa' ehue' mo'nika'. Oro'nayo nogded e'manmadika' oknopoe'ehue' o'ika'ne. Sue'ada huamanmadika'eria nama'da on'manmadika'apo. Kenomeytaj peehue'dik o'ene. ¹⁵ Di'

mon'maepo Diosen buttida hua'a mon'batia'pakika'. Cristotaj nogiti nogiti mo'noknopoika'. Konig Cristoa o'kika'uyatenig konigti nogiti nogiti mogkika'. Oro'omey huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Cristo konig oro'omeyen huanopo' o'e. ¹⁶ Cristo oro'omeyen huanopo' o'enok aya'ada onpapayo' Cristotaj o'nigpeika'ne. Huayahuaya Cristotaj aknopoikaya'po o'batihuapokika'ne. Konig Cristoenso' Cristotaj nogiti nogiti oknopopepo konig e'kerekonig o'ika'ne. Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne. Kenpa'ti nogiti nogiti, huayahuaya di' o'maika'apone.

Cristotaj oknopopepo konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

¹⁷ Kenda Cristo Huairia mena'uynig opudomeytaj o'nona'ne. Konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konigti opudomey bo'kika'uy. Oynayo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika'nig konigti kikhue' yanika'. Kenomeynayo nama'da on'nopoika'po nama'da ogkika'po ¹⁸ oknopoe'hue' huae'eri Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. Konig ekspobig o'nepo Diostaj oknophonkahue'da o'nika'. Huadak e'ka' nophonkahue' o'nepo konig sikkiregyonig o'nepo Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Konig Dios o'kika'nig kenomey kikhue'dik o'nika'. Konigepo Diostaj oknopoe'hue' huae'eritaj 'urua'da manoeanhuahuikahue'dik o'maika'apo. ¹⁹ Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea' kahue' ijje' nama'da on'nopopepo birahue'da o'nika'. "Katepi' ijpakpo ijka'apoy." On'nopoika'po. Nogtaj nogtaj ettone'pi' huabokerekapi' e'bakdejta' on'eretpakika'. Nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' en'eretpakika'tada. ²⁰ Ken konig huakika' Cristoanayo onmadikahue' moe'uyne. ²¹⁻²² Jesucristoen huadak hua'a e'peenayo kenpa'ti Jesustaj buttida e'manmadika'taj e'nigpee'nayo konig a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada mo'nopoika'po dakhuea'da e'kika'ta' bo'eretpakika'po konig dakhuea' bokika'nig kenpa'da yan'batikti'. ²³ Nogpa'da konig huabonopo'da huaboa'da yan'nopoika'po yan'eretpakpo huadakyon'nanada yag'kikati'. ²⁴ Konig Dios o'paknig huabonopo'da 'uruda yan'nopo'toika'. Konig Diosennopo' yan'nopo'toika'. Diosa e'tihuapokte daka' yan'nigpeika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti yag'kikati'.

²⁵ Konigepo da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopopepo konig nogso'tida o'enok huayahuaya buttida moda'ika'.

²⁶ E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' on-ahue' yane'. Ida e'diay yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik. ²⁷ Opuda kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' kagke' toto' huairia

o'pakika'. Kentaj nigpeehue' yanika'. Ida e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.

²⁸ Opudomey sue'ada huabereeri mo'ika'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue' yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj bayokika'dik mo'eapone.

²⁹ Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadakdik e'huae' yan'mana'ika'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj nogiti nogiti yan'maknopoea'ika' kenda yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'. ³⁰ Dakhue'dik hua'a e'mana'nayo Diosen Nokiregtaj suhue' o'ea'nok dakhue'dik hua'a ahue' yanika'. Diosen o'ey Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. Ken huame'noe nogok Cristo e'tiakde'te kurudyo Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen o'ey Diosen Nokirega mo'nopoeanhuahua'apone.

³¹ Dig nopoehue' yanika'. Sigpi' bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'.

³² Nogpa'dakon 'uru'da yag'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda yag'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopoenok Diosa opudomeytaj bokkahuea'uyne konigti noga nama'da egka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'epo sigpi' dakhuea' kahue' ya'nepo huadakyo'yanikati'.

¹ Opudomey Diosensi'po mo'enok Diosa huakka' di' mo'ika'ne. Konig Dios o'ika'nig konigti opud a'eya' yan'nopoika'po konig Diosa o'kika'nig konigti yag'kikati'.

² Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'ika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'toenok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig ogka'po konig 'uru'hui'eda Diosa durugda o'hui'rikuy. Ken konig Cristoa di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.

³ Diostaj moknopoe'po Diosensi'po mo'edepo nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti toepakhuedada nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da ee'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue' yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik

ka'nike'. ⁴ Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da o'e. Dios huadakda o'e yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti ya'nona'ika'. ⁵ Aratbut nogen huatoe'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' o'neapo. Kenda opudomey daka' mo'nopoene. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o'e. ⁶ "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'ene dakhuea' e'ka' ehue' o'e." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o'e. Peehue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpee hue' huae'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga' castiga o'magka'apo. ⁷ Kenomey Diostaj nigpee hue' huae'eriere dakhuea' kahue' yanika'.

⁸⁻⁹ A'nenda Diostaj oknopoehue' mo'ika'uy. Konig sikkiregya' dakhuea' bokika'uynig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopoepo huakjeyyo mo'ika'ne. Aratbut Cristotaj o'noknopoepo huakjeyyo on'noika'po huadakda o'nika', Diostaj on'nigpeika'. Buttida hua'a on'peika'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopoepo. Huakjeyyo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpeika'. Kenpa'ti buttida yan'batia'pakika'.

¹⁰ Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopoeya'po nogiti nogiti yan'pakpo yan'nopoika'. ¹¹ Diostaj oknopoehue' huae'eri konig sikkiregyo o'nika'po dakhuea'da ogkika'po nama'da ogkika'nig. Kenomeyere konig ogkika' konigti kikhue' yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopoepo, mo'nigpeika'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri ijje ya' huata' ya'noknopoapetpi'. ¹² Oknopoehue' huae'erimey konig sikkiregyo o'nika'po konig iregireg dakhuea'nanada ogkika'. Kenda ogkika'nig batia'pakhue'dik, o'ene. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o'eapone. Kenda ogkika'nig dakhue'nanada o'enok. ¹³ Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nigpeika'po konig huakjey mo'ene. Huakjeyya' katinig tiahuydik o'neaponok, opudomeytaj on'tiahuydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopoapet. ¹⁴ Konigepo,

Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'ene. Yan'mabo' yan'nopo'korea'. Cristoa o'nen huakjey o'eapo. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

¹⁵ Daka' yan'nopoepo yag'kika'. Konig Diosenba'taj nopoehue' huae'eri ogkika' konigti kikhue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopoepo 'urua'da ogkika'

konigti 'urua'da yag'kikati'. ¹⁶ Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya'nepo huadakda yag'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'. ¹⁷ Huasegonig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopoe'po yag'kika'. ¹⁸ Borracho kikhue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada kika'dik ya'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopokikhue' ya'neapet. Konigepo borracho opud ehue' mo'enok opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'tojike'. Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'apone. ¹⁹ Diosa mo'nopo'toenok, "Dios huadakda o'e." "Jesucristo Huairi 'urua'da o'e." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya'nepo yan'batadi'kika'. ²⁰ Apag Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' ee'pi' dakiti ya'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya'nona'ika'.

Huabokereka huatoe'taj di' e'dik yanika'. Ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²¹ Diostaj yan'nigpeika'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpeika'. Yan'batihuapokika'.

²² Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj yan'nigpeika'. ²³ Konigepo ettone'en huatoe' ke'nen huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po, o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e. ²⁴ Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoe'po on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²⁵ Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'. ²⁶ Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj mo'manopo'tihuekea'uyate. ²⁷ 'Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken konig huaknopoe'eritaj Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta' o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate. ²⁸ Ken huabokerekpi' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo huabokerek huatoe'eere

konig nogtida o'epo huatoe'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e. ²⁹⁻³⁰ Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika', kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya' huaknopoe'eritaj di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne. Huaknopoe'eri ke'nen huaso' konig o'nenok. ³¹ "A'toepakya'po huabokerekpi' huaojtaj huayetere o'makkeypo o'toepakdepo, botta' e'eada konig nogso'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'. ³² Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada huaknopoe'eri oknopoe'po o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene. Kenda iregireg o'ika'uyniga oynayo o'nopoene. Ijjay. ³³ Onte'ti o'nonapone. Opudomey huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe huadakda me'tene yan'nopoika'po yan'nigpeika'.

6

¹ Huasi'po Jesús Huairitaj moknopoe'po opuden huaojtaj huayetere yan'nigpeika'. Kenda huadakda o'enok kenda kika'dik mo'ene. ²⁻³ Opuden huaoj huayeere huadakda me'taene yan'nopoika'po yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopoika'nayo kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti huakka'da huabayok mo'noeanhuahuika'apone in huadariyo." Ken konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa oa'uyate.

⁴ Opud huaoa o'nensi'potaj yan'mahuadiaypo diga'da mabitbithue' yanika'. Diga'da e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po nigpeehue' ee'nayo sue'dapi' castiga yan'magkika'. Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopoe' nogiti nogiti eknopoe' yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka' yan'manmadikika'.

⁵ Opudomey huanaba'a o'nen huairitaj yan'nigpeika'. Daka' yan'nopo'po yan'nigpeika'. Yan'makme'pukpo yan'nigpeika'. Konig Cristotaj mo'nigpeika' konigti o'nen huairitaj daka' yan'nigpeika'.

⁶ O'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia tiahuayhue' ee'pi' huadaka'da yag'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo daka' yag'kika'. ⁷ Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpe'po, "Huabokerektayo'da ijnigkay." Nopoehue' ya'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nopo'po durugnopo'da huadakda yan'baa'ika'. ⁸ Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak e'kika'nayo Jesús

Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda mo'nopoene.

⁹ Opudomey huairi mo'epo huanaba' mo'toepo daknopo'da huanaba'taj yan'matoika'. "Huakka'da baahue' ee'nayo castiga ogka'apone." Huanaba'taj ighua'da manahue' yanika'. Opudomey huairi huanaba'ere Jesucristo Huairien huanaba' mo'ene. Okkahuehue' yanika'. Jesucristo kurudyo o'ika'. Jesucristo Huairi aya' huabokerektaj konigti o'pak. Huairitaj konigti o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

Oro'omeya Cristotaj oknopoēnok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. Toto'taj daka'yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.

¹⁰ Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o'e. Kentaj oknopoika'nok teyda toto'taj mo'nokika'. ¹¹ Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro akumoot on'otika'po, baka'bijtone' on'otika'po siropeg huakagkate on'beta'po teyda hua'iot on'otpo siropeg huatioka' on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro on'bapadika'. Huaso' aya'da ke'na be'tioke'po on'otpo. Opudomeyen taka' toto' huairi o'ne. Opudomey dakhuea' kagkike'po toto'a nama'da monika'ne. Diostaj eknopoika' e'batikata' huakka' bo'tipakika'nok Diostaj daka' aknopoikaya'po oknopoēbatikhue' a'eya'po Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa opudomeytaj kabatiokike'. ¹² Konigepo oro'omeyen taka' aratbuten huaso'nig ehue' o'ne. Oro'omeyen taka'taj tiahuahue'dik o'ene. Ken oro'omeyen taka' toto' huairi o'ne. Huiyokda o'ne. Teyda o'ne. Huakka'nanada aratbuta toto'taj on'nigpeika'po dakhuea'da ogkika'. Sikkiregya' toto' dakhuea' huaka'eri o'ne. Aya'yoda huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'. ¹³ Kenoka' toto' huiyoknanada e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue' a'eya'po oknopoēbatikhue' a'eya'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'. ¹⁴ Diostaj buttida e'manmadika' o'nigpeika'po konig bo'tioka'nok toto'taj peehue' mo'nika'. Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'. Kenda buttida huamanmadikika' konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda mogkika'. Diostaj mon'nigpeika'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironokbeta huakagkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpeika'po toto' huairitaj mon'nopo'tiokika'. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogiti nogiti Cristotaj yanoknopoika'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'. Ken konig yan'otika'. ¹⁶ Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj

Jesucristotaj daka' mo'noknopoika'. Ken konig oknopoika'po konig Romano sorotataen siropeg huatioka' on'toika'po taka'en piya'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen taka' oro'omeytaj engaña egkika'ta' o'eretpakpo konig piya' e'bakpaka oro'omeytaj e'tinajdajonig o'e. Cristotaj daka' oknopoika'po konig huatioka' o'e. Totoen piya' e'bakpaka huekhue'dik mo'ene. Dakhuea' kikhue' o'eapone.

17 Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj daka' mo'noknopoika' ken konig Romano sorotataen siro akumoot on'taepo huakuta' be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopoika'po mo'noknopoika'. Apagba' konig Diosen Nokiregen huabid sironig toto'taj huatioka' o'ika'. 18 Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Nokirega bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj huaknopoe'eritaj mon'mationa'pakika'. 19 Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopoika'uyate.

20 Cristoen huadak hua'a nog aratbuttaj judío ehue' e'huag'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda' jakyo ijikay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijika'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'huea' Pabla saludos o'dikta'mona'uy.

21 Tíquico huaknopoe'eri huama'buy huadi'da mo'taene. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig ijika'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet.

22 Konigepo opudomeyte Tíquicotaj on'nigta'mona'ne. Iyo konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

23 Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopoe'eritaj mo'manoeyike', huayahuaya di' mo'maika', kenpa'ti daka' yanoknopoikati'. 24 Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuika'. Kenegda ijjay.

FILIPENSES

Pabloa Filipos huakka' jakya' huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa huabakuda' jakya'da Filipos huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Pablo ijjepo Timoteoere Jesucristoen huakika'eri o'epo opud Filipos huaknopoe'eritaj on'nigmadoy'ne. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi kenpa'ti huaknopoe'eritaj huatihuapokeri huairitaj on'nigmadoya'ne. Opudomey Jesucristotaj moknopoika'po Diostaj 'uruda mo'nigpeika'ne. ² Apag Dios Jesucristo Huairierea di'da mo'epo daka' bo'tihuapokonhue' mo'matinepahuionhue' mo'nopo'noeyanhue'.

Pabloa Filipos huaknopoe'eritaj o'mationa'pakuyate.

³⁻⁴ Kirigayo' kenda opudtaj ijdiknopoepo durugda Diostaj ijtiona'pakika'po do'hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya'tada dakiti yonikay. ⁵ Jesucristoa dakhuea' e'ka'taj o'manopo'yarea' ijmanbatia'pakika'uy. Opudomey huakkuruda moknopoe'uypo nogok nogokkon oy kenpa'ti do'taj on'tihuapokika'ne. Doere huadak hua'a mo'batia'pakika'. Konigepo Diostaj dakiti yonikay. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Diosa opudtaj mo'matinepahui'uypo huaboa'da mo'nopo'korea'uyne. Oy kenpa'ti nogok nogok Jesús e'tiakte Jesucristotaj mo'nigpeika'po Diosa mo'tihuapokika'nok nogiti nogiti 'urunopo'da mo'ika'apone. Jesús e'tiakte 'urunanada Diosen bo'kika'apone daka' ijnopoey. ⁷ Cristotaj daka' yoknopoepo di'da o'nene. Konigepo kenda daka' ijnopoey. Do huabakuda' jakya' pai'da e'nopo'ete do'taj Apag Diosa be'tihuapokika'ne. Kenpa'ti huadak hua'a ijmana'nok buttida hua'a o'e oknopoe'dik mo'ene. Diosa di'nanada me'epo be'tinepahui'po me'nopoteypaka'ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. ⁸ Konig Jesucristo di'nanada mo'ene konigti do'huakon aya' opudomeytaj di'nanada o'nene. Kenda Diosapi' o'nopoe. ⁹ Opudtehuapa' Apag Diostaj ijtiona'paknok nogiti nogiti di' mo'maeapone opud kenpa'ti huayahuaya di' mo'maeapone. 'Urunanada mo'nopoeapone kenpa'ti Diosen huakika' daka' mo'nopoeapone. ¹⁰ Opudomey huadak e'ka' kan'nopoike'po Cristo e'tiakte Diostaj 'urunopo'da huadakyoda kagkike'po huakka' ijpakpo ijtiona'pakikay. ¹¹ Ken Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da bo'kika'apo.

'Urua'nada bo'kika'nok Dios 'uruda o'e aya'ada on'nopo~~e~~apo kenpa'ti dakiti Dios aya'ada o~~d~~ika'apo. Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopoika'dik ya'neapet.

12 Do'taj huabakuda' jakyo me~~g~~kuda'uy~~n~~ok Jesucristo cruzte aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada on'pe~~e~~de. 13 Ken Cristotaj yoknopo~~e~~po huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo me~~g~~kuda'uyne. Kenda aya' gobierno huairien jak sorotataa nogomeypi' on'nopo~~e~~. 14 Ken do huabakuda' jakyo i~~j~~ika'nok konigepo huakka'da huaknopo~~e~~eria on'nopo~~e~~po Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta' on'eretpakika'. Me'pukhue'ada e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj o'noknopoika'. Kenda opudomeytakon e'nopo~~e~~a'ta' ijpaki, egomey.

15-17 Nogomeya menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o'ne e'huaa'ta' on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogiti pai'da ka'nopo'epo on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o'e. Aya'ada oknopo~~e~~dik o'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablotaj ona'uyate on'nopo~~e~~. 18 Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoada Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konigepo ijdurugpaki.

Nogiti nogiti ijdurugpakapoy. 19 Do'tehuapa' opuda on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Nokirega be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'epo kenda do'tehuapa' huadakda o'eapo ijnopoey. 20 Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' ijeretpaki. 'Urunanada e'manbatia'pakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik i~~j~~jeapoy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'peepo Jesucristo 'urua'nanada o'e on'nopo~~e~~apo. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o'e on'nopo~~e~~apo. Kenda ijpaki huakka'. 21 Cristo 'urunanada o'e aya'ada kanoknopo~~e~~po Cristo me'nopo'toenok kenyo'da Cristoenyo'da ijkikay. Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa' huadakda o'e kurudyo Diosere durugnanada i~~j~~ika'apoy. 22 Do e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikadhua'apoy

huakka'ada on'nopo'korea'po, huakka' nogiti nogiti daka' on'nigpeika'apo. E'bueypi' e'noepi' katea'ta ijpaki nopoehue' ijje^y. ²³ ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e'ika'ta' ijpakpo durugnanada ijjunhuahuika'apoy. ²⁴ Opudtehuapa' a'manmadikikaya'po noedik ijjeapoy. ²⁵ Bueyhue' ijje^ypo ijnoeika'apoy daka' ijnopoey. Opudomey nogiti nogiti kanoknopoe'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy. ²⁶ Ken onte'ti opudere ijika'aponok Jesucristotaj moknopoe^ypo durugnanada mo'ika'apone.

²⁷⁻²⁸ Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada yag'kikati'. Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi' ijjeapet opudomeya aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopoe e'tipeeta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopoehue' huahuadiayeritaj mididhue'ada on'batia'pakika' e'tipeeta' ijpaki. Me'pukhue' mo'epo huadaknada bo'kika'nok oknopoehue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopoe'dik ya'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopoe'eri Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy nopoea'dik mo'epone Diosa. ²⁹ Diosa o'paknok Cristotaj moknopoe^ypo kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e'dik mo'ene. ³⁰ Jesucristotaj ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga' mogkika'ne. Do'taj diga'da menogka'uyne opuda on'tiahuay'uyne kenpa'ti oyda^ykon diga'da menogka'ne on'tipeene.

2

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e'eqada indariyo o'si'poepo oro'tehuapa' cruzte o'manighbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairitone' o'ika'.

¹⁻² Cristoa mo'nopo'yarea'po mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti Cristoen nokirega mo'nopo'toenok konigepo huayahuaya di' e'mae'nayo e'matinepahui'nayo opudomey aya'ada konigti yan'nopoepo konigti huayahuaya di' yan'maika'po kenpa'da Diosenyo'da e'nigpeika'ta' yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj durugnanada o'nika'apone. ³ Hua'enda e'pakada sigpi' kahue' yanika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta mo'tinopoe' nopoehue' yanika'. Donayo dakteyda ehue' ijje^y huata'da yan'tinopoe^ypo yan'kika'. Nogomey hudaknada o'ne, donayo sue'da huadak ijje^y, yan'nopoika'. ⁴ Kenpa'da hua'enda pakhue' yanika'po nogomeyen e'huae'taj yan'pakika'.

⁵ Kenpa'da dakteyda huairi ijje^y Cristo Jesús nopoehue' o'uy^{nig} konigti opudada yan'nopoika'. ⁶ Cristo Jesús ke'na Dios o'ika'uyate. Dios e'eqada kenpa'da Dios Huairida e'ika'ta'

pakhue' o'uyate. ⁷ Ke'na 'Uru Huairi ee' Diosyo o'ea'uy konig huabokerek huanaba'nig o'si'poe'uyate. ⁸ Huabokerek o'edepopi' nogiti huairi ehue'da o'unhua'uy. Apag Diostaj o'nigpeepo o'buey'uyate. Konig dakhuea' huaka'erionig hueypa cruzte o'buey'uyate. ⁹⁻¹¹ Konigepo Diosa o'noyhuada'po o'tobehuikuyate. Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyo. Dios Huairi huadik 'uru'diknada o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj nigpee'dik o'nika'apo. "Jesús Diosen huakhuairi o'e. 'Urunanada o'ika'. Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o'ika'." Kenpa' aya'ada kurudyo huae'eria, aya'ada huadariyo huae'eria, aya'ada kubarakyo huae'eria huikudate on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios 'urunanada o'e. Aya'ada on'nopoeapo.

Cristotaj huanigpeika'eri konig huakjey 'urunanada o'nika'nok nogomey on'tiahuaypo onpeepo oknopoe'dik ya'neapet.

¹²⁻¹³ Diosa mo'manopo'toenok Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti Diosen e'ka' bo'tihuapokika'nok Diosta' yan'me'puke'ika'po oknopoebatikhue'da konig kurudyo huahua'eri 'urunopo'da Diosen huadaka'da yag'kikati'. Opudere do ee'te do'taj on'nigpeika'uyne, oy huey'yoda ee'pi' nogiti nogiti men'nigpeika', huadi'da egomey, huadi'da pogomey.

¹⁴ Maboyhue'ada ayada Diostaj daka' yag'kika'. ¹⁵⁻¹⁶ Nogiti nogiti 'urua'da Diosen bo'kika'nok nog aratbuta dakhuea' huaahue'dik mo'ene. Diosensi'po 'urua'da mo'noika'po nog aratbutere da huaa'erie dakhuea' huaka'erie mo'noika'po huadak hua'a e'noeanhuahuika' hua'a mo'manbatia'pakika'po konig 'urunanada huakjey bo'eypakika'. Jesucristo castiga a'magkaya'po e'tiakde'te opudomeytaj durugda ijjeapoy. Opudtaj nama'da manbatia'pakonhuahuahue' ijikamey ijnopoeapoy. ¹⁷ Diostaj daka' yan'durugpakpo huadak moknopoika'po mo'nigpeika'po huakka' bo'yokika'po opudtehuapa' dokon Diostaj bueydik ee'pi' opudere durugda ijje. ¹⁸ Opud daka' kanoknopoike'po do bueydik ee'pi' doere mon'durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o'batia'pak.

¹⁹ Jesús Huairia e'paknayo opudomeyte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy, bo'tahuade'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipeedepo e'durugpakta' ijpaki. ²⁰ Doere Timoteoereyo'da opudomeytaj huakka' o'pakpo o'me'puke'po nogomeynayo konigti ehue' o'ne. ²¹ Nogomey hua'enda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne. ²² Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a o'manmadikika'uy mo'nopoe. Konig huasi'poa huaotaj

o'tihuapokika' konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy. ²³ Kenda huairia menogka'apone ijnopoe^{de}depo opudte Timoteotaj ijta'mona'apoy. ²⁴ Jesús Huairia me'oroka'apone ijnopoe^{po} opudte doadakon ida ijhua'apoy.

²⁵ Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijje^y ijnopoe^y. A'nen do'taj katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teyda ee'tada o'kika'uy. ²⁶ Opudomeyte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme' bo'tipeeme'nok mo'me'pukeme'nok. ²⁷ Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijjay. Diosanayo o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pai'da ehue'dik ijje^y. ²⁸ Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijje^{apoy}. ²⁹ Dakiti Jesús Huairi yan'nopoe^{po} konig huama'buy durugteda yadeti' Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopoe'eria huadak egkika'nayo "Huadakda o'nika'," yan'maknopoi^{ka}'. ³⁰ Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo bidteda e'eok do'taj tihuapokhue'dik ee'tada ke'na iyoda o'epo be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopoe'eri.

¹ Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoe^{po} yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok ijnopoe^{po} aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne. ² Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj! Peehue' yaneti'. A'no'poyareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'ene. Nama'da on'manmadika'ika'. ³ Oro'omeynayo huereta'da huaknopoe'eri o'ene. Diosensi'po o'ene o'no'poe^{po} Diosen Nokirega mo'no'po'toe^{po} Diostaj durugda o'epo "dakiti Dios" o'tiona'pakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdenok huadakda ijje^y nopoe^{hue}'dik o'ene. ⁴ Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje^y nopoe^{hue}'dik ijje^y. Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje^y huakka'mona nama'da on'no'poe^{pi} donayo huadagnanada ijje^y nopoe^{hue}'dik ijje^y. ⁵ Do e'si'poe' ocho huame'noe e'ede'te men'si'dakokteg'uyne. Israel aratbut ijsi'poe'uy. Benjamín aratbut ijje^y. Do'hued huaoj huayeere hebreo hua'a hua'aeri o'nuy. Hebreo aratbut ijje^y. Konig fariseo huae'eri Moisésen hua'a on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopoi^{ka}'uy. ⁶ Kenpa'ti Moisésen hua'a diga'da ijeretpakpo Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'da

ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne. ⁷ A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijnopo_oepo nama'da ijnopoika'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopo_oepo kenyo'da huadak o'e ijnopoey. ⁸ Jesucristo do'hued Huairitaj eknop_oe' huadakkanada ee'tada kenda ijje'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o'e ijnopoey. Cristotaj yoknopo_oepo kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo ee'tada Cristotaj eknop_oe'nayo 'urunanada o'enok kendayo'da ijpaki. ⁹ Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo_oenok ke'nen ijje_o Diostaj huadakda ijje_o. Moisésenba' ijnigpeika'nok "Huadakda o'e," Diosa do'taj onahue' ee'tada Jesucristotaj eknopo_oataj "Huadakda o'e," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknop_oe'eritaj "Huadakda o'ne," Diosa oa'ika'. ¹⁰ Kentayo'da Cristotaj eknop_oe'ta' ijeretpakikay. Konig Dios teyda o'epo Jesucristotaj e'bueytada o'noyhuada'uyate konigti teyda o'epo huanigpeika' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadaky o'e'kika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpeika'po pai'da o'nopo'epo o'bueypo o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon Diostaj e'nigpeika'te pai'da ijnopo'epo ijbueyapoy. ¹¹ Cristoen huaknop_oe'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopoikay.

Nogiti nogiti Diostaj a'durugpakaya'po katepi' oro' o'ka'ne nogiti nogiti daka' mon'nigpeika'.

¹² Kenda ee'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued ijje_o. Kenpa'ti 'urunanada e'huae' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda ijje_o. Jesucristo me'nopo'toenok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' ee'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki. ¹³ Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda ijje_o ijnopo_oepo kenda ijkadhuahuika'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijeretpaki. ¹⁴ Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopo_oepo ijnigpeika'po Diosa huadak be'toene kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.

¹⁵ Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopoun-huahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo yag'kikati'. Nogded e'nop_oe'nayo kanop_oe'po Diosa mo'nop_oea'apone. ¹⁶ Ken konigda moknop_oedepo dakhuapa yag'kadhuahuikati'.

¹⁷ Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti yag'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda ogkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti

yag'kikati', egomey pogomey. ¹⁸ Huakka'mona Cristoen huaknopoe'eri ijje^y ea'ada huadakda kakahue' o'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoe'hue' huae'eri ogkika' kenomeyakon konigti ogkika'. Kenda a'nenda kirigayo' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada ijje^ypo o'nona'ne. ¹⁹ Kene'huaya' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o'neapo. Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da aypo huamai'huepi' o'deretpakika'. Nama'da ogkika'po huadakda ijkay e'nopoada bira'dik o'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'. ²⁰ Oro'omeynayo kurudyo huae'eri o'ene. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigika'ne. ²¹ Oro'omeyen pai'da huaso'taj o'maso'toepo huaboso'a mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huaso' konigti mogka'apone. Konig Cristo teynanada o'epo aya'tada o'matoepo, ken konig teyda o'epo huaboso'a mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopoe^ypo kirigayo' yan'durugpakika'.

¹ Konigepo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopoika'po batikhue'da yanoknopoika', huadi'da egomey pogomey. Jesústaj daka' mo'nigpeika'nok durugda ijje^ypo konig do'hued gana huaka'eri mo'ene. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

² Evodia kenpa'ti Síntique huaknopoe'eri huaidpo mo'enok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopoika', ijjay. ³ O'nakon hueretda huaknopoe'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoeonhuahuika' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

⁴ Jesús Huairitaj yanoknopoe^ypo kirigayo' yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay. ⁵ Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda o'nepo huayahuaya bahuadiayhue' huae'eri o'ne aya'ada kan'nopoike'.

⁶ Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katepi' bopakpo yan'tiona'pakika'. ⁷ Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyahue'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka' mo'nopo'noeya'ika'apone.

Katepi' huadakda e'huae', katepi' 'uruda e'kika' yan'nopoika'.

8 Kene'huaya' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopoeyo'da yan'nopoika'po, huadakda huakika' yan'nopoika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamaknopoika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopoika'po, di' e'maika' yan'nopoika'po, katetapi' huadakda o'e on'batia'pakika'nig yan'nopoikati'.

9 Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uynig bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeya'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopoe'eria.

10 Do'taj onte'ti okkahuehue' o'nika'nok Jesús Huairitaj huakka' ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne. 11 Pai'da ijje'y ahue' ijikay. Konig ijika'po katepi' toehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopoe'po durugda ijikay. 12 Nogok pai'da ijje'uy. A'nenda huakka' ijtoe'uy. Pai'da ijje'po durugda e'dik ijje'y ijnopoe'dey oyda kenpa'ti huakka'da ijtoe'po durugda e'dik ijje'y ijnopoe'dey oyda. 13 Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijje'y. 14 Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopoe'y.

15 Opudenbayo huaboa'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud Filipenses huaknopoe'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'peedepo durugda mo'epo on'yokuyne. 16 Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo ee'te huahued ee'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'nigta'monika'uyne. 17 Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpaka'nok Diosa 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki. 18 Epafrodito opuden huakupe me'nigtotiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaedemey. Huakka'da ijtoey. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'huieonigda durugda o'bae'. 19 Dios Jesucristoere huakka'nanada on'toe'po di'nanada mo'epo opudomeytaj daka' tihuapokdik mo'ene. Katetapi' pai'da ee'nayo Diosa bo'yokapone. 20 Apag Dios 'urua'nanada o'unhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogiti kene'huaya' Pablaa huaknopoe'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

21 Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj
yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere o'nepo
mo'dikta'mona'ne. 22 Aya'da Jesucristotaj huaknopoe'eria
mo'dikta'mona'ne. Roma huairien jakyo huaknopoe'eriakon
huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.

23 Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj
mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay,
do Pablo.

COLOSENSES

Pabloa Colosas huakka' jak huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteore o'epo ² Cristoen huaknopoe'eri huama'buy mo'ene. Diosensi'po mo'ene. Huakka' jak Colosasyo mo'ika'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opudomeytaj Apag Diosa kaminepahue'po di' kamae' kamanopo'noeye'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

³⁻⁵ Jesucristotaj daka' moknopojika'po mo'nigpeika'po aya' nog Jesustaj huaknopoe'eriomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoepo mo'nigika'. Kenda on'tipeedepo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhuahuika' hua'a mo'peedepo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoika'ne. ⁶ Nogbayo nogbayo huabada meyopi' aratbut o'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboa'da o'noknopoe'po on'opo'korea'po Diostaj on'nigpeika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'epo mo'tinepahui'po konigti opudomeya mo'peedepo buttida hua'a o'e mo'nopoepo mo'nigpeika'uyne. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy. ⁸ Opudomeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'tojika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.

⁹⁻¹⁰ Jesús Huairitaj moknopoe'po kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj di' mo'maika'. Kenme'noete kenda on'tipeedepo huaboa'da opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti yag'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogiti nogiti yag'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopoe'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'opoe' kenpa'ti 'urua'da

kan'no^opoenke' Diosen Nokirega opudtaj kabatihua^opokike'. Kenpa' on'nig^otiona'pakika'ne. ¹¹ Dios 'urua'da o'epo konig huakjey o'epo teynanada o'epo opudennopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'ma^oike'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'te pai'da e'nopo'eada batikhue'ada moknopo^oepo huadiayhue'ada durugda mo'ika'apone. On'tiona'pakika'ne. ¹² Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopo^oeriere a'noe^oanhuahuikaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'manopo'yarea'uyne. Konigepo, dakiti Dios, ona'ika'dik o'ene. ¹³ Oro'omey Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Konig huanaba' o'epo toto' huairitaj o'nigpeika'uyne. Konig sikkiregyo o'noika'po, oroad^o dakhuea' e'kika' batikahue'dik o'ika'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuynok dakhuea' e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj di'nanada o'ika'po oro'omeytakon ke'nensi'po bo'yahuea'dene. ¹⁴ Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uypo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

Opudomey Diostaj nigpeehue' o'ika'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o'ika'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uypo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne.

¹⁵ Apag Diostaj tiahua^oyhue'dik o'ene. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti' o'epo o'tiakuy^opo Dios konig o'enig oro'taj mo'manopo^oea'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahua^oyika'nig konig huadari, huadariyo hua^oe'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da hua^oe'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo huakkuruda o'ika'uyate. ¹⁶ Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o'ika'nig kurudy^o aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahua^oydik o'ika'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahua^oyhue'dik o'ika'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudy^o nokireg huairi hua^oe'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata'moneri huairi hua^oe'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate. ¹⁷ Indari, kurudy^o hua^oe'erikon katepi' ehued ee'ted Criston-ayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued ee'ted ken-nayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o'epo aya'da o'matoika'nok aya'da o'maunhuahuika'apo. ¹⁸ Aya' hua-knopo^oerien huairi Cristo o'e. Huaknopo^oeria Cristotaj on'nigpeika', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o'epo aya'enda huairi o'e. ¹⁹ Konig Dios o'enig Diosa o'pakpo

konigti Cristo o'e. Cristo konig Dios o'e. ²⁰ Diosa aya'tada kamanoe^ye'po cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo hua^e'eritaj kenpa'ti kurudyo hua^e'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.

²¹ Opu^domey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'ika'uyne. Konig Diosen taka' mo'epo Diostaj nigpeⁱkahue' mo'epo dakhuea' bo'kika'uynig'a oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya'dene. Oy Diosen huadi' mo'ika'ne.

²² Cristo hua^so'ada pai'da o'nopo'epo mo'nigbueypo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne. Daknopo'da kenpa'da Diosenyo'da mo'ika'po kentayo'da mo'nigpeⁱka'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'enig, "Dakhuea' o^gka'." Huaahue'dik mo'eapet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyne.

²³ Konigepo daka' Jesucristotaj yanoknopoeonhuahuika'. Oknopoe^batikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'pe^eedeika'nig,

moknopoeonhuahuika'po batikhue' yane', "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo." Aya' huadariyo hua^e'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti i^jmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopoe'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablota^j ona'uyate.

²⁴ Oy durugda i^jjepo opudomeytehuapa' pai'da on'nignopo'ene. Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e'uy. Opu^d huaknopoe'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon hua^so'ada pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopoe'eriomey

Cristoen hua^so' konigti o'ne. ²⁵ Opu^dtehuapa' nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen hua'a kamanmadikad-huahue'po Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁶⁻²⁷ Opu^d judio

ehue' hua^e'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen Nokirega mo'nopo'toika'.

Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apo Diosa mo'nopo^ea'dene. A'nennada kenda i^jka'apoy Dios e'nopoika'ada judio aratbuttaj manopo^eahue' o'ika'uyate. Judio ehue' hua^e'eritaj 'urunanada i^jmagka'apoy manopo^eahue' o'ika'uyate.

Oynayo ke'nen huaknopoe'eritaj o'manopo^ea'de.

²⁸ Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka' kanoknopoⁱke' kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeⁱke', konig huaknopoe'eri nogiti nogiti kanoknopoⁱke'po Cristoen huadak hua'a

o'manmadikikay. "Diostaj yan'pee'." "Diostaj yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka' kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay. ²⁹ Kenda diga'da ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po Diosa be'teypakika'ne.

2

¹ Opudomeya Laodiceaomeya nogomeyakon do'taj tiahuayhued o'nene. Opudomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijmepe'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne. ² Opudomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoika'apet. Cristotaj moknopoe'po Diostaj daka'da yanoknopoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uynig kendakon kanoknopoe'po, do'hua diga' on'tiona'pakika'ne. ³ Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'urua'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo Diostere moknopoienka'apone. ⁴ Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda opudomeytaj o'nona'ne. ⁵ Opudenbayo opudere ehue' e'eada opudomeytaj huakka'da ijpaki. Opudomey Cristotaj daka' moknopoika'nok kenpa'ti oknopoe'batikhue' mo'ika'nok do'a durugda ijikay.

⁶ Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopoe'de'uynig kenpa'ti huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uynig konigti daka' yanoknopoika'po yan'nigpeika'. ⁷ Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'epo o'kereppo o'meybia'po, teyda o'epo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka' yanoknopoika'po, nogiti nogiti yanoknopoika'. Cristotaj a'nenda monmadika'onhuahuika'uynigtaj nogiti nogiti yanoknopoika'po Diostaj dakiti ya'nonikati'.

Cristotaj oknopoenok Cristotere Diosa
mo'noeanhuahuika'ne.

⁸ Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere nama'da hua-manmadika'eri o'nepo engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopoika'nig opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopoe'po kenomeytanayo manigpee'hue' yanikati'. Konig adhuae'pane' ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopoikuyatenig nama'da monmadikapetnig manigpee'hue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig onmadikahue' mo'eapet.

⁹ Aya'tehuapa'da Dios o'e konigti Cristodation o'e.
¹⁰ Opudomey Cristotaj moknopoe^opo Diosen Nokirega mo'nopo'toe^opo, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o'e. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'.
¹¹ Judío huabokerektaj on'si'dakoktegika'po. Opudomeynayo Cristotayo'da moknopoe^opo Diosensi'po hueretda mo'ene. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikhue' mo'ene.
¹² Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te egkubarakka'uytada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Opudomey kenda moknopoe^opo bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne.
¹³ A'nen Diostaj okiehued mo'epo dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpeehue' mo'ika'uy. Huabokereksi'dak okteghue' huae'eri mo'epo Diosensi'po ehue' mo'uyne. Diostaj oknopoe^ohueda mo'uyne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeanhuahuika'ne.
¹⁴ Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey kenda nigpeehue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj nigpeehue' huae'eritaj castiga magka'dik o'e. Oro'omeya dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hueypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne.
¹⁵ Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konigepo oro'omey huaknopoe'eri dakhuea' ogka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'eapone.

Kenda Cristo kurudyo o'pakika'nigtaj yan'pakpo yag'kika'.

¹⁶ Oynayo Cristotaj moknopoe^opo "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'ene." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. Huabayok judío^oen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo, huabo puug judío^oen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo judío^oen Diostaj e'durugpak okmapie'ahuaddik fiestate huahue' ee'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpeehue' yanikati'.
¹⁷ Kenda fiestate aypote huamai'takon judío^oa on'mana'ika'po ogkika'uynig'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikhue'dik mo'ene. Cristoen hueretda hua'a o'enok Cristotayo'da yan'nigpeikati'.
¹⁸ Hua'ikudate yan'huadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahuayhuedada nama'da on'nope^opo on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpeehue' ee'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'ene." Kenomeya ena'nayo peehue'dik yanikati'. Konig

aratbut Diostaj oknop^oehue' hua^eeri o'nepo nama'da on'nopoika'po. Huadakda ij^jey, huadaknada ijkikay nama'da on'nopoika'po. ¹⁹ Cristotaj daka' oknop^oehue' o'nika'. Cristo konig huaknop^oe'erien huanopo' o'e. Huaknop^oe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Huaknop^oe'erinayo Cristotayo'da on'nigpeika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'. Oro'omey huaknop^oe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Konig nogso'tida o'epo nogiti nogiti moknop^oea'ne Cristoa. Nogiti nogiti o'nigpeika'ne. Kenpa'ti konig nogso'tida konigti Cristotaj moknop^oea'ne Diosa.

²⁰ Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknop^oedepo konig Cristoere mo'bueydepo konig oknop^oehue' hua^eeria nama'da on'nopoika'nig onte'ti nop^oehue' yanikati'. Konig oknop^oehue' hua^eeria nama'da on'nopo^oepo on'mana'ika'nig manigpeehue' yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda peehue'dik yane'. Konig oknop^oehue' hua^eeriomey nogen e'manmadika' ogkika' kenda kahue' yanika'. ²¹ "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api' to^eeahue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpeehue'dik yanikati'. ²² Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' o'eapo. ²³ Kenda on'manika'nig 'urua'da e'nopo^oe'onig aratbuta nama'da on'nopo^oepo. Aratbuta on'manigpeika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ij^jey huairihue' ij^jey nama'da on'nopoika'po, kenpa'ti nama'da Diosta'pai'da on'nopo'epo. Kenda ogkika'po huadakda o'ey aratbuta nama'da on'nopo^oepo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'nigtaj batikhue'dik o'nika'.

3

¹ Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuada'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknop^oe'eri mo'noea'uyne. Konigepo kenda Cristo kurudya' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyo Diosere teynanada 'urunanada o'ika'nok ke'nenyo'da moderetpakika'. ² Kurudyo Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo o'epo o'kika'nig mon'nopoika'. Katepi' indariyo o'ika'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ogkika'nig nopoikahue' mo'nika'. ³ Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeya o'nopo^oedepo

konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' o'nenig, oro'omeyakon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopopepo Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'toenok Cristoere o'noeonhuahuika'apone. ⁴ Ken Cristo oro'en huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'na onte'ti kurudya' e'tiakte kenoka' oro'omey huaknopoe'eri Cristoere 'urunanada o'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopoe'depo huadakda yag'kika'. Diosenyo'da yag'kika'.

⁵ Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopopepo Cristoere do'huedso' o'bueyde, do'hued e'nopoe' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ijje, yan'nopoikiati'. Ken konig mo'nopopepo, nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokerekta' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'enso' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o'e. Dakhue'da o'e. ⁶ Aratbut ken konig dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'nok Diosa diga'nada castiga o'magka'apo. ⁷ Kenda dakhuea'da ogkika'nig opudomeya bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopoe'hued mo'epo bo'kika'uynig'a. ⁸ Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': Nogomeytaj bahuadiayahue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahui'iahue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'. ⁹ Huayahuaya da bahuahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopoe'depo onte'ti konigti dakhuea' kikhue' mo'ika'ne. ¹⁰ Oy konig huabonopo' mo'edepo konig Diosa o'nopoika'nig huaboa'da mo'nopoika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'nopoika'ne. Diosa aratbuttaj huamatime'a'eri o'enok nogiti nogiti daka' moknopoeapone. ¹¹ Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopopepo ken konig huaboa'da o'kikay, "Judío ehue' ijje." Ahue' o'ene. "Judío ijje." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy." Ahue' o'ene. "Nog aratbut ijje." Ahue' o'ene. "Esoeri ijje." Ahue' o'ene. "Huanaba' ijje." Ahue' o'ene. "Huanaba' ehue' ijje." Ahue' o'ene. "Kenyo'da Cristoen ijje. Kenyo'da Cristotaj ijpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpeika'ta' ijpaki." Kenda aya'ada a'dik o'ene.

¹² Diosa opudomeytaj di' mo'epo mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ene. Konigepo aya'tada

yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' ijje, yan'nopoika'. Nogomeytaj daka' yan'manigpeika'. Nogomeya dakhuea' egka'nayo bahuadiayahue' yanika'. ¹³ Nogomeytaj dig mahuanopoehue' yanika'. Noga dakhuea' egka'nayo kentaj yan'bakkahuea'po huadiayahue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj bokkahuea'uyunig konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'. ¹⁴ Huakka' di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'ika'po konigti Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone. ¹⁵ Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye'. Kenda Diosa o'pak. Aya'ada konigti yan'nopoika'. Konigti yan'pakika'. Konigti yag'kikati'. Ken konig nogso'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti ya'nonika'.

¹⁶ Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopoika'po, huanopoya'da yan'diktoikati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen e'manmadika'taj yan'nigpeika'. Nogomeyere huayahuaya yan'manikati'. Diosen e'manmadika' 'urua'da yan'nopoepo huayahuaya yan'mandikika'. Diostaj dakiti mona'po daknopo'da Diostaj yan'batadi'kea'ika'. Huanopoya'da dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'. Dios Jesucristoere 'urua'da mo'toika'ne yan'batadi'kika'. ¹⁷ Katepi' bo'kika'nig katia'pi' boa' kenda Huairi Jesús o'pakika'nig yadika'po yag'kika'. Jesústaj moknopoepo Diostaj dakitia' yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoeria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

¹⁸ Ettone'a Jesús Huairitaj eknopo'e'nayo Huairi Jesúsen mo'epo, Jesús o'pakika'nigda opuden huatoe'taj yan'nigpeika'. ¹⁹ Huabokereka opuden huatoe'taj di'da yanika'. Huatoe'taj huadiayahue' yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue' yanika'. ²⁰ Apag Diosa o'paknok huasi'poa opudomeyen huaojtaj huayetere yan'manigpeika'. Huaojtaj huayetere e'nigpeika'nayo Diosa durugda o'ika'apo. ²¹ Huaoa huasi'potaj diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj diga'da e'bitbitnayo huasi'po pai'da ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpeehue' ya'neapetpi'. ²² Opudomey huanaba' mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'. Huairia e'tiahuayteyo'da daka' nigpeehue' yane'. Huairia e'tiahuayte kenpa'ti huairia tiahuayhue' ee'tepi' daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da Diostaj daka' yanoknopoepo daka' yan'nigpeika'. ²³ Katepi' bo'kika'nig daka' yag'kika'. Jesústehuapa' ijkay yan'nopoepo 'urua'nanada yag'kika'. Huabokerektayo'da

ijmanigkay nopoehue' yanika'. ²⁴ Cristo opuden Huairi o'enok kentayo'da yan'nigpeika'. Diosen Huasi'poere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'nopoene. ²⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da on'nopo'epo. Be'api' huairi huanaba'pi' dakhuea' egka'nayo Diosa castiga diga'da ya'magka'apet.

4

¹ Huairia huanaba'taj mo'matoika'po daka' yan'matoika'. Dakhuapa yan'bayokika'. Huairi mo'tajka'nok okkahuehue' yanika'.

² Kirigayo' yan'tiona'pakika'. Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'. Dakiti Dios, yan'tiona'pakika'. ³ Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa soatayo' e'nopoada manopoehue' o'uyate. Oy Cristoen huadak hua'a oro'a e'manbatia'pakta' o'paki. Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús Huairia oro'taj bo'tihuapokike'po yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo megkudame'ne. Huabakuda' jakyo ijje. ⁴ Pabloa Cristoen huadak hua'a aratbuttaj 'urua'da kamanopoeka'ike'po do'taj men'tiona'pakikati'.

⁵ Daka' yan'nopoika'po yag'kika'. Ken oknopoehue' huae'eri opudomeyere o'nika'po opudomeytaj bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopoepo yag'kikati'. Nogomeytaj kirigayo' yan'mantihuapokika'. ⁶ 'Urua'da yan'batia'pakika'. Nogomeytaj a'batihuapokya'po huadakda yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopoepo dakteynopoda nogomeytaj daka' yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

⁷ Tíquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o'e. Do'taj daka' be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea' montia'pakapone. ⁸ Konigepo Tíquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o'ea' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogiti nogiti Cristotaj kanoknopoepo on'nigta'mona'ne. ⁹ Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen huama'buytion o'e. Di'da mo'taene. Diostayo'da o'nigpeika'. Opudomeyen aratbut o'e. Ke'na Tíquicoere monbatia'pakapone. Iyoda aya'da huaknopoeria ogkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.

¹⁰ Aristarco doere huabakuda' jakyo o'epo, opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos Bernabéen huama'buy o'e. Marcos huadaktion huaknopoehue'eri o'enok kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka' yadeti'. ¹¹ Kenpa'ti Jesús Justoa

saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Marcosere Jesús Justoere judío huaknopoe'eri o'ne. Kenomeyyo'da judío huaknopoe'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'nopo'korea'po Jesucristo Huairitaj yan'noknopopepo yan'nigpeika'." Doerea on'mana'ika'nok do'taj on'durugpakanhuame'ne. ¹² Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba' Cristoenyo'da o'kika'po opudomeyen aratbut o'e. Opudomeytaj huakka'da mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopoika'po batikhue'da yanoknopoika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopoika'po aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafrasa mo'tiona'pakika'ne. ¹³ Epafras opudomeytaj mo'timepukepo diga'da mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea huaknopoe'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopoe'eritaj o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne. ¹⁴ Lucas huamadakka'eri o'e. Di'da mo'ene. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

¹⁵ Laodicea huama'buytaj saludos ijmanigdikta'monay. Ninfastakon saludos ijmanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopoe'eri Ninfasen jakyo ogkupopakika'nigtaj saludos ijmanigdikta'monay. ¹⁶ In beroba' ijnigmadoya'dey opuda yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopoe'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopoe'eritaj ijnigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokyede'te yan'mona'pakti'. ¹⁷ "Huairi Jesús aya'da ona'uyate, Arquipo, 'uruda yanopopepo daka'yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj ya'nonati'.

¹⁸ In saludo huadik on'nigta'mona'ne do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Huabakuda' jakyo ijjeonhuahuikay. Do'taj okkahuehue' menika'. Dios opudomeytaj daka' mo'toike', ken.

1 TESALONICENSES

Tesalónicaya' huaknopoe'eritaj Pabloa huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopoe'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

¹ Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopoe'po. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteo-ere o'ey. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka' 'urua'da mo'tounhue', bo'tihuapokanhue' mo'nopo'noeyanhue'po ij-tiona'paki.

Tesalónica jak huaknopoe'eriomey Jesucristotaj daka' o'noknopoe'po 'urua'nanada ogkika'. Pabloa ona'ti o'matinopoe'po Diostaj dakiti ona'uyate.

²⁻³ Jesucristotaj daka' moknopoe'po nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'epo nogomeytakon daka' mo'matihuapokika'ne. Kenpa'ti moknopoe'po batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopoe'po Apag Diostaj "Tesalónica huaknopoe'eritaj dakiti Dios," kirigayo' o'tiona'pakikay. ⁴ Diosa di'nanada mo'ene. Ke'nensi'po huae' mo'baktie'ea'uyne o'no'pene, egomey, pogomey. ⁵ A'nenda opudomeyere o'ika'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuame'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o'e Diosen Nokirega mo'nopoeame'ne. Diostaj eknopoe' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpeikay. Huadakda opudere o'ika'mey opud kenda mo'nopoet.

⁶ Jesucristoa Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'no'poe'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'no'pikay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pee'uy. Diosen Nokirega mo'durugpaka'uyne. Moknopoika'nok pai'nanada mo'no'poe'ika'.

⁷ Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eria kenda mo'tipeedepo opudomeyonig Jesucristotaj eknopoe'ta' on'pakika'.

⁸ Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huae'eria Acaya huadaribayo huae'eria nogbaya' nogbaya' huae'eria huadak hua'a on'peedepo

kenpa'ti Diostaj daka' moknopoe on'tipeede. Konigepo Diostaj moknopoenok kenda nogya' nogya' batia'pakhue'dik o'ey. ⁹ Opuđ Tesalónica huaknopoe'eria Jesucristotaj daka' o'noknopoi'ka'. Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopoe'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpee'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopoi'ka'." Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. ¹⁰ Kenpa'ti Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo. Jesúsa oro'tanayo huaknopoe'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo kurudya' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopoe'po o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabloa.

¹ A'nenda opudtaj ijmata'unhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'po daknopoda o'nonbatia'pakonhua'nok mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj moknopoe'uy. Nama'da ijje'po ta'unhuahuahue' o'ne'uy, kenda mo'nopoet egomey. ² A'nenda Filipos huakka' jakyo ijjeonhua'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'depo diga' do'taj mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea' menogkadhua'uyne. A'ti o'nen jakyokon opudtaj ijtia'kpo huadak hua'a e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue' e'ne'tada kenda nopoe'hue'ada kenpa'ti me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok teynopo'da Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne. Kenda mo'nopoet. ³ Huadak hua'a nama'da manbatia'pakhue' ijjunhua'po aratbuttaj nama'da huaknopoe' nama'da e'mana' manmadikahue' ijikay. Aratbuttaj buttida huaknopoe' daknopo'da buttida hua'a ijmanmadikikay. ⁴ Huadak hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika' Diosa o'nopoenok "Aya'tada huadak hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa mena'uyne. Konigepo huadak hua'a 'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta e'huaa'taj pakhue' e'eada "Huadakda o'manmadika'ika', do'huedyo'da o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo. Diosa oro'en e'nopoe' o'nopoe'ika'. ⁵ Do'taj me'nonpeike'po "Huadakda mo'ene, huadakda bo'kika'," kenda nama'da onahue' o'nika'uyne. O'nen huakupe a'bakaya'po nama'da onahue' o'nika'uyne. ⁶ "Pablomey huadakda o'ene." Yan'batia'pakonhua'. Oro'anayo onahue' o'nika'uyne. "Oro' Cristoen huata'moneri

o'ey. Oro'taj nigpeika'dik mo'ene." Kenda ona'dik o'nenig'a onahue' o'nika'uyne. ⁷ Daka' on'toika'ne. Do'tayo'da me'nigpeike'po ighua' onahue' o'nika'ne. Konig huaye yobedtaj di' o'nika' daka' on'toika', ken konigti opudtaj di' o'nika'ne. ⁸ Huakka' di' o'nepo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti kan'nigpeike'po opudomeytaj o'tihuapokta' ijpakika'uy. ⁹ "Diosen hua'a o'nonmadikika'nig kente huakupe men'yok." E'mana'ta' pakhue' ijjepo huadak hua'ayo'da kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a o'nonmadikendepo do'hueddakon aypotehuapa' diga' ijbaa'ika'uy. Huame'noe sikyoere diga' ijbaa'ika'uy. Kenda mo'nopeet.

¹⁰ Opud huaknopoe'eriere iijika'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne on'peikame'ne. Diostaj daka' yoknopoika'uy, kenpa'ti huadakda ijkika'uy kenda on'tinopoene kenpa'ti Diosa me'tinopoene. Dakhuea' o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'nene. ¹¹⁻¹² Konig be'api' huaoa huasi'potaj daka' o'manmadikika' ken konig Diostaj daka' yan'nigpeika' daka' o'nonmadikikame'ne opudtaj. Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po mo'ene. Diosere 'urunanada mo'noeonhuahuika'apone. Diosensi'po ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda aya'tada o'nona'ika'ne.

¹³ Diosen hua'a o'nonbatia'pakonhua'uynig mo'nigpeepo moknopoe'uyne. Konig huabokereken e'manmadika' o'e nopoehue'ada mo'peepo, moknopoe'uyne. Diosen buttida e'manmadika' o'e mo'nopopepo mo'nigpee'uy. Konigepo opud Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay. ¹⁴ Jesucristotaj moknopoika'nok onyoyo' huae'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judío huaknopoe'erien onyoyo' huae'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judío huaknopoe'eritaj on'magka'ika'. ¹⁵ A'nennada judío aratbuten adhuae'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po Diostaj durugpakahue' o'nika'. Aratbuta huadak hua'a peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'. ¹⁶ Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a iymanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopoe'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

¹⁷ Opudtaj o'nokhua'depo nogyoda adteda o'nokika'po opudtaj huakka' ijnopoikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey. ¹⁸ Opudtaj a'bata'huadey e'nopoika'tada huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey e'nopoika'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne. ¹⁹⁻²⁰ A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

¹ Konigepo Atenas jakyo ijika'po opudomeytaj tipeehued ijjepe "Tesalónica huaknopoe'eri monig yanoknopoet monig Diostaj yan'nigpeiket," ijnopoepo, "Iyo Atenas jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po." ² Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopoey. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opudomeytaj nogiti nogiti eknopounhuahuika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj. ³ Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' egka'tada moknopoe'po batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopoenok aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhua'apone mo'nopoet. ⁴ Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesustaj oknopoe'hue' huae'eria oro' huaknopoe'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopoet. ⁵ Konigepo "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopoebatik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopoebatikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uynig'a." Ijnopoepo ijme'pu'kuy. Kenpa' ijnopoepo Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopoika'. Monig monigpeika'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

⁶ Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'. Huadakda Diostaj o'noknopoika'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopoika'po kenpa'ti e'tiakta' on'tipaknok

konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta menhuadiayika'ne kenpa'ti dakhuea' me'nogkika'ne. Opudomeynayo Jesucristotaj daka' moknopoika'tenok on'tipeedepo durugnanada o'nea'ne do'taj. ⁸ Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopoika'po daka' mo'nigpeika'po oro'omeya kenda o'nopoepo durugnanada o'noeonhuahuikay. ⁹ Kenpa'ti opuda daka' moknopoika'nok durugnanada o'epo dakiti Dios ona'ikay. ¹⁰ "Tesalónica huaknopoeritaj Jesucristoen nogiti nogiti kan'manmadike'po, nogiti nogiti eknopoer' nogiti nogiti e'nigpeika' kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noeere Diostaj o'tiona'pakikay.

¹¹ "Tesalónica huaknopoeriedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi. ¹² Konig Tesalónica huaknopoeritaj oro'a di'nanada o'maikay. Konigti Tesalónica huaknopoereria huayahuaaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di' e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi. ¹³ Kenpa'ti huaknopoika' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da huadaknada huamae', dakhuea' kahue' kan'maika'po Diosa yabatihuapokika'. Jesús Huairiere huaknopoeriyoy' en'tiakte 'uruda e'noknopoika'te, kenpa'da huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

¹ Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da ona'ne. Daka' men'pee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.

² Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ene o'nona'uyne. Kenda o'nona'uyning mo'nopoet. ³ Huadakda yanika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Nog huabokerekere bakdejhue' yanika'. O'nen huatoe ehue'tada bakdejhue' yanika'. ⁴ Huatoe'taj daka' yan'matoika'. Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'. ⁵ Diostaj oknopoehue' huaoereria on'toepakpo daka' matoehue' o'nepo huatoeda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ogkika' konigti kahue' yanika'. ⁶ Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopoereri huama'buyen huatoe'taj bakdejhue' yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa' daka' a'nenda o'nona'uyne. ⁷ Huadaknanada kagkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kagke'po Diosa baehue' mo'uyne. ⁸ Be'api' oro'taj

e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue' o'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toene. Oro'omey Diostayo'da o'nigpeikay.

⁹ Kenda Diosa mon'madika'uynok huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti do'akon ahue' o'nene egomey.

¹⁰ Huabada nogyon nogyon Macedonia huadaribayo huaknopoe'eri huama'buytaj di' mo'maika'. Nogiti nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne. ¹¹ Huakka' bo'pakpo daka' yanika'. Nogtaj dakhue'da bahuaahue' yanika'po o'nenda yag'kika'. Kenda a'nenda o'nona'uyne. ¹² Ken konig bo'kika'nok oknopoe'hue' huae'eria daka' moknokotdepo mana'dik mo'ene. Konig aya'da e'toeonigti e'dik mo'eapone. Kusitokhue'dik mo'eapone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopoe'eritaj o'batobehuikapo.

¹³ Oknopoe'hue' huae'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' o'neaponok kenomeyen huabeta diga'da on'tabahuikika'. Huaknopoe'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik o'ene kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik o'ene, egomey. Huaknopoe'erinayo noyhuaddik o'neapo. Kenda e'manopoea'ta' o'paki. ¹⁴ Jesús o'buey'uyate. E'bueyada o'noyhuaduyate o'nopeene. Kenpa'ti aya' huaknopoe'eri e'buey'uytaj Jesús kenoka' e'tiakte Diosa o'manoyhuada'apo. Jesúsero kurudyo o'batobehuikapo o'nopeene.

¹⁵ Kenda Jesús Huairia mo'nopea'uynig kenda o'nonmadika'apone. Jesús Huairi e'huatiakte Jesús en huaknopoe'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik mo'eapone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'buey'uytaere huanoe'eriere mo'batobehuikapone. ¹⁶ Ken kurudya' Jesús Huairi o'huarakapo. 'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo, Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesús Huairi o'huarakapo. Huaknopoe'eri e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuada'apo.

¹⁷ Kenta' oro'omey bueyhued huae'eritaj kenomeyere kurudyo e'sihui'yo Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyo onokteyo' Jesús Huairitaj o'huahuayapone. Jesús Huairiere kenpa'da o'manoehuahuka'apone. ¹⁸ Konigepo kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

¹ Keniga huabayok Jesús Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik o'nene, egomey. ² Castiga a'magkaya'po Jesús Huairi o'tiakapo. Kenme'noete kenoka' onmabohue' ee'te idapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopoe'hue' ee'te huabereeri

on'tiakika'. Ken konig nopogehue' ee'te Jesús Huairi ida o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po ida o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopoet. ³ "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj ogkahue'dik mo'eapone." Oknopogehue' huag'eria kenpa' e'batia'pakte idada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' o'nepo asi'popakya'po idada diga' on'tiri'ika'. Ken konig idada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik o'neapo. ⁴⁻⁵ Opudnayo Diosen mo'epo konig huakjeyyo mo'ika'po huadakda bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'ika'. Konig sikkiregyo huag'eri dakhuea' ogkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesús Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da nopo'eanhue' mo'eapone, egomey. ⁶ Nogomey sue'da on'nigpeepo Jesús Huairitaj onmabohue' o'nika'. Konig kenomey ogka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'nopoepo huadakda bo'kika'po Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'. ⁷ Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'. ⁸ Oro'omeynayo Diosensi'po o'epo konig huame'noete huag'eri o'epo, huadakda o'kika'ne. Okkudahue' mo'nepo daka' mon'nopoika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj huaso'taj on'tioka'ika'. Huakutaj on'tioka'ika'. Ken konig daka' Diostaj mo'noknopoiika'po kenpa'ti di' huayahuaya mon'maika'po mo'noktioka'ika'. Konig huakutaj e'tioka'nig a'eya'po Diosa mo'nopo'yare'po oknopoiikay. ⁹ Diosa castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo e'manopo'yarea'ta' o'pakika'. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po oro'en Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyate. ¹⁰ Jesucristoa a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyne. Jesús e'tiakapotada oro' e'buey'uynayopi' e'noenayopi' konigti Jesúsere o'manoeonhuahuika'apone. ¹¹ Konigepo huayahuaya daka' yan'batiakpakika'. 'Uruda yanoknopoe'. Daka' yan'nigpeiika'. Huayahuaya yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen daka' bo'kika' konigti nogiti nogiti daka' yag'kikati'.

Pabloa huaknopog'eritaj o'maboroay.

¹²⁻¹³ Opuden huaknopog'eri huairi o'nepo Jesucristoen mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj daka' yan'nigpeiika' mona'ika'ne. Kenomeytaj daka' yan'matinopoika'po, yan'manigpeiika'po, kenpa'ti di' yan'maika'. Kenda ijpakpo konig ighua'da o'nona'ne, egomey pogomey. Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue' yanikati'.

¹⁴ Huakka'ahuiti baahue' o'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'. Nogomeypi' nopo'durugpakhue' o'nika'. "Yan'nopo'korea'po

yan'nopo'durugpak." Yan'manati'. Nogomeypi' sue'da on'nigpeika'. "Nogiti nogiti yan'noknopoepo yan'nigpeika'." Yan'manikati'. Aya'tada bahuadiayhue'da ya'neonhuahuika'. ¹⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti ogkahue' yane'. Huayahuaya 'urunanada yan'matoika'. Aya'tada huadakda yanika'. ¹⁶ Diostaj daka' yanoknopoika'po yan'durugpakikati'. ¹⁷ Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati' Diostaj. ¹⁸ Ke'poda e'eadapi' dakhue'da e'eadapi' huadakda e'eadapi' kenpa'da Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Jesucristoen huaknopoe'eri mo'enok kenpa'ti Dios o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.

¹⁹ Diosen Nokirega opudtaj mon'madikika'ne mo'nopo'toika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega kenda egkika'te "keje" ahue' yane'. Diosen Nokiregtaj "keje" ahue'dik yane'. ²⁰ Huamanmadika'eritaj Diosa daka' o'manopoea'nok kenomeytaj yan'manigpeika'. ²¹ Sue'ada huamanmadika'eri buttida on'nopoepo buttida hua'a on'manmadikika'. Nogomeynayo nama'da on'manmadika'. Daka' yan'maknopoe'po, menpa' buttida onda', nama'dapi' e'manmadika' o'e, daka' yan'maknopoe'po buttida huadik en'manmadika'nayo daka' yan'maknopoe'po yan'manigpeika'. ²² Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti dakhue' e'ka'ta' pakhue' yanikati'.

²³ Diosa 'urunopoa'da mo'manopo'eanhue', huadak e'nopoika' bo'tihuapokonhue', dakhuea' e'nopoika'te bo'tihuapokonhue', Diostaj huadak huakika' mo'tihuapokonhue'. Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opudada huadakda kagkike'po kan'nopoike'po kenpa' on'tiona'pakika'ne. ²⁴ Diosa boktie'ea'uayne. Da onahue' moika'ne. Aya'tada huadak e'kika' bo'tihuapokika'apone.

Ta'pota' e'tiona'pak o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'takon motiona'pakika' egomey.

²⁶ Huama'buytaj keyoda yan'manigdikta'mona'.

²⁷ In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús Huairierea doereada o'nona'ne.

²⁸ Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opudomeytaj ijimationapakikay, ken.

2 TESALONICENSES

Tesalónica huaknopœ'eritaj Pablaa bottaa' o'manigmadoya'uyate.

*Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopœ'eri
huakupopakika'eritaj Pablaa nogerea o'manigmadoya'uyate.*

¹ Tesalónica huæ'eri huama'buey huidpoere huadi'da on'taene. Jesucristo Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopœ'eri mo'epo bo'kupopakika'. Do Pablaa on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairi-ereea 'urua'da motounhuahuike' bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo.

³ Nogiti nogiti Diostaj 'urunanada moknopœnok kenpa'ti huayahuaaya nogiti nogiti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopoepo dakiti, Dios o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o'enk, egomey pogomey. ⁴ Oknopœhue' huæ'eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne. Pai'da e'nopo'unhuada Jesucristotaj oknopœbatikhue' mo'unhua'po daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopœ'eritaj nogyo nogyo egkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'manbatia'pakonhuay. ⁵ Konigepo kenoka' opudtaj diga' mo'huanopoepo kenpa'ti diga' mogka'nig'a opuda daka' moknopœ batikhue'da moknopœonhuahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopoika'ne. Buttida Diosa o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya' e'tiakte, "Konigepo opud daka' moknopoika'nok opudtaj diga' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'ene." Diosa mona'apone.

⁶ Opudtaj pai'da huamanopo'ea'eritaj Diosa daka' o'matinopoepo kenomaytataj pai'nanada o'manopo'ea'apo. ⁷ Nogok Jesús Huairi kurudya' e'tiakte castiga a'magkaya'po e'tiakte oro'omey pai'da huanopo'unhuahuika'eritaj durugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya' o'huarakpo e'bakpaknopoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo. ⁸ Diostaj oknopœhue' huæ'eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj nigpeehue' huæ'eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo. ⁹ Jesús

Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynananada kenpa'ti teynanada o'ika'po kenpa'nada keyoda Diosa o'maenapo. ¹⁰ Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopoe'eria opudomeyere on'me'puke'po 'urua'nanada o'e aya'ada konigti o'huaa'apone. Jesucristoen huadak hua'a opudomeya oro'taj mo'pee'uynok Jesucristo e'tiakte kenere mo'unhuahuika'apone.

¹¹ Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o'epo bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopika' huanigpeika' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtiona'pakika'ne.

¹² Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopika', kenda nogomeya bo'tiahuayika'po Jesús Huairi 'urunanada o'e o'noknopoe'po on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairien mo'enok huadakda o'nika' aya'ada moknopoe'apo. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo.

¹ Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj bo'kupopaka'apone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey. ² Sue'ada nama'da on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pabloa on'nigmadoya'ne nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' e'pee'ada ida me'pu'kudhue' yane'. ³ "Jesucristo Huairi o'tiakdeme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpee'hue' yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued ee'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo. Kentaj Diosa castiga ogkadhuahuika'apo. ⁴ Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga' o'huadiayapo. Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadagnada ijje' o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo "Dios ijje'," "Do'taj men'nigpeika'," nama'da oa'ika'apo.

⁵ Kenda opudomeyere ijje'poed o'nonbatia'pakuyne. Menpa' bokkahuepi'. ⁶ Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o'e. Nogok o'paknok tiakdik o'eapo. Kenda mo'nopoet. ⁷ Konig iregireg dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'toe'po a'ti nogok o'enonapo. ⁸⁻¹¹ Kenoka' dakhuea'

huaka'eri huairi o'tiakapo. Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o'epo o'tiakapo. Nama'de a'maknopoeaya'po 'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahua'yhue' o'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da o'mana'apo. Oknopoe'hue' huae'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopoepo nama'da o'manopoea'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o'nenok. Konigepo "Nama'da kanoknopoe'," Diosa oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi 'urunanada jeynanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo. ¹² Ken konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopoe'hue' huae'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopoe'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹³ Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o'ene, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'ene. Diosen Nokirega mo'nopo'toepo 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a moknopoenok Diosa mo'nopo'yarea'ika'ne. ¹⁴ Diosa o'paknok Jesucristoen huadak hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopoe'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada kan'manounhuahuike'po.

¹⁵ Opu'dtaj on'ta'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika'beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya'nepo daka' yanoknopounhuahuika', egomey. ¹⁶ Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj di' mo'epo mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopoea'ne. ¹⁷ Ken Diosa 'uruda huanopoe'yo' mo'nopo'toeonhuahuike' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika' huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

¹ Kene'huaya' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik ijjeapoypi'. Nogyo nogyo manbatia'pakdik ijjeapoy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pee'uy. Konigti huakka'ada kan'nigpee'po ken konig yan'tiona'pakika'. ² Aya'da huaknopoe'eri ehue' o'nepo huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'. ³ Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy

oa'po kenda o'kika'. Kentayo'da daka' oknopoiika'dik o'ene. Opudomeya daka' Diostaj huaknopoiika' daka' huanigpeiika' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da huanopo'e'taj bo'tioka'ika'apone. ⁴ Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknopoe'po daka' o'tinopoey. ⁵ Diosa di' o'maika'. Diostaj nogiti di' huaika' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'uyada batikhue'ada daka' o'nigpeiika'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknopoiika' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae'yan'baa'ika'.

⁶ Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpeikahue' o'nika'. Kenomeytaj huata' yan'makikati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey. ⁷ Opudere o'ika'po bakahue' huae'eri ehue' o'ika'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o'ene mo'nopoet. ⁸ Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'enok sikyoeta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o'neay'uynig'a kenpa' onahue' o'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opuda on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet. ¹⁰ Opudere e'huae'oka' "be'api' baahue' e'nika'nayo bapehue'dik ka'ne'," o'nona'uyne. ¹¹ Opudere sue'ada sigpi' baahue' o'nika'po on'manmahui'ika' o'peey. ¹² Baahue' huae'eritaj iymanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.

¹³ Nogomey sue'da huadak egkika'nayo opudomeynayo 'urunakanada yag'kika', batikhue'da huadaknada yag'kika', egomey pogomey. ¹⁴ In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo kentaj daka' yanokia'. Kabire'po kentaj tiahuayahue'dik yanika'. ¹⁵ Takanig oknopoe'hue' ya'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'huayq' Pabloa o'mationa'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo Huairi huamanopo'noeya'eri o'epo opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere kaike', on'tiona'pakika'ne.

¹⁷ Do Pablo ijje'po ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya' beroba'te ijmadoya'ikay. ¹⁸ Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabla Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabla Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Do Pabla o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeanhuahuika'. Jesucristotaj oro'omey ekpoe' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri iijenok, Jesucristotaj iknopodenok konig do'hued hueretda huaknopoe'eri huasi'po o'taene, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabla ona'uyate.

³⁻⁴ Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopoe'eriere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik o'ene. Kenda ea'nayo Diostaj eknopoe' Diostaj e'nigpeika' tihuapokhue'dik mo'ene. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

⁵ Kenda o'boroayon'uynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'noipoika'po daka' Diostaj mo'noknopoika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. ⁶ Huakkitihue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoenkahue' o'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'. ⁷ Moisesen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisesen e'mana' nopoe'hue'ada o'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoenkahue'da o'nepo.

⁸ Ken Moisesen e'manmadika' huadakda o'e o'nopoene. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopoe'dik o'ene.

⁹⁻¹⁰ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisesa manahue' o'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpee'hue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisesa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen hua'a huanigpee'hue' huae'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopoe'hue' huae'eritaj Diostaj

tiona'pakhue' huae'eritaj huaojtaj huayetapi' huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj nogen huatoe huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpee hue' ee'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' o'epo Pablotaj o'tinepahui'uy nok konigepo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

¹² Diostaj do'a daka' o'nigpeika'apo Jesucristo Huairia meknopo enok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigepo "dakiti" yona'ikay. ¹³ A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'nada ijmaggika'uy kenpa'ti ijbatiidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po Jesucristotaj oknopoe'hued ijje'po kenpa'ti nopoe'hue' ijje'po dakhuea' ijkika'uy nok Diosa bekkahuea'uyne. ¹⁴ Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj yoknopoe'po di' o'maey.

¹⁵ Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopoe'dik o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea'nanada ijkadhuahuika'uy. ¹⁶ Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuika'po bekkahuea'uyne. Do'taj dakhuea'nanada huaka'eri ee'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipe'epo Diosere noeonhuahuika'dik kanoknopoe'po Diosa menopo'yarea'uyne. ¹⁷ Konigepo "Dios Huairia aya'tada o'mananhuahuika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuayhue'dik o'ey, kenyo'da hueretda Dios o'e, aya'nanada o'nopoe, huadaknanada 'urua'nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.

¹⁸ Konig do'huedsi'po o'taene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopoika'po yanigpeika'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen huamanbatia'pakeria mona'uyne. Okkahuehue' yae'. Yanopuenka'po daka' yaknopoe'po, 'urunopo'da yanopoe'po huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da

huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion. ¹⁹ Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopoeada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti Jesucristotaj oknopoehue' o'nepo nama'da o'noknopoe'uy. ²⁰ Himeneo Alejandroere huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ijkay e'nopoeada dakhuea' ogka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopoetpake'po castiga kamagke'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabloa o'manmadika'uyate.

¹ Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya' aratbuttaj "yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'. ² Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayhue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda a'eya'po, oro'omeya a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada mon'mationa'pakika'. ³ Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa kenda o'pak. Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. ⁴ Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopoe'ta' bo'tipakika'ne. ⁵ Diosyo'da huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokereketida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. ⁶ Ken Jesucristo huabokerek o'epo aya'tada dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopoea'uy. ⁷ Kenda a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut kanoknopoe'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopoe'po buttida ijjay. Da ahue' ijjey.

⁸ Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikhue' ya'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay. ⁹⁻¹⁰ Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eriere egkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadaknanada kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahuikahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro

huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po ijJay.
¹¹ Ogkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pee'po huaknopoe'eri huairitaj kan'nigpee'.
¹² Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. IjJay.
¹³ Konigepo huakkuruda Adantaj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate.
¹⁴ Toto'a da ena'te Adan dakhuea' kahue' o'uyate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpeepo dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate.
¹⁵ Ettone' Diostaj o'noknopopepo onsi'popakpo Diosen durugda o'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o'nepo, Diosen daka' ogkika'po, daka' on'nopopepo daka' ogkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi konig e'dik o'ne.

¹ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ee'ta' e'paknayo be'api' huadak e'dik o'e. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadik o'ne obispo. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi 'urunanada ogkika' o'nopoe'y. Kenda buttida o'e.
² Konigepo huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadakda e'dik o'ne. Huadak o'nenok huaknopoe'eria dakhuea' huaahue'dik o'nika'. Nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka' o'nopopepo kadhua'dik o'ne. 'Uruda kika'dik o'ne. Huadakda o'ne nogomeya on'maknopoika'. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi esoeri huaknopoe'eritaj batokudika'dik o'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o'ne.
³ Huamai'hue okkudahue' ika'dik o'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o'ne. Huamanoeynoeyeri e'dik o'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o'ne. Sonno'po'da e'dik o'ne.
⁴ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. Daka' manika'dik o'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpeika'dik o'nepo huaojtaj daka' oknopopepo onika'dik o'ne.
⁵ Huabokerekpi' huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoehue'dik ee'nayo kenpa'ti huaknopoe'eritaj daka' matoehue'dik ya'neapet.
⁶ Jesucristotaj huaboa'da eknopoe'nayo ke'na hueretda huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ehue'dik o'ne. Konig a'nennanada toto' huii nama'da o'nopoe'uyate. 'Urunanada ijJey nama'da o'nopoe'uyate, konigepo Diosa castiga o'magka'po

tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi huaboa'da eknopoeada nama'da huadakda ijje'y nopoe'dik o'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o'neapo. ⁷ Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopoe'hue' huae'eria oknopoe'dik o'ne. Kenpa' oknopoe'hue' ee'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi konig e'dik o'ne.

⁸ Jesucristotaj huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi, diaconos o'nepo 'uruda kika'dik o'ne. 'Uruda daka' nopoika'dik o'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue' o'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o'ne. ⁹ Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopoea'uyne. Oro'a oknopoe'y huaknopoe'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopoe'dik o'ne. 'Urunopo'ada oknopoe'dik o'ne. ¹⁰ Diaconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopoe'po huadakda e'ne'nayo huaknopoe'erien huatihuapokeri ka'ne'po. ¹¹ Kenomeyen huatoekon 'uruda kika'dik o'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopoe'po kika'dik o'ne. Huamahuja'eri ehue'dik o'ne. Huamai'hue huapakeri ehue'dik o'ne. Daka' huanopoe'eri e'dik o'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e'dik o'ne. ¹² Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Huatoe huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. ¹³ Jesucristoen huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o'ne aratbuta on'tinopoe'apo. Kenpa'ti nogiti daka' on'nopoe'po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopoea'uyne 'urunanada o'e.

¹⁴ Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig ¹⁵ ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea' kenda a'nopoeaya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o'ey. Ken Dios o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. ¹⁶ Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoea'uyne 'urua'nanada o'e. A'nenda nopoe'hue' o'ika'uyne.

Kurudya' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokirega mo'nopoea'uyne. Diosen huata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya'

on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya'
nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj
o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo onte'ti
o'hua'uyate.

4

*Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe'
o'noknopoe'batikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.*

¹ Nogok Jesucristotaj hueretda eknopoe' huakka'ahuiti o'noknopoe'denig'a o'noknopoe'batikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopoe'hue' o'neapo. Da huaa'eri toto' nokiregtaj on'peika'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokirega kenda daka' mona'uyne. ² Da huaa'ika'eri da ijaya' nopoe'hue' o'epo nama'da on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti on'manigpeonhuahuika'apo. ³ "Toepakhue'dik yane'." Nama'da on'mana'ika'. Kenpa'ti "nogda nogda ojpai' aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo. Kenda nama'da on'mana'apo. Diosa ken ojpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj huaknopoe'eri buttida huaknopoe'eri o'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo aypo ojpai'eritaj kan'bape'ike'. ⁴⁻⁵ Kena'po Diosa aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda o'e. "Huadak o'e." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo mon'bape'. Bapokhue' ehue'dik o'ene.

*Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopoika'dik o'ne.
Huadak oknopika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne.*

⁶ Efeso jak huaknopoe'eri huama'buytaj kenda daka' yamanmadika'. I'manmadika'po Jesucristoen 'uruda i'nigpeepo huadak hua'a iknopoe'po Diostaj nogiti teynopo'da i'eapo. Kenpa'ti buttida eknopoe' daka' iknopoe'po Diostaj 'urunopo'da i'ika'apo. ⁷ Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da on'manbatia'pakonhuahua'. Konig judio adhuae'pane' on'manbatia'pakonhuahua'. Kenomeytaj manigpeehue' ya'e. Diostaj yamationa'pakika'. Diosenyo'da yakikati'. ⁸ Huaso' a'teypakya'po e'kete'nayo sue'da huadak mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'po huadaknanada mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'nok oy Diosa bo'tihuapokne. Durugda o'ikay kenpa'ti nogok Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apoy. ⁹ Kenda buttida o'e. Aya'ada oknopoe'dik mo'ene. ¹⁰ Konigepo Diosen diga'da o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi'kudhua'te diayhue' o'epo daka' o'nigikay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri o'e daka' oknopoe'y. Aya' hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'teonhuahuika'po o'nopo'noeanhuahuika'apo.

11 Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'.
 12 'Urudikyo' yabatia'pakika'. Huaknopoe'eria ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakdikyo' batia'pakdik o'neapo. Huadakyo' yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakyo' kika'dik o'neapo. Diostaj aratbuttere di' yamaika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo. Cristoen nokirega 'urunopo'da yaika' kenpa'ti daka' yaknopoika'. Ontaj bo'tiahuaypo 'urunopo'da o'nika'apo kenpa'ti daka' o'noknopoika'apo. Sue'da huatone'mon ee'pi' ontaj nigpeedik o'neapo. 13 A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued ee'te huaknopoe'eri egkupopakke Apag Diosba' yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'. 14 Diosen Nokirega huaknopoe'eri huairitaj o'manopoega'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'matoe' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' yaepo mepu'kehue' i'epo daka' yamaboroay'ika'.

15 Kenda huairia mona'uyne kenda yanopoika'po daka' yakika'. Nogiti nogiti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po. 16 Dakhuea'pi' ij kay huata' yatinopoika'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopoikati'. Daka' yanopoepo 'urunanada Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpeika'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopoe'eritaj monig magka'dik o'ene.

1 Huaknopoe'eritone'taj ighua' onahue' yaepo konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon huae'eri konig huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'. 2 Ettone'tone'taj konig o'nen huayetaj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yotaj konig huaidpotaj bokerekbohue' yaepo daka' yamaboroay.

3 Ayhuatone'en huabet ehue'da o'tae'nok konig pai'da ee'ok ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopoe'eria. 4 Bepi' ayhuaen huasi'po e'kereke' huayobupi' e'kereke' e'tamaenayo huasi'po huayobupi' huaojen huayeereen a'nen mo'nigbae'ika'uynig huakka'da dehuea' o'ne. Huaojtone'taj huayetone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. 5 Ken ayhua huabet toehue'da konig pai'da o'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopoepo, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o'ne. Kenomeytaj huaknopoe'eria kan'batihuapokike'. 6 Nog ayhuanayo hua'enda diga'da

o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o'ne. Hueretda ayhua ehue' o'nenok batihuapokhue' ka'nike'. ⁷ Kenda huaknopoe'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo. ⁸ Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti huaye ayhuapi' pai'da e'taetada be'api' daka' matoe'hue' ee'nayo kennayo dakhue'nanada o'e. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopoe'nig'a konig oknopoe'hue' huae'eri nogitinada dakhuea'nada o'ne.

⁹⁻¹⁰ ¿Huaknopoe'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogitipi' huabayok ee'nayo, nogtida huatoe e'toe'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matoe'ika'uynayo, esoeri huaknopoe'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopoe'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopoe'eria kan'bayokike'.

¹¹ Ayhua sesenta huabayok ehued ee'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maika' huaknopoe'eria. "Onte'ti toepakhue' ijje'po Jesucristotayo'da ijnigpeika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'toepakta' yan'pakapetpi'. ¹² Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ogka'. Aya'ada on'tipeeapo dakhuea'da o'ka', bahuahue'dik o'neapo. ¹³ Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda o'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui'ia'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuahue'apo. ¹⁴ Konigepo ayhua huatone' ehued ee'ted kan'toepakpo kansi'popakpo ta'ba jakeretaj daka' kan'matoe'. Huadakda ogkika'nok oknopoe'hue' huae'eriomeya sigpi' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo ijnopoey. ¹⁵ Toto' engaña egkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e'nigpeeika'ada o'nokbatikpo toto'takon on'nigpeedepo. Cristotaj o'noknopoe'batikme'te.

¹⁶ Huabokerek ettone'pi' huaknopoe'eri o'nepo pai'da ayhua huabeta en'tae'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopoe'eri huakupopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

¹⁷ Huaknopoe'erien huairi huadakda huaknopoe'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakhuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria kenpa'ti huadak o'ne kan'matinopoike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogiti dakhuapa kan'bayokike'. ¹⁸ "Vacapi' huakidtaj

trigokidpi' on'tiogkubere'epo on'tikaa'ika', huaojpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakhuaapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti huairitaj dakhuaapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria.

¹⁹ Huaknopoe'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo peehue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pee'dik ka'ne'. ²⁰ Huairia dakhuea' ogka'nok batikhue'da ogka'nok aya' huaknopoe'eria onpeedeipo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda yag'kika'." Q'na ighua' yamana'. Aya'ada mo'peepo onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'neapo.

²¹ Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kurudya' bo'tiahuayne, ighua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopoepo, yakikati'. Hua'enda yapakpo kikhue' yae'. O'nen huadi'taj matinepahuihue' yae'po yaka'. Aya'tada konigti yakikati'.

²² Daka' ya'nakokienpo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'ika'. Ida makieahuedada baehue' yaika'. Idada makieahue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya mo'tinopoeapet. Huadakda o'e yatinopoeonhuahuika'po nama'da kikhue' yae'. Dakhue'en kikhue' yae'. Huadaky'o yakika'.

²³ Nogok nogok o'nen huadapo dakhue' i'ika'nok kenpa' i'ika'nok hue'ey sue'da vinoere yakmayikati'.

²⁴ Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' ogkika'. Dakhuea' ogkika' aya'ada on'matinopoe. Dakhue'da ogkika' e'tinopoe'nayo konig huaknopoe'erien huairi huae' baehue'dik yae'. Aratbuta tiahuayhue' ee'te nogomey konig iregireg dakhuea' ogkika'nok menpa' dakhuea' ogkikapi' menpa' huadak ogkikapi' daka' yamaknopoeipo. Daka' yabatiahuayika'. Dakhuea' ogkika' e'matinopoe'nayo kentaj huairi huae' baehue' yae'. ²⁵ Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda ogkika'. Kenda aya'da on'tinopoeipo huairi huae' bae'dik yae'. Soatayo' huadakda egkikapi' nogok huadakda ogkika' aya' on'matinokotdepo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'.

6

¹ Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopoe'eri o'ne. Aya'ada huanaba' huairitaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi oknopoe'hue' huae'eri o'epi' daka' kan'tinopoike' huadiayhue' ka'nike', daka' kan'nigpeike'. Ken konig egkika'nayo aratbuta huanaba'taj on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue' o'neapo kenpa'ti Jesustaj huadak hua'a tierikikahue'

o'neapo. ² Huairi huaknopoe'eri ee'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak tinopoe'dik ijjeпо kenpa'ti sue'da nigpeedik ijjeу," huanaba'a ahue' ka'ne'. Diosa huairitaj di' o'taenok kenpa'ti huairi huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti nogiti huadak kan'tihuapokike' kan'nigpeike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopoe'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpeika' huadakda o'enok durugnopo'da o'neonhuahuika'apo.

³ Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig o'ne on'batia'pakapone. ⁴ Kenomey huakka'da ijnopoeу nama'da on'nopoенig'a nopoehue' o'ne. Dakhue'nopoadada nogpa' nogpa' nama'da e'batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'peepo on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahui'ia'apo nama'da huayahuaya on'matinopoeapo. ⁵ Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoe'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoehue' huae'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmatoeapoy nama'da on'nopoe. Kenomeytaj yabakhuati'. ⁶ Huakka' katepi' e'matoe'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnanada o'unhuahuika'apone. ⁷ Ken e'si'poe'te katepi' matoehue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'eapone. ⁸ Huakka'da katepi' matoehue' e'eada aypo yudtaereyo'da o'toeпо durugnada e'dik o'eapone. ⁹ Nogomeynayo huakka'nada e'matoe'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpeeapetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. ¹⁰ Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'depo Jesucristotaj o'noknopoeденig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpeika'po yaknopika'.

¹¹ Onnayo Diosen huanigpeika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yae', dakhuea' kahue' yaika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' yaepo daka' yanigpeika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'eriapi' dakhuea' egka'nayo huadiayhue' yaepo daka' yaknopoeпо

yamana'. ¹² Oknop^oehue' hua^e'eria e'tieriknayo, batikhue' ya^e'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' ya^e'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika'apoy diga' yaknopoika'. Huakka' aratbut on'pe^epo "Ijnopo'kore'uy^opo Jesucristotaj yoknopoikay," o'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne. ¹³⁻¹⁴ Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judioen Huairi ij^jey," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued ee'ted huadaknada yakika'. ¹⁵ Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairitone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata'mona'erien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'. ¹⁶ Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o'nika'. Ke'nayo'da huadaknanada o'ika' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpeike' aya'tada Diosa kamananhuauike'po.

¹⁷ Huakka'da huamat^oe'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmat^oey, huairi ij^jey, huadak ij^jey." Huata'da tinop^oehue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmat^oey katetapi' me'pukehue'dik ij^jey," nop^oehue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda mat^oehue'dikda ya'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa beyokika'apone," yanoknopoika'. Yamana'. ¹⁸ "Nogomeytaj huadakda ya^g'kika', yan'batihuapokikati', daknopo'da ya'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'. ¹⁹ Ken konig egkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'matoika'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

²⁰ Diosa 'urudikda huakka' me'nop^oea'uyne. Daka' yadiktoika'. Daka' yanigpeika'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te pe^eehue' yamaika'. 'Urunanada o'nop^oey nama'da on'batia'pakika'. ²¹ Kenomey 'urunanada ijnop^oey on'nopo^enig'a onte'ti Diosen hueretda eknop^oe' oknop^oehue' o'ne. Kenomeytaj pe^eehue' yamaika', Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO

Onte'ti Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Huadi'da Timoteo, do Pablo o'nigmadoya'ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua'a o'nigbatia'pakme'ne. Iknopoepo o'nigpeeme'nok konig do'huedsi'po o'taene. "Jesucristotaj aya'ada o'noknopoepo aya'ada on'nigpeepo Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa be'pakpo do'taj bektie'ea'uyne, "Jesucristo huadak hua'a aya'tada yamanbatia'pakika'." Mena'po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me'ta'mona'uyne. Ontaj sion ijtiona'pakikay. "Apag Dios Huairia Jesucristoere 'urunanada katiokike'po, katinepahuike'po, kenpa'ti kanopo'noeyike'po," o'tiona'pakika'ne, sion.

Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'.

³ Diostaj do'hued adhuea'pane' on'nigpeika'uyate. Konigti Diostaj ijnigpeika'po daknopo'da ijjepo ijnigpeikay. Diostaj o'tiona'pakika'ne. "Timoteo daka' oknopoepo o'nigpeika', dakiti Dios. Daka' yatihuapokika' yanopo'teypakika'," o'tiona'pakika'ne. ⁴ Kenpa'ti a'nenda ontaj yokhua'denok suhue' i'epo i'huikon'uy. I'huikuynok kenda oknopoika'ne. Konigepo ontaj e'huahua'ta' ijpaki. E'ta'huadunhua'ta' ijpaki. A'durugpakya'po e'ta'huadunhua'ta' ijpaki. ⁵ Diostaj daka' iknopoika' yoknopenkikay O'nen huamama Loida huaye Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoeyate. Oy o'nakon Jesucristotaj iknopoika' daka' ijnopoey.

⁶ Konigepo Diosen Nokirega nogiti nogiti ontaj menopo'teypake'po betihuapokike'. Nogiti nogiti Diosen yakika'. Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Huakka' yamanmadika'. "Yan'nopo'korea', Jesucristotaj yanoknopoey." Yamana'ika'. A'nennada o'tibata'tepo kenpa'ti o'tiona'pakuy. E'tiona'pakde'te Diosa menopo'toe'uyne. Huaboa'da o'tihuapokpo o'nopo'teypakuy. Huadak hua'a e'manbatia'pak kenpa'ti e'manmadika' Diosen Nokirega betihuapokika'ne. Konigepo nogiti nogiti Diosen huadak hua'a yamanbatia'pakika'po yamanmadikika'. ⁷ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok me'pukhue' o'epo teynopo'da Diostaj nigpeika'dik o'ene, Huayahuaya di' o'maika'ne, kenpa'ti huadakyo' huaka' o'nopoepo o'kika'ne. ⁸ Konigepo me'pukhue'ada Huairi

Jesucristoen yamanbatia'pakika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo ijikay. Huabakuda' jakyo ee'pi' do'taj okbirahue' o'ene. Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te mo'huadiayapone bo'tidi'keapone dakhuea'da mogka'apone. Pai'da e'nopo'eada okbatikhue'ada nogiti nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Diosa menopo'teypakapone. ⁹ Oro' dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'nopo'yare'uynok kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. "Huadak yag'kika' kenpa'ti do'huedyo'da yag'kika'. On'tihuapokika'apone." Diosa mona'ne. Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Oro'ada huadaknanada o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' mo'ene. Diosada di'nanada mo'epo kenpa'ti bo'pakpo oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. A'nnanada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po ijmanigta'mona'apoy." Diosa a'nnanada oa'uyate. ¹⁰ Ken oynayo Diosa di' mo'ene oknopoe'dik o'ene. Kena'po oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristo o'si'poepo, o'kerekepo o'manmadika'po, o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tohua'uyate. Dios di' mo'epo kenda mo'nigka'uyne oro'taj. Kenda huadak hua'a o'e, oknopoe'y. Oknopoe'po kenpa'da bueyhue'dik o'epo Diosere o'noeonhuahuika'apoy.

¹¹ Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po. Diosa me'ta'mona'uyne. "Judío ehue' e'huae'taj yamanmadika'." Diosa mena'uyne. ¹² Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea' me'nogkika'ne. Huabakuda' jakyo e'kuda'tada birahue' ijje'y. Pai'da e'nopo'eada birahue' ijje'y. Huadakda o'e Dios. Teynanada o'e. "Huadak hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynok Jesús nogok e'tiakde'te do'taj be'tihuapokika'apone be'toeika'ne daka' yoknopoe'y.

¹³ Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne. O'peonhuahuika'ne, Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopoika'po, Diostaj di' yaika', kenpa'ti aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj di' yamaika'. ¹⁴ Diosen Nokirega mo'nopo'toene. Diosen Nokirega be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a me'nopoea'ne daka' yaknopoika'po daka' yamanmadika'. Batikhue'da yaknopoika'po yamanmadikika'.

¹⁵ Huakka' Asia huadaribayo huaknopoe'eria do'taj me'nokhuame'ne. Kenda i'nopoe. Figelo

Hermógenesere me'nokhuame'ne. ¹⁶⁻¹⁸ Onesíforonayo kirigayo' be'ta'huadikame'ne. Me'nopo'noeyagkikame'ne. Do'te huabakuda' jakyo behuatiakikame'ne. Do'taj o'tiahuaypo okbirahue' me'ika'uyne. Roma huakka' jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po be'ukpo be'huahuayme'ne. Kenpa'ti a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka' bo'tihuapokika'uyne i'nopoet. "Onesíforotaj yatinepahui'po dakhuea' e'ka' yakkahuea'. Ke'nen huabettaj yamatinepahui'po yabakkahuea'. Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesíforotaj katinepahue'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yaika'.

¹ Konig do'huedsi'po o'taene, sion. Jesucristotaj daka' iknopoika'nok Diosa daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios be'tihuapoke'po. ² A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhua'po huakka'tada ijmanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne. Do'hua e'manmadika' nogomey huaknopoe'eritakon daka' yamanmadika'. Ken huabokerekomey daka' Jesucristotaj yan'nigpeika'apet okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti nogomeytaj manmadikika'dik ya'neapet, kenomeytaj yamanmadikanhuati'.

³ Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo pai'nanada e'nopo'ika'ada monhue' o'ne. Konig huadak sorotataj yaika', Timoteo. Jesucristotaj iknopoenok kenpa'ti i'nigpeika'nok aratbuta dakhuea' egka'te kenpa'ti pai'da e'nopo'epi' oknopoebatikhue' yae'. Monhue' yae'.

⁴ Kenpa'ti sorotatanayo huakupete bahuayikahue'dik o'ne, huakupete katepi' sigpi' kikhue'dik o'ne, ta'bapi' kikhue'dik o'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykon konig sorotataj o'epo oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpeika'.

⁵ Kenpa'ti huake'te'eri nog huake'te'eri ere o'ketpo huakkuruda jakokyeyapo ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te' huairitaj nigpeika'dik o'e. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka' Jesucristotaj nigpeika'dik o'ene. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone."

Diosa mona'apone. ⁶ Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri o'ene. Huairitaj ta'ba huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik o'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri ee'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada mo'ea'apone.

⁷ Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da menopoenka'apone.

⁸ Jesucristotaj yanopoepo Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o'epo e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijmanbatia'pakikay. Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoepo on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne, huabakuda' jakyo megkudika'ne. Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'ey. Donayo huabakuda' jakyo ee'pi' nogya' nogya' huabada nog huaknopoeria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'. ¹⁰ Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopo' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopoepo kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopoepo batikhue' ijikay.

¹¹ In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'epo e'bueynayo kenere o'noeonhuahuika'apoy. ¹² Cristotaj oknopoepo pai'da o'manopo'epo batikhue' ee'nayo Cristoere huairi o'eapoy. "Jesucristotaj oknopoehue' ijjei." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopoehue'da huae'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'ene." Oro'taj mona'apone Diosa. ¹³ Jesucristotaj eknopoebatikpi' kenda Cristoa mona'uynig o'ka'apo. Kenda oa'uyyo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik o'epo o'ka'apo.

Huaknopoeritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpeika'. Daka' e'nigpeika'te, "Daka' o'nigpeika'ne." Diosa mena'apone.

¹⁴ Jesucristotaj huaknopoeria o'noknopoepo on'bueydepo Cristoere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj mo'noknopoepo batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopoehue' ijjei," ahue'dik o'ene. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopoeritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'maboi'ika' 'urunopoa' ogkikahue'dik mo'ene. Kenda hua'a be'api' on'peika'po Jesucristotaj eknopoika'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' o'neapo. Huaknopoeria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak. ¹⁵ Diostaj daka' yanigpeika'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanmadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' i'eapo Diostaj. ¹⁶ Keyoda i'ika'nig keya' nama'da huamanmadika'eri o'nika'po dakhue'da on'batia'pakika'. Manigpeehue'ada konigti batia'pakhue' yae'. Nama'da

huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesústaj huaknopoe'eri sig sig o'noknopoebatikonhua'apo nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. ¹⁷ Nama'da on'manmadika'nok nogya' nogya' huakka'ada on'nigpeepo Jesústaj eknopoe' sig sig o'noknopoebatikonhua'apo. Himeneo Filetoere nama'da huamanmadika'eri o'nepo ¹⁸ Jesucristotaj buttida huadik o'noknopoebatikdepo huaboa'da nama'da on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyde' kurudyo Diosyo on'mabehuikde'uyate kenpa'da o'ene." Kenda nama'da on'manmadikika'. Huakka'ada on'peedepo onte'ti Jesústaj oknopoehue' o'ne. ¹⁹ Diosen buttida hua'a o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuika'apo. "Diosen hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'makie'." Diosba' kenpa' oa'. "Aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po," Diosa oa'.

²⁰ Huakka'mon Jesúsén huaknopoe'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig huairien 'uru plato' o'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig o'ne. Nog huairi en'batia'kte on'batobape'po 'uru oro plato' huae'te on'bape'ika'. Nog huaknopoe'eria Jesúsén sue'da o'noknopoe dakiti nigpeehue' o'nenok Diosa batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso o'nepo konig huakka'tehue' o'nepo konig oktig tajpo konig huaena' o'ne, be'api' pakhue'dik o'ne. ²¹ Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da ika'dik o'ene huadaknada nopoika'dik o'ene, huadakda kika'dik o'ene, "Do'taj bekkahuea'," tiona'pakika'dik o'ene, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da Diostaj o'nigpeika'po Diosenyo'da o'epo, Diosa oro'taj durugnanada mo'eapone.

²² Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopoika'po dakhuea' e'ka' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yae. Dakhuea' e'ka' nopoehue' yae'. Huadak e'ka kenpa'ti kenda Diosa o'pak kenyo'da yanopoe'po yaeretpakika'. Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopoika'po yanigpeika'. Huakka' yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopoe'eri aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopoe'eri 'urunopo'da Diostaj daka' on'nigpeika' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da yag'kika'. ²³ Sue'da huaknopoe'eri o'nika' kenteda i'ika'ne. Huakka'dikda on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. Ida huayahuaya on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpeehue' yae'. ²⁴ Oro' Jesucristoen huanigpeika'eri o'epo Diosen huadak hua'a huamanmadika'eri e'eada o'diaypo batoare'ikahue'dik o'epo aya'tada daka'da manbatia'pakdik

o'ika'po daka' manmadika'dik o'ene. Nogomey dakhuea' egka'te bahuadiayonhue'dik o'ene. ²⁵ Hueretda huaknopoe'eri ere sue'ada nama'da o'noknopopo Diosen buttida hua'a e'peeta' pakhue' o'nika'. Nopoenkahue' o'nepo toto'taj on'nigpeika'. Dakteynopo'da yaepo buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po kirigayo' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po buttida hua'a ka'noknopopo. ²⁶ E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpeikahue' o'nepo Diostaj huaboa'da on'nigpeika'apo.

3

Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

¹ Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo. Ke'poda o'eapo. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahuahue'dik o'neapo. ² Huata'da di'nanada o'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda ijje y kenpa'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj huayeeretaj manigpeikahue' o'neapo. Nogomeya huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj pakhue' o'neapo. ³ Nogomeytaj di' maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da o'neapo. Manoeynoeyhue' o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo. Dakhuea' on'mahui'ia'apo. Katetapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'eriomeytaj on'bahuadiayapo ⁴ Huadi'da on'taene e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopohue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi ijje y." "Huadaknanada ijje y." "Huakka' ijnopoe y." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o'nepo huamai'hue e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo. ⁵ Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o'e. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'e. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuadahue'dik o'e Dios." Aratbuttaj mana'dik o'neapo.

Nogomeytaj yamakika'. ⁶ Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engaña ogkika'. Kenomey ettone'a ida nama'da e'manmadika' o'noknopopoika'po nama'da on'nopoika'po

dakhuea'da ogkika'. ⁷ Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopoenkahue'dik o'nika'. ⁸ A'nennanada botta' tidig huaka'eri o'nika'uyate. Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto gobierno huairia Moiséstaj nigpeehue' ka'e'po tidig ogka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri ogkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopoe'hue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo. ⁹ Sue'da huakka'mona on'manigpeeapo. Idada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpee'batikapo. Konigti a'nennanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta ida on'maknokotpo on'manigpee'batik'uyate.

Kene'huaya' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

¹⁰ Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopoene, sion. Diostaj o'nigpeika' o'tinopoene. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopoene. Diostaj o'durugpakika' o'tinopoene. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopoika' o'tinopoene. Be'api' oknopoe'hue' o'neonhuahuika' kenomeytaj idada bahuadiayonhue' o'ika' o'tinopoene. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o'ika' o'tinopoene. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopoene. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopoe'batikhue' o'ika' o'tinopoene. ¹¹ Huabokereka dakhuea'da me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enhuahua'mey. Antioquia huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokonhuahuame'ne. Kenda aya' o'tinopoene, sion. ¹² Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpeika'eritaj oknopoe'hue' hua'e'eriomeya dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'ea'apo. ¹³ Huabokerekomey eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhue'da o'nepo da huaa'eri o'nepo nogiti nogiti dakhue'ada on'nopo'eapo. Nogiti nogiti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopoe'apo.

¹⁴ Kirigayo' dakhuea' egkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da yaknopoika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoeonhuahuika'. ¹⁵ On huasi'poedada Diosen hua'ataj i'peika'uy. Diosen hua'a i'peepo Diostaj Jesucristoeretaj iknopoe'uy. Jesucristotaj iknopoenok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'yarea' kenpa'ti Diostaj kirigayo' e'nigpeika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne. ¹⁶ A'nennanada Diosen

huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosenba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopo^{ea}'nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a boktibusukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo^{ea}'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpeika' Diosenba'a mo'manopo^{ea}'ika'ne. ¹⁷ Ken aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo^{ea}'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

¹ Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o'epo o'tiakapo. Aya'ada on'nigpeika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pee'po 'urua'da ona'ne, sion. ² Menokapi' aratbut egkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'peeta' en'paknayo e'peeta' pakhue' e'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'ene. Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene." Kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadakyoda yag'kika'po Diostayo'da yan'nigpeika'." Huaknopoe'eritaj kirigayo' yamana'ika'. Kirigayo' yamanmadikika'. ³ Nogok huakka' huaknopoe'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo. ⁴ Buttida e'manmadika'taj onte'ti peehue' o'neapo. Adhuea'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'peika'apo. ⁵ Onnayo, daka' yanopoika'po huadakyoda yakika'. Pai'da e'nopo'epi' daka' Jesucristotaj yaknopoika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i'epo kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.

⁶ Diostaj daka' yoknopoika'nok ida huabokerekomeya do'taj men'arakaponok ida bueydik ijjeapoy. ⁷ Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a batikhue'da ijanmanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpeehue' ijikay. Aya' Diosa mena'uynig kenda ijkadhuhuikay. ⁸ Konigepo konig "premio" kurudya' Diosa me'noeanhuahuika'apone. Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya' me'noeanhuahuika'apone. Oro' huadakda e'kika'nayo Jesucristoa huadaknanada mogkika'apone oro'taj. Konig "premio" e'yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo

kurudya'. Aya' Jesucristotaj on'maboika'po aya'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya' Diosere.

Timoteotehuapa'yo'da o'batia'pak Pabloa.

⁹ Idamon behuatiak, sion. ¹⁰ Demas doere o'ika'nig'a do'taj e'tihuapokika'ada katetapi' o'batiahuayika'nig kenda huakka' o'pakpo bekhuame'ne Tesalónica huakka' jakyo. Kenpa'ti Crescente Titoere doere o'nika'nig'a e'tihuapokika'da Crescente Galacia huadaribayo bekhuame'ne kenpa'ti Titoa bekhua'po Dalmacia huadaribayo o'huame'. ¹¹ Lucasyo'da doere o'ika'. Marcostaj yaukpo yahuahuaypo iyoda onere yan'tiak. Ke'nanayo e'manmadika'te tihuapokdik me'ëapone. ¹² Efeso huakka' jakyo Tíquicotaj ijta'mona'mey. ¹³ Kenoka' yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak. Troas huakka' jak Carpoen jakyo ijjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba' be'tatotiak.

¹⁴ Alejandro sirosot huaka'eri o'ë. Do'taj ke'na dakhuea' megkame'ne. Dakhuea' o'kame'nok oro'en Jesús Huairia castiga ogka'apo. ¹⁵ Keyoj ontakon dakhuea' megka'apetpi'. Jesúsén huadak hua'a o'manmadikika'nig kennayo pakhue'nanada o'ë.

¹⁶ A'nennada huakkuruda Romayo huakka' jakyo huairitaj ijbahuahua'po dakhuea' kahue' ijikay. Ijmana'po Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanmadikikay. Kenda huadak hua'ayo'da nogyo nogyo ijmanmadikikay. Roma huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj e'mana'te nogtiapi' ehue' doere men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue' me'neme'ne. Aya'da me'nokhuame'ne. Diosa kabakkahue'po castiga magkahue' kamae'po. Kenda ijpaki. ¹⁷ Roma huairitaj e'mana'pakte Jesús Huairia be'tihuapokme'ne. Diosa be'tihuapokika'nok aya' judío ehue' aratbuta kan'mapee'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj digā' men'huadiayme'ne. E'arakta' en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok arakhue' me'neme'ne. ¹⁸ Dakhuea' egka'ta' Diosa be'tiokika'apone. Diosere kanoeonhuahuike'po me'tojka'ne “Dios 'uruda o'ika'.” Mon'batia'pakonhuahuika'.

Pabloa o'kuhuitdepo kene'huaya' o'dikta'mona'po.

¹⁹ Priscataj Aquilataj kenpa'ti Onesíforoen huabettaj ijmanigdikta'monay. ²⁰ Erasto Corintoyo o'yahueme'. Trófimo dakhue' o'eme'nok Melito huakka' jakyo ijjeanmey. ²¹ Huahuiok tiakhued ee'te tiakdik ee'nayo do'taj yatiakti'. Huakka'a mo'dikta'mona'ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya' huaknopoe'eri huama'buya mo'nigdikta'mona'ne.

²² Ontaj Jesucristo Huairia kanopo'teypakike'po kenpa'ti aya' Efeso huaknop^oe'eriomeytaj daka' kamatoike'po ij-tiona'paki. Kenda do Pabloa ona'ne, ken.

TITO

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Pablo do ijje. Diosen ijje_{po} Diosen huanaba' Diosenyo'da ijkikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopoe'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopoe'po kenpa'ti kagkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopoe'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopoe'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik o'e. ³ Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene. ⁴ In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopoe'uypo do'huedsi'po konig i'ene. Onere Jesucristotaj oknopoe'ne. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahuie' menopo'durugpake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

Creta huagkuta'mejyo huaknopoe'eritaj yamaboroayti' yabatihupok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

⁵ Creta huagkuta'mejyo nogyo nogyo huaknopoe'eri ogkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ijje'uynig yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopoe'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued o'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopoe'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigepo Cretayo ontaj o'ean'uyne. ⁶ Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri a'eya'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda o'e aratbuta tinopoika'dik o'nika'. Dakhuea' ogka'. Be'api' kenomeytaj bahuaahue'dik o'ne. Nogtida huatoe toika'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopoe' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ogkika'nok dakhuea' ogka', aratbuta bahuaahue'dik o'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaotaj huayetere on'nigpeika'nig onig. ⁷ Huaknopoe'erien huatioka'eri huairi Diosen o'nepo Diosen kika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne. Hua'enda e'nopoe'ta'

pakhue' o'nika'. Kenomeynayo diayhue' o'nika'. Borracho ehue' o'nika'. Huabatuktukeri ehue' o'nika'. Huakupe huapakeri konig engaña huaka'eri ehue' o'nika'. ⁸ Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ee'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopo^oepo daka' ogkika'. Diosenba'taj on'nigpeika'. Daka' on'nopoika'po huadaky'o ogkika'. ⁹ Buttida e'manmadika' daka' on'peedepo oknopoika'dik o'ne. O'noknopo^oepo okbatikhue'dik o'ne. Nog huaknopo^oe'eri daka' kagkike' 'urudikda manmadikika'dik o'ne. Nogte nama'da o'noknopoika'nigtaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik ya'neapetpi'. Ken konig huaknopo^oe'erien huatioka' huairi e'huae' yabaktie'ea'.

¹⁰ Huakka'da huamanmadika'eri o'nepo huakka'mon judío aratbution huamanmadika'eri o'nenig'a buttida e'manmadika' e'nigpeeta' pakhue' o'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engaña on'magka'po on'manmadikika'. ¹¹ Onte'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po ighua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa' on'manmadikika'po hua^oj huaye huasi'popi' Cristotaj jeknopo^oe' on'batikdeme'te.

¹² Creta huagkuta'mejyo huae'eri huabokerek o'uyate. Huamanbatia'pakeri o'epo, "Creta aratbut da huaa'eri o'nika'. Dakhuea' magkika'dik o'nepo dakhuea' huaka'eri o'ne. Kenpa'da eretbapeta' on'pakpo e'baa'ta' pakhue' o'nika'." Oa'uyate. ¹³ Buttida oa'uyate. Konigepo Cristotaj huaknopo^oe'eritaj ighua'da yamanika'. Onte'ti daka' Cristotaj kanoknopoike'po ighua'da yamanikati'. ¹⁴ Judío aratbuten adhuea'pane'taj nama'da e'tia'pakonhuahua' kentaj nigpeehue' ka'ne'po oknopo^oehue' ka'nike'. Kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj pakhue' huae'eritaj nigpeeahue' ka'nike'.

¹⁵ Keneri aratbuttaj Diosa o'bakkahuea'nok daknopo' on'nopo'toepo, 'urunopo' on'toepo, katepi' on'nopo^oepo huadakda on'nopo^oepo, huadakda ogkika'apo. Katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'nepo, aya'da e'bape' huadakda o'e. Nogomeynayo dakhue'da o'nepo oknopo^oehue' huae'eri o'nepo, dakhue'da ogkika' dakhue'da on'nopoika' kenpa'ti katepi' huadak dakhue'pi' o'ea' nopoenkahue'da o'nika'. ¹⁶ "Diostaj yoknopoey." Nama'da o'nona'nig'a dakhuea' ogkika'po Diostaj oknopo^oehue' o'nenigtaj aratbuta matinopo^oe'dik o'nika'. Konig dakhue'da tahuirigda on'makepo dakhue'da o'nika' nog aratbuta matinopo^oe'dik o'nika'. Diosba'taj nigpeehue'da o'nika'po katepi' huadak kahue'dik o'nika'.

2

Buttida e'manmadika' daka' oknopoe'dik o'nika'.

¹ Huaknopoe'eri huadakda kagkike' Diostaj durugpaka'dik ka'ne' Diosen buttida hua'a yamanmadikika'. ² Tone'bokerek huakka' huamai'hue mayhue' yanika'. Daka' yag'kika'. Huadakda yag'kika', daka' yannopoika', 'urua'da yag'kika', Cristotaj daka' yanoknopoika', Diostaj di' yanika'. Aya'tada di' yanika'. Aratbuta dakhuea' egka'nayo ida diayhue' yane'. Tone'bokerektaj yamaboroay. ³⁻⁵ Ettone' huatoe'taj di' kan'maiko'po, huasi'potaj di' kan'maiko'po, daka' kan'nopoike'po, huakka'da eretpakhue' ka'nike'po, 'urunopo' kan'nopotoi'ke'po, jak huasi'poere daka' kan'toi'ke'po, huatoe'taj kan'nigpeike'po ettone'tone'a konigda Diosa o'paknok daka' kika'dik o'ne, mahuijahue'dik o'ne, huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne. Ken konig ettone'taj daka' yamaboroay. Ken konig ettone' e'kika'nayo Diosba'taj dakhue' huaahue'dik o'neapo, kenpa'ti Diosen Huasi'po Jesucristotaj dakhue' huaahue'dik o'neapo.

⁶ Tone'huabo dakteynopo'da yana'. Katetapi' e'toeta' eretpakhue' yanika'. Daka' yan'nopoika', yamaboroay'ika'. ⁷ Aya' ika'po, huadakda yakika'. Daka' i'kika'nok huabokerek ontaj on'tiahuayika'po konigti huadakda ogkika'apo. Yamanmadika'po buttida yamanmadika', huadakda yamanmadika', daka' yamanmadika'. ⁸ Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po daka' yamanmadika', aya'da i'mana', huadakda yamana'. Ken kenomey ontaj pakhue' o'nepo, ontaj on'tibira'apo dakhuea' huaahue'dik mo'eapone. Aya'da huadakda i'manmadika'nok dakhuea' huaahue'dik mo'eapone.

⁹ Huanaba'a huairitaj yan'nigpeika' yamana'. Huairia aya'da ena'te kenda yag'kika', yamana'. Kenda huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj keje' onahue'ada yan'nigpeika', yamana'. ¹⁰ Huairitaj okberehue' yanika' yamana'. Huanaba' katepi' huairien on'tamatoepo daka'nada yan'tamatoika' yamana'. Huanaba' huaknopoe'eri huairien daka' egkika'nayo Dios oro'omeyen huamanoeanhuahuika'erien e'manmadika' hua'a huadakda o'e aya'ada on'nopoepo.

¹¹ Aya'tada Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po Diosa oro'omeytaj mo'nopoepa'uayne. ¹² Kenda o'nopoepo dakhuea' kahue'dik o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta' nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey o'nopoene. Oy huadakda noika'dik o'ey o'nopoene Diostaj o'pakpo nigpeika'dik o'ey o'nopoene. ¹³ Diostaj o'nigpeepo oro'omeyen huaboro' Diostaj oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristotaj oro'omeya ekpoe'

o'nigika'po. E'tiakte durugda o'eapone. Diosa bo'huatiakapone mona'uyne. ¹⁴ Aya' oro'omeyen dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Oro'omey Diosen huabetonig a'matoeya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka' kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

¹⁵ Kenda yamanmadikika'. Huaknopoe'eri huadak kagkike' ighua'da yamanika'. Jesucristo o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpee'," 'utta'da yamana'. Daka' 'uruda e'huae' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa' tinopoe'hue'dik mo'eapone.

3

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

¹ Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huakka' jakyo huae'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Katepi' huadakda e'huae' yag'kika'po okkahuehue' yane', yamana'. ² Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuua'pakhue' ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'. Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada daka'nada yan'matinopoe'. Creta huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane', yamana'.

³ Konigepo a'nenda Cristotaj oknopoe'hued ee'ted oro'omey konig Diostaj nopoenkahue' huae'eri o'uyne. Diostaj nigpee'hue' o'ika'uyne. Nama'da huamanmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne. Huayahuaya o'bahuadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne. ⁴⁻⁵ Nogoknayo Dios huadakda o'epo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo di' mo'ene. Konig huakka' di' mo'ene. Mo'nopoea'po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi' huadak o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' e'eada mo'tinepahui'po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo' mo'nopo'koyoa'uyne. Konig onte'ti huaboa'da e'si'poe' Diosa ke'nen Nokireg boyo'ke'uynok oro'omeytaj kamanopo'tojke'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'epo Diostaj noonhuahuika'dik o'eapone. ⁶ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtiona'pakika'nok

Diosa oro'omeytaj mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeytaj ke'nen Nokireg dakhuapa boyo'ke'uyne. ⁷ Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ene," mone'po Diosa huakka' di' mo'uyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigepo Diosere o'noeonhuahuika'apone oro'omey ekpoe' o'nigika'ne.

⁸ Kenda ona'nig buttida o'e. Buttida o'e daka' yanopoe'po huaknopoe'eritaj daka' yamanika'. Huaknopoe'eri daka' o'noknopoe'po huadaknanada kagkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ogkika'po aya'tada huadakda o'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo. ⁹ Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa' batia'pakhue' ka'nike', adhuea'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen hua'ataj dakhuea' tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada o'e.

¹⁰ Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopoe'eritaj ya'bapoespaka'po "Onte'ti nama'da manmadikahue' yae'. Huaknopoe'eritaj poespakahue' yae'," yana'. Batikhue' ee'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ee'nayo kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopoe'eriere kupopakhue' kae'. ¹¹ Konigepo nama'da oknopoe'po Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopoe'.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

¹² Onte Artemastaj Tíquicotapi' ijta'mona'apoy. Ekyede'te Nicópolis huakka' jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ayo Nicópolis juju' huae'ok ijika'apoy. ¹³ Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopoe'eri Zenastaj huakka' yabatihuapok. Kan-hua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi' on'pak yabayokti'. ¹⁴ Nog huaknopoe'erien katepi' aypopi' tæhue' ee'nayo huaknopoe'eri huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka' yamanopoea'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

¹⁵ Ayada iyo doere o'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen huadi'da huaknopoe'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka' kamagkike', ken.

FILEMÓN

Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjeý. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjeýo o'nigmadoya'ne. Q'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakeri i'ene. ² Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'. ³ Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopōika'ne.

⁴⁻⁵ Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopōika' o'tipee'uypo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay. ⁶ Huairi Jesústaj daka' iknopōika'nok aratbuta 'urua'nanada o'noknopōika' kenpa'ti Cristotaj on'eretpakpo daka' on'nigpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopōepo durugda o'neonhuahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nopoe'po iymanigtiona'pakikay. ⁷ Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika'nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe. Kenda ijtipeeðepo Diostaj nogiti durugda ijjeý kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uynig, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabloa Filemóntaj ona'uyate.

⁸ Cristoen huata'mona'eri ijjeýo "Onésimotaj daka' yae'," ona'dik ee'pi' o'enig'a ⁹ di' i'maika'nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjeý. Tone'bokerek ijjeýo Jesucristotaj huadak hua'a iymanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay. ¹⁰ "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjeýo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uynok Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijnig'uynok.

¹¹ A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak. ¹² Onte

kahue'po i'jta'monay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona'nigta' di'nanada Onésimotaj yae'. ¹³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uynok bokudame'nok huabakuda' jakyo i'jjunhuay. On i'yo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetnig'a i'yo ehue' i'enok ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada ¹⁴ "Katihuapoke'po me'tatōe'," onahue' o'uynok kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte i'jnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene. ¹⁵ Diosa o'paknok oy kenpa'ti nogok nogok onere onte'ti Onésimo o'unhuahuika'apo konigepopi' ontaj sue'da huapuugte o'bakhua'uyate. ¹⁶ O'nen huanaba' i'taeonhuahuika'aponig'a huanaba'yo'da ehue'dik i'taeapo. Konig o'nen huadi'nanada huama'bueykon i'taeapo. Do'hued huama'buy konig i'jtaepo huakka' di' i'jje. O'nanayo Onésimotaj nogiti di' yae'. Ken o'nen huanaba' i'tae nogiti di' yae'. Ken Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti di' yae'.

¹⁷ Ken Jesucristotaj oro' onokteyo' oknopoe'po konig do'taj daka' be'ika'nig konigti Onésimotaj daka' yae'. ¹⁸ Ontaj a'nenda Onésimo dakhuea' eka'nayo dehuea' ee'nayopi' do'hua o'yokapone. ¹⁹ Do Pabloa huaba'a o'nigmadoya'ne. Kenda Onésimo dehuea' o'epo ontaj o'yokapone. Jesucristoen huadak hua'a ontaj ona'uynok iknopoe'po Diosere i'noeonhuahuika'apo. Konigepo do'taj dehuea' o'ene. Kenda on i'nopoika'nok onahue'dik o'ene. ²⁰ Ee', eg' do Huairi Jesústaj yoknopoe'po do kanopo'durugpake'po huaknopoe'eri huama'buy i'epo Onésimotaj daka' yade'ti'.

²¹ Kenda ona'nig i'nigpeeapone daka' i'jnopoepo o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti nogiti menigka' ena'nayo o'nigka'apone daka' i'jnopoey. ²² Onésimotaj ee'te kenpa'ti do'taj o'nen jakyo adkorepen huatay daka' menigkati'. Do'tehuapa' on'tiona'pakika'nok Diosa me'orokapetpi'. I'jorokpo opudomeytaj huahua'dik i'jjeapetpi'.

Saludos on'manigdikta'mona'po kenpa'ti Huairi Jesucristo daka' kan'maike'po.

²³ Epafras Cristo Jesústaj oknopoenok kenpa'ti o'nigpeiika'nok doere huabakuda' jakyo o'epo opudomeytaj saludos o'manigdikta'mona'. ²⁴ Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua'a on'manbatia'pakika' saludos o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka' kamanike', ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS **Hebreo aratbut huaknopoe'eritaj** **o'manigmadoya'uyate.**

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

¹ A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopoea'po nogda nogda o'manopoea'po konig e'bayorokte o'manopoea'po Diosen huata'moneria o'manopoea'po Diosen Nokirega o'manopoea'uyate.

² Oynayo kene'huaya' huame'noe o'e. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamatojike'po aya'da Diosa o'yokuyate. ³ Dios huakjeytone'onig o'epo 'urua'nanada o'e. Diosen Huasi'po konig Dios eynanada senognanada o'epo, konig Dios o'ika' o'manopoea'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpeika'dik o'ne. Teya'da o'matojika. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hueypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga'nanada o'pakika'.

⁴ Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga'nanada di' o'ika'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o'ika' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digiti pakhue' o'e.

⁵ Do'hued Huasi'po i'enok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate.

Ke'nen Apag ijje. Ken do'hued Huasi'po o'e.

Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. ⁶ Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte Diosen Huakkuruerisi'po huadakda o'e. 'Urunanada o'e.

Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'.
 Diosa o'mana'uyate.

⁷ Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:

Do'hued huata'moneri ida huahua'eri o'ne. Konig bapoka ida o'hua'ika'nig konigti ida on'hua'ika'. Konig ojbed ida o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' idada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.

⁸ Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:

Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i'unhuahuika'po batikhue'da i'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i'ika'po buttida i'manika'. ⁹ Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakda ijika'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' ijika'nig o'nakon pakhue' i'ika'. Konigepo ontaj huakka'da ijdurugpakay. O'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmaturugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:

O'na Huairi i'ika'po, huadari i'ka'uyate. A'nennanada huakkuru huadari i'ka'uyate. Kurud huae'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da i'ka'uyate. ¹¹ Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da o'eapo. O'na do'hued Huasi'ponayo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo, siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyo huae'eri o'tone'pakapo. ¹² Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti huadari kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo tone'pakhue' i'epo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo.

Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada Apagba'te ona'uyate.

¹³ Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopohue' huae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri konig o'nen taka' huamagkika'eri onte'ti on'taj nigpeika'dik o'neapo.

Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' o'e'uynig'a ke'nen Huasi'potayo'da ona'uyate. ¹⁴ Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huanaba' o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi' Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri o'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika'nok huaknopoe'eriomeytaj Diosen huata'moneria on'batihuapokika'. Ken Diosen huata'moneria sue'da tey o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matoika'po 'urunanada o'ika'.

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudyā' mo'nighuarakuyate, mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigepo batikhue'ada daka' mo'noknopoika' daka' mon'nigpeika'.

¹ Cristo Diosen Huasi'po o'ēnok huaboro' huairitone' o'ēnok teyda huairitone' o'ēnok konigepo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik o'ene. Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik o'ene. Huakka'da nogiti nogiti oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoe'po sigda sigpi' okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'. ² Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya' aratbuta bepi' nigpeehue' o'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa. Nigpeehue' huae'eritaj Diosa castiga ogka'dik o'epo o'magkika'uyate. ³ Oro'omeytaj Diosa castiga ogkahue' moke'po Diosen Huasi'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigepo oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'epo, nopo'yarea'dik mo'epo, Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey on'peedepo buttida oa' daka' on'nopoe'po buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'uyate, okkahuehue'dik mo'epo, Jesucristotaj oknopoepo okbatikhue'dik mo'nika'. ⁴ Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate kurudyō Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa o'pakpo o'manopoea'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da ka'tepi' ka'dik o'epo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuada'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po, Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'manopo'toe'po Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Konigepo ken huadak hua'a buttida hua'a o'ea' oro'omey huaknopoe'eri o'nopoene. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o'epo, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopoe'po mon'nigpeika'.

Diosen Huasi'po kurudyō o'ika'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

⁵ Nogok monig o'eapo o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o'neapo.

⁶ Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po:

Oro'omey aratbut suhuigda ee'pi' konig ehue'da ee'pi' oro'taj Dios mo'tinopoika'po, bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik ee'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo 'urua'da mogkika'ne. ⁷ Sue'da huabayok e'unhuahuika'te huabokereka toteda huadariyo o'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o'nepo, kurudyo Diosere o'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o'neonhuahuika'apo. ⁸ O'na Dios i'paknok aratbut huairi o'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpeika'dik o'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpeika'dik o'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpeikahued o'ne. ⁹ Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poea'uyate. Kuruderi e'eada aratbutada Jesús o'si'poe'uyate. Diosa o'paknok sue'da huabayoktemon huaso'da Jesús o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o'unhuahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesús pai'da o'nopo'epo aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konigepo konig 'urunanada Huairi Diosa Jesústaj kurudyo o'tobehuikpo Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada Dios Huairi o'ea'.

¹⁰ Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Dioste-huapa' o'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj ka-manopo'yare'po Jesús pai'da nignopo'e'dik o'eapo, Diosa o'nope'e'uyate. Konigepo Jesús aya'tada pai'da o'manignopo'edepo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konigepo Jesús huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o'nepo Diosere on'neonhuahuika'apo.

¹¹ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'epo o'manigbuey'uyapo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpeikataj bo'tihuapokika'ne. Konigepo "Do'hued huama'buy mo'taene." "Do'hued huaidpo mo'taene." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'ene.

¹² Diosba'te Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopoea'apoy. Huaknopoe'eri egkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o'e o'batadi'keapoy.

Jesucristoa ona'uyate.

¹³ Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopoe. Jesucristoa huama'buyere oa'.

Onte'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopoe'eri kamatoe'po Diosa me'bayokuyne.

Ijmatoka'po huama'buyere ijje. Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopoe'eri do'hued huama'buy me'taene." Jesusa birahue'ada ona'dik mo'ene. O'nope.

¹⁴ Oro'mey huaknopoe'eri Diosensi'poda huaenere mimiere o'tene. Jesús konigti huaso'da o'epo

huaenere mimiere o'tuyate. A'manigbueyya'po

huaso'da o'si'poe'uyate. Jesusa o'manigbuey'uppo

huabueyada toto' huabatarakeritaj ogka'nok onte'ti

barakhue'dik o'eapo. ¹⁵⁻¹⁶ Be'api' aratbut e'bueytaj

o'nokme'pukonhuahuika'. Jesusa o'manigbuey'uynok

aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abra-

hamkudaken huayayo huaknopoe'eriomeya e'bueytaj

okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamen huayayo

huaknopoe'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po

Jesucristo kurudya' o'tiakuyate. Diosen huata'moneritaj

kabatihuapoke'po Jesucristo tiakhue' o'uyate. ¹⁷ Abrahamen

huayayo Israel aratbut o'nika'po Jesús kon Israel aratbuten

'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri a'eaya'po konigso'ti

o'uyate. Konig Diostaj 'urua'da huanigpeika'eri

sacerdote huairi o'ea'uyate. Konig aratbuttaj 'urua'da

huamatinepahui'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Kenpa'ti

aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konigti

Israel aratbut e'dik o'uyate. ¹⁸ Diostaj nigpeehue' yae'

toto'a nama'da enae'ted Jesús pai'da o'nope'uyate. Diostaj

Jesusa o'nigpeika'uyate. Konigepo oy aya' oro'meytaj

huadak e'kika' tihuapokdik mo'ika'ne. "Dakhuea' yaka'.

Diostaj oknopoe'hue' yae'. Nigpeehue' yae'." Toto'a

oro'meytaj nama'da ena'te Jesusa dakhuea' kahue' ka'ne'po

bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpee'dik o'eapone.

3

Jesús 'urunanada o'e. Huakhuairi o'e. Diosa Jesústaj

huakka'da o'pakika'. Moisésnayo sue'da huairi o'uyate.

Moisésstaj sue'da o'pak Diosa.

¹ Kurudya' Apag Diosa Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate.

Jesús oro'meyen sacerdote huairi huanig-

tiona'pakika'eritaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda mo'nopepo

Jesústaj daka' yanoknopoika', egomey. Opudomeytaj Diosa

mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ika'po Diostayo'da

mo'nigpeika'. ² Jesús Diostaj daka' o'nigpeika'uyate.

Konig Diosen huamanigtiona'pakika'eri huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj o'nigpeika'uyate Jesús. Moisésakon Diostaj o'nigpeika'po Diosen aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate. ³⁻⁴ Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate. Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate. Jesús nayo 'urunanada o'e. Diosen aya'tada o'ka'uyate. Huakhuairida o'e. 'Urunanada o'e, tia'pakdik o'ika'ne. Moisés nayo sue'da huairi o'uyate oknopoika'ne. Jesús en huaknopo'e'eritaj Jesús a dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut Diosensi'po o'kika'. Moisés nayo aratbutda o'epo Diosen huanaba'da o'uyate. ⁵ Moisés Diosen huanaba' o'uyate. Diosen aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya'manapet Moisés a o'mana'ika'uyate. ⁶ Jesucristonayo Diosen Huasi'po o'epo aya'tada Diosen aratbuttaj huamatoe'eri o'epo, daka' o'manika'. Oro'omey hueretda Diosensi'po o'epo daka' Jesucristotaj oknopoika'po oknopoebatikhue'da oknopoika'ne. Diosyo kurudyo ahuay' o'nopoepo o'durugpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka' e'noknopoika'nayo akma'pie'onhuahuaya'po Diosenbayo kuddik o'neapo. Diosa o'mana'uyate.

⁷ In Apagba'te Diosen Nokirega oa'po:

Oyda Diostaj daka' yan'peika'. ⁸ A'nenda sue'da aratbut e'ika'yo judío aratbuta onte'ti e'nigpeikata' pakhue' o'nuyate. Huanopoya'da Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone nama'da on'nopo'e'uyate. Konig ogkika'uynig kahue' yanika'. ⁹ Huadaribatone'yo aratbut bahue'yo cuarenta huabayok e'unhuahuika'te opudomeyen adhuea'pane' o'nunhuahuika'uyate. Kenomeytaj ijbatohua'ika'uy. Ijbatihuapokika'uy. Aypo ijbayokonhuahuika'uy. Kenda ijkadhuahuika'uy adhuea'pane' nama'da en'tiahuayonhuahuika'uypi' do'taj nigpeehue' o'nunhuahuika'uyate. Diosa castiga ogkahue' mo'eapet nama'da on'nopoika'po dakhuea' mogkika'uyate. ¹⁰ Konigepo adhuea'pane'taj diga'da ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj "Nama'da mo'nopoika'ne. Do'taj oknopoehue' mo'unhuahuika'ne. Do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne." A'nennada ijmana'uy. ¹¹ "Doere akma'pie'unhuahuikaya'po do'hued huadaribayo bakudhue' ya'neapet." Opudomeyen adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmana'uy. Apagba'te Diosen Nokirega oa'uyate.

12 Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoda dakhuea' nopoehue' yanika'. Dios o'noika'. Diostaj moknopoepon batikhue'da yanika'. Daka' yanoknopoeonhuahuika'.
 13 Aya'me'noeda huayahuaya yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok daka' yanoknopoi'ka'. Huadakada yag'kika'po yan'nigpeonhuaahuika'." Huayahuaya yan'maboroayikati'. Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api' o'noknopoi'ka'nig okbatikhue' ka'ne'. Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'.
 14 Jesucristotaj huakkurudamon' oknopoe'uyyo daka' oknopoi'ka'uy. Kene'huaya' huame'noete Jesucristotaj daka' oknopoeonhuahuika'po Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy.

15 Ken Apagba' oa'po:
 Oyda Diostaj yan'pee'. "Ontaj nigpee'hue' ijjeapoy, Dios." Onahue' yanika'. "Diostaj oknopoe'hue' ijjeapoy." Huanopoya' nopoe'hue' yanika'. Opudomeyen adhuea'pane' Israel aratbutda o'nepo do'taj Diostaj moknopoe'batikuyate. Onte'ti onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpee'hue' o'nika'po dakhue' ogkika'uyate. Konig kenomey ogkika'uynig konigti kikhue' yanika'. Diosa oa'uyate.

16 Huakka'ada adhuea'pane'a nama'da Diostaj on'pee'uyate. O'noknopoe'batikuyate. Diostaj nigpee'hue' o'nika'uyate. Israel aratbut o'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o'nika'uyate. Pai'nanada o'nika'uyate. Moisésa Diostaj o'nigpee'po o'makmatorokuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate.

17 Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo ohueybahue'yo o'neonhuahuika'po, Diostaj nigpee'hue' o'neonhuahuika'po, dakhuea' ogkadhuahuika'uynok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uynok huadariba serenya'da on'mabuey'uyate.
 18 Huanigpee'hue' hui'ka'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'ikapone." Diosa buttida ijjay o'mana'uyate. Konigepo huadariba serenya'da on'mabuey'uyate.
 19 Israel aratbut Diostaj oknopoe'hue' o'nika'uyyo Canán huadaribayo huahue'dik o'nuyate. Canáno akma'pie'unhuahuikaya'po huahue'dik o'nuyate.

4

1 Ken "Do'hued aratbut do'taj huaknopoe'eri o'nepo doere o'nokma'pie'anhuaahuika'apone. Doere on'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'uynig oyti onigti mona'ne. Sue'da huaknopoe'eripi' nama'da yagka'apetpi' Diostaj o'noknopoe'batikapetpi' Diosyo huahue' o'neapo.

Oro'omey aya'ada Diosere akma'pie'onhuahuikaya'po kenpa'ti a'noeonhuahuikaya'po 'urua'da mo'noknopoika'. Daka' mon'nigpeika'. Oknopoika'po okbatikhue'dik mo'ne.
² Huadak hua'a Diosere kurudyo mo'noeonhuahuika'apone. Durugda mo'eonhuahuika'apone. Oro'omeytakon Diosa mona'uyne. Israel aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeada nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo on'mabueypo Diosenbayo Canáño huahue' o'nuyate.
³⁻⁶ Oro'omey huaknopoe'eri kurudyo Diosere durugda o'eonhuahuika'apoy. Adhuea'pane'nayo oknopoe'hue' o'nepo Diosyo huahue'dik o'neapo.

Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jakmapie'onhuahuikaya'po huahue' mo'ika'apone. Buttida ijjay. Diosa o'bahuadiaypo o'mana'uyate. Adhuea'pane' oknopoe'hue' huae'eritaj o'mana'uyate. Diosanayo a'nennada aya'da o'ka'uydepo huadari kurudere o'ka'uydepo onte'ti kahue' o'epo durugnanada okmapie'onhuahua'uyate.

Aya'da o'ka'depo siete huame'noete okmapie'uyate. Diosba'a oa'po, kenpa'ti nogkorepen doere okmapie'onhuahuikahue' o'neapo. Diosa oa'uyate.

Israel adhuea'pane' a'nennada Diosen huadak hua'a on'peenig'a, nogok nogok on'peebatikpo nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo Diosere okmapie'hue' o'nuyate. Oro'omeytanayo kenpa'ti nogomeytanayo Diosere ekmapiunhuahuika'ta' Diosa o'pak. ⁷ Konigepo, oyme'noete men'peede': Oyme'noete men'nigpee', ekmapiunhuahuikata' ijpaki. Diosa oro'taj mona'ne:

Oyme'noe Diosen hua'ataj e'pee'nayo "Diostaj nigpeehue' iijeapoy. Diostaj oknopoe'hue' iijeapoy," huanopoda ahue' yane'.

Nogok huakka' huabayok o'pokonhuahuika'po Davida Apagba'te oa'uyate. ⁸ Josué a'nennada o'epo David si'poehued o'uy. Huairi o'epo Israel aratbuttaj Diosenbayo Canánbayo o'batohua'uyunig'a Israel aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'po okmapiunhuahuahue' o'nuyate. Konigepo "nogok doere do'hued aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo." Diosa nogomeytaj o'mana'uyate.

⁹ Konigepo Diosere Diosen aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo. ¹⁰ Diosa aya'da o'ka'depo durugteda okmapieonhuahuika'. Konigti Diostaj huaknopoe'eri on'nigpeepo Diosen ogkika'depo Diosere durugteda o'nokma'piunhuahuika'apo. ¹¹ Konigepo Diosere durugteda akmapiunhuahuikaya'po huakka' mo'deretpakpo Diosenba'taj daka' mo'noknopoika'po

mon'nigpeonhuahuika'. Batikhue'da daka' mon'nigpeonhuahuika'. Konig Israel aratbut oknopoehue' o'nika' uynig konigti kikhue' mo'ne.

¹² Dios teynanada o'epo o'noika'po Diosen hua'akon teynanada o'epo manoeanhuahuika'dik o'e. Oy Diosa ighua'da mona'nok nigpeika'dik mo'ne. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada o'epo oktegdik mo'ene. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada huanopoya'da a'dik mo'ika'po nama'da e'nopo'e'nayo Diosen hua'a mo'nopo'e'ika'ne. Nama'da e'eretpaknayo mo'nopo'e'ika'ne. ¹³ Diosere durugda a'noeonhuahuikaya'po Diostaj mo'deretpakika' mon'nigpeika' Diostaj engaña ka'dik o'ey, nopoehue' mo'nika'. Oro'omey huanopoya'da o'nopoika'nig aya'da Diosa moknokotika'ne. Oro'omey katetapi' e'eretpaknayopi' Diosa moknopoene. Diosa huamanoea'eri o'epo aya'da o'nopoika'. Konigepo Diostaj mo'deretpakpo daka' mon'nigpeika'.

Sacerdote Huairitone' Huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e.

¹⁴ Jesús Diosen Huasi'po o'e. Oro'omeyen sacerdote huairitone' huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e. Huairitone' oro'omeyen o'e. Diosyo o'hua'uyate. Diosere o'ika'. Konigepo Jesústaj daka' mo'noknopoika'. Batikhue'ada 'urua'da mo'noknopoika'. ¹⁵ Oro'omey huaso' o'epo dakhue' e'dik o'ene. Kenpa'ti dakhuea' ka'dik o'ene. Jesús oro'omeyen sacerdote huairitone' konigti huaso' o'epo toto'a dakhuea' yaka' enika'tada dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Konigepo Jesús oro'omeytaj mo'tinepahuika'po dakhuea' kikhue' ka'nike'po bo'tihuapokika'ne. ¹⁶ Jesús a mo'tinepahuika'nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika'nok me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

¹ Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. ² Konig aratbut dakhuea' ogkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea' kika'dik o'nika'uy. Konigepo nopoehue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua nigbatiarakika'dik o'nika'uy. ³ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj manigbatiarakika'dik o'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' ogkika'po huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o'nika'uyate.

⁴ Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o'ne. Diosa ektie'ea'nayo sacerdote huairi e'dik o'nika'. Aarón Israel aratbuten huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. Konigti Diosa Aaróntaj oktie'ea'uyate. ⁵ Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da o'uyate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate.

Do'hued Huasi'po i'ene. Oyda ijnoyhuada'po. Doere Huairitone' o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. ⁶ Nogyo Apagba'te, A'nennada Melquisedec huairi o'uyate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok Melquisedec Diosen sacerdote o'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacerdote ka'e'po oktie'ea'ne. Sacerdote i'eonhuahuika'apo, sion.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

⁷ Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'epo bueyhue'dik yaeti', sion. Do'taj e'paknayo menati', Dios. Do konig ijpaknignayo kahue' ijjeapoy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesúsa 'utta'da o'okoypo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj o'nigpeika'nok Diosa Jesústaj o'pee'uyate. ⁸ Hueretda Diosen Huasi'po e'eada pai'nanada o'nopo'epo nogiti nogiti Diostaj o'nigpeika'uyate. ⁹ Diostaj aya'da o'nigpeika'depo kurudyo o'hua'depo huanigpeika'erien dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eritaj o'manopo'yarika'apo. ¹⁰ Huamanopo'yarea'eri o'enok Jesús sacerdote huairi ka'e'po oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi huamanig-tiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uynig. Jesucristo sacerdote huamanig-tiona'pakika'eri huairi konigti o'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopoebatiknayo pai'da mo'eapone.

¹¹ Jesucristo Diostaj huamanig-tiona'pakika'eri konig o'ika' huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ijhue'ta'nada mo'nopoenka'nok daka'nanada manmadika'dik ijje. ¹²⁻¹³ A'nennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj moknopoe'uyate. Huakka' huabayok Jesús en huadak hua'a mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon mo'nopoene. Konig huamanmadika'eri e'dik e'eada ehue' mo'ene. Sigdamon mo'nopoene. Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika' onte'ti manmadika'dik o'ey. Nog Diosen 'urua'da e'manmadika' oknopoenkahue'dik mo'ene. Opudomey konig yobed huaknopoe'eri mo'ene. Yobed aypo bapehue'dik o'ika'. On'hueyo'da on'minogika'. Opudomey konig

yobed huaminogonhuahuika'eri mo'ene. On'hue konig Jesucristoen huadak hua'a huakkuru huamanmadika' o'e. Kenyo'da moknopoedene. Sigda moknopoedene. Konig yobedonig huaknopo'e'eri mo'ika'. Nogda nogda Cristoen huamanmadika' nopoehue' mo'ene. Huadakda e'kika' nopoehue' mo'ene. ¹⁴ Aratbut og'kerekdopo aypo kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti Cristotaj huaknopo'e'eri nogiti nogiti eknopoika'nayo, nogiti nogiti huadak e'kika'nayo, kenpa'ti nogiti nogiti dakhuea' kikhue' ee'nayo nogiti nogiti huadak huamanmadika' daka' nopenka'dik o'nika'apo.

6

¹ Konigepo Jesucristotaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' on'tipakne. Opudomey nogiti nogiti eknopo'eata' on'tipakne. Nogiti nogiti Diostaj e'nigpea'ikata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopoedepo, "Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'ene." "Jesustaj oknopoika'dik mo'ene." Kenda moknopoedenok onte'ti manmadikahue'dik o'neapone. ² Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopoedepo bautiza ogka'dik mo'ene." "Huaknopo'e'erien huairi kae'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopoedenok onte'ti konigti manmadikahue'dik o'neapone. ³ Konigepo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti e'manmadika'ta' o'pakne. Opudomey nogiti nogiti Jesucristotaj e'nigoknopo'e'ta' on'tipakne. Kenpa'ti opudomeya nogiti nogiti e'nigpeikata' on'tipakne.

⁴⁻⁶ Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopoepo durugteda o'noknopenkadhuahua'depo, kenpa'ti Diosen Nokirega o'manopo'toeonhuahua'depo, Diosen buttida hua'a 'uruda o'e o'noknopounhuahuika'depo, kenpa'ti konig Dios teyda o'epo 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopoeonhuahuika'depo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopoebatiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopoebatiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya'neapet. Aya'ada on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. ⁷ Diosen 'uruda huaknopo'e'eri o'nenig konigti ijbatiapakapoy. Konig dakdarionig o'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'huekud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne. Konigti 'uruda huaknopo'e'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da ogkika'. ⁸ Diosen hua'a kenpa'da eknopoebatiknayo konig o'ne ijbatiapakapoy.

Konig dakhue'darionig o'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huatoe'eria o'mahuigapo. Konigti Diosen hua'a huaknopoebatikeritaj castiga o'magka'apo. Konigepo Diosen hua'a oknopoebatikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uy nok daka' mo'noknopounhuahuika'.

⁹ Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogiti nogiti huadakda bo'kika'apone, daka' ijnopoe, huadi'da egomey pogomey. ¹⁰ Diostaj daka' moknopoeapo Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'apo bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'eapone. Dios buttida huanopoe'eri o'apo huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'eapone. ¹¹ Opudomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'depo, Diosen bo'kadhuahuika'depo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'apo yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo. ¹² Jesustaj oknopoeapo tinosikhue' mo'nepo, oknopoeapo sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'peeta' pakhue' ihuey nopoehue' yane'. Huakka'mon a'neneri aratbuta Diostaj 'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti yag'kika'. 'Urua'da yanoknopoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

¹³⁻¹⁴ "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios ijjepo da ahue'dik ijjey." Abrahamtaj ona'uyate. ¹⁵ Ken Abraham Diostaj oknopoeapo o'nigonhuahua'depo huasi'po huayayokon o'matoe'uyate. ¹⁶ "Buttida ijjay Diosa me'peene." Judio aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o'ne. Buttida oa' aya'ada on'nopoe. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nopoe. ¹⁷ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Israel adhuea'pane' huanigpeika'eritaj kenpa'ti aya' huaknopoe'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o'eapo. Kenpa'ti nogpa'da manahue' o'eapo. Kenda oro'omey huaknopoe'eri daka' aknopoe'ya'po "Dios ijjepo da ahue'dik ijjikay." Diosa mona'uyate. ¹⁸ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios ijjepo da ahue' ijjikay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o'ika'nok oro'omey oknopoeapo

o'no'po'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopoika'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'no'po'yarea'dene oknopoedene. Diosen buttida hua'a batikhue'da o'eapo oknopoene. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoika'ne. 19-20 Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopoene. Diosere kurudyo konig oro'omeyen huamanigtiona'pakeri huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopoene. Oro'omeytehuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo Diosere Sacerdote Huairi o'edepo mo'nigbehuikdepo o'eonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakika'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o'eonhuahuika'apo.

1 A'nennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'uyate. Teyda Diosen sacerdote Melquisedec huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'toike'po o'nigtiona'pakuyate. 2 Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdote o'enok Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupertida o'yokuyate. Melquisedecdika 'uruda huakika'eri huairi o'e. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'epo huamanoeya'eri huairi o'uyate. 3 Melquisedecen huaojdik nopoehue' o'ene. Huaye'dik nopoehue' o'ene. Adhuea'pane'endik nopoehue' o'ene. Kenok osi'poe'uyate nopoehue' o'ene. Kenok o'bue'uyate nopoehue' o'ene. Cristo Diosen Huasi'po o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

4 Melquisedec huairitone' o'uyate, yanoknopoe'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupertida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huakhuairi o'ika'uynig

o'no^oene. ⁵ Abrahamen huayayo huakka'nada o'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o'ne. Sue'da Leví hu^ae'eri sacerdote o'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupertida Leví hu^ae'eri sacerdotetaj bayokdik o'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo ee'pi' Leví hu^ae'eri sacerdotetaj bayokdiktion o'nika'.

⁶⁻⁷ Melquisedec Levíen huayayo ehue' ee'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupertida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o'epo "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisadec huaboro' huairi o'ika'uynig o'no^oene. Abraham sue'da huairi o'ika'uy o'no^oene. Abrahamtaj "O'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate. ⁸ Abrahamen huayayo Leví aratbut sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut bueydik o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o'epo o'neonhuahuika'apo. ⁹⁻¹⁰ Leví hu^ae'eri sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Leví si'poehued e'eada Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uynig o'no^oene. Abrahamnayo sue'da huairi o'uyatenig o'no^oene.

¹¹ Abrahamen huayayo sue'da Leví hu^ae'eri o'nepo, Aarón Leví aratbut kenpa'ti o'epo huakkuru Levíeri sacerdote huairi o'uyate. Aarónen huayayo nogok nogok sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o'uyate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate. ¹² Leví hu^ae'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Leví hu^ae'eri ehue' e'hu^ae'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o'uy. ¹³ Jesucristo Leví hu^ae'eri ehue' e'ika'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o'epo Judá aratbut o'epo Judáeri sacerdote ehue' o'nika'uyate. ¹⁴ Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o'uyate. Daka' o'no^oene. Judá aratbut sacerdote o'nika'. Moisésa manahue' o'ika'uyate.

¹⁵ Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o'neonhuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o'edepo batikhue'da o'neonhuahuika'apo. ¹⁶ Moisésa o'mana'uynok Leví hu^ae'eri sacerdote huamanig-

tiona'pakeri o'nika'uy. Diosa Jesústaj o'noyhuada'uynok Jesúsa sacerdote huamanigtiona'pakeri o'eonhuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o'eonhuahuika'apo. Konigepo oro'omeytaj sacerdote mo'eonhuahuika'apone.

17 Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi i'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

18-19 Ken a'nennada Leví huae'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'uynig'a 'urunopo' ehue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Leví aratbut sacerdote ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o'e. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o'eonhuahuika'apo daka' oknopogene. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'ika'nok Diostaj tiona'pakdik o'ika'apone.

20-21 Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konigepo huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i'e, buttida ijay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahuea'ika'uyate.

Sacerdote i'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o'eapo Diosa. Apagba'te oa'uyate.

22 Diosa kenpa' ona'nok Jesúsnayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopoe'dik o'unhuahuika'apone.)

23 Leví bueydik aratbut o'nepo sacerdote ehue' o'neonhuahuika'apo. Konigepo nogok nogok huakka'da o'neonhuahuika'uyate.

24 Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o'epo o'neonhuahuika'apo konigepo sacerdote o'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o'neapo. 25 Jesús o'neonhuahuika'po sacerdote o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'po, ke'nen huaknopoe'eritaj Jesúsa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo o'manoeanhuahuika'apo.

26 Ken Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'aponok kenta' oknopoika'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da Jesúsa o'kika'. Huadakda o'ika'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka' nopoehue' o'ika'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o'ika'. Konig dakhuea' huaka'eri ogkika' konigti Jesúsnayo kahue' o'ika'. Diosa Jesústaj 'urua'nanada o'taenok kurudyo hua'enbayoda

o'tobehuikuyate. ²⁷ Aya'me'noeteda Leví huae'eri sacerdote huairi Diostaj 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga ogkahue' kamae'po on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighuigika'uyate. Kenomeyen dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy. Ken konig Jesús nayo kikahue' o'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús o'pakpo o'manigbuey'uyate. ²⁸ Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o'nenig'a sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisésa Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok "Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o'unhuahuika'apo. Dios ijjeppo buttida ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesús nayo huadakda sacerdote huairi o'unhuahuika'apo.

8

Judío aratbuttaj Diosen huabo hua'a Diosa o'mana'uyate.

¹⁻² Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'taene. 'Urua'nanada huamanigtiona'pakeri mo'taene. Jesucristo o'e. Judío aratbutere Diosen hua'a huehuea' o'ka'depo, o'kuhuitdepo kurudyo o'hua'depo Diosere o'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o'epo Diosere o'eonhuahuika'apo Diosen jakyo Diosere kurudyo mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o'nuyate. Kenda ea'ta' ijpakpo o'nona'ne. ³ Aratbut dakhuea' ogkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate. Konigepo aratbuten dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate. ⁴ Jesucristo kurudyo Diosere sacerdote huairi e'dik o'ika'. Huadariyo Leví sacerdote huairi o'nepo Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'po 'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o'ika'. ⁵ Kurudyo Diosen hueretda jak o'tae. Konig Jesucristo kurudyo Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi sue'da konig Diosen ogkika'. Moisésa jak ka'dikte Moisés taja "Ote'te konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati'." Moisés taja Diosa ona'uyate. ⁶ Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo Jesús taja eknopoe'nayo dakhuea' e'ka' on'bakkahuea'apone. On'manopo'yarea'apone. Diosa 'urua'da mona'uyne Jesús kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

⁷ Diosen hua'a a'nennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoea'uyne. ⁸ Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoepo kenpa' huaobja'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy. Dios Huairia o'mana'uyate.

⁹ A'nennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo huanaba' pai'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijmanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihuapokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate.

¹⁰ Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoepo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ijjeapoy. Do'huedsi'po o'neapo. ¹¹ Aya'ada do'taj moknopoeapone. Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoeapone. Do'taj moknopoeadepo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoeaponok. ¹² Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ijjeapoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

¹³ Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

¹ Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate. ² Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka'

o'taika'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy.
³ Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate. ⁴ Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya' ken kutapen huasihuaj 'uru'huijeda o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatojika' o'uy. Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'taika'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuade'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen hueypa o'tipakboe'uyate. Huidpentate Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate. ⁵ Manpotone'ojkute botta' querubines Diosen huata'monerionig oroso'ada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eynanada o'ika'uyate. Manpotone' huanokbeta' 'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri oroso'da e'ketka' e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak o'uyate. Oyda huasi'dakaktaj nogiti manbatia'pakhue' ijje.

⁶ Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'. ⁷ Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhuikhuijika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhuikhuijika'. ⁸ Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpeika'depo huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po, adkorepennayo kirigayo' kudhue'dik o'nuy. Dios e'huayyo kudhue'dik o'nuy. Diosen Nokirega mo'manopoea'ne. ⁹ Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a 'urunopoa'da kahue'dik o'nika'. Nopo'yareahue'dik o'nika'. ¹⁰ Kena'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik o'nika'. Nogda nogda huamai'hue mayhue'dik o'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koyo'dik o'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Ken konig ogkika'po 'urunopo'da kahue'dik o'ika'. Jesucristo e'tiakde'te kenda ogkika'nig'a batikdik o'nede.

11 Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopoene. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'taene. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'tihuapokika'ne. Kurudyo Diosere konig jak o'taepo keyo oro'omeyen sacerdote huairi mo'taika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyo hueretda o'taepo kurudya' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyo aratbuta kahue' o'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyo kenpa'da o'unhuahuika'apo. 12 Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyo Dioste o'kuduyate. Konig Leví sacerdote huairi ogkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesús'nayo 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyo o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyo o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po mo'noeanhuahuika'apone. 13 Be'api' judío aratbut dakhue' ee'nayo Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik ya'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' ee'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra huaso' bakpaka'dik o'nepo ken parokupoa hue'eyere dakhue' ene'te tionhuikhui'ka'dik o'ne. Kenda ogka'depo Diosen jak kurute kuddik o'ne. Moisésa o'mana'uyate. 14 Jesucristo 'urua'da o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'uyate. Dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokirega o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'ene. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugnopo'da nigpeika'dik o'eonhuahuika'apone.

15 Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen huabo hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoeonhuahuike'po Diosen huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. 16-17 "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi'." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Huaoj e'tanoe'tednayo bayokhue'dik o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa huaojen matoe'dik o'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok

ke'nen huabo hua'a nigpee'dik o'epo. Cristotaj oknopopo Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo a'nennada Moisésen hua'a nigpee'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate. ¹⁹ A'nennada aya' judío aratbut egkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere hue'eyere kosoyo on'tioktaoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere hue'eyyo o'ta'buta'depo Diosenba' hua'ataj o'tionhui^hkuika'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhui^hkuika'uyate. ²⁰ Moisésen hua'ataj mimia o'tionhui^hkuika'depo, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhui^hkuika'denok oy aya'ada nigpee'dik mo'ika'apo." Moisésa o'mana'uyate. ²¹ Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhui^hkuika'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'hui^heda huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhui^hkuika'uyate. ²² Aya'da Diostehuapa' 'uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'epo mimihua'dik ya'eapet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' ee'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'eapone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'eapone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynok Diosa bakkahuea'dik mo'ene.

²³ Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o'ika'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhui^hkuika'uyate. 'Uhua mimia onhui^hkuika'uy. Diostehuapa' sue'da huadak o'uyate. Diosen 'urusi'poda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi mo'nigtita'huarakuyate. ²⁴ Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtimon Diosen jak kurudyo o'uyate. Leví huag'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'nigkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o'uyate. Dios e'ika'yo kurudyo o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigikaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate. ²⁵ Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiaraka'depo 'uhua mimi huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen manpotone' ojkute o'tionhui^hkuika'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen

dakhuea' e'ka'taj cruzte nighbueyhue' mo'uyate. Noga'tida cruzte mo'nighbueypo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. ²⁶ Cristoa huadari o'ka'uyate. A'nennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigayo' nighbueyhue'dik mo'ika'uyate. Oynayo kene'huaya' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nighbuey'uyate. ²⁷ Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe'dik o'neapo. Huaknopoe'erinayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²⁸ Diosa o'paknok Jesucristo o'manighbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'epo o'manighbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida o'manighbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manighbuey'uyate. Onte'ti bo'hupatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nighbueyhue' o'maeapo. Cristotaj e'kpoe' huanige'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noeanhuahuika'apone.

10

¹ Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o'epo sue'da o'manopoea'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuataj sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'. ² Moisésen hua'ataj on'nigpeepo 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da ijje'y on'nopoepo 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya'nika'apet. ³⁻⁴ Moiséstaj on'nigpeika'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuataj e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri ijje'y onte'ti onte'ti okkahuehue' o'nika'. 'Uhuataj on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o'nika'.

⁵ Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po: Aratbutomeya ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta' pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poea'uyne. ⁶ Judío aratbuta ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po 'uru'uhuataj on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate. ⁷ Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios. Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate.

⁸ Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti nigmahugdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa' Cristoa ona'uyate. ⁹ Onte'ti "Ontaj a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeyehua' mo'nigbuey'uyate moknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'ene. ¹⁰ Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesús a o'nigpeepo cruzte mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uynok oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Diosenyo'da 'urua'da o'kika'apone.

¹¹ Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dikda o'e. ¹²⁻¹⁴ Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida mo'nigbuey'uyate. Dakhuapada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uypo aya' huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo Diosere kurudyō o'hua'uyate. Kurudyō Diosere o'ika'. Diosere o'nigunhuahua'apo. Jesucristotaj pakhue' hua'e'eri Diosen taka' o'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po Jesucristo Huairitone'taj nigpeika'dik o'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere o'nigunhuahua'apo. ¹⁵ Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiregakon konigti mona'po:

¹⁶ Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'opoeapo. Huanopoya'da e'nigpeikata' on'pakika'apo. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁷ Nogbayokkon mona'po:

Kenomeyen dakhuea' ogkika'uynig ijbakkahuea'apoy onte'ti castiga magkahue' ijjeapoy. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁸ Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'eapone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopika'po mon'tiona'pakika'.

¹⁹ Konigepo Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok 'urunopo'ada daka' oknopoeapo kurudyō Diostaj tiona'pakika'dik o'ene, egomey, pogomey. ²⁰ A'nennada Leví sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakakyon yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o'kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika' oro'omeyanayo kudhue'dik o'ika'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo,

o'noyhuaddepo, kurudyō Dioste o'hua'denok oro'omeyakon Diostaj nigpeika'dik o'ēpo tiona'pakdik o'ene. ²¹⁻²² Aya' huanigpeika'erien sacerdote huairi Jesucristo o'ēpo oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'ēnok 'urunopo'da Diostaj mo'noknopoika', daka' oknopoika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo mo'nigbuey'uypo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti hue'eyya' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o'ene. ²³ Do'taj e'nopo'korea'nayo eknopoeonhuahuika'nayo kurudyō doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa buttida o'mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka' mo'noknopounhuahuika'. ²⁴ Oro'omeyen huaknopoe'eri huama'buy huidpoere huayahuaya di'da kan'maika'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya mon'maboroayika'. ²⁵ Sue'da huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po kupopakhue' e'nika'tada oro'omeynayo a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogiti nogiti di' mon'maika'. Nogiti nogiti mon'mantihuapokika'. Huayahuaya mon'maboroayika'.

²⁶ Cristoen huadak hua'a oknopodepo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nopodepo oro' o'pakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey'uy'ig'a Diosa okkahuehue' mo'eapone. ²⁷ Kenpa'da Diosa huiyoknana da castiga mogkadhuahuika'apone. Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahuigapo. Oro'omeytere mo'mahuigapone. Cristotaj kenpa'da eknopoebatiknayo mo'mahuigapone, ken. ²⁸ A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpeehue' o'ēpo dakhuea' eka'nayo botta' bapapi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahuihue'ada castiga ogka'po arakdik o'nika'uyate. ²⁹ Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknopodeada kenpa'da e'nennayo Jesucristotaj onte'ti oknopoehue' ee'nayo dakhuea'da ogka'. Kenomeytaj Diosa diga'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo, 'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya Jesús en mimitaj e'tidike'nayo dakhuea'da ogka'po kenpa'ti Diosen Nokireg huatinepahui'eritaj dakhuea' on'huaa'. Diosa nogiti diga'da castiga o'magka'apo. ³⁰ "Do castiga huamagka'eri ijje'po dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy." Dios

Huairia o'mana'uyate. Kenda o'nopoene. "Diosa ke'nen aratbuttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' egka'nayo castiga o'magka'apo." Diosba'a oa'. ³¹ Dios o'noeonhuahuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopoe'eri onte'ti huadak hua'a kenpa'da e'nennayo Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Diga'nanada me'pukdik o'ene. Konigepo 'urua'da Diosensi'potaj mo'noknopojika'. Enhue'da daka' mo'noknopojika'.

³² A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'peedepo o'pudomey mo'peedepo moknopoe'uy. Moknopoe'denok oknopoe'hue' huae'eriomeya dakhuea'da opudomeytaj mogkika'uyne. Jesucristotaj moknopoe'epo oknopoe'batikhue' mo'ika'uyne. Nogiti dakhuea'da egkika'uyte pai'da mo'nopo'ika'po Jesucristotaj oknopoe'batikhue' mo'ika'uy. ³³ Aratbutokpoteda opudomey huaknopoe'eritaj mo'tidi'kikame'ne kenpa'ti diga'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopoe'eritaj e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomey-nayo moknopoe'depo oknopoe'batikhue' mo'ika'uyne.

³⁴ Kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda' jakyo en'bakudade'te me'pukhue'ada bo'ta'huademe'ne. Mo'tinepahui'po bo'ta'huademe'ne. Kenpa'ti moknopoe'nok katepi' e'tamae' e'bakbakayde'te mo'durugpakonme'po, kurudyo Diosere durugda o'unhuahuika'apoy mo'nopounme'ne. ³⁵ Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone. ³⁶ Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate konigti mo'nigka'apone. ³⁷⁻³⁸ Kenpa'ti Apagba'a oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. Idada o'tiakaponok daka' do'taj yanoknopounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopojika'nayo "huadakda mo'ene," o'nona'apone. Do'taj eknopoe'batiknayo pakhue' o'neapone. Diosa o'mana'uyate.

³⁹ Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'nopo'edepo on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o'epo daka' moknopounhuahuika'po Diosere durugda o'unhuahuika'apone.

11

Diosen buttida hua'ataj moknopounhuahuika'po daka'

Diostaj mo'nigpeunhuahuika'ne.

¹ Diostaj tiahuahue'dik ee'pi' kennayo kenpa'da o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. “Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone. On'manopo'yarea'apone. Kurudyo do'te mo'behuikapone.” Diosa buttida mona'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa mona'uyne konigti mogka'apone. Mo'noknopounhuahuika'po o'nigunhuahuika'apone. ²⁻³ A'nennanada katepi' ehue' o'uyate. Diosyo'da o'ika'uyate. Huadari kae'. Niokpo puug siokpo duba huahue kae'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo kenokda o'maea'uyate. Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopone. Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen ad-huea'pane' huaknopoe'eriomey daka' o'noknopoika'uyate. “Do'taj daka' me'noknopounhuahuika'nok, konigepo iibatidurugpaki.” Diosa oa'uyate.

⁴ A'nennada Abela 'uru'uhuatada Diostaj o'nigpeepo o'arakuyate. Oknopopepo o'arakpo o'yokuyate. Diosa oe'uyate. Caínnayo oknopoe'hue'ada aypo e'yoktada Diosa onba'pokhue' o'uyate. “Abel huadakda menigpeene. Meknopopepo 'uru'uhuatada menigarakne.” Diosa oa'uyate. Abel a'nennada o'buey'uyate. Diostaj 'urua' oknopoe'uyate oro'omeyakon o'tipeedepo konigti 'urua'da mo'noknopoika'.

⁵ Enoc judío adhuea'pane' o'epo Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. 'Urua'da o'nigpeika'po Diostaj o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'. Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued ee'ted kurudyo Diosa o'tohua'uyate. Onte'ti Enoctaj huahuahue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti Diostaj oknopoe'hue' ee'nayo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. Kena'po Diostaj a'tiona'pakya'po Dios o'noika' nopoe'dik o'ene kenpa'ti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'apo nopoe'dik o'ene.

⁷ Noe' adhuea'pane'kon nogoknada o'uyate. Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. “Dakhuea' huaka'eritaj castiga a'magkaya'po huekurutone' ijta'monapoy. Aya' huakupa ijtikma'huayapoy. Aya'da dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo. Onere huabetere huabatokud kusi'petone' yakati'.” A'nennanada Noétaj Diosa ona'uyate. Noé huekuru tiahuahued e'eada o'nigpeepo huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate. O'kuhuitdepo Noéere huabetere on'bakuduyate. Huekurutone' o'tiakpo aya'da on'bata'kotuyate. Noénayo huabetere ta'kothue' o'nuyate. Konigepo Diostaj oknopoika'po ta'kothue' o'nuyate. Dakhuea' huaka'eriomeynayo oknopoe'hue' o'nepo

on'mabuey'uyate. Kena'po Noé Diostaj daka' oknopoika'nok "Huadakda o'e." Noétaj Diosa o'huaa'uyate.

⁸ Nogoknanada Abrahamkon adhuea'pane' o'epo Diostaj 'uruda oknopoika'uyate. "Nogda huadari o'yokapone. Kendariyo yahuati'." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diosen hua'ataj oknopoepo o'nigpee'uyate. O'nigpeedeipo kendariyo o'hua'uyate. Kendari tiahuahued e'eada o'nigpeepo o'hua'uyate. ⁹ Diosa bo'yokaponok Abraham kendariyo Diosen hua'ataj oknopoepo o'ika'uyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o'ika'uyate. Yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Konigti ke'nseni'po Isaac yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Kenpa'ti ke'nen huayayo Jacob yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. "Isaactere Jacobtere kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa ona'uyne. ¹⁰ Diosen jakyo ijjeapoy Abraham o'nopoepo huadak huid jak kahue' o'uyate. Diosen jak Diosa o'ka'po o'unhuahuika'apo.

¹¹ Sara Abrahamen huatoe o'uyate. Abrahamereda Sara huatone'da o'nepo Sara si'popakhue'dik ee'pi' Diosen hua'ataj oknopoeknok Sara kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate. Sara isi'popakapo Diosa mename'nok ijsi'popakapoy Saraa oknopoepo Abrahamensi'po o'si'popakuyate. ¹² Abrahamkon huatone'nanada o'epo Sarataj onsi'pokahue'dik ee'pi' Diosa o'tihuapokuynok huasi'po o'toe'uyate. Isaacsi'potaj o'toe'uyate. Kenpa'ti huayayo'en huayayo huakka'nanada o'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o'nuyate.

¹³ Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po o'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopoepo on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari toehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'toeapoy huanopoya'da on'nopoepo on'durugpakuyate. Esoerionig o'ika'ne Abrahamen huayayomeya on'batia'pakika'uyate. ¹⁴ Esoerionig o'ika'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyo huae'eri o'ika'apoy on'nopoepo'uyate. ¹⁵ Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'norokon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' o'nuyate. ¹⁶ 'Uruda huadari on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere e'ikata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios ijjejey." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

17-18 “Q’nen huasi’po Isaac o’epo Isaacen huasi’poen adhuea’ huayayomey huakka’nanada o’nitakapo.” Diosa Abrahamtaj enapi’ nogok, menpa’ Abrahama do’taj buttia’da meknopoe’ Diosa o’nopoepo. “O’nensi’po Isaactaj yaarak.” Diosa Abrahamtaj ona’uyate. Ken Abraham buttia’da oknopounpo Diostaj o’nigpeunpo a’nigarakya’po Isaacsi’potaj ote’yo o’tobehuikuyate. ¹⁹ Dios teyda o’epo huakudaka’da e’bueytada manoyhuada’dik o’e. Abrahama buttia’ oknopounpo Isaacsi’potaj a’arakya’po o’tobehuikuyate. Abrahama o’arakaynig’a konig e’arakayada onte’ti huasi’potaj oe’uyate.

20 “Isaacen huasi’poen adhuea’ huayayomey huakka’nanada o’nitakapo.” Diosa ona’uyate. Isaaca daka’ oknopoe’po, “Diosa bo’tihuapokapone. Mo’itakapone.” Ke’nen huasi’potaj Jacobereta’ Esau’ereta’ ona’uyate. Diostaj daka’ oknopoe’po Isaaca ona’uyate. ²¹ Diosen hua’a daka’ oknopoe’po Jacob huabueydikte oteypate onta’deypo, “Diosa daka’ megka’apone.” Diostaj huakka’ o’pakpo, ke’nen huayayo Joséensi’potaj nogti nogtitaj Jacoba o’nigtiona’pakuyate. ²² Diosen hua’a daka’ oknopoe’po Josékon huabueydikte o’epo o’mana’po: “Egipto huadaribaya’ opudomeyen adhuea’ huayayo o’norokapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o’yokuy keyo do’hueday kan’nigtohue’po.” José Israelen huayayotaj o’mana’uyate.

23 Nogoknanada Jacobed adhuea’ huayayo huakka’ o’nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo o’nepo pai’nanada on’nopo’unhuahuika’po huabokerekyobedtaj arakdik o’nika’uyate. Kenda Egipto gobierno huairia o’mana’uyate. Kenoka’ Moisés o’si’poe’uyate. Moisésen hua’oj huayeere Diostaj daka’ o’noknopoe’uyate. ‘Uruda huasi’po o’e, on’nopoepo Diostaj o’noknopoe’po gobierno huairitaj me’pukhue’ o’nepo jakyo bapa’ puug o’nireganhuahua’uyate. Ken konig Moisésen hua’oj huayeere Diostaj o’noknopoe’uyate. ²⁴ Moisés o’kere’kdepo Diostaj daka’ oknopoe’uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya’ e’batorokta’ Diosa do’taj be’tipakne. Moisésa oknopoe’uyate. Huasi’poteda Egipto huairien huayobu Moisés’staj e’tounhuahua’ika’uytada “Huairien huayobu’ensi’po ehue’ ijje’.” Oa’uyate. ²⁵ “Egipto huairi ee’ta’ pakhue’ ijje’. Egiptoeri ettone’ pakhue’ ijje’. Egipto huairien ‘uru aypota’ pakhue’ ijje’. Do’hued aratbutere Israel aratbutere pai’da e’nopo’ikata’ ijpaki,” Moisésa Diostaj oknopoe’po oa’uyate. ²⁶ “Diosen Cristo o’tiakapo yoknopoe’po pai’da nopo’unhuahuika’dik ee’nayo kenpa’ti aratbuta do’taj tidike’dik e’ne’nayo Diosa me’durugpakanhuahuika’apone,

yoknopoēy. Do Egipto huadaribayo huairitone' ee'nayo sue'da durugda ijjeapet." Moisésa o'nopoēuyate. ²⁷ Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopoēpo o'hua'uyate. Diostaj oknopoēpo Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o'epo okhua'uyate. Diostaj tiahuahue' e'eada oknopoēpo nogdaribayo o'hua'uyate.

²⁸ Okkahuehue' o'nepo fiesta a'kaya'po "Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua mimia akbogpeta' yan'tionhuikhui'kati'. Diosa mona'nok yan'nigpee'." Moisésa buttida oknopoēpo Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueya'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moisésaj on'nigpeēpo, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akbogpete on'tionhuikhui'ka'uyate. ²⁹ Moisésere Israel aratbutere Diostaj o'noknopoēpo epog huabed Diosa ea'itandagte o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o'uyate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

³⁰ Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopoēpo Jericó huakka' jak huida ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete huame'noeyo'da on'pijkubere'uyate. O'noknopoēnok e'pijkuberede'te Diosa huida ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate. ³¹ Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o'nepo nigpeēhue' o'nika'uyate. Rahab ettone' Jericóyo huae'eri o'epo huamune'boeri o'uyate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopoēpo botta' Israel huabatiahuayeritaj o'batioka'po o'makirega'uyate. Nogok Jericóyo Diostaj nigpeēhue' huae'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o'nuyate.

³² Katea' nogda o'nonapet. Huaknopoēeritaj aya'tada nogiti nigmadoyahue'dik ijjeapoy. Gedeón Diostaj huadakda oknopoika'uyate. Barac Sansón Jefté David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopoika'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik ijjeapoy. ³³ Kenomey huaknopoēeri huairia Diostaj o'noknopoēpo sorotataere nobbayo huae'eri sorotataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana ogka'uyate. Nobbayo huae'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok o'noknopoēnok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopoēnok leóna mabokhue'da o'uyate. ³⁴ Bapa' 'urunanada huaknopoēeritaj huaboro' ta'akyo juknananada ee'yo on'ma'en'uynig'a bueyhue' o'nuyate. Diostaj o'noknopoēpo meyhue' o'nuyate. Nogomeytaj

oknopoehue' huae'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopoe'eritaj so'arogtada o'maso'teypaka'uyate. O'maso'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopoika'po gana on'magka'uyate. ³⁵ Botta' ettone'a Diostaj daka' o'noknopoika'nok kenomeyensi'po e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopoika'nok Diostaj eknopoe' kan'batike'po pai'da ee'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da ee'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopoe'eri o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Pai'da on'nopo'epo on'buey'uyate. ³⁶ Nogomey Diostaj huaknopoe'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbita'uyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ³⁷ Kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopoe'ya'po siroenpia on'barakuyate. Konig pai'da huae'eri yudtabayo' o'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo nogyo on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'epo on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopoe'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate. ³⁸ Kenomey huaknopoe'eri 'urua'da ogkika'wynok oknopoehue' huae'eri huaknopoe'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o'ne o'maknopoika'. Diostaj o'noknopoika'po aratbut ehue' e'ika'yo huae'dik o'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokjeyyo on'tayika'uyate. ³⁹ "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen adhuae'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopoika'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate. ⁴⁰ Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone o'nopoe'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onokteteyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

¹ Ken a'nennanada nogok nogok noga noga Diostaj buttida o'noknopoe'po on'nigpeika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopoika'uyate mon'matinopoe. Oro'omey konigti huadakda aknopoikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopoikaya'po kateta'pi' mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta'

pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopoikaya'po dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopoika'. Nogok nogok mo'noknopoika'. Batikhue'ada mo'noknopoika'. ² Jesúsa huakkuru huamaknopoea'eri oro'omeytaj mo'manopoea'uyne. Kenpa'ti Jesúsa huamaknopoea' nogiti nogiti dakhuapa mo'manopoea'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga ogka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'epo, cruzte o'betpo bira'dik ee'pi' mepu'kehue' o'uyate. Diosere durugda ijjeapoy Jesúsa o'nopoe'uyate. O'bueydepo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o'epo o'mata'mona'ika'.

³ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'epo suhue'da pai'da mo'nopo'ika'. Jesúsnayo diga'nanada pai'nananada o'nopo'uyate. Dakhuea' huaka'eriomeya diga'da on'huadiaypo cruzte on'beta'uyate. Kenda mo'tinopoika'po Jesústaj oknopoebatikhue' ya'nika'. Pai'da mo'nopo'epo oknopoebatikhue' ya'nika'. Jesústaj daka' yanoknopoika'. ⁴ Jesús Diostaj oknopoe'epo pai'nanada o'nopo'epo o'buey'uyate. Opudomeynayo Diostaj moknopoika'po bueyhued mo'ene. ⁵ Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opudomey huaknopoe'eri konig do'huedsi'po on'taene. Do'taj men'nigpeike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj egkapa' castiga ogka'apone. Do'taj men'nigpeike'po castiga ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga egka'de'te do'taj oknopoebatikhue' ya'nika'. ⁶ Kena'po Huairi Dios di' mo'epo oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadikegka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'taene. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a oa'.

⁷ Opud kan'nigpeike'po Diosa castiga egka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopoika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpeike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadikegkika'po daka' castiga o'magkika'. ⁸ Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opudomeytaj Diosa castiga ogkahue' ee'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'ene. ⁹ Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpee'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue'

o'uyne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogiti nogiti mon'nigpeika'. Oro'omeytaj suhue'da castiga egka'nayo ida mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag Diostaj mon'nigpeika'po Diosere mon'noeonhuahuika'. ¹⁰ Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpeeaya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kerekte'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadaknanada kagkike'po Diosanayo huadaknanada bota'ka'ne. Konig Dios huadaknanada o'e, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o'ika'apone. ¹¹ Oro'omeytaj Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o'epo pai'nanada o'nopo'etuypo nogokda Diosa oro'omeytaj suhue'da castiga egka'de'te kirigayo' huadaknanada o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuika'apone.

Diosa ena'te kaeya' onahue' yanika'. Yanoknopoepo, yan'nigpeikati'.

¹² Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti huadakda kikahue'dik moet, suhue'da oknopoe'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti daka' yanoknopoika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. ¹³ Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yag'kikati'. Opud Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeya sigda eknopoeada opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo nogiti daka' o'noknopoeapo. Nogiti daka' on'nigpeika'apo.

¹⁴ Aya'tada bahuadiayhue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadaknananada e'kikata' yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadaknanada kikahue' ee'nayo Huairi Jesucristoere noeonhuahuikahue' mo'eapone. ¹⁵ Opudomey huaknopoe'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' egkata' bo'tipakika'ne. Opudomeyere sue'da huaknopoe'eri ekbatikta' on'pakpo nama'da ogkika'. Diostaj yan'nopo'korea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopoe'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada hueymeihue' o'e. Nog huaknopoe'eri on'tiahuaypo on'peepo onte'ti Diostaj oknopoe'hue'dik yanikapet. Nama'da huamanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj ya'nigpeika'. Nama'da manmadikahue' ya'e' yan'maboroay. ¹⁶ Be'api' nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'.

Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ee'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahua'ya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahua'ya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' o'epo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate. ¹⁷ Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da o'uyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' o'enok o'huikuynig'a, Esaú diga'da o'huikuyate.

¹⁸ Konig opudomeyen adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ene. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norokondepo nog huadaribayo o'nedeipo Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehuik'uyate. Dios o'te'te o'epo huiyoknanada o'uyate. Diga'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkiregnanada ee' on'tiahuay'uyate, konig e'sihu'i sikyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada o'epo, diga'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate. ¹⁹ Trompeta 'utta'nanada ea'te on'pee'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyoka'nanada o'uynok adhuea'pane'a on'peedeipo, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate. ²⁰ "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huida yan'pa'ea'ti." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpee'hue'dik o'nuyate. ²¹ Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijirigamey." Moisésada oa'uyate.

²² Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopoe'po Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeon-huahuika'erien jakyo o'huahua'depo Diosen jak Jerusalén kurudyo o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po egkupopakyo o'huahua'depo. ²³ Kenpa'ti huakka'da huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo ogkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudya' o'manigmadoya'uyate. Kurudyo on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopoe'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopoe'po konig o'huahua'depo. Dios huairi o'epo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga o'magka'apo. Huaknopoe'eritaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopoe'erikudak kurudyo Diosere huadakda o'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo. ²⁴ Jesúsa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia

mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa huabo hua'a konig dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj oknopoepo Jesúsen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o'e oknopoene. A'neneri Abel Diostaj 'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e o'nopoene. Ken konig oknopoepo Diostaj meyo'hue'da o'tiikay.

²⁵ Konigepo Diosen e'mana' hua'ataj oknopoepo nigpee'dik o'ika'ne. A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. Diosa castiga egka'te okmonhue'dik o'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya' Diosa mona'ne. Oknopoepo nigpeedik o'ika'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpee'hue' ee'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o'eapone. ²⁶ A'nennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o'iyeg'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijjiyega'apoy. Kurudtakon ijjiyega'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate. ²⁷ "Onte'ti ijjiyega'apoy." Diosa oa'uyate. Konigepo aya'da Diosa o'ka'uyatenig o'iyega'apo. Nogtipi' yahuehue'da o'eapo. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere batikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopoene. ²⁸ Dios oro'omeyen huairia moknopoega'uyne. Oro'omey Diosensi'po o'maayne. Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eonhuahuika'apone. Konigepo "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopoepo mo'nigpeika'apo ²⁹ Dios konig huamahuig ta'akonig huiyokda o'epo oknopoehue' huae'eriomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o'ene.

¹ Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'. ² Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakudati'. Bakkahuehue' ya'nepo yan'bakudati'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj okiehue' e'eada on'bakuda'po on'tobape'uyate.

³ Jesucristotaj huaknopo'e'eri huabakuda' jakyo e'ne'te kenomeytaj bakkahuehue' ya'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuadepo aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopo'e'ritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nopo'e'nayo pai'da huae'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nopo'e'dik mo'eapet.

4 E'toepakde' ee'nayo daka' yan'toika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogen huatoe'taj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Huatoebet e'eanayo huaboerepi' mune'yorepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

5 Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o'ika'apone. Okeyahue'dik o'ika'apone." Apag Diosa mona'uyate.

6 Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' ogka'dikpi' menet. Do me'pukhue' ijikay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijnopoey. Kenda daka' o'nopoepo a'dik o'ika'ne.

7 Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada o'noknopoika'uy. Opudomeytaj Diosen hua'a mon'madikika'uyne. Diosen 'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey ogkika'uy daka' yan'nopoika'po konigti yag'kikati'.

8 A'nennada Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ikame'uyate. Oytion Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ika'. Nogok nogok Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo konigti 'urua'nanada o'eonhuahuika'apo. 9 Jesucristo 'urua'nanada o'ika'nok Jesustaj 'urua'da e'manmadika' mo'pee'uyne konigti daka' yanoknopoika'. Nogda nogda huamanmadika'eri opudomeyere en'tiaknayo nogpa'da en'manmadika'nayo kenomeytaj nigpeehue' yanika'. Nogda aypo bape'dik mo'ene. Nogdanayo bapehue'dik mo'ene. Nogda huaen bape'dik mo'ene. Nogda huaennayo bapehue'dik mo'ene. Suhue'ada huamanmadika'eri nama'da mona'apetpi'. Kenomeytaj e'nigpee'nayo Diostaj 'urunopo'da nige'hue'dik mo'eapone. Diostanayo Jesucristoeretanayo oknopoehnok Diosa mo'tinepahui'po 'urunopoa' mogkika'apone.

10 Jesucristoa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'omeytaj huamanopo'yarea' cruzte mo'nigbuey'uyate. Cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoika'nok Diosa mo'nopo'yareadhuahuika'ne. Judío sacerdote huasi'dakak huakudika'erianayo 'uhua on'batiarakika'po on'mahuigika'. Aya' kenpayo'da o'noknopoepo Jesús cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoehue' o'nenok Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yareahue' o'maeapo. 11 Judío sacerdote huairi Moisésen hua'ataj on'peepo ogkika'. Jesucristotaj oknopoehued o'nepo 'uhuataj on'batiarakika'. Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po 'uhuataj

on'batiarakika'po Diosen 'uru huid jakyo adkorepen mimi on'tohua'ika'. Diosen manpotone'taj on'tionhui^hkhui^hka'ika'. On'tionhui^hkhui^hka'depo huakka' jakya' adteda 'uhua huaso' on'tohua'po adyoda on'mahuigika'. ¹² Jesústaj kenpa'ti huakka' jakya' adyonda on'tohua'depo o'darakuyate. Jesúsen mimianayo konig dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Diostaj 'urunopoa' kamagke'po Jesúsa pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' jakya' adyenda o'manigbuey'uyate. ¹³ Konig judío aratbut nama'da ogkika'po Diosen kahue' o'nika'. Konig ogkika'nig'a konigti kahue' mo'ne. Jesucristotayo'da mo'noknopoika'. Jesústaj oknopoika'nok oro'omeytaj bo'tierikapet, bo'huadiaypo dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Konig Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate konigti oro'omeytaj dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Moisésen hua'a huakika'erite mo'nokhua'. Jesucristoen huaknopoe'eri ijje^y huaa'eriere mo'nika'. ¹⁴ Indariyo aratbut noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosen aratbutnayo kurudyo on'neonhuahuika'apo. Kurudyo Diosen aratbutere e'neonhuahuika'ta' o'pakne. Oro'omeytaj e'tieriknayo dakhuea' e'huaa'nayopi' kenpa'da kade'. ¹⁵ Jesucristotaj oknopoepo, o'nigpeepo, "Dakiti Dios, 'urua'nanada mo'nigka'uyate, huadakda mogkika'ne. 'Uruda i'ika'ne Apag Dios," mon'tiona'pakika'. "Dios 'uruda o'ika'. Huadakda megkika'ne." Nogomeytaj mon'manbatia'pakika'. ¹⁶ Okkahuehue' ya'nepo huadakda yan'mantihuapokika' kenpa'ti okkahuehue' ya'nepo katepi' mo'tamaenig yan'mabayokika'. Pai'da huae'eritaj yan'mabayokika'. Kenda e'kika'nayo Dios durugda o'eapo.

¹⁷ Opudomeyere suhue'ada Jesucristotaj o'noknopoepo Diosen 'urua'da ogkika'po huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi o'ne. Kenomeytaj yan'nigpeika'. Opudomeyen huabatihuapokeri o'nepo daka' moknopoike'po tihuapokika'dik mo'ene. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopoe'eritaj huadakda ijbatihuapokikamey." A'dik o'neapo. Opudomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpee'nayo durugda o'neapo. Daka' nigpee'hue' ee'nayo suhue' o'neapo kenpa'ti pai'da o'neapo.

¹⁸ Do'taj men'nigtiona'pakika'. Huadakada ijkikaya', ijnopoe^y. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' ijpaki. ¹⁹ Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik ijje^ydey. Ida kumejdikada ijeapet mentiona'pakti'.

Huaknopoe'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigtiona'pakpo huadik on'manigdikta'mona'uyate.

²⁰ Opudomeytaj iimanigtiona'pakpo, "Diosa huamanoeya'eria mo'matoene. Huabueya'da ee'tada

Huairi Jesucristotaj i'noyhuada'uyate, Dios. Oro'omey huaknopoe'eri konig Jesús en oveja o'ene. Jesús oro'omeyen huamatoe'eri o'e. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesús a mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka'oknopoe'dik o'ene.²¹ Ontaj kan'nigpeike'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopoe'eritaj yamagkikati'. Konig o'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o'nen Huasi'potaj o'noknopoe'po 'urua'nanada kika'dik o'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o'ika'." Diostaj ijmanigtiona'paki.

²² Sue'da ijnigmadoya'depo opudomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpeika', egomey, pogomey.²³ Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda' jakya' o'noroka'deme'te, yan'nopoe'. Ida e'tiaknayo opudyo ijtohua'apoy.

²⁴ Aya' huaknopoe'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopoe'eri huama'buyeretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo huag'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.

²⁵ Opudomey huaknopoe'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO

Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judío huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

¹ Do Santiago ijjeý. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjeý. Opud Israel huaknopoe'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoea'nok huadakda kika'dik o'ene.

² Kenoka' pai'da e'nopo'epi' dakhue' ee'pi' pai'da ee'pi' mon'durugpakika'. ³ Oro' oknopoe'batikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopoi'ka' Diostaj mo'noknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'nika'. ⁴ Nogiti nogiti eknopoi'ka'nayo dakhuea' e'ka' kikhue'dik o'ene kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'eonhuahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.

⁵ Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katepi' e'ka' nopoe'hue'da ee'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoea', yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoea'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'epo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoea'ika'apone. ⁶ "Daka' e'ka' menopoea', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoea'apone. Daka' yan'no'poi'ka'. Diostaj daka' oknopoe'hue' ee'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone. ⁷⁻⁸ Be'api' nogpa' nogpa' o'nopoe konig oy Diostaj oknopoe'po eme'te oknopoe'hue' o'epo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoeahue' o'eapo.

⁹ On pai'da huae'eri ee'pi', eg', Cristotaj iknopoe'po yan'durugpakika'po Diosensi'poi'ene. ¹⁰ Konig huakhuen'ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatoe'eri a'ti on'mabueyikaponok konigepo Diostaj kanoknopoe'po kan'durugpakike'. ¹¹ Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen'ida okhuenaya'ika' huehuea'da o'kotika'. Ona'ti'uruda ehue' o'eapo. Huabokerek huakka' on'mato'ika' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' yanika'.

¹² Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdikpada dakhuea' kahue' e'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' e'ika'nayo:

—“Huadakda bo’kika’po dakhuea’ kagkike’po e’dikdikte dakhuea’ kikhue’ mo’ika’nok huairi mo’epo do’hued jakyo doere yan’noeonhuahuika’.” Do’hua o’nona’apone. — Kenda Diosa huadi’ huae’eritaj o’mana’uyate. ¹³ Kenokapi’ dakhuea’ kake’po Diosa medikdikne nopoe’hue’dik yanika’. Dios kenpa’da huadaknopo’da o’ika’. Dakhuea’ kake’po Diosa madikdikhue’dik o’e kenpa’ti dakhuea’ kagke’po Diosa oro’taj dikdikhue’dik mo’ika’ne. ¹⁴ Huakkuru oro’en e’pakika’a dakhuea’ e’ka’ huanopoya’da o’eretpakpo ¹⁵ nogok diga’da o’eretpakpo huaboa’da dakhuea’nada o’kika’ne. Ken dakhuea’da e’kika’nayo kenpa’da o’bueyapone. Diosere ehue’dikda o’ika’apone.

¹⁶ Huata’da nama’da nopoe’hue’ mo’nika’, huadi’da egomey pogomey. ¹⁷ Katepi’ Diosa mo’nigkika’ne kenpa’ti bo’tihuapokika’ne kenpa’da huadakda o’ika’. Diosya’ kurudya’ kenpa’da huadakyoda bo’yokika’ne. Niokpo puugere aya’da siokpoere Diosa o’kuyate. Niokpo sikyo ta’tehue’ o’ika’. Siokpo puugere huame’noe ta’tehue’ o’ika’. Diosnayo huakjey huaka’eri huadak o’ika’. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o’ika’ kenpa’ti nogok nogok konigti huadak o’kika’. Nogpa’ nogpa’ manahue’dik o’ika’. ¹⁸ Dios o’pakpo ke’nen buttida hua’aa mo’nopo’noika’ne. Konig Diosen huakkurueri huasi’po konig ’urusi’po Diosa e’bae’po mo’nopo’noeanhuahuika’ne.

Nama’da Diostaj kikhue’ mo’nepo ’urunopoda ’urua’da mogkika’.

¹⁹ Konigepo do’hued huadi’da egomey pogomey Diosbata’ e’peeta’ yaderetpakika’. Daka’ yan’nigpeika’. Daka’ nopoe’hue’ada ida e’manmadika’ta’ pakhue’ yane’. Daka’da e’peepi’ diayhue’ yanika’. ²⁰ Kena’po oro’ o’diaypo kenda Diosa o’paknig kikhue’dik o’ene. O’diaypo Diostaj durugpakahue’dik o’ene. ²¹ Kenpa’ti aya’da dakhuea’ e’nopo’e’ aya’ dakhuea’ e’kika’ kenpa’da mon’batik. Apagba’ o’peedeme’ne kenpa’ti huaboa’da o’peepo huanopoya’da daka’da mon’nigpeika’. Apagba’ ’urua’da ogka’dik mo’ene. Oro’taj Diosere onte’ti noeanhuahuika’dik mo’epone.

²² Diosenba’taj daka’da mon’nigpeika’po mogkika’. E’peeada kikhue’ ee’nayo nama’da on’pee. ²³⁻²⁴ Be’api’ huabokerek Apagba’taj o’peepo kate kika’dik ijje’ huaboa’da o’nopo’enig’a kikhue’ ee’nayo ken konig huabokerekpi’ sigda o’koktiahuyatupo konig huakok o’enig huaboa’da o’nopo’enig’a ida okkahue’ika’. ²⁵ Diosen huadak hua’a ’urunanada o’enok e’nigpeikata’ o’pakpo Diosen huadak hua’a okkahuehue’ mo’nepo mon’nigpeika’po

mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpeika'po durugnanada o'ika'apone.

²⁶ Be'api' Diosen ijkikay e'nopoēada dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik e'eada Diosen ijkikay nama'da o'nopoēnig'a Diosen kahue'dik o'ika'. ²⁷ Diostaj e'batadi'kea'ta' e'paknayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut dakhuea'da on'kika'nig konig kikhue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da huae'eritaj pakhue' ee' nopoehue' mo'nika'.

¹ Do'hued huaknopoē'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka' mo'noknopoika'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda o'e nopoehue'dik mo'nika'. Noga pai'da ee'te kennayo dakhue'da o'e nopoehue'dik mo'nika'.

² Opud e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'matoepo 'uru'ada yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da huae'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo. ³ 'Uru'ada yudtaj e'huaottaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da huae'eritaj "Ayopi' yabo'. Sorokte yahuad," ena'nayo ⁴ dakhuea'da ka'dik mo'ene. Opudpi' aya'da konigti huadak mo'ene. Huairinayo huadak o'ne. Pai'da huae'eri dakhue'da o'ne. Nama'da mo'nopoēnig'a dakhuea'da mo'nopoene. Ken konig dakhue' o'e.

⁵ Yan'pee', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huae'eritaj o'bae'ika'. Kenomeya Jesucristotaj daka'da o'noknopoika'po Diosere Jesucristo huairiere durugda on'neonhuahuika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da o'nepo Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa' oa'uyate.

⁶ Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika'nok on'bira'ika'. Huairitaj huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatōē'eria opudtaj dakhuea'da mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaaya'po gobierno huairite bo'tohua'ika'ne. ⁷ Huairi huakka' huamatōē'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktoika'ne.

⁸ Konig o'na huata'da huakka' i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti huakka' di' yan'maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda e'kika'nayo huadaknada bo'kika'ne. ⁹ Huakka' huamatōē'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea'da bo'kika'.

¹⁰ Diosa huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisésenba'taj

aya'da nigpeika'dik o'ene. Oro' nog aya'da e'nigpeeada nogdiktida nigpee hue' ee'nayo Diostaj dakhue'da o'e. Konigti Diostaj nigpee hue' ee' o'e. Dakhuea'da o'e. ¹¹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nogdakon Diosa o'mana'uyate. Nogen huatoe'taj bakdejhue' e'ika'ada nogtaj e'araknayo aya' Moisesenba'taj nigpee hue'da i'ene. Dakhuea'da i'ka'ne. ¹² Jesusen huadak hua'a o'pakpo o'nigpeika'ne. Oro' e'nigpeika'nayo Diosa di' mo'epo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigepo nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'. ¹³ Oro'a pai'da huae'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' nogomeytaj matinepahuihue' ee'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'eapone. Oro' pai'da huae'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'eapone.

Diostaj eknopoe'nayo 'urudayo' yag'kikati'.

¹⁴ Diostaj Jesuseretaj yoknopoe'y. Opuda ea'ada pai'da aratbuttaj tihuapokhue' e'ika'nayo "Diostaj yoknopoe'y," nama'da boa'nig'a Diostaj nama'da moknopoenig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'eapone. ¹⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpopi' pai'da ee'nayo yudtaj toehue' ee'nayo aypopi' toehue' ee'tada ¹⁶ "'Urua'da yahuati', yudtaj yatoe', Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud Jesusen huaknopoe'eria ea'ada yudtaj yokhue' ee'nayo aypo yokhue' ee'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da o'e. ¹⁷ Q'na Cristotaj yoknopoe ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik i'ene. Tihuapokhue' ee'nayo nama'da Cristotaj iknopoe'ne, do'hued huama'buy.

¹⁸ Sue'dada Diostaj yoknopoe'y kenpa'da oda'ika'. Noga kenpa'da huadak ogkika'. Huadak kikhue' ee'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e do oknopoe hue'dik o'ene. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e nopoe'dik mo'ene. ¹⁹ Nogtida Dios o'ika' mo'nopoika'ne. Kenda huadak ee'pi' huadak kikhue' ee'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'ika'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopoda diga' o'nokme'pukika'. ²⁰ Diostaj iynopoe'poyo'da dakhuapa o'e mo'nopoepo huadak kikhue' ee'nayo kenda Diostaj eknopoe' dakhuapa ehue' o'e. ²¹ Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuea'pane' Abrahamkudaktaj "Q'nensi'po menigarak," ona'uyatenig. Kenoka' Diosa Abrahamtaj ena'te Abraham Diostaj o'nigpeika'po huasi'po Isaactaj a'nigarakya'po ote'yo o'tohua'uyate. "Huadakda i'ene." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²² Ken Abraham Diostaj oknopoe'po Diostaj konig dakhuapa o'nigpee'uyate

nopoē'dik mo'ene. Diostaj eknopoika' e'nigpeika'ere Diosa o'pakika'. ²³ Apagba' oa'uyatenigda Abraham o'nigka'uyate. Do'taj meknopoika'nok "Huadakda i'ene, Abraham." Diosa ona'uyate. Kenpa'ti Dios Abrahamtaj huadi'nada o'taika'uyate.

²⁴ Diostaj moknopoēnok kenpa'ti mo'nigpeika'nok "Huadakda mo'ene." Diosa ona'dik mo'eapone. Eknopoeyo'da dakhuapa ehue' o'e. ²⁵ Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e'eada botta' Diosen aratbuttaj o'batihuapoknok, "Huadakda i'ene." Diosa ona'uyate. Judío aratbut huata'mona'eritaj Rahab ke'nen jakyo sorotataj a'batihuapokya'po o'bakuda'uy kenpa'ti nogdagpen o'mata'mona'uyate. ²⁶ Konig aratbut e'bueyde' huaso'yo huanokireg toehue' o'nika'. Konigti be'api' Diostaj eknopoēada Diostaj daka' nigpeehue' o'nepo Diostaj oknopoēnig'a konig e'bueyonig oknopoika'.

3

Huakitta'a konig oa'ika'.

¹ Huakka'da Diostaj huamanmadika'eri yahuehue' yanika', do'hued egomey. Diosa aya' huamanmadika'eritaj daka'da o'mapeika'. Nama'da e'manmadika'nayo diga' castiga mogka'apone. ² Oro'omey huakka'da nama'da o'kika'ne. Be'api' o'batia'pakpo nama'da ahue' e'ika'nayo huadaknada o'epo aya'da katepi' o'ka'po huadakda kika'dik o'ika'apo. ³ Caballo oro'taj me'nigpee'po tioroe'dik caballo huakitta'yo siropasi'po o'kudika'ne. Meyopi' ehuate' o'paknok bo'tohua'ika'. Huakittaya' siropasi'po caballo huaso'eta' tioroika'dik o'ene. ⁴ Kenpa'ti huaboro' barcotone' o'nepo kuperinatone' e'oroa' bapoka' o'tohua'ika'. Huata'pobeta'eri huanokhuayaga'si'po o'bapadpo o'tionbahue'epo keyoda ehuate' o'pakpo o'paendik o'ika'. ⁵ Kenpa'ti oro'en huaso' huaboro'da ee'pi' huakitta' suhuigda o'epo huiyokda ika'dik o'e. Huakitta'a a'dik o'e. Kenpa'ti oro'en huakitta' konig pai'pasi'ponig ee'pi' huaboroa'da bakpakdik o'e. Konigti oro' nama'da ea'nayo huakka'da dakhuea' ka'dik o'ika'ne. ⁶ Oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig dakhuea'da ka'dik o'e. Oro' huata'da dakhuea' ogka'dik o'ene. Toto'a on'paknok aratbut dakhuea'da oda'pakika'. O'noepo oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig o'epo dakhuea'da kika'dik o'eonhuahuika'ne. ⁷ Aya'da dubayo huae'eri toyahue'dik o'ne. Aya'da bakoy, barakte huae'eri, huahueyo huae'eri toyahue'dik o'e. ⁸ Aratbutnayo huakitta' toyahuehue'dik o'ne. Daka' toehue'dik o'nika'. Konig bihui e'buey'uru huakitta' o'teopo mabueya'dikonig o'epo.

Oro'en huakitta' dakhuea'da kika'dik o'e. ⁹ Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i'ene," ona'ika'ne oro'en huakitta'a. Dios konig o'enigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj dakhuea'da e'huaa'nayo oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da o'e," o'huaika'ne. ¹⁰ Nogtia'da huakitta' o'toepo Diostaj "Huadakda i'ene," oa'po kenpa'ti huabokerektaj dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig o'ika'ne dakhue'da o'e, do'hued egomey pogomey. ¹¹ 'Uruda hue'ey pai'ere nogtida jenuipo' onyayo' orokhue'dik o'e. ¹² Menpa' mangote kumehui' dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Apoarete menpa' jo dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Kenpa'ti hue'eypai' jenuipo' 'uruda hue'eyere orokhue'dik o'e. Huadakdikyo'da moda'ika'.

Diosa 'uruda e'kika' mo'nopoeha'ne.

¹³ Opuomeyere huakka'mon 'uruda e'kika' daka' mo'nopoeh. 'Urua'da ijkikay nopoehue'ada huaknopoe'eri kan'tiahuaye'po huadakda kagkike'. ¹⁴ On dig e'matioknoponka'nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo "Huakka' ijnopoepo huadaky'o' ijkikay." Ahue' yae'. Dapi' a'dik i'et. ¹⁵ Dig e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda nopoeahue' mo'ene. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da mo'enok kenda ka'dik mo'ene. Toto' huairia mo'nopoeha'nok kenda bo'kika'apet. ¹⁶ Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo diga'da e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da on'magkika'apo. ¹⁷ Diosa oro'tanayo 'urua'da e'ka' mo'nopoeha'nok onte'ti dakhuea' kikhue' mo'ne. Diostaj 'urua'nada mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'. Huadiayhue' mo'nika'. Daka'da mon'nopoepo nog aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mapeika'. Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'. Daka' mon'nopoepo mon'batihuapokika'. ¹⁸ Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok nogomeykon huadakda yag'kika'apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Diosenyo'da mon'eretpakika'.

¹ Nogte opuda huayahuaya diga'da mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo bo'eretpakika'. ² Katetapi' huakka'da bo'eretpakpo toehue' mo'epo noga o'toenok aktoe'ya'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'ika'po toehue' mo'ika'ne. ³ "Beyok," Diostaj ena'tada

Dios ontaj yokhue' mo'enok Diostaj nama'da i'pakpo ina'nig'a o'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa o'paknig tiona'pakhue' mo'enok Diosa yokhue' mo'ika'ne. ⁴ Huatoe e'toeada nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'ika'ne. Huakka'da bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'ene. ⁵ "Diosen Nokireg oro'taj mo'nopo'toe'po huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa' Apagba' kenpa' nama'da yaa'. ⁶ Diostaj men'nigpeike'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e'eada pai'da ijje' huanopoe'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'. ⁷ "Ontaj me'nigpeike'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpeehue' yanika'. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'nok bokhua'apone. ⁸ Diostaj nogiti nogiti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyohue' o'epo bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. ⁹ Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya'nepo yan'huik. Diostaj nigpeehue' mo'ika'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopo'epo yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'. ¹⁰ Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik ijje'apet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

¹¹ Huayahuaya dakhuea' bahuaahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'epo Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpe'e'eri ehue' mo'epo dakhuea' huaa'eri mo'ene. ¹² Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da ogka' huaa'dik o'e. Diosa oro'taj noeanhuahuika'dik mo'e'apet kenpa'ti Dios oro'taj e'pogtone' ta'akyo en'dik mo'e'apet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopoe.

¹³ "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o'ika'apone. Kenteda o'baadhuahuapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. ¹⁴ Inpa'ia'nig'a monig eme'te o'e'apetnig nopoe'hue' o'ene. Eme'te menpa' noe'dik o'et nopoe'hue' o'ene. Menokpi' oro' bueydik o'ene. ¹⁵ "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi'

nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o'ene. ¹⁶ Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o'e. ¹⁷ Kenda Diosa o'pakika' mo'nopoene. Opuda kenda kahue' e'ika'nayo dakhuea'da mo'ene.

5

Huakka'da huamatoe'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

¹ Yan'pee', opud huakka'da e'matoe'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'epo huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'eapone. Opud dakhuea'da mo'eonhuahua'apone. ² Huakka'da mo'matoenig'a o'bapara'de. Huithuit o'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o'ede. ³ O'nen oro huakupe o'nen plata huakupe huakka'da e'matoika'pi' ehue' mo'eapone. Huakka'da e'toeada pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'ika'nok dakhuea'ogka' on'huaa'aponok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. ⁴ O'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e'taetada dakuapa bayokhue' mo'mae'wynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo sorotataj huairia o'mapeedepo castiga mogka'apone. ⁵ Indariyo mo'noepo huakka'da mo'matoika'po huakka'da mo'durugpakika'po konig 'uhua huasihuada arakdik mo'ika'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'eapone. ⁶ Huadak ee'pi' "Bueydik o'ene," mona'ika'ne. Opud huakka' huamatoe'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a tiokahue'dik mo'enok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' ee'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

⁷ Konigepo Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba huaka'eria daka'da on'nigepo on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totiakika'. ⁸ Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika' konigti Jesús Huairitaj daka'da yan'nigikati'. Daka'da yanoknopoika' Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok batikhue' yanika'. ⁹ Huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da huaahue' yanika', egomey pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik ya'eapet. Jesús 'ibodteda o'ede a'timon o'tiakapo. ¹⁰ Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a on'manbatia'pakika'wynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'wynig'a kenomey Diosen

huamanbatia'pakeri batikhue'da onte'ti Dios Huairien hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak ogkika'uyatenig yan'nopo^oepo konigti yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey. ¹¹ Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'epi' Diosen e'ka' batikhue'da ogkika'uyate. Diosen ogkika'po durugda o'nika'uyate, oro' o'nopo^oene. Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj daka'da oknopoeonhuahua'po oknop^oebatikhue' o'uyate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o'ea'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesúsen huaknop^oe'eritakon di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.

¹² Daka' o'nonay. Daka' men'pee', egomey pogomey. Kenpa'da buttida yada'ika'. Diosa castiga kahue' kae'po "ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'. "Keje'," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya' be'tiahuayne." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopo^oene." Ken konig ahue' yanika'.

¹³ Be'api' pai'da e'nopo'ete Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'. ¹⁴ Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj huaknop^oe'eri huamat^oe'eri huairitone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasihuaj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'. ¹⁵ Diostaj daka' o'noknop^oika'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti huadakda o'ea'apo. Dakhuea' eka'nayo Diosa bekkahuea'apone. ¹⁶ Konigepo nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da ogka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda dakhue' e'huae'taj nog dakhue' e'huae'taj yan'mationa'pakika'. Diosa ya'bayarea'apet Diosa o'peepo o'yarea'apo. ¹⁷ Diosen huamanbatia'pakeri Elías oronigtion o'uyate. "Huihue' kaunhuahue'." Kenoka' Diostaj diga'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok huihue' o'unhuahua'uyate. ¹⁸ "Kahuie'." Nogok Elías enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate. Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.

¹⁹ Opud nogtiada Diosen buttida e'manmadika'taj eknopo^oika'ada dakhuea' eka'nayo nog huaknop^oe'eria o'tihuapokpo onte'ti Diostaj e'nopo'korea'nayo huadakda o'ka'apo. ²⁰ Ke'na Diosen buttida e'manmadikataj ona'ti nigpeehue' o'edepo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api' kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea' e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea' kahue' o'ea'apo. Kenpa'da Diosa enhue' o'ea'apo. Diosere o'noeonhuahuika'apo. Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopo^oika'.

1 PEDRO

Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopoe'eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pedro ijjepon' nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po Dios Jesucristoere me'ta'mona'uyne. Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok o'nenbaya' mo'bakmon'uyate. Nogenbayo mo'ika'po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo'ika'ne. ² A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj moknopoe kenda Dios o'nopoika'uyate. 'Urunopo' yan'nopo'toika'po Jesucristoenyo'da yan'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne. Kenpa'ti opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po. Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopokay.

³ Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o'e mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj mo'matinepahue'po Diosen Nokirega mo'nopo'toedepo Diosensi'poa' o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuada'uynok oro'takon mo'manoyhuada'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone oknopounhuahuika'ne. ⁴ Kurudyo Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka' mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o'unhuahuika'apo batitikhue'dik o'eaponok durugda o'unhuahuika'apone. ⁵ Diostaj oknopoenok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete kurudyo bo'tohua'apone.

⁶ Konigepo durugnanada mo'ene. Oypi' ijhue' ehue' pai'da e'nopo'epi' sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopoe'po durugnanada mo'ene. ⁷ Diostaj opuden eknopoe' Diosa huakka' o'pak. Eknopoe' konig huakka'teda o'unhuahuika'. Oro sirokupenayo huakka'teda ee'tada nogok ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' yaet a'nopoeya'po huatihue' ta'aka e'ika'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika' Diosa mo'tinopoe'po pai'da mo'nopo'epo batikhue' moknopounhuahuika'po nogok Jesucristo e'tiakte "Uruda mo'ene." "Huadakda ogkika'." Diosa bo'huaa'apone. 'Uruda o'ne aya'ada mo'tinopoe'apone.

⁸ Jesucristotaj tiahuayhue'pi' e'ika'da di' mo'ene. Kenpa'ti oy tiahuayhue' e'eada moknopoe'po diga'da mo'madurugpak. ⁹ Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo mo'manopo'yarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyō mo'noanhuahuika'apone.

¹⁰ "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noanhuahuika'apone." A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa mo'nigka'apone." E'nopoe'ta' onpakpo on'batia'pakuyate.

¹¹ Cristo pai'da o'nopo'epo o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o'epo Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate. Cristoen Nokirega o'manopoea'nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poe'hued on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a pai'da o'nopo'eapo mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo diga' e'nopoe'ta' on'pakuyinig'a.

¹² Ontehuapa'da madoyahue' e'eada oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopoea'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nokirega o'manopo'toenok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poe'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata'moneriakon kurudyā e'nopoe'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada o'ika'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

¹³ Konigepo katepi' mogka'po daka' mon'nopoe'po mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'.

¹⁴ A'nenda Diostaj oknopoe'hue' ee'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po o'epo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne. ¹⁵ Dios kenyo'da huadakda o'ika'po kenpa'da 'uru'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po o'epo 'uru'nanada mogkika'. ¹⁶ Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Diosenyo'da 'uru'ada yag'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.

¹⁷ Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti diga' magka'dik mo'eapone. Dakhuea' eka'nayo diga' ogka'dik mo'eapone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik o'ika'pone. ¹⁸⁻¹⁹ Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpee'hue'ada nama'da ogkika'uyate. A'nen oro'

konigti nama'da o'kika'uynig'a mo'nopo'yarepo Diosere mo'noeanhuahuike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'uruso'da o'epo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' o'uyate. ²⁰ Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po huadariyo i'si'poe'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'poe'depo bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. ²¹ Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tobehuikpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopoepo Diostakon oknopoene. Diosa' mo'noeanhuahuika'apone oknopoene.

²² Kenpa'ti oy Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen buttida hua'a o'nigpeeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'toe'depo huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Diga' di' mon'maika'. ²³ Huaaj huayeere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noeanhuahuikahue'dik e'eada Diosba'taj oknopoekok Diosa mo'si'poea'uyne. Diosba'a mo'noeanhuahuika'nok oro'omeya oknopoepo o'noeonhuahuika'apone. ²⁴ Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po,

Toket huakpi ida o'ay. Aratbut konigti ida o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada e'eada ida o'kot. E'hue'da o'eapo. Aratbut konigti 'urunanada e'eada on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da o'neapo ²⁵ Dios Huairien hua'anayo o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Kenpa'da o'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate.

Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2

¹ Konigepo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da e'eada "huadakda ijje," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue' yane'. ² A'kerekyapo yobed diga'da e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da huaknopoe'eri mo'epo konig Diosen yobed mo'epo Diosensi'po mo'epo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopoikaya'po Diosen hua'a yan'nopoika'po yan'nigpeika'. Nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. ³ Jesús Huairia mo'matinepahui'nok nogiti bo'eretpakpo nogiti yanoknopoe'.

Jesucristo konig jak huaka' huid o'e. Oro' huaknopoe'eri konig jak huaka' huidsipo o'ene. Konig Diosen jak o'epo Jesucristo mo'noeanhuahuika'ne.

⁴ Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poeda' huid o'epo aya' jak huid onta'tihuedika'nig. Aratbutanayo Jesús Huairita' pakhue' ee'tada Diosnayo huakka' o'pakpo konig huamanoa' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoeanhuahuika'eritaj daka' yanoknopoe'.

⁵ Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'epo mo'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diostaj mo'neonhuahuika'po Diostayo'da yan'nigpeika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopoe'po Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'po huadaky'o' yag'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios ya'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo,

Keyo Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poeda' huid ijhuada'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki. Aya'ada kentaj o'noknopoe'po durugda o'neapo. Birahue' o'neapo.

⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da bo'pakika'ne. Oknopoe'hue' huae'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,

Jak huaka'eriomey 'uru jak enta'poeda' huid on'tiahuaypo pakhue' e'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poeda' huid o'e. Apagba' oa'.

⁸ Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o'epo aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' o'nepo on'tikudepo on'huedato'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogka'po kenpa'da ehue'da o'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopoe'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

⁹ Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopoenok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri o'ene. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'urua'nada kika'dik o'ene. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopoe'hue' o'epo dakhuea' o'kika'uyne konig sikkiregyo o'ika'uyne oro'omey. Diosa mo'tinepahui'po mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakuda'uyne. "Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios o'epo o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik o'ene. Kenda Diosa o'pak. ¹⁰ A'nennayo Diosen aratbut ehue' e'eada oynayo

Diosen aratbut o'ene. A'nenda Dios mo'tinepahui'uyne oknopoe'hue o'uyng'a oynayo mo'tinepahui'ne oknopoe'po Diosensi'po o'ene oro'omey.

Diosenyo'da yag'kika'po 'urua'nanada yag'kikati'.

¹¹ Nogda e'mana'ta' ijjeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo huaknopoe'eri mo'epo Diosensi'po mo'epo iyo indariyo konig esoeri mo'enok konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kikhue' yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne. ¹² Huakka'ada Diostaj oknopoe'hue' o'ne. "Dakhue'da mo'ene," nama'da opudomey-taj e'huaa'pi' 'urunanada yag'kika'. Huadakda yag'kika'. Kenda bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios 'uruda o'ka'." On'huaa'pakapo.

¹³ Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpeika'. Presidente huairitaj yan'nigpeika'. ¹⁴ Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj sorotatataj yan'nigpeika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga on'magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak ogkika'," on'bahuaa'ika'. ¹⁵ Huadakda e'kika'te oknopoe'hue' huae'eri nama'da bahuaahue'dik o'ne. Kenda Diosa o'pak.

¹⁶ Jesucristotaj moknopoe'po oy toto'en huanaba' ehue'da mo'epo katepi' bo'pakpo kika'dik mo'e. Katepi' huadak e'huae' kika'dik mo'e. "Katepi' ijpakpo ka'dik ijje'y. Dakhuea' ka'dik ijje'y." Nopoe'hue'ada Diostaj yan'nigpeika'. ¹⁷ Aya'tada huadakda yan'maknopoiika'. Jesucristoen huaknopoe'eritaj di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo kenpa'ti huadaknanada o'ika'. Diostaj daka' yanoknopoiika'. Gobierno huakhuairitaj huadakda yan'maknopoiika'.

Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'epo bahuadiayhue'ada o'buey'uyate. Oknopoe'hue' huae'eria dakhuea' egka'te pai'da yan'nopo'epo Jesucristonig bahuadiayhue' yanika'.

¹⁸ Huanaba' ee'nayo o'nen huairitaj huadakda yanoknopoiika'po yan'nigpeika'. Huadak e'huae'taj yan'nigpeika'. Dakhuea' huaa'eri huairitakon yan'nigpeika'.

¹⁹ Diostaj mo'nigpeika'po huadakda e'kika'te ontaj noga nama'da dakhuea' egkayo bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' ee'nayo Diosa durugda mo'toeapone.

²⁰ Opu dakhuea' eka'nayo kena'po castiga egka'te diayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa onahue'dik ee'tada huadak e'ka'tada huairia castiga egka'nayo, huadiayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa ona'apo. ²¹ Huadak e'kika'te dakhue' egka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa o'pak. Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Pai'da mo'nignopo'e'uyate.

Kentaj monoknop^oepo pai'da mon'nopo'epo huadiayhue' mo'neunhua'. ²² Jesús nayo dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Sigpi' nama'da ahue' o'ika'uyate. ²³ Dakhuea' ena'tepi' madeahue' o'uyate. Pai'da e'nopo'e'a'te bahuadiayhue' o'uyate. Apag Diosa daka' me'toika'ne oknop^oika'po Dios buttida o'nopoika'po daka' o'matinop^oepo castiga o'magka'apo Jesús a oknop^oe'uyate. ²⁴ Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po onte'ti huadakdak^on akikaya'po huas^o oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate. ²⁵ Oro' konig oveja o'ika'uyne. Ovejaomey ida o'yoyahue'. Dag meyon ya'e nop^oehue' o'ne. Oro' konigti Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene. Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

¹⁻² Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknop^oehued ee'nayo kanoknop^oe'popi' daka' yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'manhuada'ika'. Nogbokerektaj mune'bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yag'kika'. Huatoe'a bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknop^oeapetpi'. ³ Sue'ada ettone' hua'enda kenpa'da 'urunanada ee'ta' o'deretpakika'. Huakuhuij 'urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro sakbij e'matihuakta' o'deretpakika'. Huakka'teda e'huae' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'. ⁴ Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'. 'Urunopo'da o'unhuahuika'apo. Batikhue' o'eapo. Daka' o'nopoika'po diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak. ⁵ Konigti a'nenda a'neneri ettone' Diostaj huaknop^oe'eri ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ogkika'po huatoe'taj on'nigpeika'uyate. ⁶ Sarakon Abrahamen huatoe o'nigpeika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpeika'uyate. Konigti huadak e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara i'eapo. Diosa daka' bo'kika'apone. ⁷ Huabokerekkon huatoeere daka' yanikati'. Daka' yan'tinop^oepo yan'toika'. Ettone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'. Huatoeere moknop^oepo Diosere mo'noeonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'pee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.

⁸ Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti noga noga yan'nopoika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknop^oe'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya

daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ijje," huata'da tinopoehue' yane'. ⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yaepo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'. Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone. ¹⁰ Konigti Apagba' oa'po, Durugda e'noika'ta' e'paknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'. ¹¹ Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yag'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo huadiayhue' yane'. ¹² Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka' o'matoika'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopo'e'eri o'nenok pai'da on'nopo'epo. Oknopoehue' huqe'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'eq'apo.

¹³ Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'eapetpi'. ¹⁴ Huadak i'ka'po Jesucristotaj iknopo'enok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'. Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'. ¹⁵ Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopo'epo konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po Jesucristotaj moknopo'e'?" Be'api' ena'te daka' yan'nopo'epo buttida huadik yan'madea'. Diostaj daka' yanoknopo'epo 'uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijje' tinopoehue'ada yan'madea'. ¹⁶ Diayhue' mo'epo huadak yan'madea'po huadaky' yag'kika'po birahue'dik mo'epo. Jesucristotaj moknopo'enok en'tidike'nayo nama'da ijjay on'nopo'epo yan'bira'apetpi'. ¹⁷ Huadagnada e'ka'ada. Diosa e'paknayo pai'da nopo'e'dikpi' kenda huadakda o'e. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'enayo kennayo dakhue'nanada o'e.

¹⁸ Jesucristo kenpa'da huadakda e'ika'tada oro'nayo dakhuea'nanada o'kika'po Diostaj nigpeehue' o'ika'uyng'a oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Noga'tida o'buey'uyate. Huaso'nayo e'bueyada Jesúsén Nokireg o'noeonhuahuika'apo. ¹⁹⁻²⁰ A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada nigpeehue'da on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokiregomey huanokireg huakudbayo e'nika'yo Jesús Nokireg o'hua'depo huadak hua'a o'manbatia'pokonhua'uyate. Huanokiregtaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' o'nepo. Diosa o'mato'enok hue'eyya'

bueyhue' o'nuyate. ²¹ Konigti oy Diosa oro'omeytaj mo'nopotopo mo'nopo'yarea'ne. Hue'eya bautiza egka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne. Bautiza egka' so'koyoahue' e'eada konig e'nopo'tihueke' o'e. Oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'yareaya'po Jesucristo o'noyhuaduyate. ²² Kurudyo o'hua'depo Diosere o'ika'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea'nok aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne Diosen huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da on'nigpeika' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopoea'ne Diosen yag'kadhuahuikati'.

¹ Hueypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'e'uyatenok Dios e'paknayo oro'omeykon pai'da nopo'e'dik o'ene. Pai'da e'nopo'ede' onte'ti dakhuea' kahue' o'eapone. ² In huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' hua'enda bo'eretpakika'nig nopoehue'ada kenda Dios o'pak yan'nopoika'po yag'kikati'. ³ Konig Diostaj oknopoehue' hua'e'eri o'deretpakpo ogkika'po dakhuea' ogkika'nig opudomeykon konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj mo'baktohuedika'po sinea mo'bakkuda'ika'po, mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig bo'kika'uyate. ⁴ Oynayo Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay, mena'po inomey huaknopoe'eri oro'ere mayhue' o'ne, mena'po oro'ere bokerekbohue' o'ne. Dakhue'da o'ne." Oknopoehue' hua'e'eria on'huaa'po opudtaj mo'batidike'po. ⁵ Kenomeytaj peehue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo. Huanoe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ogka'uy. Nogda nogda ogka'uy. Buttida o'bahuaa'depo Diosa castiga o'magka'apo. ⁶ Konigepo kan'manopo'kore'po Jesucristo huadak hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a o'manbatia'pakuyate Jesusa. E'bueya o'noknopoe'depo nokiregyo'da Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

⁷ Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti kene'huaya' huame'noe o'eapo. Konigepo daka' yan'nopoepo nogta nogta eretpakhue' ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'. ⁸ Diga'da yan'pakpo huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak. Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo. Nogen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ika'apone. ⁹ Durugda huanopoya'da ya'nepo esoeri huaknopoe'eritaj huayahuaya o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo yan'batobapika'. ¹⁰ Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diostaj moknopojika'po konig Diosen huadak huamanigtihuapokeri

mo'matinepahui'po huayahuaya yan'batihuapoke'.
 11 Huaknopoe'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig Apagba' o'ika'nig konigda kan'manmadikike'. Huaknopoe'eritaj e'tihuapoknayo Diosa bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig 'urunanada bo'kika'nok huakka'ada Jesucristotaj o'noknopoeapo on'batia'pakpo, "Urua'da o'e Dios." "Diga'da bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopoenok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'eapo.

12 Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj hueretda huaknopoe'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey. 13 Pai'da mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo cruzte pai'nanada o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo durugda mo'eapo. Jesucristo 'urunanada o'epo teynanada o'epo o'tiakapo. E'tiakde'te durugnanada mo'eapo. 14 Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo durugda mo'e, Diosen 'uru Nokirega mo'nopo'toenok durugda mo'ne. Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da en'batia'paktada opudnayo huadakda yan'batia'pakika'. 15 Yan'huadiaypo barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o'e. Ken konig eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene. 16 Jesucristotaj moknopoenok dakhuea' egka'nayo bakbira' ehue' ya'nepo, "Dakiti Dios, huadakda i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.

17 Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknopoe'eritaj kan'nopoetpake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga e'magka'nayo oknopoehue' huae'eriataj diga'da castiga o'magka'apo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. 18 Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka' oknopoika'po Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. 19 Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da e'nopo'unhua'nayo huadakyoda mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' monoknopoeapo mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi' oa' o'ka'apo daka' oknopoe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknopoe'eri huairitaj aya' huaknopoe'eritakon o'maboroay'uy.

1 Jesucristotaj huaknopoe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon huaknopoe'eri huairi ijje^{po} Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti 'urua'nanada e'tiakde'te kenere huairi ijje^{apoy}. Kena'po huaknopoe'erien huairitaj ijmana'po, 2 Diostaj huaknopoe'eri opudere egkupopakika'te daka' yan'matoika'po yan'manmadikika'po 'uruda yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay bo'yokuyne. Kamatoike'po mo'bayokuyne. Manmadikahue' ahue'ada manmadikahue' yane'. Huanopoya'da yan'eretpakpo yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak. Huakka' huakupe pakhue' ya'nepo yan'manmadika'. 3 Huiyokda manahue'ada huaknopoe'eritaj daka' yan'manmadika'. 'Urunanada Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri bo'tiahuayika'po konigti 'uruda kika'dik o'neapo. 4 Jesucristo oro' huaknopoe'erien huamatoe'eri Huairi e'tiakte opud Jesucristoen huaknopoe'erien huairitaj 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da mo'nigkadhuahuika'apone.

5 Jesucristoen huaknopoe'eri huairitaj yan'nigpeika'. Nogomey huadakda o'nepo donayo sue'da huadak ijje^y, huayahuaya yan'matinopo^{epo} huayahuaya yan'batihuapokika'. Konigepo, 'Uruda ijje^y huanopoe'eritaj Dios pakhue' ee'tada. Sue'da huadak ijje^y huanopoe'eritaj Diosa o'matinepahui'ika'. Apagba'a oa'.

6 Pai'da e'nopo'enayo Diostaj huadiayhue' yane'. Diosnayo teynanada o'ika'. Daka' yan'nigpeika'. Nogok 'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada mo'eapo. 7 Katetapi' me'pukehue' ya'nepo Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokapone yanoknopoe'.

8 Daka' yanoknopoika'. Toto' oro'en taka' da ea'ta' bo'tipakika'ne. Engaña egka'ta' bo'eretpakika'ne. Konig huiyokda apetpet o'ika'. A'barakya'po o'huae'ika'a. Konigti toto'a aratbut huaknopoe'eritaj o'ka'po huaknopoe'eritaj e'batika'ta' bo'tipakika'ne. Konigepo Apagba' daka' yag'kikati'. Daka' yanonmaboika'po 'uruda yanoknopoika'. 9 Toto'taj nigpeehue' yanika'. Jesucristotayo'da yan'nigpeika'po daka' yanoknopoika'. Jesucristotaj moknopo^{enok} pai'da mo'nopo'eapopi'. Do'tayo'da dakhuea' megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'ey, nopoe'hue' yane'. Konigti nogbaya' nogbaya' huaknopoe'eritaj konigti diga'da on'magka'. Huaknopoe'eri pai'da on'nopo'ika' yan'nopo'e'. 10 Oro'taj di'da mo'ene Diosa. O'matinepahui'nok ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka' eknopoe' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj

oknopoenok kurudyo bo'tohua'apone. Jesucristoere mo'noe onhuahuika'apone. ¹¹ Diosyo'da teynanada o'epo aya'tada o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

¹² Silvano daka' huaknopoe'eri huama'buy o'e ijnopoe'y. Ke'na be'tihuapokpo in beroba'te mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a nogiti eknopoe' on'maboroayne. Kenpa'ti Dios diga' di' mo'maika'po mo'matinepahui'ne. Mo'matinepahui'po durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay. Daka' mo'noknopoe'po batikhue'yaneti'.

¹³ Babilonia huakka' jakya' huaknopoe'eri Diosa o'baktie'ea'uyate. Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj di' o'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos do'huedsi'ponig o'epo mo'dikta'mona'ne. ¹⁴ Di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.

Daka' moknopoi'ke'po me'pukehue'da daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO

Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopoe'eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Simón Pedro ijjeipo on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopoe'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpeika'eri ijjei. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opuḁ konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'ne. Dios kenpa'da huadakda o'epo Jesucristotaj oknopoenok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'ene mona'ne. ² Diostaj Jesús Huairitaere nogiti nogiti moknopoenok Diosa nogiti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo'manopo'toike' kenpa'ti daka' mo'manoeye'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti 'urua'nanada nopoika'dik mo'e.

³ Teynanada o'e Dios. Teyda o'epo 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpeike'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopoenok nogiti nogiti 'urunanada Diosen kika'dik o'ene. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po huae' mo'baktie'ea'uyne. ⁴ Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o'epo, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'toike'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne. ⁵ Konigepo Diostaj mo'noknopoe'po huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogiti nogiti mon'nopoika'. ⁶ Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogiti nogiti huadakyoda ijka'apoy mon'nopo'epo huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pa'da e'nopo'enayo diayahue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e'epa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyo'da mon'pakpo mogkika'. ⁷ Diosenyo'da yag'kika'po konig huama'buytaj di' ee'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopoe'hue' huae'eritakon di' mon'mae.

⁸ Kenda konig nogiti nogiti e'kika'nayo nama'da kikahue' o'eapone kenpa'ti nogiti nogiti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopoe'apone. ⁹ Ken konig kikahue' ee'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o'ene. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne ida okkahuedene. ¹⁰ Diosa konig huasi'po

a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok nogiti nogiti Diosen mogkika'po nogiti nogiti mo'noknopoika'po mo'noknopoepo batikhue' mo'eapo. ¹¹ Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudyō bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po o'noeonhuahuika'apo.

¹² Kenda o'nona'dene mo'nopoedet kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopoika'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopoēa'ika'ne. ¹³⁻¹⁴ A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopoēa'dene. Do bueyhued ijjepo ona'ti on'manopoēa'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada yanigpeika'. Ona'ti on'manopoēa'ne. ¹⁵ In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o'uyate.

¹⁶ Jesucristo huaboro' huairi o'epo teynanada o'e. 'Urunanada o'epo o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o'nene. Ijtiahuay'uypo buttida o'nona'ne. ¹⁷⁻¹⁸ Ken Jesúsere ote'te o'epo, nog huanigpeika'eri doere o'epo, konig Dios o'ika' eynanada keregnada senognanada o'ēa'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'taene. Kentaj ijtodurugpaki." Kurudya' hua'ayo'da o'pee'uy. Jeyya'da Diosya' o'pee'uy.

¹⁹ A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'toepo buttida o'e mon'nopoepo nigpeedik mo'ne. Huakjey o'bakpakpo jeyda o'enok 'uruda tiahuaydik o'ene. Konigti Apagba' o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopoēa'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'toepo 'urunanada moknopoēapo. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada moknopoēapo. ²⁰⁻²¹ Diosen huamanbatia'pakeria Apagba' on'manigmadoya'uyate. Cristotaj buttida on'timadoya'uyate. Hua'enda on'nopoepo madoyahue'ada Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manopoēanok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti on'manigmadoya'uyate. Kenda daka' yan'nopoeti', ijjay.

2

Nama'da huamanmadika'eritaj konig o'ne e'tia'pak. (Jud. 4-13)

¹ A'nennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakeria 'uruda on'mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama'da huamanmadika'eri

o'neapo. "Diostaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo da on'manmadika'apo. Kenomeytaj Cristo hueypa cruzte o'manigbuey'uynig'a "Jesucristotaj oknopoe'hue'dik mo'e." Nama'da on'batia'pakaponok Diosa ida castiga o'magka'apo. ² O'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Nama'da on'manmadika'po nama'da ogkika'apo. Huakka' huaknopoe'eria on'peedepo konigti dakhuea'da ogkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj on'tierikapo. ³ Opuden huakupe on'pakpo nama'da mo'manmadika'apone. "Huakupe beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea' huaka'eritaj kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga diga' ijmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

⁴ A'nennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyō Diosere o'nepo Diostaj nigpeehue'da o'nepo dakhuea'da ogka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga o'magka'po sikkiregyō pai'da kan'nopo'unhuahuika'po o'maen'uyate. Diosen castiga diga' egka'te sikkiregyō on'maunhuahua'. ⁵ Kenpa'ti a'nennada e'pogtone' tiakhued Noéere huakka'nanada aratbut o'nuyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'uyate. "Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika', onte'ti huadak yag'kika'." Noéa o'mananhuahuika'uynig'a peehue' o'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' o'epo e'pogtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo Diosa o'batioka'nok ta'kothue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti a'nennanada Sodoma huakka' jak huae'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo huae'eri o'nepo dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'nenok Diosa castiga o'magka'po aya'tada jakbeta' o'bakpaka'uyate. Aya'da on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da o'uyate. Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj diga' castiga o'magka'apo a'manopoe'aya'po Sodoma Gomorraeretaj o'bakpaka'uyate. ⁷⁻⁸ Lotnayo huadaka'da o'uyate. Sodomayo o'ika'uyate. Jaktaj Diosa bakpakahued aratbut dakhuea'da ogkika'uyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'nok Lot kenda o'batiahuayika'po suhue'da o'makepo kenpa'ti pai'da o'maknopo'unhuahua'uyate. Ken Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued ee'te Lottaj o'toepo o'torokuyate. ⁹ Ken oro'takon Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'ene. Diosenyo'da e'kika'ta' e'paknayo toto' engaña e'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'eritanayo pai'da on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

¹⁰ Kenomey nama'da huamanmadika'eri hua'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue' o'nepo Jesús Huairitaj

e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Diosen 'urunanada huairitaj dakhuea' on'bahuaa'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahuaa'po. Diosa castiga o'magka'apo. ¹¹ Diosen huata'monerinayo teynanada ee'pi' ighua'da manahue'dik o'nepo Diosen 'urunanada huairi "dakhuea' ogka'," huaahue' o'ne Diostaj.

¹² Inomey nama'da huamanmadika'eri nopoehue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o'nepo. 'Uhuanayo nopoehue'ada o'pakpo o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'. ¹³ Nama'da huamanmadika'eri dakhuea' ogkika'nok pai'nanada on'nopo'eapo. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopoe'eri o'ey." Nama'da on'batia'pakpo opudere ogkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'batobape'po. Engaña ijmagkay on'nopoepo durugda o'ne. Nama'da huamanmadika'eritaj bakkira'dik mo'ene.

¹⁴ Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo diga' o'deretpakika'po dakhuea' ogka'po sue'da huaknopoe'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katepi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o'ne," Diosa oa'de. ¹⁵ Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoyahue' nama'da ogkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey ogkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o'epo Beorensi'po o'uyate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpeehue'da o'epo dakhuea'da o'ka'uyate. ¹⁶ Diostaj nigpeehue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' yae'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.

¹⁷ Konig hue'ey okposagyo ehue' ee'yo nama'da huamanmadika'eri konig o'ne. Hue'ey okposagyo ehue' ee'yo bohua'nig'a ehue' o'e. Nama'da huamanmadika'eriyohua'nig'a daka' manmadikahue' o'ne. Kenpa'ti konig e'sihui' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o'e. 'Uruda e'manmadika' e'peeta' bo'paknig'a peehue' mo'e. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikkiregyonanada on'noeonhuahuika'apo. ¹⁸ "Dakhuea' e'ka'tada. Katepi' o'pakpo e'kika'tada. Diosa castiga ogkahue' mo'ika'ne." Da on'mana'po, "Yan'tiak, oro'ere dakhuea' mogka'." Nama'da on'mana'po huabokerek huaboa'da e'noknopoe'de'te huaboa'da Diosta e'nigpeede' kenomeytaj nama'da on'mana'po. ¹⁹ "Katepi' bo'pakpo kika'dik mo'ene."

Huaboa'da huaknopoe'eritaj nama'da e'mana'tada nama'da huamanmadika'eria huadak kikhue'dik o'nepo dakhuea' ogkika'. Konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'po batikhue'dik o'ne. ²⁰ Sue'da aratbut dakhuea' ogka'depo huaboa'da Jesucristo Huairitaj o'noknopoe'depo, Jesucristo huamanopo'yarea'eritaj on'nopo'korea'depo onte'ti Diosenyo'da ogkika'depo nogok ona'ti dakhuea' egkika'nayo kenomeytaj ke'poda e'dik o'neapo. Dakhue'nanada e'dik o'neapo. ²¹ Oknopoe'hue' huae'eria sue'da dakhue'mon e'eada Diosen huadak hua'a on'peedepo o'noknopoe'depo nogok eknopoe'deada e'batiknayo onte'ti dakhuea' eka'nayo dakhue'nanada o'ne. ²² Eknopoe'de'te onte'ti dakhuea' egkika'nayo konig kuhua o'ne kenpa'ti konig huakyari' o'ne. "Kuhua hua'enda e'okpi' onte'ti on'minika'. Huakyari' huaboa'da e'oo'deada onte'ti samibiyo o'huedika'." Kenda aratbut buttida oa'ika'.

3

Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakapo.

¹ A'nenda on'nigmadoya'uyne. Onte'ti on'nigmadoya'ne, huadi'. Onte'ti e'manopoe'a'ta' on'tipakne. Onte'ti e'maboroay'ta' ijpaki. ² Diosen huamanbatia'pakeri on'mana'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo kenpa'ti konig o'eapo on'manbatia'pakuyate. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone. Kenpa'ti Jesucristo oro'en huairi kenpa'ti oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'erien e'mana' Cristoen huata'mona'eria mona'uyne. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone.

³ In ijbattia'pakaponig yan'nopoe'. Nogok Jesucristo tiakhued kene'huaya' huame'noete huakka' oknopoe'hue' huae'eri o'neapo. Katepi' dakhue'da hua'enda on'pakpo ogkika'apo. Diostaj on'tierikapo. ⁴ "Onte'ti ijtiakapoy." Jesusa oa'uyatenig'a, menpa' nama'da oa'uyate. Ehue' tiakhue' o'eapo. A'nenda huadari e'ka'te oro'en adhuea'pane' on'mabuey'uyate oy kenpa'ti huadari konigti o'e. Oknopoe'hue' huae'eria on'batia'pakaponig'a. ⁵ A'nennada Diosa oa'uynok huaboa'da kurud siokpoere niokpokon puug nog o'uyate. Kenpa'ti hue'ey o'uyate. Diosa onte'ti oa'uynok hue'eyya' huadari ote'ere o'oroka'uyate. Huadariere e'pog huahueere o'uyate. Kenda oknopoe'hue' huae'eria eknopoe'ta' pakhue' o'ne. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Noe' e'noete aratbut dakhuea'da ogkika'uynok Diosa castiga a'magkaya'po e'pogtone' o'matita'mona'po aya'da on'mabuey'uyate. ⁷ "Kurud huadariere aya'da bo'tiahuayika'nig aya'da mahuigdik o'eapo." Diosa

kenpa'ti oa'po oy ta'aka huamamey o'nigika'ne. Nogok "Dakhuea' boka'nok castiga ogka'dik o'nene." Diosa o'mana'depo castiga o'magka'apo kenpa'ti kurud huadariere o'mahuigapo.

⁸ Kenpa'ti mil huabayok ijhue'nananada o'pokonhuahua' oro'nayo o'nopoey. Diosnayo konig oro' nopoehue' o'e. Mil huabayok ijhue'nanada o'unhuahua' nopoehue' o'epo idada o'pok o'nopo Diosnayo. Mil huabayok ee'pi' nogme'noetida Diosanayo o'tonopoika', huadi'da egomey. ⁹ Kenpa'ti "Ijtiakapoy." Jesús Huairia mona'uayne. Tiakhued o'epo ijhue'nada o'epo o'tiak sue'da huakka'a nama'da on'nopoenig'a aratbuttaj o'matinepahui'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo dakhuea' huaka'eritaj e'manopo'korea'ta' o'manigunhuahua'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo aya'tada e'manopo'korea'ta' o'pak.

¹⁰ Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj ekpoe' nige'hue' ee'te o'tiakapo. Kenoka' aratbut nopoehue' ee'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da o'epo. Aya'da o'mamey'apo. Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' o'ika'nig o'mahuigapo. Ehue'nanada o'epo.

¹¹ Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da o'epo. Kenda mon'nopoepo mon'nopo'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpeika'.

¹² Dios tiakdik o'enok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka' mo'nonmabodhuahua'. Ida katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyo aya' o'tiahuayika'nig o'mahuigapo. Ehue'da o'epo. ¹³ Huabo kurud huabo huadariere o'epo. Diosa oa'uyatenok huabo kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyo huabodariya' aya'da huadakda o'epo. Aya'da huadak ogkika'apo.

¹⁴ Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari o'eaponok Jesucristo e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'. Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo diga'da Diosen yag'kika'. 'Urunanada yag'kika', huadi'da huama'buy.

¹⁵ Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne yan'nopoey'. Konigti huadi'da huama'buy Pabloa mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablota' o'nopo'ea'nok Pabloa mo'nigmadoya'uyate. ¹⁶ Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'uru'nanada yag'kika' Pabloa o'manigmadoya'ika'.

Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya' dakhuapa be'api' nopenkahue'dik o'ne. Nopoehue' huae'eri kenpa'ti e'nopo'e'ta' pakhue' huae'eri nama'da nogpa'da Pabloen e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.

¹⁷ Inomey Diostaj nigpeehue' huae'eri inomey nama'da huaa'eri inomey Diostaj nopenkahue'da huae'eri konig o'ne, on'nokota'ne, huadi'da egomey. Nama'da manmadikahued e'ne'ted opudomeytaj on'nopo'ea'ne. Kenpa'ti moknopo'epo okbatikhue' ya'ne on'nokota'ne. ¹⁸ Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogiti nogiti yanoknopo'e'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'epo mo'nigbuey'uyate konigti nogiti nogiti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadaknanada o'ika' mon'batia'pakika'. 'Urunanada o'e mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN

Juana huakkuruda o'nigmadoya'uyate.

Cristo Diosen Huasi'po oro'taj onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.

¹ Opudomeytaj o'nigmadoya'ne. A'nennada Cristo o'noika'uyate. Huadari kurudere kahued ee'te o'uyate.

Ke'na e'manmadika'te o'pee'uy. Kentaj o'tiahuay'uy. Kentaj huaso'teda huaba'a oroa o'tibata'te'e'uy. Ke'na oro'taj onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. ² Cristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'si'poe'uyate. E'kerekte'te oroa o'tiahuay'uy. Ke'na Diosen Huasi'po o'e buttida o'nona'ne. O'noeonhuahuika'po Apag Diosere o'ika'uyate. Diosa Cristotaj bo'tiahuay'ea'uyne. ³ Oro' Diostaj Jesucristotaere oknopoika'nig oro'ere konigti Diostaj moknopoike'po kenpa'ti oro'ere konigti Diosen Huasi'po Jesústaj moknopoike'po kenda o'tiahuayika'uynig kenda o'peika'uynig o'nonbatia'pakne. ⁴ Kenpa' Jesústaj on'timadoya'ne doere huakka' mon'durugpakika'.

Dios jeynada o'ika'.

⁵ Dios jeynada o'epo huadakda o'e. Diosa sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda Diosen Huasi'po Jesucristoa monmadika'uyne o'peepo, opudomeytaj o'nonbatia'pakne.

⁶ Oro'omey dakhuea'da e'kika'nayo "Diostaj oknopoepo Jesús en huadi' o'ey," ea'nayo, da oa'po, dakhuea' o'kay.

⁷ Konig Dios huakjeyonig o'epo huadakda o'kika'nig oro' kenpa'ti Diosen huadakda e'kika'nayo nogere nogere durugnada Diostaj oro' oknopoika'po o'ene. Kenpa'ti Cristo Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyatenok aya'da dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne.

⁸ "Do dakhuea' kahue' ijje," oro' ea'nayo huata'da nama'da o'huaa'po oay. Cristotaj oknopoehue' o'ey.

⁹ "Dakhuea' ijkamey. Bekkahuea', Apag Dios." Oro' e'tiona'pakika'nayo Dios huadakda o'epo buttida huaa'eri o'epo mo'nopo'tihueke'apone oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁰ "Do dakhuea' kahue' ijjemey." Oroapi ea'nayo Dios da huaa'eri o'e o'huaa'po Diosen hua'a hueretda okiehued o'ene.

2

Cristo oro'en huamanopo'tihueke'eri mo'taene.

1 Dakhuea' kikhue' ka'nike'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne, sion. Dakhuea' eka'nayo Jesucristo huadakda o'epo Diostaj nigtiona'pakdik mo'epo dakhuea' e'ka' yanopo'tihuekea' mo'nigtiona'pakapone. 2 Oro'en dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uyppo mo'nopo'tihuekea'ne. Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'tihuekea'ne.

3 Diosen hua'a oro' e'nigpeika'nayo Diostaj oknopoeppo Diosensi'po o'ey daka' o'nopoene. 4 "Diostaj yoknopoeey." Be'api' ea'nayo Cristoen hua'a nigpeehue' e'ada da huaa'eri o'epo Diosen hua'a nopoehue' o'e. 5 Be'api' Cristoen hua'a o'nigpeika'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o'ene. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene. 6 "Diosensi'po ijjeey." Oro'omeya ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uynig konigti mog'kika'.

Di' yan'maika' Juana huaboa'da o'mana'.

7 A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'pee'uy. Konig a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. 8 Huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'omey huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda konig sikkiregya' nopoehue' mo'epo dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopoeppo huadakda bokika'.

9 "Huakjeyyo ijjeppo Cristotaj yoknopoeppo huadakda ijkikay," be'api' ea'pi' nog huaknopoe'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopoehue' o'epo sikkiregyo o'e. 10 Be'api' nog huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo huadak o'kika'. Nama'da kikhue' o'eapo. Diostaj huadakda o'kika'apo. 11 Be'api' huaknopoe'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o'epo konig sikkiregya' dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a nopogkahue' o'e.

12 Opud Cristoen huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uyppo mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj on'nigmadoya'ne. 13 Cristo a'nennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Opudomey tone'bokerek Jesucristoen huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea' kikhue' mo'ika'nok opudomey huabokerek ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag Diostaj moknopoenok opudtaj on'nigmadoya'ne, sion. 14 Cristo huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopoe'eritone' moknopoeene, do'hued huaojonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opudomey huabo huaknopoe'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopoiika'po

teyda mo'epo toto'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁵ Konig aratbut oknopoehue' huae'eri dakhue'da o'nika'nig konigti ehue' yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da ogkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da on'nopoika'nig nopoehue' yanika'. Konig nogomey katetapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo Apag Diostaj pakhue'dik mo'ene.

¹⁶ Kenda aratbut oknopoehue' huae'eri on'nopoepo ogkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o'e. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Huata'da di'nada o'nika'. Ayada dakhuea'da on'nopoepo ogkika'. ¹⁷ Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da nama'da on'nopoepo ken konig ehue' o'eapo. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig ehue' o'neapo. Diostaj huanigpeika'erinayo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesúsen hueretda huaknopoe'eri buttida hua'a on'nopoika'. Jesús ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

¹⁸ Kene'huaya' huame'noe o'edeapo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka' huairi o'tiakapo mo'tipeeme'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'. Kena'po kene'huaya' huame'noe o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nopoene. ¹⁹ Cristoen taka' huamanmadika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig oro' Cristotaj oknopoe'eri kenomey oknopoehue' o'nika'po on'bakhuame'. A'nenda kenomey konig oro' eknopoika'nayo oro'ere o'nika'po bakhuahue' mo'eaymet. Kenomey on'bakhuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue' o'ne, o'nopoene, sion.

²⁰ Opudomeytanayo Cristoa Diosen Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopoene. ²¹ Kena'po buttida hua'a nopoehue' mo'enok onahue'dik ijje. Buttida hua'a opud mo'nopoenok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o'e.

²² Konig da huaa'eri o'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne. Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj oknopoehue' o'ne. Diosen Huasi'potaj oknopoehue' o'ne. ²³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopoehue' o'ne. Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopoe.

²⁴ Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peenhuauynigtaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peenhuauyate eknopounhuahuika'nayo Diosen

Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti Apag Diostaj moknopoeonhuahuika'.²⁵ Kenpa'ti Cristoa mo'noeanhuahuika'apone Cristoa mona'uyné.

²⁶ Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene. ²⁷ Jesús a Diosen Nokireg bo'yoke'uynok mo'nopo'toepo buttida hua'a okie'dik mo'ika'ne. Diosen Nokirega aya'da mo'nopo'ea'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopo'ea'po da nopo'eahue' mo'ene. Konig mo'nopo'ea'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopo'ika'.

²⁸ Oy Cristotaj daka' yanoknopo'ika'po Cristo e'tiakte daka' moknopoe'po me'pukhue' mo'e'apet kenpa'ti birahue' mo'e'apet, sion. ²⁹ Cristo huadakda o'ika'po Diosen hua'a o'nigpe'ika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopo'ene. Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po Diosen hua'ataj on'nigpe'ika'po Diosensi'po o'nede mo'nopo'ene.

3

Diosensi'po o'ene.

¹ Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ene. Huakka' di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopoe'hue' o'nepo oro' Diosensi'po o'enig sigpi' okie'hue' mo'ene. ² Oyedda Diosensi'po o'ene. Monig o'e'apet nopo'ehued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti o'e'apone, huadi'da egomey. ³ Cristonigti e'dik ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopo'epo konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uynig, huadaky'o' o'kika'uynig dakhuea' kahue' o'ika'uynig konigti kagkike'.

⁴ Aya'ada dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpe'ehue'da o'ne. Dakhuea' e'kika' konigti Diostaj nigpe'ehue' ee' o'e. ⁵ Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahue'aya'po Jesucristo aratbutte o'tiakuyate, mo'nopo'ede. Diostaj o'nigpe'ika'uyate. Jesús a sigpi' dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopo'et. ⁶ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopo'epo on'nigpe'ika'po Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Aya'da Diostaj nigpe'ehue' hua'e'erinayo Cristotaj okie'hue' o'nepo kenpa'ti Cristotaj nopo'ehue'da o'ne. ⁷ Nama'da da huamanmadika'eritaj pe'ehue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak o'enig konigti aya'ada Diostaj on'nigpe'ika'po Cristonigda huadakda o'ne. ⁸ A'nennada huakkurutedda toto' nama'da huamana'eri o'epo huaboa'dakon Diostaj nigpe'ehue' o'eonhuahuika'nok aya'da Diostaj nigpe'ehue' hua'e'eria toto' huairien huanaba' o'ne. Toto'a dakhuea' o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate.

⁹ Aya'da Diosensi'po Diosa o'nopo'to'ika'nok Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Diosensi'po o'nepo nigpe'ehue'

ehue'dik o'nika'. ¹⁰ Diostaj nigpeehue' huaika'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Nog aratbuttaj di' ehue' huae'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Kenda o'nopoepo Diosensi'potaj makia'dik o'ene oro'. Aratbut toto' nama'da huaa'eriensi'po o'ne makia'dik o'ene oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

¹¹ Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'ennada o'peunhuahuika'uyne. ¹² Konig Caín kikhue'dik o'ene. Caín toto'en o'epo toto'taj o'nigpeepo huama'buytaj o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpeenok Caína o'arakuyate. Konig Caín kikhue' mo'nika'.

¹³ Opuda Diostaj mo'nigpeika'nok Diostaj pakhue' huae'eria opudtaj e'huadiaynayo mepukehue' yanika', do'hued egomey. ¹⁴ Oro' toto'en e'kika'tada Diosa mo'nopo'noeame'nok oy Diosen o'ene. Nog huaknopoe'eritaj di' o'epo kenda o'nopoene. Kenomey nog aratbuttaj di' maehue' o'nika'po toto'en ogkika'po Diosen ehue'da o'ne.

¹⁵ Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri o'ne. Huabarakeri Diosere onte'ti noonhuahuikahue'dik o'neapo. ¹⁶ Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada mo'epo a'nopo'yareaya'po o'pakpo mo'nigbueyuyne o'nopoene. Kena'po oro'en huama'buy huaknopoe'eritaj huakka' di' mo'nepo huadaky'o' e'kika' mantihuapokika'dik o'ene. Konig Jesús huakka' di' mo'ene konigti huama'buytaj diga'da di'nada ika'dik o'ene.

¹⁷ Oro'omeyapi' aypo o'toepo nog huaknopoe'eri huama'buy aypobayo' ee'te e'tiahuayada sue'nopo'da o'epo sigpi' yokhue' ee'nayo Diostaj di' ehue'dikda o'ene. ¹⁸ "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o'ene daka' nopoika'dik o'ene.

¹⁹ Oro' nog aratbuttaj di' o'ika'po buttida hua'a o'nigpeika'po Diosensi'po o'ene nopoe'dik o'ene. ²⁰ Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopoe'nayo Dios huahuakda o'epo aya'da o'nopoepo okkahuea'dik mo'ene. ²¹ Diostaj o'nigpeikay oro' huanopoya'da e'nopoe'nayo Diosensi'po o'ey daka' nopoika'dik o'ene. ²² Diosen hua'a o'nigpeika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro' e'tionapakte Diosa oro'taj mo'nigpeika'ne, huadi'da egomey pogomey. ²³ Jesucristo Diosen Huasi'po o'e. Kenda oknopoe'dik mo'ene. Diosen hua'a kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'ene.

Diosa kenpa' oa'. ²⁴ Diosen hua'a aya'ada ogkika'po Diosyo o'nika' kenpa'ti Diosa kenomeyennopo'yo o'ika'. Diosen Nokireg oro'taj bo'yokuyppo Dios oro'ere o'ika' o'nopoene.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o'ne.

¹ Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o'nepo buttida hua'a Diosa me'nopo^{ea}'nok buttida hua'a ijmanmadikikay onda'ika'nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Nokirega ya'manopo'toet yan'bata'huahuayti'. ² Jesús Diosen Huasi'po o'epo kurudya' o'tiakuyate. Huaso'da o'si'po^e'uyate huabokerek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Nokirega o'manopo'toepo kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o'ne nopo^e'dik o'ene. ³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Kurudya' tiakhue' o'uyate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopo^{ehue}'ya o'ne. Diosen Nokireg to^{ehue}' o'ne. Cristoen taka' nokireg on'toe. Cristoen taka' nokireg o'tiakapo mo'tipeikame'nig, indariyo aratbutere o'ede, huadi'da egomey pogomey.

⁴ Diosensi'po mo'epo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nama'da huamanmadika'eritaj manigpe^{ehue}' mo'ika'ne. Diosen Nokireg teyda o'epo huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik mo'ene. Cristoen taka' nokiregnayo teyhue'da o'enok nigpeikahue'dik mo'ene, huadi'da sionomey. ⁵ Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpe^{ehue}' o'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopo^{ehue}' o'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mapeika'.

⁶ Oro'omeynayo Diosensi'po o'ene. Diostaj huaknopo^e'eri oro'taj daka' mo'nigpeika'ne. Nogomey Diostaj oknopo^{ehue}' o'nepo oro'taj nigpe^{ehue}' mo'ika'ne. Oro'taj huanigpe^e'eri Diosen Nokireg huanopo'toe'eritaj makie'dik o'ene kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj makie'dik o'ene.

Dios oro'taj di' mo'enok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

⁷ Dios oro'taj di' mo'enok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o'nepo Diostaj o'noknopo^e. ⁸ Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopo^{ehue}' o'ne. ⁹ Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po Diosa di' mo'epo ke'nen nogsi'potida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'ene nopo^e'dik o'ika'ne. ¹⁰ Dios oro'taj di' mo'epo ke'nensi'po

oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig Diosa huakka'nada di' mo'ene o'nopoene. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o'ene.

¹¹ Diosa huakka'da oro'taj di' mo'uynok huayahuaya di' mae'dik o'ika'ne. ¹² Oro' aratbuta be'api' Diostaj tiahuahue' e'ika'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'toika'ne. Diosa di' mo'ika'po mo'nopo'toenok huayahuaya nogitida di' o'maika'ne, huadi'da egomey pogomey. ¹³ Oro'ennopo'yo Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuynok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o'ika' daka' nopoe'dik o'ene. ¹⁴ Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuahyika'uy o'huaa'ikay. ¹⁵ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Aya'ada o'noknopoe'po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo o'ika'. Kenpa'ti kenomey Diosyo o'nika'.

¹⁶ Oro'taj huakka' di' mo'ika'ne Diosa. Daka' o'nopoene. Dios di' mo'enok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo o'noika'. ¹⁷ Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogiti nogiti huakka' Diostaj di' o'epo nogok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o'eapone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o'eapone. ¹⁸ Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopoepo castiga egka'taj okme'pukhue'dik o'ene. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o'ene.

¹⁹ Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'uynok kenpa'ti Diostaj di' o'ene. ²⁰ "Diostaj di' ijje." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o'ey. Diostaj tiahuahue'dik o'epo huama'buytaj e'tiahuahyada di' ehue' ee'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o'ey. ²¹ Diostaj di' mo'epo nog aratbuttakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo o'etaj oknopoe'po Diosen Huasi'potaj di'da o'ika'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o'ika'po dakhuea' kikhue' o'ika'ne.

¹ Jesús Diosen Huasi'po o'e, Jesús Diosen Cristo o'epo kurudya' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopoe'po Apag Diosensi'po o'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'. ² Oro' Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'po kenoka' Diosensi'po huaknopoe'eritaj di' o'maey o'nopoene. ³ Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'ne. Diostaj di' o'epo Diosen hua'a daka' nigkika'dik

o'ene. ⁴ Aya'ada Jesústaj o'noknopopepo Diosensi'po o'ne. Jesústaj o'noknopopepo katetapi' eretpakhue' o'nika'po dakhuea' kikhue' o'nika'. Diosenyo'da on'pakpo ogkika'. ⁵ Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada o'noknopopepo dakhuea' kikhue' o'ne. Huakpoa on'tiahuaypo eretpakhue'dik o'ne. Diosenyo'da ogkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o'e.

⁶ Jesústaj bautiza egka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o'e." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'bueyte mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopoe'dik o'ene. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'epo "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'dik o'ene. ⁷ "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," oa'. ⁸ Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Diosa bautiza egka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o'epo Jesús o'bueyuy. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Bapa'a konigti oa'uyate. ⁹ Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pee'dik e'eada Diosa buttida o'manika'nok oro' nogiti pee'dik o'ika'ne. Jesús do'hued Huasi'po o'e. Diosa oa'nok oknopoeika'dik o'ene. ¹⁰ Jesús Diosen Huasi'po o'e aya'ada o'noknopopepo buttida hua'a o'e huanopoya'da daka' on'nopoe. "Jesús do'hued huasi'po o'e." Diosa oa'uynig aya'ada oknopoehue' huae'eria "Dios da huaa'eri o'e," on'huaa'ika'. ¹¹ Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeanhuahuika'ne. Onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. ¹² Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopopepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada oknopoehue' o'nepo Diosere noehue' o'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya'depo mo'boroayne.

¹³ Diosen Huasi'potaj moknopopepo onte'ti Jesúsere mo'noeanhuahuika' kan'nopoe'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁴ Konig Diosa o'paknig oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'peene daka' o'nopoe. ¹⁵ Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'peene daka' o'nopoe. Konig o'tiona'paknigda kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopoe.

¹⁶ Huaknopoe'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da oknopoebatikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeanhuahuika'apo. Huama'buy kenpa'da oknopoebatikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik o'ene, ijjay. ¹⁷ Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpeehue' o'enig dakhuea'da o'e. Aratbut Diostaj

nigpeehue' ee'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o'neapo.

¹⁸ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopo^opo Diosensi'po o'nepo dakhuea' kikhue' o'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj engaña magkahue'dik o'e. Kenda oro'omey o'nopo^oene.

¹⁹ Oro' Diosensi'po o'ene o'nopo^oene. Aya'da Cristotaj oknopo^oehue' hua^eeria toto' huairitaj on'nigpeika' o'nopo^oene.

²⁰ Dios kurudyo hueretda Dios o'e. Kenda oro'taj kanopo^oe'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate o'nopo^oene. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopoika'ne. Jesús hueretda Dios o'epo oro'taj mo'noeanhuahuika'ne o'nopo^oene. ²¹ Katetapi' eretpakhue' yanika'. Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN

Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopopepo huayahuaya di' mon'maika'.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjeпо on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. Q'nen huasi'po huaknopoe'eritaj ijmanigmadoyay. Buttida hua'a yoknopopepo daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknopoe'eria di'erea mo'ene. ² Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopoiika'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o'nene. ³ Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o'epo Apag Diosere oro'taj daka' kamatinoike'. Oro'taj kamatinepahue'po kenpa'ti kanopo'noeye'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknopopepo huayahuaya di' mon'maika'.

⁴ Huakka'mon huaknopoe'eri huasi'potaj ijbathuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpeiika'po ogkika'nok ijdurugpakmey. ⁵ Oy iijeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'nennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. ⁶ Diostaj di' o'epo ke'nen hua'a o'nigpeeпо o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'nennada o'pee'uyne.

⁷ Huakka'da da huamanmadika'eri arathutere o'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o'uyate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o'uyate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o'ne. ⁸ Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj pee'hue' yanika'. Kenomeytaj pee'hue' mo'ika'po huadakuapa mo'bae'apone.

⁹ Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'peeunhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknopoe'hue' o'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopoiika'. ¹⁰ Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e'ika'nayo o'nen jakyo en'tiaknayo o'nen jakyo bakudahue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. ¹¹ "Bo'tiak," opuda e'mana'nayo nama'da huamanmadika'eri ere dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'huaya' hua'a o'nigmadoya'uyate.

¹² Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta'

ijpaki. ¹³ Q'nen huama'buēyen huasi'po huabaktie'ea'eria
saludos mo'nigta'mona'ne.

3 JUAN

Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjeipo Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopoenok di'da o'ene.

² Aya'da katepi' i'kika' huadakda kae'. Kenpa'ti huadaknopo' kae'. Ontehuapa' ijnigtiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpeika' ijnopoepo, huadi'da eg'. ³ Jesucristotaj huaknopoe'eri sue'da o'nokyepo iyo. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopoeipo huadaky'o' o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey. ⁴ Do'hued huaknopoe'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopoeipo on'nigpeika'nigtaj ijtipeepo huakka'nada ijdurugpaki.

⁵ Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'matoika'. Kenpa'ti sue'da huaknopoe'eritaj nogbaya' i'matoika'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. ⁶ Gayoa di' mo'ika'ne mo'matoika'ne. Cristotaj huaknopoe'eri egkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te yabatihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo. ⁷ Cristotaj on'nigpeika'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopoe'hue' huae'eried katepi' bakehue'da o'nika'. ⁸ Kena'po oro' huaknopoe'eriayo'da bayokika'dik o'ene. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o'nika'.

Diótrefes dakhuea' o'kika'.

⁹ Cristoen huaknopoe'eri o'nenbayo egkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnigta'moname'nig'a Diótrefes huabokerek opudya' o'nada huairi ee'ta' o'pakpo do'taj nigpeehue' o'eme'. ¹⁰ Do ijtiaxdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ihuaa'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o'ika'. Jaky'o kenpa'ti nogomeya e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya on'batotaynok Cristoen huaknopoe'eri egkupopakya' o'maenika'.

¹¹ Konig dakhuea' huakika'eri ogkika'nig konigti kikhue' yaika'. Huadakda huakika'eri konig huadak ogkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak ogkika'po Diosensi'po o'ne. Kenomey nama'da ogkika'po Diostaj oknopoe'hue' o'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

¹² Demetrio huadakbokerek o'e. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa'. Diosen buttida hua'a o'kika'. Huadakda o'e oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opuda mo'nopoene.

Juana ta'pote kene'huaya'kon o'nigmadoya'uyate.

¹³ Huakka' nogiti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' ijje. ¹⁴ A'ti eta'huadeta' ijpaki. Kenoka' huaso'teda me'batia'pak.

¹⁵ Diosa menopo'noeye'. Huadi'da aratbut iya'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' keyoda saludos ijmadi'kta'monay.

SAN JUDAS

Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa
o'manigmadoya'uyate.

¹ Judas Jacoboen huama'buy ijjeý. Jesucristoen huanaba' ijjeýo ijnigkikay. Diosa mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag Diosa di' mo'ika'ne. Jesucristo-ere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka' mo'matoika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maíke'.

Opudomey noga nama'da huamanmadika'eri o'ne.

(2 Pe. 2.1-17)

³ Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne, mo'manoeanhuahuika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristotaere buttida hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey o'manmadikika'uynig daka' moknopoika'po manika'dik mo'ene. Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene. ⁴ Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da o'noknopoe. Hueretda huaknopoe'eri ijjeý nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere on'kudpo a'manmadikaya'po on'kudika'nok kenomeytaj sigpi' manpeehue' yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo, nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok ettone'taj diga'da bakdejdik mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoe'hue' o'ne. Kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo a'nennada Diosba'te kenpa' o'madoya'uyate.

⁵ Diosa Israel aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti Diosen huata'moneri nigpeehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti huakka' jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate. Kenda opud e'nopoepi' onte'ti on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate. Egipto aratbuten huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po, pai'da on'nopo'eonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo o'matorokuyate. Egipto huadaribaya' o'matorokuyate. Nogok Israel aratbut eknopoe' o'noknopoe'batikuyate. Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada oknopoe'hue' o'nuyate. Diosa castiga o'magka'nok oknopoe'hue' huae'eriyo'

on'mabuey'uyate. ⁶ Kenpa'ti a'nennada Diosen huata'moneri sue'da kurudyō Diosere o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'huaya' castiga huamagka' huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey dakhue'da huata'moneritaj Diosa sikkiregyō o'matoe onhuahuika'po keyoda huaunhuahuika'te bijteyanada o'matinuku'ika'. ⁷ Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere kenpa'ti meyo hue'da huahuaderiomey dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen huata'moneria dakhuea' ogka'uyatenig kenomeykon dakhuea'da ogkika'uyate. Sodoma nog huabotbokereka' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon Diosa castiga o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

⁸ Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopoepo Diosa castiga magkahue' ya'eapet opudomeyere o'nepo nama'da e'yorokya' on'nopoepo kenpa'ti ettone'taj on'bokerekbo'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpeeta'pakhue' o'nika'po. Diosen huata'moneritaj on'tidikkika'. ⁹ Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakda o'epo huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisésenso'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o'nada toto'taj huiyoka onahue' o'epo. "Dakhuea' i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela ona'uyate. ¹⁰ Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopoe hue'ada dakhuea'da on'bahuaa'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo huae'eri katepi' on'pakpo ogkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo ogkika'. Dakhuea'da ogkika'. Konigepo Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

¹¹ Konig Caína o'ka'uyate konigti ogkika'. Caín Diostaj nigpeehue' o'uyate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpeehue' o'nika'po pai'da on'nopo'e onhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'eapo. Kenpa'ti a'nennada konig Coré Dios huairitaj nigpeehue' o'ikame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpeehue' e'ika'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹² Nogok nogok opudomey huaknopoe'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po

huayahuaaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere ogkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'ika'. Birahue'da ogkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on'toika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o'nika'nig ijbata'pakapoy. Kenomey konig e'sihui' o'nenigtaj iija'apoy. E'sihui' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da o'nopoepo bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o'e. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hueymey o'nepo, huadapakok e'eada dapakhue' o'ika'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o'nepo 'uruda manmadikahue' o'nika'. Nama'da mo'peene. Konig hueymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o'nepo sigpi' huadaka' kahue' o'nika'. ¹³ Konig e'pogtone'te diga'da e'bapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda huekuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da ogkika'nok aya'ada batibira'dik o'nika'nig'a birahue' o'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o'ne. Sikkiregyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

¹⁴⁻¹⁵ A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o'uyate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuaa'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuaa'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da ogkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batia'kapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate. ¹⁶ Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o'nika'. Katetapi' on'deretpakpo ogkika'. Kenpa'da on'deretpakpo ogkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o'ika'ne," "di'da o'ika'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya ken konig ogkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj ijjay. Diostaj daka' yanoknopoepo 'urua'da yag'kikati'. Judasa huaknopoē'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

17-18 “Nogok huabokerek o'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopoē'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Ken konigti o'neapo.” Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopoē'ika', huadi'da egomey pogomey. ¹⁹ Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'nopeapetpi' onte'ti konigti hueretda oknopoēhue' mo'eapetpi', konigti pakhue' mo'eapetpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo ogkika'. Dakhuea' ogkika'. Diosen Nokirega manopo'toēhue' o'mae. Konig kenomeya ogkika' konigti kikhue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpeēhue' yanika'.

²⁰ Opudomeynayo nogiti nogiti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpeika'po ya'noknopoika', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopoika'. Diosen Nokirega teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'. ²¹ Diosen di' e'maika' 'urua'da yag'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. Diosa castiga ogkahue' me'e'po huadakda yag'kika'. Huairi Jesucristoa me'tinepahui'e'po ekpoe' mo'nigika'. Huairi Jesucristo mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apone.

²² Nama'da huamanmadika'eritaj sue'da huaknopoē'eria on'peenig'a kenpa'ti nogomey yan'peeapetpi'. Opudtaj e'peeta' en'paknayo yan'matinepahui'po daka' kanoknopoē'po Diosen buttida hua'a daka' yan'manopoēati'.

²³ Nama'da huamanmadika'eritaj huaknopoē'eri sue'adamon yan'peeapetpi'. Oknopoēbatikhue' ka'ne'po daka' yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig yan'batotokpo yan'manopo'korea'. Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda ogkika'depo yudtakon dakhuea'da on'taika'. Kenomeytaj e'matinepahui'pi' konig ogkika', keyoj, konigti kikhue' yanika'.

'Urunanada o'ika' Dios teynanada o'ika'. Diostaj mon'huaa'ika'. Judasa mo'nigmadoya'uyate.

24-25 Dios nogtida o'ika'. Ke'nayo'da aya'da o'nopoika'. Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. Mo'noeonhuahuika'ne. Dakhuea' kahue' ka'ne'po matoika'dik mo'eapone. 'Urunopo'da konig dakhuea' kahue' kurudyo oro'omeytaj hua'enbayo a'matoeya'po Diosa bae'dik mo'eapone. Bo'edenok diga'da o'nopo'durugpakapone. Dios 'urunanada konig eyda konig senogda kenere

o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere Dios 'urunanada o'ika', teynanada o'ika'po ighua' o'mana'ika', a'nennada, oyda, nogok batikhue'da Dios 'urunanada o'ika'apo.

EL APOCALIPSIS

Kenda Diosa o'ka'apo kurudya' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopoea'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopoea'uyate.

¹ Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kamanopoe'po Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpeika'eri huanaba' ijje. Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosen huata'moneria me'nopoeame'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Diosa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya'da ijtiahuaymey buttida ijjay.

³ Kenda Diosa o'ka'apo me'nopoea'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o'nika'apo. Huaknopoe'eri egkupopakite in e'madoya'taj on'peepo on'nigpeika'po durugnada o'nika'apo. Kene'huaya' huame'noe meyo'hue'da o'e.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁴ Asia huadaribayo nogyo nogyo opudomey Cristoen huaknopoe'eri Apagba'taj a'peeya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o'ika'. A'nennada o'ika'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Nokirega Diosyo o'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'. ⁵ Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Diosere o'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o'ika'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'ene. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne. ⁶ Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen huamanigtiona'pakika'erionig sacerdote bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o'e." Tiona'pakika'dik

o'ika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios Jesucristoen apag o'e. Jesucristo hueretda Huairi o'e. Kenpa'da huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da kaike'.

7 Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda huae'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'nanada o'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'mepukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o'eapo.

8 "Do Dios ijjeipo huakkuru huae'eri ijjeiy. Konig la letra A huakkuru letra o'ika'nig do huakkuru huae'eri ijjeiy. Ijjeonhuahuikay. Kenpa'ti kene'huaya' huae'eri ijjeipo konig la letra Z kene'huaya' letra o'ika'nig do kene'huaya' huae'eri ijjeiy, ijjeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa oa'uyate. Kenyo'da teyda o'epo aya'da ka'dik o'e. Oy o'ika'. A'nennada o'ika'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo 'urunanada o'enig Diosa Juantaj o'tiahuay'ea'uyate.

9 Juan ijjeipo Cristotaj huaknopoe'eri ijjeipo opuden huama'buyonig ijjeiy. Opudomey Jesucristotaj moknopoeipo pai'da mo'nopo'ede. Opudomeyere dokon pai'da ijnopo'eonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristotaj oknopoika'po o'nigpeika'ne. Opudomeytere Cristo bo'tihuapoke'po Diostaj oknopoika'po o'nigpeika'po batikhue' o'ika'ne. Diosen Huadak Hua'a ijmanbatia'pakikame'nok kenpa'ti Jesucristotaj ijmanbatia'pakikame'nok huagkuta'mejyo Patmosyo huabokereka bo'tohua'uyne. ¹⁰ Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e'tiona'pakikame'noete Diosen Nokirega me'nopo'toeonhua'depo ta'poyen do'taj be'api' Jesucristoapi' 'utta'da menokoy'uyne. Konig trompetatone'a eapa' 'urua'da mena'uyne. Kentaj ijpee'uy.

¹¹ —Do konig la letra A ijjeipo, huakkuru huae'eri ijjeipo ijnoeonhuahuikay. Kenpa'ti konig la letra Z kene'huaya' huae'eri ijjeiy. Kenda i'tiahuaydenig beroba'te yamanigmadoya'. Asia huadariyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Huakka' jakyo huaknopoe'erien jakyo ogkupopakika', Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona' kenpa'ti Pergamo huaknopoe'eritaj, Tiatira huaknopoe'eritaj, Sardis huaknopoe'eritaj, Filadelfia huaknopoe'eritaj, Laodiceaya' huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. —Mena'uyne.

¹² Be'api' ijnopōēpo tanya' ijkorudpo oro huaka' siete huabid huakjey huakpaka' ijtiahuay'uy. ¹³ Ke'na konig Diosen Huasi'po Diosa o'ta'mona'uyate, huabokerek hua'ite o'bopo oro huakjey huakpaka' nopoyo ijtiahuay'uy. Huabokerek e'bo'te ijtiahuay'uy. Konig huairitone' 'urua'da o'dot'ika'nig yudtaj huabidokda e'ot ijtiahuay'uy. Huabidokda o'otpo, huakagkate e'tiē' orobijtone' o'otuy. ¹⁴ Huakuhuij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno'te yerenanada o'ika' ken konig huakuhuij o'ēpo, huakpo konig ta'ak diga'da e'bakpakonig eyda o'ēpo, ¹⁵ hua'ikon 'urunanada o'ēpo konig siroeyonig eynanada konig senognada o'ēpo ken konig hua'i 'urunanada o'ēpo, 'utta'nanada oa'po konig huahuetone' eapa' 'utta'nanada o'ika' konigti ke'na 'utta'nanada oa'po. ¹⁶ Ke'nenba' huada'kopen siete siokpo o'ēme'. Teyda o'ēpo o'toēme'. Diosen hua'a ighua'da o'mana'ika'nig konig ke'nen huakittaya' siro o'orokme'. Siro botpenpenda igku'etda o'ēpo, ke'nenkok konig niokpo eynanada o'ta'teika'. Ke'nenkok niokponig eynanada o'ēme'. Kentaj ijtiahuay'uy.

¹⁷ Huairi Jesucristotaj ijtiahuaydepo e'bueyonig ke'nen'ita'pote ijhuēkon'uy. Konig huakka'nanada ijme'pukpo ijhuēkon'uy. Huada'kopen be'tibata'tepo,

—Me'pukhue' yae'. Do huakkuruda huae'eri ijje'y kenpa'ti kene'huaya' huae'eri ijje'y. ¹⁸ Doyo'da ijnoeonhuahua'apoy. Do ijbuey'uynig'a onte'ti ijnoyhuadpo batikhue'ada ijnoeonhuahuika'apoy. Aratbut bueydik o'neapo mana'dik ijje'y kenpa'ti aratbutkudaktaj matoika'dik ijje'y. ¹⁹ Kenda i'tiahuaydenig yamanigmadoya'. Kenda konig oyda o'e kenpa'ti konig o'eaponig yamanigmadoya'. ²⁰ Siete siokponig ke'na o'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete huakjey huakpaka' ke'na o'ne Diosa soata'yo o'nopoika'uyate. Diosa manopoeahue' o'unhuahuika'uyng'a oyda ijmanopoea'apoy. Ken siete siokponig siete huakka' jakyo huaknopoe'erien huamatoe'eri huairi o'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopoe'eriomey kenda o'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya' mename'ne.

2

Huaknopoe'eri siete huakka' jakya' egkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹ Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo ijje'po do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmatokay. Siete oro huaka'

huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopoe'eri
 ijikay. ² Aya'da huaknopoe'eri ogkika' ijmaknopoe'y.
 Opudomey Efeso huaknopoe'eri diga'da Diosen
 bo'kika'nig kenda o'noknopoe'ne. Do'taj mo'nigpeika'po
 huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig
 o'noknopoe'ne. Huabokerek opudomeyere o'nepo
 dakhuea' ogkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhue'dik
 mo'ene, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopoe'ne. Kenpa'ti
 nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o'nepo,
 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o'ey.' Nama'da
 mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'batiahuyaydepo mo'peepo
 da huaa'eri o'ne, mo'nokotuy. ³ Do'taj moknopoe'po
 daka' moknopoe'po pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po
 okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da
 bo'kika'po aroghue'ada bo'kika'uyate. ⁴ Huakkuruda do'taj
 o'noknopoe'po do'taj huakka' di'da o'nika'uy. Kenpa'ti
 huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhuigda
 di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o'enok konig pakhue'
 ijje'y. ⁵ Konig huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy
 kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o'nuyne, kenda okkahuehue'
 yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di'
 o'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' ee'nayo
 opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po
 on'huahua'apone. Nopo'koreahue' ee'nayo konig huakjey
 e'bakkay'onig opudenbaya' onte'ti do'taj oknopoe'hue'
 o'neapone. ⁶ Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaítas
 nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaítas
 nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay. ⁷ Diosen
 Nokirega huaknopoe'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada
 kan'pee': Opudomey daka' o'noknopoe'ika'ne on'nigpeika'po
 okbatikhue'ada on'nigpeika'po konig dakhuea' kikahue'
 mo'epo gana huaka'eri mo'epo. Kurudyo Apag Diosere
 durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopoe'eritaj
 yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa'
 mename'ne.

*Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana
 o'manigmadoya'uyate.*

⁸ Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj
 yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do
 huakkuruda huae'eri ijje'y. Do kene'huaya' huae'eri
 ijje'y. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarakya' ijnoyhuadpo
 onte'ti ijnoeonhuahuikay. Opudomey huaknopoe'eritaj
 o'nona'po: ⁹ Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopoika'nig
 kenda ijnopoe'y. Opudomey katepi' matoehue' mo'epo
 pai'da mo'epo Diostaj moknopoe'ika'po Diosen huakka'da

mo'matoika'ne. Kenda ijnopöey. Judío aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopöey. Oro' judío huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'.¹⁰ Opudomey huaknopöe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti'. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopöebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopöeya'po suhue'da opudomeytaj huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'eapo. Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj okbatikhue'da menoknopöepo menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone, Diosere mo'noeonhuahuika'apo.¹¹ Diosen Nokirega opudomey huaknopöe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopöe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'eapet." Esmirna huaknopöe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopöe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹² Pérgamo huakka' jakyo huaknopöe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne:¹³ Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopöey. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomeyen huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopöe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopöika'nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopöepo batikhue'ada do'taj o'noknopöene.¹⁴ Opudomey huaknopöe'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopöe' o'noknopöika'. Konig a'nennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahuigde' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate.¹⁵ Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaítas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopöepo on'manmadikika'. Kenda nicolaítas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijjeipo ijdiayikay.

¹⁶ Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'orokpo nama'da huaknopoe'eritaj ighua'da ijmana'apoy. ¹⁷ Diosen Nokirega me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue' ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'eapo. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeahuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyerete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huatoe'eriayo'da huabodik on'nopo'eapo." Kenda Pérgamo huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁸ Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijje'po do'hued huakpo konig ta'akonig o'epo aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopoika'nig kenda ijnopoikay. Do'hued'i konig siro jeynanada o'epo kenda Dios o'ika'. Dokon konigti ijikay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' ijikay. ¹⁹ Aya'da bo'kika'nig ijnopoey. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopoika'ne, pai'da aratbut huae'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopoebatikhue'ada moknopoeonhuahuika'. Kenda ijnopoey. Huakkuruda do'taj moknopoe'uyate. Oynayo huakka'da moknopoene. ²⁰ Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o'ika'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' yae', onahued mo'ene. Diosen huamanbatia'pakeri ijje'y, Jezabel ea'ada do'hued huanigpeika'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen huatoe'taj bakdejdik mo'ene, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahuigde' ken huaen bape'dik mo'ene, nama'da Jezabel do'hued huanigpeika'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'. ²¹ Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o'uyate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o'uyate. ²² Oynayo Jezabeltaj castiga yogka'apoy. Huatai'yo dakhuee' onpahuedpo pai'da o'nopo'eapo. Kenpa'ti kenomeya Jezabeltaj on'nigpeika'po

konigti dakhuea' ogkika'po nopo'koreahue' e'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'eapo. ²³ Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpeika'eri o'nepo dakhuea' ogkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopoika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijinopoey. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknopoe'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet. ²⁴ Opudnayo suhue'da Tiatira huaknopoe'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpee hue' mo'e kenpa'ti toto'en e'ireg e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopoe hue' mo'ene. Nogiti nogiti nogda kika'dik mo'ene. Onahue' ijjeapoy. ²⁵ Opudomeyte do tiakhued ee'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogiti nogiti nogok nogok batikhue'da huadakda yag'kikati'. ²⁶ Opudomey huaknopoe'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'epo kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo nogyo nogyo aya'tada ighua'da o'mana'apone. ²⁷ Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uynye, opudomeykon doere teyda o'eapone. Ighua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'eapone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakdik o'e konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'eapone. ²⁸ Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o'enig konigti jeynanada ijjenok do'taj 'urunanada o'noknopoeapone. ²⁹ Diosen Nokirega me'nopo'toepo opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya' daka' yan'pee'." Kenda Tiatira huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uynye.

3

Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uynye.

¹ Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokirega me'nopo'toene. Kenpa'ti siete siokpo ijtoepo: Opudomey Sardis huaknopoe'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijinopoey. Diostaj o'noknopoeapo Diostaj on'nignoe aratbuta opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'epo Diostaj eknopoe' mo'batikay'uynig'a. ² Yan'nopo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'. Onte'ti nogiti nogiti do'taj menoknopoe'. Konig mo'bueyaypo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhuauy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o'e, ijinopoey. ³ Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'pee'depo

moknopoe'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpeika'uyate. Konig a'ennada do'taj daka' moknopoika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopoe'depo onte'ti yan'nopo'korea', onte'ti daka' yanoknopoe'po yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' ee'nayo ekpoe' nighue' ee'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig ekpoe' nighue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj ekpoe' nighue' ee'te on'huatiakapone. ⁴ Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopoe'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'ika'uy. Do'taj moknopoika'depo okbatikhue'ada daka' mo'nigpeika'nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵ Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'epo doere yereda yudtaj bo'otika'apo doere mo'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o'epo Diosa diktihuekehue' o'eapo. Kenpa'ti Diosa e'peete Diosen huata'moneri en'peete 'Inomey do'hued huaknopoe'eri o'ne.' Ijbatia'pakapoy. ⁶ Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomey huaknopoe'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Sardis huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁷ Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignoikay. Diostayo'da ijnigpeikay. Hueretda Diosen Huasi'po ijje'y. Konig David huairi o'uyatenig konigti huairi ijje'y. Teyda mana'dik ijikay. Diosyo yagkud. Dios Huairiensip'po mo'ene. Suhue'tada ona'dik o'nene. Do'hua enade'te Diosyo bakuddik mo'eapone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o'nene. Diosensi'po ehue' mo'ene. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o'neapo. ⁸ Aya'da opud bo'kika'nig ijnopoey. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopoe'po Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'ene. Suhue'da tey ee'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpeika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y. Mo'batia'pakika'ne. ⁹ Diosen aratbut o'ey. Suhue'ada nama'da oda'ika'. Diosen hueret hua'e'eri ehue' o'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o'nepo toto'taj on'nigpeika'po do'taj eknopoe'ta' pakhue'

o'nepo opudomey huaknopoe'eritaj diga' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuadapone kenpa'ti opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopoea'apoy. ¹⁰ Do'taj daka' men'nigepo mennigpeonhuahuika'. O'nona'uynok opudomey daka' mo'nigpeika'dene. Konigepo kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'depo opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknopoe'eri ya'neta'po huereta'da huaknopoe'eri ehuepi' ya'neta'po aya'tada pai'nanada on'nopo'eanhuahua'apone. ¹¹ Onte'ti idada ijtiaikapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopoe'epo do'taj di' mo'epo mo'nigpeika'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknopoe'. Do'taj o'noknopoe'epo okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpeika'. Kenda e'kika'nayo be'api' o'nen e'noeonhuahuika'taj oktiparathue'dik me'neapone. ¹² Aya'ada do'taj me'noknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'eapone. Diosere ijmanoeonhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o'neapo. Diosensi'po o'nika' aya'ada on'nopoeapo. Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalényo o'nika' aya'ada on'nopoeapo. ¹³ Diosen Nokirega me'nopo'toe'epo o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Filadelfia huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁴ Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida ijmana'ikay. A'nennanada Diosere ijjedepo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone. ¹⁵⁻¹⁶ Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopoe'y. Jesucristotaj daka' ijnigpeikay nama'da boa'ika'nig'a 'urunanada nigpee'hue' mo'ika'po suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda on'nigpeika'ne konigepo opudomeytaj e'ok ekenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a. ¹⁷ Huakka'da o'matoe'y. Huakka'da o'bae'uy. Nogiti pakhue' o'ey. Kenpa'ti 'uruda o'ey. Nama'da mo'nopoe'epo boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo' ehue' mo'enok opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o'nepo Diosen e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj oknopoenkahue'

mo'ika'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoenkahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig Diostaj 'urunopo' ehue' mo'ika'ne. ¹⁸ Do'taj daka' menoknopo_oepo dakteynopo'da yag'kika'. Konig oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopo_oehue' yanika'. Daknopo'da yag'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj menoknopoika'. Do'taj durugnanada mo'eapone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o'ika' konigti 'urunopo'da yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'eapone. Kenpa'ti konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopo_oeapone. ¹⁹ 'Dakhuea' boka'ne, aya'tada di' ijmaepo iymanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga ijmagkikay. Konigepo diga' yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'. ²⁰ Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o'nene ijbatiapakapoy. Men'pee'. Konig huabokerekapi' opudomeyen jakyo on'tiakdepo 'Ijtiaki, eade'te kentaj mo'peepo mo'nigokhuike'po mo'bakuda'ika'. Ken konig e'nopo'toika'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere ijika'apoy. ²¹ Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopo_oonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huagka'eri mo'eapone. Doere kurudyo Diosen huahuadte bo'huadikapone. Keyo 'urua'nanada mo'eapone. Do Diostaj ijnigpeika'uy toto'taj huayakhue' huagka'eri ijje'uy_nok Diosa kurudyo me'behuika'uyne. Kenere huairi ijje'po ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyo bo'huadikapone. ²² Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopo_oe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'ika'." Kenda Laodicea huaknopo_oe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudya' Diostaj "Dios huadakda o'e. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pee'uyate.

¹ Nogoka' kurudyo do ijmabopo akbogpe ekhuike' ijti-ahuay'uy. A'nennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:

—Iyo do'te behuatiak. Nogoknanada konigti o'eapo o'tiahuay'ea'apone. —Mena'uyne.

² Ijhuiti ehue' Diosen Nokirega me'nopo'toe'uyne. Kurudyo konig huairitone'en huahuad ijtiahuaymey. Apag Dios

kenteda o'huadika'. ³ Apag Dios senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina huidbed senogda o'e, Apag Dios konig senognanada o'ika'. Nogyo nogyo huahwad huaneg 'urunanada togke' o'e. Togke' senognanada konig esmeralda huid senognada o'e. ⁴ Kenpa'ti Dios huairien huahwad huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahwadte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'. ⁵ Diosen huahuadya' ojbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpee'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Nokireg o'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'. ⁶ Dios Huairien kuruteda konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahwad huaneg cuatro huanoeonhuahuika'eri o'nepo, huaso' huaneg huakpo on'toika'. ⁷ Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri konig apetpetonig o'e'uy. Bottaa'te konig vacanig o'e'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig o'e'uy. Onte'ti botta' bottaa'tea' konig huatoposig e'yorepa' o'e'uy. ⁸ Kenomey cuatro huanoeonhuahuika'eri okajpe on'toe. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'toika'. Huaso' huaneg huakpo on'toika'. Huanopo'yobeta' huakpo on'toika'. Apag Diostaj o'nona'ika'po:

Onnayo kenpa'da huadak i'ika', kenpa'da 'uruda i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i'ika', Apag Dios. Dios Huairi i'e. Teynanada i'ika', Dios. Aya'nanada ka'dik i'e. A'ennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

⁹⁻¹⁰ 'Urunanada i'ene, Dios. Dakiti, Dios, o'na Dios Huairi i'ene, i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka' huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj on'batadi'kea'po,

¹¹ Dios Huairi i'epo kenpa'da huadaknanada kenpa'da 'urunanada i'epo, onyo'da teynanada i'e. Aya'ada kada'ike'. Konigepo aya'tada i'ka'uyate. Konigepo i'paknok aya'da o'ika', kenpa'ti i'pakpo aya'tada i'ka'uyate. Kenda veinticuatro huairitone' Huairi Diostaj o'nona'ika'.

5

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kenoka' beroba' e'korig Dios Huairien huada'koba'pen o'toepo beroba'tiojpen kenpa'ti huakiregpen e'madoya' ee' ijtiahuay'uy. Beroba'te sieteta' e'tiondapike' o'enok okkujhue'dik o'uy. ² Diosen huata'moneritaj ijtiahuay'uy. Tey-nanada o'ika'po,

—¿Be'a huadaknopo'nada ya'e. Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik ya'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a okkujdik ya'e? —Diosen huata'moneria 'utta'da o'mana'uy.

³ Ken beroba' be'api' nogtiapi' okkujhue'dikda o'nuy. Kuruder, huadarieri soroktoeripi' en'uktada kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik o'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik o'nuy.

⁴ Konigepo be'api' huadaknopo'nada yanetpi' ijnopoe'po beroba'taj okkujdikpi' tiahuaydikpi' bahuahuayhue'da ijje'po huakka'da ijhui'kuy.

⁵ —Nogiti huikhue' ya'e. Judá aratbut nogtida teyda huairi o'epo konig León o'epo Huairi Daviden adhuesa' huayayo o'epo cruzte huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue' mo'nigka'uyate. Konigepo sieteta' e'tiondapike' okkujdik o'e. Beroba'taj tikujdik o'e. —Nogtiada huairitone'a mena'uyne.

⁶ Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro huanoeon-huahuika'eri eretnopoyoda kenpa'ti huairitone' eretnopoyo ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'. Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'tehuapa' o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en' okiogde' o'epo ovejasi'po huakute siete huakupi kenpa'ti siete huakpo o'ika'. Siete huakpo Diosen Nokireg o'ne. Diosen Nokireg huabada huadaribayo ohua'e'ika'. Keyo aya'tada Diosa o'tiahuaypo o'nopoika'. ⁷ Ovejasi'po Diostaj o'huahua'depo ken beroba' Diosen huada'koba'pen o'bae'uy. ⁸ Beroba' e'ma'toede'te cuatro huanoeonhuahuika'eri veinticuatro huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa on'beta'po oro siropu' copa on'toepo, copate kenda 'uru'huieda o'epo Diostaj huaknopoe'eria en'tiona'pakika' kenda Diostehuapa' huieda o'ika'. ⁹⁻¹⁰ Huabodikda on'batadi'kea'po:

Jesucristo i'e. Dakhuea' huaka'eria bo'arakuynok o'nen mimia o'nigoro'kpo huakka' aratbuttaj dakhuea' e'ka' i'manopo'yarea'po o'bae'uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua'a huaa'eri, nogda nogda huakka' jak huae'eri, nogda nogda huadaribayo huae'eritaj o'baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa'ti Diosen sacerdote bo'yahuea'depo. Aya'tada huadariyo

on'mana'ika'apo kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo.
On'batadi'kea'uy.

¹¹⁻¹² Dios e'huae'yo cuatro huanoeonhuahuika'eriere, huairitone'ere huakka'nada millones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmapeemey,

Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda kae'po, aya'tada ta'mona'dik kaike'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopoe'po, aya'tada teyda ka'dik kae'po, ke'nayo'da huadaknanada o'e kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o'e. Aya'ada batia'pakdik o'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpee'uy. ¹³ Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o'nika'. Dakiti. Ya'nona'ika'. 'Urunanada mo'ene. Teynanada mo'ene. Ya'nona'ika'.

Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo huae'eria en'da'te, aya' huadariyo huae'eria en'da'te, aya' soroktoyo huae'eria en'da'te, aya' huahuayo huae'eria en'da'te, do'hua ijpee'uy.

¹⁴ —Kenda kaike'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.

Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, "Dios 'urua'nanada o'e. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o'e." O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

¹ Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy. Kenpa'ti:

—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpee'uy.

² Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke'na caballote o'huadpo kumej o'toepo. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.

³ Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te —Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁴ Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te huayahuaya kan'barakike'po caballo huabedte huahuaaderitaj Diosa teyda ya'ea'apet.

⁵ Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a e'toe' ijtiahuay'uy. ⁶ Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya' ea'te ijpee'po,

—Nogok sue'da aypo o'eapo. Trigo nogkilotida huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Hueymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hueymeytaj okteghue' yane'. Ijpee'uy. Olivo huada konig huasihuaj huaka' o'e. Uva huada konig vino huaka' o'e.

⁷ Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁸ Caballo huaeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy Huamabueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy. Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka'da yan'mabueyikapet. Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda huae'eria huakka'tada ya'mabatiarakikapet.

⁹ Diosen Ovejasi'poa huabaniga' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa o'ika'. Kutopatoyo aratbut nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeya Diosen hua'a on'manmadikika'uynig kenpa'ti Diosensi'po Jesucristotaj yoknopoe on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopoe'hue' huae'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopoe'erien nokiregtaj ijbatiahuay'uy.

¹⁰ —Kenpa'da huadaknanada i'ika', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne. ¿Huadariya' oknopoe'hue' huae'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata castiga magka'dik ya'eapo? —Utta'da huaknopoe'erikudaken nokirega Diostaj o'nona'uy.

¹¹ Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopoe'erikudaktaj o'bayokuy. “Nogitimon yan'nigika'. Nogok nogomey huaknopoe'eri huama'buy Jesucristotaj huanigpeika'eritaj huehueva' dakhuapa kanakbarakene' daka'da yan'nigunhua'.” Diosa o'mana'uy.

¹² Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuayde'te huadari diga'da o'iyegaponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig

mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey. ¹³ Kenpa'ti konig huakka'da e'bapokte higuera huada burada diga'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo kurudya' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik o'ika' konigti kurud o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik ya'eapetnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig, aya' huagkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁵ Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata' a'tiokaya'po huakogyo yan'iregapet kenpa'ti sipana'kupatiyo yan'iregapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj huairi, huamata'moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'iregapet. Huakupataj huidtone'taj ona'po:

¹⁶ —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mokirega'. Ovejasi'poa castiga e'magka' mokirega'. —Huakupataj huidtone'eretaj ya'nona'apet. Kenda ijpeemey kenpa'ti ijtiahuaymey.

¹⁷ Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik o'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut o'ne kan'matinopoike'po o'batimadoya'uy.

¹ Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' yae', e'pogte bapokhue' yae', kenpa'ti ohueyte bapokhue' yae' Diosen huata'moneria e'bapoktaj ya'nona'apet. ² Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Keya' niokpo orokika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po o'e," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huanoeonhuahuika'erien huadik huaka' o'e. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda ogka'dik ka'nike'po, huadaritaj e'pogeretaj ke'poda ogka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

³ —Huanoyte Diosen huanigpeika'eritaj "In Diosensi'po o'e," timadoyahued ee'ted ke'poda ogkahue' yane'. Huadaritaj e'pogtaj ohueytapi' ke'poda ogkahue' yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

⁴ Huanoyte "In Diosensi'po o'e," e'timadoya'de' inega' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpee'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.

⁵ Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁶ Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁷ Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁸ Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpee'uy.

Dios e'huagē huanegte huakka'ada ogkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

⁹ Nogok kurudyo Dios e'huagē huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadarierida huagē'eri o'neme', aya' aratbutda noyerida o'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o'nenok madikahue'dik ya'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'matogēapet. ¹⁰ Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o'ēpo Dios Huairitaj aya'ada nigpeika'dik o'ne. Dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'ēpo Ovejasi'poerea huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Uta'da yada'apetnig.

¹¹ Dios Huairi e'huagē huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o'nika'po. Huairitone' e'nahuika' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo ogkokbetpo yada'apet:

¹² Kenda, Dios huadaknanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopoene. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadaknanada o'ika'. Kanonike'. Diosnayo teyda o'ēpo aya'da ka'dik o'ika'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

¹³—¿Inomey yudtaj yereda e'baot o'nenig be'a ya'ne? ¿Meyā yan'tiakpo ya'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

¹⁴—On i'nopoene, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopoēpo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopoēpo okbatikhue' o'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka'

o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. ¹⁵ Konigepo Diosyo o'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios o'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere o'ika'po o'batioka'ika'. ¹⁶ Onte'ti pai'da kusitokhue'da o'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga' maymaya' ijjay." Ahue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj diga'da batita'tehue' o'eonhuahuika'apo. Onte'ti diga'da 'ukpakhue' o'neonhuahuika'apo. ¹⁷ Diosen Ovejasi'po Jesusa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'matoe'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue'ey sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpotā'hue' o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o'neonhuahuika'apo. —Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'huiēda Diostaj o'tibehuikuyate.

¹ Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o'nepo kurudyo Diosya'. ² Siete Diosen huata'moneri Diosere o'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. ³ Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahuiga' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'huiēda huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'huiēda Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopoe'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'huiēda ya'nigbakpakapet. ⁴ Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'badpadpo, 'uru'huiēda o'nigbakpaka'po 'uru'huiēda e'sihui' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopoe'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'huiēda Diosyo e'tiona'pakhuiekon ya'nigbehuikika'apet. ⁵ Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'toepo 'uhua huanigarak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihueda'po huadariyo keya' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da bapoka eapa' yaa'apet. Kenpa'ti diga'da ya'ojbedapet. Huadariakon ya'iyigapet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

⁶ Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on'badpadpo huabogte a'toka'deya'po on'toepo.

⁷ Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada ore'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared

kurudya' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion ohueytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mirebakon ya'meyapet.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo e'pogtone'taj e'tienpa' ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' e'pog hue'ey mimida ya'eapet. ⁹ E'pogyo huae'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogakon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoda kurudya' ya'batikotapet. Diga'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyo nogyo nog huahue nog huahueyo ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' huahuete hue'ey enhuipoika'yo ya'batikotapet.

¹¹ Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huaeen o'e. Huakka'da huahue kenpa'ti poso hue'ey pai'da o'eandenok huakka'da aratbut yan'mabueyapet.

¹² Diosen huata'moneri nogakon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' ogka'nok huakhuaraka' puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konigepo huame'noe sikkiregmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikkiregmon sikyokon ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹³ Kurudyo eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaypo kenpa'ti ijpeemey. 'Utta'da oa'po:

—Ee'... dakhuea' huaka'eri pai'nanada ya'neapet. Dakhuea'da o'manigepo. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te diga'da pai'nanada yan'nopo'eapet. Diosen huata'moneria 'utta'da oame'.

9

¹ Nogakon huabanigaa' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te Diosen huata'moneri siokponig huadariyo e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet. ² Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet. Ekhuikede'te huakka' e'sihui'sikda

o'orokika'po, konig huaboro'nanada ta'ak huakka'da e'sihui'sikda o'epo kurudtaj sikkiregnada ya'ea'apet. Niokpotakon sikkiregmon sue'da ya'ta'teapet. ³ E'sihuiya' tegkeresonig diga'da o'bahua'po huadaribayo nogyon nogyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigtikon tegkeres yan'bahuekapet. ⁴ "Huadarite miretaj huakpiburataj ohueytapi' dakhuea' ogkahue' yane'ti'. Diosen o'e e'timadoya' ehue' e'huae'tayo'da

diga' yamagkati'." Tegkerestaj Diosen huata'moneria ya'mana'apet. ⁵ Huabaniga' puuga' tiriodhuahuika'dik ya'neonhuahuika'apet. Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigti kenomey tegkeresa diga'da yan'bahuekonhuahuika'apet. Kenda ijtiahuaymey. ⁶ Kenoka' tegkeresa konig to'tid digda o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik o'neapo.

⁷ Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig ya'eapetnig ijmanbatia'pakapoy. Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka' yabakka'apet. Konig a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka' on'otpo konig oro huakuot o'kuotpo, tegkeres e'eada aratbutkokonig o'epo ⁸ tegkeresenkuhuij konig etone'kuhuijonig o'epo, kenpa'ti hua'id apetpetidonig o'epo, ⁹ huaso'taj o'tiokka'po, siropeg o'beta'po okaa 'utta'da oa'. Konig carro caballoa o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po idada o'huahua'po carro'i'a 'utta'da oa', konigti tegkeres okaa 'utta'da yaa'apet. ¹⁰ Konig to'tid huasig'a diga'da bahuekdik o'epo aratbuttaj digda maya'dik o'epo huabaniga' puug digda mayanhuahua'dik ya'eapet. ¹¹ Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkeresen huairikon o'epo, Hebreoen hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o'ika'.

¹² Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'edepo, onte'ti botaa' pai'nanada yan'manopo'eapet. Ijtiahuaymey.

¹³ Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e'huae'yo o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpeemey.

¹⁴ —Huaboro'hueda Eufateste botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. — Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'toe'uy.

¹⁵ Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige'onhuahua'de'uyate. ¹⁶ Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada ya'neapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones ya'neapet, kenda ijpeemey.

¹⁷ Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuaymey. Konig o'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huakagkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e'tihuit

huabeda kihuea eyakon o'eme'. Caballoenku konig apetpetkuonig o'epo caballokittaya' ta'akonig ya'orokapet. E'sihui'ere ya'orokapet. Kenpa'ti a'matihuitog'onig juknanada ya'orokapet. ¹⁸ Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o'orokpo o'mameypo, e'sihui'ere a'matihuitog'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet. ¹⁹ Caballokittaa baradik ya'neapet. Caballo huahuepaakon baradik ya'neapet. Huahuepa bihuionig o'epo huakua huabueya'da diga' mabo'ke'dik ya'neapet.

²⁰ Nogomeytajnayo caballoa barakhue' ee'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya'neapet. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po batikhue' ya'neapet. Toto'taj diga'da on'pakika'po batikhue' ya'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios e'ketka', hueymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' ee'tada tiahuahue'dik ee'tada peehue'dik ee'tada hua'ehue'dikpi' ee'tada yan'pakika'apet. ²¹ Kenpa'ti kenomeyakon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'bapadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

¹ Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynanada o'epo kurudya' o'huarakpo, konig 'uru e'sihui'a e'otonig o'epo kenpa'ti ke'nenkute togke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya'eapet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak oknonig ya'eapet. Ken konig Diosen huata'moneria ee'te ijtiahuaymey. ² Beroba'si'po e'bokhuike' o'bapadpo, huada'ko'ipen e'pogte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet. ³ Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sietee' kuruda 'utta'nanada yaa'apet. ⁴ Kenoka' sietee' kurud ea'te huaboa'da a'madoyay' e'nopo'ete kurudya' Diostaj iipeemey:

—Kenda sietee' kuruda ea'te soatayo' yadiktōe' madoyahue' ya'e'. —Diosa mename'ne.

⁵ Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e'pogte huadarite o'ibopo kurudyo Diostaj huada'kopen

o'ba'tepo ⁶ buttida ijjay. Diosa do'taj me'peene. Dios o'noeonhuahuika'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtaj o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo huae' Diosa o'ka'uyate. E'pogyo aya' huae' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nopoē.

—Nogiti ijhue' nige'hue'dik mo'eapone. Ida o'eapo. ⁷ A'ti sietea' Diosen huata'moneri huaboa' trompetate e'mogde'te kenda ijka'apoy Diosen huanigpeika'eri e'eada huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nopoē' kenda nopoehue' o'nika'wynig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁸ Kurudya' Diosa ena'te onte'ti ijpeepo,

—Diosen huata'moneri ken e'pogte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'. Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'toenig yabae'. —Mename'ne. ⁹ Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, “Beroba'si'po beyok,” yona'mey.

—Ine yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' i'nounapone. Dakda o'ea' i'nopoēapone. Hua'aypoya'nayo pai'da o'eapo. Diosen castigaba' o'e i'nopoēapone. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Ken, beroba'si'po ijba'epo ijbapemey. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' ijnounmey. Ijyekdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.

¹¹ —Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo huae'eri, nogda nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o'eapo onte'ti manbatia'pakdik i'ene. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Kenoka' jak huadik hueypi menpiyokme'.

—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo meniga' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'. ² Jak kurute nog aratbut ika'dik o'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yae'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusaléntaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. ³ Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huae'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huae'erien yudtaj konig saco yudtaj on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.

4 Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo hueymey o'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toepo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahuika'apo. 5 Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huae'eritaj on'mahuigapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o'oroka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuigapo. Ken koniga yan'mabueyapet. 6 Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik o'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo hue'eytaj mimiakon yahuea'dik o'nea'apo. Kenpa'ti huadarieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoe'ika'dik o'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o'neapo. 7 Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huae'erionig huiyokda o'epo sorokkogyā' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matiqorokdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. 8 Jerusalényo huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueysō' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o'nika'po, Diostaj pakhue' o'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Keyo Jerusalényo e'bueysō' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. 9 Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueysō'taj on'sō'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huae'eri nog hua'a nog hua'a huatoe'eri huakka'nanada on'sō'tiahuayonhua'apo. "Bakubarakkahue' yane'." On'mana'apo. 10 Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'peeta' pakhue' o'nika'po. Botta'a bueyhued o'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'eagkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. 11 Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueysō' en'huedonhua'de'te Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manoyhuada'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada on'mamididapo. 12 Nogok kenomeya botta'

huamanbatia'pakeria kurudya' on'peepo,

—Iyo yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'peepo.

Ken on'peedepo kurudyo e'sihuiyo en'behuikte kenomeyen taka'a yan'batiahuaya'apet. ¹³ En'behuikte huadari diga'da o'iyegapo. Jerusalényo huakka' judío aratbut sorok jakyo ene'te o'mahuekpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahuekpo. E'iyegte siete mil aratbut huakka' jakyo huae'eri yan'mabueyapet. Nogomeya huakka'ada on'me'pukpo “Dios kurudyo huae'eri huadakda o'e. Teynanada o'e.” On'batia'pakapo.

¹⁴ Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'ede a'timon bapaa'tea'kon pai'nanada on'nopo'eapo.

Siete'a trompetate o'mogapo.

¹⁵ Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpeemey. 'Utta'da kurudya' ea' ijpeepo:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi
o'nedepo Diosayo'da kenpa'da huairi
o'eonhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda
ijpeemey.

¹⁶ Diosen huakkurute huairi huahuadte on'huadika'po vein-
ticuatro huatone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo
o'deretpakpo ¹⁷ o'nona'po,

Dakiti Dios Huairi. Teyda i'ene, Dios. Aya'da ka'dik
i'ene. Aya'enda huairi i'ika'. A'nennada
i'ika'uyate. Oyda kenpa'ti i'ika'. Nogokkon
i'ika'apo. Huaboa'da konig teynada i'epo
aya'tada teyda i'manika'apo. ¹⁸ Ontaj diga'
bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya'
huae'eria diga' bo'huadiay'uyunig'a oynayo on Dios
i'epo dakhuea' huaka'eriomeytaj diga' i'bahuadiaypo
e'bueyomeyeretaj castiga i'magka'apone. Kenpa'ti
oynayo o'nen huanigpeika'eri, kenomey o'nen
hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj
'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey
ontayo'da aya'da on'nigpeepo ogkika'uy. Kenpa'ti
o'nendiktaj huakka' on'pakuynok 'urua'da dakhuapa
i'bayokapone. Huasi'potaj huatone'eretaj huanaba'taj
huairitaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti
huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj
kenpa'da i'barakapone.

¹⁹ Kenoka' kurudyo Diosen jak okhuikepo, “Kenda
do'hued Israel aratbuttaj iika'apoy,” Diosa o'mana'uyunig
kenda e'madoyade' huaenokteg caja'poyo Diosen jakyo
on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te o'ojbedpo, kuruda ya'aapet

kenokti huadari ya'iyegapet kenpa'ti ore' ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'taj kurudyo Juana o'tiahuayuyate.

¹ Kurudyo ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo o'epo, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet. ² Bogdakhue' o'epo o'si'popakpo pai'da o'nopo'epo ya'sagkia'eapet. ³ Kurudyo onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayuekeri bihuitone' ya'eapet. Sieteku diez huakupi ya'eapet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet. ⁴ Huahuēpa'a kurudya' huakka'tada siokpotaj o'batotokpo siokpo huakhuaraka' o'batotokpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayuekeri bihuitonea yakboapet. E'yobedete yobedtaj a'yuekya'po yakboapet. ⁵ Ken ettone'a huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'bapadpo teya'nanada ya'mananhuahuika'apet. Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuikapet. ⁶ Ta'ba bahue' ee'yo kenpa'ti aratbut bahue' ee'yo kenteyo ettone'a yakhua'apet. Keyo aypopi' hue'eypi' katepi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Keyo mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

⁷ Kenoka' kurudya' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel o'epo Miguelen huata'moneriere diga'da on'barakpo huamayuekeri bihuitone'taj diga'da on'barakpo, huamayuekeri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetnig kenda ijtiahuaymey. ⁸ Huamayuekeri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudya' okbahua'dik ya'neapet. ⁹ Ken konig huamayuekeri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudya' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka' toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na huadarieri aratbuttaj aya'tada dakhuea' kagke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁰ A'timon kurudya' 'utta'da ea' ijpemey:

—“Dakhuea'da ogkika'.” Oro'omeyen huama'buy noga huaknopoe'eritaj o'batia'pakpo toto'a Diostaj o'bahuaa'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuaa'ika'. Kurudya' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopoe'eriomey Diostaj on'nopo'yaredepo, oy Diosa teynanada o'epo ke'nen taka'tone'taj diga' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' huag'e'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti

oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene. ¹¹ Huakka'ada Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyta' me'pukhue' o'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o'ey, on'nopoepo kenpa'ti konigepo Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manighbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopoe'nok kenpa'ti "Jesucristoen huaknopoe'eri o'ey." On'batia'pakika'po nama'da huaa'eri toto'taj huayakhue' ogkika'. ¹² Kurud kenpa'ti kuruder kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e'pogyo huae'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj digada mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huaharakdenok sue'da ijhue'mon magkadhuadik ijjeapoy o'nopoepo digan'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpeemey.

¹³ "Kurudya' me'endene." Huamayuekeri bihuitone'a o'nopoedepo ettone'taj ya'tahua'apet. Ke'na ettone' o'si'popakuynigtaj ya'tahua'apet. ¹⁴ Bihuitone'taj bidteda okmondik kae' konig aratbut bahue' e'ika'yo ta'ba ehue' e'ika'yo kabode'po konig hua'dik kae'po ettone'taj sigtone' botta' okajpetone' ya'yokapet. Keya' aypo o'baudhuahua'apo. Bapa' huabayok e'tionpok aypo o'baudhuahua'apo. ¹⁵ Huekurua ettone'taj kaoye'po kata'kotepo bihuitone'a konig huekurutone' huakittaya' ya'hueoroka'apet. ¹⁶ Ettone'taj soroka o'tihuapokpo konig sorok okhuikepo ettone'taj ta'kotahue' kae'po huekurutone' sorokyo yakhuekudapet. ¹⁷⁻¹⁸ Konigepo huamayuekeri bihuitone'a ettone'taj digada o'huadiaypo nog huasi'po ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet. A'barakya'po ya'bahuahua'apet. Kenomey ettone'en huayayo Diosen hua'a on'nigpeika'po kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoe'po, "Jesucristo Diosen Huasi'po o'e." On'batia'pakika'. Kenomeytaj toto'a a'barakya'po ya'bahuahua'apet.

13

*Botta' monstruo huiyoknanada huae'eritone'taj
ijtiahuaymey.*

¹ E'pog kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada huae'eritone' e'pogya' e'orokte ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa'ti diez huakupi o'epo, aya' huakupi konig gobierno huairien huakuot o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj tahuirigdika'da e'timadoya' o'eme'. ² Ke'na huiyoknanada huae'eritone' konig apetpettone'onig o'epo hua'i konig ahuadtone'ionig o'epo kenpa'ti huakitta' konig leon teynanada o'eme'. Ijtiahuaymey. Huamayuekeri bihuitone' toto' o'epo ke'na huiyoknanada huae'eritone'taj o'teypaka'po kentaj gobierno huairitone'onig ya'ea'apet.

Kenpa'ti huiyokda huamana'eri kaike'po huamayuekeria bihuitone'a ya'ea'apet. ³ Huiyoknanada huae'eritone' nogkutida e'kuhuek o'eme' e'bueyayada ya'yareapet. Huiyoknanada huae'eritone' o'yarenok "kenpihuay" aya'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria yada'apet. Huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeika'apet. ⁴ Huamayuekeri bihuitone'a huiyoknanada huae'eritone'taj huairi ka'e'po o'teypaka'nok huadariyo huabada aya'ada huamayuekeri bihuitone'taj ya'deretpakapet. Kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo,

—In huiyoknanada huae'eritone' bepi' konigti ehue'dik o'epo teynanada o'e. Kentaj be'api' huayakhue' ogkahue'dik o'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.

⁵ Huamayuekeri bihuitone'a o'paknok huiyoknanada huae'eritone'a Diostaj dakhuea'da ya'huaa'apet. Huakhuairida ijje, Diosda ijje, o'mana'po Diostaj ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'a o'paknok cuarenta y dos puugte aya'tada teyda mana'dik ya'ika'apet. ⁶ Kenda yaa'apet kenpa'ti yaka'apet. Diostaj dakhuea'da o'huaa'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo Diosenba kurudy o'ehue'da o'e, kenpa'ti Diosere aratbuttaj dakhue'da o'ne, ya'bahuuaa'apet. ⁷ Diosen aratbut huaknopoe'eritaj diga' magka'dik ya'ea'apet. Huayakhue' yamagka'apet. Kenpa'ti aya'tada aratbuttaj aya'tada huadaribayo huae'eritaj, aya'tada nogda nogda hua'a huaa'eritaj kenpa'ti aya'tada huadaribayo huairitaj teyda mana'dik ya'ea'apet. ⁸ A'nennada Dios o'ika'uyate. Huadari kahued ee'te aya' Diostaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios o'manopoe'depo kenomeyendik Diosen huanoeonhuahuikaba'te o'manigmadoya'uyate. Kenomey huanoeonhuahuika'eria Jesucristotaj huaknopoe'eria huiyoknanada huae'eritaj pakhue' o'nepo. Kentaj nigpee'ehue' ya'neapet. Nogomey, aya'ada nogyo nogyo huadariya' huiyoknanada huae'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpee'apet.

⁹ Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pee'. ¹⁰ Be'api' a'bakudaya'po opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakudaya'po on'batohua'apo. Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation on'barakika'apo. Konigepo opudomey Diostaj moknopoe'po, Diosen mo'epo, opudomeyen taka'taj Diosa castiga ya'magka'apet. Opudomeyanayo castiga magkahue'dik mo'ika'ne. Diostaj daka' ekpoe' yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka' yanoknopounhuahuika'.

¹¹ Nogok nog huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey.

Sorokya' ya'orokapet. Konig ovejasi'po botta' huakupi o'ika'nig konig huamayuekeri bihuitone' huiyokada eapa'tion yaa'apet. ¹² Huakkuruda huiyoknanada huae'eritone' meyohue'da o'epo konig huakkuru huiyoknanada huae'eritone' huiyokda mana'dik ya'ika'apet. Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik ya'eapet. O'mana'po, "Ken huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. Kentaj eretpakdik ya'nepo yan'nigpeika'." Aya'tada huadari huae'eritaj huiyokda ya'mana'apet. ¹³ Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik o'nika'nig yaka'apet. Aratbut kentaj kanoknopoe'po konig 'urua'da konig tiahuayhued o'nika'uy ya'manigkika'apet. Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada huae'eritone'a kurudya' ta'ak e'bakpaktone' ya'manigkoteapet. ¹⁴ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'tiahuaayada kenda aratbuta kahue'dik o'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engaña ya'magka'apet. Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj konigsoa'tion dios yagketka'. Ya'mana'apet. Kenda huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj siro e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. ¹⁵ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'a nog huiyoknanada huae'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue' huae'eritaj ke'nada ya'barakapet. ¹⁶ Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut aya'tada ontojyo' ee'pi' huaboro' ee'pi' huakka' huamatoe'eri ee'pi' pai'da huae'eri ee'pi' huanaba' ee'pi' huanaba' ehue' ee'pi' aya'tada yabatidoyae'ti' ya'mana'apet. ¹⁷ Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada huae'eritone'endik en'tidoya'nayo katepi' bae'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik ya'neapet. Huiyoknanada huae'eritone'dik tidoyahue' ee'nayo katepi' baehue'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokhue'dik ya'neapet. ¹⁸ Daka' yan'nopoe'. E'nopoenka'ta' e'paknayo huiyoknanada huae'eritone'en numerodiktaj daka' yan'nopoe'po. Huabokerekdikonig o'e. Seiscientos sesenta y seis huadik o'ika'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

¹ Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Siónte Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere ciento cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopoe'eri o'nepo aya'ada huanoyte Ovejasi'poen huadik kenpa'ti Huaojendikere e'timadoya' kenda ya'eapetnig ijtiahuaymey. ² Kenoka' a'ti kurudya' konig ea' ijpeemey. Konig huakka' huahue huekuru utta'da eapa', konig

kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka' arpas 'urua'da música egka' ijpeemey. ³ Dios eretnopote ee'te, cuatro huae'eri Dios e'ika' huanegte ene'te, veinticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o'nepo huakkurute ciento cuarenta y cuatro mila aratbuta on'batadi'kea'po kenomeyayo'da kenda e'batadi'kea' nopoe'dik ya'neapet. Huadarieri aratbut e'ne'tada kenomeytaj Diosa dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet. ⁴ Inomey ciento cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo' huaknopoe'eri o'nepo konig nogen huatoe'taj bakdejhue' huae'eri o'nepo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konig kahue' o'nika'po huadaknanada o'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpeika'po. Huakkuruda Diosa kenomeytaj o'baeapo, konig huakkurueri Diosen o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'eriomey e'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. ⁵ Da ahue' o'nika'uyate. Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj 'uru'nopo'da on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mapee'uyate.

⁶ Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey. Huadari nogyo nogyo huae'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno huae'eritaj, nogda nogda aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka' jakyo huae'eritaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.

⁷ —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpeika' "Hueretda Dios i'ene." "Teynanada Huairi i'ene, Dios." Ya'nona'ika'. Konigepo oy Diosa huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue'ey sipataj sorokya' o'orokika'nig kenpa'ti 'uruda hue'ey o'ka'uyate. Kentaj Diostaj yaderetpakika' kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda Diosen huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet.

⁸ Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,

—Babilonia huakka' jakmon o'epo huakka'nanada aratbut o'nepo nog aratbut nogbayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka' yan'manopoea'ika'apet. Huaso'ada e'eretpak kika'dik mo'ene. Nogtaj nogtaj bakdeika'dik mo'ene. Nama'da kenda yan'manopoea'ika'apet. Konigepo huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahuigde Diosen castiga e'magka' o'mahuigde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

⁹ Konogadakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada huaē'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada huaē'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada huaē'eritone'dik huanoyte huaba'tepi' "be'tidoya'," ena'nayo ¹⁰ Diosen huata'moneri on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada huaē'eritone'en huaeretpakeritaj diga' o'bahuadiaypo diga'da castiga o'magkadhuahuika'apo konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo. ¹¹ Nogok nogok batikhue'ada pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigpi' yareatuhue' o'neonhuahuika'apo, kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada huaē'eritone'taj o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada huaē'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'nendik huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. ¹² Konigepo Diosen aratbut Diostaj on'nigpeika'po Jesústaj o'noknopoika'po daka' kan'nigunhuahuike'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

¹³ Ken kurudya' do'taj ena'te ijpeemey.

—“Oy kenpa'ti nogok aya'ada Huairi Jesucristotaj o'noknopoepo on'bueydepo durugda ya'neapet.” Yamadoya'. “Dapita' Diostaj huanigkadhuahuika'eriomey ya'nokmapie'onhuahuika'apet. Kenda Diostaj on'nigkadhuahuika'nigtaj Diosa okkahuehue' o'maeapo.” Diosen Nokirega ea'te ijpeemey.

Ta'baya' aypo e'taboyogte on'totiakika' konigti huadariya' Diosa ke'nen huabaktie'ea'eritaj o'baeapo. Kenpa'ti konig aratbut uvas e'boyogte sirosi'poa o'nogkupoktegika' kenpa'ti uva huada on'sapaika' konigti huadariyo Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹⁴ Onte'ti ijtiahuaypo yereda e'sihuíte ya'huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi'po ya'huadapet. Oro sirotaj e'ka' huairied huakuot e'kuotte kenpa'ti igku'etda siroenpi e'bapadte ijtiahuaymey. ¹⁵ Dios huana'pak jakya' nog Diosen huata'moneri o'orokdepo “Siroenpia ta'bayo aypotaj yagkupoktega'po yamagkupaya'. Huadariyo aypo konig o'boyogdenok.” Ken huata'moneria 'utta'da yana'apet. Diosen Huasi'po e'sihuíte e'huadte yana'apet.

¹⁶ Ken Diosen Huasi'po konig siroenpia aypotaj ogkupoktega'po o'baea'po huadariyo ke'nen huabaktie'ea'eri e'huaē'taj ya'bae'apet.

¹⁷ Ken, nog Diosen huata'moneri Dios huana'pak jakya' o'orokonpo ke'nakon igku'etda siroenpi o'toepo.

¹⁸ Diostaj e'nigmahuig kutopaya' noga Diosen huata'moneri o'orokonpo. Ke'na huamamey ta'ak huairia ona'po,

—Uva e'boyog o'enok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega'. —'Utta'da yana'apet. Nog Diosen huata'moneria siroenpi e'toetaj yana'apet.

¹⁹ In konig huadari huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Uvas konig dakhuea' huaka'eri o'ne. Diosa huadariyo aya'da uvas o'magkupoktega'apo. O'magkupoktega'depo huaboro'kogyo on'togpo kenta' o'batuga'apo. Konig aratbuta uva on'tuga'ika' konigti dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga ya'magka'apet.

²⁰ Huakka' jak adpen ken konig ya'batuga'apet. Castiga o'magka'apo. Huakka'nanada on'mabueypo huakka'nanada mimi ya'eapet, odnanada konig caballo eakittae'te mimia odnanada ya'eapet. Kenpa'ti biddeda konig huahue mimi ya'huehua'apet, konig trescientos kilómetros ya'huehua'apet.

15

Siete Diosen huata'moneria siete kene'huaya' ke'poda castiga yan'magka'apetnig Juana o'tiahuayme'.

¹ Onte'ti kurudyo 'uruda o'enok ijtomepu'kepo ijtiahuaymey. Diosen huata'moneria kene'huaya' siete' nogpa' nogpa' ke'poda castiga e'magkapo'te ijtiahuaymey. Diosa diga' o'bahuadiaypo castiga o'magka'depo aya'da ya'dakea'apet.

² Nogdakon ijtiahuaymey. Konig 'urunanada e'pog irinada konig vidrionigere ta'akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada huae'eritone'taj kenpa'ti ke'nen e'ketka'taj huakka'ada, nigpee'hue' o'nika'po kenpa'ti ke'nendik timadoyahue' o'nepo irinada e'pog okta'bogpeirite on'mabopo arpas on'toepo Diostaj yan'batadi'kea'apet. Diosen arpas Diosa e'bayok yan'toeapet. ³ Diosen huanigpei'ka'eri Moisésen e'batadi'kea' kenpa'ti Ovejasi'poen e'batadi'kea' on'batadi'kea'po:

Kenpihuay, 'urua'nanada i'ka'uyate, Dios. Konig huaboro'da i'ka'uyate. Aya'da i'ka'uyatenig 'urua'nanada o'e, Dios Huairi. Dios Huairia aya'da ka'dik i'epo teynanada i'e. O'nen hua'a buttida o'ika'. O'nen hua'a butukda o'ika', Dios Huairi. Nogbayo nogbayo huae'erien Huairi i'eonhuahuika'. ⁴ Dapita' aya'anada ontaj okme'pukdik mo'ene, Huairi. Dapi' Dios huadakkanada o'e aya'ada ontaj tia'pakdik mo'ene, Huairi. Onyo'da huadaknada i'ika'ne. Onyo'da kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. Konigepo nogba nogbayo huae'eri yan'batia'apet. Diostaj

huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo 'uruda Dios
i'unhuahuika', ya'nona'apet. Huakka'ada e'pog
oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig
ijtiahuaymey.

⁵ Nogdakon ijtiahuaypo kurudyo Dios kente e'ika' konig
Diosen jakyo adkorepen Moisésen huidpegta' diez hua'a
e'mana' o'ika' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey.

⁶ Keya' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa'
nogpa' ke'poda castiga yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj
on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti
orobijso'daktone'tada e'ka' huakagkate e'tie' on'otpo. ⁷ Botta'
botta' huanoe'eri Diosere onteteyo' o'nika'po nogtiada
ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada
e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet.
Siete copa dakhuapa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Dios
huanoeonhuahuika'eria diga'da o'bahuadiaypo castiga
diga'da ya'magka'apet. ⁸ Dios eynanada o'epo senognanada
o'epo teynanada o'epo Diosen jak kurudyo Dios o'ika'nok
konig huakka' e'sihui' o'enok aratbutpi' be'api' kudhue'dik
ya'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda
castiga dakhuapa magkahued e'ne'ted Diosen jakyo be'api'
kudhue'dik ya'neapet.

16

*Siete copa orotada e'ka' dakhuapa dakhuea'
ogka'deika'nigtaj Diosa diga'da o'bahuadiaynok sietea Diosen
huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.*

¹ Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpeemey. Diosen siete hu-
ata'moneritaj o'mana'po,

—Konig huadariyo siete copa dakhuapa castiga e'magka'
yanoypo do'hued hua'ate castiga yan'magka'. —Diosa
ya'mana'apetnig ijpeemey.

² Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo
copate yadoyapet. Huadariyo Diosen hua'ate castiga
ya'magka'apet. Aratbut huiyoknanada huae'eritone'dik
e'tidoya'de' kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj
o'deretpakika'nok huasi'dak diga'da on'setpo, dignada
yan'batiriapet kenpa'ti pagda ya'neapet.

³ Diosen huata'moneria kenta' nogakon e'pogyo copate
odoypo, e'pogyo konig Diosen hua'ate castiga o'magka'po,
e'pog hue'ey e'buuyen mimida yan'maeapet. Aya'da
e'pogyo huahueyo huanoe'eri yan'mabueyapet.

⁴ Diosen huata'moneri nogakon bapaa' huahueyo kenpa'ti
kente hue'ey sorokya' enhuipoika'yo copate odoypo huahue
kenpa'ti hue'ey mimida yan'maeapet. ⁵ Kenokati nog

Diosen huata'moneritaj ijpeepo, ke'na huahue huamatoe'eri o'ika'uyate.

—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i'ika'po, huadakda i'ka'ne, Huairi. Dios Huairi i'epo, kenpa'da huadaknanada i'epo, oy i'ika'po, kenpa'ti a'nennada i'ika'uyate. ⁶ Q'nen huanigpeika'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti q'nen buttida hua'a huamanbatia'pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa yan'baarakapet. Dakhuea'da on'magka'nok mimi huakka' on'orokpo yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria kenda yaa'apetnig ijpeemey.

⁷ Diostaj huanigmahuig kutopaya' ea'te ijpeemey:

—Teynanada Dios i'ene. Aya'da ka'dik i'ene, Dios Huairi. Buttida i'mana'ika'po, butuknanada i'kika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen huanigmahuig kutopaya' ea' ijpeemey.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botta' botta'a niokpote castiga copate odoypo niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga'da kabatita'te'po mameydik kajepo ⁹ aya'tada o'batita'tepo huaso' e'mameytada nopo'koreahue' o'nepo, “Uruda i'ene.” Diostaj onahue' ya'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa siete'a'a' ke'poda castiga magka'dik ya'eapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogadakon huabaniga'a' huiyoknanada huae'eritone'yo copate yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga o'magka'po, huiyoknanada huae'eritone'en huanigpeika'eriomey sikkiregyo o'nepo pai'nanada on'nopo'epo huakka'nanada diga'da e'tiriada ¹¹ nopo'koreahue' o'nepo huadig dakhuea'da yag'kika'apet. Diga'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo yan'tidike'apet.

¹² Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufates huaboro' huahueyo copate yandoyapet. Niokpo e'orokyen gobierno huairi yan'batia'apet. Sorotataere yan'batia'apet. Huaboro' huahue kanoktege'po ya'manigaitapet. Konig dag ee'te oktegdik ya'neapet.

¹³ Ken, huamayuekeri bihuitone' huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Huiyoknanada huae'eritone' huakittaya' nog dakhue' nokiregda ya'orokapet. Nama'da huamanbatia'pakerien huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Bapa' dakhue' nokireg konig huahuangig o'norokpo ke'na engaña huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Dakhue' nokireg konig toto' nokireya engaña a'magkaya'po 'urua' yag'kika'apet yan'bayarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po kan'batiarake'po gobierno huairi

sorotataere yan'bakupopaka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Kenme'noe Diosenme'noete aya'nada yan'batiaraka'apet. ¹⁵ "Yan'pee'. Ekpoe' nighue' ee'te huabereeri a'bereya'po on'tiakika'. Konigti aratbuta ekpoe' nighue' ee'te ijtiaikapoy. Ke'na ekpoe' on'nigika' durugnada ya'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'toika'nig konigti do'taj moknopoepo mo'nigpeika'po okbatikhue'da moknopoepo do'a e'huatiakte durugda mo'eapet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' e'eonig mo'epo ehue' o'neapone. Kenpa'ti okbirahue'dik o'neapone." Jesucristoa o'uyate. ¹⁶ Ken Armagedónyo gobierno huairitaj yan'bakupopaka'apet. Kan'batiarake'po dakhue' nokirega yan'bakupopaka'apet. Armagedón hebreoen hua'adik o'e.

¹⁷ Kene'huaya' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudya' yadoyapet.

—Aya'da kenda o'dakea'de. —Hua'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.

¹⁸ Ken huakka' ojbéd o'epo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet. Menoka' huaehuepa' huadari diga'da o'iyegpo, 'utta'da ya'iyegapet. ¹⁹ Huakka' jak huaboro'nanada ee'tada bapata' ya'posaka'apet. Nogyo nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuekpo ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada Babilonia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noPONPO diga'da o'bahuadiaypo diga'da castiga ya'magka'apet. ²⁰ Kenpa'ti diga' castiga o'magka'po e'pogte huagkuta'mej e'ikada ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga egkade'te huakupa e'ikada yatitikonapet. ²¹ Kurudya' huaboro'da ore' ya'bakahua'apet. Oroganada o'epo nogtida cuarenta kilos ya'eapet. Aratbut ee'yo o'batikotnok aratbuta Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijtiahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ee'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen huata'moneri siete o'nepo, siete copa on'toepo, do'taj nogtiada behuatiakpo,

—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig e'pogte e'huadonig konig huairitone' o'nika'. ² Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobierno huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea' ogkika'po, konigti aya'ada huadaribayo huae'eria diga'da

on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ogkika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

³ Ken Diosen Nokirega me'nopo'toepo Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Aratbut bahue' e'ika'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokirega ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huae'eritone' huabedte e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huae'eritone' sieteku o'epo diez huakupi o'epo Diostaj tahirigdikyo' o'huaa'ika'. ⁴ Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'a o'otpo oro 'uru huidsipo kenpa'ti 'uru perlas sakbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pagda o'nigepo konig copayo e'kika' hueda'da o'epo ke'na aya'tada diga'da dakhuea' o'kika'. ⁵ Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ee'te kendik aya'ada nopohue'da o'nika'. Ken huadik: “Babilonia huakka' jak huairi ijey. Ettone' huabakdejeri nagonig ijepo aya' huadariyo aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ijey.” Kenda ijtiahuaydepo ijnopounmey. ⁶ Diostaj huaknopoe'eritaj ettone'a o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesustaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po diga' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo diga'da ijme'pu'kemey.

⁷ —Me'pukhue' yae'. Ken huabed huiyoknanada huae'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupi o'ika'. Ken be'a ya'e. E'tiokhue e'ika'tada ontaj o'nopoea'apone. ⁸ Ke'na huiyoknanada huae'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti o'ede. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokiregbaya' o'orokpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadariyo huae'eri Diosen huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nepo Jesusen huaknopoe'eri ehue' o'nepo a'nennada Dios huadari e'ka'te huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nuyate kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpejika'apo konigepo ke'na a'nennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti o'e, onte'ti a'ti o'orokapo.

⁹ In kenda e'nopoea'ta' ijpaki. Be'api' pee'dik ee'nayo men'pee': Huiyoknanada huae'eritone'en siete huaku o'enig siete huakupa o'e. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia o'ika'. ¹⁰ Siete huaku o'enig siete gobierno huairi o'ne. Huabaniga' huairi a'nenda nogok nogok huairi o'nikame'te aratbuta on'nigpejkame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobierno huairi o'edenok aratbuta on'nigpejika'. Nogakon gobierno huairi ehued o'e. A'timon o'eapo aratbuta on'nigpejika'apet. Ke'na ijhuiti

huairi ikahue' ya'eapet. ¹¹ Ke'na huabed huiyoknanada huae'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig o'e. Siete gobierno huairi e'eada ke'na ocho gobierno huairi ee'pi' ke'na huiyoknanada huae'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

¹² Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobierno huairi ya'neapet. Konig gobierno huairi teyda manahued o'ne. Sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. Huiyoknanada huae'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo.

¹³ Inomey diez gobierno huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huae'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo.

¹⁴ Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi o'e kenpa'ti gobierno huairien gobierno Huairi o'e. Kenere Diosen e'baktie'ea' huae'eri o'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁵ —Ken huaboro' e'pogyonig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'tiahueydenig o'nopo'eane. Huaboro' e'pog konig huakka' jak o'ne, nogda nogda huadaribayo huae'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig e'pog o'ne.

¹⁶ Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopo'eapone. Diez gobierno huairi o'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da castiga ya'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huigapet.

¹⁷ Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeeapet. Huiyoknanada huae'eritone'a ettone'taj castiga yagka'apet.

¹⁸ Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda o'e. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpeika'po. —Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahuigapo.

¹ Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakpo teynanada ighua'nanada mana'dik o'epo aya'tata mana'dik o'epo eynanada o'epo kenpa'ti senognanada o'epo huadariyo nogbaya' nogbaya' huabada eynanada ee'te ijtiahuaymey. ² Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o'ede oynayo toto'enbayo o'ika'po, keyoda aya' dakhue' nokireg o'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huayorere'eripi' konig matuk paga'da e'huie' keyoti o'ika'apo. ³ Babilonia huae'eria huakka'nanada on'tamaika'nok aya'ada nogbaya nogbaya

aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka' uynok nogbaya' nogbaya' huae'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti aya' huadaribayo huairi Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae diga'nanada o'deretpakika'po on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadaribayo noga noga huabahuaya'eriomey Babilonia huae'erien huakka'da on'bae'ika'po huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria 'utta'da oa'uy. Kenda ijpeemey.

⁴ Ken kurudya' noga ea' ijpeedepo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo huae'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut. Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a'eya'po kenomeytaj yan'bakhua'. Kenpa'ti castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga ogkahue' me'e'po yan'bakhua'. ⁵ Kenomeya dakhuea'da ogkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka' o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o'edenok kenda dakhuea' ogkika'nok Diosa okkahuehue' o'epo castiga o'magka'apo. ⁶ Kenomey huakka' jak huae'eria nogomeytaj dakhuea'da on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga'da kamagke'. Botaa' castiga e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'ea'uyate. Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'batokika'uyatenok huakka' castiga konig botaa' ee'pa' pai'da kan'manopo'e'. ⁷ 'Urua'da ijjeipo ijkikay nama'da on'nopoika'po kenpa'ti konig kenomeya huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeyakon pai'nanada kan'manopo'ike'. "Iyo konig ettone' gobierno huairi ijje. Ayhua ehue' ijje. Pai'da ehue' ijjeapoy. Pai'da nopo'ehue' ijjeapoy," huanopoya'da nama'da on'nopoika'. ⁸ Konigepo nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet. Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eapet. Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka' jaktaj ta'aka ya'mameyapet. Dios Huairi teynanada o'epo kenomeya dakhuea' ogkika' uynok pai'da nopo'edik o'neapo. Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Kenda kurudya' ena'te ijpeemey.

⁹ Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo nogyo huae'eri ken huakka' jak Babilonia huae'eriere katetapi' huakka'tada o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada on'tamae'ika'uyate. Diosa Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahuigpo. Gobierno huairia e'mahuigte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada o'nepo yan'bahuikapet. ¹⁰ Diga'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte adteda on'mabopo,

—Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'e, Babilonia huae'eri. Hueretnada huairi i'ika'nig'a teynanada i'ika'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da mo'ene. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

11 Kenpa'ti huadarieri nogbaya' nogbaya' huabahuaya'eriomey on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik o'nepo.

12 Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urunanada huidsipo huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huieda ohueyen, katepi' elefanteidtaj e'ka', nog 'uruda ohueyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'paktada 13 kenpa'ti canela, huasihuaj 'uru'huieda, 'uru'huieda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'huieda mirra, 'uru'huieda perfume, vino, huasihuaj aypo huamayaka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratbut huanaba'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia huairi ehue'da o'nenok meyo bahuayahue'dikda o'ne. 14 Ken huakka' jak Babilonia huae'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda e'huae' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'taene. Onte'ti baehue'dikda mo'ene. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi' huadaknanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matogehue'da mo'eapone. Onte'ti maehue'da mo'taeapone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

15 Nogya' nogya' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ogkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'me'pukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da o'nepo yan'bahuikapet.

16 —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huae'eria pai'nanada o'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsipo o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urunanada o'ika'uyate. 17 Ida konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tae'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eriere marinerore e'pogya' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda ya'neapet. 18 Huakka' jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' o'epo huakka'nanada on'matoika'po nog konigti huakka' jak ehue'da o'e. —Utta'nanada yada'apet.

19 Suhue'nada o'nepo soroka huata' ogkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada o'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matoika'nok kusi'pe barco huatae'erition gana ogkika'po ke'na huairionigtion o'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da o'ede. —'Utta'da ya'da'apet.

20 Kurudyo huae'eritaj, huaknopoe'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huae'eriomeya dakhuea'da on'magkika'uynok Diosa castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

21 Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o'epo teyda o'epo kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'toepo e'pogtone'yo o'huidenpo, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya'e'apet. Onte'ti tiahuahue'dikda ya'neapet. 22 Babilonia jak kurute dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon onte'ti peehue'da ya'neapet. Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue' ya'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya' e'tarua' onte'ti peehue' ya'nika'apet. 23 Huakjeypi' onte'ti ey ikahue'dik ya'ika'apet. E'toepak fiestapi' onte'ti música peehue' ya'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomey konig huabada huadaribayo adteda konig huairitone' o'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpeemey.

24 Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopoe'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia huae'eriomeya on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpeemey.

19

1 Onte'ti kurudya' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada mo'tajka'ne. Dios Huairiayo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'tajka'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i'ika'. Eynanada i'ika'. Teynanada i'ika'ne.

2 Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya'ika'apet. Ettone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopoea'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopoea'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpeika'eritaj o'barakika'uyate. Konigepo

ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet.
Kurudya' 'utta'nanada ea'te ijpeemey.

³ Onte'ti ea'te ijpeepo,

—'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada o'ika'. Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahuigika'. Esihui'kon kurudyo ya'behuikonhuahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa' kurudya' ijpeemey.

⁴ Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeon-huahuika'eriere Dios e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i'ene, Dios Huairi. —Diostaj ya'nona'apet.

⁵ Dios e'huahuadya' onte'ti ijpeemey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i'ene. Huadaknanada i'ene. Teynanada i'ene mo'nona'ika'. Diostaj huanigpeika'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huan-aba'api' mo'nona'ika'.

Kenda Dios e'huahuadya' ea'te ijpeemey.

Diosen Ovejasi'poen e'toepak fiesta ya'eapet.

⁶ Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada huekuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj peika'dik o'nede. ⁷ Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadaknanada i'ene, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopoe'eritaj Diosen huabo jakyo o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o'neonhuahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'toepakdepo, oro' ke'nen huatoeönig 'urunopo'nanada o'tedepo 'urunanada o'baotdene. ⁸ Yudtaj 'uru lino tela otdik o'ika'ne. Keregnanada senogda otdik o'ika'ne.

Oro'omey Diosen huaknopoe'eri huatoeönig o'taepo o'nigpeika'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya' eda'te ijpeemey.

⁹ Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'toepak fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'peepo durugada ya'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,

—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpeika'erition ijjeý. Kenpa'ti o'nen huaknopoe'eri huama'buyere Diosen huanigpeika'erition ijjeý. Kenomey Jesústaj daka' o'noknopoika'po Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopoika'. Kenomeyere huanigpeika'erition ijjeý. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

Kenda Jesúsa buttida o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

¹¹ Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpeika'. Buttida huaa'ika'eri o'e. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'. ¹² Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o'epo ken huakpoa aya'da tiahuaydik o'e. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o'enok aya'ada kentaj nigpeika'dik o'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' ee' ke'nayo'da o'nopoe. ¹³ Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o'eme'. Jesúsen huadik "Diosen Hua'a" o'e. ¹⁴ Huakka'nanada kurudyo huae'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'. ¹⁵ Ke'nen ighua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo nogbayo huakka' oknopoe'hue' huae'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. ¹⁶ "Aratbuten huairien Huairi o'e. Gobiernomeyen huiri Huairi o'e." Kenda huaokte e'timadoya' o'eme'. Huakutipotekon e'timadoya' o'eme'. Kenda kurudyo ijtiahuaymey.

¹⁷ Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huay-orere'eritaj:

—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batia'. ¹⁸ Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noyehuepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo. Yan'kupopakpo e'bueyenso' yan'bape'.

—Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria 'utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁹ Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada huaē'eritone'ere huadaribayo nogyo nogyo gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ogkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotataej a'barakya'po yagkupopakapetnig ijtiahuaymey. ²⁰ Diosa huiyoknanada huaē'eritone'taj teyda o'toēpo, nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matoēpo, huaboro'e'pogtone'ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada huaē'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued o'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada huaē'eritone'endik huašo'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada huaē'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Huaē'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matoēpo nohuey huaboro'e'pogtone'ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere diga'da o'bakpakika'. ²¹ Nogomey huiyoknanada huaē'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotatatere siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' o'orokpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro o'orokpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen huašo'taj huayorere'eria dapoteya'da kenomeyen huašo' ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil añosta o'tia'pak.

¹ Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudya' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'toēpo sirobi cadenatone' o'toēpo, ² huamayuekeri bihuitone'taj teyda o'toēpo sirobia o'tinukupo mil años tiokhuik ehue' ya'unhuahuika'apet. Huamayuekeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'. ³ Kentaj sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok e'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuike'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhue'po hua'dik o'enok oroka'dik ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

⁴ Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik ya'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristo-taj on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba'

on'tia'pakika'uyatenok, oknopoehue' huae'eria
 on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopoe'eri huiyoknanada
 huae'eritone'taj eretpakhue' o'nika'uyate. Huiyoknanada
 huae'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' o'nika'uyate.
 Huanoytapi' huaba'tapi' huiyoknanada huae'eritone'dik
 timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj
 ijbatiahuaymey kenomey kubarakya' on'noyhuadpo
 Cristoere o'neonhuahuika'po mil huabayok Cristoere huairia
 yan'mana'onhuahuika'apet. ⁵ Kenomeya huakkuruda
 manoyhuaddik ya'neapet. Nog aratbutkudaknayo
 kubarakya' o'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte
 yan'noyhuadapet. ⁶ Aratbut huakkuruda on'manoyhuadpo
 durugnanada o'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da
 o'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada
 o'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik
 o'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere
 Cristoenere konig sacerdote humanigtionapakika'eri
 o'neonhuahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere
 on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijtiahuaymey.

⁷ Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria
 Satanástaj yanokhuikeapet. Sorokkogyā' ya'orokapet.
⁸ Huadaribayo nogyo nogyo aya'tada engaña a'magkaya'po
 ya'orokdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña
 a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Dioštaj pakhue' huae'eri
 o'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj
 Magog sorotataeretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada
 ya'neapet. Konig kuhuadonig huakka'nanada o'nepo
 sorotatayo' huakka'nanada ya'neapet. ⁹ Huadariya'
 aya'baya'da yan'batiaapet. Diosen huadi' aratbuttaj
 yan'bahuatiapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di'
 huakka' jak kurute yagkupopakapet. Diosa kurudya' ta'aka
 aya'tada ya'mahuigapet. ¹⁰ Diabloba engaña huaka'eritaj
 huaboro' e'pog ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak
 konig e'pogtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet,
 azufreere uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet.
 Keyotion ta'akyo huiyoknanada huae'eritone'taj nama'da
 huamanbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Keyo
 kenpa'da ya'neonhuahuika'apet. Keyo castiga o'magka'nok
 pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta'
 pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

*Aya' e'bueykudak oknopoehue' huae'eritaj Dios Huairia
 castiga o'magka'apo.*

¹¹ Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey.
 Kente e'huadte Dioštaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari
 kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da

ya'neapet. ¹² Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'noeonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katepi' egkadhuahuika'uyde'te beroba'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹³ Aratbut huahueyapi' e'pogyapi' nogyo nogyo huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda egkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹⁴ E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahuig ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahuig ta'ak bottaa'tea' kene'hua'ea'da huabuey o'e. ¹⁵ Ayo huaboro' ta'akyo a'mahuigikaya'po ya'maenapet. Huadik e'noeonhuahuika' beroba'te timadoyahue' e'hua'e'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e'pog ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o'ika'uynig kennayo ehue'nada ee'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o'ika'uynig kennayo ehue'da ee'te kenpa'ti e'pogpi' ehue'nada ee'te ijtiahuaymey. ² Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huabo'da a'toepakya'po huatoe'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada ya'eapet. ³ 'Utta'da hua'a kurudya' Diosenbaya' ijpeemey:

—Yan'pee'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut o'neapo. Aratbuten Dios a'eya'po aratbutere o'ika'apo. ⁴ Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti suhue' ikahue'dikda ya'neapet, onte'ti bueyhue'dikda ya'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' ya'neapet onte'ti bahuikikahue'dik ya'neapet, onte'ti digpi' ikahue'dikda ya'neapet. Konig a'nen o'ika'uynig konigti oynayo ehue'da ya'eapet. Kenpa' kurudya' ea'te ijpeemey.

⁵ —Yan'pee'. Aya'da huabo'a' ijka'nig. —Diosa kurudya' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik o'enok yamadoya'. In do'hued huadik oknopoika'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

⁶ —Aya'da ijka'po ijkuhuitdey. Do huakkurueri ijikay. Kene'huaya' huae'eri ijikay. Konig la letra A huakkuruda letra o'e. Konigti do huakkurueri ijikay. Konig la letra Z kene'huaya' letra o'e. Konigti do kene'huaya' huae'eri ijikay. Maymaya' huaa'eria hue'ey huakka' on'pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone. ⁷ Aya'ada do'taj daka' moknopoika'po okbatikhue'ada o'nepo konig huayakhue' huaka'eri o'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po ya'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios ijjeapoy. ⁸ Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknope'taj huame'pukeri, oknopehue' huae'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' e'pog ta'ak huamahuigyo yan'mahuigonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahuigonhuahuika'apet. Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey o'e. Dios kurudya' ena'te ijpeemey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

⁹ Diosen huata'moneri siete copa huatoe'eria o'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete e'eada nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen huatoeen jak ontaj o'totiahuayi'. Keyo huaknope'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

¹⁰ Diosen Nokirega do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Huabidkupayoda be'tohuame'ne. Kurudya' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne. ¹¹ Konig Dios eyanada o'epo konig senogda o'eme'. Diosen jakkon eyanada senogda o'epo konig 'uru huids'i'po senogda o'epo, konig huid jaspe 'uruda o'epo, konig vidrionig irida o'epo Diosen jak 'urunanada o'eme'. ¹² Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' o'epo, huabidda o'epo ekbirikyo doce akbogpe o'epo, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' o'eme'. ¹³ Niokpo e'orokyen' bapa' akbogpea' o'epo, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation o'epo, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation o'epo, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation o'epo. ¹⁴ Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuada' o'epo Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuada'te e'timadoya' o'eme'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuaymey.

15 Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'toepo Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'toeme'. 16 Diosen huakka' jak huabidnanada o'epo huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o'eme', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o'eme'. 17 A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. Qjkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.

18 Huakka' jak ekbirik jaspe 'uru'huidtada e'ka' o'eme'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o'eme'. 'Uruda konig vidrionig o'eme'. 19 Ekbirik huid huaboro'a enhuadhuadte 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Nogda nogda 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Huakkuru enhuada'ta' jaspe 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Burada o'eme'. Bottaa' enhuada'ta' 'uru zafiro huidsi'poa burada e'timabeta' o'eme'. Bapaa'ta' enhuada'ta' 'uru ágata huidsi'poa e'timabeta' o'eme', botta' botta' enhuada'ta' 'uru esmeralda kihuey huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. 20 Huabaniga' enhuada'ta' 'uru ónice bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Seista' enhuada'ta' 'uru cornalina bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Sieteta' enhuada'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Ochota' enhuada'ta' 'uru kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Nueveta' enhuada'ta' 'uru jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Diezta' enhuada'ta' 'uru burada crisoprasa huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Onceta' enhuada'ta' 'uru bed jacinto huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Doceta' enhuada'ta' 'uru ayagda amatista huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. 21 Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia e'beta' perla o'eme'. Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' o'epo 'urunanada o'eme'.

22 Diosen e'huaika' jak tiahuayhue' ijjemey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o'nika'. 23 Niokpoa eyda nighue'dik mo'ene kenpa'ti puugapi' ey nighue'dik mo'ene. Dios keyoda o'ika'po eyda o'ika'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya' jakyoda huakjey o'e. 24 Nog huadari nog huadari aratbut Diosen dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo on'noe onhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj 'urunanada o'e on'huaa'ika'apo. Diostaj 'urua'da on'nigkika'apo. 25 Ekbirik akbogpe okhuikhue' o'ika'apo. Huame'noe okhuikhue' o'ika'apo. Sikhue'dik o'ika'apo. 26 Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da huadaknanada

o'e. 'Urunanada o'e. Huakka' aratbut nog huadariyo nog huadariya' huae'eria on'daika'apo. ²⁷ Aya' dakhuea' huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' huae'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj nigpeehue' huae'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kudhue'dik ya'neapet. Ovejasi'poen huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen huadik e'timadoya' o'nepo oro'omey huaknopoe'eri oro'omeyyo'da Diosen huakka' jakyo kuddik ya'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

¹ Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne. 'Uru'hueyda be'totiahuayme'ne. Hueirida konig vidrionig o'epo. Kenhuey'a Diosen aratbuttaj o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya' Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hueyda o'orokonhuahuika'apo. ² Huakka' jak dagnopoyo o'huehua'ika'po, huahuete botpenpenda akta'bogpepen huamanoeanhuahuika' hueymey o'bakerekika'po, ken hueymey nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a aratbuttaj o'bayarea'ika'. ³ Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri keyo Diosen huakka' jakyo ehue'da ya'neapet. Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo o'nika'aponok Diosen huanigpeika'eria Diostaj on'eretpakonhuahuika'po Diostaj on'nigpeika'. ⁴ Diosenkotaj yan'tiahuayonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte e'timadoya' ya'nunhuahuika'apet. ⁵ Huakka' jakya' sikhue'dikda ya'eapet. Jakyo huae'eria onte'ti huakjey huakpakata' pakhue' ya'neapet. Niokpoo e'nigta'teta pakhue' ya'neapet. Dios Huairiada huanigpeika'eritehuapa' huakjey o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eriomeya Diosere konig gobierno huairi ya'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ida o'tiakapo.

⁶ Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—In hua'a buttida o'e. Daka'da oknopoika'dik ka'nike'. Dios Huairien Nokirega Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'uyate. Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpeika'eritaj kamane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda o'eapo, kenda Diosa o'ka'aponig kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁷ —Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.

⁸ Do Juan ijjeipo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahuayde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada ⁹ kennayo do'taj

—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijje. Kenpa'ti konig Diosen huamanbatia'paken o'nen huama'buy huanigpee'eri onigti ijje. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijje. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ —In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matohue' yaeti'. Ken i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo. ¹¹ Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka' huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknanada kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹² —Yanpee'. Ida ijtia kapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijmanigkadhuahuika'apoy. Ijmanoean-huahuika'apoy. ¹³ Do konig la letra A ijje, huakkurueri ijje. Kenpa'ti konig la letra Z ijje, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijje. —Jesús Huairia oa'uy.

¹⁴ Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesusa o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusalényo kuddik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. ¹⁵ Jak kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj huaeretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.

¹⁶ —Do Jesús ijje Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaken adhuea'pane' ijje. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijje. Konig siokpo magkesi eyda o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —Jesusa oa'uy.

¹⁷ —Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokirega o'mana'. Kenpa'ti Ovejasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api kenda e'peenayo yan'tiak.

Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopojke' Diosere yan'noeonhuahuika'apet. Konigti hue'eyta' may-maya' eapa' kada'po Cristotaj kan'huahue', kenpa'ti Cristo-

taj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoeanhuahuika' hue'ey kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.

¹⁸⁻¹⁹ In beroba'te Diosen hua'a ijnigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo konigda Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te oa'ika' konigda kenomeytaj Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te Diosen hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada eknopoe' pakhue' o'nepo manmadikahue' o'nika'nok kenomeytaj Diosen e'manoeonhuahuika'ba'yo kenomeyendik yabaktihuekeapet kenpa'ti Diosen huaboda huakka' jakyo kudhue'dikda ya'neapet. Diosen e'manoeonhuahuika'ba'taj kenpa'ti Diosen huabo huakka' jaktaj in beroba'te ijtimadoya'dey. Aya' Diosen hua'a in beroba'te huapee'eritaj daka' ijmaboroay.

²⁰ Kenda aya'da en'manade'te,

—Dapita' idada ijtiakapoy. —Huairi Jesús a oa'uy.

Kenda ia'nig ida yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona'mey.

²¹ Opudomeytaj aya'tada oro'en Huairi Jesucristoa daka' mogkike', ken.